
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
2 D
28

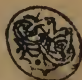
DIALECTICA ARISTOTELIS,

*

BOETHIO SEVERINO INTERPRETE.

Adiectis iam recens Angeli Politiani in singulos libros Argumentis.

LVGDVNI APVD SEB. GRYPHIVM,
1547.

LIBRI HOC IN OPERE CONTENTI.

PORPHYRII QVINQVE VOCVM LIBER.

PRAEFATIO.

VM sit necessarium, Chrysaori, & ad eam, quæ est apud Aristotelē prædicamentorum doctrinam nosse quid sit Genus, & quid Differentia, quid Species, quid Propriū, & quid Accidens: & ad definitionum assignationem, & omnino ad ea, quæ in diuisione, uel demonstratione sunt, utilia: de istarum rerum speculatione compendiosam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter, uelut introductionis modo, ea, quæ ab antiquis dicta sunt, aggredi, altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores uerò mediocriter coniectans.

Mox de Generibus, & Speciebus, illud quidē siue subsistant, siue in solis nudis intellectibus posita sint: siue subsistētia corporalia sint, an incorporalia: & utrum separata à sensibilibus, an in sensibilibus posita, & circa ea consistentia, dicere recusabo: altißimum enim negotium est huiusmodi, & maioris egens inquisitionis. Illud uerò quemadmodum de his, ac de propositis magis probabiliter antiqui tractauerunt, & horum maximè Peripatetici, tibi nunc tentabo mōnstrare. In 7. metaph. questiones hę determinātur.

ARGVMENTVM IN QVINQVE VOCES PER ANGELVM POLITIANVM.

Priusquàm in Aristotelis adyta recipimur, à Porphyrio ue-

lut ab æditiuo excipiamur, qui uoces nobis cōmunes illas insusurrabit, Genus, Speciem, Differentiā, Proprium, atq; Accidens: Genus illud esse docens, quod de pluribus etiam specie. Speciem, que de pluribus tantum numero differentibus dicatur. sic tamen, ut interroganti Quid est, utrunq; respondeamus. Summa esse genera decem, quæ semper despiciant; infimas autem species multas quidē, sed numerabiles, quæ tantum suspiciant. quæ media sint, & alterutra, summis atq; infimis interiecta, defungi utroq; munere: semperq; sursum colligi, deorsum dissipari. Dici de inferioribus, quæ supra sint, retrorsus non dici de nullis indiuidua, id est quorum proprietates in uno, altero non concurrant: quæ quoniam comprehendi numero nequeunt, nullum cum philosopho habere commercium. Differentiam de specie quoq; discrepātibus prædicari: suggeri eam tamen, quęrēti Quale quid est. Genera his diuidi, species compleri: subire formæ uicem, sicuti materiæ subeat genus: atque ad eorum substantiam conducere, quæ sub genere eodē sunt. Proprium quod uocatur, speciei competere uni toti, & perpetuo. Aduenire accidens, & abire: sed illo incolumi, quod subiicitur. nam & inesse eidem posse, & non inesse: cumq; nec genus, nec species, nec differentia, nec proprium sit, alio tamen usquequaque fulciri. Nam quæ communia cunctis, quæ quibusdam, quæ nonnullis propria, quæ singulis facile his cognitis, tutemet indagabis.

De Genere. CAP. I.

Generis multiplex acceptio.

IDETUR autem neq; Genus, neque *Species simpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorum quodāmodo se habentium ad unum aliquid, & ad se inuicem collectio. Secundum quam significationem Romanorum dicitur genus, ab unius scilicet habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo adinuicem eam (quæ ab illo est) cognationem, secundùm diuisionem ab alijs generibus dictum.*

Dicitur autem & aliter rursus Genus, quod est uniuscuiusq;

cuiusq; generationis principium: uel ab eo qui genuit, uel ab eo loco, in quo quis genitus est. Sic enim Orestem quidem dicimus à Tantalo habere genus, Hylum autē ab Hercule: & rursus Pindarum quidem Thebanum esse genere, Platonem uerò Atheniensem. Etenim patria principium est uniuscuiusque generationis, quemadmodum & pater.

Hæc autem uidetur esse promptissima significatio generis. Romani enim dicuntur, qui ex genere descendunt Romuli: & Cecropidæ qui ex genere Cecropis & eorū proximi. Ac prius quidem appellatū est Genus uniuscuiusq; generationis principium: dehinc etiam & multitudo eorum, qui sunt ab uno principio, ut à Romulo. quam diuidētes, & ab alijs separantes, dicebamus omnem illam collectionem esse Romanorū genus. Aliter autem rursus Genus dicitur, cui supponitur species. Ad horum fortasse similitudinem dictum: etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earum quæ sub ipso sunt specierum: uideturq; & omnem eam multitudinē continere quæ sub ipso sunt specierum. Tripliciter igitur cùm Genus dicatur, de tertio apud Philosophos sermo est, quod etiam describentes aßignauerunt, Genus esse dicentes, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est, prædicatur: ut animal. Eorum enim quæ prædicantur, alia quidem de uno dicuntur solo, sicut indiuidua, ut Socrates, & hic, & hoc: alia uerò de pluribus, quemadmodum genera, & species, & differentiæ, & propria, & accidētia communiter, sed non propriè alicui. Est autē Genus quidem, ut animal: Species uerò, ut homo: Differentia, ut rationale: Proprium, ut risibile: Accidens, ut album, nigrum, sedere. Ab ijs uerò, quæ de uno solo prædicantur, differunt Genera, eo quòd hæc de pluribus dicuntur. Ab ijs

Cōparatio.

Generis, de quo apud philosophos sermo est, definitio.

Declaratio definitionis.

autem rursus, quæ de pluribus, à Speciebus quidem, quoniam species etsi de pluribus prædicentur, non tamen de differentibus specie, sed numero: Homo enim cùm sit *species, de* Socrate, *&* de Platone *prædicatur, qui non specie differunt, sed numero.* Animal *uerò cùm sit genus, de homine, boue, &* equo *prædicatur, qui differũt à se inuicẽ specie, nõ numero solo.* A' Proprio *quoq; differt* Genus: *quoniam* Proprium *quidem de una sola specie, cuius est proprium, prædicatur, & de ijs, quæ sub ipsa specie sunt, indiuiduis: quẽadmodum risibile de homine solo, & de particularibus hominibus:* Genus *autẽ non de una solùm specie prædicatur, sed de pluribus, & differentibus.* A' Differen*tia uerò, & ab ijs quæ cõmuniter sunt accidentia, differt* Genus: *quoniã etsi de pluribus, et differẽtibus specie prædicentur* Differentiæ, *&* Cõmuniter accidentia: *nõ tamen in eo, quod quid est prædicãtur: sed in eo, quod quale quid est.* Interrogantibus enim aliquibus, *quid est illud, de quo prædicantur hæc?* Genus *respondebimus:* Differentias *autem, &* Communiter accidentia *non respondebimus: non enim in eo, quod quid est, prædicantur de subiecto, sed magis in eo, quod quale quid est.* Interrogantibus *enim, qualis est homo? dicimus* Rationalis: *&, qualis est coruus? dicimus* Niger. *Est autem* Rationale *quidem differentia,* Nigrum *uerò accidens.* Quando *autem quid est homo interrogamur,* Animal *respondemus: est autem hominis genus, animal.* Quare *de pluribus prædicari diuidit* Genus *ab ijs, quæ de uno solo prædicantur, sicut indiuidua: de differentibus uerò specie, separat ab ijs, quæ sicut species prædicãtur, uel sicut propria: in eo autem quod quid est prædicari, diuidit* genus *à differentijs, & communiter accidẽtibus: quæ non in eo quod quid est, sed in eo quod quale*

est

est,uel quomodo se habet,prædicatur. Nihil igitur neq; superfluum,neq; minus continet,generis dicta descriptio. Corollarium.

De Specie. CAP. II.

Species autem dicitur quidē & de uniuscuiusq; forma secundum quam dictum est,primum quidē species digna est imperio. Nota hic non esse dicēdum Priami,sed primum. Dicitur autē species & ea quæ est sub aßignato genere:secundū quam solemus dicere, Hominē quidem speciē animalis,cùm sit genus animal:Album autē coloris speciem,Triangulum uerò figuræ speciem. Quòd si etiā genus aßignantes speciei meminimus dicentes,quòd de pluribus differentibus specie in eo,quod quid est,prædicatur:& speciē dicimus id,quod sub aßignato genere ponitur.Nosse oportet quòd quoniam genus alicuius est genus,& species alicuius est species:iccirco necesse est in utrorumq; rationibus utrisq; uti.Aßignāt ergo & sic speciem.Species est, quæ sub aßignato genere ponitur,& de qua genus in eo quod quid est, prædicatur. Amplius autē sic quoq;:Species est,quæ de pluribus,& differentibus numero in eo,quod quid est,prædicatur. Sed hæc quidē aßignatio specialißima est,& eius quæ solùm species est,non etiam genus:aliæ uerò & non specialißimarum esse possunt. Speciei uariæ finitiones. Planum autē erit quod dicitur hoc modo.In unoquoq; prædicamento sunt quędā generalißima,& rursus alia specialißima:& inter generalißima, & specialißima sunt alia,quæ genera,& species dicuntur eadē:Est autem Generalißimum quidē supra quod nullum aliud sit superueniens genus:Specialißimum autem est, post quod non est alia inferior species. Inter generalißimum autem, & specialißimum alia sunt, quæ genera, & species sunt eadem,ad aliud tamen,& ad aliud sumpta. Sit autem in uno quidem prædicamento manifestū quod dicitur,Substantia

& (ut diximus) supra quod non est aliud superueniens genus: specialissimum autem unam habet habitudinem, eam quæ est ad superiora, quorũ est species: eam uerò quæ est ad posteriora non diuersam habet, sed eandem, nam & indiuiduorum species dicitur. Sed species quidem dicitur indiuiduorũ, uelut ea continens: species uerò superiorum, ut quæ ab illis cõtinetur. Determinãt igitur generalissimum genus ita, quòd cùm genus sit, non est species. Et rursus, supra quod non est aliud superueniens genus. Specialissimum uerò, quod cùm sit species, non est genus. Et cùm sit species, nunquam diuiditur in species. Et quod de pluribus, & differentibus numero in eo, quod quid est, prædicatur. Ea uerò, quæ in medio sunt extremorum, subalterna uocant genera, & species: & unumquodque ipsorum species esse potest & genus ad aliud quidem, & ad aliud sumpta. Ea enim, quæ sunt supra specialissima, usq; ad generalissimũ ascendẽtia, & genera dicuntur, et species subalterna: Sicut Agamemnon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & ultimo Iouis. Sed in familijs quidem plerunq; ad unum reducuntur principiũ: uerbi gratia, ad Iouem. In Generibus uerò, & Speciebus non sic se habet: Neque enim unum cõmune genus omniũ est ens, nec omnia eiusdem generis sunt secundum unum supremum genus, quemadmodum dicit Aristoteles: sed posita sint (quemadmodum in prædicamentis dictum est) prima decem genera, quasi prima decem principia. Et si quis omnia, entia uocet, æquiuocè (inquit) nuncupabit, & non uniuocè: si enim ens unum esset commune omnium genus, uniuocè omnia entia dicerentur. Cùm uerò sint decem prima, cõmune est ens secundum nomen solùm, non etiam secundum rationẽ, quæ secundum entis nomen est.

Definitio GG. I
II
Definitio SS. I
II
III
Definitio mediorũ.
Declaratio in familiis.
Differentia.
Conclusio, I.

Corollariū, 1. Decem igitur Generaliſſima quidē ſunt: Specialiſſima uerò in numero quidem quodam ſunt, non tamen infinito. Indiuidua autē quæ ſunt poſt ſpecialiſſima, infinita ſunt.
11 Quapropter uſq; ad ſpecialiſſima à generaliſſimis deſcendentes iubebat Plato quieſcere. Deſcendere autem per media diuidendo ſpecificis differentijs: infinita uerò (inquit) relinquenda ſuadet, neq; enim eorū fieri poſſe diſci-
111 plinam. Deſcendentibus igitur ad ſpecialiſſima, neceſſe eſt, diuidentes per multitudinem ire: aſcendētibus uerò ad generaliſſima, neceſſe colligere multitudinē in unū. Collectiuum enim multorum in unam naturā, ſpecies eſt, & magis etiā genus. Particularia uerò, & ſingularia econtrario ſemper in multitudinem diuidunt id, quod unum eſt. Participatione enim ſpeciei, plures homines ſunt unus homo: in particularibus autem, & ſingularibus unus, & cōmunis, plures: diuiſiuum enim ſemper eſt quod ſingulare eſt: collectiuum autē, & adunatiuum quod cōmune eſt.
Cōclusio, 11 Aßignato autē Genere, & Specie, quid ſit utrunq; eorū, & Genere quidem uno exiſtente, Speciebus uerò pluribus (ſemper enim in plures ſpecies diuiſio Generis eſt) Genus quidem ſemper de ſpeciebus prædicatur, & omnia ſuperiora de inferioribus: Species autem neq; de proximo ſibi genere, neq; de ſuperioribus, neque enim conuertitur. Oportet enim aut æqua de æquis prædicari, ut hinnibile de equo: aut maiora de minoribus, ut animal de homine: minora uerò de maioribus minimè: neque enim dices animal eſſe hominem: quemadmodum hominem dices eſſe ani-
111 mal. De quibus autem ſpecies prædicatur, de ijs neceſſariò & ſpeciei genus prædicabitur, & generis genus, uſq; ad generaliſſimum. Si enim uerum eſt Socratem hominem dicere, hominē autē animal, animal autē ſubſtantiam

tiam: uerum est & Socratem animal dicere, atque substantiam. Semper enim cùm superiora de inferioribus prædicentur, & species quidem de indiuiduis prædicabitur: Genus autem & de specie, & de indiuiduo: Generalißimum uerò de genere, uel generibus, si plura sint media, & subalterna: & de specie, & de indiuiduo. Dicitur enim generalißimum quidem de omnibus sub se positis generibus, & speciebus, & indiuiduis. Genus autem, quod ante specialißimum est, de omnibus specialißimis, & indiuiduis: solùm autem species de omnibus indiuiduis: indiuiduum autem de uno solo particulari. Indiuiduum autem dicitur Socrates, & hoc album, & hic ueniens Sophronici filius, si solus sit ei Socrates filius. Indiuidua autem dicuntur huiusmodi, quoniam ex proprietatibus consistit unumquodque eorum, quarum collectio nunquam in alio quolibet eadem erit. Socratis enim proprietates, nunquam in alio quolibet erunt particularium eædem. Eæ uerò quæ sunt hominis proprietates (dico autem eius qui est communis) erunt eædē in pluribus, magis autem & in omnibus particularibus hominibus in eo quòd homines sunt.

Indiuiduum autē de uno solo: hic eliciūt unā indiuidui definitionē: & duas illi definitiones assignāt.

Continetur igitur indiuiduum quidem sub specie: species autem sub genere. Totum enim quoddā est genus. Indiuiduū autem pars: Species uerò & totū est, & pars: sed pars quidē alterius, totū autem non alterius, sed in alijs: in partibus enim totū est. Igitur de Genere quidē, & Specie, & quid Generalißimū, & quid Specialißimū, & quæ Genera eadē, & Species sint, quæ etiā Indiuidua, & quot modis Genus, & Species dicantur, sufficienter dictū est.

Recollectio

De Differentia. CHAP. III.

Differentia uerò communiter, & propriè, & magis propriè dicitur. Communiter quidem differre alterum

Diuisio differentiarum I.

rum ab altero dicitur, quod alteritate quadā differt quocunque modo, uel à seipso, uel ab alio. Differt enim Socrates à Platone alteritate quadam: & ipse à seipso puero iam uir factus, & à se faciente aliquid cùm quiescit: & semper in aliquo modo habendi se alteritatibus spectatur. Propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quādo inseparabili accidente alterū ab altero differt. Inseparabile uerò accidens est, ut nasi curuitas, cæcitas oculorum, cicatrix cùm ex uulnere occalluerit. Magis propriè autē differre alterum ab altero dicitur, quando specifica differentia differt: quemadmodum homo, ab equo specifica differentia differt, rationali qualitate.

Communitas. Vniuersaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuilibet adueniens: sed eæ, quæ communiter, & propriè sunt, alteratum faciunt: illæ uerò quæ magis propriè sunt, aliud.

Diuisio. II. Differentiarum enim aliæ quidem alteratum faciunt, aliæ uerò aliud. Illæ quidem, quæ aliud faciūt, Specificæ uocantur: illæ uerò quæ alteratum, simpliciter Differentiæ. Animali enim differentia adueniens rationalis, aliud facit, & speciē animalis facit, illa uerò quæ est mouendi, alteratum solum à quiescente facit: quare hæc quidem aliud, illa uerò alteratum solum facit. Secundum igitur aliud facientes differentias, diuisiones fiunt à generibus in species, & definitiones assignantur: quæ sunt ex genere, & huiusmodi differentijs. Secundùm autem eas, quæ solùm alteratum faciunt, alterationes solum consistunt, & aliquo modo habentis se permutationes.

III A' superioribus ergo rursus inchoanti dicendum. Differētiarum quidem alias esse separabiles: alias uerò inseparabiles. Moueri enim, et quiescere, & ægrum esse, & sanum esse, & quæcunq; his proxima sunt, separabilia sunt: at uerò aquilum esse, uel simum

mum,uel rationale,uel irrationale,inſeparabilia ſunt.

Inſeparabilium autem aliæ quidem ſunt per ſe, aliæ ue rò per accidens. Nam rationale per ſe ineſt homini, & mortale,& diſciplinæ eſſe perceptibile: at uerò aquilum eſſe,uel ſimum,per accidens,& nō per ſe. Illæ igitur,quæ per ſe ſunt,in ratione ſubſtantiæ accipiuntur, & faciunt aliud: illæ uerò quæ ſecundùm accidens, nec in ſubſtantiæ ratione accipiuntur,nec faciunt aliud,ſed alteratum. Et il læ quidem, quæ per ſe ſunt,non ſuſcipiunt magis, & minus: illæ uerò quæ per accidens (& ſi inſeparabiles ſint) intenſionem accipiūt,& remißionem. Nam neque genus aut magis,aut minus prædicatur de eo, cuius fuerit genus: neq; generis differentiæ,ſecūdum quas diuiditur. Ipſæ enim ſunt,quæ uniuſcuiuſque rationem complent: eſſe autem unicuique unum,& idem,neq; intenſionem, neq; remißionem ſuſcipiens eſt: aquilum autem eſſe, uel ſimum, uel coloratum,aliquo modo & intenditur, & remittitur: IIII

Cùm igitur tres ſpecies differentiæ conſiderentur, & cùm hæ quidem ſint ſeparabiles, illæ uerò inſeparabiles: & rurſus,inſeparabilium cùm hæ quidem ſint per ſe,illæ uerò per accidens: rurſus earum quæ per ſe ſunt differentiarum,aliæ quidem ſunt ſecūdùm quas diuidimus genera in ſpecies,aliæ uerò ſecūdùm quas ea,quæ diuiſa ſunt,ſpecificantur: ut cùm per ſe differentiæ omnes huiuſmodi ani malis ſint,animati, & ſenſibilis: rationalis,& irrationalis: mortalis,& immortalis: ea quidem,quæ eſt animati & ſenſibilis,differentia conſtitutiua eſt ſubſtantiæ animalis: (eſt enim Animal, ſubſtantia animata ſenſibilis) ea uerò, quæ eſt mortalis & immortalis differentia,& quæ rationalis & irrationalis, diuiſiuæ ſunt animalis differentiæ: per eas enim genera in ſpecies diuidimus. Sed eæ quidē, Animalis definitio.

quæ

quæ diuisiuæ sunt differentiæ generum, completiuæ sunt, & constitutiuæ specierum. Diuiditur *enim animal rationali, & irrationali differentia, & rursus mortali, & immortali differẽtia: sed rationalis, & mortalis differẽtiæ cõstitutiuæ sunt hominis: rationalis uerò, et immortalis, Dei. Illæ uerò quæ sunt irrationalis, & mortalis, irrationaliũ sunt animalium. Sic etiam & supremæ substãtiæ cùm diuisiuæ sint animati, & inanimati differẽtiæ: sensibilis, & insensibilis: animata, & sensibilis cõgregatæ ad substantiã, animal perfecerunt: animata uerò, & insensibilis perfecerunt plantam.* Quoniã *ergo eædẽ aliquo modo quidem acceptæ fiunt constitutiuæ, aliquo modo autem diuisiuæ, specificæ omnes uocantur: & his maximè opus est ad diuisiones generũ, & definitiones specierum: sed nõ ijs, quæ secundum accidens inseparabiles sunt, nec magis ijs quæ sunt separabiles, quas etiam determinantes dicũt.*

Platonicum est istud.

Definitio differentiæ, 1

Differentia *est, qua abundat species à genere. Homo enim animali plus habet, rationale, & mortale: animal enim ipsum nihil horum est.* Vndè *nam igitur habebunt species differentias? Nec enim omnes appositas habet, quoniam in eodem simul haberet opposita: sed quemadmodum probant, potestate quidem habet omnes sub se differentias, actu uerò nullam: ac sic, neque ex ijs, quæ nõ sunt, aliquid*

11 *fit: neque opposita in eodem erunt.* Definiunt *autem eam & hoc modo: Differentia est, quæ de pluribus, & differentibus specie in eo quod quale quid est, prædicatur.* Rationale *enim, & mortale de homine prædicantur in eo, quod quale est homo, dicitur: sed non in eo, quod quid est.* Quid *enim est homo nobis interrogatis, conueniens est dicere, animal: quale autem animal inrequisiti, rationale, & mortale conuenienter aßignabimus.* Rebus *enim*

enim ex materia, & forma constantibus, uel ad similitudinem proportionemq; materiæ, & formæ, constitutionem habentibus: quemadmodum statua èx materia quidem est ære, ex forma autem figura: sic & homo communis, & specialis, ex materia quidem proportionabiliter consistit genere: ex forma autem, differentia. Totum autem hoc, animal rationale mortale, homo est: quemadmodum illic statua. *Describunt autem huiusmodi differentiam & hoc modo:* Differentia *est, quod est aptum natum diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt.* Rationale *enim,* III
& Irrationale, *hominem, & equum, quæ sub eodem genere sunt, (animali uidelicet) diuidunt.* *Aßignant autem & hoc modo:* Differentia *est, qua differunt à se singula.* IIII
Nanq; *homo, & equus secundùm genus non differunt, sumus enim animalia nos & irrationalia: sed additum, rationale, disiunxit nos ab illis:* Rationales *quoq; sumus & nos, &* Dij: *sed mortale appositū, diuisit nos ab illis.* Platonicum.
In- V
terius autem perscrutantes differentiam, dicunt nō quodlibet diuidens ea, quæ sub eodem genere sunt, esse differentiam: sed quod ad esse conducit, & quod est pars eius, & quod est esse rei. Neq; *enim quod aptum natum est nauigare, est hominis differētia, etsi propriū sit hominis: dicimus enim, animaliū hæc quidem apta esse ad nauigandū, illa uerò minimè, diuidentes hominem ab alijs: sed aptum natum esse ad nauigandū, non est substantiæ completiuū, nec eius pars: sed aptitudo quædā solùm: iccirco, quia non est talis differentia, quales sunt, quæ specificæ dicūtur, differentiæ.* Erūt *ergo specificæ differentiæ, quæcūq; alteram faciunt speciem, & quæcunq; in eo, quod quid est, esse rei accipiuntur.* Et *de differentijs quidem ista sufficiant.* Corollarium.

De Pro

De Proprio. CAP. IIII.

Proprii diuisio.

PRoprium uerò quadrifariam diuidunt. Nam & id quod soli alicui speciei accidit, etsi nō omni, propriū dicitur: ut homini, medicū esse, uel geometram. Et quod omni accidit, etsi non soli: quemadmodum homini, esse bipedem. Et quod soli, & omni, & aliquando: ut homini in senectute canescere. Et quod soli, & omni, & semper: quemadmodum homini, esse risibilem. Nam etsi nō semper rideat, tamen risibilis dicitur, nō quòd rideat semper, sed quòd aptus natus sit ut rideat: hoc autem ei semper naturale est, ut & equo hinnibile. Hæc autem dicuntur uerè propria, quoniam conuertuntur. Quicquid enim est equus, hinnibile est: & quicquid hinnibile, equus.

De Accidente. CAP. V.

ACcidēs est, quod adest, & abest præter subiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo in Separabile, & in Inseparabile. Separabile enim accidens est, dormire: nigrum uerò esse inseparabiliter coruo, & Aethiopi accidit. Potest autem subintelligi & coruus albus, & Aethiops nitens candore, præter subiecti corruptionem.

Definitur autem sic quoque: Accidens est, quod contingit eidem inesse, uel non inesse. Et quod neque genus est, neque differentia, neque species, neque proprium: semper autem est in subiecto subsistens. Omnibus igitur determinatis, quæ proposita sunt (dico autē genere, specie, differentia, proprio, accidente) dicendum est quæ sint ipsis communia, & quæ propria.

Gen⁹. Species Differentia. Proprium, & Accidens in quibus cōueniant.

De Communitatibus, & Differentijs quinque uocum. CAP. VI.

COmmune quidem est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum est. Sed Genus quidem de omni

omnibus sub se speciebus, & indiuiduis, & Differētia similiter: Species autem de ijs, quæ sub ipsa sunt indiuiduis: at uerò Proprium & de specie, cuius est propriū, & de ijs, quæ sub specie sunt, indiuiduis: Accidens autem & de speciebus, & de indiuiduis. Nāq; animal & de equis, & bobus prædicatur, quæ sunt species: & de hoc equo, & de hoc boue, quæ sunt indiuidua. Irrationale uerò de equis, & bobus, & de ijs qui sunt particulares, prædicatur: Species autem, ut Homo, solùm de ijs, qui sunt particulares homines prædicatur: Proprium uerò de specie, cuius est proprium, & de ijs, quæ sub specie sunt indiuiduis: ut risibile de homine, & de ijs, qui sunt particulares: nigrū autem & de specie coruorū, & de ijs, qui sunt particulares, quod est accidens inseparabile: & moueri de homine, & de equo, quod est accidens separabile: sed principaliter quidem de indiuiduis, secundo uerò loco de ijs, quæ continent indiuidua. Cōmune autem est Generi, & Differentiæ continentia specierū. Continet enim & differētia species, etsi nō omnes quot genera. Rationale enim (etsi non continet ea, quæ sunt irrationalia, ut genus, quēadmodum animal) tamen continet hominē, & Deum, quæ sunt species. Et quæcunq; prædicantur de genere, ut genere, & de ijs quæ sub ipso sunt speciebus prædicantur: & quæcūq; prædicantur de differentia, ut differentia, & de ea, quæ ex ipsa est, specie prædicabuntur. Nam cùm genus animal sit, non solùm de eo prædicantur ut genere substantia, & animatum, & sensibile, sed etiā de ijs, quæ sunt sub animali speciebus omnibus prædicantur hæc, usq; ad indiuidua. Cumq; differentia sit rationale, prædicatur de ea ut differentia, id quod est ratione uti, & non solùm de eo quod est rationale, sed etiam de ijs, quæ sunt sub rationali, speciebus,

Genus & Differētia in quibus cōueniāt.

Platonicum.

ciebus, prædicabitur ratione uti. Commune autem est perempto genere, uel differentia, simul perimi quæ sub ipsis sunt. Quemadmodum enim si non sit animal, non est equus, neq; homo: ita si non sit rationale, nullũ erit animal quod utatur ratione.

In quibus differant.

Propriũ autem est generi de pluribus prædicari quàm differentia, & species, & propriũ, & accidens. Animal enim de homine, & equo, & aue, & serpente prædicatur: quadrupes uerò de solis quatuor pedes habentibus: homo uerò de solis indiuiduis: & hinnibile de equo solùm, & de ijs, qui sunt particulares: & accidẽs similiter de paucioribus. Oportet autem differentias accipere, quibus diuiditur genus: non eas, quæ cõplent substantiam generis, sed quæ sunt diuisiuæ. Amplius: Genus cõtinet differentiam potestate, (animalis enim hoc quidem rationale est, illud uerò irrationale) differentiæ uerò non continent genera. Amplius: Genera quidẽ priora sunt ijs, quæ sunt sub se positæ, differẽtijs, propter quod simul quidem eas auferunt, non autẽ simul auferuntur ab eis. Sublato enim animali, aufertur rationale, & irrationale: differentiæ uerò non auferunt genus. Nam etsi omnes interimantur, tamen substantia animata sensibilis subintelligi potest, quæ est animal. Amplius: Genus quidem in eo quod quid est: differentia uerò in eo quod quale quiddam est (quemadmodum dictum est) prædicatur. Amplius: Genus quidem unum est secundum unamquanq; speciem, ut hominis id quod est animal: differẽtiæ uerò plurimæ sunt, ut rationale, mortale, mentis, & disciplinæ perceptibile, quibus ab alijs animalibus differt. Et genus quidem consimile est materiæ, formæ uerò differentia. Cùm autem sint & alia communia, & propria generis & differentiæ, nunc ista sufficiant.

Genus & Species in quibus conueniant.

Genus autem & species commune quid

quidem habent de pluribus (quemadmodum dictum est) prædicari. Sumatur autem species, ut species solùm, non etiam ut genus, si fuerit idem species, & genus. *Commune autem ijs est, & priora esse ijs, de quibus prædicantur: & totum quoddam esse utrunq;.* *Differunt autem eo, quòd Genus quidem continet species sub se, Species uerò continetur, & non continet genera: de pluribus enim Genus, quàm Species, prædicatur.* *Amplius: Genera præiacere oportet, & informata specificis differentijs perficere species: unde & priora sunt naturaliter genera, & simul interimentia, sed quæ non simul interimantur: & species quidem cùm sit, est & genus omnino: genus uerò cùm sit, nō omnino erit species.* *Et genera quidem uniuocè de speciebus prædicantur, species uerò de generibus minime. Amplius: Genera quidem abundant earū, quæ sub ipsis sunt, specierum continentia, species uerò à generibus abundant proprijs differentijs. Amplius: Neq; species fiet unquam generalißimum: neq; genus fiet unquam specialißimum.* *Generis autem, & Proprij commune quidem est, sequi species. Nam si homo est, animal est: & si homo est, risibile est. Cōmune est quoq;, æqualiter prædicari genus de speciebus, & proprium de ijs, quæ illo participant, indiuiduis: æqualiter enim & homo, & bos animal est: & Cato, & Cicero risibilis est.* *Commune demum est his, uniuocè prædicari genus de proprijs speciebus, & propriū de ijs, quorū est propriū.* *Differunt autem, quoniā genus quidē prius est, posterius uerò propriū. Oportet enim esse animal, dehinc diuidi differētijs, & proprijs. Et genus quidem de pluribus speciebus prædicatur, propriū uerò de una sola specie, cuius est ꝓpriū. Amplius: Propriū quidē conuersim prædicatur de eo, cuius est proprium:*

In quibus differant.

Cōmunia generis, & proprii.

Gen⁹, & Propriū in quibus differant.

prium: genus uerò de nullo conuersim prædicatur. Nam *neq; si animal est, homo est: neq; si animal est, risibile est. Sin uerò homo est, risibile est, & econuerso.* Amplius: *Proprium omni speciei inest, cuius est proprium, & soli, & semper: genus uerò omni quidē speciei inest, cuius fuerit genus, & semper, non autem soli.* Amplius: Species *quidem interemptæ, nō simul interimunt genera, quorum sunt species: propria uerò interempta, simul interimunt ea, quorum sunt propria: & ijs, quorum sunt propria, interemptis, & ipsa simul interimuntur.* Generi *uerò, & accidenti commune est, de pluribus (quemadmodum dictum est) prædicari, siue separabilium illud accidens sit, siue inseparabilium.* Etenim *& moueri, de pluribus, & nigrum de coruis, & de* Aethiopibus, *& de aliquibus inanimatis prædicatur.* Differt *autem genus ab accidente: quoniam genus ante speciē est, accidentia uerò speciebus posteriora sunt.* Nam *etsi inseparabile sumatur accidens, tamen prius est illud, cui accidit, quàm accidens.* Et *genere quidem quæ participant, æqualiter participant: accidente uerò non æqualiter.* Intensionem *enim, & remißionem suscipit accidentium participatio, generum uerò minimè.* Et *accidentia quidem in indiuiduis principaliter subsistunt: genera uerò, & species naturaliter priora sunt indiuiduis substantijs.* Et *genera quidē in eo, quod quid est, prædicantur de ijs, quæ sub ipsis sunt: accidentia uerò in eo, quod quale aliquid est, uel quomodo se habeat unūquodq;.* Qualis *enim est* Aethiops *interrogatus, dicis, niger: & quemadmodum se* Socrates *habeat, dicis, quoniam sedet, uel ambulat.* Genus *igitur quo ab alijs quatuor differat, dictum est: contingit autem etiam unūquodq; aliorum differre ab alijs quatuor.* Quare *cùm quinq; quidem*

Hic à Græco nunc euariat.

Genus, & Accidens in quibus cōueniāt.

In quibus differant.

dem sint, unumquodque autem ab alijs quatuor differat, quater quinque, hoc est, uiginti fiunt omnes differentiæ.

Sed non sic se res habet, sed semper posterioribus enumeratis, & secundis quidem una differentia superatis, (propterea quoniam iam sumpta est) tertijs uerò duabus, quartis uerò tribus, quintis uerò quatuor, decem fiunt omnes differẽtiæ. Quatuor, tres, duæ, una. Genus enim quo differt à differentia, & specie, & proprio, & accidente, dictũ est, quatuor igitur differentiæ. Differentia uerò quo differat à genere dictum est, quando quo differt genus ab ea dicebatur: relinquitur ergo quo differat Differentia à specie, proprio, & accidente dicere: & fiunt tres. Rursus species, quo quidem differat à differentia dictum est, quando quo differt à specie differentia dicebatur: quo etiã differat species à genere dictũ est, quando quo differt genus à specie dicebatur. Reliquum est igitur ut quo differat species à proprio, & accidente dicatur: & sunt duæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur: nam quo à specie, & differentia, & genere differat, prædictum est in illorum ad ipsum differentijs. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differẽtijs, tribus uerò differentiæ, duabus autem speciei, una uerò proprij ad accidens, decem erunt omnes: quarũ quatuor, quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstrauimus. Cõmune ergo differentiæ & speciei est, æqualiter participari: homine enim æqualiter participant particulares homines, & rationali differentia. Commune uerò est & semper adesse ijs, quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis est, & semper Socrates homo. Propriũ autem differẽtiæ quidem est in eo, quod quale est, prædicari: speciei uerò in eo, quod quid est. Nam etsi homo uelut quale

Secundis, tertiis, quartis, quintis, quæ secundo sunt loco, tertio, quarto, quinto, ita Hermolaus exponit.

Species, & Differẽtia in quibus cõueniãt.

In quibus differant.

quid accipiatur, non tamen simpliciter erit quale, sed secundum id quod generi aduenientes differentiæ cum constituerunt. Amplius: *Differentia quidem in pluribus sæpe speciebus consideratur, quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus specie differentibus:* Species uerò in *solis ijs, quæ sub una specie sunt, indiuiduis.* Amplius: *Differentia prior est ea specie, quæ est secundum ipsam. Simul enim ablatum rationale interimit hominem: homo uerò*

Platonicum. *interemptus, non aufert rationale, cùm sit Deus.* Amplius: *Differentia quidem cõponitur cum alia differentia, (rationale enim, & mortale cõpositum est in substãtia hominis) Species uerò speciei non cõponitur, ut gignat aliã aliquam speciem. Quædam enim equa cuidam asino permiscetur ad muli generationem: equa autem simpliciter*

Differẽtia, & Propriũ in q-bus cõueniãt. *asino composita, nunquã perficeret mulum.* Differẽtia *uerò, & Propriũ commune quidẽ habent, æqualiter participari ab ijs, quæ illis participant. Aequaliter enim rationalia, rationalia sunt: & risibilia, risibilia sunt. Et semper, & omni adesse cõmune utrisq;. Etsi enim curtetur qui bipes est, tamen id ad quod natũ est, semper prædicatur: quoniam & risibile in eo, quòd natum est, semper dicitur:*

In quibus nõ conueniant. *sed non in eo, quòd semper rideat.* Proprium autẽ Differentiæ *est, quoniam hæc quidẽ de pluribus speciebus dicitur sæpe: ut rationale de Deo & homine: Proprium uerò dicitur de una sola specie, cuius est proprium. Et differentia quidem illis est consequens quorum est differentia, sed non conuertitur. Propria uerò conuersim prædicantur de ijs, quorum sunt propria, propter id quod conuertuntur.*

Differẽtia, & Accidẽs in q-bus cõueniãt. *Differentiæ autẽ & Accidenti commune quidẽ est, de pluribus dici.* Cõmune uerò est & *ad ea, quæ sunt inseparabilia accidentia, semper, & omni adesse. Bipes enim*

semper

semper adest omni homini, & omnibus coruis nigrum esse similiter. Differunt autem, quoniam differentia quidem continet species, & non continetur, (continet enim rationale Deum, & hominem) Accidentia uerò aliquo quidem modo continent, eò quòd in pluribus sint: aliquo uerò modo continentur, eò quòd non unius accidentis susceptibilia sint subiecta, sed pluriũ. Et Differentia quidem intensibilis est, & irremißibilis: Accidẽtia uerò magis, & minus suscipiunt. Et impermistæ quidẽ sunt contrariæ differentiæ: mistæ uerò nonnunquã sunt contraria accidentia. Huiusmodi quidem cõmuniones, & proprietates differentiæ, & cæterorum sunt. Species uerò quo quidem differt à genere, & differẽtia dictum est: in eo quod dicebamus quo genus differt à cæteris, & quo differentia differt à cæteris: reliquum est quo differt à proprio, & accidente, ut dicatur. — In quibus differant.

Speciei autẽ, & proprij commune quidẽ est de se inuicem prædicari. Nã si homo est, risibile est: & si risibile est, homo est. Risibile uerò secundũ id quod natum est ridere accipi, sæpè iam dictum est. Cõmune autem est, æqualiter esse. Aequaliter enim assunt species ijs, quæ illis participant: & propria ijs, quorũ sunt propria. Differt autẽ species à proprio, quoniã species quidem potest & aliorum genus esse: proprium uerò aliarum specierum esse proprium impoßibile est. Et species quidem ante subsistit, quàm propriũ: proprium uerò pòst fit in specie. Oportet enim anteà hominem esse, ut sit risibile. Amplius: Species quidem semper actu adest subiecto: proprium uerò aliquando actu, potestate uerò semper. Homo enim semper actu est Socrates: non uerò semper ridet, quamuis natus sit ut semper sit risibilis. Amplius: Quorum termini sunt differentes, & ipsa sunt differen- — Species & Proprium in quibus cõueniũt. — In quibus differunt.

tia. Est autem speciei quidem sub genere esse, & de pluribus, & differentibus numero, in eo quod quid est, prædicari, & cætera huiusmodi: proprij uerò est, soli, & omni, & semper adesse.

Species & Accidens in quibus cõueniãt.

Speciei uerò, & accidentis commune quidem est de pluribus prædicari. Raræ uerò sunt aliæ communitates, propterea quòd quàm plurimum distant abinuicem accidẽs, & id cui accidit.

In quibus differant.

Propria uerò sunt utriusque: speciei quidem in eo, quod quid est, prædicari de ijs, quorum est species: accidentis autem in eo, quod quale quiddam est, uel quomodo se habens est. Et unamquanque substantiam una quidem specie participare, pluribus autem accidentibus, & separabilibus, & inseparabilibus. Et species quidem præintelliguntur accidentibus, etsi etiam sint inseparabilia, (oportet enim ante esse subiectum, ut illi aliquid accidat) accidẽtia uerò posterioris generis sunt, & aduentitiæ naturæ. Et speciei quidem participatio æqualiter est, accidentis uerò etsi inseparabile sit, non æqualiter. Aethiops enim Aethiopis habebit colorem uel intensum amplius, uel remissum secundum nigredinem.

Proprium, & Accidẽs in q̃bus cõueniãt.

Restat autem de proprio, & accidente dicere: quo enim proprium à specie, & differentia, & genere differt, dictum est. Commune autem proprio, & inseparabili accidenti est, quòd præterea nunquam consistant illa, in quibus considerantur. Quemadmodum enim præter risibile non subsistit homo, ita nec præter nigredinem subsistit Aethiops. Et quemadmodum semper, & omni adest proprium, sic & inseparabile accidens.

In quibus differant.

Differunt autem, quoniã proprium uni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini: inseparabile uerò accidens, ut nigrum, non solùm Aethiopi, sed etiam coruo adest, & carboni, & hebeno, & quibusdã alijs. Amplius:

Prop

Proprium cōuersim prædicatur de eo, cuius est propriū, & æqualiter: inseparabile uerò accidens conuersim non prædicatur. Et propriorum quidem *æqualis est participatio, accidentium uerò uel magis, uel minus. Sunt quidem aliæ cammunitates, & proprietates eorum quæ dicta sunt: sed sufficiunt hæc & ad discretionem eorum, & ad communitatis traditionem.*

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN CATEGORIAS ARIST. ARGVMENTVM.

Ecce autem magnus ille Peripateticorum princeps prima nobis rerum genera proponit, quæ Prædicamenta dicimus. Sed Aequiuoca prius esse docet, quibus idem nomen, ratio non eadem. nam si ratio quoque sit eadem, dici Vniuoca: sicuti etiam Denominatiua, quæ ab origine ipsa, qua producantur, solo differant casu. Dici quædam iunctim, quædam separatim. Dici aliqua de subiecto, quæ in subiecto non sint. Esse aliqua in subiecto, quæ de subiecto non dicantur. Competere utrunque aliis, competere aliis neutrum. Diuersas esse diuersorum generum species, quæ deinceps in serie non sint. nam in serie si fuerint, non esse interdum diuersas. Quæ separatim dicantur, substantiam, quantum, quale, ad aliquid, ubi, quando, iacere, habere, facere, pati, uocat. Substantiam primam decernit, quæ de subiecto non dicatur: secundam, quæ dicatur. Quæ de subiecto dicantur, ea nomen illi & rationem: quæ in subiecto sint, nunquam rationem, sæpe nec nomen communicare. cætera uel de primis dici, uel in primis esse substantiis. ergo his sublatis, omnia tolli. De secundis magis esse eam substantiam, quæ primæ uicinior. Atque ut prima se habeat ad reliquà, sic species ad genus. Nec magis unā speciem substantiam esse, quàm alteram: de iis loquor, quæ tantum species, non & genera. sicut nec unam aliquam pri-

Cap. I. de Aequiuo[cis,] Vniuocis, et Denomina[tiuis]
Aequiuoca.
Vniuoca.
Denominatiua
Cap. II. de complexis et incomplexis.
Cap. III. de Regulis
Cap. IV. de decem Prædicamentis generatim
Cap. V. de Substantia

mam magis altera esse substantiam. Atque ut prima se in dicendo habeat ad reliqua, sic ad accidentia species earum & genera. Commune utriusque substantiæ id esse, ut in subiecto non sit. Tam nomen secundæ, quàm rationem de prima dici. Quod idem tamen & differentiis competat, quæ in subiecto quoque sint, sed ut partes. Atque ab utrisque, hoc est, & substantiis, & differentiis, dici uniuoce omnia: sed primam substantiam significare hoc aliquid, secundam quale quid potius: hoc est, non quale penitus, sed quatenus ad substantiam pertineat. Nihil his esse contrarium: sed nec quanto ipsi, certo præsertim. Quodq; substantia sit, id illam nec magis esse, nec minus. Proprium tamen illius esse, ut eadem numero contraria suscipiat, nequaquam mutationis expers, ne quæstioné uel oratio moueat, uel opinio. Quantum uerò, esse aut discretum, aut continuum: rursus aut habere partium inter se positum, aut non habere. Discretum, quod nullo communi termino iungatur ut numerus, ut oratio. Continuum, quod huic diuersum, ut linea, superficies, corpus, tempus, locus. Nam partium positu constare lineam, superficiem, solidum: non constare numerum, tempus, orationem: quando in his ordo sit potius. Quicquid præterea quantum dicatur, horum similitudine dici. Nihil huic esse contrarium. nec enim obstare magnũ & paruum. Nam & esse ad aliquid, & uacare contrario nisi si quis de loco ambigat. Nec autem recipere magis, aut minus. Proprium tamen quanti esse, quod æquale uocamus, & inæquale. Ad aliquid illa quidé putari, quæ quod ipsa sunt, esse aliorum dicantur, uel alio quouis pacto. Suscipere contrariũ, suscipere magis & minus. Quanquam nec omnia reciproca esse, nec uno tamen casu. Vt autem reciproca negentur quædam, reddentium fieri uitio. Quare interdum fingéda uocabula, nec ad accidens tamen, sed referendum esse ad illa ipsa, ad quæ dicuntur. ubi sublatis etiam cæteris, recurrere. nam ex iis pleraq; simul esse. Nullas reuera substantias esse ad aliquid, si rectè uoces Ad aliquid, hoc est, quod hoc ipso sit, quoniam aliquo pacto se ad aliquid habeat. quare altero ad liquidum cognito, prot nus & alterum cognosci. Qualitatem deinde, qua dicamur quales, in habitu & dispositioue cõsistere. quarum sola discrimen diuturnitas faciat. item in naturali quadam facultate, & facultatis eius uacuitate. In affectiuis qualitatibus, quas & affectiones quidam uocant, quæ uel sensus

affic

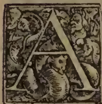
afficiunt,uel ex affectionibus oriuntur. At si maneant,affectiuæ qualitates: si protinus abeant, affectiones potius nominentur,quum ab his quales non dicimur. Postremo in forma cuiusque & figura,quibus densum tamen & rarum non adnumeres, ut quæ magis positu contineantur. Denominationes hinc produci, nisi si uocabula desint. interdum uero ne tum quidem,cum præsto sunt. Cæterum contraria non qualitatibus modo,sed & qualibus esse,nec omnibus tamen. ac si alterum quale sit ex contrariis,esse item & alterum magisq; suscipere & minus,nec ubiq; tamen. Qualitatis esse proprium,simile ac dissimile. Et cum singularia in qualitatibus sint,unde quales appellamur,genera ipsa interdum ad aliquid esse: nec absurdum tamen,ut duobus idem generibus adscribatur. Reliqua in unum quasi fasciculum prædicamenta colliguntur. Facere enim & Pati,cõtrariis offeruntur,quæ magis etiã, minusq; suscipiãt. Iacere ipsum denominatur positionib⁹ tantũ quatuor,alia prorsus ut manifesta dissimulantur. Oppositis immoratur Aristoteles, quæ sint aut ad aliquid,aut cõtraria, aut quale habitus & priuatio, aut quale dedicatio & abdicatio. Plurimũ uero ut inuicẽ differant. nam Ad aliquid ipsum quod sunt, oppositorum dici, aut quo alio pacto: Contraria non item, sed hoc ipsum contraria, quæ si huiusmodi sint, ut necesse alterum sit esse,medio carere, alioqui non carere. sed mediis esse aliquibus nomen,aliquibus fieri,si extrema negaris. Priuationem circa idem suapte natura uersari,& habitum. nec enim alibi esse priuationem, quàm ibi naturaliter habitus. aliudq; priuationem & habitum, quàm quòd priuatum fuisse,aut habere habitum dicitur, quanquam utrobique oppositio. Sic aliud esse dedicationem & abdicationem. aliud quodcunque his subest,oppositionis tamen eundem modum. Non easdem esse priuationis habitusq; oppositiones, quæ ad aliquid sint. quoniam illæ nec alterius dicuntur, quod sunt,nec retro aguntur. Non item eadem,quæ contrariorum. nam nec necesse illa alterum inesse,ut contrariis quibusdam, & inesse omnibus aliquando: quod nunquam his euenit contrariis,quæ medio uacent. Addit & illud,nõ posse regredi ad habitum priuationem. Deniq; abesse à dedicatione abdicationeq; quib⁹ueri falsiq; necessitas insit. necessitas illa inquã, quæ nec cõtraria tangit, nec illa quæ ad aliquid. quanquam aliter id in contrariis, sed iunctim prolatis apparet. Postremo

contr

cõtraria circa idẽ genus uersari: quin potius aut esse in eodẽ genere, aut in generibus contrariis, aut ipsamet esse genera. Docet & illud uocabulũ Prius, aut tẽpore dici, aut cum retro si agas, esse alterũ non probetur, aut ordine, aut dignitate, aut quoniã sit alteri causa. Vocabulũ Simul, uel tẽpore, uel natura, sed citra causam: uel quoniã sub eodẽ genere, sectione eadem cõtrà partiaris. Sex esse Motus species, generationẽ, corruptionem, incrementum, decrementũ, uariationem, loci mutationem. Motui quietem contrariam, corruptioni generationem, decremẽto incrementũ: loci mutationi, mutationẽ alteram in contrariũ locum. Variationi uel nihil, uel qualitatis pausam, uel qualitatis in contrariũ mutationẽ. Quũ illud habere, nunc ut ad habitum dispositionemq; referri, nunc ut ad quantũ, nũc ut ad aliqd circa corpus, aut in corporis particula, nũc ut ad partẽ, nunc ut ad id quod in uase, nũc ut ad possessionem, nunc ad exemplum illud, quo uxor uirum, uir habere uxorem dicatur. Atque hactenus in Prædicamentis.

CATEGORIARVM, PRAEDICAMENTORVMQVE ARISTOTELIS LIBER.

De Aequiuocis, Vniuocis, & Denominatiuis. CAP. I.

AEQVIVOCA dicuntur, quorum nomen solùm commune est, secundum nomen uerò substantiæ ratio diuersa. Vt animal, & homo, & quod pictũ est. Horum enim solum nomen cõmune est, secundũ nomẽ uerò substãtiæ ratio diuersa. Si enim quis assignet quid sit utrunq; eorũ quo sint animalia, propriã

Hic Ratio, pro definitionẽ accipitur.

lectio graec. Si ergo assignet qs q d sit ipsor utrisq

assi

aßignabit utriusque rationem. Vniuoca uerò dicuntur, quorum nomen commune est, & secundum nomen eadem substantiæ ratio: ut animal, homo atque bos: communi enim nomine, horum utrunque animal nuncupatur, & est ratio substantiæ eadem. Si quis enim aßignet utriusq; rationem, quid utrunque sit quo sint animalia, eandem aßignabit rationem. Denominatiua uerò dicũtur, quæcunque ab aliquo solo differentia casu secundum nomen habent appellationem, ut à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis.

De Cõplexis & Incomplexis. CAP. II.

EOrum quæ dicuntur, alia quidem secundum complexionem dicuntur, alia uerò sine complexione. Et ea quæ secundum complexionem dicuntur sunt, ut homo currit, homo uincit. Ea uerò quæ sine complexione dicuntur sunt, ut homo, bos, currit, uincit. Eorum quæ sunt, alia de subiecto aliquo dicuntur, in subiecto uerò nullo sunt, ut homo de subiecto quidem dicitur quodam homine, in subiecto uerò nullo est. Alia in subiecto quidẽ sunt, de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto autem esse dico, quod cùm in aliquo sit, non sicut quædam pars, impoßibile est esse sine eo, in quo est: ut quædam grammatica in subiecto quidem est, in anima, de subiecto uerò nullo dicitur. Et hoc album in subiecto quidem est corpore: omnis enim color in corpore est, de subiecto autem nullo dicitur. Alia uerò de subiecto dicũtur, & in subiecto sunt: ut scientia in subiecto quidem est, in anima: de subiecto uerò dicitur, ut de grãmatica. Alia neque in subiecto sunt, neque de subiecto aliquo dicuntur: ut quidam homo, & quidam equus. Nihil enim talium neque in subiecto est, neque de subiecto aliquo dicitur. Simpliciter autem quæ sunt

Dici de subiecto, hic aliud non est, quàm superius de inferiori prædicari.

sunt indiuidua, & numero singularia, de nullo subiecto dicuntur: in subiecto autem nihil prohibet horũ aliqua esse: quædam enim Grãmatica in subiecto est, at de subiecto nullo dicitur.

De Regulis. CAP. III.

Regula 1

QVando alterum de altero prædicatur ut de subiecto: quæcunq;, de eo, quod prædicatur, dicuntur, omnia etiam de subiecto dicentur. Vt homo de homine quodam prædicatur, animal uerò de homine, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo, & homo est, & animal.

2 *Diuersorum generum, & non subalternatim positorum, diuersæ sunt species, & differentiæ: ut animalis, & scientiæ. Animalis enim differentiæ sunt, greßibile, bipes, & uolatile, & aquatile. Sciẽtiæ uerò nulla earum est: neq; enim scientia à scientia differt, in eo quòd bipes est. Subalternorũ uerò generum, nihil prohibet easdẽ esse differentias: superiora enim de ijs, quæ sub ipsis sunt generibus prædicãtur: quare quæcunq; differentiæ prædicati fuerint, eædem erũt etiam subiecti.*

De decem Prædicamentis generatim. CAP. IIII.

Diuisio.

Decem genera generalissima.

EOrum quæ secundũ nullam complexionem dicuntur, singulum aut Substãtiam significat, aut Quãtitatem, aut Qualitatem, aut Ad aliquid, aut Vbi, aut Quãdo, aut Situm, aut Habere, aut Agere, aut Pati. Est autẽ Substantia quidem, (ut figuraliter dicatur) ut homo, equus. Quantitas, autem, ut bicubitum, tricubitum. Qualitas, ut album, grammaticum. Ad aliquid, ut duplum, dimidium, maius. Vbi, ut in foro, in Lycio. Quando, ut heri, superiore anno. Situm esse, ut iacet, sedet. Habere, ut calceatum esse, armatum esse. Agere uerò, ut secare, urere. Pati, ut secari,

uri,

tri. Singula igitur eorum, quæ dicta sunt, ipsa quidem secundum se, in nulla affirmatione dicuntur, uel negatione. Horum autem ad se inuicem complexione affirmatio fit, uel negatio. Videtur autem omnis affirmatio aut negatio, uel uera, uel falsa esse: eorum autem, quæ secundum nullam complexionem dicuntur, nullum neque uerum, neque falsum est: ut homo, album, currit, uincit. Conclusio.

De Substantia. CAP. V.

Substantia autē, quæ propriè, & principaliter, & maximè dicitur, est, quæ neq; de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto aliquo est: ut quidam homo, & quidam equus. Secundæ autem substantiæ dicuntur species, in quibus eæ, quæ principaliter substantiæ dicuntur, insunt, & hæ quidem, & harū specierum genera: ut quidā homo, in specie quidem est in homine: genus uerò speciei animal est. Secundæ igitur hæ substantiæ dicūtur: ut est homo, atq; animal. Manifestū est autem ex ijs, quæ dicta sunt, quoniam eorum, quæ de subiecto dicuntur, necesse est & nomen, & rationem de subiecto prædicari: ut homo de subiecto quodā homine dicitur, prædicatur etiam & nomen: hominem enim de quodam homine prædicabis: & ratio quoq; hominis de quodam homine prædicabitur. quidam enim homo & homo est, & animal rationale, mortale: quare & nomen, & ratio de subiecto prædicabitur. Eorū uerò quæ in subiecto sunt, in plurimis quidem neq; nomē, neq; ratio prædicabitur de subiecto: in aliquibus autē nomen quidem nihil prohibet prædicari aliquādo de subiecto, rationem uerò impoßibile est prædicari: ut album cùm in subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto, dicitur enim corpus album: ratio uerò albi nunquam de corpore prædicabitur. Alia uerò omnia aut de subiectis dicunt Conclusio

cuntur primis substantijs, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum est ex ijs quæ per singula proponuntur: ut animal de homine prædicatur, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. Nam si de nullo quorundã hominum, neq; omnino de homine. Rursus color in corpore est, ergo & in quodam corpore. Nam si nõ in aliquo esset singulorum, nec omnino in corpore: quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substãtijs, aut in subiectis eisdem sunt. Non ergo existentibus primis substantijs, impoßibile est aliquid aliorũ esse. Omnia enim alia aut prædicantur de eis, aut in subiectis eis sunt: quare non existentibus primis substantijs, impoßibile est aliorũ aliquid esse.

ii *Secundarum uerò substantiarum, magis substantia est species, quàm genus. Propinquior enim est primæ substantiæ: si quis enim aßignet primam substantiam quid est, euidentius, & conuenientius aßignabit speciem præferens, quàm genus: ut quendam hominem aßignans, manifestius aßignabit hominem quàm animal aßignando. Illud enim proprium magis cuiusdam hominis, hoc autem cõmunis. Et cùm quandam arborem aßignauerit, manifestius aßignabit arborem aßignando quàm plantam. Amplius: Primæ substãtiæ ideo quòd alijs omnibus subijciuntur, & omnia alia uel de ipsis prædicantur, uel in ipsis sunt, propter hoc maximè substantiæ primæ dicuntur. Quemadmodum autem primæ substãtiæ ad alia omnia se habent, sic & species ad genus se habet. Subijcitur enim species generi, genera enim de speciebus prædicantur: species autem cum generibus non conuertuntur. Quare & ex his manifestum est, speciem magis genere substantiam esse.*

iii *Ipsarum uerò specierũ, quæcunq; nõ sunt genera, nihil magis alterũ altero substãtia est. Nihil enim familiarius aßi-*

gnabis de quodam homine,hominem aßignando,quàm de quodam equo, equũ. Similiter autem & in primis sub- IIII stantijs,nihil magis alterũ altero substantia est.Nihil enim magis quidã homo substantia est,quàm quidã bos. Me- V ritò autẽ post primas substantias,sola aliorũ omnium species,& genera secundæ substantiæ dicũtur:sola enim hæc, eorum quæ prædicantur, primam substantiam indicant. Quendam enim hominẽ si quis aßignauerit quid sit, speciem quidem,quàm genus, aßignando familiarius demonstrabit,& manifestius faciet, hominem aßignando, quàm animal. Aliorum uerò omniũ quicquid aßignauerit quis, aßignabit extranee:uelut albũ,aut currit, aut aliud quodcunq; taliũ aßignans:quare meritò hæ solæ aliorum secundæ substantiæ dicuntur. Amplius: Primæ substantiæ cò quòd alijs omnibus subijciũtur,& omnia alia de ipsis prædicantur,uel in ipsis sunt;proprijßimæ substantiæ dicuntur.Sicut autẽ primæ substantiæ ad alia omnia se habent, ita genera,& species primarum substãtiarum ad reliqua omnia se habent: de his enim reliqua omnia prædicantur: quendã enim hominẽ dices grammaticũ esse, ergo & hominem,& animal grãmaticum dices. Similiter autem & in alijs. Commune autem omni substantiæ est, in subiecto non esse. Prima namq; substantia,nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur.Secundarum uerò substantiarum constat quidem etiã sic, quia nulla est in subiecto. Homo enim de subiecto quidem homine quodam dicitur, in subiecto uerò nullo est, neq; enim in quodã homine homo est: similiter autem & animal de subiecto quidẽ dicitur quodam homine, non etiam est animal in quodã homine. Amplius: Eorũ,quæ in subiecto sunt,nomen quidem de subiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationem

Cõmunitas 5

uerò impoßibile est: secundarum uerò substantiarū de subiecto ratio prædicatur, & nomen: rationē autem hominis de quodā homine prædicabis: & animalis similiter. Quare non erit eorum substantia, quæ sunt in subiecto. Non est autem propriū substantiæ hoc, sed & differentia eorū est, quæ non sunt in subiecto. Bipes enim, & greßibile de subiecto quidem quodā homine dicitur, in subiecto uerò nullo est: neque enim in homine est bipes, neque greßibile: ratio quoq; differētiæ de illo prædicatur, de quocunq; ipsa differētia dicitur. Velut si greßibile de homine prædicatur, & ratio greßibilis de homine prædicabitur: est enim homo greßibilis. Non uerò conturbēt nos substantiarum partes, quæ ita sunt in toto, quasi in subiecto sint: ne fortè cogamur eas non esse substantias confiteri: nō enim sic in subiecto esse dicebātur, quasi partes essent. Inest autē sub-

11 stantijs, & differētijs omnia uniuocè prædicari. Omnia enim quæ ab his prædicata sumuntur, aut de indiuiduis prædicantur, aut de speciebus: à prima nāq; substantia nulla est prædicatio, de nullo enim subiecto dicitur. Secundarum uerò substantiarū species quidem de indiuiduo prædicatur, genus uerò & de specie, & de indiuiduo. Similiter autē & differentiæ, & de speciebus, & de indiuiduis predicantur: & rationē quoq; suscipiunt primæ substantiæ specierum, & generum, & species generis. Quæcūq; enim de prædicato dicuntur, eadem & de subiecto dicentur. Similiter autem rationē differētiarum suscipiunt species, & indiuidua. Vniuoca autem sunt, quorū & nomen commune est, & ratio eadem: quare omnia, quæ à substan-

111 tijs, & differentijs sunt, uniuocè prædicantur. Omnis autem substātia uidetur hoc aliquid significare, & in primis quidē substantijs indubitabile, & uerum est, quoniam hoc

hoc aliquid ſignificant. Indiuiduum enim, & unum numero eſt, quod ſignificatur. In ſecundis uerò ſubſtantijs uidetur quidem ſimiliter propter appellationis figuram hoc aliquid ſignificare, quando quis dixerit hominem, uel animal, non tamen uerum eſt, ſed magis quale aliquid ſignificant: neq; enim unum eſt quod ſubiectum eſt, quemadmodum primæ ſubſtantiæ, ſed de pluribus homo dicitur, & animal. Non autē ſimpliciter quale quid ſignificat, quemadmodum album: (nihil enim aliud ſignificat albū, quàm qualitatem) at ſpecies, & genus circa ſubſtantiā qualitatem determinant, qualem enim quandam ſubſtantiam ſignificant: plus autem in genere determinatio fit, quàm in ſpecie: dicens enim animal, plus cōplectitur, quàm qui hominem. Ineſt autem ſubſtantijs etiā nihil illis eſſe con- 1111 *trarium. Primæ enim ſubſtantiæ quid erit contrarium? Vt cuidam homini, uel cuidam animali, nihil eſt contrarium: At uerò nec homini, nec animali aliquid eſt contrarium.*

Non eſt autem hoc ſubſtantiæ proprium, ſed etiā multorum aliorū, ut quantitatis: bicubito enim, uel tricubito nihil eſt contrariū: at uerò nec decem, nec alicui talium: niſi fortè quis multū pauco dicat eſſe contrariū, uel magnum paruo. Determinatorū uerò quantorum nullū ulli eſt contrarium. Videtur autem ſubſtātia non ſuſcipere magis & minus. Dico autem hoc non quòd ſubſtantia à ſubſtantia non ſit magis & minus ſubſtantia, hoc enim dictū eſt quia eſt: ſed quoniam unaquæq; ſubſtantia hoc ipſum quod eſt, nō dicitur magis & minus: ut ſi eſt hæc ſubſtātia, homo, nō erit magis & minus homo, nec ipſe à ſeipſo, nec alter ab altero, non enim eſt alter altero magis homo, ſicut eſt album alterum altero magis album, & bonū alterum altero magis bonum: ſed & ipſum à ſe magis & mi-

Quòd quantitati nihil ſit cōtrarium, fuſius uidebitur in prædicamēto quātitatis. Nullum nulli eſt cōtrarium. duæ negationes negant, & tantum eſt, ac ſi dicatur, nullum alii cuilibet eſt cōtrarium.

nus dicitur:ut corpus cùm sit album, magis nunc albũ esse dicetur, quàm prius: & cùm calidum sit, magis & minus calidum dicitur. Substãtia uerò non dicitur magis aut minus substantia: non enim homo magis nunc homo, quàm prius dicitur: neq; aliorum quicquã quæ substantiæ sunt:
VI *quapropter nõ recipiet substãtia magis & minus.* Maximè uerò proprium substantiæ esse uidetur, quod cùm unum & idẽ numero sit, contrariorum susceptiuũ esse: ut in alijs quidẽ non habet quisquã quod proferat, quæcunq; non sunt substantiæ, quod cùm sit unũ numero, susceptibile contrariorum sit: uelut color, qui est unus, & idẽ numero, non dicitur albus, & niger; neq; eadem actio, & una numero, erit praua, & studiosa. Similiter autem & in alijs quæcunq; nõ sunt substantiæ. Substantia uerò cùm unum, & idẽ numero sit, capax contrariorum est: ut quidã homo, cùm unus, & idẽ sit, aliquando quidem albus, aliquando fit niger, & calidus, & frigidus, & prauus, & studiosus: in nullis autẽ alijs, aliquid tale uidetur. Nisi quis forsi-
Obiectio. tan instet, dicens orationẽ, & opinionem contrariorum esse susceptibilia: eadẽ enim oratio uera, & falsa uidetur esse: ueluti si uera sit oratio, sedere quendam, eo surgente ipsa eadem falsa erit. Similiter autẽ & de opinione: si quis enim uerum putet aliquem sedere, surgente eo, falsò putabit eandem de eodẽ opinionem habens. Sed & si quis hoc suscipiat, tamen modo differt: nam ea, quæ in substantijs sunt, ipsa quidem mutata susceptibilia sunt contrariorum. Frigidum enim ex calido factũ mutatum est, alteratũ enim est & nigrum ex albo, & studiosum ex prauo. Similiter autem & in alijs, unumquodq; eorum mutationem suscipiens, susceptibile contrariorum est. Oratio namq;, & opinio, ipsa quidem immobilia omnino perseuerant: cùm uerò res*

res mouetur, contraria circa ipsam fiunt. Oratio nanque eius, quod sedeat aliquis, permanet eadem: cùm uerò res mota sit, aliquando quidem uera, aliquando autem falsa dicitur. Similiter autem est in opinione. Quapropter saltem hoc modo, proprium substantiæ est, ut secũdum mutationem suijpsius susceptibilis sit contrariorum. Si quis autem recipiat etiam hæc, orationem, & opinionẽ susceptibilia esse contrariorum, non est hoc uerum. Oratio nanque, & opinio non in eo, quòd ipsa aliquid recipiant, contrariorũ susceptibilia esse dicuntur: sed in eo, quòd circa alterũ aliqua paßio facta sit. nam in eo quod res est, aut non est, in eo etiam oratio uera, uel falsa esse dicitur, non in eo quòd ipsa susceptibilis sit contrariorũ. Simpliciter enim à nullo, neq; oratio, neq; opinio mouetur: quapropter non erunt susceptibilia contrariorũ, cùm nulla contrarij sit paßio in eis facta: uerùm substantia in eo quòd ipsa contraria recipiat, in hoc susceptibilis esse contrariorũ dicitur. Languorem enim, & sanitatem suscipit, & candorem, & nigredinem, & unũquodq; talium ipsa suscipiendo, contrariorum susceptibilis esse dicitur. Quare proprium erit substantiæ hoc, quòd cùm unum, & idem numero sit, secundum suiipsius mutationem, susceptibilem contrariorum esse. Ac de substantia quidem hæc dicta sunt.

De Quantitate. CAP. VI.

Quantitatis autẽ, aliud est Continuum, aliud est Discretum: & aliud quidem ex habẽtibus positionem ad se inuicem suis partibus constat aliud autẽ ex non habentibus positionem. Est autem Discreta quantitas: ut numerus, & oratio: Continua uerò ut linea, superficies, corpus: amplius autẽ & præter hæc est tempus, & locus. Partium etenim numeri nullus est cõmunis terminus, ad Diuisio quantitatis prima.

quem compulentur partes eius: ut quinque si sunt denarij partes, ad nullum terminum cōmunem copulantur quinq; & quinque, sed semper discreta sunt & separata. Sic & tria, & septē ad nullum communem terminum copulantur. Neq; omnino habeas in numero cōmunem terminum partium accipere, sed semper discretæ & separatæ sunt: quapropter numerus quidē discretorum est. Similiter autem & oratio discretorum est. Quòd autem Oratio quantitas sit, manifestum est: mensuratur enim syllaba breui, & longa. Dico autē cum uoce orationem factam: ad nullum enim cōmunem terminum particulæ eius copulantur: non enim est cōmunis terminus, ad quē syllabæ copulentur, sed unaquæq; diuisa est, ipsa secundum seipsam. *Linea uerò continuum est: est enim sumere communem terminum, ad quem partes eius copulētur, id est punctū: & superficiei, lineam. Plani nanq; partes ad aliquē communem terminū copulantur. Similiter autem & in corpore habeas sumere cōmunem terminum, lineam, uel superficiem, ad quem corporis partes copulātur. Est autem talium & Tempus & Locus: Præsens enim tēpus, copulatur ad præteritum, & ad futurum. Rursus Locus continuorum est: locū enim quendam partes corporis obtinent, quæ ad cōmunem terminum copulantur: ergo & loci partes, quæ obtinent singulas corporis partes, ad eundem communem terminum copulantur, ad quē & corporis partes: quapropter continuus erit & locus. Ad unum enim cōmunem terminum eius partes copulantur.*

Locus à superficie non differt. uide Ari- [illegible] 4 Phys.

Diuisio quantitatis, 11

Amplius autē: Alia quidem constant ex partibus, quæ in eis sunt, positionē habentibus ad se inuicem: alia autē ex non habentibus positionem. Vt lineæ quidem partes positionē habent ad se inuicem: singulum nanq; eorum situm est alicubi, & habes unde sumas,

&

& aßignes ubi unumquodq; situ͂ est in plano, & ad quam partem reliquarum copulatur. Similiter autem & partes plani positione͂ habent aliquam: similiter nanq; aßignetur unumquodq; ubi iacet, & quæ copulantur ad se inuicem: sed & soliditatis quoq; similiter & loci. In numero autem non poßit quisquam ostendere, quẽadmodum partes eius positionem aliquam habent ad se inuicem, aut ubi iacent, aut quæ partes ad se inuicem connectuntur: neque eæ quæ Temporis sunt, nihil enim permanent partes temporis. Quod autem non est permanens, quomodo positionem aliquam habebit? Sed magis ordinem quendam particularum tempus habere dices, quòd aliud quidem prius sit temporis, aliud uerò posterius. Sed & de Numero similiter, eò quòd prius numeratur unus, quàm duo, & duo quàm tria: & sic habebunt aliquem ordinem, positionem uerò non multum accipies. Sed & oratio similiter, nihil enim permanent partes eius, sed dictum est, & non potest hoc amplius assumi. Quapropter non erit ulla positio partium eius, siquidem nihil permanent. Igitur alia ex habentibus positionem partibus constant, alia ex non habentibus positionem. Propriè autem hæc sola quæ dicta sunt, Quanta dicuntur: alia uerò omnia secundum accidens. Ad hæc enim aspicientes, & alia dicimus quanta: ut multum dicitur album, eò quòd superficies multa sit: & actio longa, eò quòd tempus multum sit, & motus multus. Neque enim horum singulum, per se quantum dicitur: ut si quis aßignet qua͂ta sit aliqua actio, tempore definiet, annuam, uel sic aliquo modo aßignans: & album quantum sit aßignans, superficie definiet: quanta enim fuerit superficies, tantum album esse dicet. Quare ea sola, quæ dicta sunt, propriè & secundum

Ad positione͂ tria requiruntur: Ordo partiu͂, Permane͂tia, & Continuatio ad aliquem terminum commune͂.

Conclusio.

seipsa dicuntur quanta: aliorum uerò nihil per se, sed per
Cōmunitas, 1 accidens. Amplius: Quantitati uerò, nihil est contrariū.
In definitis enim manifestū est, quoniam nihil est contrarium: ut bicubito, uel tricubito, uel superficiei, uel alicui ta-
Instantia, 1 lium: nihil enim ipsis est contrariū. Nisi quis forte dicat, multū pauco esse contrarium, uel magnū paruo. Horum autem nihil est quantitas, sed magis ad aliquid. Nihil enim per seipsum magnum, uel paruum dicitur, sed eò quòd ad alterum refertur: ut mons quidē paruus dicitur, miliū uerò magnum, eò quòd hoc ijs quæ sunt sui generis, maius sit: illud ijs, quæ sui sunt generis, minus: ergo ad aliud est eorum relatio. Nam si per seipsum magnum, uel paruum diceretur, nunquam mons quidem aliquando paruus, milium uerò magnum diceretur. Rursus in plures homines esse dicimus, Athenis uerò paucos, cū sint illis multò plures: & in domo quidem multos, in theatro uerò paucos, cùm sint plures. Amplius: Bicubitum uerò, & tricubitum, & unumquodq; talium, quantitatem significat: magnum uerò, uel paruum nō significat quantitatem, sed magis ad aliquid, quoniam ad aliud consideratur magnum & paruum: quare manifestū est, quoniā hæc ad aliquid dicūtur. Amplius: Siue aliquis ponat quantitates esse hæc, siue non ponat, nihil illis contrariū est: quod enim non potest sumi per seipsum, sed ad solā alterius relationē refertur, quomodo huic aliquid erit contrarium? Amplius: Si magnum & paruū sunt contraria, continget idē simul cōtraria suscipere, & ea ipsa sibimet esse cōtraria: contingit enim simul idem paruum esse, & magnū: est enim ad hoc quidem paruum, ad aliud uerò idipsum magnum: quare idem & paruum & magnum eodem tempore esse contingit, quare simul contraria suscipit. Sed nihil est quod uideatur simul

mul

mul cõtraria suscipere posse. Vt in substantia quidẽ, susceptibilis enim contrariorũ esse uidetur: sed nullus simul sanus est, & æger: neque albus, & niger est simul: nihilq; aliud simul contraria suscipiet. Et eadẽ sibijpsis contingent esse cõtraria: nam si est magnum paruo contrariũ, ipsum autẽ idem simul est magnũ, & paruũ, ipsum sibi erit contrarium: sed impoßibile est aliquid sibijpsi esse contrariũ: non est igitur magnũ paruo contrariũ, neq; multum pauco. Quare uel si non ad aliquid hæc quis dicat, sed quantitatis, nihil contrariũ habebunt. Maximè autem circa locum esse uidetur contrarietas quantitatis: sursum enim ei, quod est deorsum, contrariũ ponunt, locum qui in medio est deorsum dicentes, eò quòd plurima distantia est medietatis ad mundi terminos. Videntur & aliorũ contrariorum ab his afferre definitionem: quæ enim plurimum à se inuicem distant sub eodem genere, cõtraria esse definiunt. Instantia 11.

Non uidetur autem quantitas suscipere magis & minus, ut bicubitum: neq; enim aliud est alio magis bicubitũ: neq; in numero, ut tria quàm quinq; nihil magis dicuntur, uel quinq; magis quàm tria: nec tempus aliud alio magis & minus dicitur tempus: nec in ullo eorum, quæ dicta sunt, omnino magis & minus dicitur: quare quantitas non suscipit magis & minus. Commu. 11

Proprium autem maximè quantitatis est, quod æquale, & inæquale dicitur. Singula quæque enim earũ, quæ dictæ sunt, quantitatũ, æqualis, & inæqualis dicitur: ut corpus, æquale, & inæquale dicitur: & numerus, & tẽpus, æquale, & inæquale: & oratio, æqualis, & inæqualis: similiter autẽ & in alijs, quæ dicta sunt, unumquodq; æquale, & inæquale dicitur. In cæteris uerò quæ quãtitates nõ sunt, nõ multũ uidebitur æquale, & inæquale dici: ut dispositio æqualis, & inæqualis nõ multũ di- 111

citur: sed magis similis, & dißimilis: & album æquale & inæquale nõ multũ dicitur sed simile, uel dißimile. Quare quantitatis maximè sit propriũ, æquale & inæquale dici.

De Ad aliquid. CAP. VII.

Definitio, 1 *AD aliquid uerò talia dicuntur, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorũ esse dicũtur, uel quomodolibet aliter ad aliud. Vt maius hoc ipsum quod est altero dicitur, aliquo enim maius dicitur: & duplum alterius dicitur hoc ipsum quod est, alicuius enim duplũ dicitur: similiter autẽ & alia quæcũq; sunt huiusmodi. At uerò sunt etiã & hæc ad aliquid, ut habitus, dispositio, sciẽtia, sensus, & positio. Hæc enim omnia, quæ dicta sunt, hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicũtur, uel quomodolibet aliter ad aliud, & non ad aliud quiddam. Habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio: & alia quidẽ similiter. Ad aliquid igitur sunt, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud: ut mons magnus dicitur ad alium montem, magnum enim ad aliquid dicitur: & simile alicui simile dicitur, et cætera talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt autem & accubitus, & statio, & seßio positiones quædã, positiones uerò ad aliquid sunt: iacere autem, & stare, uel sedere, ipsa quidem non sunt positiones, denominatiuè uerò dicuntur ab ijs, quæ dictæ sunt, positionibus.*

Cõmunitas, 1 *Inest autem contrarietas in ijs, quæ sunt ad aliquid: ut uirtus uitio contraria est, cùm sit utrũq; eorum ad aliquid: & sciẽtia ignorãtiæ. Non autem omnibus ijs, quæ sunt ad aliquid, insunt contraria: duplo enim nihil*
11 *est contrarium, neq; dimidio, neq; ulli talium. Videntur autẽ magis et minus ea, quæ ad aliquid sunt, suscipere. Simile enim, & dißimile magis & minus dicitur: et æquale, & inæq*

*& inæquale magis & minus dicitur:cùm utrūq; sit ad ali
quid. Simile enim alicui simile dicitur, & inæquale alicui
inæquale. Non autē omnia, quæ sunt ad aliquid, suscipiunt
magis & minus: duplū enim non dicitur magis & minus
duplū, nec aliquid taliū. Omnia autē, quæ sunt ad aliquid,* 111
*ad conuertentia dicuntur. Vt seruus, domini seruus: & do
minus, serui dominus esse dicitur: & duplū, dimidij duplū:
& dimidium, dupli dimidium: et maius, minore maius: &
minus, maiore minus. similiter autem & in alijs. Sed casu* Conclusio, 1
*aliquoties differūt secundū loquutionē: ut disciplina, disci
plinati disciplina dicitur: & disciplinatum, disciplina disci
plinatum: & sensus, sensibilis sensus: & sensibile, sensu sen-
sibile. At uerò aliquoties non uidebitur cōuerti, nisi cō-* 11
*uenienter ad quod dicitur aßignetur, sed peccet is qui aßi
gnat: ut ala si aßignetur auis, non conuertitur auis alæ.
non enim prius conuenienter aßignati est ala auis. neque
enim in eo quòd auis est, ala auis dicitur, sed in eo quòd
alata est: multorum enim & aliorū alæ sunt, quæ non sunt
aues: Quare si aßignetur conuenienter, cōuertitur, ut ala
alati ala est: & alatum ala alatum. Aliquoties autem
fortè & nomen fingere necesse erit, si non fuerit nomen
impositum, ad quod conuenienter aßignetur: ut remus si
aßignetur nauis, non est aßignatio conueniens: neq; enim
in eo quòd nauis est, in eo eius remus dicitur: sunt enim
naues, quarum remi non sunt: quare non conuertitur: na-
uis enim non dicitur remi nauis. Sed fortè conuenien-
tior aßignatior erit, si sic quodā modo aßignetur: remus,
remitæ rei remus est, aut quomodocunque aliter: nomen
enim non est positum. Conuertitur autem si conuenienter
aßignetur: remitū enim remo remitū est. Similiter autem
& in alijs: ut caput conuenientius aßignabitur capitati*

cap

caput, quàm si animalis aßignetur. neque enim in eo quod est animal, caput habet: multa enim animalia sunt capita non habentia. Sic autem fortaße facilimè quis sumet, quibus posita nō sint nomina, si ab ijs quæ prima sunt, & ijs, ad quæ conuertuntur, nomina ponat: ut in ijs, quæ prædicta sunt, ab ala alatū, à remo remitū. Omnia igitur, quæ ad aliquid dicuntur, si conuenienter aßignentur, ad conuertentia dicuntur: quoniã si ad quodlibet aliud aßignentur, & non ad id, ad quod dicūtur, nō cōuertuntur. Dico autem quoniam neq; eorum, quæ indubitanter ad conuertentia dicuntur, & nomina eis posita sunt, nihil conuertitur, si ad aliquid eorum, quæ sunt accidentia aßignentur, & nō ad id, ad quod dicūtur: ut seruus, si non domini aßignetur, sed hominis, uel bipedis, uel cuiuscūq; talium, non conuertitur: nanq; dici non potest, homo est serui homo. nō enim cōueniens est aßignatio. Amplius: Si autem conuenienter aßignetur ad id, ad quod dicitur, omnibus alijs sublatis, quæcūq; accidentia sunt, relicto solo illo, ad quod aßignatum est, semper ad ipsum conuenienter dicetur: ut si seruus ad dominum dicitur, circūscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, ut eße bipedem, uel scientiæ susceptibilem, uel hominē, relicto uerò solo quod dominus est, semper seruus ad ipsum dicetur: seruus enim domini seruus dicitur. Si autē nō cōuenienter ad id, ad quod dicitur, aßignetur, circunscriptis omnibus alijs, relicto eo solo, ad quod aßignatū est, non dicetur ad ipsum: aßignetur enim seruus hominis, & ala auis & circūscribatur ab homine eße dominum, non iam seruus ad hominem dicitur: cùm enim dominus non sit, neq; seruus est. Similiter & de aue, si adimatur eam alatam eße. non enim amplius erit ala ad aliquid: cùm enim nō sit alatū, nec ala erit alicuius. Quare op

re oportet aßignari id, ad quod conuenienter dicitur: & si sit nomen positum, facilis erit aßignatio: sin autem non sit, fortaßе necessariũ erit nomen fingere: sic autẽ sic aßignetur, manifestũ est, quoniam omnia ad conuertentia dicuntur. Videntur autem ad aliquid, simul esse natura: & in plurimis quidem uerum est, in aliquibus uerò nõ uerum. simul enim duplum, & dimidium sunt: & cùm sit dimidiũ, duplum est: & cùm sit dominus, seruus est: & cum sit seruus dominus est. similiter autem his, & alia. Simul autem hæc auferũt se inuicẽ: si enim nõ sit duplũ, non erit dimidiũ: & si nõ sit dimidiũ, nõ erit duplum. Similiter autem & in alijs, quæcunq; talia sunt. Non autẽ in omnibus relatiuis uerũ uidetur esse, ut sint simul natura: scibile enim scientia prius uidebitur esse: nanq; ut plurimũ prius rebus subsistentibus scientias accipimus: in paucis uerò, uel nullo quisquam hoc perspiciet, simul cũ scibili scientiã esse factam. Amplius: Scibile sublatum simul aufert scientiam: scientia uerò simul non aufert scibile: nam si scibile non sit, nõ erit scientia, nullius enim erit scientia: scientia uerò si nõ sit, nihil prohibet esse scibile: ut circuli quadratura si modò est scibilis, scientia quidẽ eius nondũ est, ipsa uerò scibile est. Amplius: Animali quidẽ sublato nõ erit scientia: scibilium uerò plurima esse contingit. Similiter his sese habent ea, quæ de sensu sunt: sensibile enim prius, quàm sensus esse uidetur: sublatum enim sensibile simul aufert sensum: sensus uerò sensibile non simul aufert. sensus enim circa corpus, & in corpore sunt. sensibili autem sublato, aufertur & corpus: sensibile enim corpus est: cùm autem corpus non sit, aufertur sensus. Quare simul aufert sensibile sensum, sensus uerò sensibile non simul aufert: sublato enim animali, sensus quidem aufertur, sensibile au

Communitas IIII

Conclusio III

Hippocrates Chius conat⁹ est circuli quadraturam demõstrare: cuius demostrationem affert Georgi⁹ Valla. c. 8. li. 2. suę Geometriæ.

le autem non: est enim sensibile corpus, ut calidum, dulce, amarũ, & omnia alia quæcunq; sunt sensibilia. Amplius: Sensus quidem simul cum sensitiuo fit, simul enim fit animal, & sensus: Sensibile uerò ante animal, & sensum est: ignis enim, & aqua, & alia huiusmodi, ex quibus ipsum animal constat, antè sunt, quàm animal omnino sit, uel sensus: quare prius sensibile quàm sensus esse uidebitur.

Dubium. Habet autem dubitationẽ, utrũ nulla substantia ad aliquid dicatur, quẽadmodũ uidetur: an hoc cõtingat secundũ quasdam secundas substantias. Nã in primis substãtijs uerũ est, nam neq; totæ, neq; partes primarũ substantiarũ dicũtur ad aliquid: nã quidã homo, nõ dicitur alicuius quidam homo: neq; quidã bos, alicuius quidã bos. Similiter autem & partes: quædã enim manus nõ dicitur alicuius quædã manus, sed alicuius manus: & quoddã caput, non dicitur alicuius quoddã caput, sed alicuius caput. Similiter autem & in secũdis substantijs, atq; hoc quidẽ in pluribus: ut homo, non dicitur alicuius homo: nec bos, alicuius bos, nec lignum, alicuius lignũ: sed alicuius possessio dicitur. In huiusmodi ergo manifestũ est, quoniã nõ sunt ad aliquid. In aliquibus uerò secundis substantijs, habet aliquã dubitationẽ: ut caput alicuius caput dicitur, & manus alicuius dicitur manus: & singula huiusmodi: quare hæc fortasse ad aliquid esse uidebuntur.

Definitio II. Si igitur sufficienter eorum, quæ sunt ad aliquid, definitio aßignata est, aut nimis difficile, aut impoßibile est ostendere, quòd nulla substantia corũ, quæ sunt ad aliquid, dicitur. Si autem non sufficienter, sed sunt ad aliquid, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodam modo se habere, fortasse aliquid contra ista dicetur. Prior uerò definitio sequitur quidem omnia ea, quæ sunt ad aliquid, non tamen hoc eis est esse, quòd sunt ad aliquid,

ad, quòd ea ipsa quæ sunt, aliorum dicuntur. Ex his Corollarium
rgo manifestum est, quòd si quis aliquid eorum, quæ sunt
d aliquid, definitè sciet, & illud, ad quod dicitur, defi-
itè sciturus est. Si enim nouit aliquis quiddam, quod
d aliquid est (est autem esse ijs, quæ ad aliquid sunt, idem
c ad aliquid aliquo modo se habere) & illud nouit, ad
quod hoc aliquo modo se habet. Si enim non nouit o-
mnino ad quod hoc aliquo modo se habet, neque si
ad aliquid hoc aliquo modo se habet, noscet.

Sed in singulis palàm hoc est, ut si quid nouit quis definitè, quia duplum est, & cuius duplum est mox definitè nouit: si uerò nullius definitorū nouit ipsum duplum esse, neque si sit duplum omnino nouit. Similiter autem & hoc aliquid si nouit quis quod melius est definitè, & quo melius est statim definitè necessarium est nosse. Propter hæc, non indefinitè sciet quia hoc est peiore melius, suspicio enim hæc est, non scientia: non enim sciuit exactè, quod est peiore melius, si enim sic accidit, nihil est deterius ipso. Quapropter palàm est, quia necessarium est, si nouerit quis aliquod relatiuorum definitè, & id, ad quod dicitur, definitè nosse. Caput uerò, & manus, & eorum singula, quæ substantiæ sunt, ea ipsa quæ sunt, sciri definitè possunt: ad quod uerò dicantur, non est necessariū scire. cuius enim hoc caput, uel cuius hæc manus sit, non est scire definitè: quare non erunt hæc ad aliquid. Si uerò non sunt hæc eorum, quæ sunt ad aliquid, uerum erit dicere, quia nulla substantia aliquid eorum est, quæ sunt ad aliquid.

Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare, nisi id sæpe pertractatum sit: dubitasse autem de horum unoquoque non est inutile.

De

De Qualitate. CAP. VIII.

Qualitatis species, 1.

Habitus. Dispositio.

QValitatem uerò dico, secundũ quam quales quidam esse dicuntur. Est autem qualitas eorũ quæ multipliciter dicuntur. Et una quidem species qualitatis, Habitus, & Dispositio dicantur. Differt autem Habitus à Dispositione, quòd permanẽtior, & diuturnior est. Tales uerò sunt scientiæ, & uirtutes. Scientia enim uidetur esse permanentium, & eorum, quæ difficilè moueãtur, si quis uel mediocriter sumat scientiam: nisi grandis permutatio facta sit, uel ab ægritudine, uel ab aliquo huiusmodi. Similiter autem & Virtus, ut iustitia, & temperantia, & singula talium, nõ uidentur posse moueri, neq; facile permutari. Dispositiones uerò dicũtur, quæ sunt facilè mobiles, & citò permutabiles: ut calor, et frigiditas, & ægritudo, & sanitas, & quæcũq; alia huiusmodi: afficitur enim quodammodo secundũ eas homo, citò autem permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex sanitate in ægritudinẽ trãsit. Similiter autem & in alijs, nisi fortè in his quoq; cõtingat per tẽporis longitudinẽ in naturã cuiusq; trãsferri, & immobilis, uel difficilè mobilis existẽs, quã iam quilibet Habitum uocet. Manifestũ est autem, quoniã hæc uolunt Habitus dicere, quæ sunt diuturniora, uel difficilè mobilia: nanq; in disciplinis non multũ retinentes, sed facilè mobiles, nõ dicũtur habitũ habere, quamuis sint ad disciplinã peius, meliusúe dispositi: quare differt Habitus à Dispositione, quòd hæc quidem facilè mobilis sit: ille uerò diuturnior, & difficilius mobilis. Sunt autẽ habitus etiã dispositiones: dispositiones uerò non necesse est habitus esse: qui enim retinent habitũ, & quodãmodo dispositi sunt ad ea quæ habent, uel peius, uel melius: qui autẽ dispositi sunt, nõ omnino retinent habitum. Aliud uerò genus qualitatis est,

Qui enim retinẽt habitũ. litera Græca paulò aliter nũc habet, ut ex notis agnoscitur.

est, secũdum quod pugillatores, uel cursores, uel salubres, uel insalubres dicimus: & simpliciter quæcunq; secundum potentiam naturalem, uel impotentiam dicuntur. Non II
enim quoniam sunt dispositi aliquo modo unumquodque huiusmodi dicitur, sed quòd habent naturalem potentiam, uel impotentiam facilè quiddã facere, uel nihil pati: ut pugillatores, uel cursores dicuntur, non quòd sint dispositi aliquo modo sed quòd habeant potentiam naturalem hoc facilè faciendi. Salubres uerò dicuntur, eò quòd habeant potentiam naturalem ut nihil à quibuslibet accidentibus facilè patiantur: Insalubres uerò quòd impotentiam habeant naturalem nihil facilè ab accidentibus patiendi. Similiter his & durum, & molle se habent. Durum enim dicitur, quod habeat potentiã non facilè secari: molle uerò quod eiusdẽ ipsius habeat impotentiam. Tertia uerò spe III
cies qualitatis est, paßibiles qualitates, & paßiones. Sunt autẽ huiusmodi, ut dulcedo, & amaritudo, et austeritas, & omnia his cognata: amplius, & calor, & frigus, & albedo, & nigredo. Et quoniam hæ qualitates sunt, manifestum est: quæcunq; enim has susceperint, qualia dicuntur secundùm ipsas: ut mel quoniam dulcedinem suscipit, dicitur dulce: & corpus album, quoniam albedinem suscipit. Similiter autem sese habent & in cæteris. Paßibiles uerò qualitates dicũtur, non quòd ea, quæ illas susceperint qualitates, aliquid patiãtur: neq; enim mel, quoniã aliquid passum sit, dicitur dulce, neq; aliquid aliud huiusmodi. Similiter autẽ his, & calor, & frigus paßibiles qualitates dicũtur, non quòd ea, quæ illas suscipiũt, aliquid passa sint, sed quoniã secundum sensus unaquæq; dictarum qualitatum paßionis effectiua est, paßibiles qualitates dicuntur: dulcedo enim paßionem quandam secundum gustum efficit,

Naturalis potentia, aut impotentia.

Paßio, paßibilis qualitas.

& calor secundum tactum: Similiter autem & aliæ. Albedo autem, & nigredo, & cæteri colores non similiter his quæ dicta sunt, paßibiles qualitates dicūtur, sed hoc, quòd ipsæ ab aliqua passione innascuntur. Quoniam enim fiunt propter aliquā paßionem multæ colorum mutationes, manifestum est: erubescens enim aliquis, rubeus factus est: & timens, pallidus: & unumquodq; talium. Quare etiam si quis natura aliquid talium accidentiū, perturbationum'ue passus est, similem colorē uerisimile est eum habere. Quæ enim affectio nunc in eo quòd uerecūdetur, circa corpus facta est, etiā secundum naturalem constitutionem eadem fiet affectio, ut & naturalis color similis sit. Quæcūq; igitur talium accidentium ab aliquibus paßionibus difficilè mobilibus, & permanentibus principium sumpserūt, paßibiles qualitates dicuntur: siue enim secundū naturalem constitutionē pallor fit, aut nigredo, qualitates dicūtur, (quales enim secundum eas dicimur (siue propter ægritudinē longam, uel propter æstum aliquid tale contingit, uel nigredo, uel pallor, & nō facilè prætereunt, uel etiā in uita permanent, & paßibiles qualitates istæ dicūtur: similiter enim quales secundū eas dicimur. Quæcunq; uerò ex his fiunt, quæ facilè soluuntur, & citò transeunt paßiones dicuntur, qualitates uerò minimè: non enim aliqui secundum ipsas dicūtur quales: neq; enim qui propter uerecundiam rubeus factus est, rubeus dicitur: neque cui pallor propter timorem uenit, pallidus est, sed magis eo quòd aliquid passus est: quare Paßiones quidem huiusmodi dicuntur, Qualitates uerò minimè. Similiter autem his, & secundum animam paßibiles qualitates, & paßiones dicuntur: quæcunq; enim mox innascendo ab aliquibus paßionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dicuntur & ipsæ: ut amentia & ira,

ira, & alia huiusmodi: quales enim secundum eas dicũtur, id est, iracundi, atq; amentes. Similiter autem & quæcunq; alienationes non naturales, sed quæ ab aliquibus, alijs accidentibus factæ sunt difficilè prætereuntes, uel etiam omnino immobiles, qualitates sunt etiã huiusmodi: quales enim & secundum eas dicuntur. Quæcunq; uerò ab ijs quæ facilè, & citò prætereunt, fiunt, Paßiones dicuntur: ut si quis contristatus, iracundior fiat. Non enim dicitur iracundus, qui huiusmodi paßione iracundior est, sed magis quia aliquid passus: quare Paßiones quidem huiusmodi dicuntur. Qualitates uerò minimè. Quartum uerò genus qualitatis est Figura, & circa unumquodque constans forma. Amplius autem ad hæc rectitudo, & curuitas, & si quid aliud his simile est: secundum enim unumquodque eorum quale quid dicitur. Triangulum enim, uel quadrangulum esse, quale quid dicitur, & rectum, aut curuum, & secundum etiam formam unumquodque quale dicitur. Rarum uerò, & spissum, & asperum, & leue putabuntur quidem qualitatem significare: sed aliena huiusmodi putantur esse à diuisione, quæ circa qualitatem est: quandam enim positionem magis uidentur partium utrunque monstrare. Spissum enim dicitur, eò quòd partes sibi ipsis propinquæ sint: Rarum uerò, eò quòd distent à se inuicem: & Leue quidem, quòd in rectitudinem aliquo modo partes iaceant: Asperum uerò, quòd hæc quidem superet, illa uerò sit inferior. Et fortasse alij quoq; apparebunt qualitatis modi: sed qui maximè dicuntur ferè tot sunt. Qualitates itaque sunt, quæ dictæ sunt: Qualia uerò sunt, quæ secundum has denominatiuè dicuntur, uel quomodolibet aliter ab his. In plurimis siquidem, & ferè in omnibus denominatiuè dicuntnr: ut à candore candidus, & à gram-*

*dispositione

Definitio qualitatũ.

matica grammaticus, & à iustitia iustus: similiter & in alijs. In aliquibus uerò, eò quòd non sunt posita qualitati nomina, non cõtingit ab eis denominatiuè dici: ut cursor, aut pugillator, qui secundum naturalẽ dicuntur potentiã, à nulla qualitate denominatiuè dicuntur: non enim posita sunt nomina potentijs, secũdum quas isti quales dicuntur, sicuti disciplinis, secundum quas pugiles, uel palæstrici secundum dispositionem dicuntur. Pugillatoria enim, & palæstrica disciplina dicitur, quales uerò ab his denominatiuè hi, qui ab eis efficiuntur, dicuntur. Aliquando autẽ & posito nomine non dicitur denominatiuè id, quod secundũ eam quale dicitur: ut, à uirtute studiosus: eo enim quòd uirtutẽ habeat, studiosus dicitur, sed nõ denominatiuè à uirtute. Non autẽ in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicuntur, quæ denominatiuè à dictis qualitatibus dicuntur, aut

Commu. I. *aliquo modo aliter ab eis. Inest autẽ & contrarietas secundum qualitatem: ut iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo nigredini, & alia. Similiter autẽ & ea, quæ secundum eas qualia dicuntur: ut iniustũ iusto, & album nigro. Non in omnibus autẽ hoc est: rubro enim, & pallido, aut huiusmodi coloribus, nihil contrariũ est qualitatibus existentibus.*

Regula. *Amplius: Si contrariorũ alterum fuerit qualitas, & reliquum erit qualitas: hoc palàm est proponenti ex singulis alia prædicamenta. Nam si est iustitia iniustitiæ contrarium, qualitas autem est iustitia, qualitas igitur & iniustitia: nullum enim aliorum prædicamẽtorum aptabitur iustitiæ, neq; ad Aliquid, neq; Vbi, nec omnino aliquid huiusmodi nisi quale. Sic autem & in alijs, quæ secundum quale sunt contraria.*

Commu. II. *Suscipiunt autem qualia magis & minus. Album enim magis & minus album altero albo dicitur, & iustum alterum altero magis uel minus.*

nus. Sed & ipsa crementum suscipiunt: cùm candidū nanq; sit, contingit amplius candidum fieri, non tamen omnia, sed plura. Iustitia nanq; si dicatur magis & minus iusti- Dubium, I.
tia, potest quilibet ambigere, similiter autē & in alijs dispositionibus. Quidam enim dubitant de talibus: iustitiam nanq; iustitia non multum aiunt magis & minus dici, nec sanitatem sanitate: minus autem habere alterum altero sanitatem aiunt, & iustitiam alterum minus altero habere dicitur: sic autem & grammaticam, & alias dispositiones: quare ea, quæ secundum eas dicuntur, indubitanter recipiunt magis & minus: grammaticior enim alter altero dicitur: & iustior, & sanior: sic autem & in alijs. Triangulum uerò, & quadrangulum nō uidentur magis & minus suscipere, neq; aliqua aliarum figurarum. Quæcunq; A
enim definitionē trianguli recipiunt, & circuli, omnia similiter trianguli, uel circuli sunt. Eorum uerò, quæ non re B
cipiunt nihil magis alterū altero dicetur: nihil enim quadratum magis, quàm parte altera longius, circulus est: nullum enim ipsorum recipit circuli rationē. Simpliciter autem si utraq; non recipiunt propositi rationem, non dicetur alterum altero magis. Non ergo omnia qualia recipiunt magis & minus. Horum itaq;, quæ prædicta sunt, nihil est proprium qualitatis. Similia uerò, & dissimilia Commu. I I I.
secundum solas dicuntur qualitates. Simile enim, & dissimile alterum alteri non est secundum aliud, nisi secundum id, quod quale est. Quare propriū erit Qualitatis, secundum eā simile, uel dissimile dici. At uerò non decet con Dubium, I I.
turbari, ne quis nos dicat de Qualitate propositionem facientes, multa eorū, quæ sunt Ad aliquid, interposuisse. Habitus enim dispositiones eorū, quæ ad aliquid sunt, esse dicebamus. Pene enim in omnibus talibus genera ad aliquid

dicuntur,nihil autem eorum,quæ sunt singularia:nam cùm disciplina genus sit,hoc ipsum quod est,alterius dicitur:alicuius enim disciplina dicitur. Eorum uerò quæ singularia sunt,nihil ipsum quod est alterius dicitur: ut Grammatica non dicitur alicuius grammatica:nec Musica alicuius musica:sed fortè secundum genus, & hæ ad aliquid dicuntur: ut Grãmatica dicitur alicuius disciplina,non alicuius grãmatica:& Musica alicuius disciplina,non alicuius musica. Quapropter quæ singularia quidem sunt, non sunt ad aliquid. Dicimur autem secundum singula quales: hæc enim & habemus. Scientes enim dicimur,eo quòd habemus singularum scientiarum aliquas, quare hæ erunt etiam qualitates, quæ singulares sunt, secundum quas aliquando & quales dicimur: hæ autem non sunt eorum, quæ sunt ad aliquid. Amplius: Si contingat idem ipsum, & quale, & ad aliquid esse:nihil est inconueniens in utrisq; hoc generibus enumerari.

De Actione,& Passione. CAP. IX.

Commu.1. R*Ecipit autem Agere, & Pati, & contrarietatem,& magis,& minus. Calefacere enim & Frigefacere cõtraria sunt: & Calefieri, & Frigefieri: & Delectari & Contristari quare suscipiunt contrarietatem & magis,& minus:est enim calefacere & magis, & minus:& calefieri magis,& minus:& tristari magis,& minus. Suscipiunt*
11 *igitur magis,& minus,agere,& pati:& de his igitur hæc dicta sint. Dictum est autem & de Situm esse,in ijs quæ sunt ad aliquid, quod denominatiuè à positionibus dicitur. De reliquis uerò,id est Quando,& Vbi,& Habere,propterea,quòd manifesta sunt,nihil de his aliud dicitur,quàm quæ in principio dicta sunt: quòd Habere quidem significat calceatum esse,armatum esse: Vbi uerò, ut in Lycio,in foro:*

ſitro: Quando uerò, ut heri: & alia quæcunq; de his dicta ſunt. Igitur de omnibus generibus, quæ propoſuimus, ſufficiant quæ dicta ſunt.

De Oppoſitis. CAP. X.

D*E oppoſitis autem, quoties ſolent opponi, dicendum eſt. Dicitur enim alterũ alteri opponi quadrupliciter: aut ut ad aliquid: aut ut contraria: aut ut habitus: & priuatio: aut ut affirmatio, & negatio. Opponitur autem unumquodq; iſtorum (ut figuratim dicam) tanquã ad aliquid quidem, ut duplum dimidio: tanquã contraria, ut malum bono: tanquam autem ſecũdum habitum & priuationem, ut cæcitas, & uiſio: tanquam uerò affirmatio, & negatio, ut ſedet, non ſedet. Quæcunq; igitur ut ad aliquid* Definitio, 1. *opponuntur, ea ipſa, quæ ſunt, oppoſitorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ipſa: ut duplum dimidij, hoc ipſum quod eſt, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur. Et diſciplina diſciplinato, tanquam ei quod eſt, ad aliquid, opponitur: & dicitur diſciplina ipſum quod eſt diſciplinati, & diſciplinatum dicitur quod eſt oppoſitum ad diſciplinam: diſciplinatum enim aliquo dicitur diſciplinatum, ſcilicet diſciplina. Quæcunque ergo oppoſita ſunt tanquam ad aliquid, ea ipſa, quæ ſunt, oppoſitorum, uel alio quolibet modo ad inuicem dicuntur. Illa uerò, quæ opponun-* Concluſio, 1. *tur ut contraria, ea ipſa quidem, quæ ſunt, nullo modo ad ſe inuicem dicuntur: contraria uerò ſibi inuicem dicuntur. Neq; enim bonum, mali dicitur bonum, ſed contrarium: nec album nigri album, ſed contrarium: quare differunt ab inuicem hæ oppoſitiones. Quæcunq; uerò cõtrariorum* Definitio, 11 *talia ſunt, ut in quibus nata ſunt fieri, & de quibus prædicantur, neceſſarium ſit alterum ipſorum ineſſe; horum nihil eſt medium. Quorum uerò non eſt neceſſarium al-* 111

terum inesse, horum omnino est aliquid medium: ut Aegritudo, & Sanitas in corpore animalis nata sunt fieri, & necessariũ est alterum ipsorum inesse animalis corpori, uel ægritudinẽ, uel sanitatem. Et Par quidem, & Impar, de numero prædicantur: & necesse est horum alterũ numero inesse, uel par, uel impar, & non est horũ aliquod medium, neq; ægritudinis & sanitatis, neq; imparis atq; paris. Quorum autem nõ est necessarium alterum inesse, eorum est aliquod medium: ut Nigrum, & Album in corpore nata sunt fieri, & non est necessariũ alterum eorum inesse corpori: non enim omne corpus uel album, uel nigrum est. Sed & Prauum, & Studiosum prædicantur quidem de homine, & de alijs compluribus: sed nõ est necessarium alterũ eorum inesse ijs, de quibus prædicantur: nõ enim omnia aut praua, aut studiosa sunt, sed est aliquid eorum medium: ut, albi, & nigri fuscum, & pallidum, & quicunq; alij colores: praui uerò, & studiosi, quod neque prauum, neq; studiosum est. In aliquibus igitur medijs posita sunt nomina: ut albi, & nigri fuscum, & pallidum, & quicunq; alij huiusmodi colores. In aliquibus uerò non facile est, medium est nomine aßignare, utriusq; uerò extremorum negatione medium definitur: ut, quod neque bonum, neq; malum est, neq; iustum, neq; iniustum.

IIII Priuatio uerò, & Habitus, dicuntur quidẽ circa idem aliquid: ut uisio, & cæcitas circa oculum. Vniuersaliter autem dicendo, est in quo natus est habitus fieri, circa hoc dicitur utrunq; eorũ fieri. Priuari uerò tunc dicimus unũquodque habitus susceptibilium, quando is, in quo natus est inesse, uel quando illud natum est habere, nullo modo insit. Edentulum enim dicimus, non quod non habet dentes: & cæcũ, non quod non habet uisum: sed quod nõ habet, quando

do natum est habere. Aliqua enim ex natiuitate neq; dentes habent, neq; uisum: sed nõ dicuntur edentula, neq; cæca. *Priuari uerò, & habere habitum, nõ est priuatio, &* Conclusio II
habitus. Habitus enim uisus est, priuatio uerò cæcitas. Habere autem uisum, nõ est uisus: nec cæcum esse, cæcitas. Priuatio enim quædam est, cæcitas: cæcum uerò esse priuari, non priuatio est. *Amplius: Si idẽ esset cæcitas, & cæcũ esse, utraq; de eodem prædicarentur: sed cæcus quidem dicitur homo, cæcitas uerò homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam ista uidentur, priuari scilicet, & habere habitum, quemadmodum priuatio, & habitus: idem enim modus est oppositionis: nam sicut cæcitas uisui opponitur, sic cæcũ esse, & uisum habere opponuntur.* *Non est au-* III
tem neq; hoc, quod sub affirmatione, & negatione est, affirmatio, & negatio: affirmatio nanq; oratio affirmatiua est: et negatio, oratio negatiua: quod uerò sub affirmatione, & negatione est, nulla est oratio, sed res ipsæ. Dicũtur autem etiã hæc esse opposita ad inuicem tanquã affirmatio, & negatio: nam & in his modus oppositionis idẽ est. Sicut enim affirmatio ad negationem opponitur, ut quod sedet, ei quod non sedet: sic & res quæ sub utroq; positæ sunt, scilicet sedere aliquem, & non sedere, sibi mutuò aduersantur. *Quòd autẽ Priuatio, & Habitus nõ oppo-* IIII
nantur ut Ad aliquid, manifestũ est: non enim dicitur idipsum quod est oppositorũ: uisus enim non est cæcitatis uisus, nec ullo alio modo ad ipsum dicitur. Similiter autem neq; cæcitas uisionis cæcitas dicitur, sed priuatio quidem uisionis dicitur: cæcitas uerò uisionis nõ dicitur, neq; uisus cæcitatis. *Amplius: Ad aliquid omnia ad conuertentia dicuntur: quare si cæcitas corũ, quæ ad aliquid sunt, esset, utiq; & conuerteretur ad illud ad quod dicitur: sed non*

conuertitur:nõ enim dicitur uisus, cæcitatis uisus. Quod autem neq; ut cõtraria opponantur, quæ secundũ priuatione & habitũ dicuntur, ex his manifestũ est: contrariorum enim, quorũ nihil est mediũ, necesse est in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædicantur, alterũ ipsorũ inesse semper. Eorũ enim nihil mediũ erat, quorũ alterum inesse susceptibili necessariũ erat: ut in languore, & sanitate: & impari, atq; pari. Quorũ uerò aliquid mediũ est, nũquam necesse est omni susceptibili inesse alterũ: neq; enim necesse est omne susceptibile uel candidũ, uel nigrum esse: neq; frigidum, uel calidum. Horum enim medium aliquid, nihil esse prohibet: insuper autem & eorũ erat aliquid mediũ, quorum alterum inesse susceptibili non necessarium erat, præter illa quibus unum inest naturaliter, ut igni calidum esse, & niui candidum. In his enim determinatè necessarium est alterum inesse, & non alterutrum: non enim possibile est, ignem frigidum esse: neq; niuem nigram. Quare omni quidem susceptibili non necessarium est alterũ ipsorum inesse, sed solis, quibus natura unum inest, & his determinatè unum, non alterutrum contingit. In priuatione autem, & habitu, neutrum eorum, quæ dicta sunt, uerum est: non enim semper alterũ eorum inesse susceptibili necessarium est: quod enim nõdum natum est habere uisum, neq; cæcum, neq; uisum habens dicitur: quare non erunt hæc, ut ea contraria, quorum nihil est medium, sed neq; ut ea, quorum aliquid est medium: necessarium enim est aliquando omni susceptibili alterum eorũ inesse: quãdo enim iam ad habendam uisionem natum fuerit, tũc aut cæcum, aut habens uisum dicetur. Et eorum non determinatè alterum, sed alterutrum contingit: non enim necessariũ est uel cæcum, uel uisum habens esse, sed utrumuis contingit.

In contrarijs autem, quorum aliquid medium est nunquam necessarium erit omni susceptibili alterũ inesse: sed quibusdam, & his determinatè unum, & non utrumuis contingit. Vnde palàm est, quòd secundũ neutrum modorum tanquam contraria opponuntur ea, quæ secundũ priuationem, & habitum opponũtur. Amplius: In contrarijs quidem cùm sit susceptibile, ad inuicem mutationem fieri poßibile est, nisi alicui unum natura inest, ut igni calidum: etenim sanum poßibile est languere, & candidum nigrum fieri, & calidum frigidũ: & ex studioso prauum, & ex prauo studiosum fieri poßibile est: prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas, etsi ad modicum aliquid proficiat, ut melior sit: si certè semel quamuis modicũ incrementum sumpserit, palàm est, quia aut perfectè mutabitur, aut satis multum incrementũ sumet: semper enim bene mobilior ad uirtutẽ fit, etiã quodcunq; crementum sumpserit à principio, quare etiã uerisimile est, plenius eum sumere incrementum: & hoc dum semper fit, perfectè in contrariũ habitum restituetur, nisi fortè tempore prohibeatur. Verùm in priuatione, & habitu impoßibile est ad inuicem mutationem fieri: ex habitu enim in priuationem mutatio fit: à priuatione uerò in habitum impoßibile est: neq; enim cæcus factus aliquis, rursus uidit: neq; cùm caluus fuerit, rursus comatus factus est: neq; cùm fuerit edentulus, dentes ei iterum orti sunt. VI

Quæcunq; uerò tanquam affirmatio, & negatio opponuntur, palam est quia nullo prædictorum modorum opponuntur: in solis enim his necessarium est semper, hoc quidem eorum uerum, illud autem falsum esse. Neq; enim in contrarijs, necessarium est semper alterum uerũ esse, alterum autem falsum: neq; in ijs, quæ ad aliquid sunt, neq;

in hab

in habitu, & priuatione: ut sanitas, & languor contraria sunt, & neutrũ neq; uerum, neq; falsum est. Similiter autem & duplum, & dimidium tanquam ad aliquid opposita sunt: & non est eorum neutrum, neq; uerum, neq; falsum. Sed neq; ea quæ secundum priuationem, & habitum dicuntur, sicut uisio, & cæcitas. Omnino autem eorũ, quæ secundum nullam dicũtur complexionem, nihil neq; uerũ, neq; falsum est: omnia autem, quæ dicta sunt, sine complexione dicuntur. Veruntamen maximè tale hoc contingere uidebitur in ijs, quæ secundum complexionem contraria dicuntur. Sanum nanq; esse Socratem, ad languere Socratem contrarium est. Sed neq; in his necessarium semper alterum uerum esse, & alterum falsum: cum enim Socrates sit, aliud quidem uerũ, aliud autem falsum erit: cùm uerò non sit, ambo falsa sunt: neque enim languere, neq; sanum esse uerum est, cùm ipse non sit omnino Socrates. In priuatione uerò, & habitu, cùm non sit omnino, neutrum uerum est: cùm autem sit, non semper alterũ quidem uerum erit, alterum autem falsum: habere nãq; uisum Socratem, ei, quod est cæcum esse Socratem, opponitur, sicut priuatio, & habitus: & cùm sit, non necessarium est alterũ uerum esse, uel falsum. cùm enin nondum sit natus habere, utraq; falsa sunt: & cùm nõ sit omnino Socrates, similiter quoq; falsa sunt utraq;, & uisum eum habere, & cæcum esse. In affirmatione uerò, & negatione, semper siue sit, siue non sit, hoc quidem falsum erit, illud autem uerum. Languere nanq; Socratem, & non languere Socratem, cùm ipse sit, palàm est quoniam alterum eorum uerum, alterum uerò falsum est: & cùm nõ sit, similiter. Languere etenim cùm non sit, falsum est: non languere autem, uerum. Quare in his solis proprium erit semper alterum

eorum uerum, alterum falsum esse, quæcunq; tanquam affirmatio, & negatio opponuntur. Contrarium autem *bono quidem ex necessitate malum est: hoc autem per singulorum inductionem palàm est: ut sanitati languor, & iustitiæ iniustitia, & fortitudini timiditas, similiter autẽ & in alijs.* Malo autem aliquando quidem Bonum est contrarium: aliquãdo malum. Defectui enim (cùm malum sit) superabundantia cõtraria est, cùm sit etiam ipsa malum. Similiter autem & mediocritas cùm utriq; contraria sit, bonum est. Sed in paucis quis tale hoc aspiciet, in pluribus uerò semper malo bonum contrariũ est. Amplius: Contrariorum nõ necessarium est si alterum sit, & reliquum esse. Sanis nanq; omnibus, sanitas quidem erit: languor uerò non. Similiter autem si omnes albi sint, albedo quidẽ erit, nigredo uerò non. Amplius: Si ei quod est Socratẽ sanum esse, Socratem languere contrarium est, non contingit, simul utraque eidem inesse: non utique continget cùm alterum cõtrariorum sit, & reliquum esse: cùm enim sit Socratem sanum esse, languere Socratem non erit.

Cõmunitas. I (right margin); II; III; IIII

Palàm uerò est, quia circa idem aut specie, aut genere, natura habent fieri contraria. Languor nanq; & sanitas in corpore animalis natura habent fieri: albedo autẽ, & nigredo, simpliciter in corpore: iustitia uerò, & iniustitia, in anima hominis. Necessarium autem est omnia contraria uel in eodem genere esse, uel in contrarijs generibus, uel ipsa genera esse: album enim, & nigrum in eodem genere sunt: color enim eorum genus est: iustitia uerò, & iniustitia in contrarijs generibus, illius nanque Virtus genus est, huius autem Vitium: Bonum uerò, & malum non in genere sunt, sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

V; VI

De Mo

De Modis Prioris. CAP. XII

lost fued!

PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primò quidem, & maximè propriè secundum tẽpus, secundum quod scilicet antiquius alterũ altero, & uetustius dicitur. In eo enim quòd tempus amplius est, & antiquius, & uetustius dicitur. Secũdò autẽ quod non conuertitur secundum subsistendi consequentiã: ut unum duobus prius est: duobus enim existentibus, mox unũ esse consequens est: uno uerò existente, duo esse non necessarium est: quare non conuertitur ab uno consequentia, ut reliquũ sit. Prius autem illud esse uidetur, quod non conuertitur essendi consequentia. Tertiò uerò secundum ordinem quendam prius dicitur, quemadmodum & in disciplinis, & in orationibus: nam in demonstratiuis disciplinis est prius, & posterius ordine: elementa enim in geometria priora sunt ordine ijs, quæ describuntur per ordinem. Sed & in grãmatica, elementa syllabis priora sunt: & in orationibus similiter procemium narratione prius ordine est. Amplius: præter ea, quæ dicta sunt, quod melius, & honorabilius est, prius natura esse uidetur. Consueuerunt etiam multi honorabiliores, et magis dilectos à se, priores apud se dicere. Sed est penè alienissimus Priorum hic modus. modi igitur qui dicti sunt de Priore, ferè hi sunt.

Videtur autẽ præter eos, qui dicti sunt, alter esse Prioris modus. Eorum enim, quæ conuertuntur secundum essentiæ consequẽtiam, id quod alteri quomodolibet causa est, dignè prius natura dici possit: quòd uerò quædam sint huiusmodi, palàm est. Esse nanq; hominem, secundum essentiæ consequentiam ad ueram de se conuertitur orationem. Nam si homo est, uera est oratio, qua dicitur, quia homo est: & si uera est oratio, qua dicimus quod ho-

mo est, consequitur esse hominem. Et uera quidem oratio nequaquam causa est, ut sit res: ueruntamen res quodammodo causa uidetur, ut sit uera oratio: eo enim quod res est, aut non est, uera oratio, aut falsa dicitur. Quare secundum quinque modos, prius alterum altero dicitur.

De Modis Simul. CAP. XII.

Simul autem dicuntur simpliciter quidem, & proprijssime, quorũ generatio in eodẽ est tẽpore: neutrũ enim eorum neque prius, neq; posterius est. Simul itaq; secundum tempus hæc dicuntur. Natura autem simul sunt, quæcunq; conuertuntur quidem secundũ quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est ut sit. ut in duplo, & dimidio. conuertuntur etenim hæc: nã cùm duplum sit, dimidium est: & cùm dimidiũ sit, duplum est: sed neutrum alteri causa est, ut sit. Dicuntur autem simul natura, & quæ ex eodem genere ediuerso ab inuicẽ diuiduntur. Ediuerso autem diuidi ab inuicem dicuntur, quæ secundũ eandem sunt diuisionem: ut uolatile, greßibile, & aquatile. Hæc enim ab inuicem ediuerso diuiduntur, quæ ex eodẽ genere sunt. Animal nanq; diuiditur in hæc, uolatile, greßibile, & aquatile: & nihil horum prius, uel posterius est, sed simul hæc natura esse uidentur. Diuiditur autem & singulum horum in species rursus: ut uolatile animal, greßibile, & aquatile. Erunt ergo & illa simul natura, quæcunq; ex eodem genere secundũ eandem sunt diuisionem. Genera uerò Speciebus semper priora sunt, neq; enim conuertuntur secundũ essendi consequentiam: ut cùm quidem aquatile sit, animal est: cùm uerò sit animal, nõ necesse est ut aquatile sit. Simul ergo natura dicũtur, quæcũq; quidẽ conuertũtur secundũ eßendi consequentiam, sed nequaquã alterum alteri ut sit, causa est;

& ea,

& ea, quæ ex eodemq; genere è diuerso diuiduntur ab inuicem, & simpliciter simul sunt, quorum generatio in eodem est tempore.

De Speciebus Motus. CAP. XIII.

Motus autē species sunt sex: Generatio, Corruptio, Augmētum, Diminutio, Alteratio, secundū locum Mutatio. Alij itaq; motus palàm est quia ab inuicem diuersi sunt: nō enim est generatio, corruptio, neq; augmentū, diminutio, neq; secundum locum mutatio: similiter autem & alij. In Alteratione uerò habet quandā dubitationē, ne sit fortè necessarium id quod alteratur, per aliquā reliquarum motionum alterari. Hoc autem non uerum est. Nam secūdum omnes penè paßiones, aut complures accidit nos alterari, nulla aliarum communicante motionum: nam neq; augeri necessarium est, quod per paßionē mouetur, neque diminui: similiter autem & in alijs. Quare alia præter alios motus erit Alteratio: nám si esset eadē, oporteret id, quod alteratur, mox & augeri, uel minui, uel quandam aliarum motionum sequi: sed nō necesse est.

Dubium.

Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret. Sed sunt quædam, quæ augmentantur, quæ non alterantur: ut quadratum gnomone circumposito creuit quidem: alteratum uerò nihil factum est. Sic & in alijs huiusmodi: quare alij motus sunt abinuicem. Est autem simpliciter motui quidem quies contrarium: ijs uerò, quæ per singula sunt, & singula: generationi quidem corruptio, augmentato uerò diminutio, secundum locum mutationi, secundum locum quies maximè uidetur oppositum esse, & fortè in contrarium loci mutatio: ut ei, quæ inferius est, ea quæ superius est: & ei, quæ superius est, ea quæ inferius est. Reliquo uerò aßignat

gnatorum motuum, non facilè est aßignare quid sit cõtrarium. Videtur autẽ nihil ei contrarium, nisi quis & in hoc secundum qualitatem quietem opponat: aut in contrarium qualitatis, mutationem: sicut & in mutatione secundum locum, quietem secundum locum, aut in contrarium locum mutationem. Est enim & alteratio secundum qualitatem mutatio. Quapropter opposita erit secundum qualitatem mutationi, secundum qualitatem quies, aut in contrarium mutatio qualitatis: Albũ fieri ad id, quod est, Nigrum fieri. Alteratur enim in contrariũ, qualitatis mutatione facta.

In hoc: In reliquo motu, scilicet alteratione.

De modis Habere. CAP. XIIII.

Habere autẽ multis modis dicitur. Aut enim tanquam habitum & affectum: aut aliã quamlibet qualitatem: dicimur enim disciplinam aliquam habere atq; uirtutem.

Aut tanquam quantitatẽ, quod ei, qui magnitudinem habet, contingit: dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, uel quadricubitã. Aut tanquam ea, quæ circa corpus sunt; ut, uestimentũ, uel tunicam. Aut tanquam in parte, ut in manu annulum. Aut tanquam partẽ: ut, pedem, uel manũ. Aut ut in uase, ut in modio grana tritici, uel in lagena uinum. Vinum enim habere lagena dicitur: & modius grana tritici. Hæc enim omnia Habere dicũtur, ut in uase. Aut tanquam poßeßionem, Habere enim domum, aut agrum dicimus. Dicitur etiam & uir uxorẽ habere, & uxor uirum. Sed qui nunc dictus est modus, alienißimus est eius, quod est Habere: nihil enim aliud Vxorem habere significamus, quàm quòd cohabitant. Fortè tamen & alij quidam, eius quod est Habere, apparebunt modi: sed qui consueuerunt dici, penè omnes enumerati sunt.

Categoriarum, Prædicamentorumq; Aristotelis, Finis.

ANGELI POLITIANI IN LIBROS PERI HERMENIAS ARGVMENTVM.

Sed age Librum quoq; περὶ ἑρμηνείας inspiciamus, in quo iam uerba nectuntur. Quæcunq; igitur uocibus insunt, notæ illorum sunt, quæ animo: sicuti uocum notæ, ipsa quæ scribimus. sed nec uoces, nec literæ tamen eædem cunctis: cum sint in animo omnibus eadem, quorũ sunt hæ similitudines, conceptiones & in animo sunt ueri expertes & falsi, quibus nomina & uerba respondent: nam uerum falsumq; diuisionis est & compositionis utrobiq;. Nomen dico, uocem significatui habilem exposito sine tempore: cuius pars nulla seorsum significat, licet affectet. Cui quidem negatio si obstiterit, indefinitum uocabitur nomen: sic aliud à nomine, quemadmodum & nominis casus. Eadem & uerbi finitio, modò tempore non fraudetur: quod est eorum signum, quæ de altero dicuntur, à quo itidem indefinitum uerbum, casusq; uerbi discrepãt. Hæc autem seorsum quidem significant, sed non uerum tamen, ac falsum. Quare ad orationem pergamus, quæ uox est significatui habilis, cuius etiam seorsum partes ipsæ significant. Nec omnis tamen oratio uerum falsumq; recipit, sed enunciatiua duntaxat, quæ affirmatio primum uel negatio est: etiamq; prius, quàm copula nunciatur. Verbum autem sibi enunciatio poscit, quod etiam finitionibus adhibetur. Estq; una interdum enũciatio in uocabulis pluribus. est & in uno multiplex, sensus enim potius ibi respicitur Sed affirmatio de quopiam, negatio à quopiam quid enunciat. Nullaq; omnino est affirmatio, cui non aliqua aduersetur negatio, quod totum Contradictio dicitur. Agatur de eodem oportet, reiecta æquiuocatione, & cauillamentis cæteris. Fit autem, ut uniuersalia nomina, sicut & singularia committantur: sed uniuersalia nunc uniuersalia nota nunc particulari, nunc prorsus nulla proferantur. ubi nota non est, nihil repugnant: ubi uniuersales, contraria nascuntur, quæ simul uera nunquam sunt: cum uera illa esse posint, quæ his opponuntur. At cum ab angulis mutuo respiciunt, contradictio fit: cuius pars altera uera semper, aut falsa, quod in singularibus quoque deprehenditur, etiam quauis nota carentibus. Idem tamen quod affirmatum fuerat, abdicari ab eodem conuenit, cui fuerat dedicatum. Non enim

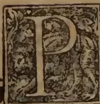
affir

affirmationis cuiusquam plures singulis negationes, ueraq; semper alterutra, nisi cum futurum tempus singularia præsertim respiciunt. ne fateri illud absurdum cogamur, fortuito nihil fieri. Nam neutrum simul, nũquam omnino non uerum distinctum, quippe uerissimum semper. Ex nomine autem, & uerbo, uel ex indefinitis, nunc utroq;, nunc altero affirmationes primæ constans, & negationes: quæ sic tamen porriguntur, ut uerbum Est tertium quiddam sit, ac prædicato adnumeretur: aut uerbum certe aliud adsit, quod in hoc ipsum deniq; resoluatur. Hic uero enunciationũ geminatur numerus. Tum ubi quæ diximus indefinita, ponuntur, multa oritur diuersitas, prout negatio locum mutat. nam uerba ipsa & nomina quamuis loco priore cedãt, minime intellectum uariant: alioqui negationes plures, affirmationis erũt unius. Verùm nec una Dialectici interrogatio, quæ uel unum quærit de pluribus, uel de uno plura, quare nec una responsione excipitur. Nam cum sint duo interdum separatim uera, falsa eadem si iungas deprehendentur. quæcunq; autem ex accidenti, uel de uno eodemq;, uel ipsa inter se dicuntur, nequaquã fieri unum possunt: nec item si quod ipsum dicitur, inerat illi iam, de quo dicitur. Quibus autem prædicationibus repugnantiæ nihil adhærescit, & ubi uocabulis orationes dicuntur, quæ uidelicet à seipsis, non ex accidenti prædicãtur: & purè uerum profertur, & quadantenus. nec tamen illud omnino est, quod est in opinione. Cæterum per modos etiam contradictio uariatur, qui uicem prædicati obtinent: sicuti subiecti, quod reliquum. Necessarii dehinc illa, & possibilis & contingentis atq; impossibilis multa & uaria, sed ab omnibus decantata contradictio. In qua tamen impossibilis æquiuocationem caueas: necessarium propterea quod actu sit, in capite constituas. Nam disceptationem prætereo sex illis argumẽtationibus confectam, qua repugnare magis negatio affirmationi colligitur, quàm duæ inter se affirmationes: quoniam eam plerique Aristotelis esse negant.

*

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS LIBER PRIMVS.

De Signis. CAP. I.

Positio,1. RIMVM *oportet constituere quid sit* Nomē,*& quid* Verbum,*posteà quid est* Negatio, *&* Affirmatio,*&* Enũtiatio,*&* Oratio. *Sunt ergo ea, quæ sunt in uoce,earũ,quæ sunt in anima, paßionum notæ:& ea quæ scribuntur,eorum,quæ sunt in uoce.*

11 *Et quemadmodum nec literæ omnibus eædem, sic nec eædem uoces. Quarum autem hæ primùm notæ sunt, eædem omnibus paßiones animæ sunt:& quarum hæ similitudines,res etiam eædem.De his uerò dictum est in ijs,qui sunt de Anima:alterius enim est negotij. Est autē,quemadmodum in anima,aliquando quidem intellectus sine uero,uel falso:aliquando autem cui iam necesse est horum alterum inesse: sic etiam in uoce.Circa cōpositionem enim, & diuisionem, est ueritas, & falsitas. Nomina igitur ipsa, & uerba consimilia sunt ei, qui sine compositione, & diuisione est, intellectui: ut homo, uel album, quando non aliquid additur: neque enim falsum,neque uerum adhuc est. Signum autem huius est, hircoceruus enim aliquid significat: sed nondum uerum aliquid, uel falsum, si non uel esse, uel non esse addatur, uel simpliciter, uel secundum tempus.*

De

De Nomine. CAP. II.

NOmen igitur est uox significatiua secundum placitum sine tempore: cuius nulla pars significatiua est, separata. In nomine enim, quod est Equiferus, Ferus nihil per se significat, quemadmodum in oratione, quæ est Equus Ferus. At uerò non quemadmodum in simplicibus nominibus, sic se habet in compositis. In illis enim nullo modo pars significatiua est: in his autẽ uidetur quidem, sed nullius est, separata: ut in eo quod est Equiferus, hoc quod est Ferus. Secundum placitum uerò, quoniam naturaliter nomen nullũ est, sed quando fit nota: quoniam designant & illiterati soni, ut ferarum: quorum nullus est nomen. Non homo uerò non est nomen. At uerò nec positum nomen est, quo illud oporteat appellare: neq; enim oratio, neq; negatio est: sed sit nomen infinitum, quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod nõ est. Catonis autem, uel Catoni, & quæcunq; talia sunt, non sunt nomina, sed casus nominis. Ratio autem eius est, alia tamẽ sunt secundum seipsa: quoniam cum Est, uel Fuit, uel Erit, neque uerum, neque falsum est, nomen uerò semper: ut Catonis est, uel non est: nondum enim aliquid uerum dicit, aut falsum.

De Verbo. CAP. III.

VErbum autem est, quod consignificat tempus, cuius nulla pars significat extra: & est semper eorũ, quæ de altero prædicantur, nota. Dico autem quoniam consignificat tempus: ut Cursus quidem nomen est, Currit uerò uerbum: consignificat enim nũc esse. Et semper eorum, quæ de altero dicũtur, nota est: ut eorum, quæ de subiecto, uel in subiecto sunt. Non currit uerò, & Non laborat, non uerbum dico. Consignificat enim tẽpus, & sem-

per in aliquo est. Differentiæ autem huic, nomen positum non est, sed infinitū uerbum sit: quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est. Similiter autem & Curret, & Currebat: non uerbum est, sed casus uerbi. Differunt autē à uerbo, quòd hoc quidē præsens cōsignificat tempus, illa uerò id quod circuncirca est. Ipsa igitur secundū se dicta uerba, nomina sunt, & significāt aliquid: constituit enim qui dicit intellectū, & qui audit, quiescit. Sed si Est, uel Non est, nondum significat: neq; enim signum est rei Esse, uel Non esse. Nec si hoc ipsum Est, purū dixeris: ipsum enim nihil est: consignificat autem compositionem quandam, quam sine compositis nō est intelligere.

De Oratione. CAP. IIII.

Oratio

ORatio autem est uox significatiua, cuius partium aliquid significatiuum est separatum, ut dictio, sed non ut affirmatio, uel negatio. Dico autem, ut Homo, significat enim aliquid: sed non quoniam est, aut non est: sed erit affirmatio, uel negatio, si quid addatur. Sed nō una hominis syllaba. Neq; enim in eo quod est Sorex, Rex significat, sed uox nunc est solùm. In duplicibus uerò significat quidē aliquid, sed non secundū se, quemadmodum dictū est.

Oratio

Est autē oratio omnis quidē significatiua, non sicut instrumentum, sed, quēadmodum dictum est, secundū placitum.

Enunciatio

Enūtiatiua uerò non omnis, sed illa in qua uerū, uel falsum est, non autem omnibus inest: ut Deprecatio, oratio quidem est, sed neque uera, neq; falsa. Cætera igitur relinquantur: rhetoricæ enim, uel poëticæ conuenientior est cōsideratio: Enuntiatiua uerò præsentis est speculationis.

Precatio oratio

Est autem una prima oratio enūtiatiua, affirmatio, deinde negatio: aliæ uerò omnes coniunctione unæ.

Conclusio.

Necesse est autem omnem enuntiatiuam orationem, ex uerbo esse.

Enuntiatio

esse, uel ex casu uerbi. Etenim hominis ratio, si non addatur, aut Est, aut Fuit, aut Erit, aut aliquid huiusmodi, nondum oratio enunciatiua est. Quare autem unum quiddam est, & non multa, Animal gressibile bipes: non enim eo quòd propinquè dicuntur, unũ erit, Est certè alterius hoc tractare negotij. Est autem una oratio enũtiatiua, quæ unum significat, uel coniunctione una: Plures autem, quæ plura, & non unum, uel inconiunctè. Nomen igitur, & Verbum, dictio sit solùm: quoniam non est dicere, sic aliquid significantem, uoce enuntiare, uel aliquo interrogante, uel non, uerùm ipso proferente. Harum autem hæc quidem simplex est enuntiatio: ut aliquid de aliquo, uel aliquid ab aliquo. Hæc autem ex his coniuncta, uelut oratio quædam iam composita. Est autẽ simplex enuntiatio: uox significatiua de eo, quod est aliquid, uel non est, quemadmodum tempora diuisa sunt. Affirmatio uerò est enuntiatio alicuius de aliquo. Negatio uerò enuntiatio alicuius ab aliquo. Quoniam autem enuntiare est, & quod est, non esse: & quod non est, esse: & quod est, esse: & quod nõ est, non esse: & circa ea quæ extra præsens tempus sunt. Similiter, omne utiq; contingit quod quis affirmauerit, negare: & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifestũ est quoniã omni affirmationi, opposita est negatio: & omni negationi, affirmatio. Et sit hoc cõtradictio, affirmatio & negatio oppositæ. Dico autẽ opponi, eiusdem de eodem: non autem æquiuocè, & quæcunque cætera talium contra sophisticas determinauimus importunitates.

De Subiectis, & Prædicatis enuntiationum. CAP. V.

De oppositionibus, & enũtiationum legibus.

QVoniam autem sunt hæc quidẽ rerum uniuersalia, illa uerò singularia. Dico autẽ Vniuersale, quod

Singularia. Homo. Plato. de pluribus prædicari natũ eſt: Singulare uerò, quod non: ut homo quidẽ uniuerſale eſt: Plato uerò eorum, quæ ſunt ſingularia. Neceſſe eſt autem enuntiare cùm ineſt aliquid, aut non: aliquando quidem alicui eorum, quæ uniuerſalia ſunt: aliquando autem alicui corũ, quæ ſunt ſingularia. Si ergo in uniuerſali uniuerſaliter enũtiet quis, quoniam eſt, aut non eſt cõtrariæ enuntiationes erũt. Dico autem in uniuerſali enũtiare uniuerſaliter: ut, omnis homo albus eſt, nullus homo albus eſt. Quando autẽ in uniuerſalibus non uniuerſaliter, nõ ſunt contrariæ. Quæ autẽ ſignificantur, eſt eſſe aliquãdo contraria. Dico autem non uniuerſaliter enũtiare in ijs, quæ uniuerſalia ſunt: ut, Eſt albus homo: Non eſt albus homo. Cùm enim uniuerſale ſit Homo, nõ uniuerſaliter utitur enuntiatione: Omnis nanq;, non uniuerſale ſignificat, ſed quoniã uniuerſaliter. In eo uerò quòd uniuerſale prædicatur, id quod eſt uniuerſaliter prædicare, non eſt uerum. Nulla enim affirmatio uera erit, in qua uniuerſale prædicatum, uniuerſaliter prædicatur: ut, Omnis homo eſt Omne animal. Opponi autem affirmationẽ negationi dico contradictoriè, quæ uniuerſaliter ſignificat ei, quæ non uniuerſaliter: ut, Omnis homo albus eſt: Non omnis homo albus eſt: Nullus homo albus eſt, Aliquis homo albus eſt. Cõtrariè uerò uniuerſalem affirmationẽ, & uniuerſalem negationem: ut, Omnis homo iuſtus eſt: Nullus homo iuſtus eſt.

Contrariæ. Regula uniuerſalis. Contradictoriæ. Contrariæ.

De Regulis Oppoſitorum. CAP. VI.

Cõtrariæ nũquàm ſimul ueræ.

Quocirca has quidẽ impoßibile eſt ſimul eſſe ueras. His uerò oppoſitas, contingit aliquando in eodem ſimul eſſe ueras: ut, Non omnis homo albus eſt: & Aliquis homo albus eſt. Quæcunq; igitur contradictiones uniuerſalium ſunt uniuerſaliter, neceſſe eſt alteram eſſe ueram,

ram, uel falsam: & quaecunq; in singularibus sunt: ut, Socrates albus est: Non est Socrates albus. Quaecunq; autem in uniuersalibus non uniuersaliter, non semper haec quidem uera est, illa uerò falsa. Simul enim uerum est dicere, Quoniam est homo albus: &, Quoniam non est homo albus: &, Est homo pulcher: &, Nō est homo pulcher. Si enim turpis est, non est pulcher: & si fit aliquid, nondum est. Videbitur autem subitò inconueniens esse: icirco quoniam uidetur significare haec, Non est homo albus: simul & haec, Nullus homo est albus. Haec autem neque idem significat, neque simul necessario. Manifestum est autem, quoniam una negatio unius affirmationis est: hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & de eodē, uel de aliquo singularium, uel de aliquo uniuersalium ut uniuersaliter, uel ut non uniuersaliter: dico autem ut, Est Socrates albus, Non est Socrates albus. Si autem aliud aliquid de eodem, uel de alio idem, non est opposita, sed erit ab ea diuersa. Huic uerò quae est, Omnis homo albus est, contradictio est illa, quae est, Non omnis homo albus est. Illi uerò quae est, Aliquis homo albus est, illa quae est, Nullus homo albus est. illi autem quae est, Est homo albus: illa quae est, Non est homo albus. Quoniam igitur una affirmatio uni negationi opponitur contradictoriè, & quae sunt hae dictum est: & quoniam contrariae aliae, & quae sunt illae, dictum est: & quoniam non omnis uera uel falsa contradictio, & quare, & quando uera, uel falsa. Epilogus.

De Affirmatione, & Negatione una. CAP. VII.

V*Na autem Affirmatio, & Negatio est, quae unum de uno significat, uel cùm sit uniuersale, uniuersaliter,*

uel non similiter:ut, Omnis homo albus est, Non omnis homo albus est: Est homo albus, Non est homo albus. Nullus homo albus est, Aliquis homo albus est, si Albũ unũ significat. Sin uerò duobus unum nomẽ positum est, ex quibus non est unum, non est una affirmatio, neq; una negatio: ut si quis ponat hoc nomen Tunica homini, & equo, & dicat Tunica alba est: hæc nõ est una affirmatio, nec una negatio. Nihil enim differt hoc, quàm dicere, Est homo equus, albus. Hoc autẽ nihil differt, quàm dicere, Est homo albus, & est equus albus. Si ergo hæ multa significãt, & sunt plures: manifestum est quoniam & prima uel multa, uel nihil significat: neq; enim est aliquis, homo equus.

Corollarium. Quare nec in his necesse est, hanc contradictionẽ ueram, illam uerò falsam esse.

De Futuris cõtingentibus. CAP. VIII.

Regula 1. IN ijs ergo quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem, uel negationem ueram esse, uel falsam. Ac in uniuersalibus quidem uniuersaliter, semper hanc quidem uerã, illam uerò falsam esse, & in his quæ singularia sunt, quemadmodum dictum est. In ijs uerò quæ in uniuersalibus non uniuersaliter dicuntur, non necesse. Dictum est

11 autem & de his. In singularibus uerò, & futuris, non similiter. Nam si omnis affirmatio, & negatio uera, uel falsa est: & omne necesse est esse, uel non esse: quare si hic dicat futurum esse aliquid, ille uerò non futurum dicat hoc ipsum: manifestum est, quoniam, necesse est uerum dicere alterum ipsorum, si omnis affirmatio, uel negatio uera, uel falsa est: utræque enim non erunt simul in talibus. Nam si uerum est dicere, quoniam album, uel non album: necesse est esse album, uel nõ album. Et si est album, uel non album, uerũ erat affirmare, uel negare. Et si non

est, falsum dicit: & si falsum dicit, non est: quare necesse est aut affirmationem, aut negationem ueram esse, uel falsam. Nihil igitur neque est, neque fit, nec à fortuna, nec utrumlibet, neque erit, neque non erit: sed ex necessitate omnia, & non utrunlibet. Aut enim qui dicit, uerus est: aut qui negat. Similiter enim uel fieret, uel non fieret: utrunlibet enim nihil magis sic, uel non sic se habet, uel habebit. Amplius autem, si est album nunc, uerum erat dicere prius, quoniã erit album. Quare semper fuit uerũ dicere quodlibet eorum quæ facta sunt, quoniam est, uel erit. Si autem semper uerum fuit dicere, quoniam est, uel erit: non potest hoc non esse, uel non futurum esse. Quod autem non potest non fieri, impoßibile est non fieri. Et quod impoßibile est non fieri, necesse est fieri. Omnia igitur, quæ futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur utrunlibet neque à fortuna erit: nam si à fortuna, non ex neceßitate. At uerò nec quoniam neutrum uerum est, dicere contingit: ut quoniam neque erit, neque non erit. Primum enim cùm sit affirmatio falsa: negatio non uera erit. Et cum hæc falsa sit, cõtingit affirmationem non ueram esse. Adhæc si uerum sit dicere, quoniam album est, & magnum: oportet esse utrunque. Si uerò erit cras, oportet fore cras. Si autem neque erit, neque non erit cras, non erit utrunlibet: ut, Est nauale bellum: oportet enim neque fieri nauale bellum, neque non fieri. Quæ ergo contingunt inconuenientia hæc sunt, & huiusmodi alia: si omnis affirmationis, & negationis, uel in ijs, que in uniuersalibus dicuntur, ut uniuersaliter, uel in ijs, quæ sunt singularia, necesse est oppositarum hanc quidem ueram esse, illam uerò falsam. Nihil autem utrunlibet esse in ijs, quæ fiunt: sed omnia esse, & fieri ex neceßitate. Quare neque consultare

re oportebit, neque negotiari: quoniam si hoc quidem facimus, erit hoc: si uerò non hoc, non erit hoc. Nihil enim prohibet, & in annum decies millesimum, hunc quidem dicere, hoc futurum esse: illum uerò non dicere. Quare ex necessitate erit, quodlibet eorum uerum erat dicere tunc. At uerò nec hoc differt, si aliqui dixerint contradictionem, uel non dixerint. Manifestum enim quòd sic se habent res, etiam si non hic quidem affirmauerit, ille uerò negauerit. Non enim propter negare, uel affirmare, erit, uel non erit: nec in decies millesimum annum magis quàm in quantolibet tempore. Quare si in omni tempore sic se habebat, ut alterum uerè diceretur: necesse erat hoc fieri. Et unumquodq; eorum quæ fiunt, sic semper se habebat, ut ex necessitate fieret. Si enim uere dixit quis, quoniam erit, non potest non fieri. Et quod factum est, uerum erat dicere semper, quoniam erit. Si quidem hæc impossibilia sunt: uidemus enim esse futurorum principium, & ab eo quod consultamus, atque aliquid agimus, & quoniam est omnino in ijs, quæ non semper actu sunt, esse possibile, & non esse similiter: in quibus utrunq; contingit, & esse, & non esse. Quare & fieri, & non fieri, & multa nobis manifesta sunt sic se habentia: ut quoniam hanc uestem possibile est incidi, & non incidetur, sed prius exteretur. Similiter autem & non incidi possibile est: non enim esset eam prius exteri, nisi possibile esset non incidi. Quare quod in alijs generationibus, quæ secũdum huiusmodi potentiam dicuntur. Manifestum igitur est, quoniam non omnia ex necessitate uel sunt, uel fiunt. Sed alia quidem utrunlibet: & nihil magis uel affirmatio, uel negatio uera est. Alia uerò magis quidem, & in pluribus alterum: sed contingit fieri & alterum, alterum uerò minimè. Igitur

esse quod est, quando est, & non esse quod nõ est, quando non est, necesse est. Sed non omne quod est, necesse est esse: nec quod non est, necesse est non esse. Non enim idem est, omne quod est, necessario esse, quando est: & simpliciter ex necessitate esse. Similiter autem & in eo quod non est. Et in contradictione eadem ratio est. Esse quidem, uel non esse omne necesse est: & futurum esse, uel non. Non tamen diuidentem, dicere alterum necessarium. Dico autem ut necesse est futurum esse bellum nauale cras, uel non futurum esse. Sed non futurum esse cras bellum nauale, necesse est, uel non futurum esse: futurum autem esse uel non esse, necesse est. Quare cùm similiter orationes ueræ sint, quemadmodum & res: manifestum est quoniam quæcunque sic se habent, ut utrunlibet sint, & contraria contingant, necesse est similiter se habere & contradictionẽ: quod contingit in ijs, quæ non semper sunt, uel nõ semper non sunt. Horum enim necesse est alteram partem contradictionis ueram esse, uel falsam: non tamen hanc, uel illam, sed utranlibet: & magis quidem ueram alteram, non tamen iam ueram, uel falsam. Quare manifestum est, quoniam non est necesse omnis affirmationis, uel negationis oppositarum, hanc quidem ueram, illam autem falsam esse: non enim quemadmodum in ijs, quæ sunt sic se habent & in ijs, quæ non sunt quidem, poßibilibus tamen esse, uel non esse: Sed quemadmodum dictum est. Conclusio.

Primi libri Peri Hermenias Aristotelis Finis.

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS LIBER SECVNDVS.

De Enuntiationibus infinitis. CAP. I.

Conclusio.

VONIAM *autem est affirmatio de aliquo significans aliquid: hoc autē uel nomen est, uel innominatum: unum autem oportet esse, & de uno, id quod est in affirmatione, (nomen autem dictum est, & innominatum prius: Non homo enim nomen quidem non dico, sed nomen infinitum: unum enim significat aliquo modo infinitū nomen: quemadmodum &* Non *currit, non uerbum, sed infinitum uerbum) erit omnis affirmatio, & negatio, uel ex nomine & uerbo, uel ex infinito nomine & uerbo. Præter uerbū autem nulla affirmatio, uel negatio est. Est enim, uel* Fuit, *uel* Erit, *uel* Fit, *uel quæcūq; alia huiusmodi uerba, ex ijs sunt, quæ posita sunt: consignificant enim tēpus.* Quare *prima est affirmatio & negatio*, Est *homo*, Non *est homo: deinde, Est non homo, Nō est nō homo.* Rursus, Est *omnis homo, Non est omnis homo: Est omnis non homo, Non est omnis non homo.* Et *in ijs, quæ extrinsecus sunt, temporibus eadem ratio est.* Quando *autem* Est *tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones.* Dico *autem, ut est iustus homo: Est tertiū, dico adiacere nomen, uel uerbū in affirmatione.* Quare *ob idipsum quatuor erunt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem se habebūt secundū cōsequentiā, ut priuationes: duæ*

Est, secūdum adiacēs est, cū præter ipsum aliud prędicatum no est: ut homo est.

Tertiū adiacens est, cum præter ipsum aliud apponitur: ut homo est animal.

duæ uerò nunimè. Dico autē quoniā Est, aut iusto adiacebit, aut iniusto, quare etiā negatio: quatuor igitur erunt. Intelligimus uerò quod dicitur ex ijs, quæ subscripta sunt.

Simplices.

A. Homo iustus est — C. Homo iustus non est. A. Antecedēs. C. Cōsequēs.

Priuatoriæ.

C. Homo iniustus non est — A. Homo iniustus est.

Infinitæ.

C. Homo non iustus non est, — A. Homo non iustus est.

Vniuersales & particulares affirmationes & negationes.

Simplices.

A. Omnis homo est iustus — C. Non omnis homo est iustus.

Infinitæ.

C. Non omnis homo est non iustus — A. Omnis homo est non iustus.

Est iustus homo: huius negatio est, Non est iustus homo. *Est non iustus homo: huius negatio est,* Non est non iustus homo. *Est, enim hoc in loco, &* Non est, *iusto & non iusto adiacet. Hæc igitur, quemadmodum in resolutiuis dictum est, sic sunt disposita. Similiter autem se habebunt etsi uniuersalis nominis fit affirmatio: ut,* Omnis est homo iustus: *negatio,* Nō omnis est homo iustus: Omnis est homo non iustus, Non omnis est homo non iustus. *Sed non similiter angulares ueras esse cōtingit. Contingit autem aliquādo: hæ igitur duæ oppositæ sunt. Aliæ autem duæ ad* Non homo, *quasi subiectum aliquod additum: ut,* Est iustus non homo, Non est iustus non homo: Est non Regula III.

iuſtus non homo, Non eſt non iuſtus nõ homo. Plures au-
tem his non erunt oppoſitiones. Hæ autem extra illas,
ipſæ ſecundum ſe erunt, ut nomine utentes eo, quod eſt
IIII Non homo. In quibus uerò Eſt non conuenit, ut in eo
quod eſt Currere, uel Ambulare: idem facit ſic poſitum,
ac ſi Eſt adderetur: ut, Currit omnis homo, Non Currit
omnis homo: Currit omnis non homo, non Currit omnis
non homo. Non enim dicendum eſt, Non omnis homo: ſed
Non, negationem ad id quod eſt Homo addendum eſt:
Omnis enim non uniuerſale ſignificat, ſed quoniam uni-
uerſaliter. Manifeſtum eſt autem ex eo, quod eſt Cur-
rit homo, Non Currit homo: Currit non homo, Non Cur-
rit non homo. Hæc enim ab illis differunt, eo quòd uni-
uerſaliter non ſunt: quare Omnis, uel Nullus nihil aliud
conſignificat, quàm uniuerſaliter de nomine uel affirma-
tionem, uel negationem: ergo & reliqua eadem oportet
V apponi. Quoniam uerò contraria eſt negatio ei, quæ
eſt, Omne eſt animal iuſtum: illa, quæ ſignificat, quoniam
Nullum eſt animal iuſtum: hæ quidem manifeſtum eſt,
quoniam nunquam erunt neq; ueræ ſimul, neq; in eodem.
His uerò appoſitæ, erunt aliquando: ut, Non omne ani-
mal iuſtum eſt, &, Eſt aliquod animal iuſtum. Sequuntur
uerò & hæ, eam quidem, quæ eſt, Omnis eſt homo non iu-
ſtus, hæc, Nullus homo eſt iuſtus: illam uerò quæ eſt, Ali-
quis eſt homo iuſtus, oppoſita, quoniam Non omnis homo
VI eſt non iuſtus: neceſſe eſt enim aliquem eſſe. Manifeſtũ
eſt autem etiã, quoniã in ſingularibus, ſi uerũ eſt interro-
gatum negare, quoniã & affirmare uerũ eſt: ut, Putas'ne
Socrates ſapiẽs eſt? Non. Socrates igitur eſt nõ ſapiẽs. In
uniuerſalibus uerò nõ eſt uera, quæ ſimiliter dicitur. Ve-
ra autem negatio eſt: ut, Putas'ne omnis homo ſapiens eſt?
Non

Non. Omnis igitur homo non sapiens est: hoc enim falsum est, sed, Non igitur omnis homo sapiēs est, uerum est. Hæc enim opposita est, illa uerò contraria. Illæ uerò secundum infinita contraiacentes nomina & uerba (ut in eo quod est Non homo, uel Non iustus) quasi negationes sine nomine & uerbo esse uidebuntur, sed non sunt: semper enim uel uerā, uel falsam esse necesse est negationem. Qui uerò Non homo dixit, nihil magis, quàm qui dixit Homo, sed etiam minus, uerus uel falsus fuit, si non aliquid addatur. Significat autem, Est omnis non homo iustus, nulli aliarum idem, nec huic opposita, quæ est, Non est omnis non homo iustus: ea uerò quæ est, Omnis non iustus non homo est: illi quæ est, Nullus est iustus non homo, idem significat. Transposita uerò nomina, & uerba idem significant: ut, Est albus homo: &, Est homo albus. Nam si hoc non est, eiusdem multæ erūt negationes. Sed ostensum est quòd una unius est. Eius enim quæ est, Est albus homo: negatio est, Non est albus homo: eius autem quæ est, Est homo albus, si non eadem est ei quæ est, Est albus homo: erit negatio, uel ea quæ est, Non est nō homo albus: uel ea quæ est, Non est homo albus. Sed altera quidē est negatio eius, quæ est, Est non homo albus: altera uerò eius quæ est, Est albus homo. Quare erunt duæ unius. Quoniam igitur transposito nomine & uerbo eadē fit affirmatio, & negatio, manifestum est.

Dubium.

VII

De coniunctis & diuisis Enuntiationibus. CAP. II.

At uerò unū de pluribus, uel plura de uno affirmare, uel negare, nisi sit unum aliquid, quod ex pluribus significatur, non est affirmatio, uel negatio una. Dico autem unum: non si unum nomen positum sit, non sit autem

Conclusio, I

f tem

tem unum aliquid ex illis: ut homo est fortasse & animal, & bipes: & mansuetum: sed ex his unum fit: ex albo autem, & homine & ambulare, non fit unum. Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio una, sed uox quidem una, affirmationes uerò multæ: nec si de uno ista, sed similiter plures. Si ergo Dialectica interrogatio responsionis est petitio, uel propositionis, uel alterius partis contradictionis, propositio uerò cõtradictionis est unius pars: non erit una responsio ad hæc, neque enim interrogatio est una, nec si sit uera. Dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum, Quid est, Dialectica interrogatio est: oportet enim datum esse ex interrogatione eligere, utram uelit contradictionis partem enuntiare: sed oportet interrogantem determinare, utrum hoc sit homo, an

Quæstio I non hoc. Quoniam uerò hæc quidẽ prædicantur composita, ut unum omne prædicatum fiat. eorum quæ extrà prædicantur: alia uerò non, quæ est differentia? De homine enim uerum est dicere & separatim animal, & separatim bipes: & hæc ut unum: & hominem. & album, & hæc ut unum: sed nõ si citharœdus est, & bonus: etiam

Concl. I I citharœdus bonus. Si enim quoniam alterutrum dicitur, & utrunq; dicetur, multa inconuenientia erunt. De homine enim uerum est, & hominem & album dicere: quare & omne. Rursus si album ipsum, & omne. quare erit homo albus, albus: & hoc in infinitum. Et rursus musicus albus ambulans: & hæc eadem frequenter implicita. Amplius: Si Socrates, Socrates est & homo: & Socrates, Socrates homo: & si homo & bipes, erit homo bipes. Quoniam igitur si quis simpliciter dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifestum est.

Σκυτεὺς ponitur Græcè, quod cerdonẽ, & sutorẽ significat, non citharœdum.

est. Quemadmodum autem ponendum sit, nunc dicamus.

Eorum igitur, quæ prædicantur, & de quibus prædicari accidit, quæcunq; secundum accidens dicuntur uel de eodem, uel alterum de altero, hæc non erunt unum: ut, Homo *albus est, & musicus: sed non est idem* Album, & Musicum: *accidentia enim sunt utraq; eidem.* Nec, *si* Album, *musicum uerum est dicere, tamen erit* Album *musicum unum aliquid: secundum accidens enim* Album *musicum: quare non erit album musicum unum aliquid. Quocirca nec citharœdus bonus simpliciter, sed animal bipes: non enim sunt secundum accidens.* Regula I

Amplius: Nec *quæcunq; insunt in altero: quare neq; album frequenter, neq; homo, homo animal est uel bipes: insunt enim in homine animal, & bipes.* Reg. II

Verum *est autem dicere de aliquo & simpliciter: ut, aliquem hominem, hominem: aut, aliquem album hominem, hominem album.* Concl. III

Non *autē semper: sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorū inest, quod consequitur contradictio, non uerum sed falsum est: ut hominem mortuum, hominem dicere. Quando autem non inest, uerum est.* Reg. III

An *etiam quando inest, semper non uerum est: quando uerò non inest, non semper uerum est? ut,* Homerus *est aliquid, ut poeta: ergo etiam est, an non? secundum accidens enim prædicatur* Est, *de* Homero, *quoniam est poëta: sed non secundum se prædicatur de* Homero *quoniam est.* Questio II

Quare in quibuscunque prædicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundum se prædicantur, & non secundum accidens, & in his aliquid, & simpliciter uerum erit dicere. Quod autem non est, quoniam opinabile est, non est uerum dicere esse aliquid. Opinio *enim eius est, non quoniam est, sed quoniam non est.* Reg. IIII

De enuntiationibus modorum, Possibilis, Contingentis, Impossibilis, & Necessarij. CAP. III.

His uerò determinatis perspiciendum est quemadmodum sese habent affirmationes & negationes ad se inuicem: ea scilicet quæ sunt de Possibili *esse, & non possibili: & de* Contingenti, *& non contingenti, & de* Impossibili *& necessario.* Habent *enim aliquas dubitationes:* Nam *si eorum, quæ complectuntur, illæ sunt sibi inuicem opposita contradictiones, quæcunque secundum* Esse, *&* Non *esse, disponūtur: ut eius, quæ est* Esse *hominem, negatio est* Non *esse hominem: non ea, quæ est,* Esse *non hominem: & eius, quæ est,* Esse *album hominem: negatio est, ea quæ est,* Non *esse album hominem: sed non ea quæ est,* Esse *non album hominem.* Si *enim de omni aut affirmatio, aut negatio est, lignū erit uerum dicere esse non albū hominem.* Quod *si hæc hoc modo & quibuscunque* Esse *non additur, idem faciet id quod pro* Esse, *dicitur: ut eius quæ est,* Homo *ambulat non hæc,* Ambulat *non homo, negatio erit: sed hæc,* Nō *ambulat homo.* Nihil *enim differt dicere,* Hominē *ambulare, uel* Hominem *ambulantē esse.* Quare *si hoc modo ubiq;, & eius quæ est,* Possibile *est esse, negatio erit,* Possibile *est nō esse: sed non ea quæ est,* Nō *possibile est esse.* Videtur *autē idem posse, &* Esse, *&* Non *esse. Omne enim quod est possibile diuidi, uel ambulare: & non ambulare, & non diuidi possibile est.* Ratio *autem est, quoniā omne quod sic possibile est, non semper in actu est: quare inerit ipsi etiā negatio.* Potest *igitur & non ambulare, quod est ambulabile: & non uideri, quod est uisibile.* At *uerò impossibile est de eodē oppositas ueras esse enuntiationes:* Nō *igitur eius quæ est* Possibile *est esse, negatio est*

esi hæc, Poßibile est nō esse. Contingit enim ex his, aut idē affirmare, & negare simul de eodē: aut non secundū esse, uel non esse, quæ apponūtur, fieri affirmationes & negationes. Si ergo illud impoßibile est, hoc erit magis eligendum. Est igitur negatio eius, quæ est, Poßibile esse: ea quæ est, Non poßibile esse: sed non ea quæ est, Poßibile non esse. Eadē quoq; ratio est, & in eo quod est, Cōtingens esse: etenim negatio eius est, Non cōtingens esse. Et in alijs quoq; simili modo, ut in Necessario, & impoßibili. Fiunt enim quemadmodū in illis Esse, & Non esse appositiones: subiectæ uerò res, hoc quidem album, illud uerò homo. Eodem quoq; modo hoc in loco Esse quidem, & Non esse subiecta sunt: Posse uerò, & Contingere appositiones determinantes (quēadmodum in illis Esse, & Non esse) ueritatem, & falsitatē. Similiter hæ in eo quod est Esse poßibile, & Esse non poßibile. Eius uerò quæ est, Poßibile est nō esse, negatio est, non ea quæ est, Non poßibile est esse: sed ea quæ est, Non poßibile est non esse: & eius quæ est, Poßibile est esse: non ea quæ est, Poßibile est nō esse: sed ea quæ est, Non poßibile est esse. Quare & sequi sese inuicem uidebuntur hæ, Poßibile est esse, & Poßibile est non esse: idē enim poßibile est esse, & non esse. Non enim contradictiones sunt sibi inuicem huiusmodi, Poßibile est esse, & Poßibile est nō esse: sed, Poßibile est esse, & Non poßibile est esse, nunquā simul in eodem ueræ sunt, opponuntur enim: neq; ea quæ est Poßibile non esse, & Non poßibile non esse, nunquam simul in eodem ueræ sunt. Similiter autem & eius quæ est, Necessarium est esse: negatio non est ea, quæ est, Necessarium non esse, sed ea quæ est, Non necessarium est esse. Eius uerò quæ est, Necessarium est non esse: ea quæ est, Non necessarium est non esse. Et eius quæ est, Impoßibile

esse:non est ea quæ est, Impoßibile non esse : sed hæc, Non impoßibile esse. Eius uerò quæ est, Impoßibile non esse : ea quæ est, Non impoßibile non esse. Vniuersaliter uerò (quẽadmodum dictum est) Esse quidem, & Non esse, oportet ponere quemadmodum subiecta : affirmationem uerò, & negationem hæc facientem, ad Esse, & Non esse, apponere: & has oportet putare esse oppositas dictiones, Poßibile, & Non poßibile: Contingens, Non contingens: Impoßibile, Non impoßibile: Necessarium, & Non necessarium : Verum, Non uerum. Consequentiæ uerò secundum rationem fiunt cùm ita ponũtur: illam enim quæ est, Poßibile esse, sequitur ea quæ est, Contingit esse, & hæc illi conuertitur: & Non impoßibile esse, & Non necessarium esse : illa uerò quæ est, Poßibile non esse, & Contingens non esse, ea quæ est, Non necessarium non esse, & Non impoßibile non esse: illam autem quæ est, Non poßibile esse, & Non cõtingens esse, ea quæ est, Impoßibile esse, & Necesse non esse: illam uerò quæ est, Non poßibile non esse, & Non contingens non esse, ea quæ est, impoßibile est non esse, & Necessarium est esse. Consideretur autem ex subscriptione, quemadmodum dicimus.

Prima descriptio consequentium.

I	III
Poßibile esse	*Non poßibile esse*
Contingens esse	*Non contingens esse*
Non impoßibile esse	*Impoßibile esse*
Non necessarium esse	*Necessarium non esse*
Poßibile non esse	*Non poßibile non esse*
Contingens non esse	*Non contingens non esse*
Non impoßibile non esse	*Impoßibile non esse*
Non necessarium non esse	*Necessarium esse*
II	IIII

Hæ

Hæ igitur, Impoßibile, & Nõ impoßibile, eam quæ est, Cóclusio III
Contingens & poßibile, & Non contingens & non poßibile sequuntur quidem contradictorie: sed conuersim. eam enim quæ est, Poßibile esse, negatio impoßibilis sequitur, negationem uerò affirmatio: nam illam, Non poßibile esse, ea quæ est, Impoßibile esse: affirmatio enim est, Impoßibile esse: Non impoßibile uerò negatio. Necessa IIII
rium uerò quemadmodum se habet considerandum est. Manifestum est enim quoniam non eodem modo, sed contrariè sequuntur: contradictoriæ autem sunt extra: non enim est negatio eius quæ est, Necesse non esse, ea quæ est, Non necesse est esse: contingit enim ueras esse utrasque in eodem. Quod enim est Necessarium nõ esse, non est necessarium esse. Causa autem, cur non sequatur similiter cæteris est: quoniam contrariæ, impoßibile esse, necessariò redditur idem ualens: non quod impoßibile est esse, necesse est hoc, non quidem esse, sed potius non esse. Quod uerò impoßibile est non esse, hoc necessarium est esse. Quare si illa similiter sequuntur Poßibile, & Non poßibile: hæc econtrario, quoniam non significant idem, Necessarium & Impoßibile, sed, quemadmodum dictum est, conuersim.

At certè impoßibile est sic poni cõtradictiones necessa V
rij. Nam quod est necessarium esse, poßibile est esse: nam si non, negatio consequetur: necesse enim est aut affirmare, aut negare: quare si non poßibile est esse, impoßibile est esse: igitur impoßibile est esse, quod necesse est esse: quod est inconueniens. At uerò illam quæ est, Poßibile esse: Non impoßibile esse, sequitur. Hanc uerò ea, quæ est, Nõ necessarium esse: quare contingit quod est necessarium esse, non necessariũ esse: quod sane est inconueniens. At uerò VI
neq; Necessarium esse, sequitur eam quæ est, Poßibile eße:

neque ea quæ est, Necessarium non esse. Illi enim utraque contingit accidere: harum autem utralibet uera fuerit, non erunt illa uera, simul enim possibile est esse, & non esse. Si uerò necesse est esse, uel non esse, non erit utrunque possibile: relinquitur ergo Non necessarium non esse, sequi
VII eam quæ est, Possibile esse. Hæc enim uera est, & de necesse esse: hæc enim fit contradictio eius quæ sequitur illam, quæ est Non possibile esse: illam enim sequitur ea quæ est Impossibile esse, & Necesse est non esse: cuius negatio
Corollarium. est, Non est necesse non esse. Sequutur igitur & hæ contradictiones secundum prædictum modum, & nihil impossibile contingit sic positis.

Secunda descriptio.

I	III
Possibile esse	Non possibile esse
Contingens esse	Non contingens esse
Non impossibile esse	Impossibile esse
Non necessarium non esse	Necessarium non esse
Possibile non esse	Non possibile non esse
Contingens non esse	Non contingens non esse
Non impossibile non esse	Impossibile non esse
Non necessarium esse	Necessarium esse.
II	IIII

Dubitabit autem aliquis, si illam quæ est, Necessarium esse, ea quæ est, Possibile esse, sequatur. Nam si non sequitur, contradictio sequetur, quæ est Non possibile esse. Et si quis hanc non esse dicat cõtradictionem, necesse est dicere Possibile non esse: sed utræq; falsæ sunt de necesse esse. At uerò rursus idem uidetur esse possibile incidi, & non inci-
IV di: & esse, & non esse: quare erit necesse esse, contingens non esse, hoc autem falsum est. Manifestum est autem quoniam

niam non omne poßibile uel esse, uel ambulare, etiam opposita posse: sed est in quibus non sit uerum, & primum quidem in ijs, quæ non secundũ rationem possunt: ut ignis calefactiuus est, & habet uim irrationalem. quæ igitur secundum rationem potestates sunt, eædem plurium etiam contrariorũ sunt: irrationales uerò non omnes: sed (quemadmodum dictum est) ignem non est poßibile calefacere, & non calefacere: neque quæcunque alia semper agunt: alia uerò possunt & secũdum irrationales potestates simul opposita suscipere. Sed hoc huius gratia dictum est, quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, neque quæcunque secundum eandem speciem dicuntur.

Quædã uerò potestates æquiuocæ sunt: poßibile enim non similiter dicitur: sed hoc quidem quoniam uerum est, quod in actu est: ut, poßibile est ambulare, quoniam ambulat iam: & omnino poßibile est esse, quoniam iam est in actu quod dicitur esse poßibile. Illud uerò quoniam forsitan erit actu, ut poßibile est ambulare, quoniam forsitan ambulabit. Et hæc quidem in solis mobilibus est potestas, illa uerò & in immobilibus: utrunque uerò uerum est dicere poßibile ambulare, uel esse: & quod ambulat iam, & agit, & ambulabile est. VIII *Sic igitur poßibile non est uerum de necessario simpliciter dicere: alterum autem uerum est. Quare quoniam partem uniuersale sequitur, illud quod ex neceßitate est cõsequetur posse esse, sed non omnino.* IX *Et est quidem fortasse principium quod necessarium est, & quod non necessarium est omnium uel esse, uel non esse: & alia quemadmodum horum consequentia considerare oportet.* X

Tertia descriptio.

I	III
Necessarium esse	*Non necessarium esse*
Non poßibile non esse	*Poßibile non esse*
Non contingens non esse	*Contingens non esse*
Impoßibile non esse	*Non impoßibile non esse*
Necessarium non esse	*Non necessarium nõ esse*
Non poßibile esse	*Poßibile esse*
Non contingens esse	*Contingens esse*
Impoßibile esse	*Non impoßibile esse*
II	IIII

Manifestum est autem ex his quæ dicta sunt, quoniam quod ex neceßitate est, secundum actum est. Quare si priora sunt sempiterna, & quæ actu sunt, potestate priora sunt: & hæc quòd sine potestate sunt actu, sunt ut primæ substantiæ: alia uerò cum potestate, quæ natura priora sunt, tempore posteriora: alia uerò nũquam actu sunt, sed potestate solum.

Quæ magis aptæ enuntiationes contrariæ dicantur. CAP. IIII

Quæstio. Politianus cum aliis multis hoc caput non esse Aristo. putauit, quòd litera nimiũ implexa sit, difficilisq; intellectu.

Vtrum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi, quæ dicit Omnis homo iustus est, ei quæ est, Nullus homo iustus est: aut Omnis homo iustus est, ei quæ est, Omnis homo iniustus est: ut, est Callias iustus: non est Callias iustus, Callias iniustus est: quæ harum contraria est? Nam si ea, quæ sunt in uoce, sequuntur ea, quæ sunt in anima: illic autem contraria est opinio contrarij, ut

Conclusio I.

Omnis homo iustus est, ei que est, Omnis homo iniustus est, etiam in ijs, quæ sunt in uoce affirmationibus, necesse est

est similiter sese habere. Quòd si neq; illic contrarij opinio contraria est, nec affirmatio affirmationi erit contraria, sed ea quæ dicta est negatio. Quare considerandũ est, quæ opinio falsa opinioni ueræ cõtraria est: utrum negationis: an certè ea, quæ contrarium opinatur. Dico autem hoc modò: est quædam opinio uera boni, quoniam bonum est: alia autem, quoniam non bonum est, falsa: alia uerò quoniam malum, similiter falsa: quæ harum contraria ueræ? & si est una, secundum quam contraria. Nam arbitrari contrarias opiniones definiri, eò quòd contrariorum sunt, falsum est. Boni enim quoniam bonũ est, & mali quoniam malum est, eadem fortasse opinio est etiam uera, siue plures, siue una sit. sunt autem ista contraria: sed non eò quòd contrariorum sint, cõtraria sunt, sed magis quòd contrariè. Si ergo est boni quidem, quoniam est bonum, opinio. alia autem, quoniam non bonum est: est uerò quoniam aliquid aliud est quod nõ est, neq; esse potest. aliarũ quidem nulla ponenda est: neq; quæcunq; esse quod nõ est opinantur, neq; quæcunq; non esse quod est: infinitæ enim utræq; sunt, & quæ non esse opinantur quod non est, & quæ non esse quod est. Sed in quibus fallacia est, hæ autem sunt ex ijs, ex quibus sunt generationes: ex oppositis uerò generationes, quare etiam fallaciæ. Si ergo quod bonum est, & bonum, & non malum est, & hoc quidem secundum se, illud uerò secundum accidens, (accidit enim ei non malum esse) magis autem in unoquoque uera est, quæ secundũ se est, etiam falsa, siquidem & uera: ergo ea quæ est, quoniam nõ est bonum quod bonum est, eius quæ secundum se est, falsa est. illa uerò quæ est quoniam malum est, eius quæ secundum accidens. quare magis erit falsa de bono, ea quæ est negationis opinio, quàm ea quæ est con-

II Ista contraria Opiniones contrariæ.

III Sed magis q^d contrariè aduerbium.

trarij. Falsus autem est maximè, qui circa singula habet contrariam opinionem. Contraria enim est eorũ, quæ plurimum circa idem differunt. Si igitur harum cõtraria est altera, magis uerò negationis est contraria: manifestũ est quoniam hæc erit contraria. Illa uerò quæ est, quoniam malum est quod bonum est: implicita est. Etenim quoniam non bonum est, necesse est fortè ipsum eundem opinari. Amplius: Si etiam in alijs similiter oportet se habere, & hoc modo uidebitur bene esse dictum. Aut enim ubiq; ea quæ est contradictionis, aut nusquam: quibus uerò nõ sunt contraria, de illis quidem falsa, ea quæ est, est ueræ opposita. ut qui hominem non putat esse hominem, falsus est. Si igitur hæ contrariæ sunt, etiã & aliæ, quæ sunt contrariæ dictionis. Amplius: Similiter se habet opinio boni, quoniam bonum est: & non boni, quoniam non bonum est: & præter has, boni quoniam non bonum est: & non boni, quoniam bonum est. Illi ergo quæ non boni quoniam non bonum, ueræ opinioni, quæ est contraria? Non enim ea, quæ dicit quoniam malum est: simul enim aliquando erit ueræ: nunquam autem uera ueræ contraria est. est enim quoddam non bonum malum, quare contingit simul esse ueras. At uerò nec illa quæ est, quoniam non malum. uera enim & hæc, simul enim & hæc erunt. Relinquitur igitur ei quæ est, non boni, quoniam non bonum est, contraria ea quæ est, non boni quoniam bonum est: falsa enim hæc, quare & ea quæ est boni, quoniam non bonum est: ei quæ est boni, quoniam bonum est. Manifestum ergo est quoniam nihil interest, nec si uniuersaliter ponamus affirmationem: uniuersalis enim negatio contraria erit: ut opinioni quæ opinatur, quoniam omne quod est bonum, bonum est: ea quæ est, quoniam nihil eorum quæ

bona sunt, bonũ est: nam ea quæ est boni, quoniam bonum, si uniuersaliter sit bonũ, eadem est ei quæ opinatur, quoniam quicquid bonum est, quod bonum est. Hoc autem *nihil differt ab eo quod est: quoniam omne quod est bonum, bonum est. similiter autem & in non bono. Quare si in opinione sic se habet, & sunt hæ quæ sunt in uoce affirmationes, & negationes, notæ earum quæ sunt in anima: manifestum est quoniam affirmationi contraria quidem negatio est, quæ de eodem uniuersaliter: ut ei quæ est quoniam omne bonum, bonum est, uel quoniam omnis homo bonus: ea quæ est quoniam nullum, uel nullus.* Contradi*ctoriæ autem quæ est quoniam non omne, aut non omnis. Manifestum est autem, quoniam & ueram ueræ non contingit esse contrariam: neque opinionem, neque contradictionem. Contrariæ enim circa idem opposita sunt. Circa eadem autem contingit uerum dicere eundem: simul autem non contingit eidem inesse contraria.*

Secundi libri Peri Hermenias
Aristotelis finis.

ANGELI POLITIANI IN PRIORA ANALYTICA ARGVMENTVM.

PEr priores iam Resolutorios decurramus. Præcepta igitur de demõstratione daturus Aristoteles, ipsam Prioribus Libris ratiocinationem, quoniam communior, edocet: propositionem finiens, quæ aliquid aut confirmet, aut neget de aliquo. Sed uel uniuersalem esse ait, uel particularem, uel indefinitam. tum aliud demonstratiuam propositionem, atq; *aliud*

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS LIBER SECUNDUS.

De Enuntiationibus infinitis. CAP. I.

Conclusio.

VONIAM *autem est affirmatio de aliquo significans aliquid: hoc autẽ uel nomen est, uel innominatum: unum autem oportet esse, & de uno, id quod est in affirmatione, (nomen autem dictum est, & innominatum prius:* Non *homo enim nomen quidem non dico, sed nomen infinitum: unum enim significat aliquo modo infinitũ nomen: quemadmodum &* Non *currit, non uerbum, sed infinitum uerbum) erit omnis affirmatio, & negatio, uel ex nomine & uerbo, uel ex infinito nomine & uerbo. Præter uerbũ autem nulla affirmatio, uel negatio est.* Est *enim, uel* Fuit, *uel* Erit, *uel* Fit, *uel quæcunq; alia huiusmodi uerba, ex iis sunt, quæ posita sunt: consignificant enim tẽpus.* Q*uare prima est affirmatio & negatio,* Est *homo,* Non *est homo: deinde,* Est *non homo,* Nõ *est nõ homo.* Rursus, Est *omnis homo,* Non *est omnis homo:* Est *omnis non homo,* Non *est omnis non homo.* Et *in iis, quæ extrinsecus sunt, temporibus eadem ratio est.* Q*uando autem* Est *tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones.* Dico *autem, ut est iustus homo:* Est *tertiũ, dico adiacere nomen, uel uerbũ in affirmatione.* Q*uare ob idipsum quatuor erunt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem se habebũt secundũ cõsequentiã, ut priuationes: duæ*

Est, secũdum adiacẽs est, cũ præter ipsum aliud prędicatum no est: ut homo est.

Tertiũ adiacens est, cum præter ipsum aliud apponitur: ut homo est animal.

duæ verò minimè. Dico autē quoniā Eſt, aut iuſto adiacebit, aut iniuſto, quare etiā negatio: quatuor igitur erunt. Intelligimus verò quod dicitur ex ijs, quæ ſubſcripta ſunt.

Simplices.

A. Homo iuſtus eſt	C. Homo iuſtus non eſt.	A. Antecedēs. C. Cōſequēs.

Priuatoriæ.

C. Homo iniuſtus non eſt	A. Homo iniuſtus eſt.

Infinitæ.

C. Homo non iuſtus non eſt.	A. Homo non iuſtus eſt.

Vniuerſales & particulares affirmationes & negationes.

Simplices.

A. Omnis homo eſt iuſtus	C. Non omnis homo eſt iuſtus.

Infinitæ.

C. Non omnis homo eſt non iuſtus	A. Omnis homo eſt non iuſtus.

Eſt iuſtus homo: huius negatio eſt, Non *eſt iuſtus homo.* *Eſt non iuſtus homo: huius negatio eſt*, Non *eſt non iuſtus homo.* *Eſt, enim hoc in loco, &* Non *eſt, iuſto & non iuſto adiacet. Hæc igitur, quemadmodum in reſolutiuis dictum eſt, ſic ſunt diſpoſita. Similiter autem ſe habebunt etſi uniuerſalis nominis ſit affirmatio: ut*, Omnis *eſt homo iuſtus: negatio*, Nō *omnis eſt homo iuſtus:* Omnis *eſt homo non iuſtus*, Non *omnis eſt homo non iuſtus. Sed non ſimiliter angulares veras eſſe cōtingit.* Contingit *autem aliquādo: hæ igitur duæ oppoſitæ ſunt. Aliæ autem duæ ad* Non *homo, quaſi ſubiectum aliquod additum: ut*, Eſt *iuſtus non homo*, Non *eſt iuſtus non homo :* Eſt *non iuſtus* Regula III.

iustus non homo, Non *est non iustus nõ homo. Plures autem his non erunt oppositiones.* *Hæ autem extra illas, ipsæ secundum se erunt, ut nomine utentes eo, quod est*
IIII Non homo. *In quibus uerò* Est *non conuenit, ut in eo quod est* Currere, *uel* Ambulare: *idem facit sic positum, ac si* Est *adderetur: ut,* Currit omnis homo, Non Currit omnis homo: Currit omnis non homo, non Currit omnis non homo. Non *enim dicendum est,* Non omnis homo: *sed* Non, *negationem ad id quod est* Homo *addendum est:* Omnis *enim non uniuersale significat, sed quoniam uniuersaliter.* *Manifestum est autem ex eo, quod est* Currit homo, Non Currit homo: Currit non homo, Non Currit non homo. *Hæc enim ab illis differunt, eo quòd uniuersaliter non sunt: quare* Omnis, *uel* Nullus *nihil aliud consignificat, quàm uniuersaliter de nomine uel affirmationem, uel negationem: ergo & reliqua eadem oportet*
V *apponi.* *Quoniam uerò contraria est negatio ei, quæ est,* Omne est animal iustum: *illa, quæ significat, quoniam* Nullum *est animal iustum: hæ quidem manifestum est, quoniam nunquam erunt neq; ueræ simul, neq; in eodem.* *His uerò appositæ, erunt aliquando: ut,* Non omne animal iustum est, *&,* Est aliquod animal iustum. *Sequuntur uerò & hæ, eam quidem, quæ est,* Omnis est homo non iustus, *hæc,* Nullus homo est iustus: *illam uerò quæ est,* Aliquis est homo iustus, *opposita, quoniam* Non omnis homo
VI *est non iustus: necesse est enim aliquem esse.* *Manifestũ est autem etiã, quoniã in singularibus, si uerũ est interrogatum negare, quoniã & affirmare uerũ est: ut,* Putas'ne Socrates sapiẽs est? Non. Socrates igitur est nõ sapiẽs. *In uniuersalibus uerò nõ est uera, quæ similiter dicitur. Vera autem negatio est: ut,* Putas'ne omnis homo sapiens est?

Non

Non.Omnis igitur homo non ſapiens eſt:hoc enim falſum eſt,ſed,Non igitur omnis homo ſapiẽs eſt,uerum eſt. Hæc enim oppoſita eſt, illa uerò contraria. *Illæ uerò ſecundum infinita contraiacentes nomina & uerba (ut in eo quod eſt Non homo,uel Non iuſtus) quaſi negationes ſine nomine & uerbo eſſe uidebuntur, ſed non ſunt: ſemper enim uel uerã, uel falſam eſſe neceſſe eſt negationem. Qui uerò Non homo dixit,nihil magis, quàm qui dixit Homo, ſed etiam minus,uerus uel falſus fuit,ſi non aliquid addatur.* *Significat autem, Eſt omnis non homo iuſtus, nulli* VII *aliarum idem, nec huic oppoſita, quæ eſt, Non eſt omnis non homo iuſtus: ea uerò quæ eſt, Omnis non iuſtus non homo eſt: illi quæ eſt,Nullus eſt iuſtus non homo,idem ſignificat. Tranſpoſita uerò nomina, & uerba idem ſignificant:ut,Eſt albus homo: &,Eſt homo albus. Nam ſi hoc non eſt,eiuſdem multæ erũt negationes. Sed oſtenſum eſt quòd una unius eſt. Eius enim quæ eſt, Eſt albus homo: negatio eſt, Non eſt albus homo: eius autem quæ eſt, Eſt homo albus, ſi non eadem eſt ei quæ eſt,Eſt albus homo: erit negatio,uel ea quæ eſt, Non eſt nõ homo albus:uel ea quæ eſt,Non eſt homo albus. Sed altera quidẽ eſt negatio eius, quæ eſt, Eſt non homo albus: altera uerò eius quæ eſt,Eſt albus homo. Quare erunt duæ unius. Quoniam igitur tranſpoſito nomine & uerbo eadẽ fit affirmatio, & negatio,manifeſtum eſt.*

Dubium.

De coniunctis & diuiſis Enuntiationibus. CAP. II.

AT uerò unũ de pluribus, uel plura de uno affirmare, uel negare, niſi ſit unum aliquid, quod ex pluribus ſignificatur,non eſt affirmatio,uel negatio una. Dico autem unum: non ſi unum nomen poſitum ſit,non ſit au-

Concluſio,1

tem unum aliquid ex illis: ut homo est fortasse & animal, & bipes & mansuetum: sed ex his unum fit: ex albo autem, & homine & ambulare, non fit unum. Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio una, sed uox quidem una, affirmationes uerò multæ: nec si de uno ista, sed similiter plures. Si ergo Dialectica interrogatio responsionis est petitio, uel propositionis, uel alterius partis contradictionis, propositio uerò cōtradictionis est unius pars: non erit una responsio ad hæc, neque enim interrogatio est una, nec si sit uera. Dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum, Quid est, Dialectica interrogatio est: oportet enim datum esse ex interrogatione eligere, utram uelit contradictionis partem enuntiare: sed oportet interrogantem determinare, utrum hoc sit homo, an non hoc.

Quæstio 1 *Quoniam uerò hæc quidē prædicantur composita, ut unum omne prædicatum fiat. eorum quæ extrà prædicantur: alia uerò non, quæ est differentia? De homine enim uerum est dicere & separatim animal, & separatim bipes: & hæc ut unum: & hominem & album, & hæc ut unum: sed nō si citharœdus est, & bonus: etiam*

Concl. 1 1 *citharœdus bonus. Si enim quoniam alterutrum dicitur, & utrunq; dicetur, multa inconuenientia erunt. De homine enim uerum est, & hominem & album dicere: quare & omne. Rursus si album ipsum, & omne. quare erit homo albus, albus: & hoc in infinitum. Et rursus musicus albus ambulans: & hæc eadem frequenter implicita. Amplius: Si Socrates, Socrates est & homo: & Socrates, Socrates homo: & si homo & bipes, erit homo bipes. Quoniam igitur si quis simpliciter dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifestum est.*

Σκυτεύς ponitur Græcè, quod cerdonē, & sutorē significat, non citharœdum.

est. Quemadmodum autem ponendum sit, nunc dicamus.

Eorum igitur, quæ prædicantur, & de quibus prædicari accidit, quæcunq; secundum accidens dicuntur uel de eodem, uel alterum de altero, hæc non erunt unum: ut, Homo albus est, & musicus: sed non est idem Album, & Musicum: *accidentia enim sunt utraq; eidem. Nec, si* Album, *musicum uerum est dicere, tamen erit* Album *musicum unum aliquid: secundum accidens enim* Album *musicum: quare non erit album musicum unum aliquid. Quocirca nec citharœdus bonus simpliciter, sed animal bipes: non enim sunt secundum accidens.* Regula I

Amplius: Nec quæcunq; *insunt in altero: quare neq; album frequenter, neq; homo, homo animal est uel bipes: insunt enim in homine animal, & bipes.* Reg. II

Verum est autem dicere de aliquo & simpliciter: *ut, aliquem hominem, hominem: aut, aliquem album hominem, hominem album.* Concl. III

Non autẽ semper: *sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorũ inest, quod consequitur contradictio, non uerum sed falsum est: ut hominem mortuum, hominem dicere. Quando autem non inest, uerum est.* Reg. III

An etiam quando inest, semper non uerum est: quando uerò non inest, non semper uerum est? ut, Homerus est aliquid, ut poeta: ergo etiam est, an non? secundum accidens enim prædicatur Est, de Homero, quoniam est poëta: sed non secundum se prædicatur de Homero quoniam est. Quæstio II

Quare in quibuscunque prædicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundum se prædicantur, & non secundum accidens, & in his aliquid, & simpliciter uerum erit dicere. Quod autem non est, quoniam opinabile est, non est uerum dicere esse aliquid. Opinio *enim eius est, non quoniam est, sed quoniam non est.* Reg. IIII

De enuntiationibus modorum, Possibilis, Contingentis, Impossibilis, & Necessarij. CAP. III.

His uerò determinatis perspiciendum est quemadmodum sese habent affirmationes & negationes ad se inuicem: eæ scilicet quæ sunt de Possibili esse, & non possibili: & de Contingenti, & non contingenti, & de Impossibili & necessario. Habent enim aliquas dubitationes: Nam si eorum, quæ complectuntur, illæ sunt sibi inuicem opposita contradictiones, quæcunque secundum Esse, & Non esse, disponũtur: ut eius, quæ est Esse hominem, negatio est Non esse hominem: non ea, quæ est, Esse non hominem: & eius, quæ est, Esse album hominem: negatio est, ea quæ est, Non esse album hominem: sed non ea quæ est, Esse non album hominem. Si enim de omni aut affirmatio, aut negatio est, lignũ erit uerum dicere esse non albũ hominem. Quod si hæc hoc modo & quibuscunque Esse non additur, idem faciet id quod pro Esse, dicitur: ut eius quæ est, Homo ambulat non hæc, Ambulat non homo, negatio erit: sed hæc, Nõ ambulat homo. Nihil enim differt dicere, Hominẽ ambulare, uel Hominem ambulantẽ esse. Quare si hoc modo ubiq;, & eius quæ est, Possibile est esse, negatio erit, Possibile est nõ esse: sed non ea quæ est, Nõ possibile est esse. Videtur autẽ idem posse, & Esse, & Non esse. Omne enim quod est possibile diuidi, uel ambulare: & non ambulare, & non diuidi possibile est. Ratio autem est, quoniã omne quod sic possibile est, non semper in actu est: quare inerit ipsi etiã negatio. Potest igitur & non ambulare, quod est ambulabile: & non uideri, quod est uisibile. At uerò impossibile est de eodẽ oppositas ueras esse enuntiationes: Nõ igitur eius quæ est Possibile est esse, negatio est

esi hæc, Possibile est nō esse. Contingit enim ex his, aut idē affirmare, & negare simul de eodē: aut non secundū esse, uel non esse, quæ apponūtur, fieri affirmationes & negationes. Si ergo illud impossibile est, hoc erit magis eligendum. Est igitur negatio eius, quæ est, Possibile esse: ea quæ est, Non possibile esse: sed non ea quæ est, Possibile non esse. Eadē quoq; ratio est, & in eo quod est, Cōtingens esse: etenim negatio eius est, Non cōtingens esse. Et in alijs quoq; simili modo, ut in Necessario, & impossibili. Fiunt enim quemadmodū in illis Esse, & Non esse appositiones: subiectæ uerò res, hoc quidem album, illud uerò homo. Eodem quoq; modo hoc in loco Esse quidem, & Non esse subiecta sunt: Posse uerò, & Contingere appositiones determinantes (quēadmodum in illis Esse, & Non esse) ueritatem, & falsitatē. Similiter hæ in eo quod est Esse possibile, & Esse non possibile. Eius uerò quæ est, Possibile est nō esse, negatio est, non ea quæ est, Non possibile est esse: sed ea quæ est, Non possibile est non esse: & eius quæ est, Possibile est esse: non ea quæ est, Possibile est nō esse: sed ea quæ est, Non possibile est esse. Quare & sequi sese inuicem uidebuntur hæ, Possibile est esse, & Possibile est non esse: idē enim possibile est esse, & non esse. Non enim contradictiones sunt sibi inuicem huiusmodi, Possibile est esse, & Possibile est nō esse: sed, Possibile est esse, & Non possibile est esse, nunquā simul in eodem ueræ sunt, opponuntur enim: neq; ea quæ est Possibile non esse, & Non possibile non esse, nunquam simul in eodem ueræ sunt. Similiter autem & eius quæ est, Necessarium est esse: negatio non est ea, quæ est, Necessarium non esse, sed ea quæ est, Non necessarium est esse. Eius uerò quæ est, Necessarium est non esse: ea quæ est, Non necessarium est non esse. Et eius quæ est, Impossibile

esse: non est ea quæ est, Impoßibile non esse: sed hæc, Non impoßibile esse. Eius uerò quæ est, Impoßibile non esse: ea quæ est, Non impoßibile non esse. Vniuersaliter uerò (quẽadmodum dictum est) Esse quidem, & Non esse, oportet ponere quemadmodum subiecta: affirmationem uerò, & negationem hæc facientem, ad Esse, & Non esse, apponere: & has oportet putare esse oppositas dictiones, Poßibile, & Non poßibile: Contingens, Non contingens: Impoßibile, Non impoßibile: Necessarium, & Non necessarium: Verum, Non uerum. Consequentiæ uerò secundum rationem fiunt cùm ita ponũtur: illam enim quæ est, Poßibile esse, sequitur ea quæ est, Contingit esse, & hæc illi conuertitur: & Non impoßibile esse, & Non necessarium esse: illa uerò quæ est, Poßibile non esse, & Contingens non esse, ea quæ est, Non necessarium non esse, & Non impoßibile non esse: illam autem quæ est, Non poßibile esse, & Non cõtingens esse, ea quæ est, Impoßibile esse, & Necesse non esse: illam uerò quæ est, Non poßibile non esse, & Non contingens non esse, ea quæ est, impoßibile est non esse, & Necessarium est esse. Consideretur autem ex subscriptione, quemadmodum dicimus.

Prima descriptio consequentium.

I	III
Poßibile esse	Non poßibile esse
Contingens esse	Non contingens esse
Non impoßibile esse	Impoßibile esse
Non necessarium esse	Necessarium non esse
Poßibile non esse	Non poßibile non esse
Contingens non esse	Non contingens non esse
Non impoßibile non esse	Impoßibile non esse
Non necessarium non esse	Necessarium esse
II	IIII

Hæ

Hæ igitur, Impoßibile, & Nō impoßibile, eam quæ est, Contingens & poßibile, & Non contingens & non poßibile sequuntur quidem contradictoriè: sed conuersim. eam enim quæ est, Poßibile esse, negatio impoßibilis sequitur, negationem uerò affirmatio; nam illam, Non poßibile esse, ea quæ est, Impoßibile esse: affirmatio enim est, Impoßibile esse: Non impoßibile uerò negatio. Cōclusio III

IIII *Necessarium uerò quemadmodum se habet considerandum est. Manifestum est enim quoniam non eodem modo, sed contrariè sequuntur: contradictoriæ autem sunt extra: non enim est negatio eius quæ est, Necesse nōn esse, ea quæ est, Non necesse est esse: contingit enim ueras esse utrasque in eodem. Quod enim est Necessarium nō esse, non est necessarium esse. Causa autem, cur non sequatur similiter cæteris est: quoniam contrariè, impoßibile esse, necessariò redditur idem ualens: non quod impoßibile est esse, necesse est hoc; non quidem esse, sed potius non esse. Quod uerò impoßibile est non esse, hoc necessarium est esse. Quare si illa similiter sequuntur Poßibile, & Non poßibile: hæc econtrario, quoniam non significant idem, Necessarium & Impoßibile, sed, quemadmodum dictum est, conuersim.*

V *At certè impoßibile est sic poni cōtradictiones necessarij. Nam quod est necessarium esse, poßibile est esse: nam si non, negatio consequetur: necesse enim est aut affirmare, aut negare: quare si non poßibile est esse, impoßibile est esse: igitur impoßibile est esse, quod necesse est esse: quod est inconueniens. At uerò illam quæ est, Poßibile esse: Non impoßibile esse, sequitur. Hanc uerò ea, quæ est, Nō necessarium esse: quare contingit quod est necessarium esse, non necessariū esse: quod sane est inconueniens.*

VI *At uerò neq; Necessarium esse, sequitur eam quæ est, Poßibile eße:*

neque ea quæ est, Necessarium non esse. Illi enim utraque contingit accidere: harum autem utralibet uera fuerit, non erunt illa uera, simul enim possibile est esse, & non esse. Si uerò necesse est esse, uel non esse, non erit utrunque possibile: relinquitur ergo Non necessarium non esse, sequi
VII *eam quæ est, Possibile esse. Hæc enim uera est, & de necesse esse: hæc enim fit contradictio eius quæ sequitur illam, quæ est Non possibile esse: illam enim sequitur ea quæ est Impossibile esse, & Necesse est non esse: cuius negatio*
Corollarium. *est, Non est necesse non esse. Sequũtur igitur & hæ contradictiones secundum prædictum modum, & nihil impossibile contingit sic positis.*

Secunda descriptio.

I	III
Possibile esse	*Non possibile esse*
Contingens esse	*Non contingens esse*
Non impossibile esse	*Impossibile esse*
Non necessarium non esse	*Necessarium non esse*
Possibile non esse	*Non possibile non esse*
Contingens non esse	*Non contingens non esse*
Non impossibile non esse	*Impossibile non esse*
Non necessarium esse	*Necessarium esse.*
II	IIII

Dubitabit autem aliquis, si illam quæ est, Necessarium esse, ea quæ est, Possibile esse, sequatur. Nam si non sequitur, contradictio sequetur, quæ est Non possibile esse. Et si quis hanc non esse dicat cõtradictionem, necesse est dicere Possibile non esse: sed utræq; falsæ sunt de necesse esse. At uerò rursus idem uidetur esse possibile incidi, & non incidi: & esse, & non esse: quare erit necesse esse, contingens non esse, hoc autem falsum est. Manifestum est autem quoniam

niam non omne poßibile uel esse, uel ambulare, etiam opposita posse: sed est in quibus non sit uerum, & primum quidem in ijs, quæ non secundũ rationem possunt: ut ignis calefactiuus est, & habet uim irrationalem. quæ igitur secundum rationem potestates sunt, eædem plurium etiam contrariorũ sunt: irrationales uerò non omnes: sed (quemadmodum dictum est) ignem non est poßibile calefacere, & non calefacere: neque quæcunque alia semper agunt: alia uerò possunt & secũdum irrationales potestates simul opposita suscipere. Sed hoc huius gratia dictum est, quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, neque quæcunque secundum eandem speciem dicuntur.

Quædã uerò potestates æquiuocæ sunt: poßibile enim VIII *non similiter dicitur: sed hoc quidem quoniam uerum est, quod in actu est: ut, poßibile est ambulare, quoniam ambulat iam: & omnino poßibile est esse, quoniam iam est in actu quod dicitur esse poßibile. Illud uerò quoniam forsitan erit actu, ut poßibile est ambulare, quoniam forsitan ambulabit. Et hæc quidem in solis mobilibus est potestas, illa uerò & in immobilibus: utrunque uerò uerum est dicere poßibile ambulare, uel esse: & quod ambulat iam, & agit, & ambulabile est. Sic igitur poßibile non est* IX *uerum de necessario simpliciter dicere: alterum autem uerum est. Quare quoniam partem uniuersale sequitur, illud quod ex necesßitate est cõsequetur posse esse, sed non omnino. Et est quidem fortasse principium quod ne-* X *cessarium est, & quod non necessarium est omnium uel esse, uel non esse: & alia quemadmodum horum consequentia considerare oportet.*

Tertia descriptio.

I	III
Necessarium esse	*Non necessarium esse*
Non poßibile non esse	*Poßibile non esse*
Non contingens non esse	*Contingens non esse*
Impoßibile non esse	*Non impoßibile non esse*
Necessarium non esse	*Non necessarium nõ esse*
Non poßibile esse	*Poßibile esse*
Non contingens esse	*Contingens esse*
Impoßibile esse	*Non impoßibile esse*
II	IIII

Manifestum est autem ex his quæ dicta sunt, quoniam quod ex neceßitate est, secundum actum est. Quare si priora sunt sempiterna, & quæ actu sunt, potestate priora sunt: & hæc quòd sine potestate sunt actu, sunt ut primæ substantiæ: alia uerò cum potestate, quæ natura priora sunt, tempore posteriora: alia uerò nũquam actu sunt, sed potestate solum.

Quæ magis aptæ enuntiationes contrariæ dicantur. CAP. IIII

Quæstio. Politianus cum aliis multis hoc caput non esse Aristo. putauit, quòd litera nimiũ implexa sit, difficilisq; intellectu.

VTrum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi, quæ dicit Omnis homo iustus est, ei quæ est, Nullus homo iustus est: aut Omnis homo iustus est, ei quæ est, Omnis homo iniustus est: ut, est Callias iustus: non est Callias iustus, Callias iniustus est: quæ harum contraria est? Nam si ea, quæ sunt in uoce, sequuntur ea, quæ sunt in anima: illic autem contraria est opinio contrarij, ut

Conclusio 1. *Omnis homo iustus est, ei que est, Omnis homo iniustus est, etiam in ijs, quæ sunt in uoce affirmationibus, necesse*

est similiter sese habere. Quòd si neq; illic contrarij opinio contraria est, nec affirmatio affirmationi erit contraria, sed ea quæ dicta est negatio. Quare considerandū est, quæ opinio falsa opinioni ueræ cōtraria est: utrum negationis: an certè ea, quæ contrarium opinatur. Dico autem hoc modò: est quædam opinio uera boni, quoniam bonum est: alia autem, quoniam non bonum est, falsa: alia uerò quoniam malum, similiter falsa: quæ harum contraria ueræ? & si est una, secundum quam contraria. Nam ar- II
bitrari contrarias opiniones definiri, eò quòd contrariorum sunt, falsum est. Boni enim quoniam bonū est, & mali quoniam malum est, eadem fortasse opinio est etiam uera, siue plures, siue una sit. sunt autem ista contraria: sed non eò quòd contrariorum sint, cōtraria sunt, sed magis quòd contrariè. Si ergo est boni quidem, quoniam est bonum, III
opinio. alia autem, quoniam non bonum est: est uerò quoniam aliquid aliud est quod nō est, neq; esse potest. aliarū quidem nulla ponenda est: neq; quæcunq; esse quod nō est opinantur, neq; quæcunq; non esse quod est: infinitæ enim utræq; sunt, & quæ non esse opinantur quod non est, & quæ non esse quod est. Sed in quibus fallacia est, hæ autem sunt ex ijs, ex quibus sunt generationes: ex oppositis uerò generationes, quare etiam fallaciæ. Si ergo quod bonum est, & bonum, & non malum est, & hoc quidem secundum se, illud uerò secundum accidens, (accidit enim ei non malum esse) magis autem in unoquoque uera est, quæ secundū se est, etiam falsa, siquidem & uera: ergo ea quæ est, quoniam nō est bonum quod bonum est, eius quæ secundum se est, falsa est. illa uerò quæ est quoniam malum est, eius quæ secundum accidens. quare magis erit falsa de bono, ea quæ est negationis opinio, quàm ea quæ est con-

Ista contraria Opiniones contrariæ.

Sed magis qđ contrariè aduerbium.

trarij. Falsus autem est maximè, qui circa singula habet contrariam opinionem. Contraria enim est eorũ, quæ plurimum circa idem differunt. Si igitur harum cõtraria est altera, magis uerò negationis est contraria: manifestũ est quoniam hæc erit contraria. Illa uerò quæ est, quoniam malum est quod bonum est: implicita est. Etenim quoniam non bonum est, necesse est fortè ipsum eundem opinari. Amplius: Si etiam in alijs similiter oportet se habere, & hoc modo uidebitur bene esse dictum. Aut enim ubiq; ea quæ est contradictionis, aut nusquam: quibus uerò nõ sunt contraria, de illis quidem falsa, ea quæ est, est ueræ opposita. ut qui hominem non putat esse hominem, falsus est. Si igitur hæ contrariæ sunt, etiã & aliæ, quæ sunt contrariæ dictionis. Amplius: Similiter se habet opinio boni, quoniam bonum est: & non boni, quoniam non bonum est: & præter has, boni quoniam non bonum est: & non boni, quoniam bonum est. Illi ergo quæ non boni quoniam non bonum, ueræ opinioni, quæ est contraria? Non enim ea, quæ dicit quoniam malum est: simul enim aliquando erit ueræ: nunquam autem uera ueræ contraria est. est enim quoddam non bonum malum, quare contingit simul esse ueras. At uerò nec illa quæ est, quoniam non malum. uera enim & hæc, simul enim & hæc erunt. Relinquitur igitur ei quæ est, non boni, quoniam non bonum est, contraria ea quæ est, non boni quoniam bonum est: falsa enim hæc, quare & ea quæ est boni, quoniam non bonum est: ei quæ est boni, quoniam bonum est. Manifestum ergo est quoniam nihil interest, nec si uniuersaliter ponamus affirmationem: uniuersalis enim negatio contraria erit: ut opinioni quæ opinatur, quoniam omne quod est bonum, bonum est: ea quæ est, quoniam nihil eorum quæ bona

bona sunt, bonũ est: nam ea quæ est boni, quoniam bonum, si uniuersaliter sit bonũ, eadem est ei quæ opinatur, quoniam quicquid bonum est, quod bonum est. Hoc autem *nihil differt ab eo quod est: quoniam omne quod est bonum, bonum est. similiter autem & in non bono. Quare si in opinione sic se habet, & sunt hæ quæ sunt in uoce affirmationes, & negationes, notæ earum quæ sunt in anima: manifestum est quoniam affirmationi contraria quidem negatio est, quæ de eodem uniuersaliter: ut ei quæ est quoniam omne bonum, bonum est, uel quoniam omnis homo bonus: ea quæ est quoniam nullum, uel nullus. Contradictoriæ autem quæ est quoniam non omne, aut non omnis. Manifestum est autem, quoniam & ueram ueræ non contingit esse contrariam: neque opinionem, neque contradictionem. Contrariæ enim circa idem opposita sunt. Circa eadem autem contingit uerum dicere eundem: simul autem non contingit eidem inesse contraria.*

Secundi libri Peri Hermenias Aristotelis finis.

ANGELI POLITIANI IN PRIORA ANALYTICA ARGVMENTVM.

PEr priores iam Resolutorios decurramus. Præcepta igitur de demõstratione daturus Aristoteles, ipsam Prioribus Libris ratiocinationem, quoniam communior, edocet: propositionem finiens, quæ aliquid aut confirmet, aut neget de aliquo. Sed uel uniuersalem esse ait, uel particularem, uel indefinitam. tum aliud demonstratiuam propositionem, atq;

aliud

iustus non homo, Non est non iustus nō homo. Plures autem his non erunt oppositiones. Hæ autem extra illas, ipsæ secundum se erunt, ut nomine utentes eo, quod est
IIII *Non homo. In quibus uerò Est non conuenit, ut in eo quod est Currere, uel Ambulare: idem facit sic positum, ac si Est adderetur: ut, Currit omnis homo, Non Currit omnis homo: Currit omnis non homo, non Currit omnis non homo. Non enim dicendum est, Non omnis homo: sed Non, negationem ad id quod est Homo addendum est: Omnis enim non uniuersale significat, sed quoniam uniuersaliter. Manifestum est autem ex eo, quod est Currit homo, Non Currit homo: Currit non homo, Non Currit non homo. Hæc enim ab illis differunt, eo quòd uniuersaliter non sunt: quare Omnis, uel Nullus nihil aliud consignificat, quàm uniuersaliter de nomine uel affirmationem, uel negationem: ergo & reliqua eadem oportet*
V *apponi. Quoniam uerò contraria est negatio ei, quæ est, Omne est animal iustum: illa, quæ significat, quoniam Nullum est animal iustum: hæ quidem manifestum est, quoniam nunquam erunt neq; ueræ simul, neq; in eodem.*

His uerò appositæ, erunt aliquando: ut, Non omne animal iustum est, & , Est aliquod animal iustum. Sequuntur uerò & hæ, eam quidem, quæ est, Omnis est homo non iustus, hæc, Nullus homo est iustus: illam uerò quæ est, Aliquis est homo iustus, opposita, quoniam Non omnis homo
VI *est non iustus: necesse est enim aliquem esse. Manifestū est autem etiā, quoniā in singularibus, si uerū est interrogatum negare, quoniā & affirmare uerū est: ut, Putas'ne Socrates sapiēs est? Non. Socrates igitur est nō sapiēs. In uniuersalibus uerò nō est uera, quæ similiter dicitur. Vera autem negatio est: ut, Putas'ne omnis homo sapiens est?*

Non

Non. Omnis igitur homo non sapiens est: hoc enim falsum est, sed, Non igitur omnis homo sapiēs est, uerum est. Hæc enim opposita est, illa uerò contraria. Illæ uerò secundum infinita contraiacentes nomina & uerba (ut in eo quod est Non homo, uel Non iustus) quasi negationes sine nomine & uerbo esse uidebuntur, sed non sunt: semper enim uel uerā, uel falsam esse necesse est negationem. Qui uerò Non homo dixit, nihil magis, quàm qui dixit Homo, sed etiam minus, uerus uel falsus fuit, si non aliquid addatur. Significat autem, Est omnis non homo iustus, nulli aliarum idem, nec huic opposita, quæ est, Non est omnis non homo iustus: ea uerò quæ est, Omnis non iustus non homo est: illi quæ est, Nullus est iustus non homo, idem significat. Transposita uerò nomina, & uerba idem significant: ut, Est albus homo: &, Est homo albus. Nam si hoc non est, eiusdem multæ erūt negationes. Sed ostensum est quòd una unius est. Eius enim quæ est, Est albus homo: negatio est, Non est albus homo: eius autem quæ est, Est homo albus, si non eadem est ei quæ est, Est albus homo: erit negatio, uel ea quæ est, Non est nō homo albus: uel ea quæ est, Non est homo albus. Sed altera quidē est negatio eius, quæ est, Est non homo albus: altera uerò eius quæ est, Est albus homo. Quare erunt duæ unius. Quoniam igitur transposito nomine & uerbo eadē fit affirmatio, & negatio, manifestum est.

Dubium.

VII

De coniunctis & diuisis Enuntiationibus. CAP. II.

At uerò unū de pluribus, uel plura de uno affirmare, uel negare, nisi sit unum aliquid, quod ex pluribus significatur, non est affirmatio, uel negatio una. Dico autem unum: non si unum nomen positum sit, non sit autem

Conclusio, I

tem unum aliquid ex illis: ut homo est fortasse & animal, & bipes, & mansuetum: sed ex his unum fit: ex albo autem, & homine & ambulare, non fit unum. Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio una, sed uox quidem una, affirmationes uerò multæ: nec si de uno ista, sed similiter plures. Si ergo Dialectica interrogatio responsionis est petitio, uel propositionis, uel alterius partis contradictionis, propositio uerò cõtradictionis est unius pars: non erit una responsio ad hæc, neque enim interrogatio est una, nec si sit uera. Dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum, Quid est, Dialectica interrogatio est: oportet enim datum esse ex interrogatione eligere, utram uelit contradictionis partem enuntiare: sed oportet interrogantem determinare, utrum hoc sit homo, an non hoc.

Quæstio I *Quoniam uerò hæc quidẽ prædicantur composita, ut unum omne prædicatum fiat, eorum quæ extrà prædicantur: alia uerò non, quæ est differentia? De homine enim uerum est dicere & separatim animal, & separatim bipes: & hæc ut unum: & hominem & album, & hæc ut unum: sed nõ si citharœdus est, & bonus: etiam*

Concl. II *citharœdus bonus. Si enim quoniam alterutrum dicitur, & utrunq; dicetur, multa inconuenientia erunt. De homine enim uerum est, & hominem & album dicere: quare & omne. Rursus si album ipsum, & omne. quare erit homo albus, albus: & hoc in infinitum. Et rursus musicus albus ambulans: & hæc eadem frequenter implicita. Amplius: Si Socrates, Socrates est & homo: & Socrates, Socrates homo: & si homo & bipes, erit homo bipes. Quoniam igitur si quis simpliciter dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifestum est.*

Σκυτεὺς ponitur Græcè, quod cerdoné, & sutorẽ significat, non citharœdum.

est. Quemadmodum autem ponendum sit, nunc dicamus.

Eorum igitur, quæ prædicantur, & de quibus prædicari accidit, quæcunq; secundum accidens dicuntur uel de eodem, uel alterum de altero, hæc non erunt unum: ut, Homo albus *est, &* musicus: *sed non est idem* Album, & Musicum: *accidentia enim sunt utraq; eidem.* Nec, *si* Album, *musicum uerum est dicere, tamen erit* Album *musicum unum aliquid: secundum accidens enim* Album *musicum: quare non erit album musicum unum aliquid. Quocirca nec citharœdus bonus simpliciter, sed animal bipes: non enim sunt secundum accidens. Amplius:* Nec *quæcunq; insunt in altero: quare neq; album frequenter, neq; homo, homo animal est uel bipes: insunt enim in homine animal, & bipes.* Verum *est autem dicere de aliquo & simpliciter: ut, aliquem hominem, hominem: aut, aliquem album hominem, hominem album.* Non autē *semper: sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorū inest, quod consequitur contradictio, non uerum sed falsum est: ut hominem mortuum, hominem dicere. Quando autem non inest, uerum est.* An etiam *quando inest, semper non uerum est: quando uerò non inest, non semper uerum est? ut,* Homerus *est aliquid, ut poëta: ergo etiam est, an non? secundum accidens enim prædicatur* Est, *de* Homero, *quoniam est poëta: sed non secundum se prædicatur de* Homero *quoniam est. Quare in quibuscunque prædicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundum se prædicantur, & non secundum accidens, & in his aliquid, & simpliciter uerum erit dicere. Quod autem non est, quoniam opinabile est, non est uerum dicere esse aliquid.* Opinio *enim eius est, non quoniam est, sed quoniam non est.*

Regula I
Reg. II
Concl. III
Reg. III
Quæstio II
Reg. IIII

De enuntiationibus modorum, Possibilis, Contingentis, Impossibilis, & Necessarij. CAP. III.

His uerò determinatis perspiciendum est quemadmodum sese habent affirmationes & negationes ad se inuicem: eæ scilicet quæ sunt de Possibili esse, & non possibili: & de Contingenti, & non contingenti, & de Impossibili & necessario. Habent enim aliquas dubitationes: Nam si eorum, quæ complectuntur, illæ sunt sibi inuicem oppositæ contradictiones, quæcunque secundum Esse, & Non esse, disponũtur: ut eius, quæ est Esse hominem, negatio est Non esse hominem: non ea, quæ est, Esse non hominem: & eius, quæ est, Esse album hominem: negatio est, ea quæ est, Non esse album hominem: sed non ea quæ est, Esse non album hominem. Si enim de omni aut affirmatio, aut negatio est, lignũ erit uerum dicere esse non albũ hominem. Quod si hæc hoc modo & quibuscunque Esse non additur, idem faciet id quod pro Esse, dicitur: ut eius quæ est, Homo ambulat non hæc, Ambulat non homo, negatio erit: sed hæc, Nõ ambulat homo. Nihil enim differt dicere, Hominẽ ambulare, uel Hominem ambulantẽ esse. Quare si hoc modo ubiq;, & eius quæ est, Possibile est esse, negatio erit, Possibile est nõ esse: sed non ea quæ est, Nõ possibile est esse. Videtur autẽ idem posse, & Esse, & Non esse. Omne enim quod est possibile diuidi, uel ambulare: & non ambulare, & non diuidi possibile est. Ratio autem est, quoniã omne quod sic possibile est, non semper in actu est: quare inerit ipsi etiã negatio. Potest igitur & non ambulare, quod est ambulabile: & non uideri, quod est uisibile. At uerò impossibile est de eodẽ oppositas ueras esse enuntiationes: Nõ igitur eius quæ est Possibile est esse, negatio est

esi hæc, Poßibile est nõ esse. Contingit enim ex his, aut idẽ affirmare, & negare simul de eodẽ: aut non secundũ esse, uel non esse, quæ apponũtur, fieri affirmationes & negationes. Si ergo illud impoßibile est, hoc erit magis eligendum. Est igitur negatio eius, quæ est, Poßibile esse: ea quæ est, Non poßibile esse: sed non ea quæ est, Poßibile non esse. Eadẽ quoq; ratio est, & in eo quod est, Cõtingens esse: etenim negatio eius est, Non cõtingens esse. Et in alijs quoq; simili modo, ut in Necessario, & impoßibili. Fiunt enim quemadmodũ in illis Esse, & Non esse appositiones: subiectæ uerò res, hoc quidem album, illud uerò homo. Eodem quoq; modo hoc in loco Esse quidem, & Non esse subiecta sunt: Posse uerò, & Contingere appositiones determinantes (quẽadmodum in illis Esse, & Non esse) ueritatem, & falsitatẽ. Similiter hæ in eo quod est Esse poßibile, & Esse non poßibile. Eius uerò quæ est, Poßibile est nõ esse, negatio est, non ea quæ est, Non poßibile est esse: sed ea quæ est, Non poßibile est non esse: & eius quæ est, Poßibile est esse: non ea quæ est, Poßibile est nõ esse: sed ea quæ est, Non poßibile est esse. Quare & sequi sese inuicem uidebuntur hæ, Poßibile est esse, & Poßibile est non esse: idẽ enim poßibile est esse, & non esse. Non enim contradictiones sunt sibi inuicem huiusmodi, Poßibile est esse, & Poßibile est nõ esse: sed, Poßibile est esse, & Non poßibile est esse, nunquã simul in eodem ueræ sunt, opponuntur enim: neq; ea quæ est Poßibile non esse, & Non poßibile non esse, nunquam simul in eodem ueræ sunt. Similiter autem & eius quæ est, Necessarium est eße: negatio non est ea, quæ est, Necessarium non esse, sed ea quæ est, Non necessarium est esse. Eius uerò quæ est, Necessarium est non esse: ea quæ est, Non necessarium est non esse. Et eius quæ est, Impoßibile

Hæ igitur, Impoßibile, & Nõ impoßibile, eam quæ est, Contingens & poßibile, & Non contingens & non poßibile sequuntur quidem contradictorie: sed conuersim. eam enim quæ est, Poßibile esse, negatio impoßibilis sequitur, negationem uerò affirmatio; nam illam, Non poßibile esse, ea quæ est, Impoßibile esse: affirmatio enim est, Impoßibile esse: Non impoßibile uerò negatio. Cõclusio III *Necessarium uerò quemadmodum se habet considerandum est. Manifestum est enim quoniam non eodem modo, sed contrariè sequuntur: contradictoriæ autem sunt extra: non enim est negatio eius quæ est, Necesse non esse, ea quæ est, Non necesse est esse: contingit enim ueras esse utrasque in eodem. Quod enim est Necessarium nõ esse, non est necessarium esse. Causa autem, cur non sequatur similiter cæteris est: quoniam contrariè, impoßibile esse, necessariò redditur idem ualens: non quod impoßibile est esse, necesse est hoc, non quidem esse, sed potius non esse. Quod uerò impoßibile est non esse; hoc necessarium est esse. Quare si illa similiter sequuntur Poßibile, & Non poßibile: hæc econtrario, quoniam non significant idem, Necessarium & Impoßibile, sed, quemadmodum dictum est, conuersim.* IIII

At certè impoßibile est sic poni cõtradictiones necessarij. Nam quod est necessarium esse, poßibile est esse: nam si non, negatio consequetur: necesse enim est aut affirmare, aut negare: quare si non poßibile est esse, impoßibile est esse: igitur impoßibile est esse, quod necesse est esse: quod est inconueniens. At uerò illam quæ est, Poßibile esse: Non impoßibile esse, sequitur. Hanc uerò ea, quæ est, Nõ necessarium esse: quare contingit quod est necessarium esse, non necessariũ esse: quod sane est inconueniens. V *At uerò neq; Necessarium esse, sequitur eam quæ est, Poßibile eße:* VI

neque ea quæ est, Necessarium non esse. Illi enim utraque contingit accidere: harum autem utralibet uera fuerit, non erunt illa uera, simul enim poßibile est esse, & non esse. Si uerò necesse est esse, uel non esse, non erit utrunque poßibile: relinquitur ergo Non necessarium non esse, sequi
VII *eam quæ est, Poßibile esse. Hæc enim uera est, & de necesse esse: hæc enim fit contradictio eius quæ sequitur illam, quæ est Non poßibile esse: illam enim sequitur ea quæ est Impoßibile esse, & Necesse est non esse: cuius negatio*
Corollarium. *est, Non est necesse non esse. Sequūtur igitur & hæ contradictiones secundum prædictum modum, & nihil impoßibile contingit sic positis.*

Secunda descriptio.

I	III
Poßibile esse	*Non poßibile esse*
Contingens esse	*Non contingens esse*
Non impoßibile esse	*Impoßibile esse*
Non necessarium non esse	*Necessarium non esse*
Poßibile non esse	*Non poßibile non esse*
Contingens non esse	*Non contingens non esse*
Non impoßibile non esse	*Impoßibile non esse*
Non necessarium esse	*Necessarium esse.*
II	IIII

Dubitabit autem aliquis, si illam quæ est, Necessarium esse, ea quæ est, Poßibile esse, sequatur. Nam si non sequitur, contradictio sequetur, quæ est Non poßibile esse. Et si quis hanc non esse dicat cōtradictionem, necesse est dicere Poßibile non esse: sed utræq; falsæ sunt de necesse esse. At uerò rursus idem uidetur esse poßibile incidi, & non inci-
IV *di: & esse, & non esse: quare erit necesse esse, contingens non esse, hoc autem falsum est. Manifestum est autem quoniam*

niam

niam non omne possibile uel esse, uel ambulare, etiam opposita posse: sed est in quibus non sit uerum, & primum quidem in ijs, quæ non secundũ rationem possunt: ut ignis calefactiuus est, & habet uim irrationalem. quæ igitur secundum rationem potestates sunt, eædem plurium etiam contrariorũ sunt: irrationales uerò non omnes: sed (quemadmodum dictum est) ignem non est possibile calefacere, & non calefacere: neque quæcunque alia semper agunt: alia uerò possunt & secũdum irrationales potestates simul opposita suscipere. Sed hoc huius gratia dictum est, quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, neque quæcunque secundum eandem speciem dicuntur.

Quædã uerò potestates æquiuocæ sunt: possibile enim non similiter dicitur: sed hoc quidem quoniam uerum est, quod in actu est: ut, possibile est ambulare, quoniam ambulat iam: & omnino possibile est esse, quoniam iam est in actu quod dicitur esse possibile. Illud uerò quoniam forsitan erit actu, ut possibile est ambulare, quoniam forsitan ambulabit. Et hæc quidem in solis mobilibus est potestas, illa uerò & in immobilibus: utrunque uerò uerum est dicere possibile ambulare, uel esse: & quod ambulat iam, & agit, & ambulabile est. VIII *Sic igitur possibile non est* IX *uerum de necessario simpliciter dicere: alterum autem uerum est. Quare quoniam partem uniuersale sequitur, illud quod ex necessitate est cõsequetur posse esse, sed non omnino. Et est quidem fortasse principium quod necessarium est, & quod non necessarium est omnium uel esse, uel non esse: & alia quemadmodum horum consequentia considerare oportet.* X

Tertia descriptio.

I	III
Necessarium esse	*Non necessarium esse*
Non poßibile non esse	*Poßibile non esse*
Non contingens non esse	*Contingens non esse*
Impoßibile non esse	*Non impoßibile non esse*
Necessarium non esse	*Non necessarium nō esse*
Non poßibile esse	*Poßibile esse*
Non contingens esse	*Contingens esse*
Impoßibile esse	*Non impoßibile esse*
II	IIII

Manifestum est autem ex his quæ dicta sunt, quoniam quod ex neceßitate est, secundum actum est. Quare si priora sunt sempiterna, & quæ actu sunt, potestate priora sunt: & hæc quòd sine potestate sunt actu, sunt ut primæ substantiæ: alia uerò cum potestate, quæ natura priora sunt, tempore posteriora: alia uerò nūquam actu sunt, sed potestate solum.

Quæ magis aptæ enuntiationes contrariæ dicantur. CAP. IIII

Quæstio. Politianus cum aliis multis hoc caput non esse Aristo. putauit, quòd litera nimiū implexa sit, difficilisq; intellectu.

VTrum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi, quæ dicit Omnis homo iustus est, ei quæ est, Nullus homo iustus est: aut Omnis homo iustus est, ei quæ est, Omnis homo iniustus est: ut, est Callias iustus: non est Callias iustus, Callias iniustus est: quæ harum contraria est? Nam si ea, quæ sunt in uoce, sequuntur ea, quæ sunt in anima: illic autem contraria est opinio contrarij, ut

Conclusio I.

Omnis homo iustus est, ei que est, Omnis homo iniustus est, etiam in ijs, quæ sunt in uoce affirmationibus, necesse est

est similiter sese habere. Quòd si neq; illic contrarij opinio contraria est, nec affirmatio affirmationi erit contraria, sed ea quæ dicta est negatio. Quare considerandũ est, quæ opinio falsa opinioni ueræ cõtraria est: utrum negationis: an certè ea, quæ contrarium opinatur. Dico autem hoc modò: est quædam opinio uera boni, quoniam bonum est: alia autem, quoniam non bonum est, falsa: alia uerò quoniam malum, similiter falsa: quæ harum contraria ueræ? & si est una, secundum quam contraria. Nam arbitrari contrarias opiniones definiri, eò quòd contrariorum sunt, falsum est. Boni enim quoniam bonũ est, & mali quoniam malum est, eadem fortasse opinio est etiam uera, siue plures, siue una sit. sunt autem ista contraria: sed non eò quòd contrariorum sint, cõtraria sunt, sed magis quòd contrariè. Si ergo est boni quidem, quoniam est bonum, opinio. alia autem, quoniam non bonum est: est uerò quoniam aliquid aliud est quod nõ est, neq; esse potest. aliarũ quidem nulla ponenda est: neq; quæcunq; esse quod nõ est opinantur, neq; quæcunq; non esse quod est: infinitæ enim utræq; sunt, & quæ non esse opinantur quod non est, & quæ non esse quod est. Sed in quibus fallacia est, hæ autem sunt ex ijs, ex quibus sunt generationes: ex oppositis uerò generationes, quare etiam fallaciæ. Si ergo quod bonum est, & bonum, & non malum est, & hoc quidem secundum se, illud uerò secundum accidens, (accidit enim ei non malum esse) magis autem in unoquoque uera est, quæ secundũ se est, etiam falsa, siquidem & uera: ergo ea quæ est, quoniam nõ est bonum quod bonum est, eius quæ secundum se est, falsa est. illa uerò quæ est quoniam malum est, eius quæ secundum accidens. quare magis erit falsa de bono, ea quæ est negationis opinio, quàm ea quæ est contrarij

II Ista contraria Opiniones contrariæ.

III Sed magis q^d contrariè aduerbium.

trarij. Falsus autem est maximè, qui circa singula habet contrariam opinionem. Contraria enim est eorũ, quæ plurimum circa idem differunt. Si igitur harum cõtraria est altera, magis uerò negationis est contraria: manifestũ est quoniam hæc erit contraria. Illa uerò quæ est, quoniam malum est quod bonum est: implicita est. Etenim quoniam non bonum est, necesse est fortè ipsum eundem opinari. Amplius: Si etiam in alijs similiter oportet se habere, & hoc modo uidebitur bene esse dictum. Aut enim ubiq; ea quæ est contradictionis, aut nusquam: quibus uerò nõ sunt contraria, de illis quidem falsa, ea quæ est, est ueræ opposita. ut qui hominem non putat esse hominem, falsus est. Si igitur hæ contrariæ sunt, etiã & aliæ, quæ sunt contrariæ dictionis. Amplius: Similiter se habet opinio boni, quoniam bonum est: & non boni, quoniam non bonum est: & præter has, boni quoniam non bonum est: & non boni, quoniam bonum est. Illi ergo quæ non boni quoniam non bonum, ueræ opinioni, quæ est contraria? Non enim ea, quæ dicit quoniam malum est: simul enim aliquando erit ueræ: nunquam autem uera ueræ contraria est. est enim quoddam non bonum malum, quare contingit simul esse ueras. At uerò nec illa quæ est, quoniam non malum. uera enim & hæc, simul enim & hæc erunt. Relinquitur igitur ei quæ est, non boni, quoniam non bonum est, contraria ea quæ est, non boni quoniam bonum est: falsa enim hæc, quare & ea quæ est boni, quoniam non bonum est: ei quæ est boni, quoniam bonum est. Manifestum ergo est quoniam nihil interest, nec si uniuersaliter ponamus affirmationem: uniuersalis enim negatio contraria erit: ut opinioni quæ opinatur, quoniam omne quod est bonum, bonum est: ea quæ est, quoniam nihil eorum quæ

bona sunt, bonũ est: nam ea quæ est boni, quoniam bonum, si uniuersaliter sit bonũ, eadem est ei quæ opinatur, quoniam quicquid bonum est, quod bonum est. Hoc autem nihil differt ab eo quod est: quoniam omne quod est bonum, bonum est. similiter autem & in non bono. Quare si in opinione sic se habet, & sunt hæ quæ sunt in uoce affirmationes, & negationes, notæ earum quæ sunt in anima: manifestum est quoniam affirmationi contraria quidem negatio est, quæ de eodem uniuersaliter: ut ei quæ est quoniam omne bonum, bonum est, uel quoniam omnis homo bonus: ea quæ est quoniam nullum, uel nullus. Contradictoriæ autem quæ est quoniam non omne, aut non omnis. Manifestum est autem, quoniam & ueram ueræ non contingit esse contrariam: neque opinionem, neque contradictionem. Contrariæ enim circa idem opposita sunt. Circa eadem autem contingit uerum dicere eundem: simul autem non contingit eidem inesse contraria.

Secundi libri Peri Hermenias Aristotelis finis.

ANGELI POLITIANI IN PRIORA ANALYTICA ARGVMENTVM.

PEr priores iam Resolutorios decurramus. Præcepta igitur de demõstratione daturus Aristoteles, ipsam Prioribus Libris ratiocinationem, quoniam communior, edocet: propositionem finiens, quæ aliquid aut confirmet, aut neget de aliquo. Sed uel uniuersalem esse ait, uel particularem, uel indefinitam. tum aliud demonstratiuam propositionem, atq;

aliud dialecticam, quoniam sumat illa propositionem contradictionis alteram. Hæc ipsius contradictionis interrogationem, si quæras illius optionem, quod uerisimile uideatur: si respondeas, terminum quo propositio resoluatur. sed cum uel subiici, uel prædicari, uel affirmari, uel negari. in qua oratione quæpiam statuantur, unde aliud necessario efficiatur, propterea quod illa sint, eam proprie raciocinationem dici. quæ si necessaria protinus appareat, esse perfectam: sin ad id uno aut pluribus indigeat, quæ necessaria quidem terminis fiant, licet ex propositionibus non sumantur, imperfectam. Quod si nihil accipere de subiecto posis, de quo non alterũ dicatur, esse illud in altero toto, diciq; alterũ de omni. Sed & de nullo eadem ratio est. Retro agi propositiones, incolumi sensu siue absolutæ, siue necessariæ sint, quoties uel uniuersales negent uel particulares affirment, ad affirmãtis uerò uniuersales recurrere eiusdem tantum ordinis particulares. Nam quæ particulares negent, minime esse retrogradas, nisi cum propriæ contingunt: ubi particulatim magis, quàm in uniuersum remeant. Perfecta ratiocinatio in prima duntaxat ẽ figuris tribus deprehẽditur, quoties in toto medio fit ultimus terminus, in primo, uel toto uel nullo fit medius, sed in medio ultimus, affirmans ubiq; : nec in uniuersum modo, sed & per parteis. ita modi quatuor emergunt omnibus problematis idonei. Mediũ uerò illud appello, quod ipsum in altero cum sit, in ipso alterũ medio quoq; loco recipitur. Extrema, cum quod ipsum est in altero, tum illud in quo est alterũ. In figura secunda mediũ illud est quod de utroq; dicitur: extrema, de quibus mediũ sed maius, quod propius: ipsum minus, quod longius. nec in medio medium, sed in capite, nec perfecta ibi ratiocinatio. Siue autẽ bis uniuersale, siue semel sit, hoc est in maiore tantũ propositione, negare alteram conuenit. Vnde modi existunt quatuor, reiectis cæteris. quorũ duo priores ad primæ secundum, tertius ad tertium retroacta propositione altera, sed non utralibet reuocãtur. quartus impossibili perficitur, nec unquã, quod colligitur asseuerat. At quoties eidem uel utrunq; omne, uel maius nullum minus omne, uel maius aliquod minus omne, uel item cõtra. uel maius nõ omne minus omne, uel maius nullum minus aliquod, figura hæc postrema: modiq; sex imperfecti, particulatim colligentes primus, tertius, quartus, ad primæ tertium; secundus ac sextus ad eius

eiusdem quartum, propositione altera cessim redeunte perducēdi, nam quintus impossibili se perficit. Hic mediū postremo quasi gradu subsidit, ac de illo tam maius, quod lógius abest, quàm etiā minus extremū prædicatur, quod adhæreſcit. Reliqua omnia coniugata reiicito, nisi si maior ait, minor negat, sed utraq; in uniuersum. nā si ambæ i figura prima retro eunt, in secūda minor, in tertia maior, rite quidā, sed non quod uoles ratiocinabere. Absolutis necessaria cōgruunt, licet hic expositione perficiatur, quæ illic impossibili. Quod si necessaria misceas absolutis, necessariū colliges, quoties maior necessaria fuerit. At in secūda, quoties uniuersalis necessario denegetur: in tertia uero, quoties in affirmātibus utrisq; uniuersalib9 utrauis necessaria ꝑponatur: aut si altera neget, ipsa quæ neget: aut si particularis altera sit, ipsa quæ particularis nō sit. sed & cōtingens hoc loco excutitur, quod necessarium nō sit, at si esse tamen cōcedatur, nihil impossibile consequatur. Quare omneis propositiones recurrere, quę figurā habeāt in cōtrapositis affirmantē. Sed cōtingens modo in his uersari, quæ sæpi9 usu ueniāt necessitate repulsa, modo in iis, quæ susque deq; habeant. Conuerti oppositas utrobique propositiones, sed illic quod suapte natura sit, ad illud quo necessario non sit. Hic autem, quod susque deq; uocamus, à quo demōstratio excluditur. utrisq; igitur cōtingētibus, semper in figura prima contingenter colliges, ubi negationes quas dixim9, obtinueris. sed & cum neget utraq; , cum neget & minor tantū (quod licet) ad affirmandū compellas, contingenter efficies, quod uoles. Ita si contingentibus absoluta permisceas, maiorq; contingens, minor absoluta sit, & contingenter colligas, & perfecte. nam minor contingens non imperfecte modò, sed impropriè contingens efficiet. Hic illud tractatur, si necesse est hoc esse, cum illud est: & cū possibile hoc est, necessario & illud fore possibile, quod ab hoc emanat: posito falso, quod impossibile nō sit, etiā quod inde fit nō esse impossibile, sed falsum. Quod si maius interualiū cōtingat, & uniuersale sit, minus absolutum ponas: & particulare colliges quidē, modo particulare affirmet sin autem particulari contingat, imperfecte concludes. ac si. neget, conuersione: sin uero affirmet, impossibili perficitur. Necessarium uero contingenti perinde se miscet, ut absolutū tantum ille uariat, quod ubi propositio negatur absoluta, contingens euenit conclusio. necessaria uero, quæ negat, & contingens

tingens colligit, & quod non absolute sit. Porro in secunda nihil euenit ex contingentibus, quo loco illud acerrime tuetur Aristoteles, uniuersalem contingentem, quæ neget, nusquam recurrere. At si neget cõtingẽs, affirmet absoluta, nimirum colligi ait, quemadmodũ & si neget utraq;, sed trãsmutanda contingens. Lex eadem & necessario, fitq; conclusio semper latè accepti contingentis, quoties uniuersalis necessario perneget. In tertia contingentes duæ colligunt, si terminos ritè adiugent. Nam uel sibi ipsæ constant, uel conuertendo restituuntur. uerùm si altera absoluta sit, altera contingat, nimirum continget, & quod efficitur. Quod si necessaria, & contingens committantur, ubi termini afferunt, contingit, quod efficitur. At si tantum necessaria propositio affirmet, continget ut non sit: sin uerò neget, non modò ut non sit, continget, sed & prorsus non erit. & quoniam ex impossibili argumentatio pars conditionalis est, iure illud ostenditur, ad has omnino formas & eam redigi, quoniam robur ipsius ratiocinando tutamur. Denique illud quoq; facilius expugnari, quæ rarius colliguntur, ægrius defendi: sed & expugnare se inuicem, quæ particularia, quæq; uniuersalia sunt: defendi ab uniuersalibus tantummodo particularia, prorsusq; esse facilius oppugnare, quàm tueri. Agamus & de propositionum copia. De nullo singularia dicuntur, nisi ex accidenti. De summis generibus opinione reiecta nihil dicitur. Cõstet, oportet quid sit, de quo agitur, quæ finitio, quod eius proprium, quid sequatur, quid ue præcedat, quid inde abhorreat, quæ ut quid sint, quæ propria, quæ accidentia, quæ opinione, quæ uero. Sumendum quod rem, non quod hanc rem sequatur: sed adiicienda particularis nota, ne fallat indefinitũ. Totum sumendum, quod præit, non quod sequitur. sumptis quibus comprehenditur subiectũ, superuacuo, sumpseris, quæ in uniuersum sequantur. sume autem, quæ speciem proprie consequantur, quæq; sintur plurimum, nec autem quæ succedunt omnibus. Sume, quæ communiora, sed & medium inspice, siue demonstras, siue colligis impossibili, uenari potes ex diagrammate sex illos quasi limites, quibus aut affirmes, aut neges. Nonnihil sibi & diuisio sibi colligit, ea est imbecilla ratiocinatio. Sed noscenda omnium disciplinarum principia, ut ubiquaque ratiocineris. Vt autem resoluas, propositiones captandæ, uidendumq; utra in toto, utra in parte. farciendum quod

desit,

desit,reiiciendum quod inane sit. Necesse statim ratiocinationem credendum,quod necessarium sit. Propositiones ad terminos redigendæ, nam figuras inde singulas odorabere. Discernenda terminorum similitudo, notæ addendæ, ne discrimen exiguum fallat. Cauendum à terminis perperam expositis,spectàdus & habitus,& quod ex habitu. Non semper terminis imponenda nomina.Termini sic statuendi,ut primi nominum situs.propositiones casibus uariandæ.Quod duplicatur,iuxta maiorem ponendum uariandi termini.Cum quid in plenum colligis, & aliquatenus: nomen pro nomine, sermonem pro sermone, alterum capiendum pro altero, dummodo idem ualeant Cæterum pro sermone in terminis nomina capienda. Discrimen articuli,notæq; uniuersalis peruidendum: nec extimescendum continuo,si quid ex terminis efficiatur.sic nos illis utimur,ut Geometra literis, ut sensib⁹ discipulus.Resoluendum quidq; ad ratiocinationem suam,non ad aliam pariter concludentem.Finitionis partes in terminis,non integra finitio sumenda. Ad hypotheticas quod resoluamus, non est, ex aliis figuris redigere ad alias licuerit.Nõ est hoc,& est non hoc,diuersum significans.quare illud uidendum, ne in cõtradictionibus offendas.In secundo Priorum Libro quædã quasi adulterina tractantur, quæ ueritatem plerunq; ementiuntur; quocirca dicenda breuibus. Plura semel colligi, ut particularia uniuersalibus, ex ueris falsa. nam contra uideri quàm esse potius,præsertim si non prorsus falsa maior.id in figuris omnibus. Recurrere demonstrationem recurrentibus terminis, uersa in propositionem conclusione: sed recurrente conclusione manere alteram propositionem,cum tollatur altera.Posita conclusionis contradictione,atq; altera adsumpta propositione, tolli alteram impossibili, quod iisdem peragi terminis,quibus & iusta demonstratio. Ex contradicentibus quoq; ratiocinationem cludi. Iam illa, quid principii petitio,quid non,ex hoc sequens, quod falsæ rationis discerniculum, quo pacto nec ratiocinando capiamur, nec refellamur: nec falso conuictos credamus, recursusq; illi etiam alterni extremorum ac medii,tum inductio,exemplũ,auocatio, obiectio, signum, uerisimile,commentum, signorumq; in physiognomico problemate exercitatio reliquum sibi huius uoluminis asciscunt.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS LIB. PRIMVS.

De Propositione, Termino, & Syllogismo. CAP. I.

RIMVM dicendum circa quid, & de quo est intentio: quoniam circa demonstrationem, & de disciplina demonstratiua est. Deinde determinãdum quid Propositio, & quid Terminus, quid Syllogismus, quis perfectus, & quis imperfectus. Posteà uerò quid est in toto esse, uel nõ esse hoc in illo: & quid dicimus de omni, aut de nullo prædicari. Propositio ergo est oratio affirmatiua, uel negatiua alicuius de aliquo. Hæc autem aut uniuersalis, aut particularis, aut indefinita. Dico autem uniuersalem quidem, cùm aliquid omni, aut nulli inesse: Particularem uerò, cum alicui, *aut non alicui, aut non omni inesse: Indefinitam autem, cùm quid inesse, uel non inesse significat, sine uniuersali, uel particulari: ut contrariorum eandem esse disciplinam: aut uoluptatem non esse bonum. Differt autem demonstratiua propositio à Dialectica: quoniam demonstratiua quidem sumptio alterius partis contradictionis est. Non enim interrogat, sed sumit, qui demonstrat. Dialectica uerò interrogatio contradictionis est. Nihil autem refert ut fiat ex utraque syllogismus: nam & qui demonstrat, & qui interrogat, syllogizat: sumens aliquid de aliquo esse, uel non esse. Quare

* ἢ μὴ τινί, Inquit Aristo. aut nõ alicui, sic & plerúq; aliàs: ubi negã di nota particularitatis notæ præposita, relinquit particularem. Nã non aliquis apud Aristo. nõ efficit tantundẽ ac nullus, sed ut aliquis non.

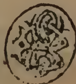
Quare erit syllogistica quidem propositio: simpliciter affirmatio uel negatio alicuius de aliquo secundum dictum modum: Demonstratiua uerò si uera sit, & per primas propositiones sumpta. Dialectica autem percontanti quidem interrogatio contradictionis est, syllogizanti uerò sumptio apparentis, & probabilis, quemadmodum in Topicis dictum est. Quid est ergo Propositio, & quid differt syllogistica à demonstratiua & dialectica, diligẽtius quidem in sequentibus dicetur. Ad præsentem uerò utilitatem, sufficienter nobis determinata sint, quæ nunc dicta sunt.

Terminum autem uoco, in quem resoluitur propositio: ut prædicatum, & de quo prædicatur, uel apposito, uel separato esse, uel non esse. Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab his, quæ posita sunt, ex necessitate accidit, eò quòd hæc sunt. Dico autem, eò quòd hæc sunt: propter hæc accidere. Propter hæc uerò accidere, est nullius extrinsecus termini indigere, ut fiat necessarium. Perfectum uerò uoco syllogismum, qui nullius alius indiget, præter ea quæ sumpta sunt, ut appareat necessarium. Imperfectum uerò, qui indiget aut unius, aut plurium, quæ sunt quidem necessaria per subiectos terminos: non autem sumpta sunt per propositiones. In toto autem esse alterum in altero: & de omni prædicari alterum de altero idem est. Dicimus autem de omni prædicari: quando nihil est sumere subiecti, de quo non dicatur alterum: & de nullo similiter.

Syllogismus Græcũ est, nostri ratiocinationem appellant, collectionem tamẽ plurium ad ratiocinãdum designare uidẽtur συλλογὴ enim collectio congregatioq; dicitur.

De conuersione absolutarum propositionum. CAP. II.

QVoniam autem omnis propositio est, aut de inesse, aut ex necessitate inesse, aut cõtingere inesse. Harum autem, hæ quidem affirmatiuæ: illæ autem negatiuæ secun

secundum unamquanq; appellationem. Rursus autē affirmatiuarum, & negatiuarum, aliæ sunt uniuersales, aliæ particulares, aliæ indefinitæ. Vniuersalem quidem priuatiuam de eo quod est inesse, necesse est in terminis conuerti: ut, Si nulla uoluptas est bonum, neque bonum ullum erit uoluptas. Prædicatiuam autem conuerti quidem necessarium est: non tamen uniuersaliter, sed in parte: ut, Si omnis uoluptas est bonum; & bonum aliquod uoluptas. Particularem autem affirmatiuam quidem conuerti necesse est particulariter. Nam si uoluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit uoluptas. Priuatiuam uerò non est necessarium. Non enim si homo non inest alicui animali, & animal non inest alicui homini. Primum ergo sit priuatiua uniuersalis A B, *propositio: si ergo nulli* B *inest* A, *neq;* A *ulli inerit* B: *nam si alicui inest ut* C, *non uerum erit nullum* B *esse* A: *nam* C *eorū quæ sunt* B *aliquod est. Si uerò omni* B *inest* A: *&* B *alicui* A *inest: nam si nulli, neq;* A *ulli* B *inerit: sed positum erat, omni inesse. Similiter autem & si particularis est propositio: nam si inest* A *alicui* B, *&* A *alicui eorum quæ sunt* A *necesse est inesse: si enim nulli, nec* A *ulli inerit* B. *Si autē* A *alicui eorū quæ sunt* B *non inest, nō necesse est &* B *alicui* A *non inesse: ut si* B *quidem sit animal,* A *uerò homo: homo enim non omni animali, animal uerò omni homini inest.*

De conuersione Propositionum de modo. CAP. III.

EOdem autem modo se habebit in necessarijs propositionibus: nam uniuersalis quidem priuatiua uniuersaliter conuertitur. Affirmatiuarum autem utraq; particulariter. Nam si necesse est A *nulli* B *inesse, necesse est &* B *nulli* A *inesse: si enim alicui contingit: &* A *alicui* B *cōtinget.*

get. Si autem ex necessitate A omni uel alicui B inest, & B, alicui A necesse est inesse: nam si non ex necessitate inest, neq; A alicui B ex necessitate inerit. Particularis uerò priuatiua non conuertitur, propter eandem causam, propter quam & supra diximus. In Contingentibus uerò quoniam multipliciter dicitur Contingere, nam & Necessarium, & Non necessarium, & Poßibile continge re dicimus. In Affirmatiuis quidem similiter se habebit secundum conuersionem in omnibus. Nam si A omni aut alicui B contingit, & B alicui A contingit: si enim nulli, nec A ulli B: ostensum est enim hoc prius. In negatiuis uerò non similiter: sed quæcunq; quidem contingere dicuntur, ex eo quòd ex necessitate nō insunt, uel in eo quòd non ex necessitate insunt similiter. Vt si quis dicat hominē contingere non esse equum, aut album nulli tunicæ inesse. Horum enim * hoc quidē ex necessitate inest, illud uerò nō ex necessitate inest, & similiter conuertitur propositio. Nam si contingit nulli homini equum inesse, & hominem contingit nulli equo inesse: & si album contingit nulli tunicæ, & tunica contingit nulli albo: si enim alicui necessario, & album tunicæ alicui inerit ex necessitate: hoc enim ostensum est prius. Similiter autem & in Particulari negatiua. Quæcunque uerò ut in pluribus, & in eo quòd nata sunt dicuntur contingere, * secundum quem modum determinamus contingens: non similiter se habebat in priuatiuis conuersionibus. Sed & uniuersalis quidem priuatiua propositio non conuertitur: particularis uerò conuertitur. Hoc autem erit manifestum quando de contingenti dicemus. Nunc autem nobis tantum sit cum ijs quæ dicta sunt manifestum, quoniam Contingere nulli, aut alicui non inesse affirmatiuam habet figuram: nam &

Modi contingentis tres, necessarium, nō necessarium, poßibile.

De Conversione Propositionum Contingentium Cap 3

*Hoc, sequēs non respicit, sed præcedēs.

*De contingēti illo secūdo modo, præsertim hoc in libro determinabit syllogismos.

Contingit ipsi Est similiter ordinatur. Est autem, quibuscunque adiacens prædicatur, affirmationem semper facit, & omnino: ut, Est non bonum: uel, Est non album: uel simpliciter, Est non hoc. Ostendetur autem & hoc per sequentia: secundum conuersiones autem, similiter se habebunt in alijs.

De Modis syllogisticis, & asyllogistis absolutis Primæ figuræ. CAP. IIII.

His uerò determinatis, dicemus iam per quæ, & quando, & quomodo fit omnis syllogismus: postea uerò dicendum de demonstratione. Prius enim de Syllogismo dicendum, quàm de Demonstratione, eò quòd uniuersalior est syllogismus: nam demonstratio quidem syllogismus quidā est, syllogismus uerò non omnis, demōstratio. Quando igitur tres termini sic se habent ad inuicem, ut & postremus sit in toto medio, & medius in toto primo uel sit, uel non sit: necesse est extremitatum perfectum esse syllogismum. Voco autem Medium quod & ipsum in alio, & aliud in ipso est, quod & positione medium est. Extrema uerò quod & ipsum in alio, & in quo aliud est. Si enim A de omni B, & B de omni C, necesse est A de omni C prædicari. Prius enim dictum est, quomodo de omni dicimus. Similiter autem & si A de nullo B, B autem de omni C, quoniam A nulli C inerit. Si autem primum quidē omni medio consequens est, mediū uerò nulli postremo: non erit syllogismus extremitatum. Nihil enim necessarium accidit, eò quòd hæc sunt: nam & Omni, & Nulli contingit primū postremo inesse: quare neq; particulare, neq; uniuersale fit necessarium. Cùm autem nihil est necessarium, per hæc non erit syllogismus. Termini uerò eius quod est Omni inesse,

esse, animal, homo, equus: eius uerò quod est Nulli, animal, homo, lapis. Quando uerò nec primũ medio, nec medium postremo ulli inest, nec sic erit syllogismus. Termini uerò ut Inesse, scientia, linea, medicina: ut Non inesse, scientia, linea, unitas. Vniuersalibus igitur existentibus terminis, manifestum est in hac figura quando erit, & quando non erit syllogismus: & quoniam cùm est syllogismus, necessarium est terminos sic se habere, ut diximus: & si sic se habens manifestum quoniam erit syllogismus. Si autem hic quidem terminorum uniuersaliter, alius uerò particulariter ad alium, quando uniuersale quidem ponitur ad maiorem extremitatem uel prædicatiuum, uel priuatiuum, particulare uerò ad minorem prædicatiuum: necesse est syllogismum esse perfectum. Quando uerò ad minorem uel quolibet modo aliter se habeant termini: impoßibile est, Dico autem Maiorem extremitatem quidem in qua medium est: Minorem uerò, quæ sub medio est. Insit enim A *quidem omni* B, B *autẽ alicui* C: *ergo si est de omni prædicari, quod in principio dictum est, necesse est* A, *alicui* C *inesse. Et si* A *quidem nulli* B *inest,* B *uerò, alicui* C: *necesse est* A *alicui* C *non inesse: determinatum est enim & de nullo, quomodo dicimus, quare erit syllogismus perfectus. Similiter autem & si indefinitũ sit* B C *prædicatiuum: nam idem erit syllogismus indefinito, & particulari sumpto. Si autem ad minorem extremitatem uniuersale ponatur uel prædicatiuum, uel priuatiuum: non erit syllogismus neq; cum affirmatiua, neq; negatiua, neque indefinita, neque particularis sit: ut si* A *quidem alicui* B *inest, uel non inest:* B *autem, omni* C *inest. Termini ut inesse, bonum, habitus, prudẽtia: ut Non inesse, bonum, habitus, indisciplina.*

Rursum si B *quidẽ, nulli* C, A *uerò alicui* B *inest, uel non*

 inest.

inest, uel non omni inest, nec sic erit syllogismus. Termini Omni inesse, *albũ, equus, cygnus*: Nulli inesse, *albũ, equus, coruus.* Idem autẽ & si A B indefinitum sit. Nec quando ad maiorẽ extremitatẽ quidẽ uniuersale ponatur uel prædicatiuum, uel priuatiuum, ad minorem uerò particulare priuatiuum: non erit syllogismus uel indefinito, uel particulari sumpto. Velut si A quidem omni B inest, B autem alicui C non inest, uel non omni inest. Cui enim alicui non inest medium, hoc omne & nullum sequatur primum. Ponantur enim termini, animal, homo, album: deinde & de quibus albis non prædicatur homo, sumantur, cygnus, & nix: ergo animal de uno* quidem omni prædicatur, de altero* uerò nullo: quare nõ erit syllogismus. Rursum A quidem nulli B insit, B autem alicui C non insit: & sint termini, inanimatum, homo, album. deinde sumantur alba, de quibus non prædicatur homo: cygnus & nix: nam inanimatum de hoc* quidem omni prædicatur, de illo* uerò nullo. Amplius: Quoniam indefinitum est alicui eorum quæ sunt C, non inesse B: uerum est autem & nulli inest, & si non omni, quoniam alicui nõ inest: sumptis autem his terminis uelut nulli inesse, non fit syllogismus (hoc enim dictum est prius) manifestum ergo est, quoniam in eo quòd sic se habent termini non erit syllogismus, esset enim & in his. Similiter autem ostendetur: & si uniuersale ponatur priuatiuum. Neque enim si ambo interualla particularia prædicatiuè, uel priuatiuè dicantur: aut hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuum: uel hoc quidem indefinitum, illud uerò definitum, uel ambo indefinita, non erit syllogismus ullo modo. Termini uerò communes omnium: animal, album, equus: animal, album, lapis.

*Albo scilicet cygno.
*Albo, scilicet niue.
*Albo, scilicet de niue.
*Scilicet, cygno.

Manifestum est igitur ex ijs quæ dicta sunt, quoniam si

si sit syllogismus in hac figura particularis, quoniã necesse est terminos sic se habere ut diximus. Aliter enim sic se habentibus, nullo fit. Palàm autem quòd omnes, qui in hac sunt syllogismi, perfecti sunt. Omnes enim perficiuntur per ea, quæ ex principio sumuntur. Et quòd omnia problemata ostenduntur per hanc figuram. Etenim omni, & nulli: alicui, & non alicui inesse. Voco autem huiusmodi figuram, Primam.

De Syllogismis absolutis in Secunda figura. CAP. V.

QVando uerò idem huic Omni quidẽ, illi uerò Nulli inest, uel utriq; Omni, uel Nulli, figurã quidem huiusmodi uoco Secundam. Medium autem in hac dico, quod de utraq; prædicatur. Extremitates uerò, de quibus dicitur hoc. Maiorem quidem extremitatem, quæ iuxta medium posita est. Minorem uerò, quæ longius sita est à medio. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, primum uerò positione. Perfectus igitur non erit syllogismus ullo modo in hac figura: poßibile uerò erit & uniuersalibus, & non uniuersalibus existentibus terminis. Vniuersalibus igitur terminis erit syllogismus, quando medium huic quidem omni, illi uerò nulli inerit, etsi ad utrumuis sit priuatiuum, aliter uero nullo modo. Prædicetur enim M *de* N *quidem nullo, de* X *uerò omni quoniã igitur conuertitur priuatiua, nulli* M *inerit* N *: at* M *omni* X *supponebatur, quare* N*, nulli* X *inerit: hoc enim ostensum est prius. Rursum si* M N *quidem omni inest,* X *uerò nulli, neq;* N *ulli* X *inerit. Nam si* M*, nulli* X*, neq;* X *ulli* M *inerit: at uerò* M*, omni* N *inerat, quare* X*, nulli* N *inerit. Facta est enim rursum prima figura. Quoniam autem conuertitur priuatiuum, neque* N*, ulli* X *inerit: quare erit*

idem syllogismus: est autem ostẽdere hæc & ad impoßile ducentes. Quoniam ergo fit syllogismus sic se habẽtibus terminis manifestum, sed non perfectus: non enim solùm ex ijs, quæ ab initio sumpta sunt, sed ex alijs perficitur necessarium. Si autem M, *de omni* N & X *prædicetur, non erit syllogismus. Termini Inesse, substantia, animal, ratio: Non inesse, substantia, animal, lapis: Medium, substantia. Nec quando de* N, *nec de* X *nullo, prædicatur* M. *Termini Inesse, linea, animal, homo: Non inesse, linea, animal, lapis. Manifestum ergo quoniam si sit syllogismus ex uniuersalibus terminis, necesse est terminos sic se habere, ut in principio diximus: aliter enim se habentibus terminis non fit conclusio necessaria. Si autem ad alterũ sit uniuersaliter medium, quando ad maius quidem fuerit uniuersaliter uel prædicatiuè, uel priuatiuè, ad minus autem & particulariter, & opposita uniuersali (dico autem oppositæ, si uniuersale quidem priuatiuum, particulare prædicatiuum: uel si uniuersale prædicatiuũ, particulare priuatiuum) necesse est syllogismum fieri priuatiuum particulariter. Nam si* M, *nulli quidem* N, X *autem alicui inest: necesse est* N, *alicui* X *non inesse. Quoniam enim conuertitur priuatiuum, nulli* M *inerit* N, M *uerò supponebatur alicui* X *inesse: quare* N *alicui eorum quæ sunt* X *non inerit. Fit enim syllogismus per primam figuram. Rursus si* N *quidem omni* M, X *uerò alicui non inest, necesse est* N *alicui* X *non inesse. Nam si* X *omni inest* N, *prædicatur autem &* M *de omni* N, *necesse est* M *omni* X *inesse: supponebatur autem alicui non inesse. Et si* M, N, *Omni quidem inest,* X *autem non omni, erit syllogismus, quoniã non omni* X *inest* N, *demonstratio autem eadem. Si autem de* X *quidem omni, de* N *uerò non omni prædicatur* M, *non*

erit syllogismus. Termini Inesse, animal, substãtia, coruus. Non inesse, animal, album, coruus. Nec quando de X quidem ullo, de N uerò aliquo. Termini Inesse, animal, substantia, lapis: Non inesse, animal, substantia, scientia.

Quando igitur oppositum est uniuersale particulari, dictum est quando erit, & quando non erit syllogismus. Quando autem similis figuræ fuerint propositiones, ut ambæ priuatiuæ, uel affirmatiuæ: nullo modo erit syllogismus: Sint enim primùm priuatiuæ: & uniuersale ponatur ad maiorem extremitatem: ut M, N quidem nulli, X autem alicui non insit, contingit ergo & omni, & nulli X inesse N. Termini quidem Nulli inesse, nigrũ, nix, animal: Omni uerò inesse, non est sumere: si M alicui quidem X inest, alicui autem nõ. Nam si omni X inest N, & M nulli N, etiam M nulli X inerit: sed positum erat alicui inesse, non igitur sic sumere cõtingit terminos. Ex indefinito autem ostendendum est. Quoniam enim uerum est M non inesse alicui X, & si nulli inest: nulli uerò cùm insit, nõ erit syllogismus, manifestum, quoniam neque nunc erit. Rursum si prædicatiuæ, & uniuersale ponatur similiter, ut M omni quidem N, X autem alicui insit: contingit ergo & omni, & nulli X inesse. Termini Nulli inesse, album, cygnus, lapis: Omni uerò non erit sumere terminos: propter eandem causam quam & prius: sed ex indefinito monstrandũ est. Si autem uniuersale ad minorem extremitatem est, & M X quidem nulli, N uerò alicui non inest: contingit N & omni, & nulli X inesse. Termini Inesse, album, animal, coruus: Non inesse, album, lapis, coruus. Similiter autem & si prædicatiuæ fuerint propositiones. Termini nõ Inesse, album, animal, nix: Inesse, album, animal, cygnus. Manifestum est igitur quoniam si similis figuræ sint propositiones,

nes, & hæc quidem uniuersalis, illa uerò particularis, quoniam nullo modo fit syllogismus. Sec nec si alicui, utrique inest, uel non inest, uel huic quidem inest, illi uerò non, uel neutri omni uel indefinitæ. Termini autem communes omnium, album, animal, homo: album, animal, inanimatum. Manifestum est igitur ex prædictis, quoniam si sic se habent termini ad inuicem, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate: & si fit syllogismus, necesse est terminos sic se habere. Palàm autem & quòd omnes imperfecti sunt, qui in hac figura sunt syllogismi: omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam, quæ uel insunt terminis ex necessitate, uel ponuntur uelut hypotheses, ut quando per impossibile ostendimus. Et quòd non fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & uniuersales, & particulares.

De Syllogismis absolutis Tertiæ figuræ. CAP. VI.

Caput hoc definitiones tres continet, tres conclusiones, & corollaria tria.

SI autem eidem hoc quidem omni, illud uerò nulli inest, uel ambo omni, uel nulli figuram quidem huiusmodi uoco Tertiam. Medium autem in hac dico, quo de ambo prædicamus. Extremitates uerò, quæ prædicantur. Maiorem autem extremitatem, quæ longius est medio: Minorem uerò, quæ propius. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, ultimum uerò positione est.

Perfectus igitur non fit syllogismus, nec in hac figura: possibilis uerò erit & uniuersaliter, & non uniuersaliter terminis existentibus ad medium. uniuersaliter quidem quando & P & R, inerunt omni S, quoniam alicui R inerit P ex necessitate: nam quoniam conuertitur prædicatiua, inerit S alicui R, quare quoniam P inest omni S, & S alicui R, necesse est P alicui R inesse. Fit enim syllogismus per

per primam figuram. Est autem & per impoßibile, & expositione* facere demonstrationem. si enim ambo omni s insunt, si sumatur aliquod eorum quæ sunt s, ut n, huic & p & r inerunt ex necessitate: quare alicui r inerit p. Et si r omni quidem s, p autem nulli s inest, erit syllogismus, quoniam p alicui r non inerit ex necessitate. Nam idem modus erit demonstrationis, conuersa r, s propositione. Ostendetur autem & per impoßibile, quemadmodum in prioribus. Si autem insit r s quidem nulli, p uerò omni s, non erit syllogismus. Termini Inesse, animal, equus. homo: Non inesse, animal, inanimatum, homo: neq; quando ambo de nullo s dicuntur, non erit syllogismus. Termini Inesse, animal, equus, inanimatum: Non inesse, homo, equus, inanimatum: Medium, inanimatum. Manifestum est igitur & in hac figura & quando erit, & quando non erit syllogismus ex uniuersalibus terminis. Quando enim ambo termini sunt prædicatiui, erit syllogismus: quoniam inest alicui extremitas extremitati: quando uerò priuatiui, non erit syllogismus: quando autem hic quidem priuatiuus, ille uerò affirmatiuus, si maior quidem fuerit priuatiuus, alter uerò affirmatiuus, erit syllogismus, quoniam alicui non inest extremitas extremitati. Si autem econuerso, non erit. Si autem hic quidem sit uniuersaliter ad mediũ, alter uerò particulariter, si uterque sit prædicatiuus, necesse est fieri syllogismum, & si alteruter sit uniuersalis terminorum: nam si r omni s insit, p. uerò alicui s, necesse est & p alicui r inesse. nam quoniam conuertitur affirmatiua inerit s, alicui p: quare quoniam r omni s inest, s autem alicui p, & r alicui p inerit, quare & p alicui r. Rursum, si r alicui s, p uerò omni s insit, necesse est & p alicui r inesse: nã idem modus

*Id est syllogismo expositorio.

dus demonstrationis. Est autem demonstrare & per impoßibile, & expositione, quemadmodum in prioribus. Si autem unus quidem sit prædicatiuus, alius uerò priuatiuus, uniuersaliter autem prædicatiuus, quando minor quidem fuerit prædicatiuus, erit syllogismus: nam si R *omni* S, P *uerò alicui* S *non inest, necesse est* P *alicui* R *non inesse: si enim* P *omni* R, & R *omni* S, & P *omni* S *inerit, sed non inerat. Monstratur autem & sine deductione: si sumatur aliquid eorum quæ sunt* S, *cui* P *non inest. Quando uerò maior fuerit prædicatiuus, non erit syllogismus: ut si* P *insit omni* S, R *autem alicui* S *non insit. Termini uerò Omni inesse, animatum, homo, animal: Nulli uerò non est sumere terminos: si* R *inest alicui quidem* S, *alicui autem non. Si enim omni* S *inest* P, R *autem alicui* S, & P *inerit alicui* R: *sed positum erat nulli* R *inesse. Sed quemadmodum in prioribus, dicendum est: nam cùm indefinitum est alicui non inesse, & quod nulli inest uerum est dicere alicui non inesse, nulli uerò cùm inesset nõ erat syllogismus: manifestum ergo est, quòd non erit syllogismus. Si autem priuatiuus sit uniuersalis terminus, quando maior quidem priuatiuus fuerit, minor autem prædicatiuus, erit syllogismus. Si enim* P *nulli* S, R *autem alicui inest* S, & P *alicui* R *non inerit. Rursum enim prima erit figura,* R S *propositione conuersa. Quando autem minor fuerit priuatiuus, non erit syllogismus. Termini Inesse, animal, homo, ferum: Non inesse, animal, sciẽtia, ferum: Medium in utrisque, ferum. Nec quando ambo priuatiui ponuntur: est autem unus quidem uniuersalis, alter uerò particularis. Termini Inesse, quando minor est uniuersalis ad medium, animal, homo, ferum: Non inesse, animal, scientia, ferum. Quando autem maior, Non inesse*

esse quidem, coruus, nix, album: Inesse uerò non est sumere, si R alicui quidem inest S, alicui autem non inest. Si enim P omni R insit, R autem alicui S, & P inerit alicui S. Positum est autem nulli, sed ex indefinito, monstrandum est. Neque si uterque alicui medio inest, uel non inest, uel unus quidem inest, alter uerò non inest, uel hic quidem alicui, ille uerò non omni, uel indefinite, nullo modo erit syllogismus. Termini autem communes omnium, animal, homo, album. animal, inanimatum, album.

Manifestum est igitur, & in hac figura, quando erit, & quando non erit syllogismus: & quoniam habentibus se terminis, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate: & si fit syllogismus, necesse est terminos sic se habere.

Manifestum est etiam, quòd omnes imperfecti sunt in hac figura syllogismi: omnes enim perficiuntur quibusdam assumptis. Et quòd syllogizare uniuersale per hanc figuram non erit, neque priuatiuum, neque affirmatiuum.

De Tribus figuris, & indirectis syllogismis ad inuicem. CAP. VII.

Continet hoc caput corollaria quinque tres figuras respicientia.

PAlàm autem & quòd in omnibus figuris quando nõ fit syllogismus, cùm prædicatiui quidem, uel priuatiui sunt utriq; termini, & particulares, nihil omnino fit necessarium. Cùm autem prædicatiuus, & priuatiuus, & uniuersaliter sumptus priuatiuus, semper fit syllogismus minoris extremitatis ad maiorẽ: ut, si A quidẽ omni B uel alicui, B autem nulli C, cõuersis enim propositionibus, necesse est C alicui A nõ inesse. Similiter autẽ & in alijs figuris: semper enim fit per conuersionem syllogismus.

Palàm etiam quòd indefinitum pro prædicatiuo particul

ticulari positum, eundem faciet syllogismum in omnibus figuris. Manifestum autem & quod omnes imperfecti syllogismi, perficiuntur per primam figuram. Aut enim ostensiuè, aut per impoßibile clauduntur omnes: utrinque autem fit prima figura. Et ostensiue quidē perfectis, quoniam per conuersionē claudebantur omnes: conuersio autem primā faciebat figurā: per impoßibile uerò demōstratis, quoniam posito falso syllogismus fit per primam figuram. Vt in postrema figura, si A *et* B *omni* C *insunt, quoniam* A *alicui* B *inest, nam si nulli, &* B *omni* C, *nulli* C *inerit* A: *sed inerat omni. Similiter autem in alijs. Est etiam reducere omnes syllogismos ad uniuersales syllogismos primæ figuræ. Nam qui sunt in secunda figura, manifestū quoniam per illos perficiūtur, uerùm nō similiter omnes: sed uniuersales quidem priuatiua conuersa, particulariū autem utraq; per Ad impoßibile reductionem. Qui uerò in prima sunt particulares, perficiuntur quidem per se.*

Est autem & per secundam figuram ostendere ad impoßibile ducētes: ut si A *omni* B, *&* B *alicui* C, *quoniam* A *alicui* C *inerit. Si enim nulli,* B *autē omni, nulli* C *inerit* B. *Hoc enim scimus per secundam figuram. Similiter autem & in priuatiuo erit demonstratio: si enim* A *nulli* B, *&* B *alicui* C *inest,* A *alicui* C *non inerit: nam si* A *omni* C, B *autem nulli inest: nulli* C *inerit* B. *Hæc autem fuit media figura: quare quoniam qui in media sunt syllogismi, omnes reducuntur in primæ figuræ uniuersales syllogismos: qui uerò particulares sunt in prima, ad eos qui sunt in media: manifestum est, quòd & particulares reducentur ad eos, qui in prima figura sunt, uniuersales syllogismos: qui uerò sunt in tertia, cùm uniuersales sint quidem termini, statim perficiuntur per illos syllogismos. Si autem particulares,*

sunt

sumuntur per particulares syllogismos primæ figuræ:sed hi reducti sunt ad illos:quare & tertiæ figuræ particulares. Manifestum ergo quòd omnes reducentur in primæ figuræ uniuersales syllogismos. Igitur syllogismi inesse,uel non inesse ostendentes, dictum est quomodo se habent,& ad eos qui ex eadem sunt figura,& ad inuicem,& ad eos qui ex alijs sunt figuris.

De Syllogismis ex Necessario in tribus figuris. CAP. VIII.

De syllogismis de necessario caput hoc concluſiões duas habet,& corollariũ unum.

QVoniam autem diuersum est Inesse,& Ex necessitate inesse,& Cõtingere inesse, (nam multa insunt quidem,non tamen ex necessitate: alia uerò neq; ex necessitate,neque insunt omnino,contingit autem inesse) manifestum quòd & syllogismus in unoquoque horum diuersus est,& non similiter habentibus se terminis:sed hic quidem ex necessarijs, ille uerò ex ijs quæ simpliciter insunt, ille autem ex contingentibus. Ergo in necessarijs quidem ferè similiter se habet, & in ijs quæ insunt. Similiter enim positis terminis, & in ijs quæ insunt, & in ijs quæ ex necessitate insunt,uel non insunt,& erit, & non erit syllogismus. Verum distabit in eo quod adiacet terminis ex necessitate inesse,uel non inesse:nam & priuatiuum similiter conuertitur, & in toto esse, & de omni similiter aßignabimus. Ergo in alijs quidem eodem modo ostendetur per conuersionem:quoniam conclusio necessaria, quomodo in eo quod est inesse. In media autem figura quando fuerit uniuersalis affirmatiua, particularis uerò priuatiua, & rursum in tertia quando uniuersalis quidem prædicatiua, particularis uerò priuatiua, non similiter erit demõstratio:sed necesse est exponentes,cui alicui utrunque non inest, de hoc facere syllogismum: erit enim necessarius in

hoc, si autem de exposito est necessarius, erit & de illo aliquo: nam hoc quod est expositum, ipsum quidem illud aliquid est. Fit autem uterq; syllogismus in propria figura.

De Mistis ex una necessaria, & altera absoluta in prima figura. CAP. IX.

Accidit autem quandoq; & altera propositione necessaria, necessarium fieri syllogismum: uerùm non utralibet, sed quæ ad maiorem extremitatem est, ut si A *quidem* B *ex necessitate sumptum est inesse, uel non inesse,* B *autem* C *inesse tantùm: sic enim sumptis propositionibus ex necessitate* A *inerit* C*, uel non inerit: nam quoniam omni* B *ex necessitate inest, uel non inest* A*,* C *autem aliquid eorum quæ sunt* B *est, manifestum quoniam &* C *ex necessitate erit alterũ horum. Si autem* A B *quidem non necessaria,* B C *autem necessaria, non erit conclusio necessaria. Nam si est: accidit* A *alicui* B *inesse ex necessitate, per primam, & tertiam figuram: hoc autem falsum: contingit enim tale esse* B*, cui possibile est* A *nulli inesse. Amplius autem & ex terminis manifestum, quoniam non erit conclusio necessaria: ut si* A *quidem sit motus,* B *autem sit anima, in quo autem* C *homo: nanq; homo animal est ex necessitate, mouetur autem animal non ex necessitate, quare nec homo. Similiter autem & si priuatiua sit* A B*. Nam eadem demonstratio. In particularibus autem syllogismis, si uniuersalis quidem est necessaria, & conclusio erit necessaria: si autem particularis, non necessaria, siue priuatiua, siue prædicatiua fuerit uniuersalis propositio. Sit autem primò uniuersalis necessaria, &* A *quidem omni* B *insit ex necessitate,* B *autem alicui* C *insit solùm: necesse est ergo* A *alicui* C *inesse*

ex necessitate: nam c *sub* b *est,* b *autem omni* a *inerat ex necessitate. Similiter autem & si priuatiuus syllogismus sit: nam eadem erit demonstratio. Si autem particularis est necessaria: non erit cõclusio necessaria: nihil enim impossibile euenit: quemadmodum nec in uniuersalibus syllogismis: similiter autem & in priuatiuis. Termini: motus, animal, album.*

De Mistis ex una necessaria, & altera absoluta in secunda figura. CAP. X.

IN secunda autem figura si priuatiua quidem propositio uniuersalis sit, & necessaria: conclusio erit necessaria. Si autem prædicatiua, nõ necessaria. Sit enim primum priuatiua necessaria: & a b *quidem nulli contingat,* c *autem insit tantum: quoniam ergo conuertitur priuatiua, &* b *nulli* a *contingit:* a *autẽ omni* c *inest, quare nulli* c *contingit* b, *nam* c *sub* a *est. Similiter autem & si ad* c *ponatur priuatiuum: nam si* a c *nulli contingit, &* c *nulli* a *poterit inesse.* a *autem omni* b *inest: quare nulli eorum quæ sunt* b, *contingit* c *: fit enim prima figura rursum, ergo neq;* b *ipsi* c,* *conuertitur enim similiter. Si autem prædicatiua propositio est necessaria, non erit conclusio necessaria: insit enim* a *omni* b *ex necessitate,* c *autem nulli insit tantum: conuersa ergo priuatiua, fit prima figura. Ostensum est autem in prima, quoniam cum non est necessaria, quæ ad maiorem est priuatiua, nec conclusio erit necessaria: quare nec in his erit ex necessitate. Amplius autem si conclusio est necessaria, accidit* c *alicui* a *non inesse ex necessitate: si enim* b *nulli* c *inest ex necessitate, neque* c *ulli* b *inerit ex necessitate:* b *autem alicui* a *necesse est inesse, si quidem &* a *omni* b *ex necessitate inerat: quare* c *necesse est*

* Subaudiendũ est, inesse contingit.

alicui A *non inesse: sed nihil prohibet* A *huiusmodi accipere, cui omni* C *contingat inesse. Amplius & si terminos ponentes sit ostendere, quoniam conclusio non est necessaria simpliciter. & his existentibus, necessarium, ut sit* A *animal,* B *uerò homo,* C *autem album, & similiter propositiones sumptæ sint: contingit enim animal nulli albo inesse: non inerit ergo nec homo ulli albo, sed non ex necessitate. contingit enim hominem fieri album, non tamen donec animal nulli albo insit: quare cùm hæc sint, necessaria erit conclusio: simpliciter autem non necessaria.*

Similiter autem se habebit & in particularibus syllogismis, quando priuatiua quidem propositio & uniuersalis fuerit, & necessaria, & conclusio erit necessaria. Quando autem prædicatiua uniuersalis fuerit necessaria, priuatiua uerò particularis non necessaria, non erit conclusio necessaria. Sit enim primum priuatiua, & uniuersalis necessaria, & A B *quidem nulli contingat inesse,* C *autem alicui insit: quoniam ergo conuertitur priuatiua, &* B *nulli* A *continget inesse,* A *autem alicui* C *inest: quare ex necessitate alicui eorum quæ sunt* C *, non inerit* B. *Rursum sit prædicatiua, & uniuersalis, & necessaria, & ponatur ad* B *quidem prædicatiuum: si ergo* A *omni* B *ex necessitate inest,* C *autem alicui non inest: quoniam non inerit* B *alicui* C *manifestum, sed non ex necessitate. Nam ijdem termini erunt ad demonstrationem, qui in uniuersalibus syllogismis: sed nec si priuatiua necessaria est particulariter sumpta, erit conclusio necessaria. Nam per eosdem terminos demonstratio est.*

De Syllogismis mistis ex altera necessaria, & altera absoluta in tertia figura. CAP. XI.

In

IN postrema autem figura terminis quidem uniuersalibus ad medium, & prædicatiuis utrisq; propositionibus, si utralibet sit necessaria, & conclusio erit necessaria. Si autem hæc quidem sit priuatiua, illa uerò prædicatiua, quando priuatiua quidem fuerit necessaria, & conclusio erit necessaria: quãdo autem prædicatiua, non erit necessaria. Sint enim primum utræq; prædicatiuæ propositiones, & A & B omni C insint, necessaria autem sit A C: quoniam ergo B omni C inest, & C alicui B inerit, eò quòd conuertitur uniuersalis particulariter. Quare si A inest omni C ex necessitate, & C alicui B: & A alicui B necessarium inesse: nam B sub C est. Fit igitur prima figura. Simuliter autem ostendetur, & si B C est necessaria, conuertitur enim C alicui A, quare si omni C inest B ex necessitate, & A alicui B inerit ex necessitate. Rursum sit A C quidem priuatiua, B C uerò affirmatiua, necessaria autem priuatiua: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, erit C alicui B, A autem, nulli C ex necessitate, neque A alicui B inerit ex necessitate: nam B sub C est. Si autem prædicatiua sit necessaria, non erit conclusio necessaria. Sit enim B C prædicatiua, & necessaria, A C autem priuatiua, & non necessaria: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, inerit & C alicui B ex necessitate. Quare si A quidem nulli eorum quæ sunt C inest, C autem alicui eorum, quæ sunt B, & A alicui eorũ quæ sunt B non inerit: sed non ex necessitate. Ostensum est enim in prima figura quoniam priuatiua propositione non necessaria, nec conclusio erit necessaria. Amplius autem & per terminos sit manifestum: sit enim A quidem bonum, in quo B animal, C autem equus: ergo bonum quidem contingit nulli equo inesse, animal uerò

necesse est omni equo inesse: sed non necesse est aliquod animal non esse bonum, siquidem contingit omne esse bonum. aut si nō hoc poßibile: sed uigilare, uel dormire terminum ponendum. omne enim animal susceptibile est horum. si igitur termini uniuersaliter ad medium sint: dictum est, quando erit conclusio necessaria. Si autem hic quidem uniuersalis, ille uerò particularis, prædicatiuus uterque: quando uniuersalis fuerit necessarius, & conclusio erit necessaria. Demonstratio autem eadem quæ & prius: conuertitur enim & particularis affirmatiua. si ergo necesse est B, *omni* C *inesse*, A *autem sub* C *est: necesse est* B *alicui* A *inesse. si autem* B *alicui* A, & A *alicui* B *inesse necessarium: conuertitur enim. Similiter autem & si* A C *sit necessaria uniuersalis: nam* B *sub* C *est. Si autem particularis est necessaria, non erit conclusio necessaria. Sit enim* B C *particularis, & necessaria,* A *autem insit omni* C, *non tamen ex necessitate: conuersa ergo* B C *prima fit figura, & uniuersalis quidem propositio non necessaria, particularis autem necessaria: quando autē sic se habebant propositiones, non erat conclusio necessaria, quare nec in his. Amplius autem & ex terminis manifestum. Sit enim* A *quidem uigilatio,* B *autem bipes, in quo autem* C, *animal ergo* B, *alicui* C *necesse est inesse:* A *autem omni* C *contingit, &* A *non necessariò* B: *non enim necesse est aliquem bipedem dormire, uel uigilare. Similiter autem per eosdē terminos ostendetur etiam si* A C *sit particularis, & necessaria. Si autem hic quidem terminorum sit prædicatiuus, ille priuatiuus, & necessarius: quando uniuersalis fuerit priuatiuus, & necessarius, & conclusio erit necessaria. Si enim* A *nulli* C *ex necessitate cōtingit,* B *autem alicui* C *inest:*

necesse

necesse est A *alicui* B *non inesse: quando autem affirmatiua necessaria ponetur uel uniuersalis, uel particularis, uel priuatiua particularis, non erit conclusio necessaria. Nam alia quidem eadem quæ & in prioribus dicemus. Termini autem cùm uniuersalis quidem affirmatiua est necessaria, uigilatio, animal, homo: Medium, homo: cùm autem particularis prædicatiua necessaria, uigilatio, animal, album: animal enim necesse est alicui albo inesse, uigilatio autem contingit nulli: & non necesse est alicui animali non inesse uigilationem. Quando autem priuatiua particularis est necessaria: bipes, motus, animal: Medium, animal. Manifestum igitur quoniam * inesse quidem non est syllogismus, si utræque propositiones non sunt in eo quod est inesse: necessarij uerò est, & altera solùm existente necessaria. In utrisq; autem & affirmatiuis, & priuatiuis existentibus syllogismis, necesse est alteram propositionem similem esse cõclusioni. Dico autem similem, si inesse quidem, existentem: si autem necessaria, necessariam. Quare & hoc palàm, quoniam non erit conclusio neq; necessaria, neq; inesse: non sumpta uel necessaria, uel quæ inesse significet propositione. Igitur de necessario quomodo fit, & quam differentiam habeat ad inesse, sufficienter penè dictum est.*

*Inesse hic genitiui locũ tenet.

De Cõtingenti non necessario. CAP. XII.

D*E contingente autem post hæc dicemus; quando, & quomodo, & per quæ erit syllogismus. Dico autem* Contingere, & Contingens: *quo non existente necessario, posito autem inesse, nihil erit propter hoc impoßibile. Nam necessarium æquiuocè contingere dicitur. Quoniam autem hoc est contingens, manifestum ex affirmationibus, & negationibus oppositis. Nam non contingit*

*esse, Non poßibile esse: & Impoßibile esse, & Necesse est non esse: uel eadem sunt, uel sequuntur se inuicem: quare & opposita his Contingit esse, & Non impoßibile esse, & Non necesse non esse, eadem erunt, uel sequentia se inuicem. De omni enim affirmatio, uel negatio uera. Erit ergo Contingens necessarium, & non Necessarium contingens. Accidit autem omnes quæ secundum contingere sunt propositiones, conuerti sibi inuicem: dico autem non affirmatiuas negatiuis, sed quæcunque affirmatiuam habent figuram secundum oppositionem: ut ea quæ est contingit esse, ei quæ est contingit non esse: & ea quæ est contingit omni, ei quæ est contingit nulli, uel non omni: & quæ alicui, ei quæ * non alicui: eodem autem modo & in alijs. Quoniam enim quod est contingens, non est necessarium, & quod non est necessarium, poßibile est non esse: manifestum quoniam si contingit* A *inesse* B, *contingit & non inesse: & si omni contingit inesse, & omni contingit non inesse. Simuliter autem & in particularibus affirmationibus: nam eadem demonstratio. Sunt autem huiusmodi propositiones, prædicatiuæ: nam contingere, ei quod est esse, similiter ponitur, quemadmodum dictum est prius.* * *Determinatis autem his, rursum dicimus quoniam Contingere duobus modis dicitur: Vno quidem, quod plerunque fit, & deficit necessarium: ut canescere hominem, uel augeri, uel minui, uel omnino quod natum est esse. Hoc enim non continuum habet necessarium, eò quòd non semper est homo: cùm tamen homo est, aut ex necessitate, aut in pluribus est. Alio autem modo, infinitum quod & sic, & non sic poßibile: ut animal ambulare, uel ambulante fieri motum terræ, uel omnino quod casu fit: nihil enim magis sic natum est,*

*Pro alicui non.

*In secūdo Peri hermenias.

est, uel econtrario. Conuertitur ergo & secundum oppositas propositiones utrunq; Contingens, non tamen eodem modo: sed quod natum quidem est esse, ei quod non ex necessitate esse. sic enim contingit non canescere hominem. infinitum autem ei, quod nihil magis sic, uel illo modo. Disciplina autem, & syllogismus demonstratiuus, ex infinitis quidem non est, eo quòd inordinatum est mediū: ex ijs uerò quæ nata sunt esse, penè orationes, & considerationes fiunt de sic contingentibus: ex illis autem possibile quidem est fieri syllogismum: non tamen solet quæri. Hæc ergo definientur magis in sequentibus: nunc autem dicemus, quando & quomodo, & quis erit syllogismus ex contingentibus propositionibus. Quoniam autem contingere hoc huic inesse, dupliciter est accipere: aut enim cui inest hoc, aut cui contingit ipsum inesse, nam de quo B A *contingere, horum alterū significat: aut de quo dicitur* B, *aut de quo contingit dici: de quo autē* B A *contingere: aut omni* B *possibile inesse* A, *nihil differt. Manifestum igitur quoniam dupliciter dicetur* A *omni* B *inesse contingere. Primùm ergo dicemus si de quo* C *contingit* B, *& de quo* B, *contingit* A: *quis erit, & qualis syllogismus: sic enim utræque propositiones sumuntur secundū contingere: quando autem de quo* B *est, contingit* A: *hæc quidem inesse, illa uerò contingens: quare à similibus figuris incipiendum quemadmodum & in alijs.*

De Syllogismis ex ambabus cōtingentibus in prima figura. CAP. XIII.

QVando ergo A *contingit omni* B, *&* B *omni* C, *syllogismus erit perfectus, quoniam* A *contingit omni* C *inesse. Hoc autē manifestū est ex definitione: nam contingere omni inesse sic dicebamus. Similiter autem & si*

A quidem contingit nulli B, B autem omni C, quoniam A contingit nulli C. Nam de quo B contingit, A non contingere: hoc erat nullum dimittere sub B contingentium. Quando autem A contingit omni B, B autem nulli C, per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersa autem B C secundum contingere, fit idem quemadmodum & prius: quoniam enim contingit B nulli C inesse, contingit & omni inesse. Hoc autem dictũ prius. Quare si B quidẽ omni C, A autem omni B, rursum idem fit syllogismus. Similiter autem etsi ad utrasque propositiones negatio ponatur cum contingere (dico autem ut si A contingit nulli B, & B nulli C.) igitur per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersus autem rursus idem erit, qui & prius. Manifestum est igitur quoniã negatione posita ad minorẽ extremitatem, uel ad utrasq; propositiones, aut non fit syllogismus, aut fit quidem, sed non perfectus: ex conuersione enim fit necessarium. Si autem hæc quidem propositionum uniuersalis, illa uerò particularis sumatur, ad maiorem quidem extremitatem posita uniuersali, syllogismus erit perfectus. Nam si A omni B contingit, B autem, alicui C, A alicui C contingit: hoc autem manifestum ex definitione contingentis. Rursum si A contingit nulli B, B autem contingit alicui C inesse: necesse est A contingere alicui C non inesse. Demonstratio autem eadem quæ in his. Si autem priuatiua sumatur particularis propositio, uniuersalis autem affirmatiua, positione autem similiter se habeant (ut A quidem omni B contingat, B autem alicui C contingat non inesse) per sumptas quidem propositiones non fit manifestus syllogismus: conuersa autem particulari, & posito B alicui C contingere inesse, eadem erit conclusio quæ & prius,

quem

quemadmodum in ijs quæ ex principio. Si autem quæ ad maiorem extremitatem particularis sumatur, quæ ad minorem uniuersalis, siue utræque sumantur affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue non similis figuræ, siue utræque indefinitæ, uel particulares: nullo modo erit syllogismus. Nihil enim prohibet B transcendere A, & non prædicari de æquis: in quo enim B transcendit A, sumatur C: huic neque omni neque nulli, neque alicui, neq; non alicui contingit A inesse: siquidem conuertuntur secundum contingere propositiones, & B pluribus contingit quàm A inesse. Amplius autem ex terminis manifestum est: nam sic se habentibus propositionibus, primum postremo & nulli contigit, & omni ex necessitate inesse. Termini autem communes omnium, inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uerò, animal, album, uestis. Manifestum igitur quoniam hoc modo habentibus se terminis, nullus fit syllogismus: nam omnis syllogismus uel eius quod est inesse est, uel ex necessitate, uel contingere: non est autem eius quod est inesse, neque necessarij manifestum quoniam non est, nam affirmatiuus interimitur priuatiuo, & priuatiuus affirmatiuo: relinquitur ergo eius quod contingere esse, hoc autem impossibile. Ostensum est enim quoniam sic se habentibus terminis, & omni postremo primùm necesse inesse, & nulli contingere inesse: quare non erit eius quod est contingere syllogismus: nam necessarium non erat contingens.

Manifestum autem & quoniam cùm uniuersales sunt termini in contingentibus propositionibus semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui, siue priuatiui. Verùm ex prædicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autem imperfectus. Oportet autem contingere

sumere non in necessarijs, sed secundum dictam definitionem: aliquoties autem latet huiusmodi.

De Syllogismis ex una absoluta, & altera contingente in prima figura. CAP. XIIII.

Si autem hæc quidem inesse, illa uerò contingere sumatur propositionũ, quãdo quæ ad maiorẽ quidẽ extremitatem cõtingere significauerit, perfecti erũt omnes syllogismi, & contingentis secundum dictam determinationem: quando autem quæ ad minorẽ, & imperfecti omnes, & priuatiui syllogismi non contingentis secundũ dictam determinationem: sed eius quod est nulli, aut non omni ex necessitate inesse. Si enim nulli, aut non omni ex necessitate cõtingere dicimus, & nulli, & non omni inesse. Contingat enim A *omni* B, B *autem omni* C *ponatur inesse: quoniam igitur sub* B *est* C, A *autẽ cõtingit omni* B, *manifestũ quoniam &* C *omni cõtingit* A: *fit ergo perfectus syllogismus. Similiter autẽ & cum priuatiua est* A B *propositio,* B C *autem affirmatiua, & hæc quidẽ contingere, illa uerò inesse sumetur: perfectus erit syllogismus, quoniam* A *contingit nulli* C *inesse. Quoniam ergo inesse posito ad minorem extremitatem, perfecti syllogismi fiunt, manifestum. Quod autem contrariè se habente erunt syllogismi, per impossibile monstrandum est: simul autem erit manifestum & quoniam imperfecti: nam ostensio non ex sumptis propositionibus. Primum autem dicendũ quoniam si cùm est* A *necesse est esse* B, *& cùm possibile est esse* A, *possibile erit* B, *ex necessitate. Sit enim sic se habentibus rebus ut in quo quidem* A, *possibile, in quo autem* B, *impossibile: si ergo aliud possibile quidem est, cùm possibile esse, ipsum fiet: hoc uerò impossibile, quoniam impossibile, non utique fiet: simul autem si* A *possibile, &* B *impossibile,*

bile, cõtinget A *fieri præter* B: *si autem fieri, & esse: nam quod fit, quando factum est, est.* Oportet autem accipere non solùm in generatione poßibile, & impoßibile, sed & in uerum esse, & in quod actu est, & quocunq; modo simpliciter aliter dicitur poßibile:: in omnibus enim similiter se habebit. Amplius cùm est A B esse, non tanquam uno aliquo existente A, erit B, oportet opinari: nihil enim est ex neceßitate uno aliquo existente, sed duobus ad minus, ut quando propositiones sic se habent, ut dictum est, secundum syllogismum: nam si C dicitur de D, D autem de E, & C de E ex neceßitate: & si utrũq; poßibile, & conclusio erit poßibilis. Quemadmodum ergo si quis ponat A quidem propositiones, B autem conclusionem, accidet non solùm A existente necessario, & B simul esse necessarium, sed etiam poßibili, poßibile. Hoc autem ostenso, manifestum est, quoniam falso posito, & non impoßibili, & quod accidit propter positionem falsum erit, & non impoßibile: ut si A falsum quidem est, non tamen impoßibile: cùm autem sit A & B, erit falsum quidem, non tamen impoßibile. Nam ostensum est quoniam cùm est A, est & B, & cùm poßibile est A, poßibile est & B. Positum autem est A poßibile esse, & B igitur erit poßibile: si enim impoßibile est B, simul idem erit poßibile & impoßibile. Determinatis autem ijs, insit A omni B, B autem contingat omni C, necesse est igitur A contingere omni C inesse. Fac enim non contingat, B autem omni C ponatur inesse (hoc autem falsum quidem) non tamen impoßibile: si ergo A quidem non contingit omni C, B autem omni C insit, A non omni B contingit: Fit enim syllogismus per tertiam figuram. Sed positum erat, omni C contingere inesse, necesse est ergo A omni C contingere. Falso enim posito, &

non

non impoßibili, quod accidit est impoßibile. Poßibile est autem & primam figuram facere impoßibile ponentes B *inesse* C: *nam si* B *omni* C *inest,* A *autem omni* B *contingit, & omni* C *continget* A: *sed positum erat, non omni poßibile inesse. Oportet autem accipere omni inesse non secundum tempus determinantes, ut nunc, aut in hoc tempore, sed simpliciter (per huiusmodi enim propositiones & syllogismos facimus) quoniam secundum non sumpta propositione, non erit syllogismus: nihil enim fortasse prohibet quandoque & omni mouenti hominem inesse, ut si nihil aliud moueatur: mouens autem contingit omni equo, sed homo nulli equo contingit. Amplius: Sit primum quidem animal, medium uerò mouens, postremum uerò homo: ergo propositiones quidem similiter se habebunt, conclusio uerò erit necessaria, non contingens: ex necessitate enim homo est animal. Manifestum igitur, quoniam uniuersale sumendum simpliciter, & non tempore determinantes. Rursum: Sit priuatiua propositio uniuersalis* A B, *& sumatur* A *quidem nulli* B *inesse,* B *autem contingat omni* C *inesse: his igitur positis, necesse est* A *contingere nulli* C *inesse. Fac enim nõ contingat,* B *autẽ ponatur inesse* C *sicut prius: necesse est igitur* A *alicui* B. *inesse: fit enim syllogismus per tertiam figuram. Hoc autem impoßibile: quare contingit* A *nulli* C. *Posito enim falso, & non impoßibili, impoßibile est quod accidit. Hic ergo syllogismus non est contingentis secundum definitionem, sed nulli inesse ex neceßitate. Hæc est contradictio factæ hypothesis. Positum est enim ex neceßitate* A *alicui* C *inesse: syllogismus autem per impoßibile, oppositæ est contradictionis. Amplius autem & ex terminis manifestum, quoniam non erit conclusio contingens: sit enim* A *quidem coruus,*

uus,

uus, in quo autem B intelligens, in quo autem C homo, nulli ergo B inest A, nam nullum intelligens coruus: B autem contingit omni C, omni enim homini inest intelligere: sed A ex necessitate nulli C, non igitur conclusio contingens. Sed nec necessaria semper: sit enim A quidem mouens, B autem scientia, in quo autem C homo: ergo A quidem nulli B inerit, B autem omni C contingit: & non erit conclusio necessaria: non enim necesse est nullum hominem moueri, sed necesse est aliquem. manifestum igitur quoniam est conclusio eius, quod est nulli ex necessitate inesse. Sumendum autem melius terminos. Si autem priuatiuum ponatur ad maiorem extremitatem contingere significans, ex ipsis quidem sumptis propositionibus nullus erit syllogismus: conuersa autem secundum contingens propositione, erit quemadmodum in prioribus. Insit enim A omni B, B autem contingat nulli C: sic ergo habentibus se terminis, nihil erit necessarium. Si autem conuertatur B C, & sumatur B contingere omni C, fiet syllogismus quemadmodum prius: similiter enim habent se termini positione. Eodem autem modo & cùm priuatiua sunt utraq; interualla: si A B quidem non inesse, B C autem nulli, contingere significat: nam per ea quidem quæ sumpta sunt, nullo modo fit necessarium: conuersa autem secundum contingens propositione erit syllogismus: sumatur enim A quidem nulli B inesse, B autem contingere nulli C, per hæc quidem nihil necessarium. Si autem sumatur B omni C contingere, quod uerum est, A B autem propositio similiter se habeat, rursus erit idem syllogismus. Si autem non inesse ponatur B, omni C, & non contingere non inesse, non erit syllogismus nullo modo, siue priuatiua sit, siue affirmatiua

A B propositio. Termini autem communes ex necessitate quidem inesse, album, animal, nix. Non contingere autem, album, animal, pix. Manifestum est igitur quoniam cùm uniuersales sunt termini, & hæc quidem propositionum inesse, illa uerò sumitur contingens, quando quæ ad minorem est extremitatem contingere sumitur propositio, semper fit syllogismus: Veruntamen quandoquidem ex ipsis, quando autem propositione cõuersa, quando uerò utrunque horum, & ob quam causam, diximus.

Si autem hoc quidem uniuersale, illud uerò particulare sumitur interuallorum, quando ad maiorem quidem extremitatem uniuersale ponitur, & contingens siue negatiuum, siue affirmatiuum, particulare autem affirmatiuum & inesse, erit syllogismus perfectus, quemadmodum & cùm uniuersales sunt termini: demonstratio autem eadem quæ & prius. Quando autem uniuersale quidem fuerit ad maiorem extremitatem inesse, & non contingens, alterum uerò particulare, & cõtingens, siue affirmatiuè, si negatiuè ponantur utræq;, siue hæc quidem negatiua, illa uerò affirmatiua, omnino erit syllogismus imperfectus. Verùm hi quidem per impoßibile ostenduntur, illi uerò per conuersionem contingentis, quemadmodum in prioribus. Erit autem syllogismus per conuersionem, & quãdo uniuersalis quidem ad maiorem extremitatem posita significauerit inesse, uel non inesse: particularis uerò cùm sit priuatiua, sumatur contingens: ut si A quidem omni B inest, uel non inest, B autem alicui con- non inesse: conuersa enim B C, secundum continge- gismus. Quando autem non inesse sumet par- sita propositio, non erit syllogismus. Ter- um, animal, nix: Non inesse autem, album, animal*

*Vsurpatur hic negatiuũ pro priuatiuo, propter affinitatem significationis.

animal, pix. per indefinitum enim est sumenda demonstratio. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, particulare autem ad maiorem, siue priuatiuum, siue affirmatiuū, siue contingens, siue inesse utrumuis: nullo modo erit syllogismus. Nec cùm particulares, uel indefinitæ ponentur propositiones, siue contingere sumptæ, siue inesse, seu permutatim, nec sic erit syllogismus: demonstratio autem eadem, quæ in prioribus. Termini autem communes inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uerò, animal, album, tunica.

Manifestum est igitur quoniam uniuersali posito ad maiorem extremitatem semper erit syllogismus, ad minorem autem nunquam.

Mistio necessarij, & contingentis in prima figura. CAP. XV.

QVando autem hæc quidē propositionum ex necessitate inesse, uel non inesse, illa uerò cōtingere significat, syllogismus quidem erit hoc modo habentibus se terminis. Et perfectus, quando ad minorem extremitatem ponetur necessaria. Conclusio autem, si prædicatiui sunt quidem termini, contingentis, & non inesse erit, siue uniuersaliter, siue non uniuersaliter ponantur: si autem sint hoc quidem affirmatiuum, illud uerò priuatiuum, quando affirmatiuum quidem fuerit necessarium, & contingentis erit conclusio, & non eius quod est non inesse.

Quando autem priuatiuum necessarium, & contingentis non esse, & non inesse, siue uniuersales, siue non uniuersales sint termini. Contingere autem in conclusione eodem modo accipiendum est, quo in prioribus. Eius autem quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus: aliud enim est non ex necessitate inesse, & ex ne- Demōstrationes conclusionum.

cessitate non inesse. Quoniam igitur uniuersalibus affirmatiuis existentibus terminis non fit conclusio necessaria, manifestum: insit enim A *omni* B *ex necessitate,* B *autem contingat omni* C, *erit igitur syllogismus imperfectus, quoniam* A *contingit omni* C *inesse. Quoniam autem imperfectus, ex demonstratione palàm: eodem enim modo ostendetur, quo & in prioribus. Rursum* A *quidem contingat omni* B *inesse,* B *autem omni* C *insit ex necessitate: erit itaque syllogismus, quoniam* A *contingat omni* C *inesse, sed non quoniam inest: & perfectus quidem, sed non imperfectus: statim enim perficitur per ex principio propositiones. Si autem non similis figuræ sint propositiones, sit primũ priuatiua necessaria, &* A *quidem nulli contingat* B *ex necessitate,* B *autem contingat omni* C: *necesse est igitur* A *nulli* C *inesse. Ponatur enim* A *inesse aut omni, aut alicui: positum autem est* A *nulli contingere* B: *quoniam ergo conuertitur priuatiua, &* B *nulli* A *contingit,* A *autem positum est inesse* C, *aut omni, aut alicui: quare nulli, aut non omni* C *continget* B *inesse: sed supponebatur omni ex principio. Manifestum autem, quoniam & eius quod est contingere non inesse fit syllogismus, siquidem non inesse. Rursum sit affirmatiua quidem propositio necessaria, &* A *quidẽ contingat nulli* B *inesse,* B *autem insit omni* C *ex necessitate: ergo fit syllogismus quidem perfectus, sed nõ eius quod est non inesse, sed eius quod est contingere nõ inesse: nam & propositio sic sumpta est, quæ ad maiorem est extremitatẽ, & ad impossibile nõ est ducere: nam si ponatur* A *inesse ulli* C, *positum est autem &* A B *contingere nulli inesse: nihil accidit per hæc impossibile. Si autem ad minorẽ extremitatem ponatur priuatiuum, quando contingere quidem significe*

gnificauerit, syllogismus erit per conuersionem quemadmodum in prioribus: quando autem non contingere, non erit ex necessitate, nec quando utraq; quidem propositio priuatiua, non est autem contingens quod ad minorem est. Termini autem inesse quidem, album, animal, nix: non inesse uerò, album, animal, pix. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando enim fuerit priuatiua necessaria, & conclusio erit eius quod est non inesse: ut si A quidem nulli B contingit inesse ex necessitate, B autem alicui C contingat inesse: necesse est A alicui eorũ quæ sunt C non inesse. Si enim A omni C inest, nulli autẽ contingit B, & B nulli A contingit inesse: quare si omni C inest A, nulli C cõtingit B: sed positũ erat alicui contingere. Quando autem particularis affirmatiua necessaria fuerit, quæ in priuatiuo est syllogismo, ut B C, aut uniuersalis in affirmatiuo, ut A B: non erit inesse syllogismus. Demonstratio autẽ eadem quæ in prioribus. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, uel affirmatiuum, uel priuatiuum cõtingens, particulare autem necessarium, non erit syllogismus. Termini autem inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere autem, animal, albũ, tunica. Quando similiter uniuersale quidẽ est necessarium, particulare autem contingens, cum priuatiuum quidem est uniuersale: inesse quidem termini, animal, albũ, coruus: non inesse, animal, album, pix: cum autẽ affirmatiuum, inesse quidẽ, animal, album, cygnus: non contingere autẽ, animal, album, nix. Nec quando indefinitæ sumũtur propositiones, aut utræq; particulares: nõ sic erit syllogismus. Termini autem cõmunes, inesse quidẽ, animal, album, homo: non inesse autẽ, animal, album, inanimatũ. Nam & animal alicui albo, & album

Auxesis negationum.

inanimato alicui est necessariũ inesse, & non contingit inesse, & in cõtingenti similiter: quare ad omnia utiles sunt termini. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt, quoniam similiter habẽtibus se terminis, & in eo quod est inesse, & in necessarijs, & fit, & non fit syllogismus: uerũtamen secundum inesse quidem posita priuatiua propositione, eius quod est contingere erat syllogismus: secundũ necessarium autem priuatiua: & contingere, & non inesse. Palam autem & quoniam omnes imperfecti syllogismi, & quomodo perficiuntur per prædictas figuras.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in secunda figura. CAP. XVI.

IN *secunda autẽ figura quando contingẽtes quidem sumuntur utræq; propositiones, nullus erit syllogismus, siue sint affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue uniuersales, siue particulares. Quando autẽ hæc quidẽ inesse, illa uerò contingere significat, affirmatiua quidem inesse significante, nunquàm erit syllogismus: priuatiua uniuersali existente, semper. Eodẽ modo & quando hæc quidẽ ex necessitate, illa uerò contingere assumatur: oportet autẽ & in ijs accipere quod in conclusionibus est contingens: quemadmodum in prioribus. Primum igitur ostendendum, quoniam non conuertitur in contingenti, priuatiua: ut si* A *contingit nulli* B, *non necesse est &* B *contingere nulli* A. *Ponatur enim hoc, & cõtingat* B *nulli* A *inesse: ergo quoniam conuertuntur, quæ sunt in eo quod est cõtingere affirmationes negationibus, & contrariæ, & contraiacentes,* B *autẽ contingit nulli* A *inesse: manifestum est quoniam & omni* A *contingit* B *inesse. Hoc autem falsum est. Non enim si hoc huic omni contingit, & hoc huic contin*

tingat necessarium:quare non cõuertitur priuatiua.Amplius autem nihil prohibet A *quidem cõtingere nulli* B*:* B *autem alicui* A *ex necessitate non inesse:ut album quidem contingit omni homini non inesse, nam & inesse:hominem autẽ, non uerum est dicere quoniã contingit nulli albo, pluribus enim ex necessitate non inest: necessarium autẽ non inerat contingens.Sed nec ex impossibili ostendetur cõuertens:ut si quis putet,quoniam falsum est* B *cõtingere nulli* A *inesse,uerũ non contingere nulli* A*: affirmatio enim & negatio:si autẽ hoc uerum, ex necessitate alicui* A *inesse* B*, quare &* A *alicui* B *inesse:hoc autẽ impossibile.Non enim si* A *non contingit nulli* B*, necesse est* A *alicui* B *inesse.Nã non cõtingere nulli,dicitur dupliciter:hoc quidẽ si ex necessitate alicui inest, illud uerò si ex necessitate alicui non inest.Nam quod ex necessitate alicui eorum quæ sunt* A *non inest,non est uerum dicere, quoniam omni contingit non inesse:quẽadmodum nec quod alicui inest ex necessitate, quoniam omni contingit inesse. Si ergo aliquis putet,quoniam non contingit* C *omni* D *inesse: ex necessitate alicui non inesse ipsum, falsum sumet, omni enim inest, si contingat: sed quoniam quibusdam ex necessitate inest,propter hoc dicimus nõ omni contingere.*

Quare ei quod est contingere omni inesse, & ea quæ est ex necessitate alicui inesse,opponitur:& ea quæ est & necessitate alicui non inesse: similiter autem & ei quæ est cõtingere nulli. Palàm ergo quoniã ad sic cõtingens,& nõ contingẽs,ut in principio definiuimus,nõ solùm ex necessitate alicui inesse, sed & ex necessitate alicui nõ inesse sumẽdum.Hoc autẽ sumpto,nihil accidit impossibile:quare non fit syllogismus. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt quoniã non conuertitur priuatiua.Hoc autem ostenso

ponatur A B *quidem contingere nulli,* C *uerò omni:per conuersionem ergo non erit syllogismus. Dictum est enim quoniã non cõuertitur huiusmodi propositio. Sed nec per impoßibile: nam posito* B *omni* C *cõtingere inesse,nihil accidit falsum: cõtinget enim* A *& omni & nulli* C *inesse.Omnino autem si est syllogismus,palàm quoniam contingens erit,eò quòd neutra propositionum sumpta est in eo,quod est inesse:& hic uel affirmatiuus, uel priuatiuus: neutro autem modo poßibile est: affirmatiuo enim posito, ostendetur per terminos, quoniam non contingit inesse: priuatiuo autem, quoniam conclusio non est contingens, sed necessaria.Sit enim* A *quidem album,* B *autem homo,in quo autem* C *equus:ergo album* A *contingit huic quidem omni,illi uerò nulli inesse:sed* B *neq; inesse contingit* C *neq; non inesse.Quoniam igitur inesse non poßibile,est manifestum,nullus enim equus homo:sed neq; contingere non inesse:necesse est enim nullum equum hominẽ esse,necessarium autem non erat contingens: non igitur fit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si e conuerso ponatur priuatiua, & si utræq; affirmatiuæ ponãtur uel priuatiuæ: nam per eosdem terminos erit demonstratio. Et quando hæc quidem uniuersalis,illa uerò particularis, uel utræq; particulares,uel indefinitæ, aut quolibet modo aliter contingit permutari propositiones: semper enim erit per eosdem terminos demõstratio. Manifestum ergo quoniam utrisq; propositionibus secundùm contingere positis,nullus fit syllogismus.*

Mistio absoluti,& contingentis in secunda figura. CAP. XVII.

S*I autem altera quidem inesse, altera uerò contingere significat,prædicatiua quidem inesse posita, priuatiua uerò*

uerò contingere, nunquam erit syllogismus, siue uniuersaliter, siue particulariter sumantur termini: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Quando autem affirmatiua quidem contingere, priuatiua inesse, erit syllogismus. Sumatur enim A B quidem nulli inesse, C uerò omni A contingere: conuersa ergo priuatiua, B inest nulli A, A autem omni C contingebat: fit ergo syllogismus, quoniam B contingit nulli C, per primam figuram. Similiter autem & si ad C ponatur priuatiua. Si autem utraq; sint priuatiuæ, significet autem hæc quidem non inesse, illa uerò contingere non inesse: per ea quidem quæ sumpta sunt nihil accidit necessarium: conuersa autem secundùm contingere propositione fit syllogismus: quoniam B contingit nulli C inesse, quemadmodum in prioribus: erit enim rursum prima figura. Si autem utraq; ponantur prædicatiuæ, non erit syllogismus. Termini quidem inesse, sanitas, equus, homo, Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autem erit affirmatiua inesse, siue uniuersaliter, siue particulariter sumpta, nullus erit syllogismus: hoc autem similiter, & per eosdē terminos demonstratur, quibus & prius. Quando autem & priuatiua, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Rursum si ambo quidē interualla priuatiua sumantur, uniuersaliter autem quod non inesse: ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium: conuersa autē contingenti sicut in prioribus, erit syllogismus. Si autem inesse quidem sit priuatiua, particulariter quidē sumpta, non erit syllogismus, neq; prædicatiua, neq; priuatiua existente altera propositione. Nec quando utraq; ponuntur indefinitæ, uel affirmatiuæ, uel negatiuæ aut particulares: demonstratio autem eadem & per eosdem terminos.

A quidem contingit nulli B, B autem omni C, quoniam A contingit nulli C. Nam de quo B contingit, A non contingere: hoc erat nullum dimittere sub B contingentium. Quando autem A contingit omni B, B autem nulli C, per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersa autem B C secundum contingere, fit idem quemadmodum & prius: quoniam enim contingit B nulli C inesse, contingit & omni inesse. Hoc autem dictũ prius. Quare si B quidẽ omni C, A autem omni B, rursum idem fit syllogismus. Similiter autem etsi ad utrasque propositiones negatio ponatur cum contingere (dico autem ut si A contingit nulli B, & B nulli C.) igitur per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersus autem rursus idem erit, qui & prius. Manifestum est igitur quoniã negatione posita ad minorẽ extremitatem, uel ad utrasq; propositiones, aut non fit syllogismus, aut fit quidem, sed non perfectus: ex conuersione enim fit necessarium. Si autem hæc quidem propositionum uniuersalis, illa uerò particularis sumatur, ad maiorem quidem extremitatem posita uniuersali, syllogismus erit perfectus. Nam si A omni B contingit, B autem, alicui C, A alicui C contingit: hoc autem manifestum ex definitione contingentis. Rursum si A contingit nulli B, B autem contingit alicui C inesse: necesse est A contingere alicui C non inesse. Demonstratio autem eadem quæ in his. Si autem priuatiua sumatur particularis propositio, uniuersalis autem affirmatiua, positione autem similiter se habeant (ut A quidem omni B contingat, B autem alicui C contingat non inesse) per sumptas quidem propositiones non fit manifestus syllogismus: conuersa autem particulari, & posito B alicui C contingere inesse, eadem erit conclusio quæ & prius,

quem

quemadmodum in ijs quæ ex principio. Si autem quæ ad maiorem extremitatem particularis sumatur, quæ ad minorem uniuersalis, siue utræque sumantur affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue non similis figuræ, siue utræque indefinitæ, uel particulares: nullo modo erit syllogismus. Nihil enim prohibet B transcendere A, & non prædicari de æquis: in quo enim B transcendit A, sumatur C: huic neque omni neque nulli, neque alicui, neq; non alicui contingit A inesse: siquidem conuertuntur secundum contingere propositiones, & B pluribus contingit quàm A inesse. Amplius autem ex terminis manifestum est: nam sic se habentibus propositionibus, primum postremo & nulli contigit, & omni ex necessitate inesse. Termini autem communes omnium, inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uerò, animal, album, uestis. Manifestum igitur quoniam hoc modo habentibus se terminis, nullus fit syllogismus: nam omnis syllogismus uel eius quod est inesse est, uel ex necessitate, uel contingere: non est autem eius quod est inesse, neque necessarij manifestum quoniam non est, nam affirmatiuus interimitur priuatiuo, & priuatiuus affirmatiuo: relinquitur ergo eius quod contingere esse, hoc autem impoßibile. Ostensum est enim quoniam sic se habentibus terminis, & omni postremo primùm necesse inesse, & nulli contingere inesse: quare non erit eius quod est contingere syllogismus: nam necessarium non erat contingens.

Manifestum autem & quoniam cùm uniuersales sunt termini in contingentibus propositionibus semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui, siue priuatiui. Verùm ex prædicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autem imperfectus. Oportet autem contingere sum

ſumere non in neceſſarijs, ſed ſecundum dictam definitionem: aliquoties autem latet huiuſmodi.

De Syllogiſmis ex una abſoluta, & altera contingente in prima figura. CAP. XIIII.

Si autem hæc quidem ineſſe, illa uerò contingere ſumatur propoſitionũ, quãdo quæ ad maiorẽ quidẽ extremitatem cõtingere ſignificauerit, perfecti erũt omnes ſyllogiſmi, & contingentis ſecundum dictam determinationem: quando autem quæ ad minorẽ, & imperfecti omnes, & priuatiui ſyllogiſmi non contingentis ſecundũ dictam determinationem: ſed eius quod eſt nulli, aut non omni ex neceſſitate ineſſe. Si enim nulli, aut non omni ex neceſſitate cõtingere dicimus, & nulli, & non omni ineſſe. Contingat enim A *omni* B, B *autem omni* C *ponatur ineſſe: quoniam igitur ſub* B *eſt* C, A *autẽ cõtingit omni* B, *manifeſtũ quoniam &* C *omni cõtingit* A: *fit ergo perfectus ſyllogiſmus. Similiter autẽ & cum priuatiua eſt* A B *propoſitio,* B C *autem affirmatiua, & hæc quidẽ contingere, illa uerò ineſſe ſumatur: perfectus erit ſyllogiſmus, quoniam* A *contingit nulli* C *ineſſe. Quoniam ergo ineſſe poſito ad minorem extremitatem, perfecti ſyllogiſmi fiunt, manifeſtum. Quod autem contrariè ſe habente erunt ſyllogiſmi, per impoßibile monſtrandum eſt: ſimul autem erit manifeſtum & quoniam imperfecti: nam oſtenſio non ex ſumptis propoſitionibus. Primum autem dicendũ quoniam ſi cùm eſt* A *neceſſe eſt eſſe* B, *& cùm poßibile eſt eſſe* A, *poßibile erit* B, *ex neceßitate. Sit enim ſic ſe habentibus rebus ut in quo quidem* A, *poßibile, in quo autem* B, *impoßibile: ſi ergo aliud poßibile quidem eſt, cùm poßibile eſſe, ipſum fiet: hoc uerò impoßibile, quoniam impoßibile, non utique fiet: ſimul autem ſi* A *poßibile, &* B *impoßibile,*

bile, cõtinget A *fieri præter* B: *si autem fieri, & esse: nam quod fit, quando factum est, est.* Oportet autem accipere *non solùm in generatione poßibile, & impoßibile, sed & in uerum esse, & in quod actu est, & quocunq; modo simpliciter aliter dicitur poßibile:: in omnibus enim similiter se habebit.* Amplius *cùm est* A B *esse, non tanquam uno aliquo existente* A, *erit* B, *oportet opinari: nihil enim est ex neceßitate uno aliquo existente, sed duobus ad minus, ut quando propositiones sic se habent, ut dictum est, secundum syllogismum: nam si* C *dicitur de* D, D *autem de* E, & C *de* E *ex neceßitate: & si utrũq; poßibile, & conclusio erit poßibilis.* Quemadmodum *ergo si quis ponat* A *quidem propositiones,* B *autem conclusionem, accidet non solùm* A *existente necessario, &* B *simul esse necessarium, sed etiam poßibili, poßibile.* Hoc autem *ostenso, manifestum est, quoniam falso posito, & non impoßibili, & quod accidit propter positionem falsum erit, & non impoßibile: ut si* A *falsum quidem est, non tamen impoßibile: cùm autem sit* A & B, *erit falsum quidem, non tamen impoßibile.* Nam *ostensum est quoniam cùm est* A, *est &* B, & *cùm poßibile est* A, *poßibile est &* B. Positum *autem est* A *poßibile esse, &* B *igitur erit poßibile: si enim impoßibile est* B, *simul idem erit poßibile & impoßibile.* Determinatis *autem ijs, insit* A *omni* B, B *autem contingat omni* C, *necesse est igitur* A *contingere omni* C *inesse.* Fac *enim non contingat,* B *autem omni* C *ponatur inesse (hoc autem falsum quidem) non tamen impoßibile: si ergo* A *quidem non contingit omni* C, B *autem omni* C *insit,* A *non omni* B *contingit:* Fit *enim syllogismus per tertiam figuram.* Sed *positum erat, omni* C *contingere inesse, necesse est ergo* A *omni* C *contingere.* Falso *enim posito, &*

non

non impoßibili, quod accidit est impoßibile. Poßibile est *autem & primam figuram facere impoßibile ponentes* B *inesse* C: *nam si* B *omni* C *inest,* A *autem omni* B *contingit, & omni* C *continget* A: *sed positum erat, non omni poßibile inesse.* Oportet *autem accipere omni inesse non secundum tempus determinantes, ut nunc, aut in hoc tempore, sed simpliciter (per huiusmodi enim propositiones & syllogismos facimus) quoniam secundum non sumpta propositione, non erit syllogismus: nihil enim fortasse prohibet quandoque & omni mouenti hominem inesse, ut si nihil aliud moueatur: mouens autem contingit omni equo, sed homo nulli equo contingit.* Amplius: *Sit primum quidem animal, medium uerò mouens, postremum uerò homo: ergo propositiones quidem similiter se habebunt, conclusio uerò erit necessaria, non contingens: ex neceßitate enim homo est animal.* Manifestum igitur, *quoniam uniuersale sumendum simpliciter, & non tempore determinantes.* Rursum: *Sit priuatiua propositio uniuersalis* A B, *& sumatur* A *quidem nulli* B *inesse,* B *autem contingat omni* C *inesse: his igitur positis, necesse est* A *contingere nulli* C *inesse.* Fac *enim nō contingat,* B *autē ponatur inesse* C *sicut prius: necesse est igitur* A *alicui* B. *inesse: fit enim syllogismus per tertiam figuram.* Hoc *autem impoßibile: quare contingit* A *nulli* C. *Posito enim falso, & non impoßibili, impoßibile est quod accidit.* Hic *ergo syllogismus non est contingentis secundum definitionem, sed nulli inesse ex neceßitate.* Hæc *est contradictio factæ hypothesis.* Positum *est enim ex neceßitate* A *alicui* C *inesse: syllogismus autem per impoßibile, oppositæ est contradictionis.* Amplius *autem & ex terminis manifestum, quoniam non erit conclusio contingens: sit enim* A *quidem coruus,*

uus, in quo autem B *intelligens, in quo autem* C *homo, nulli ergo* B *inest* A, *nam nullum intelligens coruus:* B *autem contingit omni* C, *omni enim homini inest intelligere: sed* A *ex necessitate nulli* C, *non igitur conclusio contingens. Sed nec necessaria semper: sit enim* A *quidem mouens,* B *autem scientia, in quo autem* C *homo: ergo* A *quidem nulli* B *inerit,* B *autem omni* C *contingit: & non erit conclusio necessaria: non enim necesse est nullum hominem moueri, sed necesse est aliquem. manifestum igitur quoniam est conclusio eius, quod est nulli ex necessitate inesse. Sumendum autem melius terminos. Si autem priuatiuum ponatur ad maiorem extremitatem contingere significans, ex ipsis quidem sumptis propositionibus nullus erit syllogismus: conuersa autem secundum contingens propositione, erit quemadmodum in prioribus. Insit enim* A *omni* B, B *autem contingat nulli* C: *sic ergo habentibus se terminis, nihil erit necessarium. Si autem conuertatur* B C, *& sumatur* B *contingere omni* C, *fiet syllogismus quemadmodum prius: similiter enim habent se termini positione. Eodem autem modo & cùm priuatiua sunt utraq; interualla: si* A B *quidem non inesse,* B C *autem nulli, contingere significat: nam per ea quidem quæ sumpta sunt, nullo modo fit necessarium: conuersa autem secundum contingens propositione erit syllogismus: sumatur enim* A *quidem nulli* B *inesse,* B *autem contingere nulli* C, *per hæc quidem nihil necessarium. Si autem sumatur* B *omni* C *contingere, quod uerum est,* A B *autem propositio similiter se habeat, rursus erit idem syllogismus. Si autem non inesse ponatur* B, *omni* C, *& non contingere non inesse, non erit syllogismus nullo modo, siue priuatiua sit, siue affirmatiua*

A B propositio. Termini autem communes ex necessitate quidem inesse, album, animal, nix. Non contingere autem, album, animal, pix. Manifestum est igitur quoniam cùm uniuersales sunt termini, & hæc quidem propositionum inesse, illa uerò sumitur contingens, quando quæ ad minorem est extremitatem contingere sumitur propositio, semper fit syllogismus: Veruntamen quandoquidem ex ipsis, quando autem propositione cōuersa, quando uerò utrunque horum, & ob quam causam, diximus.

Si autem hoc quidem uniuersale, illud uerò particulare sumitur interuallorum, quando ad maiorem quidem extremitatem uniuersale ponitur, & contingens siue negatiuum, siue affirmatiuum, particulare autem affirmatiuum & inesse, erit syllogismus perfectus, quemadmodum & cùm uniuersales sunt termini: demonstratio autem eadem quæ & prius. Quando autem uniuersale quidem fuerit ad maiorem extremitatem inesse, & non contingens, alterum uerò particulare, & cōtingens, siue affirmatiuè, si negatiuè ponantur utræq;, siue hæc* quidem negatiua, illa uerò affirmatiua, omnino erit syllogismus imperfectus. Verùm hi quidem per impoßibile ostenduntur, illi uerò per conuersionem contingentis, quemadmodum in prioribus. Erit autem syllogismus per conuersionem, & quādo uniuersalis quidem ad maiorem extremitatem posita significauerit inesse, uel non inesse: particularis uerò cùm sit priuatiua, sumatur contingens: ut si A quidem omni B inest, uel non inest, B autem alicui contingit non inesse: conuersa enim B C, secundum contingere fit syllogismus. Quando autem non inesse sumet particulariter posita propositio, non erit syllogismus. Termini inesse, album, animal, nix: Non inesse autem, album, animal

*Vsurpatur hic negatiuū ꝓ priuatiuo, propter affinitatem significationis.

animal, pix. per indefinitum enim est sumenda demonstratio. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, particulare autem ad maiorem, siue priuatiuum, siue affirmatiuũ, siue contingens, siue inesse utrumuis: nullo modo erit syllogismus. Nec cùm particulares, uel indefinitæ ponentur propositiones, siue contingere sumptæ, siue inesse, seu permutatim, nec sic erit syllogismus: demonstratio autem eadem, quæ in prioribus. Termini autem communes inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uerò, animal, album, tunica.

Manifestum est igitur quoniam uniuersali posito ad maiorem extremitatem semper erit syllogismus, ad minorem autem nunquam.

Mistio necessarij, & contingentis in prima figura. CAP. XV.

QVando autem hæc quidẽ propositionum ex necessitate inesse, uel non inesse, illa uerò cõtingere significat, syllogismus quidem erit hoc modo habentibus se terminis. Et perfectus, quando ad minorem extremitatem ponetur necessaria. Conclusio autem, si prædicatiui sunt quidem termini, contingentis, & non inesse erit, siue uniuersaliter, siue non uniuersaliter ponantur: si autem sint hoc quidem affirmatiuum, illud uerò priuatiuum, quando affirmatiuum quidem fuerit necessarium, & contingentis erit conclusio, & non eius quod est non inesse.

Quando autem priuatiuum necessarium, & contingentis non esse, & non inesse, siue uniuersales, siue non uniuersales sint termini. Contingere autem in conclusione eodem modo accipiendum est, quo in prioribus. Eius autem quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus: aliud enim est non ex necessitate inesse, & ex necessit Demõstrationes conclusionum.

cessitate non inesse. Quoniam igitur uniuersalibus affirmatiuis existentibus terminis non fit conclusio necessaria, manifestum: insit enim A *omni* B *ex necessitate,* B *autem contingat omni* C*, erit igitur syllogismus imperfectus, quoniam* A *contingit omni* C *inesse. Quoniam autem imperfectus, ex demonstratione palàm: eodem enim modo ostendetur, quo & in prioribus. Rursum* A *quidem contingat omni* B *inesse,* B *autem omni* C *insit ex necessitate: erit itaque syllogismus, quoniam* A *contingat omni* C *inesse, sed non quoniam inest: & perfectus quidem, sed non imperfectus: statim enim perficitur per ex principio propositiones. Si autem non similis figuræ sint propositiones, sit primũ priuatiua necessaria, &* A *quidem nulli contingat* B *ex necessitate,* B *autem contingat omni* C*: necesse est igitur* A *nulli* C *inesse. Ponatur enim* A *inesse aut omni, aut alicui: positum autem est* A *nulli contingere* B*: quoniam ergo conuertitur priuatiua, &* B *nulli* A *contingit,* A *autem positum est inesse* C*, aut omni, aut alicui: quare nulli, aut non omni* C *continget* B *inesse: sed supponebatur omni ex principio. Manifestum autem, quoniam & eius quod est contingere non inesse fit syllogismus, siquidem non inesse. Rursum sit affirmatiua quidem propositio necessaria, &* A *quidẽ contingat nulli* B *inesse,* B *autem insit omni* C *ex necessitate: ergo fit syllogismus quidem perfectus, sed nõ eius quod est non inesse, sed eius quod est contingere nõ inesse: nam & propositio sic sumpta est, quæ ad maiorem est extremitatẽ, & ad impossibile nõ est ducere: nam si ponatur* A *inesse ulli* C*, positum est autem &* A B *contingere nulli inesse: nihil accidit per hæc impossibile. Si autem ad minorẽ extremitatem ponatur priuatiuum, quando contingere quidem significe*

gnificauerit, syllogismus erit per conuersionem quemadmodum in prioribus: quando autem non contingere, non erit ex necessitate, nec quando utraq; quidem propositio priuatiua, non est autem contingens quod ad minorem est. Termini autem inesse quidem, album, animal, nix: non inesse uerò, album, animal, pix. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando enim fuerit priuatiua necessaria, & conclusio erit eius quod est non inesse: ut si A quidem nulli B contingit inesse ex necessitate, B autem alicui C contingat inesse: necesse est A alicui eorũ quæ sunt C non inesse. Si enim A omni C inest, nulli autẽ contingit B, & B nulli A contingit inesse: quare si omni C inest A, nulli C cõtingit B: sed positũ erat alicui contingere. Quando autem particularis affirmatiua necessaria fuerit, quæ in priuatiuo est syllogismo, ut B C, aut uniuersalis in affirmatiuo, ut A B: non erit inesse syllogismus. Demonstratio autẽ eadem quæ in prioribus. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, uel affirmatiuum, uel priuatiuum cõtingens, particulare autem necessarium, non erit syllogismus. Termini autem inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere autem, animal, albũ, tunica. Quando similiter uniuersale quidẽ est necessarium, particulare autem contingens, cum priuatiuum quidem est uniuersale: inesse quidem termini, animal, albũ, coruus: non inesse, animal, album, pix: cum autẽ affirmatiuum, inesse quidẽ, animal, album, cygnus: non contingere autẽ, animal, album, nix. Nec quando indefinitæ sumũtur propositiones, aut utræq; particulares: nõ sic erit syllogismus. Termini autem cõmunes, inesse quidẽ, animal, album, homo: non inesse autẽ, animal, album, inanimatũ. Nam & animal alicui albo, & album

Auxesis negationum.

inanimato alicui est necessariũ inesse, & non contingit inesse, & in cõtingenti similiter: quare ad omnia utiles sunt termini. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt, quoniam similiter habẽtibus se terminis, & in eo quod est inesse, & in necessarijs, & fit, & non fit syllogismus: uerũtamen secundum inesse quidem posita priuatiua propositione, eius quod est contingere erat syllogismus: secundũ necessarium autem priuatiua: & contingere, & non inesse. Palàm autem & quoniam omnes imperfecti syllogismi, & quomodo perficiuntur per prædictas figuras.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in secunda figura. CAP. XVI.

IN secunda autẽ figura quando contingẽtes quidem sumuntur utræq; propositiones, nullus erit syllogismus, siue sint affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue uniuersales, siue particulares. Quando autẽ hæc quidẽ inesse, illa uerò contingere significat, affirmatiua quidem inesse significante, nunquàm erit syllogismus: priuatiua uniuersali existente, semper. Eodẽ modo & quando hæc quidẽ ex necessitate, illa uerò contingere assumatur: oportet autẽ & in ijs accipere quod in conclusionibus est contingens: quemadmodum in prioribus. Primum igitur ostendendum, quoniam non conuertitur in contingenti, priuatiua: ut si A contingit nulli B, non necesse est & B contingere nulli A. Ponatur enim hoc, & cõtingat B nulli A inesse: ergo quoniam conuertuntur, quæ sunt in eo quod est cõtingere affirmationes negationibus, & contrariæ, & contraiacentes, B autẽ contingit nulli A inesse: manifestum est quoniam & omni A contingit B inesse. Hoc autem falsum est. Non enim si hoc huic omni contingit, & hoc huic contin-

tingat necessarium:quare non cõuertitur priuatiua. Amplius autem nihil prohibet A *quidem cõtingere nulli* B: B *autem alicui* A *ex necessitate non inesse:ut album quidem contingit omni homini non inesse, nam & inesse:hominem autẽ, non uerum est dicere quoniã contingit nulli albo, pluribus enim ex necessitate non inest: necessarium autẽ non inerat contingens. Sed nec ex impossibili ostendetur cõuertens:ut si quis putet,quoniam falsum est* B *cõtingere nulli* A *inesse,uerũ non contingere nulli* A: *affirmatio enim & negatio:si autẽ hoc uerum, ex necessitate alicui* A *inesse* B, *quare &* A *alicui* B *inesse:hoc autẽ impossibile.* Non *enim si* A *non contingit nulli* B, *necesse est* A *alicui* B *inesse.* Nã *non cõtingere nulli,dicitur dupliciter:hoc quidẽ si ex necessitate alicui inest, illud uerò si ex necessitate alicui non inest.* Nam *quod ex necessitate alicui eorum quæ sunt* A *non inest,non est uerum dicere, quoniam omni contingit non inesse:quẽadmodum nec quod alicui inest ex necessitate, quoniam omni contingit inesse. Si ergo aliquis putet,quoniam non contingit* C *omni* D *inesse: ex necessitate alicui non inesse ipsum, falsum sumet, omni enim inest, si contingat: sed quoniam quibusdam ex necessitate inest,propter hoc dicimus nõ omni contingere.*

Quare ei quod est contingere omni inesse, & ea quæ est ex necessitate alicui inesse,opponitur:& ea quæ est & necessitate alicui non inesse: similiter autem & ei quæ est cõtingere nulli. Palàm *ergo quoniã ad sic cõtingens,& nõ contingẽs,ut in principio definiuimus,nõ solùm ex necessitate alicui inesse, sed & ex necessitate alicui nõ inesse sumẽdum.Hoc autẽ sumpto,nihil accidit impossibile:quare non fit syllogismus.* Manifestum *ergo ex ijs quæ dicta sunt quoniã non conuertitur priuatiua.Hoc autem ostenso*

ponatur A B *quidem contingere nulli*, C *uerò omni: per conuersionem ergo non erit syllogismus. Dictum est enim quoniã non cõuertitur huiusmodi propositio. Sed nec per impoßibile: nam posito* B *omni* C *cõtingere inesse, nihil accidit falsum: cõtinget enim* A *& omni & nulli* C *inesse. Omnino autem si est syllogismus, palàm quoniam contingens erit, eò quòd neutra propositionum sumpta est in eo, quod est inesse: & hic uel affirmatiuus, uel priuatiuus: neutro autem modo poßibile est: affirmatiuo enim posito, ostendetur per terminos, quoniàm non contingit inesse: priuatiuo autem, quoniam conclusio non est contingens, sed necessaria. Sit enim* A *quidem album*, B *autem homo, in quo autem* C *equus: ergo album* A *contingit huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: sed* B *neq; inesse contingit* C *neq; non inesse. Quoniam igitur inesse non poßibile, est manifestum, nullus enim equus homo: sed neq; contingere non inesse: necesse est enim nullum equum hominẽ esse, necessarium autem non erat contingens: non igitur fit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si econuerso ponatur priuatiua, & si utræq; affirmatiuæ ponãtur uel priuatiuæ: nam per eosdem terminos erit demonstratio. Et quando hæc quidem uniuersalis, illa uerò particularis, uel utræq; particulares, uel indefinitæ, aut quolibet modo aliter contingit permutari propositiones: semper enim erit per eosdem terminos demõstratio. Manifestum ergo quoniam utrisq; propositionibus secundùm contingere positis, nullus fit syllogismus.*

Mistio absoluti, & contingentis in secunda figura. CAP. XVII.

SI autem altera quidem inesse, altera uerò contingere significat, prædicatiua quidem inesse posita, priuatiua uerò

uerò contingere, nunquam erit syllogismus, siue uniuersaliter, siue particulariter sumantur termini: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Quando autem affirmatiua quidem contingere, priuatiua inesse, erit syllogismus. Sumatur enim A B quidem nulli inesse, C uerò omni A contingere: conuersa ergo priuatiua, B inest nulli A, A autem omni C contingebat: fit ergo syllogismus, quoniam B contingit nulli C, per primam figuram. Similiter autem & si ad C ponatur priuatiua. Si autem utraq; sint priuatiuæ, significet autem hæc quidem non inesse, illa uerò contingere non inesse: per ea quidem quæ sumpta sunt nihil accidit necessarium: conuersa autem secundùm contingere propositione fit syllogismus: quoniam B contingit nulli C inesse, quemadmodum in prioribus: erit enim rursum prima figura. Si autem utraq; ponantur prædicatiuæ, non erit syllogismus. Termini quidem inesse, sanitas, equus, homo, Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autem erit affirmatiua inesse, siue uniuersaliter, siue particulariter sumpta, nullus erit syllogismus: hoc autem similiter, & per eosdē terminos demonstratur, quibus & prius. Quando autem & priuatiua, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Rursum si ambo quidē interualla priuatiua sumantur, uniuersaliter autem quod non inesse: ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium: conuersa autē contingenti sicut in prioribus, erit syllogismus. Si autem inesse quidem sit priuatiua, particulariter quidē sumpta, non erit syllogismus, neq; prædicatiua, neq; priuatiua existente altera propositione. Nec quando utraq; ponuntur indefinitæ, uel affirmatiuæ, uel negatiuæ aut particulares: demonstratio autem eadem & per eosdem terminos.

Mistio necessarij, & contingentis in secunda figura. CAP. XVIII.

SI autem hæc quidem propositionum ex necessitate, illa uerò cõtingere significat, priuatiua quidẽ necessaria, erit syllogismus non solùm quoniam contingit non inesse, sed & quoniam non inest: affirmatiua autem non erit. Ponatur autem A B *quidẽ nulli inesse ex necessitate,* C *autem omni contingere, conuersa ergo priuatiua, &* B *nulli* A *inerit:* A *autẽ omni* C *contingebat. Fit igitur rursum per primam figurã syllogismus, quoniã* B *contingit nulli* C *inesse. Simul autem manifestũ quoniam neq; inest* B *nulli* C *ponatur enim inesse: ergo si* A *nulli* B *cõtingit,* B *autem inest alicui* C, A *alicui* C *non contingit: sed omni ponebatur contingere. Eodem autem modo ostendetur, & si ad* C *ponatur priuatiuum. Rursum, Sit prædicatiua quidem necessaria, altera autem priuatiua, & contingens: &* A B *contingat nulli,* C *autẽ omni insit ex necessitate: sic ergo habentibus se terminis, nullus erit syllogismus: accidit enim* B *ex necessitate non inesse* C. *Sit enim* A *quidem album, in quo autem* B *homo, in quo uerò* C *cygnus: ergo album cygno quidem ex necessitate inest: homini autem contingit nulli, & homo nulli cygno ex necessitate. Quoniã igitur eius quod est contingere non est syllogismus, manifestũ est: nam ex necessitate non erat contingens. Sed tamen non necessarij: nam necessarium aut ex utrisq; necessarijs, aut ex priuatiua necessaria contingebat. Amplius & possibile est, ijs positis,* B *inesse* C. *Nihil enim prohibet* C *quidem sub* B *esse,* A *autem* B *quidẽ omni cõtingere,* C *uerò ex necessitate inesse: ut sit quidẽ* C *uigilia,* B *autẽ animal, in quo autẽ* A, *motus. Nam uigilanti quidẽ ex necessitate inest motus: animali autem omni contingit,*

tingit, & omne uigilans animal. Manifestum ergo quoniam non eius quod est non inesse: siquidem sic se habentibus terminis, necesse est inesse, neque autem oppositarũ affirmationum, quare nullus erit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & econuerso posita affirmatiua. Si autem similis figuræ sint propositiones, cùm priuatiuæ sint, semper fit syllogismus, conuersa secundum contingere propositione, quemadmodum in prioribus. Si sumatur enim A, B *quidem ex necessitate non inesse,* C *autem contingere non inesse, conuersis autem propositionibus* B *quidem nulli inesse* A: A *autem omni* C *contingit: fit igitur prima figura: & si ad* C *ponatur priuatiuum, similiter. Si autem prædicatiuæ ponãtur, non erit syllogismus: nam eius quod est non inesse, aut eius quod est ex necessitate non inesse. manifestum quoniam non erit, eò quòd non sumpta sit priuatiua propositio, neque in eo quod est inesse, neque in eo quod est ex necessitate inesse, sed neque eius quod est contingere non inesse: ex necessitate enim sic se habentibus,* B *non inerit* C: *ut si* A *quidem ponatur album, in quo autem* B *cygnus, in quo autem* C, *homo: neque oppositarum affirmationum, quoniam ostensum est* B *ex necessitate non inesse* C: *non ergo fit syllogismus omnino.*

Similiter autem se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autem fuerit priuatiua, & uniuersalis, & necessaria, semper erit syllogismus, & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse. demonstratio autem per conuersionem. Quãdo autem affirmatiua, nunquam. Eodem autem modo ostendetur, quo & in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Nec quãdo utræque sumuntur affirmatiuæ: nam & huius eadem demonstratio, quæ & prius. Quando utræq; quidem priuatiuæ,

uniuersalis autem, & necessaria, quæ nō inesse significat, per ea quidem, quæ sumpta sunt, non erit necessarium: conuersa autem secundum contingere propositione, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Si autem utræque indefinitæ, uel particulares sumantur, non erit syllogismus: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Manifestum igitur ex prædictis, quoniam priuatiua quidem uniuersalis posita necessaria, semper fit syllogismus, non solùm eius, quod est cōtingere non inesse, sed & non inesse: affirmatiua autem, nunquam. Et quoniam eodem modo se habentibus & in necessarijs, & in ijs quæ insunt: fit & non fit syllogismus. Palàm & quoniam imperfecti omnes sunt syllogismi, & quoniam omnes perficiuntur per prædictas figuras.

De Syllogismis ex ambabus contingentibus in tertia figura. CAP. XIX.

IN postrema autem figura, & utrisq; contingentibus, & altera erit syllogismus. Quando ergo contingere significant propositiones, & conclusio erit cōtingens. Et quando hæc quidem contingere, illa uerò inesse: similiter erit syllogismus. Quando autem altera ponitur necessaria, si affirmatiua quidem, non erit conclusio, neq; necessaria, neq; inesse. Si autem priuatiua, eius quod est non inesse erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Sumendū autem & in his similiter, quod est in conclusionibus contingens. Sint ergo primùm contingentes: & A & B contingant omni C inesse: quoniā ergo cōuertitur affirmatiua particulariter, B autem omni C contingit, & C alicui B contingit: quare si A quidem omni C contingit, C autem alicui B, & A alicui B contingit: fit enim prima figura. Et si A quidem contingit nulli C inesse, B autem omni C contingat*

*Quia scilicet aliquādo pro contingēti nō necessario, & aliquādo pro contingenti communi desumitur.

tingat: necesse est A alicui B contingere non inesse: erit enim rursum prima figura per conuersionem. Si autem utræq; priuatiuæ ponantur, ex his quidem quæ sumpta sunt non erit necessarium: conuersis autem propositionibus erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Si enim A & B contingunt C non inesse, si transmutatur contingere non inesse: rursum erit prima figura per conuersionem. Si autem hic quidem terminorum est uniuersalis, ille uerò particularis, eodē modo se habentibus terminis quo inesse: & erit, & non erit syllogismus. Contingat enim A quidem omni C, B autem alicui C inesse: erit ergo rursum prima figura particulari propositione conuersa: nam si A omni C, C autem alicui B, & A alicui B contingit. Et si ad B C ponatur uniuersale, similiter. Similiter autem & si A C quidem priuatiua sit, B C autem affirmatiua: erit unum rursum prima figura per conuersionem: si autem utræq; priuatiuæ ponantur, hæc quidem uniuersaliter, illa uerò particulariter, per ea quidem quæ sumpta sunt non erit syllogismus: conuersis autem propositionibus erit, quemadmodum in prioribus. Quando autem utræque indefinitæ, uel particulares sumuntur, non erit syllogismus: etenim necesse est A omni B, & nulli inesse. Termini inesse, animal, homo, album: non inesse, equus, homo, album: medium, album.

Mistio contingentis & inesse in tertia figura. CAP. XX.

SI autem hæc quidem propositionum inesse, illa autem contingere significet, conclusio quidem erit quoniam contingit, & non quoniam inest: syllogismus autem erit eodem modo se habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primū prædicatiuæ, & A quidem omni C insit, Hoc caput ex XV. c. lucem capit.

B au

B autem omni C contingat: conuersa ergo B C erit prima figura, & conclusio quoniam contingit A alicui B inesse: cùm enim altera propositionum in prima figura significabit contingere, & conclusio erit contingens. Similiter autem & si B C, quidem inesse, A C autem cõtingit inesse. Et si A C quidem priuatiua, B C autem prædicatiua, insit autem alterutra utrinq;, contingens erit cõclusio: fit enim rursum prima figura. Ostensum est autem quoniam si altera propositio significet contingere in prima figura, & conclusio erit contingens. Si autem contingens priuatiua ponatur ad minorem extremitatem, uel si utraq; ponatur priuatiua, per ea quidem quæ posita sunt non erit syllogismus: conuersis autem erit, quemadmodum & in prioribus. Si autem hæc quidem propositionum sit uniuersalis, illa uerò particularis, utrisq; quidem prædicatiuis, aut uniuersali quidem priuatiua, particulari autem affirmatiua, idem modus erit syllogismorum: omnes enim clauduntur per primam figuram. Quare manifestum, quoniam eius, quod est contingere, & non eius, quod est inesse, erit syllogismus. Si autem affirmatiua quidem uniuersalis, priuatiua autem particularis, per impoßibile erit demonstratio. Insit enim B quidem omni C, A autem contingat alicui C non inesse, necesse est ergo A alicui B contingere non inesse: nam si omni B inest A ex neceßitate, B autem omni C positum est inesse, A omni C ex neceßitate inerit. Hoc autem ostensum est prius, sed positum est alicui contingere non inesse. Quando autem indefinitæ, uel particulares sumuntur utraq;, non erit syllogismus: demonstratio autem eadem quæ & in uniuersis, & per eosdem terminos.

Mistio necessarij, & contingentis in tertia figura. CAP. XXI.

Si

SI autem est hæc quidem propositionum necessaria, illa uerò contingens, si prædicatiui quidem sunt termini, semper eius quod est cõtingere erit syllogismus. Quando autem fuerit hic quidem prædicatiuus, ille autem priuatiuus, si sit affirmatiuus quidem necessarius, eius erit quod est cõtingere non inesse: si autem priuatiuus, & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse: eius autem quod est ex necessitate non inesse non erit syllogismus: quemadmodum & in alijs figuris. Sint ergo prædicatiui termini primùm: & A, C quidem omni insit ex necessitate, B autem omni C contingat inesse: quoniam ergo A omni C necessariò inest, C autem alicui B contingit, & alicui B contingens erit, & non inerit: sic enim accidit in prima figura. Similiter autem ostendetur, & si B C quidem ponatur necessaria, A C autem cõtingens. Rursum sit hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuũ necessarium autem prædicatiuum: & A quidem contingat nulli C inesse, B autem omni insit ex necessitate C, erit ergo rursum prima figura, & conclusio contingens, sed non inesse.

Hoc caput, c. XVI. quodam modo subalter unum est.

Nam priuatiua propositio contingere significat. Manifestum est igitur quoniam conclusio erit contingens: cùm enim sic se habebant propositiones in prima figura, & conclusio erat contingens. Si autem priuatiua sit propositio necessaria, & conclusio erit, quoniam contingit alicui non inesse, & quoniam non inesse. Ponatur enim A non inesse C ex necessitate, B autem omni C contingere, conuersa ergo B C affirmatiua, prima erit figura, & necessaria priuatiua propositio. Cùm autem sic se habebant propositiones, accidebat A & contingere alicui C non inesse, & non inesse: quare & A necesse est alicui B non inesse. quando autem priuatiuum ponitur ad minorem

In multis exemplarib⁹ hęc uerba, et quo. non inesse, desunt, in Græco tamen habentur.

extre

extremitatem, si contingens quidem, erit syllogismus transsumpta propositione, quemadmodum & in prioribus.

Si autem necessariũ, non erit. Etenim necesse est omni, & nulli contingat inesse. Termini omni inesse, somnus, equus, dormiẽs homo: Nulli inesse, somnus, equus, uigilans homo. Similiter autem se habebit, & si hic quidem terminorũ sit uniuersalis, ille autem particularis ad mediũ: nam si utriq; sint prædicatiui, eius quod est cõtingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus. Et quando hoc quidem priuatiuum sumetur, illud uerò affirmatiuum, necessarium autem affirmatiuum, huius quod est cõtingere. Quando autem priuatiuum necessarium, & cõclusio erit quod est nõ inesse: nam idem modus erit demonstrationis, & cùm uniuersales & non uniuersales sunt termini. Necesse est enim per primam figuram perfici syllogismos: quare ut in illis, & in his necessarium accidere. Quando autem priuatiuum uniuersaliter sumptum ponitur ad minorem extremitatem, si contingens quidem erit syllogismus per conuersionem: si autem necessarium sit, non erit: ostendetur autem eodem modo quo & in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Manifestum ergo & in hac figura quando, & quomodo erit syllogismus, & quando eius quod est contingere, & quando eius quod est inesse.

Palàm autem & quoniã omnes imperfecti, & quoniã perficiuntur per primam figuram.

De Syllogismo ostensiuo. CAP. XXII.

QVoniam igitur qui in his figuris sunt syllogismi, perficiuntur per eos qui in prima figura sunt uniuersales syllogismos, & in hos reducuntur, palam ex dictis fit. Quoniã autem simpliciter omnis syllogismus sic se habebit, nunc erit manifestum, cùm ostensus fuerit omnis

qui fit, per aliquam harum figurarum fieri. Necesse est ergo omnem demonstrationem, & omnem syllogismum, aut inesse quid, aut non inesse monstrare. Et hoc aut universaliter, aut particulariter. Amplius aut ostensiue, aut ex hypothesi. Eius autem quod est ex hypothesi, pars est per impoßibile. Primùm ergo dicemus de ostensiuis: his enim ostensis, manifestum erit & de ijs qui ad impossibile, & omnino de ijs qui ex hypothesi. Si ergo oporteat A, *de* B *syllogizare, uel inesse: uel non inesse: necesse est sumere aliquid de aliquo. Si ergo* A *sumatur de* B, *quod ex principio erit sumptum: sin autem* A *de* C, C *autem de nullo alio, nec aliud de illo* C. *neq; de* A, *alterū, neque de altero* A, *nullus erit syllogismus: nam in eo quod unum de uno sumitur, nihil accidit ex necessitate: quare assumenda est altera propositio. Si igitur sumatur* A *de alio, aut aliud de* A, *aut de* C *alterum, esse quidem syllogismum nihil prohibet: ad* B *autem non erit per ea quæ sumpta sunt: nec quādo* C *inest alteri, & illud alij, & hoc rursus alteri, non copuletur autem ad* B, *nec sic erit ad* B *syllogismus ipsius* A, *Omnino enim dicimus, quoniam nullus nunquam erit syllogismus alius de alio, nō sumpto aliquo medio, quod ad utrunque se habet quoquo modo prædicationibus. Nam syllogismus quidē simpliciter ex propositionibus est: ad hoc autem syllogismus ex propositionibus quæ ad hoc: qui autem est huius ad hoc, per propositiones huius ad hoc. Impoßibile est autem ad* B *sumere propositionem, nihil neque prædicātes de eo, neq; negantes: aut rursum eius quod est* A *ad* B, *nihil cōmune sumentes, sed utriusq; propria quædam prædicantes, aut negantes: quare sumēdū, utriusq; quod copulet prædicationes: si erit huius ad hoc syllogismus. Ergo si necesse est aliquod*

Auxesis negationum.

sume

sumere ad utrunq; commune, hoc autem contingit tripliciter: aut enim A *de* C, *&* C *de* B *prædicantes, aut* C *de utrisque, aut uutraq; de* C: *hæ autem sunt tres dictæ figuræ. Manifestum quoniam omnem syllogismum necesse est fieri per aliquam harum figurarum. Nam eadem ratio est et si per plura copuletur ad* B, *eadem enim erit figura & in pluribus. Quoniam igitur ostensiui terminantur per prædictas figuras, manifestum est.*

De Syllogismo ex hypothesi. CAP. XXIII.

De syllogismis ex hypothesi, quos cōditionales appellamus, prædicatoriis, intelligit ubiq; Aristoteles.

Quoniam autem & qui ad impossibile, palàm erit per hæc: omnes enim qui per impossibile cōcludūt, falsum quidem syllogizāt: quod autem ex principio erat, ex hypothesi demonstrant, quando aliquid accidit impossibile posita contradictione, ut quoniam diameter est asymeter, cò quod fiunt abundantia æqualia perfectis, posito symetro: ergo æqualia quidem fieri abundantia perfectis syllogizant: asymetrum autem esse diametrum, ex hypothesi monstrant, quoniam falsum accidit propter contradictionē. Hoc enim fuit per impossibile syllogizare, ostendere aliquid impossibile propter priorem hypothesim.

Quare quoniam falsus fit syllogismus ostensiuus in his quæ ad impossibile deducuntur, quod autem est ex principio, ex hypothesi mōstratur: ostensiuos autem diximus prius quoniam per has terminantur figuras, manifestum quoniam & per impossibile syllogismu per has erunt figuras. Similiter autem & alij omnes qui sunt ex hypothesi. in omnibus his enim syllogismus quidem fit ad transsumptum: quod autem est ex principio, terminatur per confessionē, aut per aliquam aliam hypothesin. Si autem hoc uerū, necesse est omnē demōstrationem, & omnē syllogismum

mum fieri per tres prædictas figuras. Hoc autem ostēso, palàm quoniam omnis syllogismus perficitur per primam figuram, & reducitur in huius uniuersales syllogismos.

De qualitate, & quantitate terminorum Syllogismi. CAP. XXIIII.

AMplius autem in omnibus oportet aliquem terminorum prædicatiuum esse & uniuersalem: sine uniuersali enim non erit syllogismus: aut non ad hoc quod positū est, aut quod ex principio est petet. Ponatur enim musicā uoluptatem esse studiosam si ergo poposcerit uoluptatem esse studiosam, non addens omnem, non erit syllogismus: si autem aliquam uoluptatem esse studiosam: si aliam quidē, nihil ad hoc quod positum est: si autem eandem, quod ex principio erat sumit, Magis autem fit manifestum in figuris, ut quoniam æquicruris æquales sunt anguli, qui sunt ad basim: sint enim in centrum ductæ A B, *si ergo æqualem sumpserit* A C *angulum ei, qui est* B D, *non omnino petens æquales eos qui sunt semicirculorum: & rursum* C *ei, qui est* D, *non omnem assumens eum qui est incisionis. Amplius, ab æqualibus existētibus totis angulis, æqualibus demptis, æquales esse reliquos, scilicet* E F: *quod ex principio est petet, nisi sumat ab omnibus æqualibus, æquis demptis, æqualia relinqui. Manifestum igitur, quoniam in omni syllogismo oportet uniuersale esse. Et quoniā uniuersale quidam ex omnibus terminis uniuersalibus monstratur: particulare autem & sic, & aliter. Quare si conclusio sit uniuersalis & terminos necesse est uniuersales esse: si autem uniuersales sint termini, contingit conclusionem non uniuersalem esse. Palàm etiam quoniam in omni syllogismo aut utranq; aut alteram propositionem simulem necesse est fieri conclusioni: dico autem non solum in eo quòd*

Isocheles, qui Latinè æquicrurus dicitur, est triangulus duorū æqualium laterum.

affirmatiua sit, uel negatiua, sed in eo quòd necessaria aut inesse, aut contingens: considerare autem oportet & alia prædicamenta. Manifestum autem & simpliciter quando erit, & quando non erit syllogismus, & quādo perfectus: & quoniam si est syllogismus, necessarium est habere terminos secundum aliquem dictorum modorum.

De numero terminorum Syllogismi. CAP. XXV.

PAlàm autem & quoniam omnis demonstratio erit per tres terminos, & non per plures, nisi per alia & alia eadem conclusio fiat: ut E *per* A B, *&* per C D: *aut per* A B, *&* A C, *&* B C: *plura enim media eorundem nihil esse prohibet: hæc autem cùm sint, non unus, sed plures sunt syllogismi. Aut rursum, quando utrunq;* A B *sumitur per syllogismum, ut* A *per* D E. *& rursum* B *per* F G: *aut hoc quidem inductione, illud autem syllogismo: sed & si plures erunt syllogismi, plures enim conclusiones sunt: ut* A B *&* C. *Si igitur non plures, sed unus (sic autem contingit fieri per plura media eandem conclusionem: ut* E *quidem per* A B C D) *impoßibile. Sit enim conclusio ex* A B C D: *ergo necesse est aliquid eorū, aliud ad aliud sumptum esse: hoc quidem ut totū, illud uerò ut pars: hoc enim ostensum est prius, quoniam si est syllogismus, necesse est sic aliquos se habere terminorum. Habeat se ergo* A *sic ad* B: *est itaque aliqua ex eis conclusio: aut ergo* E, *aut alterum eorum quæ sunt* C D, *aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si* E *quidem: ex* A B *tantum, erit syllogismus.* C D *autem quidem se habeant sic, ut sit hoc quidem ut totum, illud uerò ut pars, erit aliquid ex illis aut* E, *aut aliquid eorum quæ sunt* A B, *aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si* E *quidem, aut eorum quæ sunt*

sunt A B *alterum: aut plures erunt syllogismi, aut (ut contingebat) idem per plures terminos concludi accidit: si autem aliud quidem præter hæc, plures erunt & inconiuncti syllogismi ad inuicem: si autem non sic se habeat* C *ad* D *ut faciat syllogismum, uanè erunt sumpta, nisi inductionis, aut celationis, aut alicuius alius taliũ gratia. Si autem ex* A B *non* E, *sed alia quædam fiat conclusio, ex* C D *autem aut horum alterum, aut aliud præter hæc: & plures fiunt syllogismi, & non eius quod positum est. Ponebatur enim eius quod est* E *esse syllogismum. Si autem non fiat ex* C D *ulla conclusio: & uane sumpta esse ea accidit, & non eius quod est ex principio esse syllogismum. Quare manifestum, quoniam omnis demonstratio, & omnis syllogismus, erit per tres terminos solos.*

De numero propositionum, & Prosyllogismis. CAP. XXVI.

*HOc autem manifesto, palàm quoniam & ex duabus propositionibus, & non pluribus: nam tres termini, duæ sunt propositiones: nisi assumatur aliquid (quemadmodum in prioribus dictum est) ad perfectionem syllogismorum. Manifestum igitur quando ut in oratione syllogistica non pares sunt propositiones, per quas fit conclusio principalis (quasdam enim superiorum conclusionum necessarium est esse propositiones) hæc oratio aut non syllogistica est, aut plura necessarijs interrogauit ad positionem. Secundum igitur principales propositiones sumptis syllogismis, omnis syllogismus erit ex propositionibus quidem perfectis, ex terminis autem abundantibus: uno enim plures termini propositionibus: erunt autẽ & cõclusiones dimidietas propositionum. Quando autẽ per * Prosyllogismos concluditur, aut per plura media non continua,* Cùm syllogismi cuiuspiam ꝓpositio, aut

assumptio syllogismo colligitur, is syllogismus Prosyllogismus & Præratiocinatio nuncupatur.

ut A B *per* C D: *multitudo quidem terminorum similiter uno superabit propositiones: aut enim extrinsecus, aut medium ponetur intercidens terminus: utrinq; autem accidit uno minus esse interualla quàm terminos: propositiones autem æquales sunt interuallis.* Non *tamen hæ quidem semper perfectæ erunt, illi uerò abundantes, sed permutatim: quia cùm propositiones quidem sunt perfectæ, abundantes erunt termini: cùm uerò termini perfecti, abundantes erunt propositiones. simul enim termino addito, una additur propositio, undecunq; addatur terminus.* Q*uare quoniam hæ propositiones quidem perfectæ, illi uerò abundantes erant, necesse est transmutare eadem, additione facta.* C*onclusiones autem, non etiam eundem habebunt ordinem, neq; ad terminos, neq; ad propositiones: uno enim termino addito, conclusiones adiungentur uno pauciores præ existentibus terminis: ad solum enim ultimum non facit conclusionem, ad alios autem omnes.* V*t si eis quæ sunt* A B C, *adiacet* D, *statim & conclusiones duæ adiacent, quæ ad* A, *& ad* B: *similiter autem & in alijs. Si autē ad medium intercidat, eodē modo: ad unum enim solùm non faciet syllogismum: quare multò plures conclusiones erūt & terminis, & propositionibus.*

De Problematis, hoc est propositis in unaquaq; figura facilè, & difficilè construendis, & destruendis. CAP. XXVII.

QVoniam *autem habemus ex quibus syllogismi, & quale in unaquaq; figura, & quot modis monstratur: manifestum nobis est, & quæ propositio facilè, & quæ difficilè argumentabilis est.* Nam *quæ in pluribus figuris, & per plures casus concluditur, facilis: quæ autem in pau-*

in paucis,& per pauciores,difficilius argumentabilis. Ergo affirmatiua quidem uniuersalis per primam tantum figuram monstratur, & per hanc * simpliciter. Priuatiua uerò & per primam, & per mediam:per primā quidem simpliciter,per mediam autem dupliciter. Particularis autem affirmatiua per primam,& per postremam:simpliciter quidem per primam, tripliciter autē per postremam. Priuatiua uerò particularis in omnibus figuris monstratur:uerùm in prima quidem semel:in media autem, & postrema,in illa quidem dupliciter, in hac uerò tripliciter. Manifestum ergo quoniam uniuersalem affirmatiuam construere quidem difficilimum, destruere autem facilimum: omnino autem est interimenti quidem, uniuersalia quàm particularia facilius. Etenim si nulli,& si alicui non insit, interemptum est.horum autem alicui quidem nō,in omnibus figuris monstratur:nulli autem in duabus.Eodem autē modo & in priuatiuis:etenim si omni,& si alicui:interemptum est quod ex principio. Hoc autem fit in duabus figuris.In particularibus autem simpliciter: aut omni,aut nulli ostendentem inesse.Construenti autē,facilius est particularia: nam in pluribus figuris, & per plures modos. Omnino autem nō oportet latere,quoniam destruere quidem per se inuicem est, & uniuersalia per particularia, & hæc per uniuersalia:construere autem non est per particularia,uniuersalia:per illa uerò, hæc est. Nam si omni, & alicui. Simul autem manifestum, quoniam destruere quàm construere facilius. Quomodo ergo fit omnis syllogismus,& per quot terminos,& propositiones, & quomodo habentes se ad inuicem,amplius autem quæ propositio in unaquaq; figura, & quæ in pluribus, & quæ in paucioribus monstratur:palàm ex his quæ dicta sunt.

* Simpliciter, hoc est unicè, quod Græcè dicitur μοναχῶς.

De abundantia propositio-num. CAP. XXVIII.

QVomodo autem idonei erimus semper syllogizare ad propositum, & per quam uiam sumemus circa unumquodq; principia, nunc dicendum. Non enim solùm fortasse oportet generationẽ considerare syllogismorum: sed & potestatem habere faciendi. Omnium igitur quæ sunt, hæc quidem sunt talia, ut de nullo alio prædicentur uerè uniuersaliter: ut Cleon, & Callias, & quod singulare, & sensibile: de his autem alia: nam & homo, & animal uterq; horum est. Illa uerò & ipsa quidem de alijs prædicantur: de illis autem alia prius non prædicantur: alia autem & ipsa de alijs, & de his alia, ut homo de Callia, & de homine animal. Quoniam ergo quædam eorum quæ sunt, de nullo nata sunt dici, palàm: nam sensibilium penè unũquodq; est huiusmodi, ut de nullo prædicetur, nisi ut secundum accidens: dicimus enim quandoq; album illud Socratem esse, & hoc ueniens Calliam. Quoniam autem in sursum pergentibus statur quandoq;, rursum dicemus: nunc autem sit hoc positum: de ijs ergo prædicatum aliquod non est demonstrare, nisi secundùm opinionem, sed hæc de alijs, neq; singularia de alijs, sed alia de ipsis. Quæ autem in medio sunt, manifestum quoniam utrunq; contingit: nã & hæc de alijs, & alia de his dicuntur: & penè rationes, & considerationes sunt maximè de his. Oportet ergo propositiones circa unũquodq; horum sic sumere supponentem, ipsum primum & definitiones, & quæcunq; propria sunt rei: deinde post hoc, quæcunq; sequuntur rem. Et rursum quæ res sequitur, & quæcunq; non contingunt ipsi inesse: quibus autem ipsa non contingit, non sumendum, eò quòd conuertitur priuatiua. Diuiden

uidendum autem est & eorum quæ sequuntur, quæcunq; in eo quod quid est, & quæcũq; ut propria, & quæcunq; ut accidentia prædicantur: & horum quæ secundùm opinionem, & quæ secundùm ueritatem. Quantò enim plurium talium abundauerit quis, citius inueniet conclusionem: quantò autem ueriorum, magis demonstrabit. Oportet autẽ eligere non quæ sequuntur aliquam, sed quæcunq; totam rem sequuntur: ut non quod aliquem hominem, sed quod omnem hominem sequitur: per uniuersales enim propositiones fit syllogismus. Cùm autem est indefinitum, incertum si uniuersalis est propositio: cùm uerò definitum, manifestum. Similiter autem eligendum & quæ ipsum sequitur tota, propter dictam causam. Ipsum autem quod sequitur, non est sumendum totum sequi: dico ut hominem omne animal: aut musicam, omnem disciplinam: sed simpliciter solùm sequi, quemadmodum & prætẽdimus: etenim inutile alterum, & impoßibile: ut omnem hominem esse omne animal, uel iustitiam, omne bonum: sed cui consequens est, in illo omni esse dicitur. Quando autem ab aliquo continetur subiectum, cuius consequentia oportet sumere: quæ uniuersale quidẽ sequuntur, uel non sequuntur: non eligendum in his, sumpta enim sunt in illis: quæcunq; enim animal, & hominem, sequuntur, & quæcunq; non animali insunt, similiter. Quæ autem in unoquoq; sunt propria, sumendum: sunt enim quædam speciei propria præter genus: necesse est enim diuersis speciebus propria quædam inesse. Neq; autem uniuersale eligendum ijs quæ sequitur quod continetur: ut animal ijs quæ sequitur homo: necesse est enim si hominem sequitur animal, & hæc omnia sequi: conuenientiora autem hæc hominis electioni. Sumendum autem & quæ plerunque se-

autem ipsum sequitur,in quibus G:*quæ autem non contingunt eidem inesse,in quibus* H. *Si ergo eidem aliquid eorum quæ sunt* C, *alicui eorum quæ sunt* F: *necesse est* A *omni* E *inesse:nam* F *quidem omni* E, C *autem omni* A, *quare omni* E *inest.Si autem* C & G *idem, necesse est alicui* E *inesse* A:*nam id quod est* E, A:*id uerò qnod est* G, E, *omne ei sequitur.Si autem* F & D *sint idem:nulli* E *inerit ex prosyllogismo: quoniam enim conuertitur priuatiua, &* F *ei quod est* D *idem,nulli* F *inerit* A:F *autem omni* E. *Rursus si* B & H *idem, nulli* E *inerit* A:*nam* B, A *quidem omni:ei autẽ in quo* E,*nulli inerit.Idem enim erat ei quod est* H, B:H *autem nulli* E *inerat.Si autem* G & D *idem,* A, *alicui* E *non inerit:nam ei quod est* G,*non inerit* A, *quoniam neq;* D:G *autem sub* E *est,quare alicui* E *non inerit. Si autem* G & B *idem,conuersus erit syllogismus:nam* G, *inerit omni* A,*nam* B *ei quod est* A:E *autem ei quod est* B, *idem enim erat ei quod est* G:A *autem ei quod est* E, *omni quidem non necessarium est inesse, alicui autem necessarium:eò quòd conuertatur uniuersale prædicatiuũ in particulare. Manifestum ergo quoniam ad prædicta perspiciendum utrinq; in unaquaq; quæstione: per hæc enim omnes syllogismi.Oportet autem & sequentium, & quibus sequitur singulum, ad prima & uniuersalia maximè inspicere:ut* E *quidem magis ad* K F,*quàm ad* F *solum:* A *autem ad* K C *magis,quàm ad* C *solũ.Si enim ei quod est* K F *inest* A,& *ei quod est* F *inest, & ipsi* E:*si uerò hoc nõ sequitur* A,*possibile est id quod est* F *sequi. Simuliter autẽ & in quibus idem sequitur,cõsiderandum:nam si primis, & ijs quæ sub ipsis sunt, sequitur:si autem non his, & ijs quæ sub ipsis sunt,possibile. Palàm autem quoniam per tres terminos, & duas propositiones consideratio, &*

per prædictas figuras syllogismi omnes: monstratur enim omni quidem E inesse A, quando eorũ quæ sunt C F, idem quiddam sumitur: hoc autẽ erit mediũ. extremitates autẽ A & E: fit enim prima figura. Alicui autẽ, quãdo C & G sumitur idem: hoc autem postrema figura, medium enim fit G. Nulli uerò, quando D & F idem: sic autem & prima figura, & media prima quidem, quoniam nulli F insit A: siquidem conuertitur priuatiua: F autem omni E. Media autem quoniam D A quidem nulli: E autem omni inest. Alicui autem non inesse, quando D & G idem fuerit: hæc autem postrema figura: nam A quidem nulli G inerit, E uerò omni G: manifestum igitur est quoniã per prædictas figuras omnes syllogismi. Et quoniã non eligendũ quæcunque omnibus sequuntur, eò quòd nullus fiat syllogismus ex ipsis: nam construere quidem non omnino erat ex sequentibus: priuare autẽ nõ contingit per ea, quæ omnibus sequuntur: oportet enim huic quidem inesse, illi uerò non inesse. Manifestũ autem quoniam & aliæ considerationes quæ secundũ electiones, inutiles ad faciendũ syllogismum. Vt si sequẽtia utrunq; eadem sint, aut quæ sequitur A, & quæ non contingit E inesse: aut rursum quæcunque non possibile est utriq; inesse: non enim fit syllogismus per hæc. Nam si sequentia sint eadem, ut B & F, media fit figura, prædicatiuas habẽs utrasq; propositiones. Si autem ea quæ sequitur A, & quæ non contingit E, ut C, & H, prima erit figura, priuatiuã habẽs propositionem ad minorem extremitatẽ. Si autem quæcũq; non cõtingunt utriq;, ut D & H: priuatiuæ utræq; propositiones erunt, uel in prima figura, uel in media: sic autem nullo modo erit syllogismus. Palàm autem & quæ eadem, sumendum secundum considerationem, & non quæ diuersa, uel contraria:

primum quidem quoniam medij gratia, inspectio: medium autem non diuersum, sed idem oportet sumere. Deinde & in quibus accidit fieri syllogismum quòd sumantur contraria, aut non contingentia eidem inesse, in prædictos omnia reducuntur modos. Vt si B *&* F *sint contraria, aut non contingant eidem inesse: erit enim his sumptis syllogismus, quoniam nulli* E *inest* A, *sed non ex ipsis: sed ex prædicto modo: nam* B, A *quidem omni,* E *autem nulli inerit: quare necesse est* B, *idem esse alicui eorum, quæ sunt* H. *Rursum, si* B *&* G *non poßint eidem adesse, erit quoniam alicui* E *non inerit* A: *nam & sic media erit figura: nam* B A *quidem omni,* G *uerò nulli inerit. quare necesse est* G *idem esse alicui eorum quæ sunt* D: *nam non contingere* G *&* B *eidem inesse nihil differt, aut* G *alicui* D *idem esse. omnia enim sumpta sunt in* D *quæ non contingunt* A *inesse. Manifestum ergo quoniam ex istis quidem inspectionibus nullus fit syllogismus: & si* B *&* F *sint contraria, idem esse* B, *alicui* H, *& syllogismum semper fieri per hæc. Accidit ergo sic inspicientibus considerare uiam aliam necessariam, eò quòd quandoque latet identitas horumque sunt* B *&* H.

De Syllogismis Assertorijs, Ad impossibile, & reliquis, qui ex hypothesi. CAP. XXX.

E*Odem autem modo se habent & qui ad impoßibile deducunt syllogismu, ostensiuis: nam & ipsi fiunt per ea quæ sequuntur, & quibus sequitur utrunq;. Et eadem consideratio in utrisq;: nam quod mõstratur ostensiuè, & per impoßibile est syllogizare, & per eosdem terminos, & quod per impoßibile, & ostensiuè. Vt quoniã* A *nulli* E *inest: ponatur enim alicui inesse: ergo quoniam* B *omni*

A, A

A, A autem alicui E, & B alicui E inerit: sed nulli inerat. Rursum quoniam alicui E inest A: si enim nulli B inest A, E autem omni G, nulli O inerit A, sed omni inerat. Similiter autē est in alijs propositis: semper enim erit in omnibus per impoßibile ostensio, ex sequentibus, & quibus sequitur utrunq;. Et in unoquoq; proposito: eadem consideratio, & ostensiuè uolenti syllogizare, & ad impoßibile ducere: nam ex eisdem terminis utræq; demōstrationes. Vt si ostensum est nulli E inesse A: quoniam accidit & B alicui E ineße, quod est impoßibile. Si sumptum sit E quidem nulli B, A autem omni B inesse. manifestum est enim quoniam nulli E inerit A. Rursum si ostensiuè syllogizatum sit, A inesse nulli E: suppositis inesse per impoßibile monstrabitur nulli inesse. similiter autem & in alijs. In omnibus enim necesse est ijs qui per impoßibile communem aliquem sumere terminum alium à subiectis, ad quem erit mendacij syllogismus: quare conuersa ea propositione, altera autem similiter se habente, Ostensiuus erit syllogismus per eosdē terminos. Differt autem Ostensiuus ab eo, qui Ad impoßibile: quoniam in ostensiuo secundum ueritatem ambæ propositiones ponuntur: in eo autem qui ad impoßibile, falsa una. hæc uerò erunt magis manifesta per sequentia, quando de impoßibili dicemus: nunc autem tantum nobis sit manifestum, quoniā ad hæc perspiciendum, & ostensiuè uolentibus syllogizare, & ad impoßibile deducere. In alijs autem syllogismis quicunque sunt ex hypothesi, ut quicunq; secundū transsumptionem, aut secundū qualitatem in subiectis, non in prioribus: sed in transsumptis erit consideratio, modus autem inspectionis idem: considerare autem oportet, & diuidere quot modis sunt ex hypothesi: monstratur ergo unumquodq;

Propositū dicitur præcipua cōclusio.

Syllogismus mēdacii, dicitur syllogismus ad impoßibile, quod falsum concludit.

quodq; propositorum sic. Est autem & alio modo quædam syllogizare horum, ut uniuersalia per particularem inspectionem ex hypothesi. Si enim C & G eadem sint, solùm G autem sumatur E inesse, omni E inerit A: & rursum si G & D eadem, solum autem de G prædicetur E, quoniam nulli B, inerit A: manifestum ergo quoniam sic inspiciendum. Eodem autem modo & in Necessarijs. & in Contingentibus: nam eadē consideratio, & per eosdem terminos erit, eodemq; ordine & contingentis, & Inesse syllogismus. Sumendum autem & in contingentibus & quæ non insunt, poßibilia autem inesse. Ostensum est enim quoniam & per hæc fit contingentis syllogismus. similiter autem se habebit & in alijs prædicationibus.

Quod omnium scientiarum Syllogismi superioribus præceptis efficiantur. CAP. XXXI.

MAnifestū ergo ex prædictis, quoniā non solùm possibile est per hanc uiam fieri omnes syllogismos, sed etiam quoniā per aliam impoßibile. Omnis enim syllogismus ostensiuus est, quoniā per aliquā prædictarū figurarum fit: has autem non contingit per alia constitui, quàm per sequentia & quæ sequitur unumquodq;. ex his enim propositiones, & medij sumptio: quare nec syllogismum poßibile est fieri per alia. Ergo methodus quidem de omnibus eadem est: & circa philosophiā, & circa artem & quālibet disciplinā. Oportet enim quæ insunt, & quibus insunt circa unumquodq; colligere, & his quàm plurimis abundare, & hoc per tres terminos cōsiderare: destruentem quidem sic, construentem uerò sic: & secundum ueritatem quidem, ex ijs quæ secundum ueritatem scripta sunt inesse: ad Dialecticos autem syllogismos, ex

propo

Principia syllogismorũ, termini, propositiones, figuræ.

propositionibus quæ sunt secundum opinionem. Principia autem syllogismorum uniuersaliter quidem dicta sunt: & quomodo se habeant, & quomodo oportet inquirere ea: quatenus non aspiciamus ad omnia quæ dicuntur, neque eadem construentes, & destruentes, neque construentes de omni, aut de aliquo, destruentes ab omnibus, aut ab aliquibus, sed ad pauciora, & determinata. Secundum singulum autem eorum quæ sunt eligere: ut de bono, aut disciplina. Propria autem in unaquaq; sunt plurima, quare principia quidem quæ sunt circa unumquodque, experimento est crescere: dico autem ut astrologicam quidem experientiã, astrologicæ disciplinæ: sumptis enim sufficienter apparentibus, sic inuentæ sunt astrologicæ demonstrationes. Similiter autem & circa quamlibet aliam se habet, & artem, & disciplinam. Quare si sumantur quæ insunt circa unumquodq;, nostrum erit iam demonstrationes promptè declarare: si enim nihil secundum historiam omittatur eorum quæ subtiliter, & uerè insunt rebus, habebimus de omni (cuius quidem nõ est demonstratio) hanc inuenire, & demonstrare: cuius autem non nata est demonstratio, hoc facere manifestum. Vniuersaliter ergo quo oportet modo propositiones eligere, penè dictum est: per diligentiam autem pertransiuimus in eo negotio, quod circa Dialecticam est.

De Diuisione, & eius Syllogismo. CAP. XXXII.

Q*Voniam autem Diuisio per genera, parua quædam particula est dictæ methodi, facile uidere: est enim Diuisio uelut infirmus syllogismus: nam quod oporteat quidem ostendere petitur, syllogizatur uerò semper aliquid superiorum. Primùm autem idem hoc latuit omnes*

omnes utentes ea, & suadere conati sunt, quoniam esset possibile de substantia demonstrationem fieri, & de eo quod est quid: quare neque quoniam contingebat syllogizare eos qui diuidunt, intellexerunt: neque quoniam contingebat sic: quemadmodum diximus. Ergo *in demonstrationibus quidem: cùm oporteat quid syllogizare: oportet medium per quod fit syllogismus minus semper esse, & non uniuersaliter de prima extremitate.* Diuisio *autem contrarium uult: nam uniuersalius sumit medium.* Sit *enim animal quidem in quo* A, *mortale autem in quo* B, *& immortale in quo* C, *homo uerò cuius terminum oportet sumere in quo* D, *omne ergo animal accipit aut mortale, aut immortale: hoc autem est quicquid erat* A, *omne esse aut* B *aut* C. Rursus *hominem semper, qui diuidit, ponit animal esse, quare de* D *sumit* A *esse: ergo syllogismus quidem est quoniã* D, *aut* B, *aut* C *omne erit: quare hominem aut mortalẽ, aut immortalem oportet summere: nam mortale quidem, aut immortale esse, necessarium est animal: mortale autem non necessariũ est: sed petitur.* Hoc *autem erat quod oportebat syllogizare.* Et *rursus qui ponit* A *quidem animal mortale, in quo autem* B *pedes habens, in quo autem* C, *non habens pedes, hominem uerò* D: *similiter sumit* A *quidem, aut in* B *aut in* C *esse. omne enim animal mortale, aut pedes habens, aut pedes non habens est: de* D *autem* A: *nam hominem animal mortale sumpsit esse: quare habens pedes, uel non habens pedes esse animal, necesse est hominem: pedes autem habens non necesse est, sed sumit: hoc autem erat quod oportebat rursum ostendere.* Et *ad hunc modum semper diuidentibus, uniuersale quidem accidit eis medium sumere, de quo oporteat ostendere, & differentias, & extremitas*

mitates. In fine autem quoniã hoc est homo, aut quicquid erat quod quæritur, nihil dicunt manifestum, quare necessarium est esse: etenim aliam uiam faciunt omnem: non quidem contingentes idoneitates, opinantes esse. Manifestum est autem quoniam neque destruere hac uia, est, neque de accidente aliquid, aut de proprio syllogizare, neque de genere, neque de quibus ignoretur utrum hoc modo, aut illo sic habet: ut putas'ne diameter est symeter, uel asymeter? si enim sumat, quoniam omnis longitudo est symmetros, uel asymmetros, diameter autem longitudo, syllogizatum est quoniam symmeter, uel asymmeter est diameter. Si autem sumetur incõmensurabile, quod oportebat syllogizare sumetur, non ergo est ostendere: nam uia quidem hæc: per hanc autẽ non est ostendere symmetrum, uel asymmetrũ: in quo A, longitudo: B autem symmeter, aut asymmeter: diameter C. Manifestum est igitur quoniam neque ad omnem considerationem congruit inquisitionis modus, neque in quibus maximè uidetur conuenire, in his est utilis. Ex quibus ergo demonstrationes fiunt, & quomodo, & ad quæ, perspiciendum secundum unumquodq; propositum, manifestum ex dictis.

De Resolutione Syllogismorum in propositiones. CAP. XXXIII.

Quomodo autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, dicendum erit post hæc: restat enim consideratio hæc. Si enim & generationem syllogismorum inspiciamus, & inueniendi habeamus potestatem: amplius autem factos reducamus in prædictas figuras, finem habebit quod ex principio propositum est: accidet etiam simul quæ prædicta sunt cõfirmari, & manifestiora esse, quoniam sic se habent, per ea quæ nunc dicenda sunt.

ſunt. Oportet enim omne quod uerum eſt, ipſum ſibi ipſi manifeſtum * *eſſe omnino.* Primùm ergo oportet tentare *duas propoſitiones accipere ſyllogiſmi.* Facilius enim in *maiora diuidere, quàm in minora: maiora autem compoſitiora ſunt, quàm ea ex quibus componuntur.* Déinde *conſiderare, utra in toto, & utra in parte.* Et *ſi nõ ambæ ſumptæ ſint, eum qui ponit alteram. Aliquoties enim uniuerſalem protendentes, eam quæ in hac eſt non ſumunt, neq; ſcribentes, neque interrogantes: aut has quidem protendunt. per quas autem hæ concluduntur, omittunt: alia uerò uanè interrogant. Conſiderãdum autem ſi quid ſuperfluum ſumptum ſit, & ſi quid neceſſarium omiſſum: & hoc quidem ponendum, illud uerò auferendum, donec ueniat quis ad duas propoſitiones: ſine his enim non eſt reducere ſic interrogatas orationes.* In *aliquibus ergo facile eſt uidere quod minus eſt: aliqui uerò latent, & uidentur quidem ſyllogizare, eò quòd neceſſarium quid accidit ex ijs quæ poſita ſunt.* Vt *ſi ſumatur, non ſubſtantia interempta, ſubſtantiam non interimi, ex quibus autem eſt, interemptis, & quod ex eis eſt corrumpi.* His *enim poſitis, neceſſarium eſt ſubſtantiæ partem eſſe ſubſtantiam: non tamen ſyllogizatum eſt per ea quæ ſumpta, ſed deſunt propoſitiones.* Rurſum *ſi cùm eſt homo, neceſſe eſt eſſe animal: & cùm eſt animal, ſubſtantiam: & cùm eſt homo, neceſſe eſt eſſe ſubſtantiam: ſed nondum ſyllogizatum eſt: non enim ſe habent propoſitiones ut diximus.* Fallimur *autem in talibus, eò quòd neceſſarium quiddam accidat ex his quæ poſita ſunt, quoniam & ſyllogiſmus, neceſſarium eſt: in plus autem eſt neceſſarium, quàm ſyllogiſmus: nam omnis ſyllogiſmus, neceſſarium: neceſſarium autem non omne, ſyllogiſmus.* Quare *non (ſi quid accidat poſitis qui-*

*In Græco eſt ὁμολογούμενον, quod confeſſum, ſiue conſentiens ſignificat.

 buſdam)

busdam) statim tentandum est reducere, sed primùm sumendum est duas propositiones.

De Resolutione in terminos. CAP. XXXIIII.

D*Einde sic diuidendum in terminos. Medium autem ponendum terminorum, qui in utrisq; propositionibus dicitur: necesse est enim medium in utrisq; esse in omnibus figuris. Si ergo subijciatur, & prædicetur medium: aut ipsum quidem prædicetur, aliud uerò de illo abnegetur, prima erit figura. Si autem & prædicetur, & negetur ab aliquo, media erit figura: si uerò alia de illo prædicētur, aut hoc quidem prædicetur, illud uerò ab illo negetur, postrema: sic enim se habuit in postrema figura medium. Similiter autem etsi non uniuersales sint propositiones, nam est eadem determinatio medij. Manifestum igitur quoniam in qua oratione non dicitur idem frequēter, non fit syllogismus: non enim sumptum est medium. Quoniam autem habemus quod propositorum in unaquaq; figura clauditur, & in qua uniuersale, & in qua particulare, manifestum est, quoniam non ad omnes figuras perspiciendum, sed in unoquoq; proposito ad propriam. Quæcunq; uerò in pluribus concluduntur, medij positione cognoscimus figuram.*

De Necessario, & Thesi terminorum. CAP. XXXV.

F*Requenter ergo falli accidit circa syllogismos propter Necessarium, quemadmodum dictum est prius aliquoties autem propter similitudinem positionis terminorum: quod non oportet latere nos. Vt si* A, *de* B *dicitur, &* B *de* C: *uidebitur enim sic se habentibus terminis esse syllogismus: non fit autem neq; necessarium quicquā, neq; syllo-*

syllogismus.Sit enim in quo A *,semper esse, in quo autẽ* B, *intelligibilis* Aristomenes:*in quo autem* C, Aristomenes: *uerum est autem* A *inesse* B, *semper enim est intelligibilis* Aristomenes.*sed &* B *de* C: *nam* Aristomenes *est intelligibilis* Aristomenes: A *autem non inest* C, *corruptibilis est enim* Aristomenes:*non igitur fiebat syllogismus sic se habentibus terminis,sed oportebat uniuersaliter* A B *sumi propositionem:hoc uerò falsum quod putabat, omnem intelligibilem* Aristomenem *semper esse:cùm* Aristomenes *sit corruptibilis.*Rursum *sit in quo quidẽ* C Micalus, *in quo autem* B, *musicus* Micalus:*in quo autem* A, *corrumpi cras.*Verum *est ergo* B,*de* C *prædicari:nam* Micalus,*est musicus* Micalus:*sed &* A *de* B: *corrũpetur enim cras musicus* Micalus: A *autem de* C *falsum:hoc autem idem est priori:nõ enim uerum est uniuersaliter,* Micalus *musicus,quoniam corrumpetur cras.*Hoc *autem non sumpto non erat syllogismus.*Hæc *ergo fallacia fit in eo quod penè:ut enim nihil differens dicere,hoc huic inesse,aut hoc huic omni inesse:concedimus.*

Aristomenes et Micalus,auditores fuere Platonis.

De Ecthesi terminorum. CAP. XXXVI.

FRequenter *autẽ mentiri euenit,eò quòd non bene exponuntur secundùm propositionem termini, ut si* A *quidem sit sanitas,* B *autem ægritudo,* C *uerò homo:uerũ est enim dicere quoniam* A *nulli* B *contingit inesse,nulli enim ægritudini sanitas inest:& rursum quoniam* B, *inest omni* C, *omnis enim homo susceptibilis est ægritudinis: uidebitur ergo accidere nulli homini contingere sanitatem inesse.* Huius *autem causa est,quòd non bene exponuntur termini secundùm locutionem, quoniam transsumptis ijs quæ sunt secundùm habitudines,non erit syllogismus.* Vt *si*

Promiscuè utitur Aristo. thesi, & ecthesi, pro eodem.

pro sanitate quidem ponatur sanũ, pro ægritudine autem ægrum: non enim uerum est dicere quoniam non cõtingit ægrotanti inesse sanum esse: hoc autem non sumpto, nõ fit syllogismus, nisi contingentis. Hoc *autem non impoßibile, cõtingit enim nulli homini inesse sanitatem.* Rursum *in me dia figura similiter erit falsum.* Nam *sanitatem ægritudini quidem nulli, homini uerò omni contingit inesse: quare nul li homini ægritudo.* In *tertia autẽ figura secundum contin gere accidit falsum: etenim sanitatem, & ægritudinem, & disciplinam, & ignorantiam, & omnino contraria, omni eidem contingit inesse: sibi uerò inuicẽ impoßibile. hoc au- tem confessum in prædictis.* Cùm *enim eidem plura contin gerent inesse, contingebant & sibi inuicem.* Manifestũ *igi tur quoniã in omnibus his fallacia fit, propter terminorũ expositionẽ: trãssumptus enim his, quæ sunt secũdùm habi- tudines, nihil fit falsum.* Palàm *ergo quoniã secundùm hu- iusmodi propositiones semper quod est secundùm habitũ, pro habitu sumendum, & ponendum terminum.*

De Ecthesi terminorũ cõpositorũ, & obliquorũ syllogismi. CAP. XXXVII.

NOn *opertet autem terminos semper quærere nomi- ne exponi: sæpe enim erunt orationes, quibus nõ po- nuntur nomina: quare & difficile erit reducere huiusmo- di syllogismos.* Aliquoties *autem & falli accidet propter huiusmodi inquisitionem: ut quoniam immediatorum erit syllogismus: sit enim* A *duo recti,* B *autem triangulus,* C *uerò æquicrurus: ergo ei quod est* C, *inest* A *propter* B: *ei uerò quod est* B, *non iterum propter aliud: per se enim triangulus habet duos rectos, quare non erit medium eius quod est* A B, *cùm sit demonstratiuum.* Manifestum *enim quoniam medium non sic semper est sumendum, ut hoc ali quid*

Syllogismos immediatorũ appellat, quã do extremorum, quæ sunt subiectum, & prædicatũ cõ

quid:sed aliquando ut orationem, quod accidit & in prædicto. Inesse autem primum medio, & hoc postremo non oportet sumere, ut prædicētur semper ad se inuicem similiter, & primū de medio, & hoc de postremo: & in non inesse similiter, sed quoties dicitur esse & uerum dicere, hoc toties arbitrari oportet significare & inesse. Vt quoniam contrariorum una est disciplina: sit enim A unam esse disciplinā, B autem contraria sibi inuicem: A ergo inest B: non quoniam contraria unā esse eorum disciplinam, sed quoniam uerum est dicere de ipsis, unam esse eorū disciplinam. Accidit autem quandoq; primū de medio dici, medium autem de tertio non dici: ut si sophia est disciplina, boni autem est sophia: conclusio, quoniā boni est disciplina: & non bonum quidem est disciplina, sophia autem est disciplina. Quandoq; autem medium quidem de tertio dicitur, primum autē de medio nō dicitur: ut si qualis omnis est disciplina, aut contrarij. Bonum autem est, & cōtrariū, & quale: conclusio quidem, quoniam boni est disciplina. Non est autem bonum disciplina, neq; quale, neq; contrarium: sed omnium, disciplina. Non est autem bonū disciplina, neq; conclusio secundùm rectum, neq; quale, neq; contrariū: sed bonū hæc. Est autem quādoq; neq; primū de medio, neq; hoc de tertio: primo de tertio quandoq; quidē dicto, quandoq; autē non dicto. Vt si cuius est disciplina, huius est genus, boni autem est disciplina: conclusio, quoniam boni est genus. Prædicatur autem nullū de nullo: si autem cuius est disciplina, genus est hoc, boni autē est disciplina: conclusio, quoniam bonum est genus: ergo de extremo quidem prædicatur primum, de se autem inuicem non dicuntur. Eodem autem modo & Non inesse sumendum: non enim semper significat Non inesse hoc huic, Non esse hoc,

clusionis, nullum nomen, nullumq; inuenitur intericens, intercceptumq; simplex.

hoc: sed aliquādo Non esse hoc huius, aut hoc huic: ut quoniam non est motionis motus, aut generationis generatio, uoluptatis autē est, non ergo uoluptas generatio. Aut rursus, quoniā risus est signū, signi autē nō est signū, quare nō est signū risus. Similiter autē & in alijs, in quibus interimitur propositum: eò quòd dicitur aliquo modo ad id genus. Rursum quoniam occasio nō est tēpus opportunum, Deo enim occasio quidē est, tēpus autē oportunum non est, eò quòd nihil sit Deo conferens. Terminos enim ponendum est occasionem, & tempus oportunum, & Deum: propositio autē sumenda secundùm nominis casum: simpliciter enim hoc dicimus de omnibus, quoniam terminos quidem semper ponendum secundùm declinationes nominum, ut homo, aut bonum, aut contraria, aut hominis, aut boni, aut contrariorum: propositiones autem sumendum secundùm cuiusq; casus. aut enim quoniam huic ut æquale, aut quoniam huius ut duplum, aut quoniam hoc ut feriēs, uel uidens, aut quoniā hic ut homo, animal: aut si quolibet modo aliter cadit nomen secundùm propositionem, inesse autem hoc huic, & uerum esse hoc de hoc, toties sumendum, quoties prædicamenta diuisa sunt, & hæc aut aliquo modo, aut simpliciter, amplius aut simplicia, aut complexa. Similiter autem & non inesse. Considerandum hæc autem, & determinandum optimum.

De Anadiplosi, & Thesi syllogismorum, hoc est, de Geminatione, & Positione. CAP. XXXVIII.

Reduplicatum autem in propositionibus ad primam extremitatem ponendum, non ad medium: dico autem ut si fiat syllogismus, quoniam iustitiæ est disciplina quoniam bonum: quoniam bonū, ad primā extremitatem

ponendum

ponendum. Sit enim A *disciplina quoniam bonum, in quo autem* B *bonum, in quo autem* C *iustitia: ergo uerum est* A *de* B *prædicari. Nam boni est disciplina quoniam bonum. Sed & B de C: nam iustitia quiddam bonũ est: sic ergo fit resolutio. Si autem ad* B *ponatur quoniam bonũ, non erit: nam* A *quidem de* B *uerum erit,* B *autem de* C *non erit uerum: nam bonum quoniam bonum, prædicari de iustitia falsum est, & non intelligibile. Similiter autem & si salubre ostendatur, quoniam disciplinatum est in eo quod bonum: aut hircoceruus, opinabilis in eo quod existens: aut homo corruptibilis in eo quod sensibile: in omnibus enim prædicatis ad extremum reduplicationem ponendũ. Non est autem eadem positio terminorum, quando simpliciter quidem syllogizatum fuerit: & quando hoc aliquid, aut quo, aut quomodo. Dico autẽ ut quando bonum disciplinatum ostensum erit: & quando disciplinatum, quoniam bonum. Sed si simpliciter quidem disciplinatum ostẽsum est, medium ponendũ ens: si autẽ quoniã bonum, quid ens. Sit enim* A *disciplina, quoniam quid ens, in quo autem* B*, ens quid: in quo autẽ* C*, bonũ: uerũ est ergo* A *de* B *prædicari: erat enim disciplina alicuius entis, quoniã quid ens: sed &* B *de* C*, nã in quo* C*, ens quid, quare &* A *de* C*: erit ergo disciplina boni, quoniã bonum: erat enim quid ens, propriæ substantiæ signum. Si autem ens medium positũ sit, & ad extremũ ens simpliciter, & non quid ens dictum sit, non erit syllogismus: quoniã est disciplina boni, quoniam bonũ, sed quoniam ens, ut si sit in quo* A *disciplina quoniam ens, in quo* B*, ens, in quo* C*, bonum. Manifestum igitur quoniam in particularibus syllogismi, sic sumẽdum terminos.*

Pro debita resolutione præcepta. CAP. XXXIX.

*Oportet autem accipere quæ idem possunt nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen, & orationem, & semper pro oratione nomen suscipere: facilior est enim terminorum expositio: ut si nil differt dicere suspicabile, opinabilis non esse genus, aut non esse idem quiddam suspicabile, quod opinabile: nam si idem est quod significatur, pro oratione dicta, suspicabile, & opinabile terminos ponendũ. Quoniã uerò non est idem uoluptatem esse bonum, & esse uoluptatem quod bonum, non similiter ponendũ terminos: sed si est syllogismus quoniam uoluptas quod bonum, terminum ponendum quod bonum: si autem quoniam bonum, bonum: similiter autem & in alijs. Non est autem idem neq; esse, neq; dicere,*quoniam cui* B *inest, huic quoq; omni* A *inest: & dicere, cui omni* B *inest, &* A *inest omni: nihil enim prohibet* B *inesse* C, *non autem omni. Vt sit* B *pulchrum quid,* C *autem album: si igitur alicui albo inest pulchrum quid, uerum est dicere quoniam albo inest pulchrum, sed non omni fortasse. Si ergo* A *inest* B, *non omni autem de quo* B *(neq; si omni* C *inest* B, *neq; si solùm alicui) non necesse est ei quod est* C, *inesse* A, *non quia non omni, sed nec inesse ei quod est* C. *Si autem de quocunq;* B *dicatur uerè, huic omni inest* A, *accidet ut de quo omni* B *dicitur, de eo omni &* A *dici. Si autem* A *dicitur de omni de quo* B *dicatur, nihil prohibet ei quod est* C, *inesse* B, *non omni autem* A, *aut non inesse omnino. In tribus igitur terminis manifestum est quoniam de quo* B *quidem omni, &* A *dicitur: hoc est de quibuscunq;* B *dicitur, de omnibus dicitur &* A: *& si* B *quidem de omni, &* A *similiter: si autem non de omni, non necesse est* A *inesse omni. Non oportet autem arbitrari propter expositionẽ accidere aliquod inconue-*

*id est, neq; re ipsa, & secundum ueritatẽ, neq; oratiõe.

conueniēs: nō enim laboramus in eo quod aliquid sit hoc, sed quemadmodum Geometer pedalem, & rectam hanc esse, & sine latitudine dicit, quæ nō est: sed non sic utitur, ut eis syllogizans. Omnino enim *quòd nō est ut totum ad partem, & aliud ad hoc ut pars ad totū, ex nullo talium ostendit demonstrator, neq; enim fit syllogismus: expositione autem sic utimur, ut & sentiat qui discit dicentes, non enim sic ut sine his nō posibile sit demōstrare, quemadmodum ex quibus est syllogismus.* Non lateat autem *nos, quoniam in eodem syllogismo, non omnes conclusiones per unam eandem figuram sunt, sed hæc quidem per hanc, illa uerò per aliam.* Palàm ergo *quoniam & resolutiones sic faciendum.* Quoniam autem *non omne propositum in omni figura, sed in unaquaque disposita sunt, manifestum est ex conclusione in qua figura sit, quærendum.* Et ad *definitiones orationum quæcunq; ad unum quiddam sunt argumentatæ in eorum quæ insunt termino, ad quod argumentatum est ponendum terminum, & non totam orationē: minus enim cōtingit perturbari propter longitudinem: ut si quis aquam ostendit, quoniam est humidus potus, potum & aquam terminos ponendum.*

De Resolutione syllogismorū ad impossibile, & ex hypothesi. CAP. XLI.

AMplius autem ex hypothesi syllogismos non est tentandum reducere: nam non est ex ijs quæ posita sunt reducere: non enim per syllogismum ostensi sunt, sed ad placitū concessi sunt omnes.* Vt si quis ponat, *si una quædam potestas** non sit contrariorum, neque disciplinam esse unam.* Deinde disputet *quoniam non est una potestas contrariorum: ut sanatiui, & ægrotatiui: simul enim idem erit sanatiuum, & ægrotatiuum.* Quoniam autem non est

*Id est naturalis, insitaq; potentia.

omnium contrariorum una potestas, ostensum est: sed quoniam disciplina non una, non est ostensum, quamuis confiteri sit necesse: at non ex syllogismo, uerùm ex hypothesi: hoc igitur non est reducere, quoniam non una potestas est: hic enim fortasse erat syllogismus, illud autẽ hypothesis. Similiter autem in his, qui per impoßibile concluduntur. nam neq; hos est resoluere, sed ad impoßibile quidem reductionem, est: syllogismo enim mõstratur: alterum autem non est, nam ex hypothesi concluditur. Differunt autem à prædictis: quoniam in illis quidem oportet prius confiteri, si debet cõcedere: ut si ostendatur una potestas contrariorum, & disciplinam esse eandem: hic autem & non prius confeßi concedunt, eò quòd manifestum sit falsum: ut posita diametro symetro, eò quòd imparia esse æqualia paribus. Plures autem & diuersi terminantur ex cõditione: quos prospicere oportet, & notare aptè. Quæ ergo horum differentiæ, & quoties fiunt, qui sunt ex hypothesi, postea dicemus: nunc autem tantum sit nobis manifestum, quoniam non est resoluere in figuras huiusmodi syllogismos: & ob quam causam, diximus.

De reciproca reductione syllogismorum unius figuræ in aliam. CAP. XLI.

Quæcunq; autẽ in pluribus figuris mõstrantur proposita, si in altera syllogizetur, est reducere syllogismum in alteram: ut eum qui in prima est priuatiuum, in secũdam figuram: & eum qui in media est, in primam. Non omnes autem, *sed quosdam: erit autem in sequentibus manifestum. Si enim* A *nulli* B, B *autem omni* C, A *nulli* C: *sic ergo prima figura: si autem cõuertatur priuatiua, media erit. Nam* B, A *quidem nulli,* C *autem omni inerit. Similiter autẽ & si non uniuersalis, sed particularis sit syllogis*

logiſmus:ut ſi A *quidem nulli* B, B *autem alicui* C:*conuerſa enim priuatiua,media erit figura.* Eorum autem *ſyllogiſmorum,qui ſunt in ſecũda figura,uniuerſales quidem reducentur in primam figuram,particularium autem alter ſolùm.*Inſit *enim* A,B *quidem nulli*,C *uerò omni,conuerſa priuatiua,prima erit figura:nam* B *quidem nulli* A, A *autem omni* C *inerit. Si autem prædicatiuum quidem ſit ad* B,*priuatiuum autem ad* C, *primus terminus ponendus eſt* C:*hoc enim nulli* A, A *autem omni* B,*quare nulli* B *inerit* C, *ergo & B nulli* C: *conuertitur enim priuatiua. Si autem particularis ſit ſyllogiſmus, quando priuatiuum quidem erit ad maiorem extremitatem,reſoluetur in primam figuram:ut ſi* A *nulli* B, B *autem alicui* C, *conuerſa enim priuatiua,prima erit figura:nam* B *quidem nulli* A, A *autem alicui* C.Q*uando uerò prædicatiuum, non reſoluetur:ut ſi* A *quidem omni* B, C *uerò non omni : non enim ſuſcipit conuerſionem* A B:*neque cùm ſit,erit ſyllogiſmus.*

*Rurſus qui in tertia quidem ſunt figura,non reſoluuntur omnes in primam:qui autem ſunt in prima, omnes in tertiam.*Inſit *enim* A *quidem omni* B, B *autem alicui* C, *ergo quia cõuertitur particularis prædicatiua, inerit & C alicui* B:A *uerò omni* B *inerat, quare ſit tertia figura. Et ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus,ſimiliter:conuertitur enim particularis affirmatiua:quare* A *quidem nulli* B: C *autem alicui inerit.*Eorum *autem ſyllogiſmorum,qui ſunt in poſtrema figura,unus tantum non reſoluitur in primam, quando non uniuerſalis ponitur priuatiua : alij autem omnes reſoluuntur.Prædicentur enim de omni* C, & A & B : *ergo conuertetur* C *ad utrunque particulariter:inerit ergo* A *alicui* B : *quare erit prima figura. Siquidem* A *omni* C,C *uerò alicui* B:& *ſi* A *quidem omni* C, B *autem*

autem alicui c, eadem ratio: conuertitur enim ad B C. Si autem B quidem omni C, A autem alicui C, primus ponendus B, nam B omni C, C autem alicui A, quare B alicui A: quoniam autem conuertitur particularis, & A alicui B inerit. Et si priuatiuus sit syllogismus uniuersalibus terminis: similiter sumendum. Insit enim B omni C, A autem nulli C, ergo alicui B inerit C; A autem, nulli C: quare erit medium C. Similiter autem & si priuatiua quidem sit uniuersalis, prædicatiua autem particularis: nam A quidem nulli C, C autem alicui B inerit. Si autem particularis sumatur priuatiua, non erit resolutio: ut si B quidem omni C; A autem alicui C non inest: conuersa enim B C utræque propositiones erunt particulares. Manifestum autem quoniam ad resoluendum ad se inuicem figuras; quæ ad minorem extremitatem est propositio, conuertenda in utrisque figuris: hac conuersa, transitio fit. Eorum autem, qui in media sunt figura, alter quidem resoluitur, alter uerò non resoluitur in tertiam: nam cùm sit uniuersalis priuatiua, resoluitur. Si enim A nulli quidem B, alicui autem C, utraque similiter conuertitur ad A: quare B quidem nulli A, C uerò alicui, medium ergo A. Quando autem A omni B, C autem alicui non insit, non fit resolutio: neutra enim propositionum ex conuersione uniuersalis. Qui autem ex tertia sunt figura, resoluentur in mediam, quando fuerit uniuersalis priuatiua: ut si A nulli C, B autem alicui, aut omni C: nam C A quidem nulli, B autem alicui inerit. Si autem particularis sit priuatiua, non resoluetur: non enim suscipit conuersionem particularis negatiua. Manifestum ergo quoniam ijdem syllogismi non resoluuntur in his figuris, qui nec in primam resoluebantur. Et quoniam in primam figuram reductis syllogismis,

mis, isti soli syllogismi per impoßibile clauduntur. Quomodo ergo oportet syllogismos reducere, & quoniã resoluuntur figuræ in se inuicem, manifestum ex dictis.

De Syllogismis infinitis, & regulis consequentiarum. CAP. XLII.

Differt autem in construendo, uel destruendo opinari, aut idem, aut diuersum significare, non esse hoc, & esse non hoc: ut non esse album, ei quod est esse non album, non enim idem significant: nec est negatio eius, quæ est esse album, ea quæ est, esse non album, sed non esse album. Ratio autem huius hæc est: similiter enim se habet poßibile est ambulare, ad poßibile est non ambulare, ei quæ est, esse album, ad esse non album: & scit bonum, ad scit non bonum: nam scit bonum, uel sciens bonum, nihil differt: neque potest ambulare, uel est potens ambulare: quare & opposita, non potest ambulare, & non est potens ambulare. Si igitur non est potens ambulare idem significat, & est potens non ambulare, ipsa simul inerunt eidem: nam idem potest ambulare, & non ambulare: & idem sciens bonum, & non bonum est. Affirmatio autem, & negatio non sunt oppositæ simul in eodem. Quemadmodum ergo non idem est, non scire bonum, & scire non bonum, nec esse non bonum, & nõ esse bonum idem: nam proportionalium, si alterum sit, & alterum: nec esse non æquale, & non esse æquale idem: huic enim quod est non æquale, subiacet aliquid, & hoc est inæquale, illi uerò nihil: eò quòd æquale quidem, uel inæquale non omne est, æquale autem, uel non æquale omne. Amplius, est non album lignum & non est album lignum, * non simul sunt: si enim est lignum non album, erit lignum: quod autem non est album lignum, non necesse est esse lignum. Quemadmodum*

*Solũ non album infinitũ est.

* Propositiones illæ dicuntur simul esse, quarum una nõ potest esse uera sine altera.

manifestum est, quoniam non est eius quod est bonum, est non bonum, negatio: si ergo de omni uno uel affirmatio, uel negatio uera: si non est negatio, palàm quoniam affirmatio aliquo modo erit: affirmationis autem omnis, negatio est, & huius ergo, ea quæ est, non est non bonum. Habent autem ordinem hunc ad inuicem: sit esse quidem bonum in quo A, non esse autem bonum in quo B, esse autem non bonum in quo C sub B, non esse autem non bonum in quo D sub A, omni ergo inerit aut A, aut B: & nulli eidem, & omni aut C, aut D, & nulli eidem: & cui C inest, necesse est B omni inesse. Si enim uerum est dicere, quoniam est non album, & quoniam non est album, uerum: impoßibile est enim simul esse album, & esse non album: aut esse lignum album, & esse lignum non album: quare si non affirmatio, & negatio inerit. Ei autem quod est B, non semper C: quod enim omnino non est lignum, neque lignum erit album, nec non album. E conuerso autem cui inest A, & D omni inest: aut enim C, aut D: quoniam autem non possunt simul esse non album, & esse album, D inerit: nam de eo quod est album, uerum dicere, quoniam non est non album. De D autem non omnino A erit: nam de eo quod omnino non est lignum, non uerum est dicere A, quoniam est lignum album: quare D uerum est, & A non uerum, quoniam est lignum album. Palàm autem quoniam & A & C nulli eidem insunt: sed B & D contingit eidem alicui inesse. Similiter autem se habent & priuationes ad prædicationes eadem positione: sit enim æquale, in quo A, non æquale, in quo B: inæquale, in quo C: non inæquale, in quo D. In pluribus autem quorum his quidem inest, illis uerò non inest idem, negatio quidem similiter uera sit, ut quoniam non sunt alba omnia,

omnia, aut quoniam non est album unumquodq; : at quoniam est non album unumquodque, aut quoniam omnia sunt non alba, falsum est. Similiter autem & eius quæ est omne animal album, non hæc (est non album omne animal) negatio, ambæ enim falsæ : sed est, non omne animal album. Quoniam autem palàm, quod aliud significat est non album, & non est album, & illa quidem affirmatio, hæc uerò negatio : manifestum quoniam non est idem modus monstrandi utrunq;, ut quoniam quicquid est animal: non est album, aut contingit non esse album, & quoniam uerum dicere non album : hoc enim est esse non album. Sed uerum quidem dicere, est album, siue nõ album, idem modus. Constructiuè enim ambæ per primam ostenduntur figuram: nam uerum ei quod est, similiter ordinatur: eius enim quæ est, uerum dicere album : non hæc, uerum dicere non album, negatio: sed hæc, non est uerum dicere album. Si enim uerum est dicere quicquid est homo musicum esse, aut non musicum esse : quicquid est animal sumendum, musicum esse, aut non musicũ esse, & ostensum est. Non esse autem musicum quicquid est homo : destructiuè monstratur secundùm dictos tres modos. Simpliciter autem quando sic se habent A & B, ut simul quidem eidem non contingant, omni autem de necessitate alterum: & rursum C & D similiter. Sequitur autem id quod est C A: & non conuertitur, & id quod est B sequetur D, & non conuertitur: & A quidem, & D, cõtingunt eidem, B autem & C, non contingunt. Primùm ergo quoniam id quod est B, sequitur D: hinc manifestum, quoniam eorum quæ sunt C D alterum ex necessitate omni inest: cui autem B, non contingit C, eò quòd simul infert A : A autem & B non contingunt eidem: manifestum quoniam

D seque

D sequetur B. Rursum quoniam ei quod est A non conuertitur C, omni autem uel C, uel D, contingit A, & D eidem inesse. B autem, & C non contingit: eò quòd consequitur A id quod est C: accidit enim quiddam impoßibile. Manifestum est ergo quoniam nec B ei quod est D conuertitur, eò quòd contingit simul A D inesse. Accidit autem aliquoties in huiusmodi terminorum ordine falli: eò quòd opposita non sumantur rectè, quorum necesse est omni alterum inesse. Vt si A & B non contingunt simul eidem, necesse est autem inesse cui non alterum, alterum: & rursus C & D similiter, cui autem C omni, sequitur A, accidet enim cui D, B inesse ex necessitate, quod falsum est: si sumatur enim negatio eorum quae sunt A B, ea quae est in quibus F. & rursus eorum quae sunt C D, ea quae est in quibus G. necesse est igitur omni inesse uel A, uel F. aut enim affirmationem, aut negationem, & rursum, aut C, aut G. affirmatio enim & negatio. & cui C, omni A subiacet: quare cui F, omni hoc quod est. Rursum quoniam eorum quae sunt F B, omni alterum: & eorum quae sunt G D, similiter. Sequitur autem G, id quod est F, & id quod est D, sequitur B: hoc enim scimus. Si ergo A id quod est C: & id quod est D sequetur B. hoc autem falsum. econtrario enim erat in his (quae sic se habent) consequentia. Non enim fortasse necessarium omni inesse, aut A, aut F, nec F aut B: non enim est negatio eius quod est A, hoc quod est F: nam boni non bonum negatio: non autem est idem hoc quod est non bonum, ei quod est neque bonum, neque non bonum: similiter autem & in C D, nam negationes quae sumptae sunt, duae sunt.

FINIS.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS LIBER SECVNDVS.

Qui Syllogismi plura concludant.

CAPVT I.

N QVOT ergo figuris, & per quales, & quot propositiones, & quando, & quomodo fit syllogismus, amplius autem ad quae perspiciendum construenti, & destruenti, & quomodo oporteat quaerere de proposito secundùm unanquanq; artem, amplius autem per quam uiam sumemus, quae in singulis sunt principia, iam pertransiuimus. Quoniam autem alij quidem syllogismorum sunt Vniuersales, alij uerò Particulares: Vniuersales quidem omnes semper plura syllogizant, Particularium autem praedicatiui quidem plura, negatiui uerò conclusionem solam. Nam aliae quidem propositiones conuertuntur: priuatiua uero non conuertitur. Conclusio uerò aliquid de aliquo est: quare alij quidem syllogismi plura syllogizant. Vt si A *ostensum sit omni aut alicui* B *inesse, &* B *alicui* A *necessarium est inesse: & si nulli* B *inesse* A, *&* B *nulli* A: *hoc autem aliud est à priore. Si autem* A *alicui* B *non insit, necesse est &* B *alicui* A *non inesse: contingit enim omni* A *inesse. Haec ergo communis omnium causa Vniuersalium, & Particularium. Est autem de Vniuersalibus & aliter dicere: quaecunq; enim aut sub medio, aut sub cõclusione sunt, omnium erit idem syllogismus, si illa quidem in medio, haec uerò in conclusione ponantur: ut si* A B *conclusio per* C, *quae-*

Syllogismus uniuersalis qui cõclusionem colligit uniuersalem. Particularis, qui particularem: Prędicatiuus, qui affirmatiuam: Negatiuus, qui negatiuam.

cunq; sub B, aut sub C sunt, necesse est de omnibus dici A: nam D si in toto B, & B in A, & D erit in A. Rursum si B in toto C, & C in toto A: & B in toto A erit. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus. In secunda autem figura quod sub conclusione erit, solùm erit syllogizare, ut si A insit nulli B, & omni C: conclusio quoniam nulli C inest B: si autem D sub C est, manifestum quoniam non inest ei B: ijs autem quæ sunt sub A, quoniam B non inest, non palàm est per syllogismum, & si non inest B, ei quod est E, si est E sub A: sed D inesse quidem B, nulli C, per syllogismum ostensum est: non inesse uerò A hoc quod est B, indemonstratum sumptum est: quare nec per syllogismum accidit B non inesse E. In particularibus autem, eorum quidem quæ sub conclusione sunt, non erit necessarium. Non enim fit syllogismus, quando ea sumpta fuerit particularis, eorum autem quæ sunt sub medio, erit omnium, ueruntamen non per syllogismum: ut si A omni B, & B alicui C: nã eius quod sub C est positũ, non erit syllogismus: eius uerò quod sub B erit, sed non propter eum qui prius factus est syllogismum. Similiter autẽ & in alijs figuris: nam eius quidem quod sub conclusione est, nõ erit, alterius uerò erit: uerum non per syllogismum, eò quòd & in uniuersalibus ex indemõstrata propositiõe, quæ sunt sub medio ostẽdebantur, quare neq; hic erit, uel & in illis.

Quòd ex falsis in prima figura uerum colligatur. CAP. II.

Est ergo sic se habere, ut ueræ sint propositiones, per quas fit syllogismus, est autem ut falsæ, est uerò ut hæc quidem uera, illa autem falsa: conclusio autem aut uera, aut falsa ex necessitate. Ex ueris ergo non est falsum syllogizare: ex falsis autem uerum, tamen non propter quid, sed

ſed quia: nam eius qui eſt propter quid, non eſt ex falſis ſyllogiſmus: ob quam autem cauſam, in ſequentibus dicetur. Primum ergo quoniam ex ueris non poßibile falſum ſyllogizare, hinc manifeſtum. Si enim cùm eſt A, *neceſſe eſt eſſe* B: *ſi non eſt* B, *neceſſe eſt* A *non eſſe: ſi ergo uerum eſt* A, *neceſſe eſt & B uerum eſſe, aut accidet idem ſimul & eſſe, & non eſſe: hoc autem impoßibile. Non autem quoniam ponitur* A *unus terminus, accipiatur contingere uno aliquo exiſtente, ex neceßitate aliquid accidere: non enim poteſt. Nam quod accidit ex neceßitate, concluſio eſt: per quæ autem fit, ad minimum tres ſunt termini, duo autem interualla, & propoſitiones. Si ergo uerum eſt cui omni ineſt* B, *&* A: *cui autem* C, *&* B: *cui* C, *neceſſe eſt* A *ineſſe: & non poteſt hoc falſum eſſe: ſimul enim erit idem, & non erit: ergo* A *ut unum, poſitum eſt duas propoſitiones colligere. Similiter autem ſe habet & in priuatiuis: non enim eſt ex ueris oſtendere falſum. Ex falſis autem eſt uerum ſyllogizare, & utriſq; propoſitionibus falſis, & una: hac autem non utralibet contingit: ſed ſecunda: ſi quidem totam ſumamus falſam: non tota autem ſumpta, eſt utralibet. Inſit enim* A *omni* C, *ei autem quod eſt* B *nulli, nec* B *inſit* C: *contingit autem hoc, ut nulli lapidi animal, & lapis nulli homini: ſi igitur ſumatur* A *omni* B, *&* B *omni* C: A *omni* C *inerit: quare ex utriſq; falſis uera eſt concluſio, omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuum: inſit enim* C *nulli, nec* A, *nec* B: A *autem* B *omni: ut ſi eiſdem terminis ſumptis, medium ponatur homo, lapidi enim nec animal, nec homo nulli ineſt: homini autem omni, animal: quare ſi cui quidem omni ineſt, ſumamus nulli ineſſe: cui uerò non ineſt, omni ineſſe: ex falſis utriſq; uera erit concluſio. Similiter*

autem ostendetur, & si in aliquo utraq; falsa sumatur. Si autem altera ponatur falsa, prima quidem tota falsa existente ut A B, *non erit conclusio uera:* B C *autem erit.* Dico *autem totam falsam contrariam ueræ, ut si quod nulli inest, omni sumptum est: aut si quod omni, nulli inesse.* In*sit enim* A B *nulli,* B *autem omni* C: *si ergo* B C *quidem propositionem sumamus ueram,* A B *autem falsam totam, & omni* B *inesse* A: *impoßibile est* A C *conclusionem ueram esse: nulli enim inerat* A *earum quæ sunt* C *siquidem cui* B *nulli,* B *autem omni* C. *Similiter autem nec si* A *omni* B *inest:* B *omni* C: *sumpta sit autem* B C *quidem uera propositio:* A B *autem falsa tota, & nulli, cui* B, *inest* A, *conclusio falsa erit: omni enim* C, *inest* A, *siquidem cui* B *omni, &* A: B *autem omni* C. *Manifestum ergo, quoniam prima tota sumpta falsa, siue affirmatiua, siue priuatiua, altera autem uera, non fit uera conclusio.* Non *tota autem sumpta falsa, erit: nam si* A C *quidem omni inest;* B *autem alicui:* B *autem omni* C: *ut animal cygno quidem omni: albo autem alicui, album autem omni cygno: si sumatur* A *omni* B, & B *omni* C, A *omni* C *inerit uerè: omnis enim cygnus animal. Similiter autem & si priuatiua sit* A B: *poßibile est enim* A B *quidem alicui inesse,* C *uerò nulli:* B *autem omni* C: *ut animal alicui albo, niui uerò nulli: album uerò omni niui: si ergo sumatur* A *quidem, nulli* B, B *autem omni* C: A *nulli* C *inerit. Si autem* A B *quidem propositio tota sumatur uera,* B C *autem tota falsa, erit syllogismus uerus: nihil enim prohibet* A & B & C *omni inesse:* B *autem nulli* C, *ut quæcunq; eiusdem generis sunt species non subalternæ: nam animal & homini, & equo inest: equus autem nulli homini inest: si ergo sumatur*

Syllogismus uerus dicitur, cuius cõclusio uera: & ex opposito, falsus, cuius conclusio falsa.

matur A *omni* B, *&* B *omni* C, *conclusio uera erit, tota falsa* B C *propositione. Similiter autem cum uniuersalis priuatiua est* A B *propositio: contingit enim* A *neq;* B, *neq;* C *nulli inesse: &* B *nulli* C, *ut ex alio genere speciebus diuersum genus: nam animal nec musicæ, nec medicinæ inest, neq; musica medicinæ, sumpta ergo* A *quidem nulli* B, B *autem omni* C: *uera erit conclusio. Et si non tota falsa sit* B C, *sed in aliquo: etiam sic erit conclusio uera. Nihil enim prohibet* A *&* B *&* C *toti inesse,* B *autem alicui* C: *ut genus speciei, & differentiæ: nam animal homini omni, & omni greßibili: homo autem alicui greßibili, & non omni: si ergo* A *omni* B, *&* B *omni* C *sumatur:* A *omni* C *inerit, quod quidem erat uerum. Similiter autem cum priuatiua est* A, B *propositio: contingit enim* A *nec* B, *nec* C *nulli inesse:* B *uerò alicui* C: *at genus ex alio genere speciei, & differentiæ: nam animal nec sapientiæ nulli inest, nec contemplationi: sapientia uerò alicui contemplationi: si ergo sumatur* A *nulli* B, B *autem omni* C, *nulli* C *inerit* A: *hoc autem erat uerum. In particularibus autem syllogismis contingit & prima propositione tota falsa existente, altera autem uera, ueram esse conclusionem, &* A B *in aliquo falsa existente,* B C *autem uera, &* A B *quidem uera, particulari autem falsa: & utrisq; existētibus falsis. Nihil enim prohibet* A B *quidem nulli inesse,* C *autem alicui, &* B *alicui* C *inesse, ut animal nulli niui, albo autem alicui inest, & nix albo alicui: si ergo ponatur medium nix, primum autem animal, & sumatur* A *quidem toti* B *inesse,* B *autem alicui* C, A B *tota falsa,* B C *autem uera: & conclusio uera. Similiter autem & cum priuatiua est* A B *propositio: poßibile est enim* A B *quidem toti inesse,* C *au-*

tem alicui non inesse, B uerò alicui C inesse:ut animal homini quidem omni inest, album autem aliquod non sequitur. homo uerò alicui albo inest. quare si medio posito homine, sumatur A nulli B inesse, & B alicui C, uera fit conclusio: cum sit tota falsa A B propositio. Et si in aliquo sit falsa A B propositio, B C uera existente, erit conclusio uera. Nihil enim prohibet A & B & C alicui inesse, B autem alicui C: ut animal alicui pulchro, & alicui magno, & pulchrum alicui magno inest: si ergo sumatur A omni B, & B alicui C: & A B quidem propositio in aliquo falsa erit, B C autem uera: & conclusio uera. Similiter autem & cum priuatiua est A B propositio: nam ijdem erunt termini, & similiter positi ad demonstrationem. Rursum si A B quidem uera, B C autem falsa: uera erit conclusio. Nihil enim prohibet A quidem toti inesse B, C autem alicui: & B nulli C inesse. Vt animal, cygno quidem omni, nigro autem alicui, cygnus, uerò nulli nigro: quare si sumatur A omni B, & B alicui C, uera erit conclusio, cum sit falsa B C. Similiter autem & priuatiua sumpta A B propositione: possibile enim A B quidem nulli, C autem alicui non inesse, & B nulli C: ut genus ex alio genere speciei & accidēti eius speciebus: nam animal quidem numero nulli inest, albo uerò non alicui, numerus autem nulli albo: si ergo medium ponatur numerus, & sumatur A quidem nulli B, B autem alicui C: A alicui C non inerit: quod fuit uerum, cùm A B quidem sit propositio uera, B C autem falsa. Et si in aliquo sit falsa A B, falsa autem & B C: erit conclusio uera. Nihil enim prohibet A alicui B, & alicui C inesse utrique, B autem nulli C: ut si B sit contrarium ipsi C: & ambo accidentia eidem generi: nam animal alicui albo, & alicui

cui nigro inest, album autem nulli nigro inest: si ergo sumatur A omni B, & B alicui C: uera erit cõclusio. Et priuatiua quidem sumpta A B, similiter. Nam ijdem termini, & similiter ponentur ad demonstrationẽ. Et ex utrisq; falsis, erit conclusio uera. Poßibile est enim A B quidẽ nulli, C autem alicui inesse: B uerò nulli C. Vt genus ex alio genere speciei & accidenti speciebus eius: animal enim numero quidem nulli, albo uerò alicui inest: & numerus nulli albo. Si ergo sumatur A, omni B, & B alicui C: cõclusio quidem uera, propositiones uerò ambæ falsæ. Similiter autem & cum priuatiua est A B. Nihil enim prohibet A B quidem toti inesse: C autem alicui non inesse: & neq; B nulli C: ut animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest: cygnus uerò nulli nigro: quare si sumatur A nulli B, B autem alicui C: A alicui C non inerit: ergo conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ.

Quòd colligatur uerum ex falsis in secunda figura. CAP. III.

IN media autem figura omnino contingit per falsa uerum syllogizare: & utrisq; propositionibus totis falsis sumptis, & hac quidem uera, illa tota falsa, utralibet falsa posita, & si utræq; in aliquo falsæ, & si hæc quidem simpliciter uera, illa autẽ in aliquo falsa: & in uniuersalibus, & in particularibus syllogismis. Si enim A, B quidẽ nulli inest, C autem omni: ut lapidi animal quidem nulli, homini autem omni: si contrariæ ponantur propositiones, & si sumatur A, B quidem omni, C uerò nulli: ex falsis totis propositionibus erit uera conclusio. Similiter autem & si A inest, B quidem omni, C uerò nulli: nam idem erit syllogismus. Rursum si altera quidem tota falsa, altera autem tota uera. Nihil enim prohibet A & B & C omni inesse,

B autē nulli C, ut genus non subalternis speciebus. Nam animal & equo omni, & homini inest, & nullus homo equus: si ergo sumatur animal huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: hæc quidē erit falsa, illa uerò tota uera, & conclusio uera, ad quodlibet posito priuatiuo. Et si altera in aliquo falsa, altera autē tota uera: possibile est enim A, B quidem alicui inesse, C autē omni, & B nulli C, ut animal albo quidem alicui, coruo autē omni, album uerò nulli coruo. Si ergo sumatur A B quidē nulli, C autē toti inesse, A B quidē propositio in aliquo falsa est, A C autē tota uera, & cōclusio uera: & transposita quidē priuatiua, similiter. Nam per eosdem terminos demonstratio. Et si affirmatiua quidem propositio in aliquo falsa, priuatiua autē tota uera: nihil enim prohibet A, B quidem alicui inesse, C autem toti non inesse, & B nulli C: ut animal albo quidē alicui, pici autem nulli, album uerò nulli pici: quare si sumatur A toti B inesse, C autem nulli, A B quidem in aliquo falsa, A C autē tota uera, & conclusio uera. Et si utræq; propositiones in aliquo falsæ, erit conclusio uera: possibile est enim A & B & C alicui inesse, B autem nulli C, ut animal, & albo alicui, & nigro alicui, album uerò nulli nigro: si ergo sumatur A B quidē omni, C autem nulli, ambæ quidem propositiones in aliquo falsæ, conclusio autē uera: similiter autē trāsposita priuatiua per terminos. Manifestū autē & in particularibus syllogismis: nihil enim prohibet A, B quidē omni, C autē alicui inesse, & B alicui C nō inesse: ut animal omni homini, albo autē alicui, homo uerò alicui albo nō inerit. Si ergo ponatur A, B quidē nulli inesse, C autē alicui inesse, uniuersalis quidē propositio tota falsa, particularis autē uera, & cōclusio uera. Similiter autē & affirmatiua sumpta A B: possibile est enim

A, B

A, B quidē nulli, C autē alicui nō inesse, & B alicui C non inesse, ut animal nulli inanimato, albo autē alicui: & inanimatū non inerit alicui albo. Si ergo ponatur A, B quidem omni, C uerò alicui non inesse: A B quidem propositio uniuersalis tota falsa, A C autem uera, & conclusio uera. Et uniuersali quidem uera posita, minori autem particulari falsa: nihil enim prohibet A, nec B, nec C nullum sequi, & B, alicui C non inesse: ut animal nulli numero, nec inanimato, & numerus aliquod inanimatum non sequitur. Si ergo ponatur A, B quidem nulli, C autem alicui, & conclusio uera, & uniuersalis propositio uera: particularis autem falsa. Afirmatiua autem uniuersali similiter posita: poßibile est enim A & B, & C toti inesse, B autem aliquod C non sequi: ut genus speciem, & differentiam. Nam animal omnem hominem, & totum greßibile sequitur: homo uerò non omne greßibile: quare si sumatur A, B quidem toti inesse, C autem alicui non inesse, uniuersalis quidem propositio uera, particularis falsa, conclusio autem uera. Manifestum autem quoniam & utrisque falsis erit conclusio uera: siquidem contingit A, & B & C, huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: B uerò aliquod C non sequi: nam sumpto A B quidem nulli, C autem alicui inesse, propositiones quidem ambæ falsæ: conclusio autem uera. Similiter autem & cum prædicatiua fuerit uniuersalis propositio, particularis autem priuatiua: poßibile est enim A, B quidem nullum, C autem omne sequi, & B alicui C non inesse: ut animal disciplinam quidem nullam, hominem autem omnem sequitur, disciplina uerò non omnem hominem. Si ergo sumatur A, B quidem toti inesse, C autem aliquod non sequi, propositiones quidem falsæ, conclusio autem uera.

Quòd ex falsis uerũ identidem colligatur in tertia figura. CAP. IIII.

ERit autem & in postrema figura per falsas totas, & in aliquo utraque, & altera quidem uera, altera autem falsa: & hac quidem in aliquo falsa, illa autem tota uera: & econuerso, & quotquot modis aliter poßibile est transsumere propositiones. Nihil enim prohibet nec A nec B, nulli C inesse, A autem alicui B inesse: ut nec homo, nec greßibile, nullum inanimatum sequitur: homo autem alicui greßibili inest: si ergo sumatur A & B omni C inesse, propositiones quidem totæ falsæ, cõclusio autem uera. Similiter autem & cùm hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua. Poßibile est enim B quidem nulli C inesse, A autem omni, & A alicui B non inesse, ut nigrum nulli cygno, animal autem omni, & animal non omni nigro: quare si sumatur B quidem omni C, A uerò nulli, A alicui B non inerit: & conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ. Et si in aliquo fuerit utraq; falsa, erit conclusio uera: nihil enim prohibet & A & B alicui C inesse, & A alicui B: ut album, & pulchrum alicui animali inest, & album alicui pulchro: si ergo ponatur A, & B omni C inesse: propositiones quidem in aliquo falsæ, cõclusio autem uera. Et priuatiua A C posita, similiter: nihil enim prohibet A quidem alicui C non inesse, B uerò alicui inesse: & A non omni B inesse, ut album alicui animali non inesse. Pulchrum autem alicui inest, & album non omni pulchro: quare si sumatur A quidem nulli C, B autem omni, utræq; propositiones quidem in aliquo falsæ, cõclusio autem uera. Similiter autem & hac quidem tota falsa, illa uerò tota uera sumpta. Poßibile est enim A & B omne C sequi, & A alicui B non inesse: ut animal & album, omnem cygnũ sequi

sequitur, & animal non omni inest albo. positis igitur his terminis, si sumatur B *quidem toti* C *inesse,* A *uerò toti non inesse,* B C *quidē tota erit uera,* A C *autem tota falsa, & conclusio uera. Similiter autem & si* B C *quidem falsa,* A C *autem uera: nam hi quidem termini ad demonstrationem, nigrum, inanimatum, cygnus. Sed & si utræque assumantur affirmatiuæ: nihil enim prohibet* B *quidem omne* C *sequi,* A *autem toti* C *non inesse, &* A *alicui* B *inesse: ut omni cygno animal: nigrum uerò nulli cygno: & nigrum inest alicui animal: quare si sumatur* A *&* B *omni* C *inesse,* B C *quidem tota uera,* A C *autem tota falsa, & conclusio uera. Similiter autem &* A C *sumpta uera, nam per eosdem terminos demonstratio. Rursum hac quidem tota uera existente, illa uerò in aliquo falsa: possibile est enim* B *quidem omni* C *inesse,* A *autem alicui* C, *& alicui* B: *ut bipes quidem omni homini, pulchrum non omni, & pulchrum alicui bipedi inest. Si ergo sumatur* A *&* B *toti* C *inesse,* B C *quidē tota uera,* A C *autē in aliquo falsa, conclusio autem uera. Similiter autem &* A C *quidem uera:* B C *autem falsa in aliquo sumpta: transpositis enim iisdem terminis erit demonstratio. Et cùm hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua: quoniam possibile est* B *quidem toti* C *inesse,* A *autem alicui* C: *& quando sic se habeant, non omni* B *inesse* A. *Si ergo assumatur* B *quidē toti* C *inesse,* A *autem nulli: priuatiua quidem in aliquo falsa, altera autem tota uera, & cōclusio erit uera. Rursum quoniam ostensum est, quòd cùm* A *quidem nulli* C *inest, &* B *alicui, euenit* A *alicui* B *non inesse: manifestum igitur quoniam & cum* A C *tota est uera,* B C *autem in aliquo falsa, contingit cōclusionem esse ueram: si enim sumatur* A *quidem nulli* C, B *autem omni:* A C *quidem tota uera,* B C *autem*

Syllogismus uniuersalis in tertia figura, cuius uraque propositionū est uniuersalis: particularis uerò, cuius aliqua particularis sumitur.

tem in aliquo falsa. Manifestum autem & in particularibus syllogismis, quoniam omnino per falsa erit uerum: nam ijdem termini sumendi, & quando uniuersales fuerint propositiones: in prædicatiuis quidem prædicatiui, in priuatiuis autem priuatiui: nihil enim differt cùm nulli inerat, uniuersaliter sumere inesse: & si alicui inerat, uniuersaliter sumere ad terminorum positionē. similiter autem & in priuatiuis. Manifestum igitur quādo sit conclusio falsa, necesse est ea ex quibus est oratio, falsa esse aut omnia, aut aliqua: quando autem uera, non necesse est uerum esse, nec aliquod quidem, nec omne. Sed est cùm nullum sit uerum eorum, quæ sunt in syllogismis, & conclusionem similiter esse ueram, non tamen ex necessitate. Causa autem quoniam quando duo sic se habent adinuicem, ut cùm alterum sit, ex necessitate esse alterum: hoc cùm nō sit quidem, nec alterū erit: cùm autē sit, non necesse est esse alterum: idem autem cùm sit, & non sit, impossibile ex necessitate esse idem. Dico autem cum sit A *albū,* B *esse magnum ex necessitate, & cum non sit* A *album,* B *esse magnum ex necessitate, quando enim cùm hoc sit (ut* A*) album, illud necesse est (ut* B*) esse magnum: cùm autem sit* B *magnum,* C *non esse album: necesse est si* A *sit album,* C *non esse album. Et quando duobus existentibus, cùm alterum sit, necesse est alterum esse: hoc autem cùm non sit, necesse est* A *non esse: cùm ergo* B *non sit magnum,* A *non potest album esse: cùm uerò* A *non sit album, necesse est* B *magnum esse: accidit ex necessitate cùm* B *magnum non sit, idem* B *esse magnum: hoc autem impossibile: nam si* B *non est magnum,* A *non erit album ex necessitate: si ergo cùm non sit* A *album,* B *erit magnum, accidit si* B *non est magnum,* B *esse magnum, ut per tria.*

De Cir

De Circulari ostensione in prima figura. CAP. V.

CIrculo autem, & ex se inuicem ostẽdere est per conclusionem, & econuerso prædicationem alteram sumentem propositionem, concludere reliquam, quèm sumpserat in altero syllogismo: ut si oportuit ostendere quoniam A *inest omni* C, *ostendat autem per* B: *rursus si monstret quoniam* A *inest* B: *sumens* A *quidem inesse* C, C *autẽ* B, & A *inerit* B, *prius autem econuerso sumpsit* B *inesse* C: *aut si quoniam* B *inest* C, *oporteat ostendere, si sumat* A *de* C, *quæ fuit conclusio,* B *autem de* A *esse: prius autem sumptum est econuerso* A *de* B. *Aliter uerò non est ex se inuicem ostendere, siue enim aliud medium sumetur, non circulo: nil enim sumitur eorundem: siue horum quiddam, necesse est alterum solum: nam si ambo, eadem erit conclusio: at oportet diuersam esse. In ijs igitur quæ non conuertuntur, ex indemonstrata altera propositione fit syllogismus: non enim est demonstrare per hos terminos, quoniam medio inest tertium, aut primo medium. In ijs autem quæ conuertuntur, erit omnia monstrare per se inuicem. Vt si* A, & B, & C *conuertuntur sibi inuicẽ: ostendatur enim* A C *per medium* B: & *rursum* A B *per conclusionem, & per* B C *propositionem cõuersam. Similiter autem &* B C, & *per conclusionem, & per* A B *propositionem cõuersam. Oportet autem &* C B, & B A, *propositionem demonstrare: nam his demonstratis usi sumus solis. Si ergo sumatur* B *omni* C *inesse, &* C *omni* A, *syllogismus erit eius quod est* B *ad* A. *Rursus si sumatur* C *omni* A *inesse, & omni* B, *necesse est* C *inesse omni* B. *In utrisq; ergo syllogismis* C A *propositio sumpta est indemonstrata, nam aliæ probatæ erant: quare si hanc ostenderi*

Circulo ostendere, & ex se inuicẽ ostendere, idem.

derimus, omnes erunt approbatæ per inuicē: si ergo ſumatur C omni B, & B omni A ineſſe: utræque propoſitiones demonſtratæ ſumuntur, & C neceſſe eſt ineſſe A. Manifeſtum eſt ergo, quoniā in ſolis ijs quæ cōuertūtur, circulo, & per ſe inuicē cōtingit fieri demōſtrationes: in alijs uerò quemadmodum prius diximus. Accidit autem & in ijs eodem quod mōſtratur, uti ad demonſtrationē: nam C de B, & B de A monſtratur, ſumpto C de A dici: C autē de A per has oſtenditur propoſitiones: quare concluſione utimur ad demonſtrationē. In priuatiuis autem ſyllogiſmis hoc modo monſtratur ex ſe inuicē: ſit B quidē, omni C ineſſe, A autem nulli B: concluſio autem, quoniā A nulli C. Si ergo rurſum oporteat concludere quoniā A nulli B. quod prius ſumptū erat, erit A quidē nulli C, C autē omni B: ſic enim econuerſo propoſitio. Si autē quoniā B ineſt C oporteat concludere, nō iam ſimiliter conuertendū A B: nam eadem propoſitio eſt, B nulli A, & A nulli B ineſſe, ſed ſumendū, cui A nulli ineſt, huic B omni ineſſe. Sit enim A nulli C ineſſe, quod quidē fuit concluſio, cui autē A, nulli, B ſi ſumatur, omni ineſſe: neceſſe eſt ergo B omni C ineſſe: quare cùm ſint tria, unūquodq; concluſio eſt facta, & circulo demonſtrare: hoc eſt concluſionē ſumentē & econuerſo alterā propoſitionē, reliquā ſyllogizare. In particularibus autē ſyllogiſmis uniuerſalem quidē propoſitionem non eſt demonſtrare per alias, particularem autem eſt. Quoniam autē non eſt demōſtrare Vniuerſalem, manifeſtum: nā uniuerſale monſtratur per uniuerſalia: concluſio autem nō eſt uniuerſalis: oportet autē oſtendere ex cōcluſione & altera propoſitione. Amplius omnino nō fit ſyllogiſmus conuerſa propoſitione: nam particulares fiunt utræq; propoſitiones. Particularem autem eſt: oſtendatur enim

enim A de aliquo C per B, si ergo sumatur B omni A, & conclusio maneat, B alicui C inerit: fit enim prima figura, & est A mediũ. Si autem sit priuatiuus syllogismus, Vniuersalem quidem propositionẽ nõ est ostendere, propter hoc quod prius dictum est: Particularem (si simpliciter conuertatur A B, quemadmodum & in uniuersalibus) nõ est: per assumptionem autem est, ut cui A, alicui non insit, B alicui inesse: nam aliter se habentibus nõ fit syllogismus: eò quòd negatiua est particularis propositio.

De eadem Circulari ostensione in secunda figura. CAP. VI.

IN secunda autem figura affirmatiuam quidem non est ostendere per hunc modũ: priuatiuam autem est. Ergo prædicatiua quidẽ nõ ostenditur, eò quòd nõ sunt utræq; propositiones affirmatiuæ: nam cõclusio priuatiua. Prædicatiua autem ex utrisq; ostendebatur affirmatiuis. Priuatiua autem sic ostenditur, insit & A omni B: C autem nulli, conclusio quoniã B nulli C: si ergo sumatur B omni A inesse, & nulli C, necesse est A nulli C inesse: fit enim secunda figura, medium B. Si autem A B priuatiua sumpta sit, altera uerò prædicatiua, prima erit figura: nam C quidem omni A, B autem nulli C, quare B nulli A, ergo nec A B medium C: ergo per cõclusionem quidẽ, & unam propositionem nõ fit syllogismus: assumpta autem altera, erit.

Si autẽ non uniuersalis sit syllogismus, quæ in toto quidem est propositio, non ostenditur, propter eandem causam, quam quidem diximus & prius: quæ autem in parte, ostenditur quando uniuersalis sit prædicatiua. Insit enim A, omni B, C autem non omni, cõclusio B C: si ergo sumatur B omni A, C autem nõ omni, conclusio A, alicui C non inerit, medium B. Si autem est uniuersalis priuatiua, non osten

ostenditur A *propositio, conuersa* A B: *accidit enim utrasque, aut alteram propositionem fieri negatiuam, quare non erit syllogismus: sed similiter ostendetur quemadmodum & uniuersalibus, si sumatur cui* B, *alicui non inest,* A *alicui inesse.*

De Cyclica ratiocinatione in tertia figura. CAP. VII.

IN *tertia autem figura, quando utræque propositiones uniuersaliter sumentur, non contingit ostendere per se inuicem propositionem. Nam uniuersalis quidem ostenditur per uniuersalia: in hac autem conclusio semper est particularis: quare manifestum, quoniam omnino non contingit ostendere per hāc figurā uniuersalem propositionem.*

Si autem hæc quidem uniuersalis sit, illa uerò particularis, quandoq; quidē erit, quandoq; uerò non inerit: quando ergo utræq; prædicatiuæ sumantur, & uniuersalis sit, ad minorem extremitatem erit: quando uerò ad alteram, non erit. Insit enim A *omni* C; B *autem alicui* C, *conclusio* A B. *Si ergo sumatur* C, *omni* A *inesse conuersa uniuersali, &* A *inesse* B, *quod erat conclusio:* C *quidem ostensum est, alicui* B *inesse,* B *autem alicui* C, *non est ostensum: quamuis necesse est si* C *alicui* B, & B *alicui* C *inesse: sed non idem est hoc illi, & illud huic inesse: sed assumendum est, si hoc alicui illi, & alterū alicui huic: hoc autem sumpto iam non fit ex conclusione, & altera propositione syllogismus. Si autem* B *quidem omni* C, A *autem alicui* C, *erit ostendere* A C, *quando sumatur* C *quidem omni* B *inesse,* A *autem alicui. nam si* C *omni* B *inest,* A *autem alicui* B: *necesse est* A *alicui* C *inesse. medium* B. *Et cum fuerit hæc prædicatiua quidem, illa uerò priuatiua: uniuersalis autem prædicatiua, ostendetur altera. Insit enim*

B *omni*

B omni C, A autem alicui non insit: conclusio, quoniam A alicui B non inest, Si ergo assumatur C B omni inesse: inerat autem & A non omni B: necesse est A alicui C non inesse. Medium B. Cùm autem priuatiua uniuersalis sit, non ostenditur altera nisi sicut in prioribus, si sumatur cui hoc alicui non inest, alterum alicui inesse: ut si A nulli C, B autem alicui: conclusio, quoniam A alicui B non inest. Si ergo sumatur, cui A alicui non inest: eidem C alicui inesse, necesse est C alicui B inesse, aliter autem non est conuertentem uniuersalem propositionem ostendere alteram: nullo enim modo erit syllogismus. Manifestum igitur quoniam in prima quidem figura per se inuicem est ostensio: & per primam, & per tertiam figuram fit: nam cùm prædicatiua quidem est conclusio, per primam: cùm autem priuatiua, per postremã: sumitur enim cui hoc nulli, alterum omni inesse. In media autem, cùm uniuersalis est quidem syllogismus & per ipsam, & per primam figuram, & per postremam: cum autem particularis, & per ipsam, & per postremã, In tertia uerò per ipsam, omnes. Manifestum etiam quoniam in media, & in tertia, qui non per ipsas fiunt syllogismi: aut non sunt secundùm eam quæ circulo est ostensionem, aut imperfecti sunt.

De syllogismo conuersiuo, CAP. VIII.

Conuertere autem est transponentem conclusionem facere syllogismum: quoniã uel extremum medio non inerit, uel hoc postremò: necesse est enim conclusione conuersa, & altera remanente propositione, interimi reliquam: nam si erit, & conclusio erit: differt autem oppositè, aut contrariè conuertere conclusionem: non enim fit idem syllogismus utrolibet conuersa, palàm autem hoc erit per sequentia: Dico autem opponi quidem, omni inesse

Ex eo quod est conclusionem conuertere, cognoscitur facilè qd sit syllogismus conuersiuus.

n non

non omni, & alicui nulli: contrariè autem omni, nulli, & alicui, non alicui inesse. Sit enim ostensum A *de* C, *per medium* B: *si igitur sumatur* A *nulli* C *inesse, omni autem* B, *nulli* C *inerit* B: & *si* A *quidem nulli* C, B *autem omni* C, A *non omni* B, & *non omnino nulli: non enim ostendebatur uniuersale per tertiam figuram. Omnino autem eam, quæ est ad maiorem extremitatem propositionem, non est destruere uniuersaliter per cõuersionem: semper enim interimitur per tertiam figuram: necesse enim ad postremam extremitatem utrasq; sumere propositiones. Et si priuatiuus sit syllogismus, similiter: ostendatur enim* A *nulli* C *inesse per* B: *ergo si sumatur* A *omni* C *inesse, nulli autem* B, *nulli* C *inerit* B. *Et si* A & B *omni* C: A *alicui* B, *sed nulli inerat. Si autem oppositè conuertatur conclusio, & alij syllogismi oppositi, & non uniuersales erunt: fit enim altera propositio particularis, quare conclusio erit particularis. Sit enim prædicatiuus syllogismus & conuertatur sic: ergo si* A, *non omni* C, B *autem omni*, B *non omni* C. *Et si* A *quidem non omni* C, B *autem omni*: A *non omni* B. *Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: nam si* A *alicui* C *inest*, B *autem nulli*: B *alicui* C *non inerit, & non simpliciter nulli: & si* A *quidem alicui* C, B *autem omni, quemadmodum in principio sumptum est*, A *alicui* B *inerit. In particularibus autem syllogismis quando oppositè conuertitur conclusio, interimuntur utræq; propositiones: quando uerò contrariè, neutra: nõ enim iam accidit quemadmodum in uniuersalibus interimere deficiente conclusione secundum conuersionem, sed nec omnino interimere. Ostendatur enim* A *de aliquo* C *per* B: *ergo si sumatur* A *nulli* C *inesse*, B *autem alicui* C, A *alicui* B *non*

non inerit:& si A nulli C, B autem omni, nulli C inerit B, quare interimentur utræq;. Si autem contrariè conuertantur, neutra. Nam si A alicui C non inest, B autem omni, B alicui C non inerit: sed nondum interimitur quod ex principio: contingit enim alicui inesse, & alicui non inesse: uniuersali autem sublato A B, omnino non fit syllogismus. Si enim A quidem alicui C non inest, B autem alicui inest, neutra propositionum uniuersalis est. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: si enim sumatur A, omni C inesse, interimuntur utræq;: si autem alicui, neutra: demonstratio autem eadem.

De Syllogismo conuersiuo in secunda figura. CAP. IX.

IN secunda autem figura eam quidem, quæ est ad maiorem extremitatem, propositionem, non est interimere contrariè, quolibet modo conuersione facta, semper erit conclusio in tertia figura, uniuersalis autem nõ fuit in hac syllogismus: alteram autem in hac interimemus: similiter conuersione. Dico autem similiter, si contrariè quidẽ conuertitur, contrariè: si oppositè, oppositè. Insit enim A omni B, C autem nulli: conclusio B C. Si ergo sumatur B omni C inesse, & A B maneat, A omni C inerit: fit enim prima figura. Si autem B omni C, A autem nulli C, A non omni B: figura postrema. Si autem oppositè conuertatur B C: A B quidem similiter ostendetur, A C autem oppositè: nam si B alicui C, A autem nulli C: A alicui B non inerit. rursum si B alicui C, A autem omni B, A alicui C: quare oppositus fit syllogismus. Similiter autẽ ostendetur, & si econuerso se habeant propositiones. Si autem particularis est syllogismus, contrariè quidem conuersa conclusione neutra propositionum interimitur, quemad-

Syllogismus oppositus est, qui contradictoriam alicuius propositionũ concludit, contrarius autem qui cõtrariam colligit.

 modum

modum nec in prima figura:opposité autem,utræq;. Ponatur enim A, B *quidem nulli inesse,* C *autem alicui:conclusio* B'C.*Si igitur ponatur* B *alicui* C *inesse, &* A B *maneat,conclusio erit,quoniam* A *alicui* C *non inest:sed non interimitur quod ex principio:contingit enim alicui inesse,& nõ inesse.Rursum si* B *alicui* C, *&* A *alicui* C, *non erit syllogismus: neutrum enim uniuersale eorũ quæ sumpta sunt:quare non interimitur* A B. *Si autẽ opposité conuertatur,interimuntur utræq;:non si* B *omni* C, A *autem nulli* B, *nulli* C A: *erit autem alicui.Rursum si* B *omni* C, A *autem alicui* C, *alicui* B A. *Eadem autem demonstratio,& si uniuersalis sit prædicatiua.*

De Syllogismo conuersiuo in tertia figura, CAP. X.

IN *tertia uerò figura quando contrarié quidem conuertitur conclusio,neutra propositionum interimitur secundum nullum syllogismorum: quando autem opposité, utræq; in omnibus.Sit enim ostensum* A *alicui* B *inesse, medium autem sumptum* C, *& sint uniuersales propositiones:si ergo sumatur* A *alicui* B *non inesse,* B *autem omni* C, *non fit syllogismus eius quod est* A *de* C. *Neq; si* A B *alicui non inest,* C *autem omni: non erit eius quod est* B C *syllogismus. Similiter autem ostẽdetur & si non uniuersales sint propositiones: aut enim utrasq; necesse est particulares esse per conuersionem, aut uniuersalem ad minorem extremitatem fieri; sic autem non fiet syllogismus,nec in prima figura,nec in media. Si autem opposité conuertantur propositiones,interimuntur utræq;: nam si* A *nulli* B, B *autem omni* C: A *nulli* C. *Rursum si* A B *quidem nulli,* C *autẽ omni:* B *nulli* C. *Et si altera non sit uniuersalis,similiter:si enim* A *nulli* B, B *autem alicui* C, A *alicui*

cui C *non inerit. Si autem* A *quidem nulli,* C *autem omni: nulli* C B. *Similiter & si priuatiuus sit syllogismus: ostendatur enim* A *alicui* B *non inesse: sit autē prædicatiua quidem* B C, A C *autem negatiua: sic enim fiebat syllogismus. Quando igitur contrarium sumitur conclusioni, non erit syllogismus: nam si* A *alicui* B, B *autem omni* C, *non fit syllogismus eius quod est* A & C. *Neq; si* A *alicui* B, *nulli autem* C, *non fuit eius quod est* A B & C *syllogismus: quare non interimuntur propositiones. Quādo uerò oppositū, interimuntur: nam si* A *omni* B, & B *omni* C, A *omni* C: *sed nulli inerat. Rursum si* A *omni* B, *nulli autem* C, B *nulli* C: *sed omni inerat. Similiter autem mōstratur: & si non uniuersales sint propositiōes: sit enim* A C *uniuersalis, & priuatiua: altera autē particularis, & prædicatiua: ergo si* A *quidem omni* B, B *autem alicui* C, A *alicui* C *accidit: sed nulli inerat. Rursum si* A *omni* B, *nulli autem* C: & B *nulli* C. *Si autem* A *alicui* B, & B *alicui* C, *non fit syllogismus. Neq; si* A *alicui* B, & *nulli* C *nec sic. Quare illo quidem modo interimuntur: sic autem non interimuntur propositiones. Manifestum est ergo ex ijs quæ dicta sunt, quomodo conuersa conclusione in unaquaq; figura fit syllogismus: & quando contrariè propositioni, & quādò oppositè. Et quoniam in prima quidem figura per mediam, & postremam fiunt syllogismi: & quæ quidem ad minorem extremitatē, semper per mediam interimitur: quæ uerò ad maiorem, per postremam. In secunda autē, per primam, & postremam: quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per primam figuram: quæ uerò ad maiorem, per postremam. In tertia uerò, per primā, & per mediā: & quæ quidem ad maiorem per primam semper: quæ uerò ad minorem, per mediam semper. Quid ergo est conuert*

uertere, & quomodo in unaquaq; figura, & quis sit syllogismus, manifestum.

De Syllogismo per impossibile. CA. XI.

PEr impoßibile autem syllogismus ostenditur quidem, quando contradictio ponitur conclusionis, & assumitur altera propositio. Fit autem in omnibus figuris: simile enim est conuersioni. Verùtamen differt intãtum, quoniam conuertitur quidẽ facto syllogismo, & sumptis utrisq; propositionibus. Deducitur autem ad impoßibile non cõfesso opposito prius, sed manifesto quoniam est uerũ. Termini uerò similiter se habent in utrisq;, & eadem sumptio utrunq;: ut si A *inest omni* B, *medium autẽ* C: *si supponitur* A *non omni, uel nulli* B *inesse,* C *uerò omni, quod fuit uerum, necesse est* C B *aut nulli, aut non omni inesse: hoc autem impoßibile, quare falsum est quod suppositum est. uerum ergo oppositum: similiter autem in alijs figuris. quæcunq; enim cõuersionem suscipiunt, & per impoßibile syllogismũ. Ergo alia quidẽ proposita omnia ostẽduntur per impoßibile in omnibus figuris, uniuersale autem prædicatiuum in media, & in tertia monstratur: in prima autem non monstratur: supponatur enim* A *non omni* B, *aut nulli inesse, & assumatur alia propositio, utrolibet modo, siue* A *omni inest* C, *siue* B *omni* D *(sic enim erat prima figura) si ergo supponatur* A *non omni* B *inesse, nõ fiet syllogismus quomodolibet sumpta propositione. Si autem nulli* B, D *quidem assumatur, syllogismus quidẽ erit falsi, non ostenditur autẽ propositum: nã si* A *nulli* B, B *autem omni* D, A *nulli* D, *hoc autẽ fit impoßibile: falsum igitur est nulli* B *inesse* A: *sed nõ si nulli falsum, omni uerũ. Si autem* C, A *assumatur, non fit syllogismus: nec quando supponitur non omni* B *inesse* A: *quare manifestũ quoniam omni*

inesse

inesse, non ostenditur in prima figura per impoßibile. A *alicui autem, & nulli, & non omni ostenditur. Supponatur enim* A *nulli* B *inesse,* B *autem sumptum sit, omni, aut alicui* C*: ergo necesse est* A *nulli, aut non omni* C *inesse. hoc autẽ impoßibile. Sit enim uerũ, & manifestũ, quoniam omni* C *inest* A*: quare si hoc falsum, necesse est* A *alicui* B *inesse. Si autẽ ad* A *sumatur altera propositio, non erit syllogismus, neq; quando subcontrariũ conclusioni supponitur, ut alicui nõ inesse: manifestũ ergo quoniam oppositum sumẽdum est. Rursum supponatur* A *alicui* B *inesse, sumptũ autẽ sit* C *omni* A*: necesse est igitur* C *alicui* B *inesse: hoc autẽ sit impoßibile: quare falsum quidẽ suppositũ est: si autẽ sic, uerũ est nulli inesse. Similiter autem & si priuatiua sumpta sit* C A. *Si autem ad* B *sumpta sit propositio, non erit syllogismus. Si autem contrariũ supponatur, syllogismus erit & impoßibile, non tamen ostenditur quod est propositũ: supponatur enim* A *omni* B, *&* C *sumptũ sit omni* A*: ergo necesse est* C *omni* B *inesse. hoc autẽ impoßibile: quare falsum est omni* B *inesse* A*: sed nondũ erit necessarium, si nõ omni, nulli inesse. Similiter autem & si ad* B *sumatur altera propositio: nã syllogismus quidẽ erit & impoßibile, non interimitur autẽ hypothesis: quare oppositũ supponendũ. Ad ostendendũ autem non omni* B *inesse* A, *supponendum omni inesse: nam si* A *omni* B, *&* C *omni* A, *omni* B *inerit* C*: si ergo hoc impoßibile, falsum quod suppositum est: similiter autẽ & si ad* B, *sumpta sit altera propositio. Et si priuatiua sit* C A, *similiter: nã & sic fit syllogismus. Si autem ad* B *sumpta sit priuatiua, nihil ostenditur. Si autem non omni, sed alicui inesse supponatur, non ostenditur quoniam nõ omni, sed quoniam nulli: si enim* A *alicui* B, C *autem omni* A, *alicui* B *inerit* C*:*

si ergo hoc impoßibile, falsum est alicui B *inesse* A, *quare uerum nulli: hoc autem ostenso, interimitur uerum: nam* A *alicui quidem* B *inerat, alicui uerò nō inerat. Amplius autem non iam propter hypothesin accidit impoßibile, falsa enim erit, siquidem ex ueris nō est falsum syllogizare. nūc autē est uera: inest enim* A *alicui* B: *quare non supponendum alicui inesse, sed omni. Similiter autem & si alicui* B *non inest* A, *ostendemus: si enim idem est alicui non inesse, & non omni inesse, eadem in utrisq; demonstratio. Manifestum ergo quoniam non contrarium, sed oppositū supponendum in omnibus syllogismis: sic enim necessariū erit & axioma probabile: nam si de omni uel affirmatio, uel negatio, ostenso quoniam non negatio, necesse est affirmationem ueram esse. Rursum si non ponant uerā esse affirmationem, constat ueram esse negationem contrariam uero: neutro modo contingit ratum facere: neq; enim necessarium si nulli falsum, omni uerū: neq; probabile, ut sit alterum falsum, quoniam alterum uerum. Manifestum ergo quoniam in prima figura alia quidem proposita omnia ostenduntur per impoßibile: uniuersale autem affirmatiuum non ostenditur.*

De Syllogismo per impoßibile in secunda figura. CAP. XII.

IN *media autem figura, & postrema & hoc ostēditur. ponatur enim* A *non omni* B *inesse. sumptum sit autem omni* C *inesse* A, *ergo si* B *quidē non omni inest* A, C *autē omni, non omni* B *inest* C: *hoc autem impoßibile. Sit enim manifestū quoniā omni* B *inest* C: *quare falsum quod suppositū est, uerū est ergo omni inesse. Si aūt cōtrariū supponatur, syllogismus quidē erit ad impoßibile, nō tamē ostenditur quod propositū est: si enim* A *nulli* B, *omni autē* C,

nulli

nulli B C:hoc autem impoßibile:quare falsum est, nulli inesse:sed non si hoc falsum, uerum omni. Quando autem alicui B inest A. supponatur A nulli B inesse, C autem omni insit:necesse est ergo C nulli B inesse:quare si hoc impoßibile, necesse est A, alicui B inesse. Si autem supponatur alicui non inesse, eadē erunt quæ in prima figura. Rursum supponatur A alicui B inesse, C autē nulli insit:necesse est igitur C alicui B non inesse:sed omni inerat: quare falsum quod suppositum est, nulli ergo B inerit A. Quando autem non omni B inest A. supponatur omni inesse, C autem nulli:necesse est ergo C nulli B inesse:hoc autem impoßibile, quare uerum est, non omni inesse. Manifestum ergo, quoniam omnes syllogismi fiunt per mediam figuram.

De Ostensione per impoßibile in tertia figura. CAP. XIII.

Similiter autem & per ultimā. Ponatur enim A alicui B non inesse, C autem omni B:ergo A alicui C non inerit:si ergo hoc impoßibile, falsum alicui non inesse:quare uerum est omni. Si uerò supponatur nulli inesse, syllogismus quidem erit, & impoßibile, non ostenditur autē quod propositum est:si enim contrarium supponatur:eadem erūt quæ in prioribus. Sed ad ostendendū alicui inesse, eadem sumenda est hypothesis:nam si A nulli B, C autem alicui B, A nō omni C:si ergo hoc falsum, uerum est A alicui B inesse. Quando autem nulli B inest A, supponatur alicui inesse, sumptum sit autem & C omni B inesse, ergo necesse est A alicui C inesse. sed nulli inerat, quare falsum est alicui B inesse A. Si autem supponatur omni B inesse A, nō ostenditur propositum:sed ad ostendendum nō omni inesse, eadem sumenda hypothesis:nam si A omni B, & C alicui B, A inest alicui C:hoc autem non fuit, quare falsum

n 5 est

est omni inesse: si autem sic, uerum non omni. Si autem supponatur alicui inesse, eadem erunt quæ & in ijs, quæ prius dicta sunt. Manifestum ergo quoniam in omnibus per impoßibile syllogismis, oppositum supponendum.

Palàm autem & quoniam in media figura ostenditur quodammodo affirmatiuum, & in postrema uniuersale.

Quo iusta, & quæ ad impossibile ducit demonstratio, differant. CAP. XIIII.

Demõstratio ostẽsiua, quæ & iusta, & assertoria dicitur, ex notis et manifestis ueram esse conclusionem ostendit.

Differt autem quæ ad impoßibile demonstratio, ab ea quæ est ostẽsiua, eò quòd ponat quod uult interimere, deducens ad confessum falsum: ostensiua autẽ incipit à confeßis positionibus ueris. Sumũt ergo utræq; duas propositiones confessas: sed hæc quidem ex quibus est syllogismus, illa uerò unã quidem harũ, alteram uerò cõtradictionem conclusionis. Et hinc quidem non necesse est notam esse conclusionem, neq; prius opinari quoniam est, aut nõ est: illinc uerò necesse est, quoniam non est. Differt autem nihil affirmatiuam, uel negatiuam esse conclusionem: sed similiter se habet in utrisque. Omnis enim quæ ostensiuè concluditur, & per impoßibile monstrabitur: & quæ per impoßibile, ostensiuè, & per eosdem terminos, nõ autem in eisdem figuris. Nam quando per impoßibile syllogismus fit in prima figura, quod uerum est, in media erit, aut in postrema: priuatiuum quidem in media, prædicatiuum autem in postrema: quando autem syllogismus in media fit, quod uerum est erit in prima figura in omnibus propositionibus: quãdo autem in postrema syllogismus, quod uerum est, erit in prima, & in media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua autem in media. Sit enim ostensum A *nulli, aut non omni* B *per primam figuram, ergo hypothesis quidem erat alicui* B *inesse* A : C *autem sumebatur* A

quidem

quidem ombi, B autem nulli: sic enim fiebat syllogismus ad impoßibile. Hoc autem media figura, si C A quidem omni, B autem nulli inest, & manifestum ex his quoniam B, nulli inest A. Similiter autem & si non omni ostensum sit inesse: nam hypothesis quidem est omni B A inesse: C autem sumebatur A quidem omni, B autem non omni: & si priuatiua sit sumpta C A: similiter etenim sic fit in media figura. Rursum sit ostensum alicui B inesse A, ergo hypothesis quidem est nulli inesse: B autem sumebatur omni C inesse, & A uel omni, uel alicui C: sic enim erit impoßibile. hoc autem postrema figura: si A & B, omni C: & manifestum ex his quia necesse est A alicui B ineße: similiter autem & si alicui C, sumatur inesse B uel A. Rursum in media figura ostensum sit A omni B inesse: ergo hypothesis quidem fuit, non omni B inesse A. sumptum est autem A omni C, & C omni B, sic enim erit impoßibile: hoc autem prima figura: si A omni C, & C omni B. Similiter autem & si ostensum sit alicui inesse: nam hypothesis quidem fuit, nulli B inesse A: sumptum est autem A omni C, & C, alicui B. Si autem priuatiuus sit syllogismus, hypothesis quidem A alicui B inesse: sumptum est autem A nulli C, & C omni B: quare fit prima figura. Et si non uniuersalis sit syllogismus, sed A alicui B ostensum sit non inesse similiter: nam hypothesis quidem omni B inesse A: sumptũ est autem A nulli C: & C alicui B: sic enim prima figura. Rursum in tertia figura ostensum sit A inesse omni B: ergo hypothesis quidem fuit non omni B inesse A: sumptum est autem C omni B, & A omni C, sic enim erit impoßibile: hoc autem prima figura. Similiter autẽ & si in aliquo sit demonstratio: non hypothesis quidem erit nulli B inesse A: sumptum est autẽ C alicui B, & A omni C. Si autem

priua

priuatiuus sit syllogismus, hypothesis quidem A *alicui* B *inesse: sumptum est autem* C A *quidem nulli,* B *autem omni: hoc autem media figura. Similiter autem, & si non uniuersalis sit demonstratio, nam hypothesis quidem erit omni* B *inesse* A, *sumptum est autem* C A *quidem nulli,* B *autem alicui: hoc autem media figura. Manifestum ergo quoniam per eosdem terminos, & ostensiuè est demonstrare unumquodq; propositum, & per impossibile. Similiter autem erit, & cùm sint ostensiui syllogismi, ad impossibile deducere in terminis sumptis, quādo opposita propositio conclusioni sumpta fuerit: nam fiunt ijdem syllogismi ijs, qui sunt per conuersionem: quare statim habemus & figuras per quas unumquodque erit. Palàm ergo, quoniam omne propositum ostenditur per utrosque modos, & per impossibile, & ostensiuè, & non contingit separari alterum ab altero.*

De Ratiocinatione ex oppositis. CAP. XV.

IN *qua autem figura est ex oppositis propositionibus syllogizare: & in qua nō est, sic erit manifestum. Dico autem oppositas esse propositiones secūdum locutionem quidem quatuor: ut omni, nulli: & omni, & non omni, & alicui, & nulli: & alicui, & non alicui inesse. Secundū ueritatem autem tres: nam alicui & non alicui secundum locutionem apponuntur solùm. Harū autem cōtrarias quidem uniuersales: omni, nulli inesse: ut omnem disciplinam esse studiosam, nullam esse studiosam: alias uerò oppositas. In prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neq; affirmatiuus, neq; negatiuus: affirmatiuus quidem, quoniam oportet utrasq; affirmatiuas esse propositiones: oppositæ autē affirmatio, & negatio: priuati*

Sillogismus ex oppositis est, qui propositione, & assumptione cō trariis, aut cō tradictoriis, cōclusionem colligit de eodem negātē.

uati

uatiuus autem, quoniam opposita quidem idem de eodem prædicant, & negant: in prima autem medium non dicitur de utrisq;, sed de illo quidem aliud negatur: idem autem de alio prædicatur: hæ uerò non opponuntur.

De Ratiocinatione ex oppositis in secunda figura. CAP. XVI.

IN *media autem figura, & ex oppositis, & ex contrarijs contingit fieri syllogismum. Sit enim bonũ quidem, in quo* A: *disciplina autem, in quo* B *&* C: *si ergo omnem disciplinam studiosam sumpsit, & nullam:* A *insit omni* B, *& nulli* C: *quare* B *nulli* C: *nulla ergo disciplina, disciplina est. Similiter autem & si omnem sumens studiosam disciplinam. medicinam uerò non studiosam sumpsit: nam* A B *quidem omni,* C *autem nulli: quare aliqua disciplina nõ erit disciplina. Et si* A C *quidem omni,* B *autem nulli: est autem* B *quidem disciplina,* C *autem medicina,* A *uerò opinio: nullam enim disciplinam opinionem sumens, sumpsit aliquam disciplinam esse opinionem. Differt autem à priore in terminis conuerti: nam prius quidem ad* B, *nunc autem ad* C *affirmatiuum. Etsi sit nõ uniuersalis altera propositio, similiter: semper enim medium est, quod ab altero quidem negatiuè dicitur, de altero uerò affirmatiuè.*

Syllogismus ex oppositis non est absolutè syllogismus, sed particula quædam syllogismi ex hypothesi, unde ab Aristotele capit. seq. adnumeratur inter paralogismos.

Quare contingit opposita quidem perfici, non autem semper, neque omnino: sed sic se habeant, quæ sunt sub medio, ut uel eadem sint, uel totum ad partem, aliter autem impossibile: non enim erunt propositiones ullo modo, neque contrariæ, neque oppositæ.

De Syllogismo ex oppositis in tertia figura. CAP. XVII.

IN *tertia uerò figura affirmatiuus quidem syllogismus nunquam erit ex oppositis propositionibus: propter causam*

causam dictam, & in prima figura. Negatiuus autem erit syllogismus, & uniuersalibus, & non uniuersalibus terminis. Sit enim disciplina in quo B, & C: medicina autem in quo A: si ergo sumat omnem medicinam disciplinam, & nullam medicinam: disciplinam, B omni A sumpsit, & C nulli A: quare erit aliqua disciplina non disciplina. Similiter autem & si non uniuersaliter sumpta sit A B propositio: nam si est aliqua medicina disciplina, & rursum nulla medicina disciplina, accidit disciplinam aliquam non esse disciplinam. Sunt autem uniuersaliter quidem sumptis terminis, contrariæ propositiones: si autem particularis altera sit, oppositæ. Oportet autem scire quoniam contingit opposita sic sumere: quemadmodũ diximus, omnem disciplinam studiosam esse, & rursum nullam, aut aliquã non esse studiosam: quod non solet latere: erit autem per alias interrogationes syllogizare alteram, & quemadmodum in Topicis dictum est, sumere. Quoniam autem affirmationum oppositiones sunt tres, sexies accidit opposita sumere, aut omni, & nulli, aut omni, & non omni: aut alicui, & nulli: & hoc conuerti in terminis, ut A omni B, & nulli C: aut omni C, & nulli B: aut huic quidẽ omni, illi uerò non omni: & rursum hoc conuerti secundum terminos: similiter autem & in tertia figura. Quare manifestum est & quoties, & in quibus figuris cõtingit per oppositas propositiones fieri syllogismum. Manifestũ est quoniam ex falsis est uerum syllogizare, quemadmodum dictum est prius: ex oppositis autem non est: semper enim contrarius syllogismus fit rei (ut si est bonũ, non esse bonum: aut si animal, nõ animal) eò quòd ex cõtradictione est syllogismus, & subiecti termini aut ijdem sunt: aut hic quidem totum, ille autem pars. Palàm autem quoniam

niam in paralogismis nihil prohibet fieri hypotheseos contradictionem, ut si est impar, non esse impar: nam ex oppositis propositionibus contrarius erit syllogismus: si ergo sumpserit hoc modo, hypotheseos erit contradictio.

Oportet autem considerare, quoniam sic quidem non est contraria concludere ex uno syllogismo (ut sit conclusio quoniam non est bonum, bonum: aut aliud quiddam tale) nisi statim huiusmodi propositio sumatur: ut omne animal esse album, & non album, hominem autem animal: sed uel assumere oportet cõtradictionem: ut quoniam omnis disciplina opinio, & non opinio: deinde sumere, quoniam medicina disciplina quidem est: nulla autem opinio, quemadmodum redargutiones fiunt, uel ex duobus syllogismis. Quare esse quidem contraria secundum ueritatem quæ sumpta sunt, nõ est alio modo quàm hoc, quemadmodum dictum est prius.

De Petitione principij. CAP. XVIII.

IN principio autem petere, & accipere est quidem, ut in genere sumere in eo quod non est demonstrare propositum. Hoc autem accidit multipliciter: nam & si omnino non syllogizatur, & si per ignotiora, aut similiter ignota, & si per posteriora quod prius est: demonstratio enim ex prioribus, & notioribus est. Horum ergo nullum est petere quod ex principio est: sed quia hæc quidem nata sunt per se cognosci, illa uerò per alia (nam principia quidem per se, quæ autem sub principijs, per alia) quando quod non per se notum est, per se aliquis conatur ostendere, tunc petit quod ex principio est: hoc autem est sic facere quidem ut statim postulet id quod propositum est: contingit autem & trasgredientes et ad alia, eorum quæ nata sunt per illa ostendi per hæc monstrare quod

Caput hoc, de eo quod est petere id, quod erat in principio, ob scurum est, solertemq; requirit diligentiam.

quod ex principio est: ut si A *ostendatur per* B, *&* B *per* C, C *autem natum sit ostendi per* A: *accidit enim idem* A *per se demonstrare eos, qui sic syllogizant, quod faciunt qui parallelas arbitrantur scribere: latēt enim ipsi seipsos, talia sumentes, quæ non ualent demōstrare, cùm non sint parallelæ. Quare acidit sic syllogizantibus unūquodq; esse dicere, si est unumquodq;: sic autem omne erit per se notum: quod est impoßibile. Si ergo aliquis dubitat assumpto dubio quoniam* A *inest* C, *similiter & quoniam* B, *petat autem* A *inesse* B: *nondum manifestum si quod in principio est, petat, sed quod quoniam non demonstrauit manifestum: non enim est principium demonstrationis, quod similiter est incertum. Si autem* B *ad* C *sic se habet, ut idem sit: aut manifestum quòd conuertuntur, aut inest alterum alteri, quod in principio est petit: nam & quoniam* A *inest* B, *per illa monstrabit si conuertantur: nunc autem hoc prohibet, sed non modus. Si autem hoc faciat, quod dictum est faciet, & conuertet per tria: similiter autem & si* B *sumat inesse* C, *quod similiter incertum sit, ut & si* A *inest* C, *nondum quod ex principio petit, sed neq; demonstrat. Si autem idem sit* A *&* B, *aut eò quòd conuertuntur, aut eò quòd* A *sequitur ei quod est* B, *quod ex principio est petit propter eandem causam: nam ex principio quid ualet, prius dictum est à nobis: quoniam per se monstrabitur quod non est per se manifestum. Si ergo est in principio petere per se monstrare, quod non per se est manifestum: hoc autem est non ostendere quando similiter dubitantur quod monstratur, & per quod monstratur, uel eò quòd eadem eidem, uel eò quòd idē eisdem inesse sumitur: in media quidem figura, & tertia utrorūq; continget similiter quod est in principio petere: in prædica*

dicatiuo quidem syllogismo & in tertia figura, & in prima: negatiuè autem quando eadem ab eodem, & non similiter utræq; propositiones: similiter autem & in media, eò quòd non conuertuntur termini secundum negatiuos syllogismos. Est autem in principio petere in demonstrationibus quidem, quæ secundum ueritatem sic se habent: in dialecticis autem, quæ secundum opinionem.

De non propter hoc accidere falsum. CAP. XIX.

Non propter hoc autem accidere falsum (quod sæpe in disputationibus solemus dicere) primùm quidem est in ijs qui ad impoßibile syllogismis: quando ad contradictionem est huius quod monstratum est, ea quæ ad impossibile. Nam neq; qui non contradicit, dicit nō propter hoc, sed quoniam falsum est aliquid positum, priorum: neq; in ostensiua: non enim ponit quod contradicit. Amplius autem quando interimitur aliquid ostensiuè per A B C, *non est dicere quoniam non propter quod positum est factus est syllogismus: nam non propter hoc fieri tunc dicimus, quando interempto hoc nihilo minus perficitur syllogismus, quod non est in ostensiuis: interempta enim propositione, nec qui ad hanc est, erit syllogismus. manifestũ igitur quoniam in ijs qui ad impoßibile sunt, dicitur non propter hoc, & quando sic se habet ad impoßibile, quæ ex principio est hypothesis, ut cùm sit, uel cùm non sit hæc, nihilo minus accidit impoßibile. Ergo manifestißimus quidem modus est non propter suppositionē esse falsum: quando ab hypothesi inconiunctus est à medijs syllogismus ad impoßibile, quod dictum & in Topicis: quod enim non est causa, ut causam ponere hoc est. Vt si uolens ostendere quoniam asymmeter est diameter, conetur Zenonis ratio-*

ne quoniam nõ est moueri, & ad hoc inducat impoßibile: nullo enim modo continuum est falsum locutioni, quæ est ex principio. Alius autem modus, si continuum quidem sit impoßibile hypothesi, non tamen propter illam accidat: hoc autem poßibile est fieri, & in hoc quod superius, & in hoc quod inferius sumenti continuum: ut si A ponatur inesse B, B autem C, C uerò D, hoc autem sit falsum B inesse D: nam (si ablato A, nihilo minus B inest C, & C D) non erit falsum propter eam quæ ex principio est hypothesin. Aut rursum, si quis in superiori sumat continuum, ut si A quidem B, E autem A, F uerò E, falsum autem sit, F inesse A: nam & sic nihilo minus erit impoßibile, interempta quæ est ex principio hypothesi. Sed oportet ad eos qui ex principio terminos, copulare impoßibile: sic enim erit propter hypothesin. Vt in inferiori quidem, sumenti continuum ad prædicatum terminum: nam si impoßibile est A inesse D: interempto A, non amplius erit falsum. In superiori autem de quo prædicatur. nam si F non poßibile est inesse B, interempto B, non amplius erit impoßibile: similiter autem & cùm priuatiui sint syllogismi. Manifestum ergo quoniam cùm impoßibile non ad priores terminos, non propter positionẽ accidit falsum. An nec sic semper propter hypothesin erit falsum: nam si non ei quod est B, sed ei quod est K positum est inesse A, K autem C, & hoc D, & sic manet impoßibile: similiter autem & in sursum sumẽti terminos: quare (quoniam cùm est, & cùm non est hoc, accidit impoßibile) non erit propter positionem, aut cùm nõ est hoc nihilo minus fieri falsum. Nec sic sumendum ut alio posito accidat impoßibile: sed quando ablato hoc, idem per reliquas propositiones cõcluditur impoßibile: eò quòd idem

falsum

falsum accidere per plures hypotheses nihil fortasse inconueniens est:ut parallelas contingere:& si maior est qui interius est,eo qui exterius:& si triangulus habet plures rectos duobus.

De Falsa ratiocinatione,Catasyllogismo,hoc est corratiocinatione, & Elencho. CAP. XX.

FAlsa autem oratio fit propter primũ falsum:aut enim ex duabus propositionibus,aut ex pluribus omnis est syllogismus:ergo si ex duabus quidem, harum necesse est alteram,aut etiam utrasq; esse falsas:nam ex ueris nõ erat falsus syllogismus:si uerò ex pluribus (ut sic quidem per A B, hoc autem per D F) horum erit aliquid superiorum falsum,& propter hoc oratio,nam A & B per illa concluduntur:quare propter illorum aliquid, accidit conclusio,& falsum. Vt autem non catasyllogizetur, obseruandũ quando sine conclusionibus interrogat orationem, ut non detur bis idẽ in propositionibus,eò quòd scimus, quoniam sinè medio syllogismus non fit:medium autem est,quod plerunq; dicitur. Quomodo autem oportet ad unamquanq; conclusionem obseruare medium,manifestum est, eò quòd scitur quale in unaquaq; figura ostenditur:hoc autem nos nõ latebit, eò quòd uidemus quomodo submittimus orationem. Oportet autem quod custodire præcipimus respondentes, ipsos argumentantes tentare latere:hoc autẽ erit, primùm quidem si conclusiones non prius syllogizent,sed sumptis necessarijs non manifestæ sint. Amplius autem si non propinqua interrogant,sed quàm maximè longè media:ut si sit opportunum concludere A de F, media B C D E: oportet ergo inquirere si A B: & rursum non si B C, sed si D E: deinde si B C, & sic reliqua:& si per

Catasyllogismus,corratiocinatio, epicherema, idẽ: est autẽ cùm quis propositiones admittit, id quod dare non intẽdit colligentes.

unum medium ſit ſyllogiſmus, à medio incipere: maximè enim ſic latebit reſpondentem. Quoniam ergo habemus quando & quomodo ſe habētibus terminis fit ſyllogiſmus, manifeſtum & quando erit, & quādo non erit elenchus: nam omnibus affirmatiuis, uel permutatim poſitis reſponſionibus (ut hac quidem affirmatiua, illa uerò negatiua) contingit fieri elenchum: erit enim ſyllogiſmus: & ſic in illo modo ſe habentibus terminis: quare ſi id quod poſitum eſt, contrarium ſit concluſioni, neceſſe eſt fieri elenchum: nam elenchus, ſyllogiſmus contradictionis eſt. Si uerò nihil affirmetur, impoßibile eſt fieri elenchum: nō enim erat ſyllogiſmus: cùm omnes termini erant priuatiui, quare nec elēchus: nam ſi elenchus, neceſſe eſt ſyllogiſmum eſſe, cùm autem eſt ſyllogiſmus, non neceſſe eſt elenchum eſſe. Similiter autem ſi nihil poſitum ſit ſecundùm reſponſionem uniuerſaliter, nam eadem erit definitio ſyllogiſmi, & elenchi.

De Fallacia ſecundum opinionem. CAP. XXI.

ACcidit autem quandoq; (quemadmodum in poſitione terminorum fallebamur) & ſecundum opinionē fieri fallaciam: ut ſi contingat idem pluribus principaliter ineſſe: & hoc quidem latere aliquem, & putare nulli ineſſe, illud autem ſcire: ut inſit A B *&* C *per ſe, & hæc omni* D *ſimiliter: ſi igitur* B *quidem putet omni* A *ineſſe, & hoc* D: C *autem nulli* A, *& hoc omni* D: *eiuſdem ſecundum idem habebit diſciplinam, & ignorantiam. Rurſum ſi quis fallatur circa ea quæ ſunt ex eadem coniugatione: ut ſi* A *ineſt* B, *hoc autem* C, *&* C D: *opinetur autem* A *ineſſe omni* B, *& rurſum nulli* C. *Simul enim ſciet, & non opinabitur ineſſe: ergo nihil aliud exiſtimat ex ijs, quàm ſcit, hoc non opinari: ſcit enim aliquo modo quoniam* A *ineſt*

C *per*

c per B, *uelut in uniuersali hoc quod est particulare: quare quod aliquo modo scit, hoc omnino existimat non opinari: quod est impoßibile. In eo autem quod prius dictum est, si non ex eadem coniugatione sit medium, secundùm utrunq; quidem mediorum ambas propositiones non poßibile est opinari: ut* A B *quidem omni,* C *autem nulli: hæc autem utraq;, omni* D: *accidit autem aut simpliciter, aut in aliquo contrariam sumere primam propositionem: si enim cui* B *inest omni,* A *opinatur inesse,* B *autem* D *nouit, & quoniam* A D *nouit. quare si rursum cui* C *nulli, putat* A *inesse: cui* B *alicui inest, huic non putat* A *inesse: quòd autem omni putat cui* B, *rursum alicui non putare cui* B, *aut simpliciter, aut in aliquo contrarium est: sic ergo non contingit opinari. Secundùm utrunq; autem unam: aut secundùm alterum utrasq;, nihil prohibet* A *omni* B, & B D: & *rursum* A *nulli* C. *Nam similis huiusmodi fallacia, ueluti fallimur circa particularia: ut si* A *omni* B *inest,* B *autem omni* C, A *omni* C *inerit: si ergo aliquis nouit quoniam* A *cui* B, *inest omni: nouit & quoniam ei quod est* C, *sed nihil prohibet ignorare* C *quoniam est: ut si* A *quidem duo recti, in quo autem* B *triangulus, in quo uerò* C *sensibilis triangulus: opinabitur enim aliquis non esse* C: *sciens quoniam omnis triangulus habet duos rectos, quare simul sciet, & ignorabit idem: nam scire omnem triangulum, quoniam duobus rectis, non simplex est: sed hoc quidem uniuersalem habet disciplinam, illud uerò singularem. Sic ergo in uniuersali nouit* C, *quoniam duobus rectis, in singulari autem non nouit: quare non habebit contrarias. Similiter autem est quæ in Menone est oratio, quoniam disciplina est reminiscentia: nunquam enim accidit præscire quod singulare*

est:sed simul inductione sumere particularium disciplinã, uelut recognoscentes. Nam quædam scientes, statim scimus:ut quoniam duobus rectis,si scimus quoniam triangulus:similiter autem & in alijs.Ergo uniuersali quidem speculamur particularia, propria autem non scimus:quare contingit & falli circa ea,uerum non contrariè,sed habere quidem uniuersalem,decipi autem particulari.Similiter autem in prædictis:non enim contraria quæ est secundum medium,ei quæ est secundum syllogismum disciplinæ: nec quæ est secundum utrunq; mediorum opinatio:nihil enim prohibet scientem,& quoniam A toti B inest,& rursum hoc toti C, putare non inesse C: ut quoniam omnis mula sterilis & hæc mula:putare hanc habere in utero:non enim scit quoniam A, C qui non conspicit,quod est secundum utrunq;. Quare manifestum quoniam & si hoc quidem nouit,illud uerò non nouit,falletur: quod habent uniuersales,ad particulares disciplinas:nullum enim sensibilium cum extra sensum fit,scimus:nec si sentientes fuerimus,scimus,nisi ut in uniuersali, & in eo quod habet propriam disciplinam,sed non in eo quod est in actu. Nam scire tripliciter dicitur,aut ut uniuersali,aut ut propria,aut ut in actu:quare & decipi totidem modis:nihil ergo prohibet & scire,& deceptum esse circa idem: ueruntamen non contrariè.quod accidit & ei, qui secundum utranq; scit propositionum,& non pertractauit prius: nam opinans in utero habere mulam,non habet secundum actum disciplinam,neq; propter opinionem fallaciã contrariam disciplinæ: syllogismus enim est contraria fallacia in uniuersali. Qui autem opinatur quòd bonum esse,est malum esse idem opinabitur bonum esse,& malum. Sit enim bonum esse in quo A, malum autem esse in quo B: rursum*

*Hic Propria, ablatiuus est.

sum bonum esse in quo C: *quoniam igitur idem opinatur & B & C, & esse C B opinabitur: & rursum B esse A similiter: quare &* C A : *nam quemadmodum si erat uerum de quo* C B, *& de quo* B A, *& de quo* C A *uerum erat: sic & in opinatione. Similiter autem & in eo quod est esse. nam cùm idem sit* C *&* B, *& rursum* B *&* A, C A *idem erit: quare & opinatione similiter: ergo hoc quidem necessarium si quis det primum. Sed fortasse illud falsum opinari aliquem quòd malum esse est bonum esse, nisi secundùm accidens. multipliciter enim possibile est hoc opinari: perspiciendum autem hoc melius.*

De Conuersionibus terminorum. CAP. XXII.

QVando uerò cõuertuntur extremitates, necesse est & medium conuerti ad utranq;: si enim A de C, per B est, si conuertitur & inest cui A omni C, & B A conuertitur, & inest cui A omni: B per medium C, & C B conuertitur per medium A. Et in non esse itidem: ut si B inest C, A uerò non inest B, neque A inerit C. Si ergo B conuertatur ad A: & C ad A conuertetur: sit enim B nulli A inexistens, ergo neq; C, omni enim C inerat B: & si B conuertitur ad C, & A conuertetur ad C: nam de quocunq; omnino B, & C. Et si C ad A cõuertitur, & B conuertetur ad A: cui enim B inest, & C: cui autem C, A non inest: & solum hoc à conclusione incipit, alia autem non similiter: ut in prædicatiuo syllogismo. Rursum si A & B conuertuntur, & C & D similiter, omni autem necesse est A aut C inesse: & B & D sic se habebunt, ut omni, alterũ insit: quoniam enim cui A, B: & cui C D: omni autem A aut C, & non simul: manifestũ quoniã & B aut D omni, & non simul: ut si ingenitũ, incorruptibile: & incorruptibile,

Ea hic cõuerti dicũtur, quę de se inuicem uniuersaliter prædicantur.

bile, ingenitum: necesse est quod factū est corruptibile, & corruptibile factum esse: duo enim syllogismi cōstituti sunt. Rursum si omni quidem, A uel B, & C uel D: simul autem non insunt: si conuertitur A & C, & B & D conuertetur. Nam si alicui non inest B, cui D, palàm quoniam A inest: si autem A, & C: conuertuntur enim: quare simul C & D: hoc autem impoßibile. Quando autem A toti B & C inest, & de nullo alio prædicatur, inest autem & B, omni C: necesse est A & B conuerti: quoniam enim de solis B C dicitur A, prædicatur autem B, & idem de se & de C: manifestum quoniam de quibus A, & B dicetur omnibus, ucrum & de A. Rursum quando A & B, toti C insunt: conuertitur autem C B: necesse est A omni B inesse: quoniam enim omni C, A C autem B, eò quòd conuertuntur: & A omni B inerit. Quando autem duo fuerint opposita, ut A magis eligendū sit quàm B, cùm sint opposita, & D quàm C similiter, si magis eligēda sunt A C quam B D, A magis eligēdū quàm D. Similiter enim sequendū A, & fugiendū B, opposita enim: & C ei quod est D: nam & hæc opponuntur: si ergo A ei quod est D similiter eligendū, & B ei quod est C fugiendū, utrunq; enim utriq; similiter fugiendū eligēdo: quare & hæc ambo A C, ijs quæ sunt B D, quoniā autē magis, nō poßibile similiter: nā & B D similiter erunt. Si autem D magis eligendū quàm A, & B quàm C minus fugiendū: nā quod minus est, minori opponitur: magis autē eligendū est maius bonū, & minus malum, quàm minus bonū, & maius malū. Vniuersum igitur B D magis eligendū, quàm A C, nunc autem non est, ergo magis A eligendū, quàm D: & C ergo minus fugiendū quàm B. Si ergo eligat omnis amans secundum amorem A sic se habere, ut concedere, & non cōcedere in quo C, aut concedere

cedere

cedere in quo D, *& non tale esse ut concedere in quo* B: *manifestum quoniam* A *huiusmodi esse, magis eligendum est quàm concedere: ergo diligi quàm conuentio magis eligendum secundum amorem: magis ergo amor est in amicitia, quàm conuenire. Si autem maximè huius, & finis hæc: ergo conuenire aut non est omnino, aut diligendi gratia: nam & aliæ concupiscentiæ & artes, sic fiunt. Quomodo ergo se habent termini secundum conuersiones, & in eo quod magis fugiendum, uel magis eligendum sit, manifestum est.*

De Epagoge, id est, inductione. CAP. XXIII.

QVoniam autem nō solum dialectici, & demonstratiui syllogismi per prædictas fiunt figuras, sed & rhetorici, sed & simpliciter quæcunq; fides est, & secundum unamquanq; artem, nunc erit dicēdum. Omnia enim credimus per syllogismum, aut ex inductione: ergo si inductio quidem est, & ex inductione syllogismus per alteram extremitatem medio syllogizare. Vt si eorum quæ sunt A C, *medium sit* B, *per* C *ostendere* A *inesse* B: *sic enim facimus inductiones. Vt sit* A *longæuum, in quo autem* B *cholerам non habere, in quò uerò* C *singulare longæuum, ut homo, equus, & mulus: ergo toti* B *inest* A: *omne enim quod sine cholera est, longæuum: sed &* B *nō habere cholerам, omni inest* C: *si ergo conuertatur* C *ei quod est* B, *& non transcendat medium, necesse est* E *inesse* B. *Ostensum enim est prius, quoniam si duo aliqua eidem insunt, & ad alterum eorum conuertatur extremum, quoniam conuerso & alterum inerit prædicatorū. Oportet autem intelligere* C *ex singularibus omnibus compositū: nam inductio per omnia. Syllogismus autē huiusmodi est* primæ, &*

*Propositio prima, & immediata, est quæ medium nō habet, per quod possit demonstrari.

mæ, & immediatæ propositionis: quarum enim est mediũ, per medium est syllogismus: quarum verò non est, per inductionem. Et *quodam modo opponitur inductio syllogismo: nam hic quidem per medium, extremum de tertio ostendi: illa autem per tertiũ, extremũ de medio.* Ergo *natura quidem prior, & notior per medium syllogismus: nobis autem manifestior, qui est per inductionem.*

De Paradigmate, hoc est Exemplo. CAP. XXIIII.

EXemplum *autem est, quando medio extremum inesse ostenditur per id, quod est simile tertio.* Oportet *autem & medium tertio, & primum simuli notius esse, inesse.* Vt *sit* A *malum,* B *autem contra confines inferre bellum, in quo autem* C *Athenienses contra Thebanos, in quo autem* D *Thebanos contra Phocenses. Si ergo volumus ostendere quoniam Thebanis pugnare malum est, sumendum quoniam contra confines pugnare est malum: huius autem fides ex similibus, ut quoniam Thebanis contra Phocenses.* Quoniam *ergo contra confines malum, contra Thebanos autem contra confines est: manifestum quoniam contra Thebanos pugnare malum.* Quoniam *ergo* B, C & D *inest, manifestum: utrunq; enim est contra confines inferre bellum: & quoniam* A, D: *Thebanis enim non fuit utile contra Phocenses bellum.* Quoniã *autem* A *inest* B, *per* D *ostendetur: eodẽ autem modo & si per plura similia fides fiat, medij ad extremum.* Manifestum *ergo quoniam exemplum est neq; ut totum ad partem, neq; ut pars ad totum: sed ut pars ad partem, quando ambo quidem insunt sub eodem, notum autem alterum.* Et *differt ab Inductione, quoniã hæc quidem ex omnibus indiuiduis ostẽdebat inesse extremũ medio, & ad extremũ non*

copu

copulabat syllogismum: hoc autem & copulat, & non ex omnibus ostendit.

De Apagoge, Deductioneq́. CAP. XXV.

DEductio autem quando medio quidem primum palàm est inesse: postremo autem medium dubium quidem, similiter autem credibile aut magis conclusione. Amplius, si pauciora sunt media postremo & medio, omnino enim propinquius esse accidit scientiæ. Vt sit A *docibile, in quo* B *disciplina,* C *iustitia: ergo disciplina quoniam docibilis, manifestum: iustitia autem si disciplina, dubium. Si igitur similiter aut magis credibile sit* B C *quàm* A C, *deductio est: propinquius enim scientiæ, per quod assumpserint* A, C, *disciplinam prius non habentes. Aut rursum si pauciora media sint* B C: *nam & sic propinquius est scientiæ. Vt si* D *sit quadrangulare, in quo autem* E **rectilineum, in quo* F *circulus: si ergo eius quod est* E F, *unum solum sit medium, per lunares figuras æqualem fieri rectilineo circulum, propinquius erit scientiæ. Quando autem neque credibilius est* B C, *quàm* A C, *neq; pauca media: non dico deductionem: neque quando immediata est* B C: *disciplina enim quod eiusmodi est.*

* Rectilineũ, dicitur figura rectis lineis clausa: hic autem ponitur pro quadrato

De Instantia, quam Enstasin dicunt. CAP. XXVI.

INstantia autem est propositio propositioni contraria. Differt autem à propositione: quoniã contingit quidem instantiam esse in parte: propositionem uerò aut omnino non contingit, aut non in uniuersalibus syllogismis. Fertur autem instantia duobus modis, & per duas figuras: duobus modis quidem, quoniã aut uniuersalis, aut particularis omnis instantia: per duas autẽ figuras, quoniã opposite

sitæ feruntur propositioni: opposita autem in prima, & tertia figura perficiuntur solis. Nam quando postulatur omni inesse, instamus quoniã nulli, aut quoniam alicui non inest. Horum autem nulli quidem ex prima figura: alicui autem non ex postrema. Vt sit A *unam esse disciplinã, in quo* B *contraria: proponit ergo unam esse contrariorum disciplinam: aut quoniam omnino nõ est eadem oppositorum instant. Cõtraria autem opposita: quare fit prima figura. Aut quoniam noti, & ignoti nõ una: hæc autem tertia. Nam secundum tertiam notum, & ignotum cõtraria quidem esse, uerum: unam autem esse eorum disciplinam, falsum. Rursum in priuatiua propositione similiter: cùm postulat enim non esse contrariorũ unam disciplinam, aut quoniam omnium oppositorum, aut quoniam contrariorum aliquorum est eadem disciplina, dicimus, ut sani, & ægri: ergo omnium quidem ex prima, aliquorum uerò ex tertia figura. Simpliciter autem in omnibus uniuersaliter quidem instantibus, necesse est ad id quod uniuersale est proposito contradictionem dicere: ut si non unam existimet contrariorum omnium, dicere oppositorum unam: sic autem necesse est primam esse figuram: medium enim fit uniuersale, ad hoc quod ex principio: quod autem ad hoc in parte est uniuersale, dicitur propositio: ut noti, & ignoti non eandem: nam contraria uniuersale ad hæc: & fit tertia figura: medium enim in parte sumptum, ut notum, & ignotum. Nam ex quibus est syllogizare contrarium, ex ijs & instantias conamur dicere: quare & ex his solis figuris ferimus, nam in his solis oppositi syllogismi: per mediam enim figuram nõ fuit affirmare. Amplius autem & si sit, oratione indiget plurima, quæ est per mediam figuram: ut si non cõcedant* A *inesse* B, *eò quòd non*

sequi

sequitur hoc c, hoc enim per alias propositiones manifestum: non oportet autem instantiam conuerti ad alia, sed statim manifestam habere alteram propositionem. Quapropter & signum ex sola hac figura nõ est. Perspiciendum autem & de alijs instantijs, ut de ijs quæ sunt ex contrario, & simili, & secundũ opinionem: & si particularẽ ex prima, uel priuatiuam ex media poßibile est sumere.

De Eicote, hoc est, consentaneo signo, Indicio, & Enthimemate. CA. XXVII.

Eicos autem, & signum, non idem est, sed eicos quidem est propositio probabilis. Quod enim ut in pluribus sciunt sic factum, uel non factum, aut esse, uel non esse, hoc est Eicos: ut odire inuidentes, uel diligere amãtes. Signum autem uult esse propositio demonstratiua, uel necessaria, uel probabilis: nam quo existente est, uel quo facto prius uel posterius res, signũ est uel fuisse, uel esse. Enthymema ergo est syllogismus imperfectus ex eicotibus, & signis. Accipitur autem Signum tripliciter, quoties & Medium in figuris: aut enim ut in prima, aut ut in media, aut ut in tertia. Vt ostendere quidem pariẽtem esse, eò * quòd lac habeat, ex prima figura: medium enim lac habere, in quo A, parere B, lac habere mulier in quo C. Quoniam autem sapientes, studiosi: nam Pittacus est studiosus: per postremam, in quo A studiosum, in quo B sapiẽtes, in quo C. Pittacus. Verùm igitur A & B de C prædicari: sed hoc quidem non dicunt quia notum sit: illud uerò sumunt. Peperisse autem quoniam pallida, per mediam figuram uult esse, quoniam enim sequitur parientes pallor, sequitur autem & hanc: ostensum esse arbitrantur quoniam peperit. pallor in quo A, parere in quo B, mulier in quo C. ergo si una quidem dicatur propositio, signum sit solùm: si autem & al

Enthymema

*Intelligendũ hoc de iis solis, quę lac habent, & nondũ pepererº.

& altera sumitur, syllogismus. Vt Pittacus liberalis: nam ambitiosi liberales: Pittacus autẽ ambitiosus. Aut rursus, quoniam sapientes boni, Pittacus autem bonus, sed & sapiens: sic ergo fiunt syllogismi. Verum quidem per primam figuram insolubilis, si uerus sit: uniuersalis enim est. Qui autem per Postremam, est solubilis, etsi uera sit conclusio, eò quòd non uniuersalis: est in tertia, nec ad rem syllogismus: non enim si Pittacus est studiosus, propter hoc & alios necesse est esse sapientes. Qui uerò per mediam figuram est semper & omnino solubilis: nunquam enim syllogismus fit, sic se habẽtibus terminis. Non enim si quæ peperit pallida, pallida autem & hæc, necesse est parere hanc: ergo uerum est quidem in omnibus figuris, differentias autem habent iam dictas. An igitur sic diuidendum Signum? horum autem medium Indicium sumendum: nam Indicium dicunt esse quod scire facit: tale autem maximè Medium: an uerò quæ quidem ab extremitatibus, Signa dicenda, quæ autem ex medio Indicium? probabilißimum enim & maximè uerum est, quod est per primam figurã.

De Syllogismo physiognomico. CAP. XXVIII.

NAturas autem cognoscere poßibile est, si quis concedat simul transmutare corpus, & animam: quæcunque sunt naturales paßiones: discens enim aliquis fortasse musicam, transmutauit secundũ quid animam, sed nõ earum quæ natura nobis insunt, hæc est paßio, sed ut iræ, & concupiscentiæ, & naturaliũ motionũ. Si igitur & hoc det, & unũ unius signum esse, & poßumus sumere propriam uniuscuiusq; generis paßionem, & signum: poterimus naturas cognoscere. Si enim est propriè alicui generi indiuiduo inexistẽs paßio, ut si leonibus fortitudo, necesse

est &

est & signum esse aliquod: compati enim sibi inuicem positum est, & sit hoc magnas summitates habere: quod & alijs generibus non totis contingit. Nam signum sic proprium est, quoniam totius generis propria paßio est, & nõ solius proprium, sicut solemus dicere. Erit ergo & in alio genere hoc, & erit fortis homo, & aliquod aliud animal: habebit ergo signum, unum enim unius erat. Si ergo hæc sunt, poterimus talia signa colligere in ijs animalibus, quæ solùm unam paßionem habent aliquam propriam: unaquæque autem habet signũ. & quoniam unum habere necesse est, poterimus naturas cognoscere. Si uerò duo habet propria totum genus, ut leo fortè & communicatiuum: quo modo cognoscemus utrum utrius sit signum eorum signorum quæ propriè sequuntur? An si & alij alicui nõ toti ambo, & in quibus nõ totis utrunque: quando hoc quidem habet, illud autem non? nam si fortis quidem, liberalis autem non, habet autem duorum hoc, palàm quoniam & in leone hoc signum fortitudinis. Est uerò naturas cognoscere in prima quidem figura, eò quòd medium priori extremitati conuertitur, tertiam autem transcendit, & non conuertitur: ut sit fortitudo A, *summitates magnas habere in quo* B, C *autẽ leo: ergo cui* C, B *omni, sed & alijs: cui autem* B, A *omni, & non pluribus, sed conuertitur: si autem non, non erit unum, unius signum.*

Secundi Libri Priorum Analyticorum Aristotelis Finis.

ANGELI POLITIANI IN ANALYTICA POSTERIORA ARGVMENTVM.

AD posteriora transeamus. iusta hic demõstratio tractatur, cuius nobis insita animo quasi semina. ut iam quod discimus, non in plenum, sed quadantenus sciamus. Prænosci mus aut esse aliquid, aut hoc significare: sed & utrunq;. quædamq́; prius & posterius, quædam simul intelligimus. Rite quid ex causa scimus, & demonstratione. ducitur ea ex ueris primis, medio carentibus prioribus, causis necessariis. prioribus naturæ potius, quàm nobis. Principiis credendum potius, quàm cõclusionibus. Prædicatum dici per se de subiecto debet, priusque de omni. Per se nũc accipe, uel essentia uel propria, sed & uniuersaliter. Vniuersale hic intellige, quod & de omni, & per se, & qua ipsum est, nec in alio prius. nec ideas demonstraueris. Caue autem, ne demonstrasse uniuersale falsò te credas, aut non demonstrasse. Fallimur, cum de indiuiduo agimus solitario. Cum uacat nomine illud, quod specie dissidentia deuincit, cum discrimen inter uniuersale non cernimus, & quod de omni. Nec ueritas modo, sed & necessitas exigitur: eaq; non conclusionum modo, sed & principiorum, non modo esse indicans, sed & cur sit: non modo ex necessariis, sed & è suis, hoc est ex iis, quæ uel uuius uel cognati generis. tum ex uniuersalibus, nec enim corruptibilium. Nec autẽ scientia ulla sua tuetur principia, sed ad unam rediguntur omnes, quæ sapientia uocatur, quæq́; primas, & easdem maxime causas considerat, subiectum statuimus esse. Proprium quærimus, quid significet. axiomatis utrunque debemus. quorum interdum ui utimur potius. sed & quædam sunt axiomata, quæ scientiis congruunt omnibus. Duæ scientiam facultates cõstituũt, sapiẽtia & dialectica. Nunc eadẽ sciẽtia & esse aliquid scimus, & cur sit, nũc diuersis. Causæ mutuò, & signa interdũ recurrũt, altera alteri sciẽtia subest. Prima demõstrationi figura debetur. aut rẽ sic ignoramus, ut esse nesciamus, aut ut aliter esse putem⁹: quę dispositionis inscitia uocatur. fit autẽ, uel ubi pręsto est mediũ, uel ubi desit. utrobiq; au tem

tem aut notione simplici, aut adulterina ratiocinatione. Debellandæ contrariis potius, quàm cōtradictoriis minus ueræ propositiones. Si sensus defuerint, etiā demonstratio deerit. nam illorū ope inducimus, atq; abstrahimus, Nosce quod ex accidenti dicitur, uariè dici. Cæterū accidens quoque de accidenti. sed & de accidenti eodem rursum substantia, quasi præter naturam prædicatur, nec subiecta in infinitum, nec prædicata procedunt. Particulari præstat uniuersale, affirmatio negationi: iusta demonstratio illi, quæ fit ex imposibili. Potior illa & prior facultas, quæ causam docet alterius, quæ circa intelligibile, circa uniuersale uertitur, quæ superior, quæ simpliciora habet principia. nam quarum diuersa principia sunt, hæ diuersæ scientiæ. Res eadem uariis demonstratur mediis: nulla fortuiti scientia, nihil sensibile demonstratur. demonstrationis origo in sensibus, diuersarum sciētiarum nec eadem propria principia, nec communia. Etiam utra opinio, & subiecto differt à scientia, & æstimationis modo. nec eiusdem omnino rei opinio, & scientia. Solers ille, qui medium quasi de improuiso corripit. Ergo in Libro secundo, demonstrationis medium excutitur: quoniamq; formalis causa medium potissimum demonstrationis est, ea porro definitio de definitione agit. sed & de cæteris causis, siue quæ factionem, siue quæ materiam, siue quæ finem spectent, Quæruntur & illa, num finitionis demonstratio, num finitionis finitio, quibus finitio competat, atque unde abhorreat? Aguntur & quæstiones, an est, quid est? eæ uero simplices, ac prior magis eadem: an illi illud competat, & cur competat? eæ compositæ, magis tamen posterior. Conueniunt illæ terminis, hæ propositionibus. Cuius demonstratio est, non eius omnino definitio. nec idem omnino definitione scitur, & demonstratione. Constituit definitio quid est, ipsam demonstratio accipit. demonstratio prædicata, rerum naturas definitio exhibet. Neque diuisione finitio, neq; suppositione demonstratur: utrobiq; principium petitur. eadem nec inductione probatur, nec sensibus. Definitio quidem, ratio dicitur eius quod est: quod tamen aut nominis est, aut naturæ. ratio autem una, loco tantum differens à demonstratione. Diuersæ causæ medij locum subeunt, diuersæ inquam & tempore. quarum uel ordo, uel recursus inspiciendus: quoq; pacto finitionis finitio fit, aut non fit. Communiora definitis accipienda, non tamē & definitorum genere, quæ

P definitum

est inductio: aut per enthymemata, quod quidem est syllogismus. Dupliciter autem est necessarium praecognoscere: alia nanq; quia sunt praeopinari necesse est: alia uerò quid est quod dicitur intelligere oportet, quaedam autem utraq;. Vt quoniam quidem omne aut affirmare, aut negare uerum est, quia est: triangulum autem, quoniam hoc significat: sed unitatem utraq;, & quid significat quidem, & quia est: non enim similiter horum unumquodq; manifestum est nobis. Est autem cognoscere alia quidem prius cognoscentem, quorundam autem simul accipere notitiam: ut quaecunq; contingunt esse sub uniuersalibus, quorum habent cognitionem: quòd enim omnis triangulus habeat tres angulos duobus rectis aequales, praesciuit: quòd uerò hic qui est in semicirculo, triangulus sit, simul inducens cognouit. Quorundam enim hoc modo disciplina est, & non per medium, ultimum cognoscitur: ut quaecunq; iam singularium contingunt esse, & non de subiecto aliquo. Antè quàm autem sit inducere, aut accipere syllogismum, quodam quidem modo fortasse dicendum est scire, modo autem alio, non: quod enim nesciuit si est simpliciter, hoc quodam modo sciuit, quòd duos habet rectos simpliciter: sed manifestum est quòd si quidē scit, quoniam uniuersaliter sciuit, simpliciter autem non scit: si uerò non, Menonis ambiguitas continget: aut enim nihil discet, aut quae nouit. Non enim sicut quidam conantur soluere, dicendum est: nunquid sciuisti omnem dualitatem quoniam par est, aut non? dicente autem, attulerat quandam dualitatem, quam non opinatur esse, quare neque parem. Soluunt enim dicentes non cognoscere omnem dualitatem parem esse, sed quam sciunt quòd dualitas sit. Attamen sciunt quidem cuius uere de-

monstrationē habent, & cuius acceperunt: acceperūt autē nō de omni cuius utiq; sciunt quòd triangulus, aut quòd numerus sit, sed simpliciter de omni numero, & triangulo: neq; enim una propositio accipitur huius quòd quem tu nosti numerum, aut quòd tu nosti rectilineum, sed de omni. Sed nihil (ut opinor) prohibet quod discit quis, sit ut scire, sit etiam ut ignorare: inconueniens enim non est, si scit quodam modo quod discit: sed si hoc modo, ut in quantum discit, & scit.

De Modis sciendi, & Demonstratione. CAP. II.

Scire autem opinamur unumquodq; simpliciter, sed non sophistico modo, qui est secundùm accidens, cùm causam arbitramur cognoscere, propter quam res est, quoniam illius causa est, & non est contingere hoc aliter se habere. Manifestum igitur est, quoniam huiusmodi aliquid scire sit: & nanque non scientes, & scientes quidem opinantur ipsi sic se habere: scientes autem etiam habent scientiam. Quare cuius simpliciter est scientia, hoc est impossibile aliter se habere. Si quidem igitur & melius est sciendi modus, posterius dicemus. Dicimus autem Scire, & per demonstrationem intelligere. Demonstrationem autem dico, syllogismum epistemonicon, id est facientem scire: sed Epistemonicon dico, secundùm quem (in habendo ipsum) scimus. Si igitur est, Scire ut posuimus, necesse est & demonstratiuam scientiam ex ueris esse, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, causisq; conclusionis. Sic enim principia erunt propria eius quod demonstratur: nam syllogismus quidem erit, & sine his: demonstratio autem non erit, non enim faciet scientiam. Vera quidem igitur oportet esse: quoniam

niam quod non est, non est scire: ut quòd diameter sit symmeter. Ex primis autem, & indemõstrabilibus est, quia non sciet, non habens demonstrationem ipsorũ: scire enim quorum demonstratio est non secundùm accidens, est habere demonstrationem. Causas quoq;, & notiora oportet esse, & priora. Causas quidem, quoniam tunc scimus, cùm causam cognoscimus: & priora, si quidem causæ sunt: & notiora, non solùm altero modo intelligendo, sed in sciendo quoniam sunt. Priora autem, & Notiora dupliciter sunt: non enim idem est natura prius, & ad nos prius: neq; notius natura, & nobis notius. Dico autem ad nos priora, & notiora, propinquiora sensui. Simpliciter autem priora, & notiora, quæ longius sunt. Sunt autem longinquissima quidem, Vniuersalia maximè. Proxima autem, Singularia: & opponuntur hæc ad se inuicem. Ex primis autem est, quod ex proprijs principijs est: idem enim dico Primum, & Principium. Est autem Principium demonstrationis propositio immediata. Immediata autem est, qua non est alia prior. Propositio autem est enuntiationis altera pars unum de uno. Dialectica quidem, est similiter accipiens quamlibet. Demonstratiua autem, determinatæ alterum quoniam uerum est. Enuntiatio autem, contradictionis quælibet pars. Contradictio autem, est oppositio, cuius non est medium secundùm se. Pars autem contradictionis, quæ quidem aliquid de aliquo est, Affirmatio est: Quæ uerò est aliquid ab aliquo, Negatio est. Immediati autem principij syllogistici, Positionem, quidem dico: quam non est monstrare, nec necesse est habere docendum aliquid: Quam uerò necesse est habere quemlibet docendum, Dignitatem. Sunt enim quædam huiusmodi: hoc enim maximè in huiuscemodi consueui-

sueuimus nomen dicere. Positionis autem, quæ quidem est quamlibet partium enuntiationis accipiens, ut dico aliquid esse, aut non esse, Suppositio est. Quæ uerò sine hoc, Definitio est: definitio enim positio quædam est. Ponit enim Arithmeticus Vnitatem indiuisibile esse secundum quantitatem: suppositio autem non est: id enim quod quid est unitas, & esse unitatem: non idem est. Quoniam autem oportet credere, & scire rem, in huiusmodi habendo syllogismum quem uocamus Demonstrationem. Est autem hic eò quòd ea sunt, ex quibus est syllogismus, necesse est non solùm præcognoscere prima, aut omnia, aut quædam, sed & magis: Semper enim propter quod unum quodque est, illud magis est: ut propter quod amamus, illud magis amicum est: quare si quidem scimus propter prima, & credimus, & illa scimus, & credimus magis: quoniam propter illa, & posteriora. Non potest autem credere magis quæ scit: quæ non contingit neque sciens, neq; melius dispositus quàm si cōtigerit sciēs: accidet autem hoc nisi aliquis præcognouerit propter demonstrationem credentium: magis enim necesse est credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam, quàm conclusioni. Debentem autem habere scientiam per demonstrationem, non solum oportet principia magis cognoscere, & magis ipsis credere, quàm ei quod demonstratur, sed neq; aliud ipsi credibilius esse, neq; notius oppositis principijs: ex quibus erit syllogismus contrariæ deceptionis: siquidem oportet simpliciter scientem, immutabilem esse.

Syllogismus contrariæ deceptiois est syllogismus falsi, & ex oppositis principiis rum fit.

Quòd non omnium sit Demonstratiua scientia. CAP. III.

Qvibusdam autem igitur propter id quòd oportet prima scire, non uidetur scientia esse. Quibusdam autem

autem esse quidem, omnium tamen demonstrationes esse, quorum neutrum neq; uerum, neq; necessarium. Ponentes autem non esse omnino scire, hi ad infinitum uolunt reduci, tanquā non sint utiq; scientes posteriora propter priora, quorum non sint prima, rectè dicētes, impoßibile enim est infinita pertransire: & si stent, & sint principia hæc, ignota esse, cum demonstratio non sit ipsorum, quod quidem dicunt esse scire solum: si uerò nō est prima scire, neq; quæ ex eis sunt, est scire neq; simpliciter, neq; propriè, sed ex conditione, si illa sint. Hi autem de eo quod quidem est scire, sic confitentur: per demonstrationē enim esse solum: sed omnium esse demonstrationem nihil prohibet, contingit enim circulo fieri demōstrationem, & ex ijs quæ sunt ad inuicem. Nos autem dicemus neq; omnem scientiam demonstratiuam esse, sed immediatorum esse indemonstrabilem: & quòd hoc necessarium sit, manifestum est. Si enim necesse est quidem scire priora, ex quibus est demonstratio; stant autem aliquando immediata, hæc quidem indemonstrabilia necesse est esse: & hoc igitur sic dicimus, & non solùm scientiam, sed & principium scientiæ esse quoddam dicimus, inquantum terminos cognoscimus. Circulo autem quòd impoßibile sit demonstrare simpliciter manifestum est: siquidem ex prioribus oportet demonstrationem esse, & notioribus: impoßibile enim est eadem sibi inuicem simul priora, & posteriora esse, nisi altero modo, ut hæc quidem ad nos, illa uerò simpliciter: quo certè modo inductio facit notum. Si autem sic est, non utique erit simpliciter scire bene definitum, sed dupliciter. An nō simpliciter altera demonstratio fit ex nobis notioribus? Accidit uerò dicentibus circulo demonstrationem esse, non solùm quod nunc dictum est, sed nihil aliud dicere, quàm

quoniam hoc est, si hoc est: sic autem facile est demonstrare omnia. Manifestum autem est quòd hoc accidit tribus terminis positis: per multos enim, aut per paucos reflectere, dicere nihil differt: per paucos autem, aut per duos. Cùm enim sit A, sit ex necessitate B: hoc autem cùm sit, & C: cùm igitur A sit, erit & C: si igitur cùm sit A, necesse est B esse, hoc autem cum sit, A est. Hoc enim erit circulo, ponatur autem A, in quo C: B igitur cùm sit, A esse dicere, est & ipsum C dicere esse. Hoc autem dicere est, quoniam cùm sit A, est C: C autem ipsi A idem est: quare accidit dicere, circulo dicentes esse demonstrationem nihil aliud nisi cum sit A, est A: sic autem omnia demonstrare leue est. At uerò neq; hoc possibile: nisi in ijs quæ alternatim se consequuntur, sicut sunt propria. Vno quidem igitur posito ostensum est, quod nequaquam necesse aliquod esse alterum, dico autem uno, quoniam nec termino uno, nec positione una posita: ex duabus autem positionibus primis, & minimis, siquidem contingit & syllogizare. si igitur & A ipsi B, & C sequatur, & hæc ad inuicem, & ipsi A: si quidem igitur contingit ex alternis monstrare omnia quæsita in prima figura: sicut ostensum est in ijs, qui de syllogismo sunt.* Ostensum est autem, quòd in alijs figuris, aut non fit syllogismus, aut non de acceptis: quæ autem non mutuò prædicantur, nequaquam est demonstrare circulo: quare quoniam pauca quidem huiusmodi in demonstrationibus sunt, manifestum est quòd uanum quidem, & impossibile sit dicere ex ijs, quæ sunt ad inuicem, esse demonstrationem: & propter hoc contingere omnium esse demonstrationem.

*Cap. 5. 6. & 7. lib. 2. priorum analyticorum.

Quid De omni, Modi per se, & quid Vniuersale. CAP. IIII.

Quo

Quoniam autem impoßibile est aliter se habere id, cuius est scientia simpliciter: necessarium utiq; erit id esse scibile, quod est secundum demonstratiuã sciẽtiam. Demonstratiua autem est, quam habemus in habendo demonstrationem: ex necessarijs itaque syllogismis est demonstratio. Accipiendum igitur est ex quibus & qualibus demonstrationes sunt: primum quidem determinabimus quid dicimus De omni, & quid Per se, & quid Vniuersale. De omni quidẽ hoc dico, quòd utiq; est nõ in quodam quidem, in quodam autem non, neq; quod aliquando quidem, aliquãdo uerò non: ut si de omni homine animal, si uerum est quidem dicere hominem, uerum est & dicere animal, & si nunc alterum, & alterũ: & si in omni linea punctũ, similiter est: signum autẽ est: nanq; instantias sic ferimus: ut de omni etiam interrogati, aut si in quodã non, aut si aliquando non. Per se autem sunt, quæcunq; sunt in eo quod quid est: ut triangulo inest linea, & punctum lineæ: substantia enim ipsorũ ex his est, & in ratione dicenti quid est, insunt. Et quibuscunq; eorũ quæ insunt ipsis, ipsa in ratione insunt quid est monstranti. ut rectum inest lineæ, & circulare, & par, & impar numero, & primum, & compositum, & isopleurum, & altera parte longius, & quæ omnibus his insunt, in ratione quid est dicente, illinc quidem linea, hinc uerò numerus: similiter & in alijs huiusmodi: unicuiq; Per se esse dico. Quæcunq; uerò neutraliter insunt, Accidentia sunt: ut musicũ, aut albũ animali. Amplius, quod non de subiecto, alio quodam dicitur, ut ambulans, aut album, cùm & alterum quiddam sit ambulans, & album. Substantia autem, & quæcunque hoc aliquid significant, non alterum aliquid sunt, quàm quod quidem sunt: quæ quidem igitur non de subiecto alio

sunt, Per se dico: quæ uerò de subiecto, Accidentia. Item alio modo quod quidem propter ipsum inest unicuique, Per se dico: quod uerò non propter ipsum, Accidens est: ut si ambulante coruscauit, accidens est: nõ enim propter id quod ambulauit, coruscauit: sed accidens dicimus hoc. Si uerò propter ipsum, Per se: ut si aliquid interfectum interijt, secundum interfectionem, quoniam propter id quod interfectum est, interijt: sed non quòd accidat, interfectum interire. Quæ ergo dicuntur in simpliciter scibilibus per se sic sunt, sicut esse prædicatis, aut inesse, propter ipsaq; sunt, & ex necessitate: non enim contingunt non inesse, aut simpliciter aut opposita: ut lineæ, aut rectum aut obliquum, & numero aut par, aut impar: est enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio in eodem genere, ut par aut impar in numeris secundum quod consequitur: quare si necesse est affirmare, aut negare, necesse est & quæ sunt per se, inesse. De omni quidem, & Per se, sed determinatum sit hoc modo. Vniuersale autem dico, quod cùm de omni sit, & per se est, & secundũ quod ipsum est. Manifestum igitur est quod quæcunq; sunt uniuersalia, ex necessitate insunt rebus. Per se autem, & secundum quod ipsum est: ut per se lineæ inest punctum, & rectitudo: & nanq; secundum quod linea est: & triangulo secundum quod triangulus est: insunt duo recti: etenim per se triangulus duobus rectis æqualis est. Vniuersale autem est tunc, cum in quolibet, & primo monstretur: ut duos rectos habere: neque cuilibet figuræ inest uniuersaliter, & tamen est monstrare de figura, quòd duos rectos habet, sed non de figura qualibet, nec utitur qualibet figura monstrans: quadrangulus enim figura quidem est, non habet autem duobus rectis æquales: sed isosceles habet

Vniuersale

quidem quodlibet duobus rectis æquales:ſed non primum, ſed triangulus prius. Quodcunque igitur primum monſtratur duos habere rectos, aut quodcunque aliud, huic primo ineſt uniuerſale:& demonſtratio per ſe huius uniuerſalis eſt, aliorum autem quodammodo, & non per ſe, neque iſoſcelis eſt uniuerſaliter, ſed in plus.

Quo pacto contingat hallucinatio circa uniuerſale primum. CAP. V.

Oportet autem non latere, quoniam multoties contingit peccare, & non eſſe quod demonſtratur primũ uniuerſale, ſecundum quod uidetur demonſtrari uniuerſale primũ: oberramus autem hac deceptione, cùm aut aliud nihil ſit accipere a ſuperiori extra ſingulare, uel ſingularia: aut ſi ſit quidem, ſed innominatum ſit quidem in differentibus ſpecie rebus: aut contingat eſſe ſicut in parte, totum in quo monſtratur: ijs enim quæ ſunt in parte, ineſt quidem demonſtratio, & erit de omni: ſed tamen non huius erit primi uniuerſalis demonſtratio: dico autem huius primi ſecundum quod huius demonſtrationem, cùm ſit primi uniuerſalis. Si ergo aliquis monſtrabit quidem quòd rectę non intercidãt: uidebitur utique huius eſſe demonſtratio, propter id quod in omnibus eſt rectis. non autem eſt: niſi quidẽ (quoniam ſic æquales ſint) fiat hoc, ſed ſecundum quod quomodolibet æquales. Et ſi triangulus non eſſet alius quàm iſoſceles: ſecundum quod iſoſceles uideretur utique ineſſe. Et proportionale quod commutabiliter eſt, ſecundum quod numeri ſunt, & ſecundum quod lineæ, & ſecundum quod ſolida, & ſecundum quod tempora ſunt, quemadmodum demonſtratum eſt aliquando ſeorſum: contingens autem de omnibus una demõſtratione monſtrari: ſed propter id quod nõ eſt nominatum aliquid

quid secundum quod hæc omnia unum sunt, numeri, longitudines, tempora, solida, & specie differentia: seorsum ab inuicem accepta sunt: nunc autem uniuersale monstratur. Non enim secundum quod lineæ sunt, aut secundum quod numeri, inerat: sed secundum quod hoc est, quod uniuersale supponunt esse. Propter hoc nec si aliquis monstret unumquemque triangulum demonstratione aut una, aut altera, quòd duos rectos habet unusquisque, isopleuron seorsum, & scalenon, & isosceles: nondum cognouit triangulum quòd duos rectos habet, nisi sophistico modo, neque uniuersaliter triangulum, ne quidem si nullus est præter hæc triangulus alter: non enim secundum quod triangulus est, cognouit, neque omnem triangulum, sed secundum numerum, secundum speciem autem nō omnem, et si nullus est quem non nouit. Quando ergo non nouit uniuersaliter, & quando nouit simpliciter, manifestum est: quoniam si idem erit triangulo esse, & isopleuro, aut unicuique, aut omnibus: si uerò non idem, sed alterum, est autem secundum quod est triangulus, non nouit. Vtrum autem secundum quod est triangulus, aut secundum quod est isosceles insit, & quando de hoc est primum & uniuersale, cuius est demonstratio, manifestum est, quando remotis insit primum, ut isosceli æneo triangulo, insunt duo recti, sed æneum esse remoto, & isoscele, sed non figura aut termino, sed non primis. quo igitur primò? si itaque triangulo, est, & secundum hoc inest, & alijs, & huius uniuersalis est demonstratio.

Demonstrationē ex necessarijs, & propositionibus per se esse. CAP. VI.

SI igitur est demonstratiua scientia, & ex necessarijs principijs: quod enim scitur, non potest se aliter ha-

bere

bere:quæ autem per se sunt, necessariò insunt rebus: hæc enim insunt in eo quòd quid est, quibusdam autem hæc insunt in eo quod quid est, prædicantibus de ipsis, quorum alterum oppositorum necesse est inesse. Manifestum est igitur, quod ex huiusmodi quibusdam utique fit demonstratiuus syllogismus: omne enim aut sic inest, aut secundum accidens: accidentia autem necessaria non sunt. Aut igitur sic dicendum, aut principium ponentibus quòd demonstratio necessaria sit, & si demonstretur non aliter habere posse: ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum. Ex ueris quidem est, & non demonstrantem syllogizare: ex necessarijs autem non est, sed aut demõstrantem: hoc enim proprium iam demonstrationis est. Signum autem est quòd demonstratio ex necessarijs sit, quoniam & instantias sic ferimus ad opinantes demonstrare, quoniam non sit necesse si opinamur, aut omnino contingere aliter, aut orationis causa. Manifestum autem ex ijs est, & quoniam stulti qui opinati sunt accipere bene principia, si probabilis sit propositio, & uera, ut sophistæ quoniam scire, scientiam est habere: non enim quod probabile est aut non, principium est, sed primum in genere circa quod demonstratur, & uerũ non omne, proprium. Quòd autem ex necessarijs oportet esse syllogismum, manifestum ex his est. si enim non est habens rationem propter quid existente demonstratione, non est sciens: sit autem utique ut quòd A, de C ex necessitate esse, B autem medium per quod demonstratum est non ex necessitate, non sciuit propter quid: non enim est hoc, propter medium, hoc quidem contingit non inesse, conclusio autem necessaria. Amplius, si aliquis nescit, nunc habens rationem & saluatus est, & saluare, nec oblitus est, neque prius sciuit:*

*Vt Protagoras, qui prolatis in mediũ uerisimilium propositionũ sarcinulis, promittebat eos scientiam habituros, qui illas memoria tenuissét: qué ridet Plato in Protagora.

corrum

corrumpetur autem utique medium nisi sit necessarium: quare habebit quidem rationem saluus, salua re, nescit autem: nec ergo prius sciuit: si uerò non corruptum est, contingit autem corrumpi quod accidit, utique erit poßibile, & contingens: sed est impoßibile, sic se habentem scire.

Reg. 1. *Cùm igitur conclusio quidem ex neceßitate est, nihil prohibet medium non esse necessarium, per quod mõstrata est: est enim necessarium & ex non necessarijs syllogizare: sic & uerum ex non ueris. Cum autem medium ex neceßitate est, & conclusio est ex neceßitate, sicut ex ueris uerum est semper. Sit enim* A *de* B *ex neceßitate, & hoc de* C, *necesse est ergo &* A C *inesse: sed cùm non ex neceßitate sit conclusio, neq; mediũ necessarium esse poßibile est: sit enim* A *in* C *non ex neceßitate inesse, in* B *autem* A, *& hoc in* C *ex neceßitate, &* A *ergo in* C *ex neceßitate erit: sed non esse supponebatur. Quoniam igitur si scit demonstratiuè, oportet ex neceßitate inesse, manifestum quoniam & per medium necessarium opotret habere demonstrationem, aut non sciet: neq; enim propter quid, neq; quia: quare necesse est illud esse: sed aut opinabitur, nesciens, si opinabitur non necessarium, tanquam necessarium, aut neq; opinabitur similiter, siue quoniã sciat per media, siue propter quid, & per immediata. Accidentium autem non per se quo modo definitum est, per se quidem non est scientia demõstratiua, non enim est ex neceßitate monstrare conclusionem: accidens enim contingit non esse, de tali autẽ dico accidente. Et tamen ambiget fortasse aliquis, cuius causa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse: nihil enim differt si aliquis interrogatus contingentia, postea dicat conclusionem. Oportet autem interrogare nõ tanquam necessarium*

rium esse propter interrogata, sed quòd dicere necesse est illa dicenti, & uerè dicere, si ueræ sunt quæ insunt.

Demonstrationes ex ijs, quæ per se sunt, & ex perpetuis esse. CAP. VII.

QVoniam autẽ ex necessitate sunt circa unũquodq; genus quæcũq; per se sunt, & secundũ quod unumquodq; est: manifestum est quoniam de ijs quæ sunt per se, scientificæ demonstrationes, & ex talibus sunt. Accidentia enim non necessaria sunt. Quare non necessarium conclusionem scire propter quid sit, neque si semper sint, non per se autem: ut sunt per signa syllogismi, hoc enim per se, non per se sciet, neque propter quid. Propter quid autem scire, est per causam scire: propter hoc ipsum ergo oportet & tertio medium, & primum medio inesse.

Non ergo est ex alio genere ascendentem demonstrare: ut geometricum in arithmeticam. Tria enim sunt in demonstrationibus, unum quidem quæ demonstratur conclusio: hoc autem est quod inest alicui generi per se. Vnum autem, dignitates. Dignitates autem sunt, ex quibus est demonstratio. Tertium autem genus subiectum, cuius passiones, & per se accidentia ostendit demonstratio. Ex quibus igitur demonstratio fit, contingit eadem esse. Quorum autem genus alterum est, sicut arithmeticæ, & geometriæ, non est arithmeticam demõstrationem conuenire in magnitudinibus accidentia, nisi magnitudines numeri sint (hoc autem quo modo cõtingit in quibusdam posterius dicetur) sed arithmetica demõstratio semper habet genus circa quod fit demonstratio, & aliæ similiter. Quare aut simpliciter necesse est idem esse genus, aut aliquo modo, si debet demonstratio descendere, aliter autem quoniam impossibile, manifestum est: ex eodem

dem

dem enim genere neceſſe eſt ultima, & media eſſe: ſi nanq; non ſunt per ſe, accidẽtia erunt. Propter hoc geometriæ non eſt demonſtrare, quòd contrariorum una ſit ſcientia, ſed neq; quòd duo cubi ſit unus cubus, neq; alterius ſcientiæ, quòd alterius eſt: ſed aut quæcunq; ſic ſe habent ad inuicem, ut quòd alterum ſit ſub altero, ut perſpectiua ad geometriam, & conſonantia ad arithmeticam, neq; ſi aliquid ineſt lineis non ſecundũ quod lineæ ſunt, & non inquantum ex proprijs principijs, ut ſi pulcherrima linearum recta eſt, aut ſi contrario modo ſe habeat circulari, non enim ſecundum quod proprium ipſarũ genus eſt, ſed inquantum cõmune quoddam. Manifeſtum autem eſt, & ſi ſint propoſitiones uniuerſales ex quibus eſt ſyllogiſmus, quòd neceſſe eſt & concluſionem perpepetuam eſſe huiuſmodi demonſtrationis, & ſimpliciter (ut eſt dicere) demonſtrationis. Non eſt ergo demonſtratio corruptibilium, neque ſcientia ſimpliciter, ſed ſic eſt ſicut ſecundũ accidens, & non uniuerſalis ipſius eſt, ſed aliquando & ſic: cùm autem ita ſit, neceſſe eſt alteram non uniuerſalem eſſe propoſitionem, & corruptibilem: corruptibilem quidem, quoniam & concluſio eſt: non uniuerſalem autem, quòd hoc quidem erit, hoc autem non erit ex quibus eſt: quare nõ eſt ſyllogizare uniuerſaliter, ſed quoniam nunc eſt. Similiter ſe habet de definitione, quoniam quidem eſt definitio, aut principium demonſtrationis, aut demonſtratio poſitione differens, aut concluſio quædam demonſtrationis. Eorum autem quæ ſæpe fiunt, ſunt demõſtrationes, & ſcientiæ (ut lunæ defectus) manifeſtum eſt quoniam ſecundum quod huiuſmodi ſunt, ſemper ſunt: inquantum autem non ſemper, ſecundum partem ſunt. Sicut autem defectus eſt, ſimiliter & in alijs. Quoniam autem

manife

manifestum est quòd demonstrare unumquodq; non est, sed aut ex unoquoq; principiorum, si id quod demonstratur sit secundùm quod est illud: non autē est scire hoc quidem, si ex ueris, & indemonstrabilibus monstretur, & immediatis: est enim sic monstrare sicut Bryson *tetragonismon: secundùm commune enim monstrant rationes huiusmodi, quod & alteri inest: unde & in alijs conueniunt hæ rationes non congeneis.* Non *itaq; secundùm illud scit, sed secundùm accidens: non enim conuenit demonstratio & in aliud genus.* Vnumquodq; *autem scimus non secundùm accidens, cum secundùm illud cognoscimus, secũdùm quod est ex principijs illius inquãtum illud est: ut duobus rectis æquales habere cui inest per se quod dictum est, ex principijs illius.* Quare *si per se & illud inest cui inest, necesse est medium in eadem proximitate esse: si uerò non sit, sed sicut harmonica per arithmeticam, huiusmodi autem demonstrantur quidem similiter, sed differunt.* Nam *ipsum quidem quia, alterius quidem scientiæ est: subiectum enim genus alterum est: sed propter quid, est superioris, cuius per se passiones sunt.* Quare *ex his manifestum est, quòd non sit demonstrare unumquodq; simpliciter, aliter quàm ex proprijs uniuscuiusq; principijs: sed horum principia, habent commune.* Si *autem manifestum hoc, manifestum & quoniam non est uniuscuiusque propria principia demonstrare: erunt enim illa omnium principia, & scientia eorum domina omnium: & nanque scit magis ex superioribus causis sciens: ex prioribus enim scit, cùm non ex causatis sciat causis: quare si magis scit, & maximè: & scientia illa erit & magis, & maximè.* Sed *demonstratio non conuenit in aliud genus, aliter quàm ut dictum est geometricæ in machinatiuas, aut perspectiuas, & arithmeticæ*

Bryson circuli quadraturā demonstrare uoluit.

metricæ in harmonicas. Difficile autem est nosse si ex uniuscuiusque principijs scimus, aut non, quod quidem est scire: opinamur autem hoc, si habeamus ex ueris aliquibus syllogismum & primis scire, sed hoc non est, sed congenea oportet esse primis.

De Principijs tum uagis, communibusq́; tum Proprijs, ac addictis. CAP. VIII.

D*ico autem Principia in unoquoque genere, illa quæ quoniam sint, non contingit demonstrare. Quid quidem igitur significent, & prima, & quæ sunt ex primis, accipiendum: quòd autem Principia quidem necesse est accipere, alia uerò demonstrare: ut quid unitas, aut quid rectum, & quid triangulus: esse autem unitatem accipere, & magnitudinem: alteram uerò monstrare. Sunt autem quibus utuntur in demonstratiuis scientijs, alia quidem propria uniuscuiusque scientiæ, alia uerò communia. Communia uerò secundùm analogiam, quoniam utile est quantumcunq; est in eo, quod est sub scientia, genere. Propria principia quidē, ut lineam esse eiusmodi, & rectum. Communia autē: ut æqualia ab æqualibus si auferas, quòd æqualia reliqua sunt. Sufficiens autem unūquodq; horum, quantuncunq; in genere est. Idem enim faciet & si non de omnibus accipiat. sed in magnitudinibus solùm, arithmeticæ autem in numeris. Sunt autem propria quidem, & quæ accipiuntur esse: circa quæ scientia speculatur quæ sunt per se: ut arithmetica unitates: geometria autem signa, & lineas. hæc enim recipiunt esse, & hoc esse: horum autem paßiones per se. Quid quidem unaquæq; significet, accipiunt, ut arithmetica quidem quid par, aut impar, aut quadratus, aut cubus: geometria uerò quid irrationale, aut inflecti*

Geometer disserit de magnitudinibus.

inflecti, aut concurrere: quòd autem sint, demonstrant per communia, & ex ijs quæ demonstrantur, & astrologia similiter. Omnis enim demõstratiua scientia circa tria est, quæcunq; esse ponuntur. Hec autem sunt genus, cuius per se paßionum speculatiua est, & quæ communes dicuntur dignitates, ex quibus primis demonstrant: & tertium paßiones, quarum quid significet unaquæque, accipit. Quasdam tamen scientias nihil prohibet quædam eorum despicere, ut genus non supponere esse, si sit manifestum quoniam est. non enim similiter manifestum est, quoniam numerus sit: & quòd calidum, & frigidum: & paßiones non est recipere quid significent, si sint manifestæ: sicut neque communia non recipit quid significent, quod est æqualia ab æqualibus demere, quoniam notum est: sed nihil minus natura tria hæc sint, circa quod demonstrat, & quæ demonstrat, & ex quibus. Non est autem suppositio, neq; petitio, quod necesse est propter seipsum esse, & uideri necesse est: non est enim ad exterius orationem demonstratio: sed ad eam quæ est in anima, quoniam neque syllogismus: semper enim est instare ad exterius orationem, sed ad interius orationem non semper. Quæcunq; ergo quidẽ demonstrabilia esse accipit ipse non demonstrans, hæc si quidem quæ uidentur accipiat, discenti suppositio, & non est simpliciter suppositio, sed ad illum solum: si uerò neque unius opinionis, aut contraria est, accipiat, idem petit. Et in hoc differt suppositio, & petitio: est enim petitio in contrarium discentis opinioni: aut quodcunq; aliquis demonstrabile cum sit, accipiat: & utatur non demonstrans. Termini igitur non sunt suppositiones, nihil enim esse aut non esse dicunt. sed in propositionibus sunt suppositiones. Terminos solùm intelligere oportet, hoc autem non est suppo-

Arithmeticus de numeris, Musicus de cõsonantiis, Astrologus de globis cœlestibus. Inspectiua est de uisiuis radiis. Dialectica autem nõ est certi generis, de quo disserat, sed omnibus [illegible]

sitio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat: sed quibuscunq; existentibus in eo quod illa sunt, fit conclusio. Neque autem geometra falsa supponit, sicut quidam affirmant, dicentes, quòd oportet non falso ut geometram, mentiri autem dicentem lineam esse unius pedis, quæ non est unius pedis, aut rectam lineam, non rectam existentem: sed geometra nihil secundum hanc lineam cōcludit, quam ipse posuit, sed quæ per hæc ostenduntur. Amplius: Petitio, & suppositio omnis, aut sicut totum est, aut in parte: termini autem neutrum horum. Species quidem igitur esse, aut unum aliquid extra multa non necesse est esse, si demonstratio erit: esse tamen unum de multis uerum dicere, necesse est. Non enim erit uniuersale nisi hoc sit. Si uerò uniuersale non sit, medium non erit, quare neque demonstratio: oportet itaq; aliquod unum, & idem de pluribus esse non æquiuocum. Non contingere autem idem simul affirmare, & negare, neque una recipit demonstratio, sed aut si indigeat monstrare conclusionem sic: ostenditur autem accipientibus primum de medio quod uerum, negare autem non uerum: medium autem nihil differt esse, & non esse accipere, similiter autem & tertium: si enim aßignetur de aliquo hominem, uerum est dicere: & si non hominem, uerum: sed si solum hominem animal esse: omne, non animal autem non. Erit enim uerum dicere Calliam, siue non Calliam esse animal: non animal autem, non. Causa autem est quòd primum non solum de medio dicitur, sed de alio, propter id quod de pluribus: quare neque si medium & idem est, & non idem, ad conclusionem nihil differt. Commune autem affirmare, aut negare, quæ est ad impoßibile demonstratio, accipit: & hoc neque semper uniuersaliter, sed quantum sufficiens est, sufficiens

autem

autem est in genere: dico autem in genere, ut circa quod genus demonstrationes fert: sicut dictum est prius. Communicant autem omnes scientiæ, secundùm communia: communia autem dico, quibus utuntur tanquam ex eis demonstrantes, sed non ex quibus demonstrant: neque quod demonstrant. Et dialectica quidem de omnibus, etsi aliqua uniuersaliter tentet monstrare communia, ut quod est affirmare omne, aut negare, aut quod est æqualia, ab æqualibus demere, aut talium quælibet: sed dialectica non est definitorum sic quorundam, neq; generis alicuius unius, non enim interrogaret: demonstrantem autem non est interrogare, propter id quòd oppositorum esse non monstrat idem. Ostensum autem est hoc in ijs, quæ de syllogismo.

Cuiusque disciplinæ proprias, accommodatasq; esse interrogationes. CAP. IX.

SI autem idem est interrogatio syllogistica, & propositio contradictionis, propositiones autem sunt secundùm unanquamq; scientiã, ex quibus est syllogismus: secundùm unãquanq; erunt utiq; aliquæ interrogationes scientiales, ex quibus qui est secundùm unãquanq; proprius fit syllogismus. Manifestum itaq; quòd non omnis interrogatio geometrica erit, neq; medicinalis: similiter autẽ & in alijs: sed ex quibus aut monstratur aliquid de quibus geometrica est, aut quod ex eisdem monstratur geometriæ, ut uisibilia: similiter autem & in alijs. Et de ijs quidem & rationem ponendam esse ex geometricis principijs, & conclusionibus: sed principiorum rationem non ponendam esse geometræ secundùm quod est geometra: similiter autem & in alijs scientijs. Neque omne est utique unum-

quenque scientiam interrogandum, neque secundùm omne interrogatum esse respondendum de unoquoq; : sed quæ sunt secundùm scientiam determinata. Si autem disputet cum geometra, secundùm quod est geometra: sic, manifestum est quòd & bene, si ex ijs aliquid demonstret: si uerò non, non bene: manifestum autem est quòd non arguit geometram, sed aut secundùm accidens. Quare non utique erit in non geometricis, de geometria disputandum: latebit enim praue disputans: similiter autem & in alijs se habet scientijs. Quoniam autem sunt geometricæ interrogationes, non'ne sunt & non geometricæ? Et quæ sunt secundùm unamquanque scientiam, & quæ secundùm ignorantiam qualis geometrica est? Et utrum qui secundùm ignorantiam syllogismus, qui est ex oppositis syllogismus, an paralogismus? Secundùm geometriam autem, aut ex alia arte ut musica, est interrogatio non geometrica: de geometrica autem, ut ad inuicem parallelas concurrere opinari, geometrica quodam modo est, & non geometrica alio modo: dupliciter enim hoc est sicut arithmon: alterum quidem non geometricum est in non habendo, alterum uerò in praue habendo: & ignorantia hæc quæ est ex eius principijs, contraria est. In doctrinis autem non est similiter paralogismus, quia medium semper est dupliciter: etenim de hoc omni, & hoc iterum de alio dicitur omni: quod autem prædicatur, non dicitur omne. Hæc autem sunt ut est uidere in intellectu, sed in orationibus latet: utrum omnis circulus figura sit: si scribatur autem manifestum est. Quid autem, sint'ne carmina circulus? manifestum quoniam non sunt. Non oportet autem instantiam in ipsum ferre si sit propositio inductiua, sicut enim neq; propositio est, quæ non est in pluribus, non enim erit

*praue principia habemus, quando perperam ea intelligimus, aut eorum oppositis assentimur.

erit in omnibus: ex uniuersalibus autem syllogismus, manifestum est quòd neq; instantia est: eædem enim sunt propositiones, & instantiæ: quam enim fert instantiã, hæc fiet uti que propositio demonstratiua, aut dialectica. Contingit autem quosdam non syllogisticè dicere propter id quod accipiunt utrisq; consequẽtia: ut & Cæneus facit quod ignis in multiplicata analogia fit: & nanq; ignis cito generatur, sicut dicit: & hæc est analogia. Sic autem non est syllogismus. sed si uelocissima analogia sequitur multiplicata, & ignem uelocissima in mutatione analogia. Aliquando quidem igitur syllogizare non contingit ex acceptis, aliquando uerò contingit, sed non uidetur. Si autem esset impossibile ex falsis uerum monstrare, facile utiq; esset resoluere: conuerterentur enim ex necessitate. Sit enim A ens: hoc autem cùm sit, ea utiq; sunt quæ noui quoniam sunt ut B: ex his igitur monstrabo quoniam illud est. Conuertuntur autẽ magis quæ sunt in mathematicis, quoniã nullum recipiunt accidens (& in hoc differunt ab ijs, quæ sunt in dialogis) sed definitiones. Augentur autem non per media, sed in assumendo: ut A de B, hoc autem de C. item hoc de D, & hoc in infinitum, & in latus, ut A de C, & de E, ut est numerus quantus, uel infinitus. Hoc autem in quo sit A, numerus impar quantus, in quo B, numerus impar in quo C: est & itaq; A de C, & est par quãtus numerus in quo sit D, par numerus in quo est E, est ergo A de E.

De Demonstratione Propter quid, & Quod est. CAP. X.

SEd quia differt & Propter quid scire: primum in eadem scientia, & in hac dupliciter. Vno quidem modo si non per immediata fiat syllogismus: non enim accipitur prima causa: sed quæ Propter quid scientia, est secundum

primam causam. Alio modo si per immediata quidem, sed non per causam, sed per conuertentia, & per notius: prohibet enim nihil æquè prædicantium, notius aliquando esse non causa: quare per hanc erit demonstratio. Vt quòd propè sint planetę, per illud quòd nō scintillare: sit in quo C planetæ, in quo B non scintillare, in quo A propè esse: uerum igitur est de C B dicere. planetæ enim non scintillant: sed & A B, non scintillans enim propè est. Hoc autem accipitur per inductionem, aut per sensum: necesse ergo A ipsi C inesse: quare demonstratum est quòd planetæ propè sunt. Hic ergo syllogismus non est Propter quid, sed Quia: non enim ex eo quòd non scintillant propè sunt, sed propter illud quòd propè sunt, non scintillant. Poßibile est autem & per alterum, alterum monstrare: & erit Propter quid demonstratio: ut sit C planetæ, in quo B propè esse, A non scintillare: est igitur B in C, quod est non scintillare, quare & in C, & erit propter quid syllogismus: accepta enim est prima causa. Iterum sic lunam demonstrant, quòd quidem circularis sit per incrementa: si enim quod augetur, sic circulare quidem sit, augetur autem sic luna: manifestum quoniam circularis: sic igitur ipsius quia, factus est syllogismus: econuerso autem posito medio, ipsius propter quid syllogismus fit. Non enim propter augmenta ipsius, circularis est: sed quia circularis est, accipit augmenta huiusmodi. Luna sit in quo C, in quo B sit augmentum, sit in quo A circulare. In quibus autem media non conuertuntur, & est notius quod non est causa, quia monstratur: sed & Propter quid: non amplius in quibus medium extra ponitur: etenim in his non Propter quid: sed ipsius Quia demonstratio: non enim dicitur causa. Vt Propter quid non respirat paries,

quia

quia non est animal: si enim non respirandi causa est hoc, oportet esse animal causa respirandi. Ut si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse: sicut si sine mensura esse calida, & frigida, causa est non sanandi: & mensura huius causa erit sanandi. Similiter autem, & si affirmatio est causa ipsius esse, & negatio ipsius nō esse. In his autem sic demonstratis non contingit quod dictum est: non enim omne animal respirat. Syllogismus autem huius causæ est in media figura: ut sit A *animal, in quo* B *respirare, in quo* C *paries: in quo* B *quidem igitur omni, est* A*: omne enim respirans est animal. in* C *autem nullo, quare neq;* B *in* C *nullo est: non igitur respirat paries. Comparantur autem huiusmodi causæ secundū excellentiam dictis: hoc autem est plurimum distans mediū dicere: sicut enim illud est quod Anacharsidis: quòd in Scythis non sunt sibilatores, neque enim uites. Secundum igitur eandem scientiam, & secundum mediorū positionem: hæ differentiæ sunt ipsius quia, ad eum qui propter quid est syllogismum. Alio autem modo differt Propter quid ab ipso Quia: quod est per aliam scientiam utrunq; speculari. Huiusmodi autem sunt, quæcunq; sic se habent ad inuicem, quòd alterum sub altero est: ut perspectiua ad geometriam, & machinatiua ad stereometriam, & harmonica ad arithmeticam, & apparentia ad astrologiam. Ferè quidem uniuocæ sunt harum quædam scientiarū: ut astrologia mathematica, & quæ naualis est, & harmonica, mathematica, quæ est secundum auditum. Hic enim ipsum Quia, sensibilium est scire: sed Propter quid, mathematicorum. Hi enim habent causarum demonstrationes, & frequenter nesciunt ipsum Quia: sicut illi uniuersale considerantes, sæpe quædam singularium nesciunt, propter*

Refert Laërtius Anacharsid. interrogatum, essent ne apud Scythas fidicinæ? respondisse, Ne uites quidem, quasi id gen⁹ mulierū, quæ mimæ sunt, uini affectatrices sint.

id quod non intendunt. Sunt autem hæc quæcunq; alterũ quiddam sunt secundum substantiam, & utuntur speciebus. Mathematicæ enim circa species sunt, non enim de subiecto aliquo: si enim de aliquo subiecto geometrica sunt, sed non sunt secundum quod geometrica sunt. Habet autem se ad perspectiuam, sicut hæc ad geometriam, & alia ad istam, ut id quod est de iride ipsum quidem Quia est scire physici, sed Propter quid perspectiui: aut simpliciter, aut secundum disciplinam. Multæ autem, & non sub se inuicem scientiarum, habent sicut medicina ad geometriam: quod enim uulnera circularia tardius sanantur, medici est scire Quia: Propter quid autem, geometræ.

Primam figuram maximè scientiæ esse accommodatam. CAP. XI.

1 *Figurarum autem faciens scire maximè, prima est: mathematicæ enim scientiarum per hanc demonstrationes ferunt: ut arithmetica, & geometria, & perspectiua:*
2 *& fere est dicere quæcunque propter quid speculari faciunt considerationẽ: aut enim omnino, aut sicut frequentius, & in plurimis, per hanc figuram (qui est propter quid) fit syllogismus: quare & propter hoc erit maximè faciens scire: propriissimum enim scire, propter quid spe-*
3 *culari. Posteà ipsius quod quid est scientiam, per hanc solam uenari possibile est. In media enim figura non fit prædicatiuus syllogismus, sed ipsius quod quid est scientia, affirmationis est: in ultima autem fit quidem, sed non uniuersaliter, sed quod quid est, uniuersalium est: non enim*
4 *quodam modo est animal bipes homo. Amplius hæc quidem illis nihil indiget: illæ autem per hanc densantur, & augmentantur quousq; utiq; ad immediata ueniant. manifestum igitur est quòd maximè propria scientiæ est prima*

figura

figura. Sicut autem A *esse in* B *contingit indiuisibiliter, sic & non esse possibile est: dico autem indiuisibiliter esse, uel non esse, eo quòd non est aliquid eorum medium: sic enim non erit secundum aliud esse. Cùm igitur aut* A *aut* B *in toto aliquo sit, aut etiam ambo, non contingit* A *in* B *primo non esse. Sit enim* A *in toto* C, *igitur si* B *non est in toto* C *(potest enim* A *quidem esse in quodam toto, sed* B *non esse in hoc) syllogismus erit quòd nõ sit* A *in* B: *si enim in* A *quidem omni est* C, *in* B *autem nullo est: in nullo* B *est* A. *Similiter autem & si* B *in aliquo toto est, ut in* D: D *enim in omni* B *est, in* A *autem nullo,* D: *quare* A *in nullo* B *erit per syllogismum. Eodem autem modo monstrabitur & si utraque in toto aliquo sit. Quòd autem contingit* B *non esse in quo toto est* A, *aut iterum* A *in quo est* B, *manifestum est ex coordinationibus, quæcunq; non commutantur ad inuicem: si enim nihil eorum quæ sunt in* A C D *coordinatione, de nullo prædicatur eorum quæ sunt in* B E F, A *autem in toto* G, *sic coordinatione existente: manifestum est quod* D B *non erit in* G, *commutarentur enim coordinationes: similiter autem est & si* B *in toto aliquo est. Si uerò neutrum sit in toto aliquo nullo, non sit autem* A *in* B, *necesse est indiuisibiliter nõ esse: si enim erit aliquod medium, necesse est alterum horum in quodam toto esse: aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus: si quidem igitur in prima figura,* B *erit in toto aliquo: affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositionem. Si uerò in media, utrunq; contingit: ad utrunq; enim posito priuatiuo, erit syllogismus: cum autem utraq; priuatiua sit, non erit: manifestum igitur est quòd contingit & aliud in alio non esse indiuisibiliter: & quando contingit, & quo modo diximus.*

De Igno

De Ignorantia, & Syllogismo imperitiæ eorum, quæ primo, immediateq; insunt. CAP. XII.

IGnorantia autem non secundum negationem, sed secundum dispositionem dicta: est quidem per syllogismum facta deceptio. Hæc autem in ijs, quæ insunt primo, aut non insunt, contingit dupliciter: aut enim est cum simpliciter accipiat esse, uel non esse, aut cùm per syllogismum accipiat opinionem: simplicis quidem ergo opinionis simplex deceptio, sed quæ est per syllogismum plures sunt. Non sit enim A *in nullo* B *indiuisibiliter, ergo si syllogizet* A *esse in* B, *medium accipiens* C, *deceptus erit per syllogismum: contingit igitur utrasque propositiones esse falsas, contingit autem alteram solùm esse falsam: si enim neque* A *in nullo* C *erit, neq;* C *in nullo* B *erit: accepta autem utraque econtrario, utræque enim erunt falsæ. Potest autem sic se habere* C *ad* A, *&* *ad* B, *quòd neque* C *sub* A *sit, neque in* B *uniuersaliter:* B *quidem impoßibile est esse in aliquo toto: primum enim dictum est in ipso* A, B *non esse:* A *autem non necesse est omnibus inesse, quæ sunt* C *uniuersaliter: quare utræque falsæ sunt. Sed alteram contingit ueram accipere, non tamen quamlibet contingit, sed quæ est* A C, *nam* C B *propositio semper falsa erit, propter id quòd* C, *in nullo* B *est: sed quæ est* A C *potest: ut si* A *&* *in* C, *&* *in* B *indiuisibiliter est: cùm enim primum prædicetur idem de pluribus: neutrū in neutro erit. Differt autem nihil, neque si non indiuisibiliter insit: ipsius quidem esse igitur deceptio per ista, &* *sic fit solùm: non enim erat in alia figura ipsius esse syllogismus, qui uerò ipsius non esse, in prima figura, &* *in media est: primum igitur dicamus, quot modis in prima fit, &* *quomodo se haben*

habentibus propositionibus. Contingit igitur utrisque falsis:ut si A *& in* B, *& in* C *indiuisibiliter sit:si enim accipiatur* A *in* C *nullo esse,* C *autem in omni* B *: falsæ sunt propositiones. Contingit autem & altera falsa,& hac quacunque contingente: potest enim quæ est* A C *uera esse,quæ uerò* B C *falsa, sed quæ est* A C *uera, quoniam non in omnibus quæ sunt, inest* A *: sed quæ est* C B *falsa esse, quoniam impoßibile est esse in* B C, *in quo nullo est* A*:non enim etiam uera erit, quæ est* A C *propositio:simul autem & si sint utræque ueræ, & conclusio uera erit,sed etiam quæ est* C B. *Contingit ueram esse cùm altera sit falsa:ut si* B *in* C *sit,& in* A, *necesse est enim alterum sub altero esse: quare si accipiatur* A *in nullo* C *esse,falsa erit propositio:palàm igitur quoniam & cum altera sit falsa, & in utrisque, falsus syllogismus erit.*

Sed in media quidem figura totas propositiones esse utrasque falsas non contingit.cùm enim in omni B, A *sit, nihil erit accipere quod in altero erit omni, in altero uerò nullo erit:oportet autem sic in media figura accipere propositiones,& quòd in hoc quidem sit, & quòd in hoc non sit,si quidem erit syllogismus:si igitur accipiantur sic falsæ, palàm quòd contrariæ econuerso se habebunt, hoc autem impoßibile est. In aliquo autem utranque propositionem nihil probibet falsam esse,ut si* C *in* A, *& in* B *aliquo est: si enim* A *in omni* C *accipiatur esse,* B *autem in nullo, falsæ quidem utræque propositiones, non tamen totæ,sed in aliquo: econuerso autem posito priuatiuo similiter. Alteram autem falsam,& quamlibet contingit: quod enim est in* A *omni,& in* B *est: si igitur accipiatur in* A *quidem toto esse* C, *in* B *autem toto non esse, quæ quidem est* C A *erit uera,sed quæ est* C B *falsa. Iterum*

quod

quod in B *nullo est, neque in* A *omni erit: si enim in* A *est, & in* B*: sed non inerat: si igitur accipiatur* C *in toto quidem* A *esse, in* B *autem nullo quidem, quæ est* B C *propositio uera est, altera uerò falsa. Similiter autem fit transposito priuatiuo: quod enim in nullo est* A*, neque in* B *nullo erit: si igitur accipiatur* C *in toto quidem* A*, non esse, in* B *autem esse toto, que quidem est* A C *propositio uera est, altera autem falsa. Et iterum quod in omni* B *est, in nullo accipere* A *esse, falsum est: necesse enim est si in omni* B*, & in quodam* A *esse: si igitur accipiatur in omni quidem* B *esse* C*, in* A *autem nullo, quæ quidem est* C B*, uera erit, quæ autem est* A C*, falsa. manifestum igitur quòd utrisque falsis, & altera solùm, erit syllogismus deceptiuus in indiuisibilibus.*

De Syllogismo imperitiæ eorum quæ insunt mediatè. CAP. XIII.

IN *ijs autem quæ non indiuisibiliter insunt, aut non insunt, cùm quidem per proprium medium falsitatis fiat syllogismus, non possibile est falsas utrasque esse propositiones, sed solùm quæ ante maius extremum. Dico autem proprium medium, per quod fit contradictionis syllogismus: sit enim* A *in* B *per medium* C*, quoniam igitur necesse est quæ est* C B *affirmatiuam accipi syllogismo facto: manifestum quòd semper hæc est uera, non enim conuertitur: sed quæ est* A C *falsa, hac enim conuersa, econtrario fiet syllogismus. Similiter autem est, & si ex alia coordinatione accipiatur medium: ut* D*, si & in toto* A*, & de* B *prædicatur omni, necesse est enim (quæ quidem est* D B*) propositionem manere, alteram autem conuerti. Quare hæc quidem semper uera, illa uerò semper falsa: & ferè huiusmodi deceptio, eadem est ei quæ fit per*

Superiora & inferiora sunt ex eadē coordinatione: at contrà, quorū unū alteri⁹ superius nō est, alterius ordinis sunt.

fit per proprium medium. Si uerò non per proprium medium fiat syllogimus, cùm quidem sub A sit medium, in B autem nullo est, necesse est utrasq; falsas esse: sumendæ enim econtrario sunt quàm ut se habeat propositiones, si debeat syllogismus esse: sic autem acceptis, utræq; fiunt falsæ: ut si A quidem in toto D est, D autem in nullo B: conuersis enim ijs, syllogismus erit, & propositiones utræq; falsæ. Cùm uerò non sit sub A medium ut D, quæ quidē est A D uera erit, quæ uerò est D B falsa: quæ enim est A D uera est, quia non erit in A D: quæ uerò est D B falsa, quia si esset uera, & conclusio esset uera, sed falsa erat. Sed per mediam figuram facta deceptione, utrasque quidem non contingit falsas esse propositiones totas: cùm enim sit B quidem sub A, nihil contingit in hoc quidem omni, in illo autem nullo esse: sicut dictum est & prius. Altera uerò potest esse falsa, & quæcunque contingit. si enim C & in B, & in A est, si accipiatur in A quidem esse, in B uerò non esse, quæ quidem A C uera erit, altera autem falsa. Item si in B accipiatur C esse, in A autem nullo est, quæ quidem est C B uera erit, altera autem falsa: si quidem igitur priuatiuus sit deceptionis syllogismus, dictum est quando, & per quæ erit deceptio. Si uerò sit affirmatiuus, tunc cùm per proprium medium, impoßibile est utrasque esse falsas: necesse est enim quæ est C B manere, si quidem erit syllogismus sicut dictum est & prius, quare C A semper erit falsa, hæc enim est conuersa. Similiter autem est, & si ex alia ordinatione accipiatur medium, sicut dictum est & in priuatiua deceptione: necesse enim est quæ quidem est D B manere, quæ uerò est A D conuerti: & hæc deceptio eadem est priori. Cum uerò sic non per proprium

prium: si quidem sit D *sub* A, *hæc quidem erit uera, altera uerò falsa: potest enim* A *in pluribus esse, quæ non sunt sub se inuicem. Si uerò non sit* D *sub* A, *hæc quidem semper manifestum est quoniam est falsa: affirmatiua enim accipiatur, quæ uerò est* D B, *contingit & ueram esse, & falsam: nihil enim prohibet* A *quidem in nullo* D *esse,* D *autem in omni* B: *ut animal in scientia, scientia autem ut in musica, neque utique* A *in nullo* D, *neque* D *in nullo* B *esse: manifestum igitur est quoniam cùm non sit medium proprium, & utræque possunt simul esse falsæ, & quæcunque contingit. Quot quidem igitur modis, & per quæ possunt fieri secundum syllogismum deceptiones, & in alijs quæ sunt sine medio, & in ijs quæ sunt per demonstrationem, manifestum est.*

Si Sensus à natura deficit, & scientiam propriorum sensibilium illius deficere. CAP. XIIII.

Sensus, sentiendi potētia: ut uisus, audit⁹, odoratus, gustus, tactus.

MAnifestum est autem, & si aliquis sensus defecerit, necesse est aliquam scientiam deficere, quam impoßibile est accipere: si quidem discimus, aut per inductionem, aut per demonstrationem. Est autem demonstratio ex uniuersalibus: inductio autem ex ijs quæ sunt particularia. Impoßibile autem est uniuersalia speculari, nisi per inductionem, quoniam & quæ ex abstractione dicuntur, est per inductionem nota facere, si quis uult nota facere: quia sunt in unoquoq; genere quædam, & si non separabilia sint secundum quod huiusmodi ununquodq; est. Inducere autem non habentes sensum, impoßibile est: singularium enim sensus est: non enim contingit accipere ipsorum scientiam: neque enim est ex uniuersalibus sine inductione, neq; per inductionem sine sensu.

Ex quot

Ex quot, & qualibus constet Syllogismus: & an sursum, deorsum'ue fiat in infinitum abitio. CAP. XV.

Est autem omnis syllogismus per tres terminos, & quidem monstrare poßibilis est: quoniam A *est in* C, *propter id quod est in* B, *& hoc in* C. *Sed priuatiuus est quidem alteram propositionem habens quoniam est aliquid aliud in alio, alteram autem quoniam non est: manifestum igitur est quòd principia & suppositiones dicta hæc sunt: accipientem enim hæc sic, necesse est monstrare: ut quòd* A *sit in* C *per* B: *iterum autem quòd* A *sit in* B *per aliud medium, & quod* B *sit in* C *similiter. Secundùm igitur opinionem syllogizantibus, & solum dialecticè, manifestum est quòd hoc solum intendendum, si ex quibus contingit maximè probabilibus fiat syllogismus. Quare & si est aliquid in ueritate eorum, quæ sunt* A B *medium: uidetur autem non esse per hoc syllogizans, syllogizat dialecticè. Ad ueritatem autem, ex ijs quæ sunt oportet intendere, habet autem se sic. Quoniam autem est quòd ipsum quidē de alia prædicatur, non secundùm accidens. dico autem secundùm accidens: ut album aliquando dicimus illud esse hominem, non similiter dicentes & hominem album. cùm enim non sit alterum, aliquod album est: album autem est homo, quoniam accidit homini esse album: sunt igitur quædam huiusmodi, quæcunq; secundùm se prædicātur. Si igitur* C *huiusmodi quòd ipsum quidem non in alio sit, in hoc autem* B *sit primo, & non per aliud medium: iterum* E *de* D *sit, & similiter & hoc in* B, *nunquid igitur hoc necesse est stare, an contingit in infinitum ire? Et iterum si de* A *quidem nihil prædicatur per se,* A *autem in* F *est primo, medium autem in nullo priori, &* F *in* A,

r & hoc

& hoc in B, *nunquid & hoc stare necesse est? an & hic contingit in infinitiuum abire? Differt autem hoc à priori intantum, quoniam hoc quidem est nunquid contingit incœpturum ab huiusmodi quod in nullo est altero, sed aliud in illo, in sursum in infinitum abire: alterum autem incœpturum ab huiusmodi quod ipsum quidem de alio, de illo autem nihil prædicatur, in deorsum intendentem si contingit in infinitum ire. Amplius, media nunquid contingit infinita esse determinatis terminis? dico autem ut si* A *in* C *sit, medium ipsorum sit* B, *ab ipso autem* B, *& ab* A *altera, sed horum alia, nunquid & hæc in infinitum contingit abire? an impossibile est? est autem hoc quidem intendere idem & si demonstrationes in infinitum ueniunt: & si est demonstratio omnis rei, an ad inuicem concludantur. Similiter autem dico & in priuatiuis syllogismis, & propositionibus: ut si* A *nō inest* B *nulli, aut primo, aut est aliquid medium, cui priori non inest* A, *ut si sit* G *quod omni* B *inest, & iterum hoc non etiam alij priori, ut si* H *est quod sit in omni* B: *& nanq; in his aut infinita sunt, in quibus non est in prioribus, aut statur. Sed in conuertibilibus non similiter se habet: nō enim est in æquè prædicabilibus de quo primo prædicatur, aut ultimo: omnia enim ad omnia sic similiter se habent, siue sunt infinita de ipso prædicata, siue utraq; sunt dubitata infinita: nisi similiter conuerti contingat: sed hoc quidem sicut accidens, illud uerò sicut prædicatum.*

Determinatis extremis, summo, imoq́ue, media non esse infinita. CAP. XVI.

QVoniam igitur media non contingit infinita esse: si in sursum, & deorsum stēt prædicata, manifestum est. Dico autem sursum quidem, quod uniuersale magis est:

est: deorsum autem, quod particulare est. Si enim A *prædicante de* C, *infinita sunt media, in quibus est* B: *manifestum est quod continget utriq; : ut ab* A *in deorsum alterum de altero contingit prædicari in infinitum. antequàm enim in* C *ueniat, infinita sunt media: & ab* C *in sursum infinita, antequam in* A *ueniat. quare si hæc impoßibilia sunt, & ipsius* A *&* C *impoßibile est infinita esse media. Neque enim si aliquis dicat quòd hæc quidem quæ* A B C *contingentia sunt ad inuicem, ut & non sint media, illa uerò non esse accipere: nihil differt. Quodcunq; enim accipio eorum quæ sunt* B: *erunt ab* A, *aut* C *infinita media. An non à quo iam prima sint infinita siue statim, siue non statim, nihil differt? quæ enim sunt post hæc, infinita sunt.*

Propositionis negatiuæ mediatæ media, quibus reuocetur ad immediatã, nõ esse infinita. CAP. XVII.

MAnifestum autem & in priuata demonstratione quoniam statur, si quidem in prædicatiua statur in utrisq;. Sit enim non contingens neq; in sursum ab ultimo in infinitum ire (dico autem in quo statur, quod ipsum quidem in alio nullo est: sed in illo aliud ut C) *neque à primò in ultimum. Dico autem primum, quod ipsum quidem de alio, sed de illo nullum aliud dicitur: si igitur hæc erunt, manifestum quòd & in negatione stabitur. Tripliciter autem monstratur non esse: aut enim in quo quidem est* C, B *inest omni, sed in quo est* B *nulli inest* A: *ipsum igitur* B C, *& semper alterum spatium necesse est ire immediata: prædicatiuum enim est hoc spatium. Sed alterum manifestum est, quòd si in alio non est priori, ut in* D, *hoc indigebit in omni* B *esse: & si iterum* A *in alio*

Vltimum, indiuiduum est; Primum summum genus.

r 2 priore

priore quàm D *non fuerit:illud indigebit in omni* D *esse: quare quoniam in deorsum stat uia, & quæ in sursum stabit, & erit aliquid in quo primo non erit* A. *Item si* B *quidem in omni* A, *in* C *autē nullo,* A *in* C *nullo erit. Iterum hoc si oportet monstrare, manifestum est, quòd aut per superiorem modum sursum monstrabitur, aut per hunc, aut tertium. Primus quidem igitur dictus est: secundus autem demonstrabitur. Sic autem utiq; monstrabitur: ut quòd* D *in* B *omni est, in* C *autem nullo: si necesse est aliquid esse in* B, *& iterum si hoc in* C *non erit, aliud uerò in* D *est quod in* C *non est: igitur quoniam esse semper superiori stat, stabit & non esse. Tertius autem modus est: si* A B *omni insit,* C *uerò in nullo* B *sit, non in omni* C, *in quo est* A. *Iterum autem hoc per superius dicta aut similiter demonstrabitur. Illis igitur modis statur. Si uerò sic est, iterū accipietur* B *in* E *esse, in quo* C *non in omni* E, *& hoc iterum similiter. Quoniam autem suppositum est stare & in deorsum, manifestum est quòd stabit & quòd in* C *non est. Manifestum autem est quoniam & si non una uia monstretur sed omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando uerò ex secunda, aut ex tertia, quoniam & sic stabitur: finitæ enim sunt uiæ. Finita autem finitè sumpta pluries, necesse est finiri omnia. Quod quidē igitur in priuatione siquidem & inesse statim, manifestum est.*

Propositionis affirmatiuæ mediatæ media non esse infinita. CAP. XVIII.

Sed quod in illis qui quidem logicè speculantur, sic manifestum fit. In ijs quidem igitur quæ quidē in eo quod quid est prædicantur, manifestum est: si est enim definire, aut si notum est quòd quid erat esse, infinita autem non est trāsire: necesse est finiri in eo quod quid est prædicata.

Vni

Vniuersaliter autē sic dicimus: est enim uerè dicere album ambulare, & magnum illud lignū esse: & iterum lignum magnum esse, & hominem ambulare: sed alterum est sic dicere: aut illo modo: cùm enim album quidem esse dico quòd cui accidit album esse, lignum est: sed non quòd subiectum ligno, album sit: & nanq; neque quod album est, neque quod quidem album aliquod est, factum lignum est: quare non est aliter quàm secundùm accidens: cùm autem lignum album esse dico, non quòd aliquod alterum sit album: illi autem accidit lignum esse, ut cùm musicū album esse dico: tunc enim quoniam homo est albus, cui accidit esse musicum, dico: sed lignum est subiectum, quod quidem & factum est, non cùm alterum aliquid sit quàm quod quidem lignum est, aut lignum aliquod. Si igitur oportet nomina ponere, sit sic dicere prædicari, sed illo modo, aut nullo modo prædicari, aut prædicari quidem non simpliciter, sed secundùm accidens prædicatur: est autem tanquam album quidem quod prædicatur, sed sicut lignū est de quo prædicatur. Supponatur ergo prædicatum prædicari semper de quo prædicatur simpliciter, sed non secundùm accidens. sic enim demonstrationes demonstrant: quare in eo quod quid est, aut quoniam quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut ubi, aut quando: cùm unū de uno prædicabitur. Amplius, substantiam quidē significantia, quod quidē illud est, aut aliquod illud quidē significāt de quo prædicātur. Quæcunq; uerò non substantiā significāt, sed de aliquo subiecto dicuntur, quod nō est, neq; quod illud est, neq; quod quidē illud aliquid est, accidētia sunt: ut de homine album. Neq; enim est homo, neq; quod quidem albū est, neq; quod quidē album est aliquid, sed animal forsan: quod quidē enim animal est,

homo est. Quæcunq; uerò non substantiam significant, oportet de aliquo subiecto prædicari, & non esse quid album: quod non cùm alterum aliquod sit, album est. Species enim ualeant, & genera, mõstra enim sunt: & si sint, nihil ad rationem sunt: demonstrationes enim de huiusmodi sunt. Amplius, si non est hoc huius qualitas, & illud huius, neq; qualitatis qualitas, impoßibile est æquè prædicari ad inuicem sic: sed uerum quidem cõtingit dicere sic: æquè autem uerè prædicari non contingit. An enim sicut substantia prædicabitur, aut ut genus, aut ut differentia prædicari? hæc autem ostensa sunt, quoniam non erũt infinita, neque in sursum, neq; in deorsum: ut homo bipes, hoc animal, hoc autem alterũ est: neq; animal de homine, hoc autem de Callia, hoc autem de alio in eo quod quid est: substantiam enim omnem est definire huiusmodi: infinita autem non est transire intelligentem: quare neq; in sursum, neq; in deorsum infinita sunt: illam enim non est definire, de qua infinita prædicantur. Sic igitur genera ad inuicem non æqualiter prædicantur. erit enim ipsum, quod quidem ipsum aliquid est, neq; tamen de qualitate, aut aliorum nullo, nisi secundùm accidens prædicabitur: omnia enim hæc accidunt, & de substantijs prædicantur, sed quoniam neq; in sursum, infinita sunt: de unoquoq; enim prædicatur quod significat aut quantum aliquid, aut quale aliquid, aut huiusmodi quæ sunt in substantia: hæc autem finita sunt, & genera prædicamentorum finita: aut enim quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut facere, aut pati, aut ubi, aut quando. Suppositum autem est unum de uno prædicari, ipsa autem de ipsis quæcunq; non ad aliquid sunt, prædicari nõ dicimus: accidentia enim sunt omnia: sed hæc quidem secundùm seipsa, alia uerò secundùm alterum modum. Hæc autem

tem

tem omnia de subiecto quodam prædicari dicimus, accidẽs autem non esse subiectum aliquod. nihil enim talium ponimus esse, non quòd alterum aliquod esse dicitur, sed ipsum de alijs, & alia quidem de alio, neq; in sursum, ergo unum de uno, neq; in deorsum esse dicetur. de quibus enim dicuntur accidentia, quæcunq; in substantia uniuscuiusq; sunt: hæc autem non sunt infinita: sed sursum ipsa quoq; & accidentia utraque non infinita sunt. Necesse est ergo esse aliquid, de quo primum prædicetur, & de hoc aliud: & hoc stare, & esse aliquid quod non amplius, neq; de alio priori, neq; de illo aliud prius prædicetur. Vnus quidem igitur modus demonstrationis, dicitur hic. Adhuc autem alius, si de quibus priora quædam prædicantur est horum demonstratio: quorum autem est demõstratio, neq; potius habere poßibile est ad ipsa, quàm scire, neq; scire est sine demonstratione: si autem hoc, per hæc sit notum. Hæc autẽ nescimus, neq; melius habemus ad ipsa, quàm scire: neq; per hæc notũ scimus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter, & non ex aliquibus, neq; ex suppositione, necessarium est stare prædicationes mediorum: si enim non steterint, sed est semper acceptio in superius, omniũ erit demonstratio: quare si infinita non poßibile est pertransire, quorum est demonstratio, hæc nõ sciemus per demonstrationem. Si igitur neq; melius habemus ad ipsa quàm scire, non erit scire per demonstrationem simpliciter, sed ex suppositiõe. Logicè quidẽ igitur ex his utiq; aliquis credat, de eo quod dictũ est. Analyticè autem manifestum est per hæc uelocius, neq; in sursum, neq; in deorsum infinita prædicata contingit esse in demonstratiuis scientijs de quibus intentio est: demõstratio enim est ex his quæcunq; ipsa quidẽ insunt secundum seipsa rebus: secundum

ſeipſa uerò dupliciter: quæcunq; enim in illis inſunt in eo quod quid eſt, & in quibus ipſa in eo quod quid eſt inſunt ipſis: ut in numero impar, quod ineſt quidem numero, eſt autem ipſe numerus in ratione ipſius: & iterum multitudo, aut diuiſibile, in ratione numeri: horum autem neutra contingit infinita eſſe, neq; ut impar numeri. Iterum enim ſi impari aliud inſit, cui inerat exiſtenti: hoc ſi eſt primum numerus, erit ijs quæ inſunt ipſi. Si igitur non cõtingit infinita huiuſmodi eſſe in uno, neq; in ſurſum erunt infinita: at uerò neceſſe eſt omnia ineſſe primo, ut numero, & in illis numerum: quare conuertibilia erunt, ſed non excedentia. Neq; tamẽ quæcunq; ſunt in eo quod quid eſt, neq; hæc infinita ſunt, neq; eſſet definire: quare ſi prædicata per ſe quidem omnia dicuntur, hæc autem non infinita ſunt, ſtabunt utiq; in ſurſum, quare & in deorſum: ſi autem ſic eſt, & quæ ſunt in medio duorum terminorum ſemper ſunt finita. Si uerò hoc eſt: manifeſtum iam eſt, & demonſtratio non quòd neceſſe eſt principia eſſe, & non omnium eſſe demonſtrationem, quod quidem dicimus quoſdam dicere iuxta principium: ſi enim principia ſunt, non omnia ſunt demonſtrabilia, neq; in infinitum poßibile ire: eſſe enim horum quodlibet, nihil eſt aliud, quàm eſſe nullũ ſpatium ſine medio, & indiuiſibile: ſed omnia diuiſibilia. Intus enim immittendo terminum, ſed non aſſumendo, demonſtratur quod demonſtratur: quarè ſi hoc in infinitum cõtingit ire, contingit utiq; duorum terminorum infinita eſſe interius media: ſed hoc impoßibile eſt, ſi prædicationes ſteterint in ſuperius, & in inferius: quòd autem ſtent, monſtratum eſt logicè prius, analyticè uerò nunc.

Elementa monſtrandarum mediatarum non infinita eſſe. CAP. XIX.

Mõnſtra

MOnstratis autem his, manifestũ est si aliquid idem insit duobus, ut A & in C, & in D, non prædicante altero de altero, aut nullo modo, aut nõ de omni: quod non semper secundum commune aliquid inerit: ut isosceli, & scaleno, æquales duobus rectis habere: secundum commune aliquid inest: secundum enim quod figura quædam sunt, & non secundum alterum. Hoc autem non semper sic se habet. Sit enim B secundum quod A, in C & D, erit manifestum igitur quod B in C D secundum aliud commune est, & illud secundum alterum: quare duorum terminorum medij infiniti utique inciderunt termini, sed hoc est impoßibile, secundum igitur aliquid commune inesse, non necesse est semper idem pluribus, quoniam quidem erunt immediata spatia. In eodem tamen genere, & ex eisdem atomis necesse est terminos esse: si quidem ijs quæ per se sunt, erit commune: non enim erat ex alio genere in aliud genus descendere quæ demonstrantur.

Manifestum est autem quoniam & cum A in B sit, si quidem est aliquid medium, est demonstrare quòd A in B sit, & elementa huius sunt hæc & tot, quot media sunt: immediatæ enim propositiones sunt elementa, aut omnes, aut uniuersales: si uerò non est medium, non amplius erit demonstratio, sed in principia uia est hæc. Similiter autem erit & si A in B non sit, si quidem enim aut mediũ est, aut prius cui non inest, erit demonstratio. Si uerò non sit medium, non est demonstratio, sed principia, & elementa sunt tot, quot sunt termini: horum enim propositiones, principia demõstrationis sunt: & sicut quædam principia sunt indemonstrabilia quòd sit hoc illud, & quòd sit hoc in illo: sic quod non erit hoc illud, neq; quòd sit hoc in illo. Quare hæc quidẽ esse aliquid, alia non esse aliquid,

erunt principia. Cùm ergo indigeat monstrare aliquid, accipiendum quod de B primum prædicetur. Sit C, & de hoc similiter A, & sic semper eunti nunquam extra, erit propositio, neque si esse ipsius A accipiatur ut demõstretur, sed semper mediũ densetur quousq; indiuisibilia fiant, & unum: est autem unum, cùm immediatum fiat: & una propositio simplex est immediata: & quemadmodum in alijs est principium simplex: hoc autem nõ idem ubiq; est, sed in graui quidem uncia, in mel[illegible]ia autem diesis, aliud autem in alio: sic est in syllogismo unum, propositio immediata: in demonstratione autem, & scientia, intellectus. In ostẽsiuis igitur syllogismis eius quod est, nihil cadit extra.

Sed in priuatiuis, ubi quidem quod oportet esse, nihil cadit extra hoc: ut si A in B per C non inest: si enim in B quidem omni C, est autẽ A in nullo C: Iterum si indigeat quòd in C, A nullo sit: mediũ accipiendũ est ipsius A & C: & sic semper procedet. Si uerò indigeat monstrare quòd D in E nõ sit, eò quòd est C in D quidẽ omni, in E autẽ nullo, aut non in omni: E nunquã extra cadit: hoc autẽ est, cui non oportet inesse. In tertio autẽ modo, neq; à quo oportet, neque quod oportet priuari, nequaquam extra ibit.

Quòd demonstratio uniuersalis præstantior sit particulari. CAP. XX.

CVm autem sit omnis demonstratio, alia quidẽ Vniuersalis, alia uerò Particularis, & hæc quidem Categorica, illa uerò Priuatiua: dubitabitur, qualis potior sit: similiter autem & de ea, quæ demonstrare dicitur, & de ducenti ad impoßibile demonstratione. Primùm quidem igitur intendamus de Vniuersali, & Particulari, ostendentes autem hoc, & de ea quæ demonstrare dicitur, & quæ est ad impoßibile, dicemus. Videbitur igitur fortaßis utique

utique quibusdam sic intendentibus, quod Particularis est potior. Si enim secundum quàm magis scimus demonstrationem, potior demonstratio est (hæc enim uirtus demonstrationis: magis autem scimus unūquodq;, cùm ipsum cognoscimus secundum ipsum, quàm secundum aliud: ut musicum Coriscum, quando cognoscemus quòd Coriscus musicus est, quàm quòd homo musicus sit. Similiter autem et in alijs) Sed Vniuersalis quoniam aliud, nō quoniā ipsum fortasse demonstrat, ut quoniam isosceles habet tres angulos æquales duobus rectis, nō quoniam isosceles, sed quoniam triangulus: sed particularis quoniam ipsum est: si igitur potior est quæ est secundum ipsum: huiusmodi autem est particularis, & uniuersali magis, & potior utique secundum partem demonstratio erit. Amplius, si Vniuersale quidem non est aliquid præter singularia, demonstratio autem opinionem conficit esse aliquid hoc de quo demonstrat, & quandam naturam esse hanc in ijs quæ sunt (ut trianguli præter quosdam, & figuræ præter quasdā, & numeri præter quosdam numeros) potior autem est quæ est de esse, quàm de non esse, & propter quam non errabitur, quàm propter quam errabitur: est autem uniuersalis huiusmodi (procedentes enim demonstrant uniuersale quemadmodum de eo quod est proportionale ut quod sit tale: erit proportionale quod neq; linea, neq; numerus, neq; solidū, neq; planū est, sed præter hæc aliquid) si igitur uniuersalis magis hæc est, & de eo quidem quod est minus, uniuersalis quàm particularis, & facit opinionem falsam: indignior utique erit Vniuersalis Particulari.

Et primum quidem nihil magis in uniuersali quàm in particulari altera ratio est: si enim quod duobus rectis inest, non est secundum quod est isosceles, sed secundum quod

quod triangulus est:cognoscens quoniam isosceles habet tres inquantum ipsum est, minus cognouit, quàm cognoscens,quoniam triangulus est:& omnino si nõ quidem secundum quod sit triangulus,& postea mõstrat, non erit utiq; demonstratio:si uerò sit cognoscens unumquodque secundum quod unumquodq; est,magis cognouit:si igitur triangulus in plus est, & eadem ratio & non secundum æquiuocationem triangulus est, & inest omni triangulo quod est duobus rectis æquales habens:non utiq; est triangulus inquantũ isosceles,sed isosceles secundũ quod triangulus huiusmodi habet tres angulos.Quare uniuersaliter sciens magis cognouit secundũ quod est, quàm particulariter:potior est ergo uniuersalis,quàm particularis. Amplius,si quidem sit quædam ratio una, & non æquiuocatio:uniuersale erit utiq; nil minus secundũ partem quibusdam,sed magis est quantò incorruptibiliora sunt illis:quæ uerò secũdum partem sunt corruptibilia magis. Amplius nec ulla necessitas est opinari aliquid esse hoc præter hæc, quoniam ostendunt unum nihil magis,quàm in alijs quæcunq; non aliquid significãt,sed aut quale,aut ad aliquid, aut agere:si ergo,non demõstratio causa est,sed audiens.

Amplius,si demonstratio est syllogismus demonstratiuus,qui fit causæ & propter quod,uniuersale magis causa:cui enim per se inest aliquid,hoc idem ipsi causa est:uniuersale autem primum: causa ergo uniuersale est, quare & demonstratio dignior est:magis enim causæ est uniuersale,& eius quod propter quid est. Amplius, usque ad hoc quærimus propter quid:etenim tunc opinamur scire, cùm nõ sit aliquid aliud quàm hoc aut quod fiat,aut quod sit: finis enim & terminus ultimus iam sic est, ut cuius causa uenit?ut accipiat argentum. Hoc autem est quatenus

nus reddat cui debuit. Hoc autem ut non iniustè agat, & sic procedentes cùm non sit amplius propter quid, nec alterius causa, propter hoc sicut propter finem dicimus uenire, & esse, & fieri, & tunc est scire maximè propter quid uenit: si igitur se habet similiter & in omnibus causis, & quæ sunt propter quod: in ijs autem quæcunque sic sunt causæ, sicut quæ est cuius causa sic scimus maximè: & in alijs igitur tunc maximè scimus, cùm non amplius sit hoc quoniã aliud est: cùm igitur cognoscimus quidem, quòd quatuor qui extra sunt, æquales sunt, quoniam isosceles: adhuc deest propter quid isosceles? quia triangulus: & hoc, quia est figura rectis lineis contenta. Si autem hoc non amplius propter quid aliud, tũc maximè scimus: uniuersale est autem tunc, uniuersalis igitur potior. Amplius, quantocunque utique magis secundum partes est, in infinita cadit: uniuersale autem in simplex, & in finem: sunt autem secundum quod infinita non scibilia, sed secundum quod finita scibilia sunt, secundum utique quòd uniuersalia magis scibilia sunt, quàm quæ sunt secundum partem demõstrabilia. ergo magis uniuersalia. De magis demonstrabilibus autem, magis est demõstratio, simul enim magis ad aliquid sunt: dignior igitur uniuersalis est, quoniam quidem & magis demonstratio est. Amplius, si magis eligenda est secundum quam hoc & aliud, quàm secundum quam hoc solum cognouit: uniuersale autem habens, cognouit particulare, hoc autem, uniuersale non sciuit: quare & sic utique magis eligenda erit uniuersalis.

Amplius autem & sic. Vniuersale enim magis scire est eo quod est per medium demonstrare, cùm propius sit principio: proximè autem immediatum est: hoc autem est principium. Si igitur quæ ex principio est ea quæ non ex princi

principio, quæ magis ex principio ea quæ minus est, certior est demonstratio: est autem huiusmodi universalis magis, dignior utique erit universalis: ut si oportet monstrare A de D, media autem sint in quibus est B C, magis autē sursum sit B quàm C: quare si per B magis est universalis: sed eorum quæ dicta sunt, quædam logica sunt. Maximè autem manifestum est, quòd universalis magis præcipua sit, quoniam propositionum quidem hanc priorem habentes scimus quodam modo, & posteriorem & habemus potentia: ut si aliquis cognouerit quòd omnis triangulus habeat tres duobus rectis æquales, sciuit quodammodo & quòd isosceles duobus rectis potentia sit, & si non cognouit isoscelem quòd triangulus sit: hāc autem habens propositionem, nullo modo universale cognouit, neq; potentia, neq; actu. Et universalis quidem intelligibilis est, sed particularis in sensu perficitur. Quòd igitur universalis dignior sit particulari, tot nobis dicta sint.

Quòd Demonstratio affirmatiua præstantior euadat negatiua. CAP. XXI.

*Quòd autem mōstratiua sit dignior priuatiua, hinc manifestum est: sit enim hæc demonstratio dignior (alijs eisdem existentibus) aut ex minoribus quæstionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. Si enim notæ sunt similiter * uelocius cognoscere per hæc erit: hoc autem appetibilius est. Ratio autem propositionis quòd melior sit ex minoribus, universaliter est sic: si enim contingit similiter cognita esse media, priora autem notiora sunt. Sit autem per media demonstratio eorum, quæ sunt B C D quod A in E sit: altera autem demōstratio quòd A in D sit per B C, similiter igitur se habet hoc quòd A in D sit, & quòd A in E sit: sed quòd A in D sit prius*

*Hoc est, aut notæ simpliciter, & natura: aut notæ quæ ad nos.

prius est, & cognoscibilius, quàm quòd A *in* B *: per hoc enim illud demonstratur: credibilius autem est per quod. Et quæ per pauciora demonstratio, potior, alijs eisdem existentibus: utræque quidem per terminos tres, & propositiones duas mõstrant: sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa uerò & esse, & nõ esse aliquid: per plura itaq;, quare indignior est. Amplius, quoniam ostensum est impoßibile per utranque priuatiuarum propositionum fieri syllogismũ: sed oportere quidẽ huiusmodi esse unam, aliam uerò quoniam est. Amplius, præter hoc oportet & hoc accipere, prædicatiuas enim augmentata demonstratione necesse est fieri plures, priuatiuas autem impossibile plures una in omni syllogismo esse. Sit enim in nullo esse* A *in quibus est* B*, in* C *autem omni sit* B *: si igitur opus est rursus augere utrasq; propositiones, medium inijciendum est: huius quidem* A B *sit* D*, sed* B C *sit* E*:* E *igitur manifestum est prædicatiuum esse, sed* D *de* B *quidem prædicatiuum,* A *autem de* D *tanquam priuatiuum ponitur:* D *enim de omni* B*: sed* A *oportet in nullo* D *esse: fit ergo una priuatiũa propositio. Idem autẽ modus est & in alijs syllogismis. semper enim medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuum in utraque est, sed priuatiui in altera priuatiuum necesse est esse: quare hæc una huiusmodi fit propositio, aliæ uerò prædicatiuæ. Si igitur notius est per quod demonstratur, & credibilius, demonstratur autem priuatiua quidem per prædicatiuam, hæc autem per illam non demonstratur: prior ergo, & notior, & credibilior cùm sit, melior itaque erit. Amplius, si principium syllogismi propositio uniuersalis sit immediata, est autem ut in monstratiua prædicatiua: in priuatiua autem, negatiua propositio uniuersalis, affirmatiua autem negatiua prior,*

& no

& notior(per affirmatiuā enim negatiuā nota) & prior affirmatiua est, sicut esse prius est nō esse. Quare potius est principium monstratiuæ, quàm priuatiuæ: dignioribus autem principijs utitur dignior. Adhuc principalior est: sine enim monstratiua non est priuatiua. Quòd quidem prædicatiua, priuatiua dignior sit, manifestum est.

Demonstrationem ostensiuam potiorem esse ea, quæ ducit ad incommodum. CAP. XXII.

ET *ad impoßibile ducente: oportet autem scire quæ differentia sit ipsarum. Si igitur* A *in nullo* B, *in* C *autem omni* B: *necesse est in nullo* C *esse* A: *sic igitur acceptis, ostensiua priuatiua erit demonstratio, quoniam* A *in* C *non erit. quæ uerò est ad impoßibile sic se habet, si opus est demonstrare quòd* A *in* B *non sit: accipiendum est* A *esse in* B, & B *in* C: *quare accidit* A *in* C *esse.* Hoc autem *sit notum, & concessum quod ipsum est impoßibile esse: non igitur poßibile est* A *in* B *esse. Si ergo* B *in* C *concessum est inesse,* A *in* B *impoßibile est esse: termini igitur similiter ordinantur.* Differt autem quo, qualis *sit notior priuatiua propositio: utrum igitur quia* A B *non inest, an quia* A C: *cùm igitur est conclusio notior quoniam nō est, quod est impoßibile, fit demonstratio: cùm autem in syllogismo sit, demonstratiua est.* Natura *autem prior est, quæ est quòd* A *in* B *non sit, quàm* A *in* C *non sit: priora enim conclusione sunt, ex quibus est conclusio: est autem quæ est* A *in* C *non esse, conclusio:* A *autem in* B *ex quibus est conclusio. Non enim si contingit remoueri aliquid, hoc conclusio est, illa autem ex quibus sunt: sed hoc quidem ex quo syllogismus est, utique sic se habet, ut aut sicut totum ad partem, aut ut pars ad totum se habet: sed quæ sunt*

A C, & A B propositiones, non sic se habent ad inuicem. Si igitur ex dignioribus, & credibilioribus dignior est: sunt autem utraq; ex non esse aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex priori, illa uerò ex posteriori: potior utiq; simpliciter erit ea, quæ est ad impoßibile, priuatiua demonstratio: quare & hac dignior prædicatiua. Manifestum est ergo quòd & ea quæ est ad impoßibile, potior est.

Quæ scientia certior, quæ una, quæ altera: & eiusdem plures esse posse demonstrationes. CAP. XXIII.

Certior autem est sciẽtia, scientia & prior quæ ipsius quia, & propter quid eadẽ est quàm non, extra eam quæ est propter quid. Et quæ nõ est de subiecto, ea quæ est de subiecto: ut arithmetica, harmonica. Et quæ est ex minoribus, ea quæ ex appositione: ut arithmetica, geometria: dico autem ex additione, ut unitas substantia est sine positione. punctum autem substantia posita: hoc autem ex appositione. Vna autem scientia est, quæ est unius generis, quæcunq; ex primis componitur, & partes sunt aut paßiones horum, quæ sunt per se. Altera autem scientia est ab altera, quarumcunq; principia neq; ex eisdem, neque ex alteris sunt. Huius autem est signum, cùm indemonstrabilia ueniant: oportet enim in eodem genere esse cum ijs quæ demonstrantur: signum autem est & huius, cùm demonstrabilia per ipsa in eodem genere sunt, & proxima. Plures autem demonstrationes eiusdem poßibile est esse, non solùm ex eodem ordine accipiendi non continuum medium (ut eorum quæ sunt A B, C & D & B,) sed & ex altero: ut sit A transmutari, in quo autem D moueri, sed lætari sit in quo B, & iterum E quiesce-

re:uerum igitur est & D de B, & A de D prædicari: lætans enim mouetur, & quod mouetur transmutatur: iterum A de E & E de B, uerum prædicari: omnis enim lætans quiescit, & quiescens transmutatur: quare per altera media, & non ex eodem ordine syllogismus est: non tamen est neutrum de neutro dici mediorum. Necesse est enim idem E alicui utraq; inesse: intendere autem est per aliâs figuras, quot modis contingit eiusdem fieri syllogismum.

Non esse Scientiam fortuitorum, neque in sensuum functione.

CAPVT XXIIII.

SEd eius quod est à fortuna non est scientia per demonstrationem. Neque enim sicut necessarium, neque sicut frequenter quod est à fortuna, sed extra hoc fit: sed demonstratio alterius horum. Omnis enim syllogismus aut per necessarias, aut per eas quæ sunt tanquam frequenter propositiones: & si quidē propositiones necessariæ sunt, & conclusio erit necessaria: si uerò sint sicut frequenter: & conclusio huiusmodi. Quare si id quod est à fortuna, neq; est sicut frequenter, neque necessarium: neq; utique erit ipsius demonstratio. Neq; per sensum est scire: si enim est sensus talis huius, & non huius alicuius: sed sentire hoc aliquid est necesse & ubi, & nunc. Vniuersale autē quod est in omnibus, impoßibile est sentire: neque enim hoc aliquid est, neq; nunc, neque ubi, neque enim utique esset uniuersale: quod enim semper est, & ubique, uniuersale dicimus esse: quoniam igitur demonstrationes uniuersales sunt, hæc autem non est sentire, manifestum est, quòd neq; scire per sensum est. Sed manifestum quoniam, si esset sentire triangulum, quòd duobus rectis haberet æquales

De casu, & fortuna Aristot. in secundo physicorum.

angulos

angulos: quæreremus utique demonstrationem, & non sicut quidam fatentur, sciremus. Sentire enim necesse est singulariter: scientia autem est in cognoscendo uniuersale. Vnde & si super lunam essemus, & uideremus obiectam terram, non utiq; sciremus causam defectus: sentiremus enim quoniam deficeret, sed non propter quid omnino: non enim uniuersalis, sensus. Sed ex considerare hoc multoties accidere uniuersale uenantes, demonstrationem habemus: ex singularibus enim pluribus, uniuersale manifestum est. Vniuersale autem honorabile, quoniam ostendit causam: quare de huiusmodi uniuersalis honorabilior est sensibus & cognitione quoruncunq; altera causa est: sed de primis alia ratio est. Manifestum igitur est quòd impossibile sit sentiendo scire aliud demonstratorum: nisi aliquis dicat sentire, scientiam habere per demonstrationem. Sunt tamen quædam reducta ad sensus defectum in propositis: quædam enim si uideremus, non utique quæreremus. Sed non tanquam scientes in uidendo, sed tanquam habentes uniuersale ex eo quod uidemus: ut si uitrum foratum uideremus, & lumen pertransiens, manifestum utiq; erit & propter quid illuminat, propter id quod uideremus quidem seorsum in unoquoq;: intelligere autem simul est, quoniam in omnibus sic est.

Non omnium syllogismorum eadem principia esse posse. CAP. XXV.

EAdem autem esse principia omnium syllogismorum impoßibile est: primum quidem logicè speculantibus: hi enim ueri sunt syllogismi, alij autem falsi. Et si enim sit uerum ex falsis syllogizare, sed semel hoc fit: ut si A de C uerum sit, medium autem B, falsum: neque enim A in B neque B in C: sed si harum media accipiatur pro-

positionum, falsæ erunt: ex eo quòd omnis conclusio falsa ex falsis est, uera autem ex ueris: altera autem sunt uera & falsa. Posteà neque falsa ex eisdem sunt: est enim falsa ad inuicem, & contraria, & impossibilia simul esse: ut iustitiam esse iniustitiam, aut timorem audaciam, aut hominem equum, aut bouẽ, aut æquale, maius & minus. Ex oppositis autem sic est, neq; enim uerorum eadem principia omnium sunt: altera enim multorum genere principia sunt, & neq; conueniunt: ut unitates punctis non conueniunt: hæ enim non habent positionem, illa autem habẽt. Necesse autem est aut in media conuenire, aut in sursum, aut deorsum, aut hos interius habere, illos autẽ exterius terminorum. Sed neq; communium principiorum possunt esse aliqua ex quibus omnia demonstrabuntur: dico autem communia, ut omne affirmare, aut negare: genera enim eorum quæ sunt, altera sunt, & alia quidem in quantitatibus, alia uerò in qualitatibus sunt solum, cum quibus demonstrantur per communia. Amplius, principia non multò minora sunt conclusionibus: principia enim propositiones sunt, propositiones autem assumpti termini, aut immißi termini sunt. Adhuc conclusiones sunt infinitæ, & termini autem finiti. Amplius, principia hæc quidem ex neceßitate, illa contingentia. Sic igitur considerantibus impoßibile est eadem principia esse, aut finita: cum infinitæ sint conclusiones. Si uerò aliter quodammodo dicat quis, quòd hæc quidem geometriæ, illa uerò numerorum, illa autem medicinæ: quid utiq; erit aliud quod dicitur, nisi quòd sunt principia scientiarum diuersa? sed eadem dicere derisio est, quoniam eadem eisdem eadem erunt: omnia nanq; sic fiunt eadem. At uerò neq; quod est ex omnibus demonstrare quodlibet, est quærere*

*Assumpti termini, & immißi, genitiui sũt singulares.

rere

rere omnium esse eadem principia: multum enim insipiēs est. Neq; enim in manifestis doctrinis hoc fit, neq; in resolutione hoc est poßibile: immediatæ enim propositiones sunt principia: altera autem conclusio fit accepta propositione immediata. Si autem dicat aliquis primas immediatas propositiones eadem esse principia: una in unoquoq; genere est. Si uerò neq; ex omnibus ut opus est demonstrari contingit quodlibet, neq; sic ex altero tanquam erunt uniuscuiusque scientiæ altera: relinquitur quòd proxima sint principia omnium: & ex his quidem hæc, ex illis autem illa. Manifestum autem & hoc est, quoniam non cōtingit: monstratum est enim quòd altera principia genere sunt differētiū genere. Principia enim duplicia sunt, Ex quibus, & Circa quod. Ex quibus quidem, cōmunia sunt: quæ antē sunt Circa quod, sunt propria ut numerus, magnitudo.

Principia circa quod, sunt scientiarum subiecta.

Quod Scientia, & Scibile, ab Opinatione, & Opinabili discrepent. CAP. XXVI.

Scibile autem, & Scientia differunt ab Opinabili, & Opinione: quoniam Scientia uniuersalis, & pernecessaria est: necessariū autē non contingit aliter se habere. Sunt autem quædam uera, quæ contingit aliter se habere. Manifestū est igitur quod circa hæc, scientia nō est, essent enim utiq; impoßibilia aliter se habere. At uerò neq; Intellectus: dico enim intellectum principium esse scientiæ, neq; scientia indemonstrabilis: hæc autem est acceptio immediatæ propositionis: uerus enim est intellectus, & scientia, & opinio: & quid per hæc dicitur. Quare relinquitur Opinionem esse circa uerum quidem, aut falsum: contingens autem est & aliter se habere. Hoc autem est acceptio immediatæ propositionis, & nō necessariæ. Certū autem est

sic apparētibus:opinio ei incertū est: & natura huiusmodi est. Adhuc autē nullus arbitratur Opinari, cùm opinetur impoßibile aliter se habere, sed Scire: sed quando esse quidem sic, sed tamen aliter, nihil prohibet & tunc opinari, tanquam huiusmodi quidē opinionē esse, necessariam autē scientiam. Quomodo est igitur nōn idē opinari, & scire? & quare non erit opinio scientia, si quis posuerit omne quod scit contingere opinari? consequutur enim hic quidem sciens, ille uerò opinans per media, quousq; ad immediata ueniat: quare si ille quidem sciuit, & opinans sciuit: sicut enim & quia opinari, & propter quid: hoc autē medium est. An si quis sic arbitrabitur non contingentia aliter se habere, sicut se habent definitiones per quas sunt demonstrationes: non opinabitur sed sciet? si autem uera quidem esse, non tamen hæc ipsis inesse secundum substātiam, & secundum speciem, opinabitur & non sciet uerè: & Quia, & Propter quid, si quidem per immediata opinabitur: si uerò non per immediata opinabitur, solum ipsum Quia opinabitur. Eiusdem autem opinio, & scientia non penitus est: sed sicut uera, & falsa eiusdem quodam modo est; sic & scientia & opinio eiusdem: & opinionem ei ueram, & falsam (sicut dicunt quidam) eiusdem esse, inconuenientia accidunt, appetere alia que, & non opinari quæ opinātur falsè. Quoniam autem idem multipliciter dicitur: est autem sicut contingit, est autem ut non: commensuratam enim diametrum esse uerè, opinari inconueniens est: sed quòd diameter (circa quam sunt opiniones) idem: sic eiusdem est, sed quod quid erat esse, unicuiq; secundum rationem non est idem. Similiter autem & scientia, & opinio eiusdem est: hæc enim sic animalis est, quòd non est contingere non esse animal, sed illa quidem quæ est contingere:

ut

ut si hæc quidem quod hominis quidem est, illa uerò hominis quidem, nō autem quod quidem hominis est: idem enim est, quia homo: hoc autem sicut non idem. Manifestum autem ex his est, quòd neq; opinari simul idem, & scire contingit: simul enim haberet utique opinionem aliter habendi, & non aliter idem, quod quidem non contingit: in alio enim unumquodq; esse contingit eiusdem, sicut dictum est: sed in eodem nihil sic potest esse, haberet enim opinionem simul, ut quòd homo esset secundum quod est animal: hoc enim fuerit non contingere esse non animal: & non secundùm quod animal: hoc enim sicut contingere. Reliqua autem quomodo oportet distribuere in rationem, & intellectum, & scientiam, & artem, & prudentiam, & sapientiam: hæc quidem physicæ est, illa uerò ethicæ speculationis magis.

De Solertia. CAP. XXVII.

*Solertia autem est subtilitas quædam in nō perspecto tempore medij. Vt si aliquis uidens quòd luna splendorem semper habet ad solem, statim intellexit propter quid hoc sit, quia propter id quòd illustratur à sole: aut disputantem cum diuite, * cognouit quoniam commodatum est: aut propter id quòd amici sunt, quia inimici eiusdem sunt. Omnes enim causas medias uidens, cognouit & ultima. splendidum esse ad solem, sit in quo* A : *lucere à sole,* B : *luna,* C : *inest igitur lunæ quidem ipsi* C, B: *quod quidem est lucere à sole: ipsi autem* B, A *quod est ad hoc esse splendidum, à quo splendet; quare & ipsi* C, *inest* A *per* B.

* Sic Græcè Aristoteles, ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ, ἔγνω διότι δανείζεται, Pro quo Argyropilus, aut si uiso paupere diuitem adeunte, hoc illū propterea facere, quòd mutuo argentum accipit, intellexerit.

POSTERIORVM ARISTOTELIS LIB. SECVNDVS.

Quot quæri solent in disciplinis. CAP. I.

VAESTIONES *æquales sunt numero ijs quæcunq; uerè scimus. Quærimus autem quatuor:* Quia, Propter quid, Si est, *&* Quid est. *Cùm enim utrũ hoc insit, aut hoc quærimus, in numerum ponentes: ut utrum sol deficiat, aut non, ipsum* Quia *quærimus. Signum autem huius: inuenientes enim quia deficit, pausamus: & si in principio sciremus quia deficeret, non quæreremus utrũ. Cùm autem sciamus ipsum* Quia, *ipsum* Propter quid *quærimus: ut scientes quia deficit sol, & quia mouetur terra: & propter quid deficit, & propter quid terra mouetur: quærimus hæc quidem sic. Quædam autem alio modo quærimus: ut* Si est, *aut non est centaurus, aut deus: hoc autem* Si est *aut non, simpliciter dico: sed non si albus est, aut non.* Cognoscentes *autem quoniam est,* Quid est *quærimus: ut* Quid *igitur est deus, aut quid est homo. Quæ quidem igitur quærimus, & quæ inuenientes scimus: hæc & tot sunt.*

Omnem quæstionem medij esse. CAP. II.

Q*Værimus autem, cùm quærimus* Quia est, *aut* Si est *simpliciter, utrum sit medium ipsius, aut non: cùm autem cognoscentes aut quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter, iterum* Propter quid *quærimus, aut* Quid est: *& tunc quærimus quid sit medium. Dico autem* Quia est, *aut* Si est, *aut in parte, aut simpliciter: in parte quidẽ, ut utrũ deficit luna, aut augetur: si enim est aliquid,*

aut

aut non est aliquid, in huiusmodi quærimus: simpliciter autem, si est, aut non est luna, aut nox. Contingit itaq; in omnibus quæstionibus quærere, aut Si est medium, aut Quid est medium. Causa enim est medium: in omnibus autem hæc quæritur, ut utrum deficit luna, utrum est aliqua causa, aut non: post hæc scientes quia est aliqua, quid igitur hæc sit, quærimus. Causa enim ipsius esse non hoc, aut hoc: sed simpliciter substantiam, aut non simpliciter, sed aliquid eorum quæ sunt per se, aut secundum accidens: medium est. Dico autem simpliciter quidem subiectum: ut Lunam, aut Terram, aut Solem, aut triangulum: quid autem esse defectum, æqualitatem, aut inæqualitatem: si in medio sit, aut non. In omnibus enim his manifestum est quòd idē sit quod Quid est, & Propter quid est. Vt quid est defectus? priuatio luminis à Luna à Terræ obiectu. Propter quid est defectus, aut propter quid deficit Luna? propter defectum luminis obiecta Terra. Quid est consonātia? ratio numerorum in acuto, & graui: & propter quid consonat acutum graui? propter id quòd rationem habet numerorum & graue & acutum. Vtrum est consonare acutum & graue? Vtrum sit in numeris ratio eorum? Accipientes autem quia est, quid igitur est ratio quærimus. Quòd autē sit medij quæstio, ostenditur quandocunq; medium est sensibile: quærimus enim non sentientes, ut de defectu si est. Si uerò essemus super Lunam, non utique quæreremus neque si fit, neque propter quid fit, sed simul manifestum utique esset utrunq;: ex eo enim quòd sentimus, & uniuersale factum est nobis notum. Sensus enim quod nunc obijcitur, & manifestum est quòd nunc deficit: ex his autem uniuersale utiq; factum est. Sicut igitur diximus, quod quid est scire idem est & pro-

pter quid est: hoc autem aut est simpliciter, & non eorũ quæ insunt aliquid est: aut quæ insunt, ut quoniã duo recti sunt: aut quoniã maius, aut minus est. Quòd igitur omnia quæ quæruntur medij quæstio sint, manifestum est.

Discrepatio quòd Demonstratio, & Definitio non eiusdem sint. CAP. III.

Q*Vomodo autem quod Quid est demonstratur, & quis modus introductionis, & quid est Definitio, & quorũ, dicemus: primùm opponentes de ipsis. Principium autem sit futurorum: quod quidem sit maximè proprium habitis rationibus. Dubitabit autem aliquis, utrum sit idem, & secundum idem Definitione scire, & Demonstratione scire, aut sit impoßibile. Definitio enim ipsius quod Quid est, esse uidetur: quod autem Quid est, omne uniuersale, & prædicatiuum est: Syllogismi autem sunt, alij quidem priuatiui, alij uerò non uniuersales: sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, in tertia uerò non uniuersales. Posteà neque eorum quæ in prima figura prædicatiuorum omnium est definitio: ut quoniam omnis triangulus tres duobus rectis habet æquales. Huius autem ratio est, quoniam scire demonstrabile, est demonstrationem habere, quare si in talibus est demonstratio, est manifestum quòd non utique erit eorum definitio. Sciet enim utique aliquis & secundum definitionem, non habens demonstrationem: nihil enim prohibet non simul habere. Sufficit autem fides & ex inductione: nihil enim definientes aliquando cognoscemus, neque eorum, quæ per se sunt, neque quæ secundum accidens. Amplius, si definitio, substantiæ quædam cognitio est: huiusmodi manifestum est quòd non sint substantiæ: quoniam quidem igitur non est definitio omnis cuius est demonstratio,*

manife

manifestum est. Quid autem cuius est definitio: nunquid omnis demonstratio est, aut non? una quidem iam ratio, & de hoc eadem est: unius enim inquantum unum, est una scientia: quare si utique scire demonstrabile, est demonstrationem habere, accidit quoddam impoßibile: definitionem enim habens, sine demonstratione sciet. Amplius: Principia demonstrationum sunt definitiones, quorum non esse demonstrationes monstratum est prius: aut enim erunt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitum abibit; aut primæ definitiones erunt indemonstrabiles. Sed utrum sit non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem sit definitio & demonstratio: an impoßibile sit: non enim eiusdem demonstratio, cuius est definitio: definitio quidem ipsius quid est, & substantiæ est, sed demonstrationes omnes uidentur supponere, & accipientes quod quid est: ut mathematicæ quid unitas, & quid impar, & similiter aliæ. Amplius: Omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat, ut quia est, aut non est: in definitione autem nihil alterum de altero prædicatur: ut neque quod animal de bipede, neque hoc de animali: neque de plano figura: neque enim est planum figura, neque figura planum. Amplius, alterũ quod quid est, & quia monstrare: definitio enim quid est ostendit: sed demonstratio quia est hoc de hoc, aut non est. Alterius autem altera demonstratio est, nisi sit tanquam pars quædam totius (hoc autem dico quod ostensum est duobus rectis æquales habere de isoscele, si omnis ostensus est triangulus, pars enim hoc est: illud totum) hæc autem ad inuicem non sese habent sic: & quia est, & quid est: non enim alterum est alterius pars. Manifestum itaq; quoniam neque cuius definitio, omnis huius demonstratio:

tio:neque cuius omnis sit demonstratio, & huius omnis sit definitio. quare omnino eiusdem nullius cõtingit utraq; habere. Manifestum est itaque quòd neque definitio, & Demonstratio, neque idem erunt, neque alterum in altero: & nanque subiecta similiter se haberent. Hæc ergo usque huc addubitata sunt.

Syllogismo duplante non demonstrari Quid est de eo Cuius est. CAP. IIII.

Ipsius autem Quid est utrum syllogismus sit, & demonstratio aut non, sicut nunc ratio supposuit. Syllogismus enim aliquid de aliquo monstrat per medium: sed quid est, proprium quidem est,* & in eo quod quid est prædicatur: hoc autem necesse est conuerti. Si enim ipsi C, proprium est A: manifestum quòd & ipsi B: & hoc ipsi C, quare omnia sunt ad inuicem: at uerò & si A in eo quod quid est omni B inest, & uniuersaliter B de omni C, in eo quod quid est dicitur, necesse est A in eo quod quid est de C dici: si uerò non sic accipit aliquis duplicans, non necesse erit A in eo quod quid est prædicari de C: sed si A de B in eo quod quid est, non autem B de quocũque in eo quod quid est: ipsum autem quid est utraque habebunt: de hoc erit utique & B de C, in eo quod quid est. Si igitur quod quid est & quid erat esse utraque habent, in medio termino erit prius quod quid erat esse: & omnino si est monstrare quid est homo, sit C. homo, A uerò quod quid est, siue animal bipes, siue aliquid aliud: si ergo syllogizatur A de C, necesse est A de omni B prædicari: huius autem erit alia media ratio, quare & hoc erit quod quid est homo: accipit igitur quod oportet ostendere, etenim B est quod quid est hominis. Oportet autem in duabus propositionibus, & primis, & immediatis considerare: maximè enim

* Id est, æquale, quod neq; plus, neq; minus, quodq; omni, soliq; cõuenit, atq; recurrit.

enim manifestum quod dicitur, fit. Per conuersionem quidem igitur monstrantes quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodlibet eorum quæ sunt, quod est ex principio petunt: ut si quis putet animam esse eandem sibi ipsi causam uiuẽdi, hoc autem numerum eundem seipsum mouentem, necesse est enim petere, animam hoc esse quod numerum esse seipsum mouentem sic sicut idem. Non enim *si consequitur* A, B, *& hoc,* C: *erit in ipso* C, A, *quod erat esse: sed uerum erit dicere* C *solum.* Neque *si est* A *quod quid est, & de* B *prædicatur omni: & nanque animalis esse prædicatur de hominis esse: uerum enim est de omni hominis esse, animalis esse, sicut & de omni homine, animal: sed non sic sicut unum esse. Si quidem igitur non sic accipiat, non syllogizatur quòd* A *sit in* C, *quod quid erat esse, & substantia: si uerò sic accipiat, prius erit accipiens in* C, *quoniam est quod quid erat esse* B: *quare non demonstratum est: quod enim erat in principio accepit.*

Neque idem effici posse per diuisionem, syllogismo. CAP. V.

A*T uerò neque per diuisionem uia est syllogizare, sicut in resolutione circa figuras dictum est.* Nequaquam *enim necesse fit rem illam esse, cùm hæc sint, sed sicut neque inducens demonstrat: non enim oportet conclusionem interrogare, neque in concedendo esse, sed necesse est esse cùm sint illa: & si non dicat respondens, utrum homo animal est, aut inanimatum? posteà accipit animal, non syllogizat: iterum omne animal, aut greßibile, aut aquaticum, accipit greßibile, & hominem esse totum animal greßibile, nõ necesse erit ex dictis, sed accipit & hoc.* Differt *autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere:*

idem

idem enim est. Non syllogisticus quidem igitur & usus fit sic procedentibus: & de contingentibus syllogizari. Quid enim prohibet & hoc uerum quidem omne esse de homine, non tamen quid est, neq; quod quid erat esse ostendens. Amplius, quid prohibet aut apponere aliquid, aut auferre, aut excellere substantias: hæc quidem igitur dimittuntur. Contingit autē soluere in accipiendo in eo quod quid est omnia, & quòd est consequenter diuisionem facere quæsitum prius, & nihil relinquere: hoc autem necessarium est, si omne in diuisione cadit, & nihil relinquit, indiuiduum enim speciei oportet esse. Sed syllogismus tamen non inest, sed si quidem alio modo cognoscere facit, hoc quidem non fuit inconueniens, neque enim inducens forte demonstrat, sed tamen ostendit aliquid. Syllogismū autem non dicit, ex diuisione eligēs definitionem: sicut enim in cōclusionibus quæ sine medijs sunt, si aliquis dicat quoniam his existentibus necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid sit: sic & indiuisis terminis? ut quid est homo? animal mortale, pedes habēs, bipes, sine pennis. Propter quid scit unamquanque appositionem: & dicet enim; & monstrabit diuisione, sicut opinatur quòd omne animal aut mortale, aut immortale sit: huiusmodi autem oratio omnis, non est definitio: quare quamuis diuisione monstrauit: sed tamen definitio: non syllogismus fit.

Non monstrari definitionem sumendo definitionem definitionis, neq; definitione contrarij. CAP. VI.

SEd utrum sit demonstrare quod quid est, secundū substantiam ex conditione accipientem quod quid erat esse: quod est ex ijs, quæ sunt in eo quod quid est proprijs. hæc autem in eo quod quid est sola, & propriū est omne:

hoc

hoc enim est esse illi. An iterum accepit quod quid erat esse & in hoc? necesse est enim per medium monstrare. Amplius, sicut neque in syllogismo accipitur quod quid est syllogizare, semper enim tota, aut pars est propositio, ex quibus est syllogismus: sic neque quod quid est esse, oportet esse in syllogismo, sed seorsum hoc à positis esse. Tota aut pars id est maior, aut minor: minus enim maioris pars est.

Et ad dubitantem an syllogizatum est, an non est hoc? obuiandum quoniam: hoc enim erat syllogismus: & adhuc quòd nec quod quid erat syllogizatum est, quoniam utiq; hoc enim positum est nobis quod quid erat esse: quare necesse & sine eo quod quid est, sit syllogismus: aut quod quid erat esse syllogizare aliquid. Et si ex conditione monstret, ut si malo inest diuisibile esse: in contrario est contrarium esse, in quibuscunq; est aliquid cõtrarium: bonum autem malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili: est itaq; boni & indiuisibile esse. Etenim hic accipiens quod erat esse, monstrat. Accipit autem ad demonstrandum quod quid erat esse, alterum tamen sit. Etenim in demonstrationibus est hoc quidem de hoc, sed nõ ipsum, neq; cuius est eadem ratio: & conuertitur. Ad utrosq; autem, & secundum diuisionem demonstrantem, & ad sic syllogismum: est eadẽ dubitatio propter quid est homo animal greßibile bipes, sed nõ animal & bipes: ex acceptis enim neq; una neceßitas est unum fieri quod prædicatur, sed utiq; sicut idem homo erit & musicus & grammaticus.

Contendit Quid est, non posse mostrari. CAP. VII.

QValiter igitur definiens demonstrabit substantiã, aut quod Quid est? neq; enim sicut demonstrans ex certis, manifestum esse faciet, quòd necesse est cùm sint illa, alterum aliquid esse. Demonstratio enim hoc est, neq; sicut

sicut inducens per singularia, cùm manifesta sint: quoniam omne sic est, eò quòd nihil aliter est. Nõ enim quid est demonstrat, sed quoniam est, aut non est. Quis igitur est alius modus reliquus? non enim demonstrabit sensu, aut digito. Amplius, quomodo monstrabit quod quid est homo? necesse est enim scientem quid est homo, aut aliud quodcunque, scire quia est. Quod enim non est, nullus scit quod quid est, sed quid significat: oratio quidem, aut nomẽ cùm dico tragelaphus: quid autem est tragelaphus, impoßibile est scire. At uerò si demonstrabit quid est, & quia est, & qualiter eadem ratione demõstrabit: definitio enim unum aliquid, & demonstratio: id autem quod est quid est homo, & esse hominem, aliud est. Posteà per demonstrationem dicimus necesarium esse demonstrare omne quia est: nisi substantia sit: esse autem non substantia ulla est: non enim est genus, quod est: demonstratio itaque erit quia est, quod quidem & nunc faciunt scientiæ: quid enim significat triangulus, accipit geometra: quia autem est, demonstrat. Quid igitur monstrabit definiens, quid est triangulus? sciens itaq; aliquis definitione quid est, si est non sciet, sed impoßibile. Manifestum est & secundum nunc modos terminorum, quod non monstrant definientes, quia est. si enim & est ex medio aliquod æquale: sed propter quid est quod definitur, & propter quid est circulus quæritur: esset enim utique & montis æneî dicere ipsum: neque enim quia poßibile sit esse quod dicitur aßignant termini, neque quòd illud est cuius dicunt ẽsse definitionem: sed semper licet dicere & propter quid. Si ergo definiens monstrabit aut quid est, aut quid significat nomen: sed non est ullo modo eius quod quid est, erit utique definitio ratio nominis, idem significans, sed non conueniens est. Primum

mum quidem quia & non substantiarum esset definitio, & eorum quæ non sunt: significare enim est & quæ non sunt. Amplius, omnes orationes definitiones erunt: esset enim utiq; nomen ponere cuilibet orationi: quare terminis utiq; disputabimus omnes, & * Ilias definitio erit. Amplius, neq; una scientia demonstrat utiq; quia hoc nomen eius quod quid est esse ostendit, neque igitur definitiones hoc aßignant. Ex his igitur neq; definitio & syllogismus idem uidetur esse, neq; eiusdem syllogismus & definitio. adhuc autem quòd neq; definitio nihil demonstrat, neque monstrat, neque quod quid est, neque definitione, neq; demonstratione cognoscere est.

* Ilias, historia Troię, quã scripsit Homerus.

Quid est, monstrari per aliud Quid est. CAP. VIII.

ITerum autem speculandum est quid eorum dicitur bene, & quid nõ bene, & quid est definitio: & eius quod quid est, nunquid quodam modo est demonstratio, aut definitio, aut nullo modo. Quoniam (sicut diximus)* idem est scire quod est, & scire causam ipsius si est: ratio autem huius est, quoniam est aliqua causa, & hæc, aut eadem, aut alia est: & si utiq; alia est, aut demonstrabilis est, aut indemonstrabilis. Si igitur est alia, & contingit demonstrari: necesse est medium causam esse, & in figura prima monstrari: uniuersale enim, & prædicatiuum est quod demonstratur. Vnus quidem modus nũc exquisitus est per aliud quod quid est monstrare: horum enim quod quid est necesse est medium esse quid est, & propriorũ proprium. Quare hoc quidem monstrabit, illud uerò non eorum quod quid erat esse eiusdem rei. Hic quidem igitur modus quòd non sit demonstratio dictum est prius: sed est syllogismus logicus ipsius quid est.

*In fine 2. capi. huius libri.

De Quid est, & Quod est. CAP. IX.

QVo autem modo contingat dicemus, iterum dicentes ex principio. Sicut enim propter quid quærimus, habentes quia est: aliquando autem & simul manifesta fiunt: sed neq; prius propter quid poßibile est cognoscere, quàm quia: manifestum est quod similiter & quod quid erat esse non sine quia est: impoßibile est enim scire quid est, ignorantes si est. Hoc *autem si est aliquando quidem, sed secundùm accidens habemus, aliquando uerò habentes quid ipsius rei: ut tonitruum, quoniam sonus quidam est nebularum: & defectum, quoniam priuatio quædam luminis: & hominem, quoniam animal quoddam est: & animam, idem seipsum mouens. Sed quæcunq; quidem secundùm accidens scimus quia sunt, necesse est illa nullo modo se habere ad quid est: neq; enim quia sunt, scimus: quærere autem quid est, non habentes quia est, nihil quærere est: secundum quæcunq; autem habemus quid facile est: quare quemadmodum habemus quia est, sic habemus & ad quid est. Quorum igitur habemus aliquid, quod quid est: primum quidem sit defectus, in quo* A: *luna, in quo* C: *oppositio terræ, in quo* B: *utrum quidem deficit, an non:* B *quærere est, nunquid est, aut non.* Hoc *autem nihil differt quærere, quàm si est ratio ipsius: & si sit hoc, & illud dicimus esse: aut utrius contradictionis est ratio: utrum habendi duos rectos, aut non habendi? Cùm autem inueniamus simul ipsum quia, & propter quid scimus, si per media sit: si uerò non, quia scimus, propter quid autem non. Sit ergo luna* C, *defectus* A, *lunam plenam, umbrã non posse facere, nullo nostrum in medio existente manifesto, in quo* B: *si ergo in* C *est* B, *quod est nõ posse facere umbrã, cùm nullus nostrûm in medio sit, in hoc quidem* A, *quod est*

Crediderunt nonnulli, lunã medietatem unam habere opacã, & alteram lucidam: cum auté pars opaca ad nos cõuerteretur, aiebãt esse deliquium.

est deficere, quia deficit manifestum est, sed propter quid, nondum: sed quia defectus quidem est scimus: quid autem est, nescimus. Cùm autem manifestum est quia A *in* C *sit, sed propter quid est? quærere* B *quidem est, utrum obiectio, aut conuersio lunæ, aut extinctio luminis: hoc autem ratio alterius termini: ut in his, ipsius* A: *est enim defectus, obiectio terræ. Quid autem est tonitruus? ignis extinctio in nube. Propter quid tonat? propter extingui ignem in nube. Sit nubes* C, *tonitruum* A, *extinctio ignis* B: *in* C *igitur nube est, extinguitur enim in ipsa ignis: huic autem inest* A, *& est ratio* B, *ipsius* A *primi termini: si autem iterum huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus. Vt igitur accipitur quid est, & sit notũ, dictum est. Quare syllogismus quidem ipsius quod quid est non fit, neq; demonstratio, manifestum tamen est per syllogismum & demonstrationem, quare neq; sine demõstratione est cognoscere quid est, cuius est causa alia: neq; est demonstratio ipsius, sicut & in dubitationibus diximus.*

De Definitione Quid est, & Propter quid. CAP. X.

*Est autem quorundam quædam causa altera, quorundam autem non est, * quare manifestum quoniam eorum quæ sunt quid est, alia quidem sine medio, ut principia sunt: quæ quia sunt, & quæ quid sunt, supponere oportet, aut alio modo facere manifesta: quod quidem arithmeticus facit. Et nanq; quid est, unitatem supponit, & quia est: sed habentium medium, & quorum est quædam altera causa substantiæ, & ipsius esse: est per demonstrationem (sicut diximus) ostendere, non demonstrare. Definitio autem quoniam quidem, ratio ipsius quod quid est, manifestum est quoniam aliqua erit ratio ipsius quod quidem*

* Hic in multis exemplaribus Latinis habentur multa uerba, quæ quoniam in Græco non sunt, à doctis reiecta sunt.

significat nomen, aut ratio altera, nomina ponẽs: ut quid significat quod quid est secundùm quod triangulus est, quod quidem habentes quia est, quærimus propter quid est: difficile autem sic est accipere quæ nescimus quia sunt: causa autem dicta est prius difficultatis: quia neq; si est, neque si non est, scimus: sed aut hoc secundùm accidens. Oratio autem una est dupliciter, hæc quidem coniunctione, ut Ilias: alia uerò unum de uno ostendens non secundùm accidens: una quidem igitur terminus est termini, quæ dicta est. Alius uerò terminus est oratio demonstrans propter quid est: quare prior significat quidem, demonstrat autem non. Quæ uerò posterior est, manifestum est quoniam erit ut demonstratio eius quod quid est, positione differens à demonstratione. Differt enim dicere propter quid tonat, & quid est tonitruus: dicet enim sic quidem, propter id quod extinguitur ignis in nubibus. quid est tonitruus? sonus extinctionis ignis in nube. Quare eadem oratio alio modo, & alio dicitur: & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio. Amplius est terminus tonitrui, sonus in nubibus: hæc autem est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio: quæ autem est immediatorum definitio, positio est ipsius quid est, & indemonstrabilis: est ergo definitio una quidem oratio eius quod quid est, indemonstrabilis: una uerò syllogismus ipsius quid est: casu differens à demonstratione: tertia uerò est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio. Manifestum igitur ex dictis est, & qualiter est ipsius quod quid est demonstratio, & quomodo non est: & quorum est, & quorum non est. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & qualiter quod quid est monstrat, & quomodo non, & quorum est,

& quorũ

& quorum non: adhuc autem & ad demonſtrationem quomodo ſe habet, & quomodo contingit eiuſdem eſſe, & qualiter non contingit.

Per quodlibet genus cauſæ demonſtrari poſſe. CAP. XI.

QVoniam autem ſcire opinamur cùm ſciamus cauſam: cauſæ autem quatuor ſunt: una quidem quod quid erat eſſe, una uerò cùm hoc ſit, neceſſe eſt hoc eſſe. altera autem quæ aliquid primò mouit: quarta uerò cuius gratia, omnes hæ per medium monſtrant. Et hoc enim *quod cùm ſit hoc, neceſſe eſt eſſe, una quidem accepta propoſitione non eſt, duabus autem ad minus: hoc autem eſt, cùm unum medium habeant: hoc ergo uno accepto, concluſionem neceſſe eſt eſſe. Manifeſtum eſt autem & ſic, propter quid eſt rectus in ſemicirculo? aut quo exiſtente rectus eſt? ſit ergo rectus in quo* A, *media duorum rectorum in quo* B, *qui eſt in ſemicirculo in quo* C: *ipſius* A *igitur rectum eſſe in* C, *qui eſt in ſemicirculo, cauſa eſt* B, *hoc enim ipſi* A *æquale eſt: qui uerò eſt* C, *ipſi* B. *duorum enim rectorum dimidium eſt: exiſtente igitur dimidio duorum rectorum,* A *in* C *eſt: hoc autem erat in ſemicirculo rectum eſſe.* Hoc autem *idem eſt ei, quod quid erat eſſe: cùm hoc ſignificaret oratione: at uerò & ipſius quod quid erat eſſe, cauſa monſtrata eſt media.* Hoc autem propter quid *Medorum bellum factum eſt* Athenienſibus? *quæ cauſa eſt præliari* Athenienſes? *quoniam in* Sardes *cum* Erethrijs *com miſerunt: propter hoc enim motum eſt.* Primum *ſit bellum in quo* A, *priores committens in alios* B, *Athenienſes* C: *eſt igitur* B *in* C, *prius enim eſt committere Athenienſibus:* A *autem in* B, *debellauerunt enim prius in-*

iuſtos.

iustos, est itaq; in B A, *debellari prius incipientes:* B *autem in* C, *siue in* Atheniensibus, *priores enim incœperunt: medium itaq; hic causa primùm mouens. Quorumcunq; uerò causa est cuius gratia: ut,* Propter quid *ambulat? ut sanus fiat.* Propter quid *domus est? ut saluentur uasa. Hoc quidem gratia huius quod est sanari, illud uerò gratia huius quod est saluari: & propter quid oportet post cœnam ambulare: & cuius gratia oportet, nihil differt. Sit ambulare post cœnam, in quo* C: *non eminere cibos, in quo* B: *sanari in quo* A: *sit igitur in eo quod est post cœnam ambulat, esse facere non supereminere cibos iuxta os uentris, & hoc esse sanum: uidetur enim inesse ipsi ambulare quod est* C, B *non eminere cibos: in* B *autem* A, *hoc quod est sanatiuum: quæ igitur causa est, in* C *quòd* A *sit, quod est gratia cuius?* B *non eminere: hoc autem est sicut illius ratio.* A *enim sic reddetur, propter quid* B *inest* C*? quoniam hoc est sanari, hoc sic habere.* Oportet *autem commutare rationes, & sic singula magis apparebunt. Generationes autem econtrario hic & in causis secundùm motum: ibi enim medium oportet primùm fieri: hic autem ipsum* C *extremum, ultimum autem gratia cuius. Contingit autem idem & gratia cuius esse & ex necessitate: ut per lucernæ pellem lumẽ egredi, etenim ex necessitate disgreditur, quòd in parua est partibilius, & per maiores poros, si quidem lumen fit disgrediendo: & gratia cuius, ut non offendamus. Non'ne igitur si esse contingit, & fieri contingit? sicut si tonat extincto igne, necesse est sizire, & sonare: & (quemadmodum* Pythagorici *dicunt) minarum causa ijs qui sunt in tartaro, quatenus timeant.* Plurima *autem huiusmodi sunt, & maximè in ijs quæ natura subsistunt: & in constantibus hæc*

σίζειν, est sonare, ut cùm in aqua candens ferrum extinguitur.

quidem

quidem propter hoc natura facit: illa uerò ex necessitate. Necessitas autem est duplex: hæc quidem secundùm naturam, & aptitudinem: hæc uerò uiolenta, & contra aptitudinem: sicut lapis ex necessitate & sursum, & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem. Sed in ijs quæ sunt ab intelligentia, alia quidem nequaquam sunt ab eo quod per se frustra est, ut domus aut effigies: neq; ex necessitate sunt: sed propter hoc. Alia uerò à fortuna sunt, ut sanitas, & salus, maximè in quibuscunque contingit, & sic & aliter: cùm non à fortuna generatio sit. Quare finis bonus alicuius gratia fit, aut natura, aut arte: à fortuna autem nihil propter aliquid fit. Eadem autem causa est & in ijs quæ fiunt, & in factis, & futuris, quæ uerè est ijs quæ sunt: medium enim causa est, ueruntamen in ijs quæ sunt, quæ est: in ijs autem quæ fiunt, quæ fit, factis autem facta, & futuris futura. Vt propter quid factus est defectus: propter id quòd in medio facta est terra: fit enim propter id quod fit: erit autem & propter id quod erit in medio: & est autem propter id quod est. Vt quid est crystallus: accipiatur quoniam aqua congelata est. Aqua in quo C, congelata in quo A, causa media in quo B: defectus caloris penitus, est igitur in C quidem B: in hoc autem congelatum esse, quod est in quo est A: fit autem crystallus, cùm fiat B. factus est autem facto: erit autem futuro B. Sic quidem igitur causa, & cuius causa est, simul fit cùm fit, & est, cùm est: & in eo quod factum est, & in futuro eodem modo.

Crystallus hic pro glacie ponitur, sicq; uertit Argyropilus.

De Fieri, & Facto esse. CAP. XII.

IN ijs autem quæ non simul sunt, nunquid sunt in continuo tẽpore? sicut uidetur nobis alia eorum causa esse: ut facti esse altera facta, & futuri futura: & eius quod fit,

si aliquid anteà factum est. Est igitur à posterius facto, syllogismus: principium autem, & horum quæ facta sunt, unde & in ijs quæ fiunt similiter: à priori autem non est, ut quoniam hoc factum est: quòd hoc posterius factum est: & in futuro similiter est: neq; enim infinito aut finito erit tempore: quare quoniam hoc uerum est dicere factum esse, hoc uerum est dicere factum esse posterius. In medio autem falsum esset dicere hoc iam altero facto: eadem autem ratio est & in futuro. Neq; quoniam hoc factum est, hoc erit: medium enim simul genitum oportet esse, factorum factum, futurorum futurum, cùm ijs quæ fiunt, fieri, cum ijs quæ sunt, esse: sed futurum esse, & esse, non contingit simul esse genitum. Amplius, neque infinitum contingit esse tempus medium, neque finitum: falsum enim erit dicere in medio. Speculandum ergo quid est continẽs? ut post id quod factum est, sit fieri in rebus? an manifestum est quòd non continuum cum facto esse, quod fit? neque factum cum post facto esse? termini enim sunt atomi: sicut igitur neq; sunt puncta ad inuicem copulata, neq; quæ facta sunt: utraq; enim indiuisibilia sunt. Neque igitur quod fit cum eo quod factum est, propter idem: quod enim fit, diuisibile est: quod autem factum est, indiuisibile est. Sicut igitur linea ad punctum se habet: sic quod fit, ad quod factum est: sunt enim infinita facta in eo quod fit: manifestum autem magis est in uniuersalibus: de motu oportet dicere de his. De eo igitur quomodo cum eo quod consequenter fit generatione se habeat media causa, intantum acceptum sit: necesse enim & in his mediam, & primam immediata esse: ut A factum, quoniam C factum est: posterius autẽ C factum, A autem prius: principium igitur est C, propeer id quod proximũ est ipsi nunc, quod est

princ

principium temporis: sed C *factum est, si* D *factum est: cùm igitur* D *factum est, necesse est &* A *factum esse: causa autem est* C, D *enim facto, necesse est* C *factum esse:* C *autem facto, necesse est* A *prius fuisse. Si autem accipiens aliquod medium, stabit alicui immediatum: an semper extrà cadet propter infinitum? non enim continuum factum cum facto, quemadmodum dictum est: sed incipere tamen est necesse à medio, & ab ipso nunc primo. Similiter autem est & in eo quod erit: si enim uerum est dicere quoniam erit* D, *necesse est prius uerum dicere quoniam* A *erit: huius autem causa est* C, *si quidem enim* D *erit, prius* C *erit: si uerò* C *erit, prius* A *erit. Similiter autem & infinita est decisio & in his: non enim erunt quæ erunt continua ad inuicem: principium autem & in his sine medio accipiendum est. Habent autem sic se in operibus, si facta est domus necesse est decisos esse lapides, & factum esse hoc propter quid est: quoniam necesse est fundamentum factum esse, si quidem & domus facta est: si uerò fundamentum est, prius lapides esse factos necesse est: iterum si erit domus, similiter prius erunt parietes (demõstratur autem per mediũ similiter) erit enim fundamentũ prius.*

In ijs quæ circulo gignuntur, demonstrationem esse circularem. CAP. XIII.

*Quoniam autem uidemus in ijs quæ fiunt, circulo quãdam generationem esse, & cõtingit hoc esse: si quidem consequantur ad inuicem medium & termini: in his enim conuerti est: ostensum * autem est hoc in primis quòd conuertuntur conclusiones: circulo autem hoc est. In operibus autem uidetur sic: depluta terra, necesse est uaporem fieri: hoc autẽ facto, nubem, hac autem facta, aquã: hac uerò facta, necesse est terrã deplutam esse. Hoc autem* cap.5.2.prior.

erat ex principio, quare circulo circuiuit: cũ enim unum horum quodlibet est, alterum est: & cum illud, alterum: & cum hoc, primum. Sunt autem quædam quæ fiunt uniuersaliter: semper enim & in omni aut sic se habent, aut fiunt: alia uerò quidem semper non, sed sicut frequenter sunt: ut non omnis homo masculus habet barbam, sed est sicut frequenter. Talium igitur necesse est & medium sicut frequẽter esse. Si enim A de B prædicatur uniuersaliter, & hoc de C uniuersaliter necesse est, & A de C semper, & de omni prædicari: hoc enim est uniuersaliter, & de omni, & semper: sed suppositũ est sicut frequenter esse: necesse est ergo medium sicut frequenter esse quod est in quo B: erunt ergo & eorum principia frequenter sine medio, quæcunque ut plurimum sic sunt, aut fiunt.*

Quo pacto definitio uestiganda sit. CAP. XIIII.

QVomodo quidem sit quod quid est in terminos assignandum, & qualiter demonstratio, aut definitio sit ipsius, aut non, dictum est prius. Quomodo autem oportet uenari in eo quod quid est prædicantia, nunc dicemus. Eorum igitur, quæ insunt semper unicuiq;, quædam se extendunt in plus, non tamen extra genus: dico autem in plus esse, quæcunq; insunt quidem unicuiq; uniuersaliter, at uerò & alijs: ut est aliquid quod omni trinitati inest, sed & non trinitati: sicut quod est, inest trinitati: sed & non numero: sed impar inest omni trinitati, & in plus est, & nanq; ipsi quinario inest, sed non extra genus: quinarius quidem numerus est: nullum autem extra numerũ, impar est. Huiusmodi igitur accipienda sunt usq; adhoc, quousq; tot accipiantur primum, quorum unumquodq; in plus sit: omnia autẽ non in plus: hanc enim necesse est substantiam*

Diuisio

Prima conditio

Secunda conditio

stantiam rei esse. Vt trinitati inest omni, numerus impar primus utrobiq;:& sicut quod est nõ mensurari numero, & sicut non componi ex numeris. Hoc itaq; iam trinitas est, numerus impar primus: & sic primus. Horum enim unumquodq; illa quidẽ imparibus omnibus insunt, ultimũ autem & dualitati: omnia autem nulli. Quoniam autem ostensum à nobis in superioribus, quod necessaria quidẽ sunt in eo quod quid est prædicantia: uniuersalia autẽ necessaria sunt: trinitati autem, & cuilibet alij sic accipiuntur in eo quod quid est accepta, sic ex necessitate quidem erit trinitas hæc. Quòd autem substantia sit, ex his manifestum est: necesse est enim nisi hoc sit trinitatis esse, ut genus aliquod esse: hoc aut nominatũ est, aut non nominatũ: erit igitur in plus quàm trinitati inexistens. Concessum enim huiusmodi sit esse genus, ut quod insit quidem secundum potentiam in plus: si igitur nulli inest alij quàm atomis trinitatibus, hoc utiq; erit trinitatis esse: supponatur enim hoc substantia uniuscuiusq; esse, quæ in atomis ultimũ prædicatum: quare similiter & alij cuilibet, sic demõstratorum quidem, illi esse erit. Congruũ autem est cùm totum aliquod negotietur aliquis, departiri genus in atoma specie prima: ut numerũ in trinitatem, & dualitatem: post eà sic illorum definitiones accipere tẽtare, ut rectæ lineæ, & circuli, & recti anguli. Post hæc autem accipientem quod genus sit, ut utrum quantitatum, aut qualitatũ, proprias passiones speculari per cõmunia prima: compositis enim ex atomis conuenientia, ex definitionibus erunt manifesta, propterea quòd principium est omnium definitio, & quod simplex est: & simplicibus per se inesse conuenientia solis, alijs autem secundum illa. Sed diuisiones quæ sunt secundum differẽtias, utiles sunt ad hoc sic adeundũ: ut ta

ut tamen monſtrant,dictum eſt prius. Vtiles autem erunt ſic utique ſolum ad colligendum quod quid eſt:& uidebitur utiq; nihil monſtrare,ſed mox decipere omnia,tanquã ſi ex principio acceperit aliquis ſine diuiſione. Differt autem aliquid primum & poſterius prædicamentorũ prædicari:ut eſt dicere animal manſuetum,bipes:uel bipes animal manſuetũ:ſi enim omne ex duobus eſt, & unum quid ſit animal manſuetum, iterum ex hoc & differentia homo aut quodlibet unum ſit,neceſſe eſt diuidentem petere. Amplius:nihil relinquendum in eo quod quid eſt, ſic ſolummodo contingit:cùm enim primum accipiatur genus, ſi quidem alicuius inferiorum aliquam diuiſionum accipiat,non incidet omne in hoc:ut non omne animal, aut totum pennatum eſt,aut diuiſum pennis:ſed pennatum, animal omne. Huius enim differentia hæc eſt. Prima autem differentia eſt animalis,in quam omne animal incidit. Similiter autem & in unoquoq; aliorũ, & in ijs quæ extra genera,& quæ ſub ipſis ſunt:ut in aue, in qua eſt omnis auis:& in piſce,in quo omnis eſt piſcis.Sic igitur uadenti proprium eſt ſcire quoniam nihil relictum eſt: aliter autem,relinquere neceſſe eſt, & non ſcire. Nihil autem oportet definientem & diuidentem omnia ſcire quæ ſunt: & tamen impoßibile dicunt eſſe quidam, differentias cognoſcere, quæ ſunt ad unumquodque non cognoſcentem unumquodq;:ſine autem differentijs non eſſe unumquodque ſcire:à quo enim non differt,idem eſſe huic: à quo autem differt, alterum ab hoc. Primùm quidem hoc falſum eſt:non enim ſecundum omnem differentiam, alterum eſt: multæ enim ſunt differentiæ in eiſdem ſpecie,ſed non ſecundum ſubſtantiam,neque per ſe. Poſteà cùm accipiantur oppoſita, & differentia, & quòd omne incidit hinc

aut

aut inde, & accipiat in altero quòd quæritur esse, & hoc cognoscat, nihil differt scire, aut non scire de quibuscunque prædicantur alijs differentiæ. Manifestum enim est, quòd si sic uadens ueniat in hæc, quorum non est amplius differentia, habebit rationem substantiæ: omne autem incidere in diuisionem, si sint opposita quibus nihil interest, non est petitio: necesse est enim omne in altero ipsorum esse, si quidem illius differentia est. Ad probandum autem terminum per diuisiones, tria oportet coniecturare: ut accipiantur prædicata in eo quod quid est, & hæc ordinate quid primum est, aut secundum: & quoniam hæc omnia sint. Est autem unum horum & primũ per id quod possumus sicut ad accidens syllogizare, quoniam est & per genus probare. Ordinare autem sicut oportet, erit: si primum accipiat: hoc autẽ erit si accipiatur quod omnibus sequitur, illi autem nõ omnia: necesse est enim aliquod esse huiusmodi: accepto autem hoc, iam idem inferioribus modus: secundum enim, aliorum primum erit, & tertium continuorum: remoto enim quod est sursum, continuum aliorum primum erit: similiter autem & in alijs. Quòd autem omnia hæc sint, manifestũ ex hoc quod recipimus: primum quidem secundum diuisionem, quoniam omne aut hoc, aut illud est: est autẽ hoc, & iterum huius totius differentiam: extremi autem non amplius esse differẽtiam, uel etiam statim eũ ultima differentia à toto non differre specie. Hoc manifestum enim est, quoniam neq; plus hoc opponitur. Omnia enim in eo quod quid est accipiuntur horum, neq; deficit nihil: aut enim genus, aut differẽtia utiq; erit: genus quidem igitur est primum, & cum differentijs hoc acceptum est: differentiæ autem omnes habentur, non enim amplius est posterior. specie enim utique differret,

& ulti

& ultimum: hoc autem dictum est non differre. Quærere autem oportet intendentem in similia, & indifferentia, primum quid omnia idem habeāt: posteà iterum in altera, quæ in eodem quidem genere sunt cum illis: sunt autem ipsis quidem idem specie, ab illis autem altera: cùm autem in his accipiatur quid omnino idem, & in alijs similiter: in acceptis iterum intendendum est si idem sit, quousq; in unam conueniant rationem: hæc enim erit definitio. Si uerò non uadit in unam, sed in duas, aut plures: manifestum est quòd utique non est unum aliquod quod prædicatur, sed plura. Vt dico, si quid est magnanimitas quærimus: intendendum est in quosdam magnanimos, quos scimus quid habeant unum omnes inquantum sunt huiusmodi. Vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles, & Aiax: quid unū omnes habent? non tolerare iniuriati. Hic enim dimicauit, ille insaniuit, hic autem interfecit seipsum. Iterum idem est in alteris, ut Lysandro, & Socrate, si iam indifferentes esse, & fortunati, & infortunati: hæc duo accipiens intendas quid idem habent, aut impaßibilitas quæ est circa fortunas, aut non tolerantia cum iniuriantur: si uerò nullum sit commune, duæ species erunt utique magnanimitatis. Semper enim est omnis definitio uniuersalis: non enim in quodam oculo dicit sanabile medicus, sed aut in omni, aut in specie determinans.

De Alcibiade uide Iusti. li. 5. de Achille Homer. libr. 1. de Aiace Ouid. lib. 13. Metamor. de Lysandro Iusti. li. 5. de Socrate, Laërtium, & Plato. Phædone, & Menexeno.

Species facilius, quàm genera finiri. CAP. XV.

Facile autē est magis singulare definire, quàm uniuersale: unde oportet à singularibus in uniuersalia ascendere. Et nanque æquiuocationes magis latent in uniuersalibus, quàm in indifferentibus. Sicut autem in demonstrationibus oportet syllogizari inesse, sic & in terminis clarum:

rum:hoc autem erit,si per ea quæ secundũ unumquodq; dicuntur,sit in unoquoq; genere definiri separatim: ut simile non omne,sed in coloribus & figuris: & acutum, quod est in uoce:& sic in commune erit ire, timentem ne æquiuocatio contingat.Si autem non oportet disputare in metaphoris,manifestum est neq; definire metaphoris,neq; quæcunq; dicuntur in metaphoris:disputare enim erit necesse in metaphoris.

Anatomen,& Analogíam terminandis problematis momentum habere. CAP. XVI.

V T *habeamus proposita, eligere oportet decisiones, & diuisiones:sic autem eligere secundum subiectum genus commune omnium. Vt si animalia sint quæ considerantur,qualia omni animali insunt:acceptis autem his, reliquorum primo qualia omni sequantur:ut si hoc est auis,qualia omni sequantur aui, & sic semper illi proxima.manifestum enim est quoniam habebimus iam dicere propter quid insunt sequentia ijs quæ sunt sub communi: ut propter quid homini,aut equo insunt.Sit autem animal in quo* A,B *autem sequentia omni animali: in quibus autem sunt* C,D,E,*sicut quædam animalia: manifestum igitur est propter quid est* B *in* D,*propter* A *enim:similiter autem & in alijs,& semper in alijs eadem est ratio.*Nunc *quidem secundum ea quæ aßignãtur communia nomina, dicimus.*O*portet autem non solùm in his considerare,sed & si aliud aliquid uidetur cõmune existens accipientem: postea quibus hoc inhæreat,& qualia huic sequantur:ut cornua habentibus habere uentres, & non utrobiq; dentes esse:item habere cornua quibus sequitur: manifestum enim propter quid in illis est quod dicitur, ꝑpter id enim*

quòd

quòd cornua habent, inest. Amplius: alius modus est secundum analogum eligere: unum enim accipere nõ est idem, quod oportet uocare seipsum, & spinam, & os: sunt autem quæ sequuntur & his: tanquam natura una huiusmodi existente. Eadem autem proposita sunt, quæ quidem idem medium habent, ut quoniam omnia contrarij status: horum autem quædam genere eadem sunt, quæcunque habent differentias, ex quo aliorum aut aliter sunt: ut propter quid resonat, aut propter quid apparet, & propter quid iris: omnia enim hæc quidem unum propositum sunt genere: omnia enim repercußio sunt, sed specie altera. Alia autem ex eo quòd medium quidem subalternum medium est, differunt propositorum: ut propter quid Nilus finiente mense magis fluit? propter id quòd hybernior est finiens mensis. propter quid autem hybernior est finiens mensis? propter id quòd Luna deficit, hæc enim sic se habent ad inuicem.

De Causis, & Effectis: & an unius plures sint causæ. CAP. XVII.

D*E Causa autem, & cuius causa est dubitabit aliquis: nunquid cùm causatum est, & causa est: ut si folia fluunt, aut deficit Luna: & causa deficiendi, uel folia cadendi erit: ut si huius est, lata habere folia: deficiendi autem, terram in medio esse. Si enim non, aliqua alia erit causa ipsorum: si uerò causa sit, & causatum simul: ut si in medio est terra, deficit: aut si latum est folium folia fluunt: si autem sic est, simul utique erunt, & demonstrabuntur per inuicem: Sit enim folium fluere in quo* A*, latum autem folium in quo* B*, uitis uerò in quo* C*: si igitur in* B *est* A*, omne enim latum folium habens folio fluit:* C *autem inest* B*, omnis enim uitis habet lata folia: &* A *in* C *est,*

omnis

omnis uitis folio fluit: causa est B *medium. Sed & quoniam latis folijs uitis sit, est propter id quod folio fluit, demonstrare. sit enim* D *latum quidem folium,* E *autem folio fluere, uitis uerò in quo* F, *in* F *igitur est* E, *etenim folio fluit omnis uitis: in* E *autem* D *est: omne enim fluens folio, latum est folium habens: omnis itaque uitis latum est folium habens: causa autem est folio fluere. Si autem non cõtingit causas esse ad inuicem, causa enim prius est eo cuius est causa: & deficiendi quidem est causa, terram esse in medio: eius autem quod est in medio terram esse, non est causa deficere. Si igitur per causam demonstratio est, propter quid est: si uerò non per causam ipsius, quia: quoniam quidem terra in medio est cognouit, propter quid autem non. Quòd autem non, deficere causa sit in medio esse, sed hoc, deficiendi manifestum est: in ratione enim deficiendi, inest quod est in medio: quare manifestum est quòd per hoc, illud cognoscetur: sed non hoc, per illud. An contingit unius plures esse causas? & nanque si est idem de pluribus primis prædicari primo: si* A *in* B *primo existens, & in* C *alio primo, & hoc sit in* D, *hoc uerò sit in* E, *erit itaque* A *in* D, *& in* E: *causa autem quòd* A *sit in* D *quidem,* B: *in* E *autem,* C: *quare cùm causa sit, necesse est rem omnem esse: sed res cum sit, non necesse est èsse omne quodcunq; sit causa: sed causam quidem necesse est esse: non tamẽ omnem. An si semper uniuersale propositũ, & causa totum quiddam est, & cuius est causa uniuersale? ut folio fluere in toto quodam determinatum est: & si species ipsius sint: uniuersaliter igitur aut plantis, aut huiusmodi plantis: quare & medium æquale oportet esse in his & cuius est causa, & conuerti: ut propter quid arbores folio*

Quare arborũ aliæ citius, aliæ serius folio fluant, lege Theophr. lib. 1. de stirp. & plantis.

u flu-

fluunt: si ergo propter densitatem humidi, siue folio fluit arbor, oportet esse densitatem: siue densitas est non in qualibet, sed in arbore: est folio fluere. Vtrum autem contingat non eandem esse causam eiusdem in omnibus sed alteram, an non? an si quidem per se demōstretur, aut non secundùm signum aut accidens? non potest esse. ratio enim extremi, medium: si uerò non sic, contingit: est autem & cuius causa & cui, considerare secundùm accidens, non tamen uidentur proposita esse. Si autem non, similiter se habebit medium: si quidem sunt æquiuoca, æquiuocum medium est: si uerò sicut in genere, similiter se habebit: ut propter quid commutabiliter, analogum: alia enim est causa in numeris, & in lineis, & eadem quidem inquantum lineæ, alia: inquantum autem habens augmentum huiusmodi, eadem: si in omnibus. Similem autem esse colorem colori, & figuram figuræ, aliam esse causam alij: æquiuocum enim est simile in his: hic quidem est fortaßis secundùm analogiam habere latera & æquales angulos, in coloribus autem unum sensum esse, aut aliquid aliud huiusmodi: quæ autem secundùm analogiam sunt eadem, & medium habent secundùm analogiam. Habet autem sic consequi causa ad inuicē, & cuius est causa, & cui est causa: unumquodq; quidem accipienti, & cuius est causa in plus est: ut quatuor æquales qui sunt extra, in plus sunt quàm triangulus, aut quadrangulus, in omnibus autem ut in æqualibus est: quæcunq; enim, quatuor æquales qui sunt extrà: & medium similiter est. Est autem medium ratio primi extremi, ex quo omnes scientiæ per definitionem fiunt: ut folio fluere similiter sequitur uiti, & excellit: & ficui, & excellit, sed non omnia, sed æqualia sunt: si uerò accipias primum medium, ratio fluendi folijs est: erit enim primum

mum quidem in altera medium, quoniam huiusmodi sunt omnia: deinde huius medium, quoniam succus densatur, aut quiddã aliud huiusmodi. Quid autem est folio fluere? densari in contactu seminis succum. In figuris autem sic assignabit quærentibus consecutionem causæ, & cuius est causa: sic A quidem in B omni, B autem in unoquoq; eorum, quæ sunt D, in plus autem: B igitur uniuersale utiq; ipsis inerit D: hoc autem dico uniuersale, quod non conuertitur: primum autem uniuersale, cui unumquodq; quidem non conuertitur, omnia autem conuertuntur, & non excedunt: ipsis D igitur causa ipsius A, est B. oportet itaq; A in plus quàm B extendi: si uerò non, quid magis causa erit hoc illius? Si igitur in omnibus E est A, erunt aliquid illa unum omnia aliud quàm B: si enim non, quomodo erit dicere quoniam in quo est E, sit A, omni? in quo autem A, non omni sit E? propter quid enim non erit causa aliqua ut A sit in omnibus D? sed nunquid & quæ sunt E, erunt aliquot unum? considerare oportet hoc, & sit C: contingit igitur eiusdem plures causas esse, sed non eisdem specie: ut longæ uitæ quadrupedia, non habere choleram causa est: uolatilia autem, sicca esse, aut altera aliqua: si autem in atomum non statim ueniunt, & non solum unum medium, sed plura, & causæ plures sunt. Vtrum autem causa mediorum, quod ad uniuersale primum est, aut quod ad singulare singularibus? Manifestum igitur est ea esse, quæ proxima unicuiq; cui causa est: primum enim sub uniuersali esse, hæc est causa: ut in D, sit quod est A, causa est C: in D quidem igitur esse A, causa est C, in C autem B: in hoc autem, eadem est. De syllogismo igitur, & de demonstratione, quidque unumquodq; est, & quomodo fit, manifestum est: simul autem

Fellis uacuitas longæuitatis causa. uide Aristot. in prin. lib. 4. de part. animal.

& de scientia demonstratiua, idem enim est.

Quomodo principia cognoscantur, & quis principiorum sit habitus. CAP. XVIII.

DE *principijs autem qualiter fiunt cognita, & quis est cognoscens habitus: hinc est manifestum, dubitantibus primum. Quòd quidem igitur non contingit scire per demonstrationem, non cognoscentem prima principia immediata, dictum est prius: immediatorum autem cognitionem utrum eadem est, an non eadem, dubitabit utiq; aliquis. Et utrum scientia in utroq; est, an non: an huius quidem scientia, illius autem alterum aliquod genus sit. Et utrum cùm non insint habitus, fiant: an cùm insint, lateant. Siquidem igitur habemus ipsos, inconueniens est. contingit enim certiores habere cognitiones demonstratione, & latere: si autem accipiamus non habentes prius: qualiter utiq; cognoscamus, & addiscamus ex non praeexistenti cognitione? impoßibile enim est. sicut in demõstratione diximus. Manifestum igitur est quoniam neq; habere poßibile est, neq; ignorantibus, & neq; non habentibus habitum fieri. Necesse est itaq; habere quandã quidem potentiam: non huiusmodi autem habere, quae est his honorabilior secundùm certitudinem. Videtur autem haec omnibus inesse animalibus: habent enim connaturalem potentiam iudicatiuam, quam uocant sensum. Cum insit autem sensus, in ijs quidem animalium fit mãsio sensibilis, in alijs autem non fit: in quibuscunq; igitur non fit, aut omnino, aut circa quae non fit nec est in his cognitio extra quod sentiunt: in quibus autem inest sentientibus, habere unum quiddam in anima: multis quidem factis huiusmodi, iam differentia quaedam fit, ut in his quandam sit fieri rationem*

ex ta

ex talium memoria: in alijs uerò non. Ex sensu igitur fit memoria sicut dicimus. ex memoria autem multoties eiusdem facta, experimētum. Multæ enim memoriæ numero, experimentum est unum: ex experimento aut ex omni quiescente uniuersali in anima: uno præter multa (quod cùm in omnibus unum sit illud idem) artis principium, & scientiæ: siquidem igitur circa generationem, artis est: si uerò circa ens, scientiæ. Neq; igitur insunt determinati habitus, neq; ab alijs habitibus fiūt notioribus, sed à sensu. Vt in pugna euersione facta, uno stante, alter stetit, postea alter, quousq; in principium ueniant: anima autem huiusmodi, cùm sit qualis poßit pati hoc stante. Quod autem dictum est antè, sed non clarè dictum est, iterum dicamus: stante enim uno indifferentium, primùm quidem in anima uniuersale est: & nanque sentire quidem singulare, sensus autem uniuersalis est, ut hominis, non Calliæ hominis. Iterum in his statur, quousq; uti impartibilia stent & uniuersalia: ut huiusmodi animal, quousq; animal: & in hoc similiter. Manifestū igitur est, quoniam nobis prima, inductione cognoscere necessarium est: & nanq; & sensus sic uniuersale facit. Quoniam autem circa intelligentiam habituum quibus uerum dicimus, alij quidem semper ueri sunt, alij recipiunt falsitatem: ut opinio, & ratio: uera autem sunt semper scientia, & intellectus: & nihil est scientia certius aliud genus, quàm intellectus: principia autem demonstrationibus notiora sunt: scientia autem omnis cum ratione est: principiorum scientia quidem non utiq; erit. Quoniam autem nihil uerius contingit esse scientia quàm intellectum: intellectus utique erit principiorum. Ex his considerationibus & quoniam demonstrationis principium non demonstratio: quare neque scien-

tiæ ſcientia. Si igitur nullum aliud præter ſcientiam habemus genus uerum, intellectus utique erit ſcientiæ principium: & principium quidem principij erit utique: omne autem ſimiliter ſe habet ad rem omnem.

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN PRIMVM TOPICORVM LIBRVM ARGVMENTVM.

NVnc & Topica percurramus. Differere hic in quouis negocio docemur. Tractaturque dialectica potiſsimum ratiocinatio ex probabilibus, differens à litigioſa. quoniam in ea non tam probabilia ſunt, quàm uidentur. Confert exercitationi, congreſsibus philoſophiæ. Propoſitio igitur omnis, uel problema, quod à Propoſitione modo tantum differt, circa genus, definitionem, proprium atque accidens, & quidē in prædicamentis omnibus uerſantur. Cernitur & idem, & alterum, quod utrunque, genere, ſpecie, numero. Quatuor dialectici inſtrumenta, acceptio propoſitionum, diſtinctio intellectuum, inuentio differētiarum, conſideratio ſimilitudinis. Propoſitiones accipimus, ex omnium, ex uulgi, è ſapientium opinionibus, uel memorabilibus, uel naturalibus, uel rationalibus. Diſtinguuntur intellectus inſpectis oppoſitis, ſpecie'ne, an uocabulo differant: item caſibus, generibus, finitionibus, comparationibus, diſcriminibus. Differentiæ generibus exquiruntur. ſimilitudo iis indagatur, quæ diuerſorum ſunt, aut corundem generum. Horum quælibet uſus habent in diſputando proprios.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER PRIMVS.

Quid intendat, & quæ ratiocinandi species. CAP. I.

ROPOSITVM *quidem negotij est, methodum inuenire, per quam poterimus syllogizare de omni proposito problemate ex probabilibus, & ipsi disputationem sustinentes, nihil dicemus repugnans. Primùm igitur dicendum quid sit Syllogismus, & quæ eius differentiæ: quomodo sumatur Dialecticus syllogismus: hunc enim quærimus secundùm propositũ negotium. Est itaq; Syllogismus, oratio in qua positis quibusdam aliquid aliud à positis ex necessitate accidit per ea, quæ posita sunt.* Demonstratio *uerò est quando ex ueris, & primis syllogismus erit, aut ex talibus quæ per aliqua prima, & uera eius, quæ circa ipsa est, cognitionis principium sumpserunt. Dialecticus autem syllogismus est, qui ex probabilibus est collectus. Sunt autem* Vera & Prima, *quæ non per alia, sed per seipsa fidem habent. Non enim oportet in disciplinaribus principijs, inquirere* Propter quid: *sed secundùm unumquodq; principiorum ipsam per se esse fidem. Probabilia autem sunt, quæ uidentur omnibus, aut plurimis, aut sapientibus: & his uel omnibus, uel plurimis, uel maximè familiaribus, &*

Methodus significat semitã, uiamq; cõpẽdiariã: quo nomine Arist. suas iure disciplinas uocat: sunt enim breuißimæ, & citò ad rei, de qua sunt, ducentes cognitionem.

p. 313

probatis. Litigioſus autē eſt ſyllogiſmus, ex ijs quæ uidentur probabilia, nō ſunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ uidentur probabilia, eſt apparēs. Non enim omne quod uidetur probabile, etiam eſt probabile: nihil enim eorum quæ dicuntur probabilia in ſuperficie, habet omnino phantaſiam, uelut circa litigioſarum diſputationum principia, accidit ſe habere: ſtatim enim, ſæpius etiam eis qui parua uidere poſſunt, manifeſta eſt in his, falſitatis natura. Ergo prior quidem eorum (qui dicti ſunt, litigioſi ſyllogiſmi) etiam ſyllogiſmus dicatur: reliquus uerò litigioſus quidem ſyllogiſmus, ſyllogiſmus autem non, eò quòd uidetur quidem ratiocinari, ratiocinatur autem minimè. Amplius autem præter omnes, qui dicti ſunt, ſyllogiſmos, ex ijs, quæ ſunt circa aliquas diſciplinas peculiaria, fiunt paralogiſmi: quemadmodum in geometria, & huic cognatis, accidit ſe habere. Videtur autem hic modus differre à dictis ſyllogiſmis: nam neque ex ueris, & primis colligit pſeudographus, neque ex probabilibus, nam ſub definitione non cadit: neque enim quæ omnibus uidentur ſumit, neq; quæ pluribus, neq; quæ ſapientibus, & his, neq; omnibus, neque plurimis, neque probatiſsimis, ſed ex peculiaribus quidem diſciplinæ ſumptis, non ueris autem, ſyllogiſmum facit: nam eò quòd aut ſemicirculos deſcribit, non ut oportet, aut lineas aliquas ducit, non ut ducendæ ſunt, paralogiſmum facit. Species igitur ſyllogiſmorum, ut figuraliter ſit complecti, dictæ ſint. Summatim autem dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ poſtea ſunt dicenda, intantum nobis determinatum ſit: eò quòd de nullo eorum exactam rationem aßignare deligimus: ſed aliquantulum figuraliter de his uolumus pertranſire, omnino ſufficiens arbitrantes eſſe ſecundùm

cundum propositam methodū posse cognoscere quomodo unumquodque illorum.

Ad quot nam utilis dialectica, differendiq́; disciplina. CAP. II.

Consequens autem erit, ex ijs quæ dicta sunt dicere, ad quot, & quæ, utile sit hoc negotium. Est autem ad tria: ad exercitationes, ad colloquia, ad eas, quæ secundum philosophiam sunt, disciplinas. Quòd igitur ad exercitationem sit utile, ex his perspicuū est: methodum enim habentes, facilè de proposito argumentari poterimus. Ad colloquia uerò, eò quòd multorum annumerantes opiniones, non ex extraneis, sed ex proprijs doctrinis sermocinabimur ad eos transmutantes quicquid non bene uidentur nobis dicere. Ad secundū philosophiam autem disciplinas: quòd potētes ad utraq; dubitare, facile in singulis intuebimur uerum, & falsum: præterea autē ad prima eorum quæ in unaquaq; disciplina sunt principia. Nam ex proprijs secundum propositam disciplinam principijs, impoßibile est dicere aliquid de ipsis, eò quòd prima principia sunt omnium: per ea uerò, quæ sunt circa singula, probabilia, necesse est de illis transigere. Id autem proprium, maximéue peculiare dialecticæ est: nam cùm sit inquisitiua, ad omnium methodorum principia uiam habet. Habebimus autem perfectè methodum, quando perinde habebimus ac in rhetorica, & medicina, & huiusmodi facultatibus: hoc autem ex ijs quæ contingunt facere quæ eligimus. Nam neque rhetor omni ex modo persuadebit, neq; medicus sanabit: sed si ex ijs, quæ contingunt, nihil omiserit, sufficienter eum disciplinam habere dixerimus.

Ex quibus & quot, disceptatio dialectica constet. CAP. III.

Primùm igitur considerandum, ex quibus est methodus: si quidem sumpserimus ad quot, & quæ, ex quibus orationes, & de quibus syllogismi, & quomodo his abundemus, habebimus sufficienter propositum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea ex quibus orationes, & de quibus syllogismi: fiunt enim orationes ex Propositionibus: de quibus autem syllogismi fiūt, Problemata sunt. Omnis autem Propositio, & omne Problema, aut Proprium, aut Genus, aut Accidens indicat: etenim differentia cùm est generalis, cum genere ordinanda est. Quoniam autem Propriū hoc quidem quid est esse significat, illud autem non significat: diuidatur Proprium in utrasq; prædictas partes, & uocetur illud quod quid erat esse significat, Terminus: reliquum uerò secundum communem de ipsis aßignatam nominationem, nūcupetur Proprium. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quòd secundum præsentem diuisionem quatuor omnia accidit fieri, aut Proprium, aut Terminum, aut Genus, aut Accidens.

Interrogatio problematis utrūq; opposi torū claudit: propositionis autem alterū tantum.

Nemo autem nos opinetur dicere, quòd unumquodq; horum secundum se dictum, Propositio, uel Problema est: sed quòd ab his & problemata, & propositiones fiunt. Differūt autem Problema, & Propositio, modo: nam cùm sic dicitur, putas'ne animal greßibile bipes definitio est hominis? & putas'ne animal genus est hominis? propositio fit. Si autem, utrum animal greßibile bipes definitio est hominis, an non? problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare meritò æqualia numero problemata, & propositiones sunt: nam ab omni propositione problema efficies, mutans modum.

De Termino, Proprio, Genere, & Accidente. CAP. IIII.

Dicen

Dicendum autem, quid Terminus, quid Propriũ, quid Genus, quid Accidens. Est autem Terminus quidem oratio, quid erat esse significans. Aßignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione: poßibile est enim & eorum, quæ sub oratione significantur, quædam definiri. Quicunq; autem quolibet modo nomine aßignationem faciunt, manifestum quoniam non aßignant ij rei definitionem, eò quòd omnis definitio, oratio quædam est: accommodatum tamen termino, & huiusmodi ponendum est: ut quod honestum est, decens. Similiter autem & utrum idem sensus, & disciplina, uel diuersum: etenim circa definitiones, utrum idem, uel diuersum, plurima fit immoratio. Simpliciter autem accõmodato termino omnia dicãtur: quæ sub eadem disciplina cum definitionibus continentur. Quòd autem omnia quæ nunc dicta sunt, huiusmodi sint, manifestum ex his. Potentes enim quòd idem, & quòd diuersum disputare, eodem modo & ad definitiones argumẽtari facilè poterimus: nam ostendẽtes quòd non idem est, interimentes erimus definitionem, non tamen conuertitur, quod nunc dictum est: non enim sufficiens est ad astruendum definitionem ostendere idem esse: attamẽ ad destruendum, sufficiens est ostendere quòd non idem est. Proprium autem est, quod non indicat quid est esse, soli autem inest, & conuersim prædicatur de re: ut proprium est hominis grammatices esse susceptiuum. Nam si homo est, & grammatices susceptibilis est: & si grammatices susceptiuum est, & homo est. Nemo enim Proprium dicit, quod contingit alij inesse, ut homini dormire: ne quidem si forsitan per aliquod tempus insit soli. Si autem fortè dicatur aliquid talium proprium, non simpliciter, aliquando, uel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidẽ esse, ali

Nomine Termini hic semper, & in sequẽtibus Definitio intelligitur.

Proprium

aliquando proprium est. Bipes autem ad aliquid propriũ est dictum: ut homini ad equum, & canem. Quod autem eorum quæ contingunt alij inesse, nullum conuersim prædicatur, manifestum est: non enim necessarium est si quid dormit, hominem esse. Genus *autem est, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur. In eo quod quid est prædicari ea dicuntur, quæcunq; conuenit eum, qui interrogatus est, reddere quid est, quod propositum est: quemadmodum de homine, cõuenit eum, qui interrogatus est, quid, id est, quod propositum est: dicere quòd animal. Generi autem accõmodatum est utrũ in eodem genere aliud alij, an in altero sit. Nam & huiusmodi sub eadem methodo cadit cum genere: disputantes enim quòd animal genus hominis, simpliciter & bouis, disputantes erimus quoniam hæc in eodem sunt genere: si autem alterius quidem ostendamus quòd genus est, alterius autem quòd non est, disputantes erimus quoniam non in eodem genere hæc sunt.* Accidens *autem est, quod nihil horum est, neq; definitio, neq; proprium, neq; genus: inest autem rei. Et quod cõtingit inesse cuiuis uni, & eidem, & non inesse: ut sedere contingit inesse alicui eidem, & non inesse. similiter autem & album: nam & idem nihil prohibet quandoque album, quandoque non album esse. Est autem* Accidentis *definitionum secunda melior: nam cùm dicitur prima, necessariũ est si debet quis intelligere, præscire quid est terminus, & genus, & proprium: secunda autem perfecta est ad cognoscendum, quid est quod dicitur, per se. Annectantur autem* Accidenti, *& quæ ad se inuicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: ut utrum honestũ, an quod confert, expetibilius: & utrum quæ est secundum uirtutem, aut quæ secundum uoluptatem*

luptatem suauior uita: & si quid aliud similiter his est dictum: in omnibus enim talibus utri magis prædicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est autem ex his, quoniam Accidens nihil prohibet, & Quãdo, & Ad aliquid proprium fieri: ut sedere cùm sit accidens, quando quis solus sedet, tunc aliquando proprium erit: solo uerò sedente, ad non sedentes proprium: quare & aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens, proprium fieri: simpliciter autem proprium non erit.

Quòd cætera prædicata aliquid claudãt eorũ, quæ definitio continet. CAP. V.

NOn lateat autem nos, quoniã quæ ad Proprium, & Genus, & Accidens omnia dicũtur, & ad definitiones conueniet dici. Ostendentes enim quoniam non ei soli inest, quod est sub definitione (quemadmodum & in proprio) aut quoniam non genus quod aßignatũ est in definitione, aut quoniam non inest, aliquid eorum quæ in definitione dicta sunt (quod quidem & in accidẽte dici potest) interimentes erimus definitionem. Quare secũdum prius aßignatam rationem, omnia erunt quodãmodo definitioni accommodanda, quæ numerata sunt. Sed non propter hoc unam in omnibus uniuersalem methodũ quærendum, neq; enim facilè inuenire hãc est: & si inueniatur, omnino obscura, & insuauis planè fuerit ad propositũ negotiũ. Propria uerò in unoquoq; determinatorũ generum aßignata methodo, facilè ex ijs quæ circa unũquodq; propria sunt, decursus propositi fieri poßit. Quare uniuersaliter figura quidẽ (quemadmodũ dictũ est prius) diuidendũ est: reliquorũ autẽ ea quæ maximè sunt singulis peculiaria, annectendũ, definitioni & generi accõmodata ea nuncupantes: penè autẽ adiũcta sunt, quæ dicta sunt ad singula.

De

De Eodẽ quot modis dicatur. CAP. VI.

Primum autem omnium De eodem determinandum, quoties dicitur. Videbitur autem idem, ut figuraliter sit sumere, tripliciter diuidi. Numero enim, aut specie, aut genere idem solemus appellare. Numero quidem, quorũ nomina plura, res autem una: ut indumentum, & uestis. Specie autem quæ cùm sint plura, indifferentia sunt secundum speciem: ut homo homini, equus equo: nam huiusmodi specie dicuntur eadem, quæcunque sub eadem specie sunt. Similiter autem & genere eadem, quæcunque sub eodem genere sunt: ut equus homini. Videbitur autem ab eodẽ fonte aqua, quæ eadem dicitur habere aliquam differentiam præter dictos modos. Non tamen, sed & huiusmodi in eodem ordinetur ijs quæ secundum unam speciem quoquo modo dicta sunt: omnia enim talia cognata, & affinia sibi inuicem uidentur esse: nam omnis aqua omni aquæ eadem specie dicitur, eò quòd habeat quandam similitudinẽ: ab eodem autem fonte aqua quæ eadem dicitur, nullo alio differt, quàm eò quòd uehementio[r] sit similitudo: quare non separamus idem ab ijs quæ secundum unam speciem quoquo modo dicuntur. Maximè autem indubitanter quod unum est numero, idem ab omnibus uidetur dici. Solet autem & hoc aßignari multipliciter: proprijßimè autem, & primò, quando nomine, uel termino idem aßignatum fuerit: ut uestis indumento, & animal greßibile bipes, homini. Secundum autem, quando proprio: ut disciplinæ susceptibilis, homini: & quod natura sursum fertur, igni. Tertium uerò, quando ab accidente: ut sedẽs, uel musicum Socrati: omnia enim hæc unum numero uolunt significare. Quòd autem uerum sit quod nunc dictum est, ex transsumentibus nuncupationes maximè quis discat:

sæpe

ſępe enim pręcipientes nomine uocare aliquem ſedentium, tranſſumimus, quando fortè is non intelligit cui pręceptum facimus, tanquam ab accidente ipſo magis intelligente: & iubemus ſedentem, uel diſputantem uocare ad nos, manifeſtum quòd ut eundem opinantes, & ſecũdum nomen, & ſecundum accidens ſignificare. Ergo idem, quemadmodum dictum eſt, tripliciter diuidatur.

Omnem diſputationem dialecticam eſſe ex termino, proprio, genere, aut accidẽte; & ubi illa reperiantur. CAP. VII.

QVoniam autem ex prius dictis ſunt orationes: & per hęc, & ad hęc una quidem fides eſt per inductionem. Si enim quis conſideret unamquãq; propoſitionum, & problematũ, apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autẽ fides per ſyllogiſmum: neceſſe eſt enim omne quod de aliquo prędicatur, aut conuerſim de re prędicari, aut non: & ſi conuerſim prędicatur, terminus erit, uel proprium. Nam ſi ſignificat quid eſt eſſe, eſt terminus: ſi autem non ſignificet, proprium: hoc enim erat proprium, quod conuerſim prędicatur, non ſignificans quid eſt eſſe. Si autem nõ conuerſim prędicatur de re, aut ex ijs quę in definitione ſubiecti dicũtur, eſt, aut non: & ſi eſt ex ijs, quę in definitione dicuntur, genus, aut differentia erit, eò quòd definitio ex genere, & differẽtijs eſt: ſi uerò ex ijs non eſt, quę in definitione dicuntur, palàm eſt quoniam accidens erit: nam accidens dicebatur, quod neq; terminus, neq; genus, neq; proprium: ineſt autem rei. Poſt hęc autem oportet determinare genera prędicamentorum, in quibus ſunt dictę quatuor differẽtię: ſunt hęc autem numero decem. Quid eſt, Quantũ, Quale, Ad aliquid, Vbi, Quãdo, Situm eſſe, Habe-

*Habere, Facere, Pati. Semper enim Accidens, & Genus, & Proprium, & * Definitio in uno prædicamentorũ horum erit: nam omnes ab his propositiones, aut quid est, aut quale est, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorum significant. Manifestum est autem ex eisdem, quoniam quod Quid est significans, quandoque quidem substantiã significat, quandoq; autem quale, quandoq; uerò aliquod aliorũ prædicamentorũ: nam quãdo posito homine dixerit quod positũ est hominem esse, uel animal: & quid est dicit, & significat substantiam: quando colore albo posito dixerit quod positũ est album esse, uel colorem, quid est dicit, & quale significat. Similiter autem & si cubitali magnitudine posita, dixerit quod positum est cubitalem esse magnitudinem, & quid est dicit, & quantũ significat. Similiter autem & in alijs. Vnũquodq; enim talium siue idem de eodem dicatur, siue genus de hoc, quid est significat: quando autem de alio, non quid est significat, sed quantum, aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc & tãta sunt. Quomodo autem sumemus, & per quæ copiosi erimus, post hæc dicendum.*

*Terminus

De Propositione dialectica. CAP. VIII.

PRimũ igitur determinetur quid est Propositio dialectica, & quid Problema dialecticũ. Nõ enim omnem propositionem, nec omne problema, dialecticũ ponendũ: nullus enim offerret, qui mẽtem habeat: quod nulli uidetur: nec proponet quod omnibus est manifestum, uel plurimis: nam hæc quidem non habent dubitationẽ: illa autem nemo ponet. Est autem Propositio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus, & his uel omnibus, uel plurimis, uel maximè familiaribus nõ inopina

p. 911.

opinabilis. Ponet enim aliquis quod uidetur sapientibus: ni si id contrarium sit multorum opinionibus. Sunt autem propositiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria ijs quæ uidentur esse probabilia secundum contradictionem protensa, & quæcunq; opiniones sunt secundùm artes inuentas. Si enim probabile est eandem esse contrariorũ disciplinam, & sensum eundẽ esse cõtrariorum probabile apparebit: & si unã numero grammaticen esse, & tibicinariam unam: si autem plures grammaticas, & plures tibicinarias: omnia enim similia & cognata hæc uidentur esse. Similiter autem & ea quæ probabilibus sunt contraria secundùm contradictionem protensa, probabilia uidentur: si enim probabile est quòd oportet amicis benefacere, & quòd non oportet amicis malefacere. probabile est: est autem contrarium quidẽ quòd oportet malefacere amicis, secundùm contradictionem autem quòd non oportet amicis malefacere. Similiter autem & si oportet amicis benefacere, inimicis non oportet: est autem & hoc secundùm contradictionem contrariorum: nã contrarium est, quòd oportet inimicis benefacere. Similiter autem & in alijs. Probabile autem & in similitudine apparet, etiam contrarium de cõtrario: ut si oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male: apparebit & contrarium hoc quod est amicis benefacere, ei quod inimicis male. Vtrum autem secundum ueritatem se habeat, uel non, in ijs quæ de contrario dicentur, ostendetur. Palàm autem, quoniam & quæcunq; opiniones secundùm artes sunt: dialecticæ propositiones sunt. Ponet enim aliquis ea, quæ uidentur ijs, qui in eis probati sunt: ut de his quidem quæ in geometria, ut geometer: de illis autem quæ in medicina, ut medicus.

Ponet, hoc est, concedet.

De Problemate dialectico, & Positione dialectica. CAP. IX.

PRoblema autem dialecticum, est speculatio intendens uel ad electionem, & fugam: uel ad ueritatẽ, & scientiam, aut per se, aut ut adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrariè plerique sapientibus, aut sapientes plerisque, aut utrisque ijdem eisdem. Quædam enim problematum utile est scire tantum ad eligendum, uel fugiendum: ut utrum uoluptas sit eligenda, an non? Quædam autem ad sciendum tantum: ut utrum mundus æternus sit, an non? Quædam uerò ipsa per se quidem ad neutrum horum: amminiculantia autem sunt ad aliqua talium. Pleraque enim ipsa quidem per se non uolumus cognoscere, sed aliorum gratia, ut per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem Problemata, & de quibus contrarij sunt syllogismi: dubitationem enim habent utrum sic se habent, an non sic: eò quòd de utrisq; sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationem non habemus, cùm sint magna: difficile arbitrantes esse propter quid aßignare: ut utrum mundus sit æternus, an non: nam huiusmodi quæret aliquis. Problemata ergo & propositiones (ut dictum est) determinata sint. Positio est opinio admirabilis alicuius familiarium secundùm philosophiam: * ut quòd non est contradicere, quemadmodum dixit Antisthenes: & quòd omnia mouentur, secundùm Heraclitum: aut quòd unum est ens, quemadmodum Melissus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere stultum est) aut de quibus orationem habemus contrariam opinionibus: ut quoniam non omne quod est, uel factum est, uel æternum, quemadmodum sophistæ dicunt. Nam musicum, grammaticũ esse: neq;

*Hoc est, notorum, & domesticorũ in philosophia.

Positio

neq; factum, neq; esse æternum. Hoc enim & si alicui non uideatur, uidebitur utiq; eò quòd rationem habeat suasibilem. Est igitur & Positio quidem problema, non autem omne problema positio, eò quòd quædam problematum talia sunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod autẽ est & positio problema manifestum est: necesse est enim ex ijs quæ dicta sunt, aut plures sapientibus circa positionem dubitare, aut utroslibet sibimet, eò quòd opinio quædam admiranda positio est. Penè autem nunc omnia Dialectica problemata, positiones uocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictum: non enim nomen effingere uolentes diuisimus sic ea, sed ut non lateãt nos, cùm quædam eorum sunt differentiæ. Non oportet autem omne problema, nec omnem positionem considerare, sed quam dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & non pœna, uel sensu. Nam qui dubitant utrum oporteat deos honorare, & parentes diligere, an non? pœna indigent: qui uerò utrum nix alba, an non? sensu. Neq; uerò quorum propinqua est demonstratio, neq; quorum ualde longè: nam illa quidem non habent dubitationem: hæc autem magis quàm secundùm facultatem exercitatiuam.

De speciebus disserendi, dialecticæq; disputationis. CAP. X.

DEterminatis autem his oportet diuidere, quot Dialecticarũ disputationum sunt species. Est autem Inductio quidẽ hæc: illa autem Syllogismus. Et syllogismus quidem quid est, dictum est prius. Inductio uerò est à singularibus ad uniuersalia accessio: ut si est gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis qui est eruditus in unoquoq;, optimus. Est autem Inductio uerisimiliter, & clarior, & secundùm sensum notior, & pluribus communis:

Syllogismus autem ualentior, & ad contradicentes efficacior. Ergo genera de quibus disputationes, & ex quibus, quemadmodum antè dictum est, determinata sint.

De instrumentis, quibus syllogismorum copiam nobis ad disserendum suppeditamus. CAP. XI.

Instrumēta abundandi ad disserendum.

INstrumenta autem per quæ abundemus syllogismis, sunt quatuor. Vnum quidem, propositiones sumere. Secundum autem, quotupliciter unumquodq; dicitur, posse distinguere. Tertium, differentias inuenire. Quartum autem, similitudinis consideratio. Sunt autem & modo quodam etiam tria horū propositiones. Est enim unumquodq; eorum propositionem facere: ut quod eligēdum est honestum, uel delectabile, uel utile: & quòd differt sensus à disciplina, eò quòd amittenti eam, poßibile est rursum sumere, illum autem impoßibile. Et quoniam similiter se habet salubre ad sanitatem, & habile ad bonam habitudinem. Est autem prima propositio, ab ijs quæ multipliciter dicuntur: secunda, à differentijs: tertia uerò, à similibus.

De sumptione propositionum. CAPVT XII.

* Cap. 8. huius libri.

*ERgo propositiones quidem eligendum quotquot modis determinatum est * in propositione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum, & horum, uel omnium, uel plurimorum, uel notißimorum. Aut etiam contrarias apparentibus, & quæcunq; opiniones secundùm artem sunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus, secundùm contradictionem: quemadmodum dictum est prius. Vtile autem & facere eas in eligendo non solùm quæ sunt probabiles, sed & similes eis: ut quòd contrariorum idem est sensus: nam*

& scien

& scientia contrariorum est eadem. Et quòd *uidemus suscipientes aliquid, non emittentes: nam & in alijs sensibus sic est, nam & audimus suscipientes aliquid, non emittentes: & olfacimus eodem modo: similiter autem & in alijs.* Amplius: *Quæcunq; in omnibus, uel plurimis uidentur, sumendum ut principium, & apparentem positionem: nam ponunt qui non conspiciunt, in aliquo non sic.* Eligere *autem oportet & ex scriptis disceptationibus.* Descriptio*nes autem facere in unoquoq; genere supponẽtes seorsum (ut de bono, aut de animali, & de bono omni) incipientem à quid est.* Annotare *autem & singulorum opiniones, ut quòd* Empedocles *quatuor dixit elementa corporum esse: ponet enim aliquis quòd ab aliquo probato dictum est.* Sunt *autem (ut figuraliter sit complecti) propositionum, & problematum partes tres: nam aliæ sunt morales propositiones, aliæ naturales, aliæ rationales.* Mo*rales quidem huiusmodi, ut utrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire, si dissentiant.* Rationales *uerò, ut utrum contrariorum eadem disciplina, an non.* Na*turales autem, ut utrum mundus sit æternus, necńe.* Simi*liter autem & problemata.* At *uerò quales sint singulæ earum quæ dictæ sunt, definitione quidem non facile aßignare est de ipsis.* Est *autem ea, quæ per inductionem est, assuetudine tentandum cognoscere unanquanque earum, secundùm prædicta exempla consideranti.* Ad *philosophiam igitur, secundùm ueritatem de his negotiandum:* Dialectico *autem modò, ad opinionem.* Sumendæ *autem quàm maximè uniuersales propositiones omnes, & una facienda multæ: ut quòd oppositorũ eadem disciplina: deinde quòd ad aliquid.* Eodem *modo & ipsæ rursum diuidendæ, quousq; contingere potest diuisio: ut quòd boni, &*

Propositionum, et problematum diuisio
Morales
Rationales
Naturales.

mali: & albi, & nigri: & frigidi, & calidi: similiter autem & in alijs. De propositionibus igitur sufficiant prædicta.

De Multiplicis distinctione.

CAPVT XIII.

Ipsum autem quotupliciter negotiandum est, non solùm quæcunque dicuntur secundum alium modum, sed & rationes eorum tentandum aßignare: ut non solùm quòd bonum alio quidem modo dicitur iustitia & fortitudo, habile autem & salubre: sed quòd & illa quidem eò quòd ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eò quòd effectiua alicuius, & non eò quòd qualia quædam sunt: similiter autem & in alijs. Vtrum autem multipliciter, aut uno modo specie dicitur, per hæc considerandum. Primũ quidem in contrario perspiciendum, si multipliciter dicitur, siue specie, siue nomine dissonet. Quædam enim statim & nominibus alia sunt: ut acuto in uoce contrarium est graue: in magnitudine autem obtusum: patet igitur quòd contrarium acuto multipliciter dicitur: si autem hoc, & acutum. Nam secundùm utrunque horum aliud erat contrarium: non enim idem acutum erit obtuso, & graui contrarium, utrique autem acutum contrarium. Rursum graui uoce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue: quare multipliciter graue dicitur, eò quòd & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe: ei uerò quod est in domo, perniciosum: quare æquiuocum pulchrum. In quibusdam autem nominibus quidem nullo modo dissonat, specie autem manifesta in eis statim differentia est: ut in claro, & obscuro: uox enim clara, & obscura dicitur. Similiter autem & color. Ergo nominibus quidem nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est: non enim similiter

militer & color clarus dicitur, & uox clara: manifestum autem id est & per sensum: nam eorum quæ eadem sunt specie, idem sensus: at clarum quod est in uoce, & in colore, non eodem sensu iudicamus: sed hoc quidem uisu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum, & obtusum in humoribus, & in magnitudinibus: sed hoc quidem tactu, illud autem gustu. Nam neque hæc dissonant nominibus, neque in seipsis, neque in contrarijs: obtusum enim est contrarium utrique. Amplius: Si huic quidem est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil: ut ei quæ est à potu delectationi, ea quæ est à siti tristitia, contrarium: ei autem quæ est ab eo quod est considerare quòd diameter est costæ incommensurabilis, nihil, quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ est secundùm mentem amare, odire contrarium est: ei autem quæ est secundùm corporalem actum, nihil: manifestum ergo quoniam amare æquiuocum. Præterea in medijs. Si huic quidem est aliquid medium, illi autem nihil. Aut si utrisque quidem est, non idem autem: ut clari, & obscuri in coloribus quidem aliquid est medium, fuscum: in uoce autem nihil. Aut si forte raucum, quemadmodum quidam dicunt raucam uocem, medium esse: quare æquiuocum clarum: similiter & obscurum. Insuper si horum quidem plura media, illorum autem unum: ut in claro & obscuro. Nam in coloribus plura media: in uoce autem unum, raucum. Rursum in eo quod secundùm contradictionem opponitur considerandum, si multipliciter dicitur. Nam si hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non uidere multipliciter dicitur, unum quidem non habere uisum: alterum autem non operari uisu. Si autem hoc multipliciter dicitur, necessarium est & uidere multipli-

& candidum:in corpore quidem color, in uoce autem bene audibile. Similiter autem & acutum:nō enim similiter idem in omnibus dicitur:nam uox acuta quidem uelox (sicut dicunt, qui secundum numeros harmonici sunt) angulus autem acutus, qui minor est recto: gladius uerò, qui est anguli acuti. Consideranda etiam & genera eorum, quæ sunt sub eodem nomine, si diuersa, & non subalterna sunt: ut equus, hoc autem animal, & hoc uas: diuersa enim, quæ secundum nomen est horū ratio: nam hoc quidem animal, quid significat: illud uerò uas, quale quid. Si autem subalterna sint genera, non necessarium diuersas esse rationes: ut corui animal, & auis genus est: quando autem coruum dicimus auem esse & animal: quid dicimus eundem esse: quare utraque genera de eodem prædicātur. Similiter autem & quando animal uolatile bipes coruū dicimus, auē dicimus eandem esse: & sic ergo utraq; genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non subalternis generibus non accidit hoc: neque enim quando uas dicimus, animal dicimus: neque quando animal, uas. Considerandum autem non solùm si in proposito diuersa sunt genera, & non subalterna: sed & in contrario. Si enim cōtrarium multipliciter dicitur, manifestum quoniam & propositum. Vtile autem ad definitionem inspicere, quæ de compōsito fit: ut candidi corporis, & candidæ uocis: nam sublato proprio, eandem rationem oportet relinqui. Hoc autem non accidit in æquiuocis, ut in ijs quæ nunc dicta sunt: nam hoc quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem uox bene audibilis: sublato igitur corpore, & uoce, nō idem in utraque relinquitur: at oportet si uniuocum esset candidum, quod in utraque dicitur esse idem. Sæpe autē & in ipsis definitionibus latet assequēs æqui-

uocum: quapropter & in definitione considerandum. Vt si quis significatiuum, uel effectiuum sanitatis, quod moderatè se habet ad sanitatem, dicat esse, non refutandū: sed inspiciendum quid moderatè quidem secundum utrunque dixit: ut si hoc quidem tale significat ut facere sanitatem, illud autem tale ut significare qualis quidem sit habitus. Adhuc si non comparabilia sunt secundum magis, & minus, uel similiter: ut clara uox, clara uestis: & acutus humor, & acuta uox: hæc enim neque similiter dicuntur clara, uel acuta, neque magis alterum: quare æquiuocum clarum, & acutum: nam uniuocum omne, comparabile: aut enim similiter dicetur, aut magis alterum. Quoniam autem diuersorum generum, & non subalternatim positorum diuersæ species sunt, & differentiæ: ut animalis, & scientiæ (diuersæ enim horum differentiæ) considerandū si quæ sub eodem sunt nomine diuersorum generum, & non subalternorum diuersæ differentiæ sint, ut acutum uocis, & magnitudinis: differt enim uox à uoce eò quòd acuta sit: similiter & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocum acutum: diuersorum enim generum, & non subalternorum diuersæ differentiæ sunt. Rursum si eorundem, quæ sunt sub eodem nomine, diuersæ differentiæ sunt: ut coloris qui est in corporibus, & in melodijs. Nam eius, qui est in corporibus, congregatiuum, & disgregatiuum uisus: eius uerò qui in melodijs, nō eædem differentiæ: quare æquiuocum color: nam eorundem, eædem differentiæ.

Color in melodiis, qui & chirome, est cū tetrachorda procedunt per duo hemitonia, & trihemitonium. Id autem ex musicis.

Amplius, quoniam species nullius est differentia: inspicere oportet, si eorum, quæ sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differētia: ut clarum, quod in corpore quidem, species coloris, quod autem in uoce, differentia. Differt enim uox à uoce, eò quòd clara sit.

De eo

De eo igitur quod multipliciter dicitur per hæc, & huiusmodi perspiciendum.

De Differentiarum inuentione, Similium consideratione, & Vtilitatibus instrumentorum. CAP. XIIII.

Differētias autem in ipsis generibus ad se inuicē perspiciendum: ut quo differt institia à fortitudine, & prudentia à temperantia: hæc enim omnia ex eodem genere sunt, ex uirtute. Et *ex alio ad aliud, ut in ijs quæ non nimium differunt: ut in quo differt sensus à scientia: nā in ijs quæ multū differunt, manifestæ sunt omnino differentiæ.* Differentiarū inuentio.

Similitudinem autem considerandum, in ijs quæ sunt in diuersis generibus: ut sicut alterum ad alterum quidem, sic aliud ad aliud: ut sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile: & ut alterum in altero aliquo, sic aliud in alio: ut quemadmodum uisus in oculo: mens in anima: & ut tranquillitas in mari, serenitas in aëre: utrūq; enim quies. Maximè autem in ijs, quæ multū distant exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus similia inspicere. Considerandū autem & ea, quæ sub eodem sunt genere, si quid inest omnibus idem: ut homini, & equo, & cani: nā si inest aliquid eis idem, in eo sunt similia. Similium consideratio.

Vtile autem ipsum quidem, quod quotupliciter dicitur, considerasse, ad dilucidatatem: maximè autem quis sciet quid ponatur: manifesto facto quotupliciter dicitur, Et *ad fieri secundum rem eandem, & non ad nomen syllogismos: si enim immanifestum sit quotupliciter dicitur, contingit nō ad idem etiam qui respondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifesto autem quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus uidebitur interrogans esse, si non ad hoc sermonem faciat. Vtile etiam, & ut non falsa ratione decipia* Vtilitates cōsiderationis multiplicis.

cipia

Ad definitionum autem aßignationem, eò quòd potentes conspicere quid in unoquoque idem, non dubitabimus ad quid oporteat genus (cùm definiemus propositum) collocare: nam cõmunium quod maximè in eo quòd quid prædicatur, genus erit. Similiter autem & in multum distanti bus utilis ad definitiones similitudinis consideratio: ut quod idem trãquilitas in mari, & serenitas in aëre: utrunque enim quies: & quoniam punctum in linea, & unitas in numero: utrunque enim principium: quare commune in omnibus genus aßignantes, arbitrabimur non extraneè definire. Penè autem & definientes sic solent aßignare: nam & unitatem, principium numeri dicunt esse: & punctum, principium lineæ. manifestum igitur quoniam ad commune utrorumque genus collocant. Instrumenta itaque per quæ fiunt syllogismi, hæc sunt: loci autem, ad quos utilia sunt prædicta, ij sunt qui dicendi sunt.

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN LIB. II. TOPICORVM ARGVMENTVM.

IN Libro secundo loci tractantur absoluti accidentis, siue refellendum, siue sit asserendum. Loci autem sunt hi ferè. Non est accidens interdum, quod ut accidens enũciatur. Subiectum seorsum capitur ab accidenti, seorsum definitur. Transfertur problema ad uniuersalem propositioné. quæritur quid ipsi obiiciatur. Decernitur, quibus appellationibus multitudinem sequi, quibus inde recedere oportet. Distinguenda æquiuocatio, sed & ambiguitas, obscuris infundenda lux: generis inspicienda contraria, sed & propositi generis species. utendũ

defi

definitione, consequentia, tempore: reuocandum problema illuc, ubi argumētationes circunfluāt: uestiganda quæ sequuntur. Inspiciendum, quo affirmatio ac negatio differant. Eruenda etymologia: pensanda quæ cui necessario, quæ secus competunt. Complectenda omnino multiuoca, cōtrariorum connexio, & opposita quælibet, & conserta, & consertis obuia, & generationes corruptionesq́;, & propositionum consequentiæ. præterea quod magis, quod minus, quod æque sit. & appositio: & quod aliquatenus, & quando, & ubi.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER SECVNDVS.

De Problematis uniuersalibus, & in quibus prædicatis Inesse, & Esse conuertuntur. CAP. I.

SVNT autem problematum hæc quidem Vniuersalia, illa uerò Particularia: *Vniuersalia quidem, ut omnis uoluptas bonum est, & nulla uoluptas bonum*: Particularia *uerò, ut aliqua uoluptas bonum, & aliqua uoluptas non bonum. Sunt autem ad utraque genera problematum communia uniuersalia: & constructiua, & destructiua. Ostendentes enim quod omni inest, & quod alicui inest ostendentes erimus: similiter autem & si quod nulli inest ostenderimus, & quod non omni inest ostendentes erimus. Primùm ergo de uniuersalibus destructiuis dicendum, eò quòd communia sint huiusmodi ad uniuersalia, & particularia: & quia magis positiones afferant in eo quod*

*quod inest, quàm non disputantes autem destruant. Est autem difficilimum conuerti ab accidente propriam nominationem. Nam aliquo modo & non uniuersaliter in solis contingit accidẽtibus, à definitione enim, & proprio, & genere necessarium est conuerti: ut si inest alicui, animal greßibile bipes esse, conuertentem uerum erit dicere, quoniam illud animal greßibile bipes est. Similiter autem à genere: nam si animal inest alicui, animal est. Eodem autem modo & in proprio est: si enim alicui inest grammatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit secundum quid inesse, uel non esse: sed simpliciter uel inesse, uel non inesse. In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, ut albedinem, uel iustitiam. Quare non sufficit ostendere quoniam inest albedo, uel iustitia, ad ostendendum quòd albus, uel iustus est: nam habet dubitationem, quoniam secundũ quid albus, uel iustus est: quapropter non necessarium est in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, uel in eo quod falsum dicunt, uel in eo quod transgrediuntur positam locutionem. Falsum etenim dicentes, & qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccant: & qui extraneis nominibus res appellãt (ut * platanum hominem) transgrediuntur positam nominationem.*

Platanus arbor est genialis, & uolupta ria, foliorum dẽsissima umbra magnæ capacitatis, quæ uino radicibus infuso nutritur: hinc si quis hominẽ quòd uino quoq; nutriatur, Platanum uocet, uocabulo, ut inquit Aristoteles, abutetur.

Loci Problematum quòd quicquam insit, uel non insit. CAP. II.

VNus autem locus est inspicere, si quid secundum aliquem alium modum inest: ut accidẽs aßignauit. Peccatur autem maximè id circa genera: ut si quis albo dicat accidere colorem esse: non enim albo colorem esse accidit, sed genus eius color est. Contingit autem & secundũ nomina

Primus locus, declaratio.

minationem determinare eum qui ponit: ut quod accidit iustitiæ uirtutem esse. Sæpe autem & cùm nō determinet, manifestum quòd genus ut accidēs aßignauit: ut si quis albedinem colorari dixerit, uel ambulationem moueri. à nullo enim genere denominatiue prædicatio de specie dicitur: sed omnia uniuoce genera de speciebus prædicantur: nam & nomen, & rationem generum suscipiunt species: qui igitur coloratum dixit album, neq; genus aßignauit, quoniam denominatiuè dixit: neque ut proprium, uel ut definitionem: nam definitio, & proprium nulli alij inest, sunt autem colorata & pleraque aliorum, ut lignum, lapis, homo, equus. manifestum igitur quoniam ut accidens

11 *aßignauit. Alius locus est inspicere ea, quibus inesse aut omnibus, aut nulli dictum est: & considerare secundum species, & non in infinitis. Nam transitu magis, & in paucioribus consideratio: oportet autem considerare, & incipere à primis, deinde consequenter usque ad indiuidua: ut si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit esse, perspiciendum si eorum quæ sunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ secundum priuationem & habitum, & quæ secundum contradictionem dicuntur eadem sit disciplina: & si in his nondum manifestum est, rursum ea diuidendum usque ad indiuidua: ut si iusti, uel iniusti: uel dupli, uel dimidij: uel cæcitatis, uel uisus: uel esse, uel nō esse. Nam si in aliquo ostendatur quòd non eadem, interimentes erimus problema: similiter autem & si nulli inest: iste autem locus conuertitur ad construendum & destruendum. Si enim in omnibus uideatur cùm diuisionem proferimus, uel in pluribus, postulandum est autem uniuersaliter ponere, aut instantiam ferre in aliquo nō sic esse: nam si neutrum horū faciat, absurdus apparebit, qui*

non

non ponet. Alius est, definitiones facere accidentis, & eius III
cui accidit, aut utriusq; de utroq;, aut alterius: deinde considerare si quid non uerum in definitionibus perinde ac uerum sumptum sit. Vt si est deum iniustitiam facere, quid iniustitiam facere. si enim nocere sponte, manifestum, quoniam non est deum iniustitiam facere, non enim contingit nocere deũ: & si inuidus sit studiosus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam si inuidia est tristitia in apparenti prosperitate alicuius proborum, manifestum est quòd studiosus nõ est inuidus, prauus enim esset: & si indignans inuidus, quis uterq; eorum: sic enim manifestum erit utrum uerum, an falsum sit, quod dictum est: ut si inuidus quidem sit, qui tristatur in bonorum prosperitatibus: indignans autem, qui in malorum prosperitatibus tristatur: manifestum quòd non erit inuidus indignans. Sumere autem & pro ijs, quæ in definitionibus sunt, nominibus definitiones, & non desistere donec ad notum deuentum sit: nam sæpe cùm tota quidem definitio aßignata sit, non manifestum est quod quæritur: pro aliquo autem corũ, quæ in definitione sunt, nominum, definitione dicta, manifestum fit. Amplius, IIII
problema propositionem sibi facientem, instare. Nam instantia erit argumentum ad positionem. Est autem locus hic penè idem ei, quo considerare quibus inesse, uel omnibus, uel nulli dictum est: differt autem modo. Amplius, determinare quæ oportet dicere ut plures: & V
quæ non. Vtile enim & ad construendum, & ad destruendum: ut quod nominationibus quidem res nuncupandum ut plures: quæ autem sunt, talia'ne, an non talia, non amplius attendendum ad plures: ut, Salubre quidem dicendum effectiuum sanitatis, ceu plures dicunt. Vtrum autem propositũ effectiuũ sit sanitatis, an nõ: non

VI *amplius ut plures dicendum, sed ut medicus. Amplius, si multipliciter dicatur, positũ autem sit quoniam inest, aut quoniam non inest: alterum monstrare eorum quæ multipliciter dicuntur, si non utraq; contingat. Vtendum autẽ in ijs quæ latent: nam si non lateat multipliciter dictum, instabit quoniam non monstratũ est id quod ipse dubitabat, sed alterum.* Hic autem locus conuertitur & ad cõstruendum, & ad destruendum: nam Construere nolentes ostendemus quoniam alterum inest, si non ambo poterimus. Destruentes autem, quoniam non inest alterum ostendemus, si ambo non poterimus. Verũtamen destruenti quidem nihil oportet ex concessione disputare, neq; si omni, neq; si nulli dictum sit inesse: nam si ostenderimus, quoniam non inest quodcunq; id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autem & si uni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse. Construentibus autem præconfitendum, quod cuiuis inest, omni inesse, si uerisimile sit postulatum. Non sufficit enim ad ostendendum quòd omni inest, in uno disputasse: ut si hominis anima immortalis est, propter hoc, anima omnis immortalis: quare præconfitendum, quòd si quæcunq; anima immortalis, omnis immortalis: hoc autem non semper faciendũ, sed quando non facilè possumus communem in omnibus unã rationẽ dicere: queadmodũ geometer, quòd triãgulus duobus rectis æquos habet tres angulos.

VII *Si autẽ non lateat quod multipliciter dicitur: diuisum quotupliciter dicitur & interimendum, & construendum.* Vt si decẽs est utile, aut honestum, tentandũ ambo cõstruere, uel interimere de proposito: ut quod honestũ, & quod utile, uel quod neq; honestum, neq; utile. Si autẽ non contingat utraq;, alterum ostendendum, annotato quòd hoc quidem est, illud autem non: eadem autem ratio, etiam si plu

si plura sint, in quæ diuiditur. Rursum *quæcunq; non se-* VIII
cundùm æquiuocationem dicuntur multipliciter, sed alio modo. Vt disciplina una plurium, aut ut finis, aut ut eius quod ad finem: ut medicina eius quod sanitatem facit, ut quod cibat: aut ut amborum finium uelut contrariorum eadem disciplina (nihil enim magis finis alterum altero) aut ut eius quod per se est, & eius quod per accidens: Vt per se quidem quòd triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos: per accidens autem, quòd æquilaterus: quoniam enim accidit triangulo, æquilaterum triangulum esse, per hoc cognoscimus quòd duobus rectis æquales habet. Si ergo nullo modo contingit eadem esse plurium disciplinam, manifestum quoniam omnino non contingit esse: aut si aliquo modo contingit, manifestum quod contingit. Diuidere autem quotupliciter utile: ut si uoluerimus construere, talia præstatuenda sunt quæcunq; contingunt, & diuidendum in ea tantum, quæcunq; utilia sunt ad construendum. si autem destruere, quæcunq; non contingũt, reliqua uerò omittenda. Id autem faciendum in ijs cùm latuerit quotupliciter dicuntur: & esse hoc quidem huius aut non esse, ex eisdem locis astruendum: ut disciplinam, huius quidem aut ut finis, aut ut eorum quæ sunt ad finem, aut ut eorum quæ sunt secundùm accidens, uel rursum non esse aliquid secundùm aliquem dictorum modorum: eadem autem ratio, & in desiderio, & quæcũq; alia dicuntur plurium. Est enim desiderium huius aut ut finis, ut sanitatis: aut ut eorum quæ sunt ad finem, ut medicinæ conficiendæ: aut ut eorum quæ sunt secundùm accidens, ut in uino amicum dulce, non quia uinum, sed quia dulce est: nam per se dulce desiderat, uinum autem per accidens: si enim austerum sit, non amplius desiderat: per accidẽs er-

go desiderabat. Vtilis autem locus hic & in ijs, quæ sunt
IX ad aliquid, penè enim talia ea, quæ ad aliquid sunt. Amplius, transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum: euidentiori enim facto quod dictum est, bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad utrunq; communis: ad constituendum, & ad destruendū.
X Ad ostendendum autem contraria circa idem inesse, considerandum in genere. Vt si uolumus ostendere quòd est circa sensum rectitudo, & peccatum: sentire quidem iudicare est, iudicare autem est rectè, & non rectè, & circa sensum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est genus sen
XI tire: qui nanq; sentit, aliquo modo iudicat. Rursum, ex specie generi: quæcunq; enim speciei insunt, & generi. Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua, & studiosa: nam dispositio, disciplinæ genus. Primus autem locus falsus est ad construendum, secundus autē uerus: non enim necessarium quæcunq; generi insunt, & speciei inesse: nam animal est uolatile, & quadrupes: homo autem non. quæcunq; uerò speciei insunt, necessariò & generi: si enim homo studiosus, & animal studiosum est. Ad destruendum autem & primus quidem uerus, secundus autē falsus: quæcunq; enim generi non insunt, neq; speciei: quæcunquæ uerò speciei non insunt, non necesse est generi non inesse.
XII Quoniam autem necessarium de quibus genus prædicatur, & specierum aliquam prædicari: & quæcunq; habēt genus, uel denominatiuè dicuntur à genere, & specierum aliquam habere necesse est, uel denominatiuè ab aliqua specierum dici. Vt si de aliquo disciplina prædicatur: & grammatica, uel musica, uel aliqua disciplinarum aliarum

rum prædicabitur: & si aliquis habet disciplinam, uel denominatiuè à disciplina dicitur, & grammaticam habebit, aut musicam, aut aliquam aliarum disciplinarum, uel denominatiuè ab aliqua earum dicetur, ut grammaticus, uel musicus: si igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, ut animam moueri, considerandum est si secundùm aliquam specierum motus contingit animam moueri: ut augeri, uel minui, uel corrumpi, uel generari, aut quæcunq; aliæ motus species sunt: nam si secundùm nullam, manifestum est quòd non mouetur. Hic autem locus communis ad utrunq;, & ad construendum, & ad destruendum: si enim secundùm aliquam speciem mouetur, perspicuum est quoniam mouetur: & si secundùm nullam specierum mouetur, manifestum quòd non mouetur. Cùm autem facultas non aßit argumentationis ad positionem, intendendũ ex definitionibus aut quæ sunt propositæ rei, uel quæ uideantur, & si non ab una, etiam à pluribus. Facile enim definientibus argumentari erit: nam ad definitiones, facilis argumentatio. Considerandum autem in proposito, quoniam existente necesse est positum esse, aut quid est ex neceßitate, si propositum est. Construere quidem uolẽti, quo existente propositum erit ex neceßitate: nam si illud ostendatur esse, & propositum ostensum erit: destruere autem uolenti, quid est si propositum est; nam si ostenderimus consequens propositum, non esse: interimentes erimus propositum. Amplius, ad tempus inspiciendum si alicubi dissonat. Vt si quod nutritur, dixerit quis ex necessitate augeri: nutriuntur enim semper animalia, augentur autem non semper. Similiter autem & si scire dixerit quis reminisci: hoc enim præteriti temporis est, illud autẽ præsentis, & futuri: scire enim dicimur præsentia, & futura,

XIII (beside "Cùm autem facultas")
XIIII (beside "Considerandum autem in proposito")
XV (beside "Amplius, ad tempus")

ut quoniam erit Solis defectus, reminisci autem non contingit aliud quàm præteritum. XVI *Amplius, sophisticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentorum facultatem.* Hoc autem *erit quandoque quidem necessarium, quandoque autem apparens necessarium, quandoque autem neque apparens, neq; necessarium: necessarium quidem, quando negante eo qui respondet aliquid utilium ad positionem, ad illud rationes facit: contingit autem id talium esse ad quæ copiosam argumentorum facultatem habemus, similiter autem & quando inductionem ad aliquid per positum faciens, interimere conatur: hoc enim intercmpto, & propositum interimitur. Apparens autem necessarium est, quando uidetur quidem utile, & accommodum positioni: non est autem ad id ad quod fiunt disputationes, siue negante eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probabili, per positionem ad idem factam interimere conetur idipsum: reliquum uerò quando nec necessarium est, nec apparens ad id ad quod fiunt disputationes, & sine causa accidit redarguere respondentem.* Oportet *autem deuitare postremum dictorum modum: omnino enim semotus, & extraneus uidetur esse à dialectica.* Quare *oportet & respondentem non grauiter ferre, sed ponendo quæ non utilia sunt ad positionem significare quæcunque non uidentur, ponit tamen: nam magis perplexos esse ut plurimum contingit eos, qui interrogant, quando omnia huiusmodi ab eis posita fuerint, si non concludunt.* XVII *Amplius, omnis qui dixit unum quoduis, quodam modo multa dixit: eo quòd plura unicuique ex necessitate consequentia sunt (ut qui hominem dixit esse, & quòd animal est dixit, & quòd animatum, & quòd bipes, quodq; mentis, & disciplinæ susceptiuum) quare*

quare quouis uno consequentium intercmpto, interimitur & quod in principio est: cauere autem oportet in huiusmodi, difficilioris assumptionem facere. Nam quandoque facile est consequens interimere, quādoq; idipsum propositum. XVIII *Quibuscunq; autem necesse est alterum tantùm inesse, uel non inesse, ut homini ægritudinem, uel sanitatem: si ad alterum facilè poterimus disputare quod inest, uel non inest, & ad reliquum facilè poterimus.* XIX *Hoc autem conuertitur ad utrunq;, ostendentes enim quod inest alterum, quod non inest reliquum ostendentes erimus: si autem quod non inest ostendamus, reliquum inesse ostendentes erimus: manifestum igitur quòd ad utrunque utilis hic locus est. Amplius argumentari transferendo nomen in orationem: cùm longe magis consentaneum uisum fuerit transsumere quàm ut ponitur nomen. Vt magnanimũ non fortem, ut ponitur, sed magnum animum habentem: quemadmódum fidentem, bona sperantem: Similiter autē & ingeniosum, cuius fuerit genius studiosus. quemadmodũ Xenocrates inquit, ingeniosum cum esse, qui animum sortitus est studiosam: ipsam enim unicuique esse genium.* *Quoniam autem rerum aliæ quidem sunt ex necessitate;* XX *aliæ autem ut in pluribus, aliæ uerò utrunlibet, si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur, aut quod ut in pluribus, ex necessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est ut in pluribus, semper dat locum argumentationis. Nam si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur: manifestum quoniam non omni dicit inesse, cùm insit omni: quare peccauit: siue, quod ut in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cùm non insit omni: similiter autem & si contrarium ei quod in pluribus est, ex necessitate dixit: semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei,*

quod est ut in pluribus:ut si,ut in pluribus praui homines, boni in paucioribus,quare multò magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit esse: similiter autem & si quod utrunlibet est, ex necessitate dixit, uel ut in pluribus: neque enim ex necessitate utrunlibet, neque ut in pluribus: contingit autem & si non determinans dixerit utrum ut in pluribus, an ex necessitate dixit: sit autem res ut in pluribus, disputare ut si ex necessitate is dixerit. Vt *si prauos exhæreditandos dixit esse, non determinans:*
XXI *tanquam ex necessitate is dixerit, disputare. Amplius, & si idem sibi accidens posuerit ut alterum, eò quòd alterum sit nomen. Quemadmodum* Prodicus *diuidebat uoluptates, in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam: hæc enim omnia eiusdem (id est,uoluptatis) nomina sunt: si ergo aliquis gaudere,ei quod est lætari ponat accidere, idem utiq; sibi ipsi dicet accidere.*

De eisdem terminandis problematis,loci alij. CAP. III.

XXII *QVoniam autem contraria connectuntur quidem sibi inuicem sex modis,contrarietatem autem faciũt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocunque modo utile fuerit & destruenti & construenti. Quòd autem sex modis complectuntur, manifestum: nam aut utriunque contrariorum utrique contrariorum connectitur,hoc autem dupliciter, ut amicis benefacere, & inimicis malè:uel econuerso, amicis malè, & inimicis bene:aut quando utraq; de uno: dupliciter autem & hoc ut amicis benefacere,& amicis malè, uel inimicis benefacere,& inimicis male:aut unum de utrisque,& hoc quoque dupliciter,ut amicis bene, & inimicis bene:uel amicis*

cis malè, & inimicis malè. Primæ autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem: nam id quod est amicis bene facere, ei quod est inimicis male facere, non est contrarium, utraq; enim eligenda sunt & eiusdem amoris: neque id quod est amicis malè, ei quod est inimicis bene: nam & hæc utraque fugienda, & eiusdem moris. Non uidetur autem fugiēdum fugiendo contrarium esse, nisi hoc quidem secundum superabundantiam: illud autem secundum defectum dictum sit. Nam superabundantia fugiendorum uidetur esse: similiter autem & defectus. Reliqua uerò quatuor omnia faciunt contrarietatem: nam id quod est amicis benefacere, ei quod est amicis malè, contrarium: nam à contrario more sunt, & illud quidem eligendum, hoc autem spernendum. similiter autem & in alijs. Nam in unaquaq; coniugatione unum eligendum, & alterum fugiendum: illud quidem boni moris, hoc autem praui. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quòd eidē plura contraria accidunt fieri: nam ei quod est amicis benefacere, id quod est inimicis benefacere: & id quod est amicis male, contrarium est. Similiter autem & aliorū singulis quibusq; eodem modo considerantibus, duo cōtraria apparebunt: accipere igitur cōtrariorum quodcunq;, erit ad positionem utile. Amplius, si est aliquid contrarium XXIII accidenti, considerandum est si inest ei, cui dictum est accidens inesse. Nam si hoc inest, illud non inerit: impoßibile enim simul contraria eidem inesse. Aut si quid tale di- XXIIII ctum est de aliquo, quod cùm sit, necesse est contraria inesse: ut si ideas in nobis quis dixerit esse. Nam & moueri, Ideae & quiescere easdem accidet, & etiam sensibiles, & insensibiles esse. nam uidentur ideæ quiescere, & immobiles, & intelligibiles esse ijs, qui ponunt ideas esse. attamen cùm

 sint

sint in nobis, impoßibile est immobiles esse. nam motis nobis, necessarium est & quæ in nobis sunt omnia, simul moueri. manifestum autem quoniam & sensibiles, si in nobis sunt: nam per sensum qui circa uisum est, eam quæ in unoquoq; est formam cognoscimus.

XXV *Rursum, si positum est accidens, cui est aliquid contrarium: considerandum si & contrarij susceptiuum, quod & accidentis est.* Nam idem *contrariorum susceptiuum: ut si odium hærere iræ quis dixerit, erit odium in furoris specie, illic enim ira: inspiciendum igitur si & cōtrarium in furoris specie, an in concupiscentia: nam si non, sed in concupiscibili est, non cohæret odium iræ. Similiter autem & si cōcupiscibile, ignorare dixerit: nam erit & disciplinæ susceptiuum, siquidem & ignorantiæ: quod quidem non uidetur, concupiscibile susceptiuum esse disciplinæ.* Destruenti ergo quemadmo*dum dictum est utendum: astruenti uerò quod inest quidem accidens non utilis locus, quod autem contingit inesse utilis. Ostendentes enim quòd non susceptiuum est contrarij, ostendentes erimus quòd neq; inest accidens, neque contingit inesse: si autem ostenderimus quòd inest contrarium, aut quòd susceptiuum est contrarij, nondum ostendentes erimus quòd & accidens inest, sed quòd contingit inesse in tantum solum ostensum erit.*

XXVI *Quoniam autem oppositiones sunt quatuor, considerandū ex cōtradictionibus, econuerso ex consequentia, & interimenti, & construenti. Sumere autem est ex inductione: ut si homo, animal: non animal, non homo: similiter autem & in alijs.* Hic *enim econuerso consequentia: nam hominem, animal sequitur: non hominem autem, non animal, nequaquam: sed econuerso, non animal, non homo. In omnibus igitur tale est existimandum. ut si bonum, suaue: & non suaue, non*

bonum

bonum. si autem non hoc, nec illud. similiter autem & si non suaue, non bonum : bonum, suaue. Manifestum igitur quòd utrunq; conuertitur: quæ secundum cõtradictionem est consequentia econuerso facta. In contrarijs autem XXVII *considerandum si contrariũ, cõtrarium sequatur, an contra seipsa consequentia, an econuerso, & interimenti, & construenti. Sumere autẽ & talia est ex inductione quantum utile est, contra ipsum consequentia est, ut in fortitudine, & timiditate: nam illam quidem sequitur uirtus, hãc autem uitium: & illam quidem sequitur eligendum, hanc autem fugiendum: igitur contra seipsa & horum consequentia: contrarium enim eligendũ fugiendo: similiter autem & in alijs. Econuerso autem consequentia, ut bonam quidem habitudinem sanitas sequitur, malam autem habitudinem ægritudo nequaquam, sed ægritudinem mala habitudo: manifestum igitur quoniam econuerso in his consequentia fit. Raró autem econuerso accidit in cõtrarijs, sed in pluribus in seipsa consequentia : si ergo neque contra seipsa contrarium sequitur contrarium, neq; econuerso, manifestum quoniam neq; eorum quæ dicta sunt alterum sequitur alterum: si autem in cõtrarijs, & in ijs quæ dicta sunt necesse alterum sequi alterum.* Similiter au- XXVIII *tẽ contrarijs, & in priuationibus, & habitibus respiciendum. Veruntamen non est in priuationibus econuerso: sed contra seipsa consequẽtiam necessarium est semper fieri: ueluti uisum sequi sensum, cæcitatem autem insensibilitatem : opponitur enim sensus insensibilitati, ut habitus & priuatio: nam illud horum quidem habitus, hoc autem priuatio est. Similiter autem habitui & priuationi, & in ijs quæ sunt ad aliquid, utendum: contra seipsa enim, & horum consequentia, ut si triplum multiplũ, & subtriplum*

submultiplum dicitur: dicitur enim triplum quidem ad subtriplum, multiplum autem ad submultiplum. Rursus, si scientia opinio, & scibile opinabile: & si uisus sensus, & uisibile sensibile. Instantia, quòd non necesse est in ijs, quæ sunt ad aliquid consequentiam fieri, quemadmodum dictum est: nam sensibile scibile est, sensus autem non est scientia. Non tamen uera instantia uidetur esse: multi enim non dicunt sensibilium esse scientiam. Insuper autem ad contrarium non minus utile quod dictum est: ut quòd sen-
XXIX sibile non est scibile, neque enim sensus scientia. Rursus in coniugatis, & in casibus: & interimēti, & construenti. Dicuntur autem coniugata huiusmodi, ut iusta, & iustus iustitiæ: & fortia, & fortis fortitudini. Similiter autem effectiua, & conseruatiua, coniugata illi cuius sunt effectiua, & conseruatiua, ut sanatiua sanitatis, habituatiua habitudinis: eodē autem modo & in alijs: coniugata igitur talia solent dici. Casus autem, ut iustè, & fortiter, & sanatiuè, habituatiuè: & quæcunq; eodem modo dicuntur. Videntur autem & quæ sunt secundum casus, cōiugata esse, ut iustè iustitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata autem dicuntur secundum eandem cōiugationem omnia, ut iustitia, iustus, iustum, iustè: manifestum igitur quoniam uno quouis ostenso eorum, quæ secundum eandem coniugationem dicuntur, ut bono, uel laudabili: & reliqua omnia ostensa sunt: ut si iustitia est laudabilium, & iustè, iustus, iustum laudabilium: dicetur autem iustè & laudabiliter secundum eundem casum (nam à laudabili) quemadmodum
XXX iustè à iustitia. Considerandum autem non solum in eo quod dictum est, sed & in contrario contrarium. Vt quòd bonum non ex necessitate suaue, neque enim malum triste: aut si hoc, & illud: & si iustitia scientia, & iniusti-
tia

tia ignorantia: & si quod iuste est, scienter & experienter est, quod iniustè est, ignoranter & inexperienter est: si autem hæc non, nec illa, uelut in hoc quod nunc dictum: nam magis utique apparebit quòd iniuste experienter, quàm inexperienter. Hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentijs, nihil enim aliud nunc ostendimus, quàm contrarium sequi contrarium. *Amplius in* XXXI *generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis: & interimenti & astruenti. Quorum enim generationes bonæ sunt, & ipsa bona sunt: & si ipsa bona sunt, & generationes bonæ: si autem generationes malæ, & ipsa mala. In corruptionibus autem econtrario: nam si corruptiones bonæ, ipsa mala: si autem corruptiones malæ, ipsa sunt bona. Eadem ratio & in effectiuis, & corruptiuis: quorum enim effectiua bona, & ipsa bona: quorum uerò corruptiua bona, ipsa mala.*

Generationes

Corruptiones

effectiui

Corruptiui

Ex Similibus, Appositione, Magis, Minus, Simpliciter, & Secundum quid, loci. CAP. IIII.

R*Vrsum in similibus si similiter se habent. Vt si disciplina una plurium, & opinio: & si uisum habere est uidere: & auditum habere est audire: similiter autem & in alijs, & in his quæ sunt, & in ijs quæ uidentur. Vtilis autem hic locus ad utrũque: nam si in aliquo similium sic se habet, & in alijs similibus: si autem in aliquo non, nec in alijs similibus.* XXXII *Considerandum autem & in uno, & in pluribus si similiter se habet. Aliquoties enim dissonat: ut si scire est cogitare, & multa scire est multa cogitare: hoc autem non uerum, contingit enim plura scire, cogitare autem nõ: si autem nõ hoc, nec illud quod in uno, quod scire est cogitare.* XXXIII *Amplius, ex magis & minus. Sunt autem* XXXIIII

tem eius quod est magis loci quatuor. Vnus quidem si magis sequitur magis: ut si uoluptas bonum, & magis uoluptas, magis bonum: & si iniuriam facere, malum, & magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad utrunque hic locus: nam si sequatur ad subiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum est, manifestum quod accidit: si autem non sequatur, non accidit: hoc
XXXV autem inductione sumendum. Alius, uno de duobus dicto, si cui magis uidetur inesse non inest, nec cui minus: &
XXXVI si cui minus uidetur inesse inest, & cui magis. Rursum, duobus de uno dictis: si quod magis uidetur alij inesse nõ inest, neque quod minus: aut si quod minus uidetur inesse
XXXVII inest, & quod magis. Amplius, duobus de duobus dictis, si quod alteri magis uidetur inesse non inest, nec reliquum reliquo: aut si quod minus uidetur alteri inesse inest, & reliquum reliquo. Amplius, ex eo quod similiter inest, uel uidetur inesse, tripliciter: quemadmodum in eo quod ma-
XXXVIII gis: ut in posterioribus tribus dictis locis dicebatur. Siue enim unum quoddam duobus similiter inest, aut uidetur inesse, si alteri nõ insit, nec alteri: si autem alteri inest, & reliquo. Siue duo eidem similiter, si alterum non insit, nec reliquum: si autem alterum, & reliquum. Eodem autem modo & si duobus duo similiter insunt. nam si alterum alteri non inest, nec reliquum reliquo: si autem inest alterum alteri, & reliquum reliquo: ex eo igitur quod est magis, & minus: & quod est similiter, tot modis contin-
XXXIX git argumentari. Amplius autem ex appositione, si alterum ad alterum appositum faciat bonum, uel album, cùm non fuerit prius album, uel bonum, quod appositum est, erit album, uel bonum, quale re uera & totum facit.
XL Amplius autem si id ad quod est appositum aliquid facit

cit magis tale, quale erat: & ipsum erit eiusmodi: similiter autem & in alijs. Vtilis autem non in omnibus hic locus, sed in quibus ipsius magis crementum accidit fieri. Iste uerò locus non conuertitur ad destruẽdum: nam si non facit quod appositum est, bonum: nõdum manifestum, si ipsum non bonum. Nam bonum malo appositum, non ex necessitate bonũ totum facit, nec albũ nigro, nec dulce amaro.

Rursum, si quid magis & minus dicitur, & simpliciter inest. Quod enim bonum uel album non est, neque magis & minus bonum uel albũ dicetur: nam malum de nullo magis, uel minus bonum, sed magis malum uel minus dicetur. Non conuertitur autem hic locus ad destruendum: multa enim eorũ quæ non dicuntur magis, simpliciter insunt: nam homo non dicitur magis & minus, sed non propter hoc non est homo. XLI

Eodem autem modo considerandum & in ijs quæ secundũ quid, & quando, & ubi. Nam si secundum quid contingit, & simpliciter contingit: similiter autem & quando, & ubi: nam quod simpliciter, est impoßibile, neque secundum quid, neque secũdum ubi, neque secundum quando contingit. Instantia: quoniam secundum quid quidẽ sunt natura studiosi (ut liberales, uel casti) simpliciter autem non sunt natura studiosi, nam nullus natura prudens. Similiter autẽ & quando contingit corruptibilium aliquid non corrumpi, simpliciter autem non contingit non corrumpi. Eodem autem modo & ubi expedit quidem tali obseruantia uictus uti, ut in morbosis locis, simpliciter autem non expedit. Adhuc autem alicubi quidem unum tantum poßibile est esse, simpliciter autem non poßibile unum tantum esse. Eodem autem modo & alicubi bonũ est quidem patrem sacrificare, ut in Tribalis: simpliciter autem non bonum. An in hoc quidem XLII

nullus natura prudens.

non

non ubi significat, sed quibusdam? nihil enim refert ubicunque sint: ubique enim erit eis bonum in Tribalis. Rursus quidem expedit medicari, ut quando ægrotat: simpliciter autem non. An neque hoc quãdo significat, sed in eo quod afficitur aliquo modo? nihil enim refert quandocunque,

Dilutio. *dum modo sic affectus sit. Simpliciter autem est, quod nullo addito dicis quod bonum est, aut contrarium: ut patrem sacrificare non dicis bonum esse, sed quibusdam bonum esse: non ergo simpliciter bonum: sed Deos honorare bonum dicis nihil addens: simpliciter enim bonum est: quare quod nullo addito uidetur esse honestum, uel turpe, uel aliquid talium, simpliciter dicetur.*

FINIS.

ANGELI POLITIANI

IN III. LIBRVM TOPIC.

ARGVMENTVM.

TErtius comparationum locos habet accidentibus adscriptos, considerans utrum diuturnius, stabilius, optabilius, potioribus, uel se ipso, uel ex accidenti. Præterea utrum simpliciter optabilius, & suapte natura: utrum præstantioris naturæ, uel bonum, uel proprium: utrum honoratius, ac prius: utrum fini propinquius, utrum ad finem præstantiorem, utrum possibile. Finium proportionem cogitas, & à quibus præstantur fines: utrum pulchrius, honestius, laudabilius. Præstabilioris origo, ubi plura sunt bona, ubi uoluptas, ubi opportunitas, ubi frequentior tempestiuitas: utrius corruptio peior, generatio melior: utrum bono uicinius, aut similius, sed & meliori, utrum illustrius, utrum magis proprium: utrum in genere meliore, utrum magis ex abundãti: utrum rarius, utrum sine altero eligibilius: utrum negetur minus, utro amisso, qui doleat minus reprehẽdatur, utrum sua ui stet: utrum aut bonum, aut meliorem reddat cui adsit: utro bonum præstantius efficiatur

ciatur. Huc loci etiam plerique absoluti accidentis faciunt. tũ illi, quod ex duobus optabilius, tertio ipsum quoque altero optabilius: ut cuius excessus, excessu alterius, ut quod se ipso potius optabile, ut quod cui adiicitur optabilius facit, ut quod maiori additum: totum mox ipsum reddit optabilius, quàm quod minori, ut quod sui merito nō gloriæ causa optabilius, ut quod utroque. ut cui notiones cōpetant omnes optabilis. Quodq́; propter optabilia meliora sit. Cui nihil admixtum quod fugias. Sume tamen uniuersales magis locos, quos & ad particulares transferre posśis, siue determinatos, siue determinationis expertes: quæ uarijs defenduntur ac refelluntur modis, & ad usque indiuidua perducuntur.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER TERTIVS.

De meliorum, eligibiliorumq́; problematum locis. CAP. I.

TRVM autem eligibilius, aut melius duorum, pluriumúe ex his perspiciendum. Primum autem determinetur quòd considerationem facimus non de plurimum distantibus, & magnam adinuicem differentiam habētibus (nullus enim dubitat utrum felicitas, an diuitiæ expetibiliores) sed de ijs quæ propinqua sunt, & de quibus dubitamus utro oporteat apponere magis, eo quòd nullam uidemus alterius ad alterum præeminentiam? Manifestum igitur in his quòd ostensa una præeminentia, uel pluribus, constituentur intelligentia, quòd id eligibilius est, quod eorum est præeminens. Primùm igitur quod diuturnius stabi- 1. Locus. *a tempore.*

z liusúe,

II liuś'ue, eligibilius eo quod minus huiusmodi. Et quod ma-
gis eligit prudens, uel bonus uir, uel lex recta, uel studiosi
circa singula delecti quatenus tales sunt, uel in unoquoq;
genere periti, uel quaecunq; plures, uel omnes (ut in medi-
cina uel aedificatoria, quae plures medicorum uel omnes)
uel quaecunq; omnino plures, uel omnes, uel omnia, ut bo-
num, omnia enim bonum appetunt. Oportet autem duce-
III re ad id quod fuerit utile, quod dicendum est. Est autē sim
pliciter quidem melius, ac eligibilius, quod secundum me-
liorem disciplinam: alicui autē, quod secundum propriam.
IIII Deinde quod idipsum quod est, eo quod non, in genere est:
ut iustitia iusto. Nam illa quidem in genere bono, hoc au-
tem non, & illa idipsum quod est, bonum est, hoc autem
non. nam nihil dicitur idipsum quod genus est, quod non
est in genere. Vt albus homo non est id quod color. simili-
V ter autem & in alijs. Et quod propter se eligendum, eo
eligēdo quod propter aliud eligibilius. Vt sanū esse quàm
exercitari: illud enim propter se eligendum: hoc autē pro-
VI pter aliud. Et quod per se, eo quod per accidens. Vt ami-
cos iustos esse, eo quod inimicos: illud enim per se eligen-
dum, hoc autem per accidens eligimus. Nam inimicos iu-
stos esse secundùm accidens eligimus, ut nihil nobis no-
ceant. Est autem hoc idem ei quod ante hoc, differt autem
modo: nam amicos quidem iustos esse propter se eligimus,
& si nihil nobis debeat fore, quamuis apud Indos sint: ini
micos autem propter alterum, ut nihil nobis noceant. Et
VII quod causa boni per se, eo quod per accidēs causa. Quem
admodum uirtus, fortuna: nam illa quidem per se, haec au-
tem per accidens est causa bonorum: & si quid aliud hu-
iusmodi. Similiter autem & in contrario. Nam quod
per se est causa mali, fugibilius est eo quod per accidens,
ut

ut uitium quàm fortuna: nam illud quidem per se malum, fortuna autem per accidens. Et quod simpliciter bonum, VIII *eo quod alicui eligibilius. Vt sanū fieri, quàm incidi. Nam hoc quidem simpliciter bonum: illud autem alicui indigentium incisione. Et quod natura est, eo quod nō natura. Vt* IX *iustitia, iusto: illud enim natura, hoc autem acquisitiuum. Et quod meliori & honorabiliori inest, eligibilius: ut Deo,* X *quàm homini: animæ, quàm corpori. Et quod melioris pro* XI *priū, melius quàm quod peioris. Vt quod Dei, quàm quod hominis: nam secundum communia utrisq;, nihil differunt ab inuicem, proprijs autem alterum alteri differentijs supereminet. Et quod in melioribus, uel prioribus, uel hono-* XII *rabilioribus, est melius. Vt sanitas robore, & pulchritudi-* XIII *ne: nam illa quidem in humidis, & siccis, & (ut simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal. hæc uerò in posterioribus: nam robur in neruis, & oßibus: pulchri-* Pulcritudo *tudo autem membrorum quædam commēsuratio uidetur esse. Et finis ijs quæ sunt ad finem eligibilior uidetur esse.* XIIII *Et duorum, quod propinquius est fini. Et omnino quod* XV *ad uitæ finem, expetibilius, quàm quod ad aliud aliquid: ut* XVI *quod ad felicitatem contendit, quàm quod ad prudentiam: nam quod ad felicitatem contendit, eligibilius. Et poßibile* XVII *impoßibili. Amplius, cùm duo sint effectiua, cuius finis* XVIII *melior, & ipsum melius. Cùm autem sit effectiuum, &* XIX *finis: ex proportione, quando pluri superat finis finem, quàm ille proprium effectiuum. Vt felicitas pluri superat sanitatem, quàm sanitas salubre: quare effectiuum felicitatis, melius sanitate: nam quantum felicitas superat sanitatem, tantum & effectiuum felicitatis, salubre superat: sanitas autem salubre minus superabat, quare plus superat effectiuum felicitatis, salubre: quàm sanitas salubre: quapro-*

pter effectiuum felicitatis, melius sanitate: manifestum igitur, quòd eligibilius effectiuum felicitatis, quàm sanitas:
XX *nam idem plus superat. Amplius: melius est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitijs, iustitia sanitate, & robore: nam illa quidem propter se honorabilium, hæc uerò non propter se, sed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam uerò propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.*

Alij pro eisdem problematis loci. CAP. II.

XXI AMplius, *quando duo aliqua fuerint ualde sibimetipsis similia, & non poterimus præeminentiã aliquã conspicere alterius ad alterum: uidendum ex ijs quæ sequuntur. Nam cum consequens est maius bonum, hoc eligibilius.*
XXII *bilius. Si autem sint consequentia mala: cui consequens minus malum, hoc eligibilius. Nam cum utraq; sint eligẽda, nihil prohibet molestum aliquid sequi: dupliciter autem ab eo quod sequitur consideratio, nam & prius, & posterius sequitur: ut addiscentem ignorare prius, scire autem posterius: melius autem ut plurimum, quod posterius, sequitur: sumendum igitur eorum quæ sequuntur quodcunq;*
XXIII *fuerit utile. Amplius, plura bona paucioribus, uel simpliciter, uel quando altera alteris insunt ut pauciora in pluribus. Instantia, si alicubi alterũ alterius gratia: nihil enim eligibiliora utraq; quàm unum: ut sanum fieri, & sanitas, quàm sanitas, eò quòd sanum fieri propter sanitatem eligimus. Et non bona, bonis nihil prohibet eligibiliora esse, ut felicitatem: & aliud aliquid quod non est bonum, iusti-*
XXIIII *tia & fortitudine. Et eadem cum uoluptate magis, quàm sine uoluptate: & eadem cum indolentia, quàm cum tristi*

tia

tia. Et unumquodq; in quo tempore magis ualet, in hoc XXV
etiam eligibilius. Vt carentia tristitiæ in senectute magis, XXVI
quàm in iuuentute: magis enim in senectute ualet. Secūdùm
hæc autem, & prudētia in senectute eligibilior: nemo enim
iuuenes eligit duces, eò quòd non constat eos prudentes es-
se. Fortitudo autem econtrario: in iuuentute enim magis
necessaria secundùm fortitudinem operatio: similiter au-
tem & in temperantia, magis enim iuuenes quàm senes
concupiscentijs molestantur. Et quod in omni tempore, XXVII
uel in pluribus, utilius. Vt iustitia, & temperantia, forti-
tudine: nam illæ semper, hæc autem aliquando utilis. Et XXVIII
quod cùm omnes haberemus, nihil altero indigeremus,
quàm quod cùm haberemus, indigeremus reliquo. Vt in iu-
stitia, & fortitudine: nam si omnes essent iusti, nihil utilis
fortitudo: si uerò omnes essent fortes, utilis iustitia. Am- XXIX
plius, ex corruptionibus, & abiectionibus, & generatio-
nibus, & sumptionibus, & contrarijs. Quorum enim cor-
ruptiones malæ, ipsa eligibiliora: similiter autem & in ab-
iectionibus, & in contrarijs: nam si abiectio, uel contra-
rium fugibilius est, ipsum eligibilius: in generationibus au-
tem, & sumptionibus, econtrario. Quorum enim sumptio
nes, & generationes eligibiliores, & ipsa quoq; eligibilio
ra. Alius autem locus est, Quod propinquius bono, me- XXX
lius, atque eligibilius. Et quod similius est bono: ut iusti- XXXI
tia, iusto. Et quod meliori eorum est similius, quemad- XXXII
modum Aiacem Vlysse dicunt aliqui meliorem esse, eò
quòd similior est Achilli. Instantia huius est, quòd non ue-
rum sit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus est
Achilles, eadem similiorem esse Aiacem, cùm erit alter
quidem bonus, non similiter autem. Considerandum au-
tem si & in ridiculosioribus sit simile: ut simia homini

quàm equo, cùm non sit similis: non enim est simia melior, similior tamen est homini. Rursum in duobus: si hoc quidem meliori, illud autẽ peiori est similius, erit melius quod meliori est similius. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse, illud autem peiori ualde: ut si Aiax quidem Achilli parũ, Vlysses autem Nestori ualde: ut si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: ut equus asino, &

XXXIII *simia homini. Et quod maximè insigne, eo quod minus tale.*

XXXIIII *Et quod difficilius: magis enim amamus cùm habemus,*

XXXV *quod non est facile adipisci. Et quod magis proprium, eo*

XXXVI *quod communius. Et quod malis incommunius. nam ma-*

XXXVII *gis eligendum quod nulla molestia sequitur, quàm quod se-*

XXXVIII *quitur. Amplius, si hoc illo melius & omnino optimum eo-*

XXXIX *rum quæ in hoc, melius eo quod in altero optimum. Vt si melior est homo quàm equus, & optimus homo, optimo equo melior. Et si optimum optimo melius, & simpliciter hoc illo melius: ut sit optimus homo, optimo equo melior,*

XL *& simpliciter homo, simpliciter equo melior. Amplius, ea quæ uolumus amicos participare, eligibiliora, quàm*

XLI *quæ non. Et quæ ad amicum agere malumus, quàm quæ ad quemlibet, illa eligibiliora. Vt iustè agere, & benefacere, magis quàm uideri: nã amicis benefacere uolumus magis quàm uideri: quibuslibet autem econuerso. Et quæ sunt*

XLII *ex circunstantia necessarijs meliora, aliquando autem & eligibiliora. Melius enim quàm uiuere, bene uiuere: bene autem uiuere est ex circunstantia: ipsum autem uiuere necessarium. Aliquando autem meliora non etiam eligibiliora: non enim si meliora, necessariò quòd eligibiliora: philosophari siquidem melius quàm lucrari, sed non magis eligendum indigenti necessarijs. Ex circunstantia autem est,*

quando

quando existentibus necessarijs, alia quædam adijciuntur bonorum. Ferè autem fortasse eligibilius quod necessarium est: melius autem quod ex circunstantia. Et quod XLIII
non est ab alio exquirere, quàm quod est & ab alio. Qua XLIIII
le sustinet iustitia ad fortitudinem. Et si hoc quidem sine illo eligendum, illud autem sine hoc non. Vt potestas sine prudentia non eligenda, prudentia uerò sine potestate eligenda. Et duorum, si alterum negamus, ut reliquum ui- XLV
deatur nobis inesse: illud eligibilius quod uolumus nobis uideri inesse. Vt laborem diligere nos negamus, ut ingeniosi esse uideamur. Amplius, pro cuius absentia minus in- XLVI
crepandi sunt molestè ferentes, hoc magis eligendum. Et XLVII
pro cuius absentia non molestè ferentem magis increpandum: id eligibilius.

Alij meliorum, eligibiliorumq́ loci. CAP. III.

Amplius, eorum quæ sunt sub eadem specie, quod habet propriam uirtutem, eo quod non habet: utrisq; XLVIII
autem habentibus, quod magis habet, eligibilius. Amplius, XLIX
si hoc quidem facit bonum illud cui adest, illud autem non facit: quod facit, eligibilius. Quemadmodum & calidus quod calefacit, eo quod non. Si autem utrunque facit, quod magis facit, aut quod melius, & principalius facit bonum: ut si hoc quidem animam, illud autem corpus. Amplius au L
tem à casibus, & usibus, & actionibus, & operibus, & hæc ab illis. Sequuntur enim sese inuicem: ut si quod iustè est eligibilius, quàm quod fortiter, & iustitia fortitudine eligibilior: & si iustitia quàm fortitudo eligibilior, & quod iustè, quàm quod fortiter, similiter autem & in alijs. Amplius, si aliquo eodem hoc quidem maius bonum est, LI
illud autem minus: magis eligendum maius, aut si ma-

LII iore maius fuerit alterum. Sed & si duo quædam uno
aliquo sint eligibiliora: quod longè eligibilius, eo quod
LIII minus est eligendum, eligibilius. Amplius, cuius est
superabundantia eligibilior, & ipsum eligibilius. Vt
amicitia, pecunijs: nam eligibilior superabundantia ami
LIIII citiæ, quàm pecuniarum. Et id cuius magis eliget quis
LV ut ipse sibi causa sit, quàm cuius alter. Vt amicos pecunijs.
Amplius, ex appositione si eidem appositum aliquid
quod totum eligibilius facit. Cauere autem oportet ex-
tendere ad ea, in quibus altero quidem appositorum uti-
tur commune, uel alio quolibet modo cooperatiuum est,
reliquo autem non utitur, neque cooperatiuum est: ut ser-
ra, & falce cum arte fabrili: nam eligibilior serra conso-
LVI ciata, simpliciter autem non eligibilior. Rursum si mino-
LVII ri appositum aliquid, quod totum maius facit. Similiter
autem & ex ablatione: quo enim ablato ab eodem, quod
restat est minus: illud maius erit, quod ablatum, reliquum
LVIII minus facit. Et si hoc quidem propter se, illud autem
propter gloriam eligendum. Vt sanitas, pulchritudine: ter
minus autem eius quod est ad gloriam: quod nullo conscio,
LIX non studeret inesse. Et si hoc quidem propter se, & pro-
pter gloriam eligendum: illud autem propter alterum tan
LX tum. Et utrũuis magis propter se honorandum, hoc &
melius, & eligibilius. Honorabilius utiq; fuerit secundùm
se, quod cùm nihil aliud debeat esse, propter se eligimus
LXI magis. Amplius, diuidendũ quoties quod eligendũ est dici-
tur, & quorũ gratia: ut utilis, uel honesti, uel delectabilis.
Nam quod ad omnia, uel ad plura est utile, eligibilius fue
rit eo quod non sic. Si autem eadẽ utrisq; insunt, utri magis
insint considerandum. Vt utrum delectabile, an hone-
stum, an utile magis. Rursum quod propter melius, eli-
gibilius

gibilius. Vt quod propter uirtutem, quàm quod propter delectationem. Similiter autem & in fugiendis. LXII

Nam magis est fugiendum, quod magis impedit uirtutes, ut ægritudo turpitudine: nam & uoluptatis, & eius quod est studiosum esse, prohibentior est ægritudo. LXIII *Amplius ex similitudine monstrari potest fugiendum, & eligendum quod propositum est. Nam minus eligendum huiusmodi, quòd æque & eligeret aliquis & fugeret, altero quod eligendum est tantum. ad se inuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum est) faciendum.* LXIIII

De eligendis, & fugiendis, documenta, & loci communes.

CAPVT IIII.

Idem autem loci utiles, & ad demonstrandum quoduis eligendum, & fugiendum. Nam auferre solum eam oportet (quæ ad alterum est) præeminentiam: si enim quod honorabilius, eligibilius: & honorabile eligendum: & si quod utilius, eligibilius: & utile eligendum. similiter autem & in alijs quæcunque huiusmodi habent comparationem. In aliquibus autem statim secundum eam, quæ ad alterum est, comparationem: & quod eligendum utrunque, uel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus: nam quod natura bonum, manifestum quoniam eligendum est. Sumendum autem quàm maximè uniuersales locos de eo, quod est magis & minus: nam sic sumpti, ad plura utiles erunt. Fieri autem potest ut eorum qui dicti sunt, quosdam uniuersales magis quis faciat parum transmutans secundum appellationem. Vt quod natura tale, eo quod non natura tale, magis tale. Et si hoc quidem facit, illud autem non facit quod habet tale cuicunq; Documētum primum. Vniuersales loci. I II

inſit:magis tale quod interdum facit tale quàm quod non
III facit. Si autem utrunque facit, quod magis facit tale.
IIII Amplius, ſi eodem aliquo, hoc quidem magis:illud autem
V minus tale. Et ſi hoc tali magis tale, illud uerò non tali
VI tale:manifeſtum quoniam primum magis tale. Amplius,
VII ex additione:ſi eidem additum, aliquod totum magis tale
VIII facit. Aut ſi ei quod minus eſt tale additũ totum magis tale
IX facit. Similiter autem & ex ablatione:nam quo ablato reliquis reliquum, minus tale, ipſum magis tale. Et quæ contrarijs ſunt impermiſtiora,magis talia. Vt albius quidem nigro impermiſtius. Amplius, præter ea quæ di-

Documētum

III cta ſunt prius, quod magis ſuſcipit propriam propoſiti rationem. Vt ſi albi eſt ratio color diſgregatiuus uiſus:albioris eſt, color magis diſgregatiuus uiſus. Si autem particulariter,& non uniuerſaliter problema ponatur,primum quidem dicti uniuerſaliter conſtructiui, uel deſtructiui loci omnes utiles. Vniuerſaliter enim interimentes,uel conſtruentes,& particulariter monſtramus: nam ſi omni ineſt, & alicui: & ſi nulli ineſt,nec alicui.

IIII Maximè autem opportuni,& communes loci,qui ſunt ex oppoſitis, & coniugatis, & caſibus. Nam ſimiliter probabile eſt exiſtimare, ſi omnis uoluptas bonum, & triſtitiam omnem malum eſſe: & ſi aliqua uoluptas bonum,& triſtitiam aliquam eſſe malum. Item ſi aliquis ſenſus non eſt poteſtas, & inſenſibilitas quædam non eſt impotentia,& ſi quoddam opinatum diſciplinatum,opinio quædam diſciplina:rurſum ſi aliquod iniuſtorum bonum, & iuſtorum aliquod malum: & aliquod eorum quæ iniuſtè, malum, & aliquod eorum quæ iniuſtè bonum: & ſi quoddam delectabile fugiendum, & delectatio quædam fugienda: ſecundum hæc autem & ſi ali-

quod

quod delectabile utile, delectatio quædam utilis. Et in V
corruptiuis autem, & generationibus, & corruptionibus similiter. Nam si aliquod corruptiuum delectationis uel disciplinæ bonum est, erit quædam delectatio, uel disciplina malorum: similiter autem & si corruptio quædam disciplinæ bonorum, uel generatio malorum erit quædam disciplina malorum. Vt si obliuisci quæ quis turpia egit bonorum est, uel reminisci malorum: erit scire quæ quis turpia egit, malorum similiter autem & in alijs: in omnibus enim similiter probabile. Amplius, VI
ex eo quod est magis & minus, & similiter: si enim magis quidem eorum quæ sunt ex alio genere aliquid tale, illorum autem nihil est: neque quod dictum est erit tale.

Vt si magis quidem disciplina quædam bonum, quàm uoluptas: nulla autem disciplina bonum, nec uoluptas bonum erit: & ex eo quod est similiter quidem & minus eodem modo. Nam erit & interimere, & construere: ueruntamen ex eo quod est similiter, utraque: ex minus autem construere solum, destruere autem non: si enim similiter potestas quædam bonum, & disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: si autem nulla potestas bonum, nec disciplina: si autem minus quædam potestas bonum, quàm disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: at uerò si nulla potestas bonum, non necesse est & disciplinam nullam esse bonum: manifestum igitur quoniam construere solum ex eo quod minus, est. Non solum autem ex alio genere est VII
destruere, uerùm & ex eodem: dum sumit quis quod maximè tale est. Vt si positum est disciplina quædam bonum, ostendatur autẽ quoniam prudentia non bonum, nec alia ulla erit, quia nec quæ maximè uidetur. Amplius, ex VIII
suppo

*ſuppoſitione ſimiliter poſtulantem ſi uni, & omni ineſſe,
uel non ineſſe. Vt ſi hominis anima immortalis, & alias: ſi
autem hæc non, nec alias. Si igitur ineſſe alicui poſitum
eſt, oſtendendum quoniam alicui non ineſt: nam conſe-
quetur per hypotheſim nulli ineſſe: ſi autem alicui non
ineſſe poſitum eſt, oſtendendum quoniam ineſt alicui:
nam & ſic conſequetur omnibus ineſſe. Manifeſtum
igitur eſt quòd qui hypotheſi utitur, facit problema uni-
uerſale, particulariter poſitum: nam particulariter con-
fitentem uniuerſaliter poſtulabit confiteri, eò quòd uni,
IX & omni ſimiliter poſtulauerit ineſſe. Cùm autem in-
definitum eſt problema, uno modo deſtruere contingit.
Vt ſi dixerit uoluptatem bonum eſſe, uel non bonum, &
nihil aliud quicquam determinauerit: nam ſi aliquam uo-
luptatem dixerit bonum eſſe, oſtendendum uniuerſali-
ter quòd nulla, ſi debeat interimi propoſitum: ſimiliter
autem & ſi aliquam dixerit uoluptatem non eſſe bonum,
oſtendendum uniuerſaliter quòd omnis, aliter uerò non
contingit interimere: nam ſi oſtenderimus quoniam eſt
quædam uoluptas bonum, uel non bonum, nondum interi-
mitur propoſitum. Manifeſtum igitur quoniam interi-
X mere quidem uno modo dicitur. Conſtruere autem
dupliciter: ſiue enim uniuerſaliter oſtenderimus, quòd o-
mnis uoluptas bonum, ſiue quòd eſt quædam uoluptas bo
num, oſtenſum erit quod propoſitum eſt. Similiter au-
XI tem & ſi oporteat diſſerere quòd eſt quædam uoluptas
non bonum: ſi oſtenderimus quòd nulla bonum, uel quòd
quædam non bonum, oſtendentes erimus utrunque &
uniuerſaliter, & particulariter, quòd eſt quædam uolu-
ptas non bonum. Cùm autem determinata fuerit poſi-
XII tio, dupliciter interimere erit. Vt ſi ponatur alicui qui-
dem*

dem inesse uoluptati bonum esse, alicui autem non inesse: nam siue omnis ostendatur uoluptas bonum, siue nulla, interemptum erit propositum. Si autem unam solam uoluptatem posuerit bonum esse, tripliciter contingit in- XIII
terimere. Nam ostendentes quòd omnis, uel nulla, uel quòd plures quàm una bonum, interimentes erimus quod propositum est. In pluribus uerò positione determinata (ut quòd prudentia sola est uirtutum scientia) quadru- XIIII
pliciter est interimere. Nam ostenso quòd omnis uirtus scientia, uel quòd nulla, uel quòd & alia aliqua ut iustitia, uel quòd eadem prudentia non scientia, interemptum erit propositum. Vtile autem & inspicere in singularibus, in quibus inesse aliquid uel non, dictum est: quem- XV
admodum in uniuersalibus problematibus. Amplius autem & in generibus inspiciendum, diuidenti secundum XVI
species usque ad indiuidua, sicut prius dictum est. Nam si omni appareat inesse, siue ulli multa proferenti: postulandum uniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. Amplius, in quibus poßibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nul- XVII
lum horum inest. Vt quòd tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam si nulla earum inest tempori, manifestum quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem & quòd anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam si anima neque impar, neque par, manifestum quòd non est numerus: ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum.

FINIS.

ANGELI POLITIANI
IN IIII. LIBRVM TOPIC.
ARGVMENTVM.

Libro quarto genus agitur, ubi cognata inſpicis omnia, an ſit de quo non dicatur. De quo ut accidens, an poſsit & non ineſſe, an ſit in eadem diuiſione genus & ſpecies: an capiat eius partem genus, quod ſit in genere: an propoſita ſpecies alicui uerè competat, cui genus ipſum non competat: an quod poſitum ſit in genere, nullius ſpecici ſit particeps. an ſit genere amplius: an ex æquo ſpecies dicatur, & genus: an ſpecie quippiam differat, cuius aut non ſit illud, aut non uideatur genus. an aliud eiuſdem ſit generis. quod nec contineat genus, nec contineatur: an ſuperiora omnia genera de ſpecie dicãtur, qua quid eſt: an genus, uel ipſum, uel ſuperius ſpecici ſit particeps. an ſi ſpecies, ut quid etiã genus, imo uerò genera ut quid prædicentur. an rationes generũ ſpecici congruant, aut omnino his quæ partem ſpecici capiunt. an in genere poſita differentia ſit, an & ſpecies: an in ſpecie differentia, an in differentia genus, an dictum genus, ut differẽtia: an ut data ſpecies eſt, nulla de his differentia dicatur, quæ ſunt generis. an prius natura ſpecies. an abeſſe poſsit aut genus, aut differẽtia. an quòd genere ſitum particeps alicuius, aut ſit, aut eſſe poſsit, quòd generi ſit contrarium. an ſpecies alicuius particeps, quod competere his poſsit, quæ ſub genere ſunt. an ſint æquiuoca ſpecies & genus. an eſſe aliqua nequeat propoſiti generis ſpecies. an dictum tralatione genus. an aliquid ſpecici contrarium. an in contrario contrarium: an quod generi contrarium, nullo ſit in genere, ſed ipſum ſit genus: an genus & ſpecies alicui contraria ſint. cum ſit alterius tantum medium. uel ſi utriuſq;, tamen alterius diſsimile. an medium quoque in eodem genere, an alicui cõtrarium genus, ſpecies nulli. an medium aliquod in propoſito genere. an aliquid generi contrarium. an in caſibus, & ſerie, & æqualiter ſe habentibus, & generationibus, generantibus, corrumpentibus ex æquo ſequatur. An priuatio ſpecici opponatur. An & generi ſui ſit negatio. an ad aliquid, an non ad idem dicatur, ut ſpecies, & ut genus. uel ut genus, & quæ ſub genere. an itidem genus & ſpecies dicatur in caſibus. an quæ ſimiliter ad aliquid dicuntur, non ſimiliter recurrant, an

non ad æqualia genus dicatur, & species. an contrapositi contrapositũ genus. an quæ ad aliquid, partim necessaria, partim secus. an in actu habitus, aut contra, an habitus in consequenti, sed potestate. an temere quod sequitur, acceptũ ut genus. an utrunq; in eodem aliquo. an quadantenus species generis particeps: an totũ in parte sumptũ. an in potestate aut poßibili. an quod in duobus generibus, aut pluribus in altero positum. an genus ut differentia expositũ uel contrà. an affectio, uel in affecto, uel pro affecto capiatur. an in subiecta specie redditũ genus, an è cõtrariis, quod melius, aut quod æque bonũ, deteriore in genere ponatur. Specta & magis & minus, siue sit siue appareat, & an de quo genus dicitur, non sit inter species. Distingue à genere differentiam. nam & amplius est, & quã quid dicitur. Concreta, abstracta, comitantia peruide.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER QVARTVS.

Problematum generis aliquot loci. CAP. I.

POST *hæc autem de ijs, quæ ad genus, & proprium, inspiciendum. sunt autem hæc elementa eorum, quæ sunt ad terminos, & his ipsis rarò considerationes fiunt disputantibus.* Primus locus. *Si ergo ponatur genus alicuius existentium, primùm quidem inspiciendum ad omnia, quæ cognata sunt ei, quod dicitur, si de alio non prædicatur: quemadmodum est in accidente. Vt si uoluptatis, bonum ponatur genus: si aliqua uoluptas non bonum. Nam si hoc, manifestum est quoniam non genus bonum uoluptatis: nam genus de omnibus quæ sunt sub ipso speciebus prædicatur.* Deinde II *si non in eo quod quid est prædicatur: sed ut accidens. Quemadmodum album, de niue: de anima, à seipso agitatum.*

tatum. Neque enim nix idipsum quod est, album: quapropter non est genus album niuis: neque anima idipsum quod est, agitatum: nam accidit ei moueri, quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans esse. Amplius, agitatum non quid est, sed quid faciens, uel patiens significare uidetur: similiter autem & album, non enim quid est nix, sed quale quid est indicat: quare neutrū
III *horum in eo quod quid est prædicatur.* Maximè autem *in accidentis definitione inspiciendum, si aptatur ad dictum genus.* Vt ad quæ nunc dicta sunt: contingit enim *quippiam mouere seipsum, & non: similiter autem & album esse, & non: quare neutrum horum genus, sed accidens, eò quòd accidens dicimus, quod cōtingit idem inesse*
IIII *alicui, & non.* Amplius, *si non in eadem diuisione est genus, & species: sed hæc quidem substantia, illud autem quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autē quale.* Vt *nix quidem, & cygnus substantia, album autem non substantia, sed quale: quare nō est genus album niuis, neq; cygni: rursum disciplina quidem ad aliquid, bonum autem, & pulchrum quale: quare non est genus pulchrum, uel bonū disciplinæ: nam genera eorum quæ sunt ad aliquid, & ipsa ad aliquid, oportet esse: ut in duplici. etenim multiplex est genus duplicis, & ipsum eorum quæ sunt ad aliquid est.* Vt *uniuersaliter autem dicatur, in eadem diuisione oportet genus esse speciei: nam si species substantia, & genus: & si quale quippiam species est, & genus quale quippiam: ut si album quale quippiam, & color. Similiter*
V *autem & in alijs.* Rursum, *si necesse fuerit, uel si contigerit genus participare quod positum est in genere.* Terminus *autem eius quod est participare, est suscipere participati rationem: manifestum igitur quoniam species*

quidem

quidem participant genera: genera autem species non. nam species suscipit generis rationem: genus autem speciei non: considerandum igitur si participat, uel contingit aßignatum genus participare speciem: ut si quis entis, uel unius, genus quippiã aßignauerit, accidet enim genus, participare speciem: nam de omnibus quæ sunt, ens, & unum prædicantur: quare & ratio eorum. Amplius, *si de aliquo aßignata species uera est, genus autem non.* Vt *si ens, aut scibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabitur: multa enim non entia, opinabilia sunt. at quòd ens, uel scibile non prædicatur de non ente, manifestum: quare non est genus ens, neq; scibile, opinabilis:* VI
» *nam de quibus species prædicatur, & genus oportet prædicari.* Rursum, *si nullam specierum contingit participare quod positum est in genere.* Nam *impoßibile est participare genus, quòd nullam specierum participat, nisi aliqua secundùm primam diuisionem specierum sit: illæ autem genus solum participant: si igitur motus, genus uoluptatis ponatur, considerandum si neq; corruptio, neq; alteratio uoluptas, neq; ullus reliquorum (qui aßignari solent) mòtuum: manifestum enim quoniam nullam specierum participabit, quare neq; genus, eò quòd necessarium est quod genus participat, & specierum aliquam participare: quare non erit species motus uoluptas, neq; indiuiduorum, neque eorum quicquam quæ sub specie motus sunt: nam &* VII
» *indiuidua participant speciem, & genus: ut quidam homo, & hominem participat, & animal.* Amplius, *si de pluribus dicitur quàm genus, quod in genere positum est.* Vt *opinabile, quàm ens: nam & ens, & non ens, opinabile: quare non erit opinabile species entis: de pluribus enim semper genus, quàm species prædicatur.* Rursus, *si de* VIII IX

A *æqua*

æqualibus genus & species dicuntur. Vt si eorum quæ omnia consequuntur, hoc quidem species, illud autem genus ponatur: quemadmodum ens, & unum: omne enim ens, & unum: quare neutrũ neutrius genus, eò quòd de æqualibus dicuntur. Similiter autem & si primum, & principium ad se inuicem ponantur: nam & principium, primum: & primum, principium: quare aut utraque quæ dicta sunt idem sunt, aut neutrum neutrius genus. Elementum autem est ad omnia huiusmodi, quòd de pluribus genus quàm species, & differentia dicitur: de paucioribus enim, etiam differentia dicitur quàm genus.

X *Videndum autem & si alicuius indifferentium specie nõ sit genus quod dictum est genus, uel non uideatur. Construenti autem si est alicuius: idem enim omnium indifferentium specie genus: si igitur unius monstretur, manifestum quoniam omnium: & si unius non, manifestum quoniam nullius: ut si quis insecabiles ponens lineas, indiuisibile genus earum dicat esse: nam linearum habentium diuisionem non est quod dictum est, genus, cùm sint indifferentes secundùm speciem: indifferẽtes enim sibi inuicem secundùm speciem, rectæ lineæ omnes.*

De genere, loci alij. CAP. II.

XI *Considerandum autem, & si quod aliud genus est assignatæ speciei, quod neq; continet aßignatum genus, neq; sub illo est. Vt si quis iustitiæ scientiam ponat genus: est enim uirtus genus, & neutrum generum, reliquum continet: quare non erit scientia genus iustitiæ. Videtur enim, quando species una sub duobus generibus est, alterum ab altero contineri. Habet autem dubitationem in quibusdam quod huiusmodi est: nam uidetur quibusdam prudentia, & uirtus, & scientia esse, & neutrum genus à neu*

à neutro contineri:non tamen ab omnibus conceditur prudentiam scientiam esse. Si igitur quis admittat quod dictũ est uerum esse,attamen subalterna,uel sub eodem ambo fieri,quæ eiusdem sunt genera necessarium uidebitur esse, quemadmodum & in uirtute & in scientia accidit: utraque enim sub eodem genere sunt:nam utrunque eorum habitus,& dispositio est. Considerandum igitur si neutrum est in aßignato genere.Si enim neq; subalterna sunt genera,neq; sub eodem ambo,non erit quod aßignatum est genus. XII Considerandum autem & genus aßignati generis, & sic semper superius genus, si omnia prædicantur de specie,& si in eo quod quid est prædicantur. Nam omne superius genus predicari oportet de specie in eo quod quid est:si ergo alicubi dissonet,manifestum quoniam non est genus,quod aßignatum est. XIII Rursum, si genus participat speciem,uel ipsum,uel aliquod superiorum generum. Nam nullum superiorum participat quod inferius est. XIIII De struenti igitur quemadmodũ dictum est utendũ, astruenti autẽ si cõfiteatur quidẽ inesse speciei quod dictũ est genus, at ut genus insit dubitetur,sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est de specie prædicari. Vno enim in eo quod quid est prædicato,omnia & superiora illius, & inferiora si prædicantur de specie, in eo quod quid est prædicabuntur:quare & aßignatum genus in eo quod quid est prædicabitur: quòd autem uno in eo quod quid est prædicato,omnia etiam reliqua (si prædicantur) in eo quod quid est prædicabuntur,per inductionem sumendum.Si autem simpliciter inesse dubitetur aßignatum genus,non sufficit ostendere aliquod superiorum generum in eo quod quid est de specie prædicari:ut si ambulationis genus quispiam aßignauit latione, non sufficit

ostendere quòd motus est ambulatio, ad ostendēdum quòd latio est eo quòd & alij motus sunt: sed ostēdendum quòd nullum participat ambulatio eorum quæ sunt secundùm eandem diuisionem, nisi lationem: nam necesse est quod genus participat, & specierum aliquam participare secundùm primam diuisionem: si enim ambulatio neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participet, manifestum quoniam lationem participabit: quare erit genus latio, ambulationis.

XV *Rursum, de quibus species quæ posita est ut genus prædicatur, considerandum si & aßignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem prædicatur de quibus & species: similiter autem & si omnia quæ supra genus sunt. Nam si alicubi dissonat, manifestum quoniam non est genus quod aßignatum est: si enim esset genus, omnia & superiora illius, & ipsum, in eo quod quid est prædicarentur de ijs, de quibus & species in eo quod quid est prædicatur: destruenti igitur utile si non prædicetur genus in eo quod quid est de quibus & species prædicatur: astruenti autem si prædicetur in eo quod quid est, utile: accidet enim genus & speciem, de eodem in eo quod quid est prædicari: quare & idem sub duobus generibus fit: necesse est igitur subalterna genera esse. Si igitur ostendatur quod uolumus genus astruere non esse sub specie, manifestum quoniam species sub hoc erit: quare ostensum erit quoniam genus hoc.*

XVI *Considerandæ autem & rationes generum, si aptantur ad aßignatam speciem, & ad participantia speciem. Necesse est enim generum rationes prædicari de specie, & de ijs quæ participant speciem: si igitur in aliquo dissonet, dilucidum quoniam non est genus quod aßignatum est.*

XVII *Rursus, si diffe-*

differentiam ut genus aßignauit. Vt si immortale, genus Dei: nam differentia est animalis immortale, eò quòd animalium alia mortalia, alia immortalia: manifestum igitur quoniam peccant, nullius enim differentia, est genus. Quod autem hoc uerum, manifestum: nulla enim differentia significat quid est: sed magis quale quid: ut greßibile, & bipes. Et si differentiam in genere posuit XVIII *tanquam speciem.* Vt imparem quidem numerum: *differentia enim numeri impar, & non species est. neque uidetur participare differentia genus: nam omne quod participat genus, uel species, uel indiuiduum est: differentia autem neq; indiuiduum, neque species: manifestum igitur quoniam non participat genus differentia, quare neque impar species erit, sed differentia, quoniam non participat genus.* Amplius, si genus in specie posuit. Vt contiguita- XIX *tatem idipsum quod est continuitatem: aut mixturam idipsum quod est temperamentum: aut (ut Plato definiuit) lationem, secundùm locum mutationem: non enim necessarium contiguitatem continuitatem esse, sed econuerso, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum continuatur, sed quod continuatur, contiguum est: similiter autem & in alijs: nam neq; mixtura omnis, temperamentum: nam siccorum mixtura, non est temperamentum: neque secundùm locum mutatio omnis, latio: nam ambulatio non uidetur latio esse: penè enim in* Latio quid. *ijs quæ inuoluntariè locum ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifestum autem quoniã & de pluribus species dicitur quam genus in aßignatis, cùm oporteat econtrario fieri.* Rursum, si diffe- XX *rentiam in specie posuit.* Vt immortale idipsum quod est, Deum: *nam accidit de æqualibus, aut pluribus quam spe-*

ciem dici: differentia enim semper de æqualibus, aut de pluribus quàm species dicitur. Amplius, si in differentia
XXI *genus posuit. Vt colorem idipsum quod est congrega-*
XXII *tiuum: aut numerum quod impar. Et, si genus ut differentiam dixit. Poßibile est enim aliquem, talem suscipere positionem, ut temperantiæ, misturam differentiam: aut lationis, secundùm locum mutationem: inspiciendum autem omnia quæ sunt huiusmodi, per eadem: communicant enim loci: de pluribus enim genus quàm differentiam oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem assignato, neutrum eorum quæ dicta sunt, poßibile est accidere: nam & de paucioribus dicetur, & participabit ge-*
XXIII *nus differentiam. Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de aßignata specie, nec genus prædicabitur. Vt de anima, neq; impar, neque par prædicatur: quare*
XXIIII *nec numerus. Amplius, si prius est natura species, & si-*
XXV *mul interimit genus. Videtur enim contrarium. Amplius, si contingit relinquere dictum genus, uel differentiam (ut animam, moueri, opinionem: uerum, & falsum) neutrum erit dictorum genus uel differẽtia. Videtur enim genus & differentia sequi quandiu fuerit species.*

De genere, loci alij. CAP. III.

XXVI *INspiciendum autem & si quod in genere positum est, participat aliquid contrarium generi, aut si contingit participare. Nam idem contraria simul participabit, eo quòd ipsum, genus quidem nunquam relinquit: participat*
XXVII *autem & contrarium, aut contingit participare. Amplius, si quippiam cómmunicat species, quod impoßibile est omnino inesse ijs, quæ sunt sub genere. Vt si anima uitæ communicat, numerorum autem nullum poßibile est uiue-*
XXVIII *re, non erit species numeri anima. Considerandum autem*

& si

& si æquiuoca sit species generi elementis utenti, ijs quæ dicta sunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & species. Quoniam inspiciendum autem omnis generis plures XIX species, inspiciendum si non contingit alteram speciem esse dicti generis. Nam si non est, manifestum quoniam non erit genus omnino, quod dictum est. Considerandũ etiam XXX est si quod translatitiè dictum est, ut genus aßignauit. Vt temperantiam consonantiam. nam omne genus propriè de speciebus prædicatur: consonantia uerò de temperantia non propriè, sed translatitiè: omnis enim cõsonantia in sonis. Amplius, si sit contrarium speciei aliquid, considerandum. Est autem multipliciter consideratio. Primum XXXI quidem si in eodem genere contrarium speciei, cùm non sit contrarium generi: oportet enim contraria in eodem genere esse, si nihil sit contrarium generi. Cùm autem est XXXII contrarium generi: considerandum si contrarium in contrario. Necesse est enim contrarium in contrario esse, si sit contrarium quidem generi. manifestũ autem est unumquodq; eorum, per inductionem. Rursum si omnino in XXXIII nullo genere quod speciei est contrarium, sed ipsum genus. Vt bonum: nam ipsi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, sed ipsum genus, quemadmodum in bono & malo accidit: neutrum enim horum in genere sed utrunq; eorum genus. Deinde considerandum XXXIIII si contrarium est alicui & genus, & species & horum quidem est aliquid medium, illorum autem non. Nam si generum est aliquid medium, & specierum: & si specierum, & generum: ut in uirtute, & uitio: & iustitia, & iniustitia: utrumq; enim est aliquid medium. Instantia huius, quoniam sanitatis & ægritudinis nihil est medium: mali autem & boni aliquod medium. Amplius, si est XXXV

quidem aliquid utrisq; medium & speciebus, & generibus: non similiter autem, sed horum quidem secundum negationem, illorum verò ut subiectum. probabile enim similiter & in utrisq;. Ut in uirtute & in uitio, iustitia, & iniustitia: utrisq; enim secundùm negationem medium. Amplius, quando non est contrarium generi, considerandum non solum si contrarium in eodem genere, sed & medium. In quo enim extrema, & medium, ut in albo & nigro: nam color genus & horum, & mediorum colorum omnium.

XXXVI *Instantia, quoniam defectus quidem & superabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre autem cùm sit medium horum, non in malo, sed in bono est.*

XXXVII *Considerandum etiam, si genus quidem contrarium est alicui, species autem nulli. Nam si genus est cõtrarium alicui, & species: quemadmodum uirtus & uitium, & iustitia & iniustitia: similiter autem & in alijs consideranti, manifestum uidetur esse.*

XXXVIII *Instantia, in sanitate & ægritudine: simpliciter enim sanitas ægritudini contraria: aliqua autem ægritudo, cùm sit species ægritudinis, nulli contrarium: ut febris & ophthalmia, & unumquodq; aliorum. Interimenti igitur tot modis inspiciendum: si enim non insint quæ dicta sunt, manifestum autem nõ esse genus quod aßignatum est. Construenti uerò tripliciter: primùm quidem si contrarium speciei sit in dicto genere, cùm non sit contrarium generi. Nam si contrarium in hoc, manifestum quoniam & quod propositum est.*

XXXIX *Amplius, si medium in*

XL *dicto genere. Nam in quo medium, & extrema. Rursum si sit & contrarium quidem generi, considerandum est & si contrarium in contrario. Nam si sit, manifestum quòd & propositum in proposito.*

De genere, loci alij. CAP. IIII.

Rursum

RVrſum in caſibus,& coniugatis,ſi ſimiliter ſequuntur: & interimenti, & conſtruenti. Simul enim XLI uni,& omnibus inſunt,uel non inſunt:ut ſi iuſtitia ſcientia quædam, & iuſtè ſcienter,& iuſtus ſciens: ſi autem horum aliquid non ineſt, nec reliquorum ullum. Rurſum,in ijs quæ ſimiliter ſe habent ad inuicem. Vt delectabile ſimiliter ſe ad uoluptatem,& utile ad bonum,utrunque enim utriuſque effectiuum: ſi igitur uoluptas quiddam bonum, & delectabile quiddam utile erit: manifeſtum enim quoniam boni erit effectiuum, eò quòd uoluptas bonum. Similiter autem & in generationibus, & XLIII corruptionibus. Vt ſi ædificare eſt operari, ædificaſſe, operatum eſſe: & ſi diſcere eſt reminiſci,& didiciſſe,recordatum eſſe:& ſi diſſolui eſt corrumpi, & diſſolutum eſſe, corruptum eſſe,& diſſolutio, corruptio quædam.

Et in generatiuis uerò, & in corruptiuis, ſimiliter & XLIIII in potentijs, & uſibus, & omnino ſecundum quamlibet ſimilitudinem & interimenti,& conſtruenti inſpiciendũ, quemadmodum in generatione, & corruptione diximus.

Nam ſi corruptiuum diſſolutiuum,& corrumpi diſſolui:& ſi generatiuum eſt effectiuum,& generari fieri,& generatio factio:ſimiliter & in potentijs,& uſibus,& omnino ſi potentia diſpoſitio,& poſſe,diſponi:& ſi alicuius uſus eſt actus:& uti agere,& uſum eſſe,egiſſe. Si au- XLV tem ſit priuatio id quod opponitur ſpeciei, duobus modis eſt interimere. Primum quidem ſi aſsignato genere eſt oppoſitum. Aut enim ſimpliciter in nullo genere eodem priuatio,aut non in ultimo:ut ſi uiſus in ultimo genere eſt, ſenſu: cæcitas non erit ſenſus. Secundo autem, ſi & generi & ſpeciei opponitur priuatio, non eſt autem oppoſitum in oppoſito:nec quod aſsignatum eſt, in aſsignato

XLVI erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum est, utendum. Construenti autem uno modo: nam si oppositum in opposito, & propositum in proposito erit. Vt si caecitas insensibilitas quaedam, & uisus sensus. Rursum, in ne-
XLVII gationibus considerandum econuerso: quemadmodum in accidente dicebatur. Vt si delectabile quod bonum: quod non bonum non delectabile: nam si non ita se habet, erit contrà, non bonum delectabile: at impossibile est, si bonum genus est delectabilis, esse quicquam non bonū delectabile: nam de quibus genus non praedicatur, nec specierum ulla: & construenti etiam similiter inspiciendum, nam si non bonum, non delectabile, delectabile bonum:
XLVIII quare genus bonum delectabilis. Si autem sit ad aliquid species, considerandum si & genus ad aliquid. Nam si species ad aliquid, & genus: ut in duplici, & multiplici:
XLIX utrunque enim ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non necessario & species. Nam disciplina ad aliquid: grammatica autem non. An nec quod prius dictum est uerum uidebitur? nam uirtus ipsum quod bonū, & ipsum quod honestum: & uirtus quidem ad aliquid, bonum ue-
L rò & honestum non ad aliquid, sed qualia. Rursum, si non ad idem dicitur species: & secundum se, & secundum genus. Vt si duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici: si autem non, non erit multi-
LI plum genus dupli. Amplius, si non ad idem & secundum genus dicitur, & secundum omnia genera. Nam si duplum dimidij multiplum est, & abundans dimidij dicetur, & simpliciter secundum omnia superiora genera ad dimidium dicetur. Instantia: quod non necesse est secundum se, & secundum genus ad idem dici: nam scientia scibilis dicitur: habitus autem & dispositio non scibilis, sed animae.

animæ. Rursum, si similiter dicitur genus, & species secundum casus. ut si alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur: nam ut species, & genus, uelut in duplo, & in superioribus: alicuius enim & duplum, & multiplum: similiter autem & in scientia, alicuius enim & hæc, & genera: ut dispositio, & habitus. Instantia autem quòd aliquoties non sic: nam differens, & contrarium alicui, diuersum autem cùm sit genus horum, non alicui, sed ab aliquo: diuersum enim dicitur ab aliquo. Rursum, si similiter ad aliquid secundum casus dicta, non similiter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: utrunque enim horum alicuius: & idem etiam secundum conuersionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & sub multiplum. Similiter autem & in disciplina, & opinione: nam & hæ alicuius, & conuertitur: similiter & disciplinatum, & opinabile alicuius: si igitur in aliquo non similiter conuertitur, manifestum est non esse genus alterum alterius. Rursum, si non ad æqualia species, & genus dicitur. Similiter enim, & æqualiter utrunque uidetur dici, quemadmodum in dono & datione: nam & donum alicuius alicui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur: est autem datio genus doni, nam donum, datio est irreddibilis. In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici: nam duplum alicuius duplum, abundans autem & maius alicuius & aliquo: omne enim abundans, & maius aliquo abundat, & alicuius abundat: quare non sunt genera quæ dicta sunt dupli, eò quòd non ad æqualia dicuntur speciei, aut non uniuersaliter uerum, ad æqualia speciem & genus dici. Videndum autem & si oppositi, est oppositum genus. Vt si dupli multiplum, & dimidij submultiplum: oportet enim oppositum oppositi genus esse: si

LII · LIII · LIIII · LV

igitur

igitur ponat aliquis scientiam idipsum quod est, sensum: oportebit & scibile id quod est sensibile esse, sed non est: non enim omne scibile, sensibile: nam intelligibilium, quædam scibilia. quare non est genus sensibile, scibilis: si autem
LVI *hoc non, neque sensus scientiæ. Quoniam autem eorum quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex necessitate in eis, aut circa ea sunt ad quæ dicuntur (ut dispositio, & habitus, & commensuratio: in alio enim nullo possibile est esse quæ dicta sunt, quàm in eis ad quæ dicuntur) alia autem non necesse est quidem in eis esse ad quæ dicuntur: contingit autem (quemadmodum scibile est in anima: nihil enim prohibet sui scientiam habere animam, non necessarium autem: poßibile est enim & in alio esse hanc eandem) alia uerò simpliciter non contingit in eis esse ad quæ dicuntur (ut contrarium in contrario: neq; scientiam scibili nisi sit scibile anima, uel homo) considerare igitur oportet si quis*
LVII *in genere ponat quod tale est, in non tali. Vt si memoriam immansionem scientiæ dicat: nam omnis immansio in mente, & circa illud: quare & scientiæ immansio, in scientia. memoria igitur in scientia, eò quòd immansio, scientiæ est: hoc autem non contingit: memoria enim omnis in anima. Est autem qui dictus est locus & accidens communis: nihil enim refert, memoriæ genus immansionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam si quouis modo est memoria, immansio scientiæ, eadem aptabitur de ipsa ratio.*

De re eadem, loci alij. CAP. V.

LVIII *Rursum, si habitum in actu posuit, aut actum in habitu, non est genus quod tale est. Vt si sensum, motum per corpus: nam sensus habitus, motus autem actus. Similiter autem & si memoriam habitum cōtentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, sed magis actus.*

Pec

Peccant autem & qui habitum in cõsequentem potentiam ordinant. Vt mansuetudinem, continentiam iræ: & fortitudinem, & iustitiam, timorum, & lucrorum continentiam: nam fortis, & mansuetus, perturbatione uacans dicitur: cõtinens autem qui perturbatur, sed non ducitur: fortasse igitur talis potentia sequitur utrunq;, ut si perturbetur, non ducatur: uerùm continere nõ hoc est, hunc quidem fortem, illum autem mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil. LIX *Aliquoties autem & quod sequitur, quouis modo ut genus ponunt. Vt tristitiam, iræ: & opinionem, fidei: utraq; enim prædicta sequuntur quidem quodam modo aßignatas species. neutrum autem eorum genus est: nam qui irascitur, contristatur: priore in eo tristitia facta. nõ enim ira tristitiæ, sed tristitia iræ causa est: quare simpliciter ira non est tristitia. Secũdum autem hæc, neque fides opinio: cõtingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere: non contingere autem hoc, si fides esset species opinionis: non enim contingit idem amplius permanere, si ex specie omnino permutatum sit: quemadmodum nec idem animal quandoq; hominem esse, & quandoq; non. Si quis autem dicat ex neceßitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio & fides dicetur: quare neque sic erit genus: de pluribus enim oportet dici genus.* LX *Videndum autem & si in aliquo eorum nata sint utraque fieri. In quo enim species, & genus: ut in quo album, & color, & in quo grammatica, & disciplina: si igitur uerecundiam timorem dixit, aut iram, tristitiam, non accidit in eodem speciem & genus esse: nam uerecundia quidem in rationali, timor in irascibili, at tristitia in concupiscibili: nam in hoc & uoluptas, ira autem in irascibili: quare non sunt genera, quæ aßignata sunt, eò* LXI

quòd

quòd non in eodem cum speciebus nata sunt fieri: similiter autem & si amicitia in concupiscibili, non erit uoluntas quædam: omnis enim uoluntas in rationali. Vtilis autem hic locus & ad accidens, & id cui accidit: in eodem enim accidens, & cui accidit: quare nisi in eodem uideatur, ma
LXII *nifestum quoniam non accidit.* Rursum, *si secundū quid species dictum genus participat: non enim uidetur secundum quid participari genus. Nam non est homo, secūdum quid animal, neque grammatica, secundū quid disciplina: similiter autem & in alijs: considerandum igitur si in aliquibus secundum quid participatur genus, ut si animal quod sensibile uel uisibile dicitur: nam secundum quid sensibile, uel uisibile animal, secundum corpus enim sensibile, & uisibile, secundum animam autem non: quare non erit*
LXIII *genus, corpus uisibile, & sensibile, animalis.* Latent au*tem quandoque & totum in partem ponētes.* Vt animal, *corpus animatum: nullo enim modo pars de toto prædicatur: quare non erit genus corpus, animalis, eo quod pars*
LXIIII *est.* Videndum autem *si quid uituperandorum, aut fugiendorum in potestate, aut potente posuit.* Vt *sophistam, uel calumniatorem, uel furem eum qui poßit aliena latenter surripere: nemo enim prædictorum in eo quòd poßit, aliquid horū talis dicitur: potest enim & Deus, & studiosus, praua agere: non sunt autem huiusmodi: nam omnes praui secundum electionem dicuntur.* Amplius, *omnes potestates eorum sunt quæ sunt eligenda: nam prauorum potestates eligendæ, eò quòd Deum & studiosum habere dicimus eas, potentes enim dicimus eos esse, praua agere: quare nullius uituperabilis erit genus potestas. Si autem non, accidet uituperandorum quiddam eligendū esse: nam*
LXV *erit quædam potestas uituperabilis.* Et *si quid propter*

se bo

ſe honorabilium uel eligibilium, in poteſtate uel potente, uel effectiuo poſuit. Nam omnis poteſtas, & omne potens aut effectiuum, propter aliud eligendum. Aut ſi LXVI *quid eorum quæ ſunt in duobus generibus uel pluribus in altero poſuit. Quædam enim non eſt in uno genere ponere: ut fraudulentum, aut calumniatorem: neque enim qui eligit, impotens autem neque qui poteſt, at non eligens, calumniator, aut fraudulentus: ſed qui utraque hæc habet: quare non ponenda ſunt in uno genere, ſed in utroque eorum quæ dicta ſunt. Amplius, aliquoties econuer* LXII *ſo, genus quidem ut differentiam, differentiã autem ut genus aßignant. Vt ſtuporem, ſuperabundãtiam admirationis: & fidem, uehementiam opinionis: nam neque ſuperabundantia, neque uehementia genus, ſed differentia: uidetur enim ſtupor, admiratio eſſe ſuperabundans: & fides, opinio uehemens, quare genus admiratio, & opinio eſt: ſuperabundantia autem, & uehementia differentia. Amplius, ſi quis ſuperabundantiam, & uehementiam ut genera aßignet, inanimata fidem facient, & ſtupefaciẽt: nam cuiuſque uehementia, & ſuperabundantia illi adeſt, cuius eſt ſuperabundantia, & uehemẽtia: ſi ergo ſtupor ſuperabundantia eſt admirationis, aderit admirationi: quare admiratio ſtupefaciet: ſimiliter autem & fides aderit opinioni, ſi uehementia quidem opinionis eſt: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet ſic aßignanti uehementiam uehementem dicere, & ſuperabundãtiam ſuperabundantem: eſt enim quædam fides uehemens: ſi ergo fides uehementia eſt, uehementia erit uehemens: ſimiliter autem & ſtupor quidam & ſuperabũdans: ſi ergo ſtupor eſt ſuperabundantia, ſuperabundantia erit ſuperabundans: uidetur autem neutrum horum, quemadmodũ nec diſciplina diſ*

LXVIII *na disciplinatum, nec motus motum. Quandoq; autem peccant, & paßionem in genere eius quod paßum est ponentes. Vt immortalitatem uitam sempiternam dicentes esse: paßio enim uitæ & accidens, immortalitas uidetur esse: quòd autem uerum sit quod dicitur, manifestum fiet, si quis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem: nullus enim dicit aliam uitam eum sumere: sed accidens aliquod, uel paßionem huic eidem aduenire: quare nõ genus*

LXIX *uita, immortalitatis. Rursum, si paßionẽ cuius est paßio, illius genus dicit esse. Vt spiritum, aërem motum: magis enim motus aëris, spiritus: nam aër idem permanet, & quando mouetur, & quando stat: quare non est omnino aër spiritus: esset enim & nõ moto aëre spiritus, siquidem idem aër permanet, qui quidem erat spiritus: similiter autem & in alijs huiusmodi. Si igitur & in hoc oportet admittere quòd aër motus, est spiritus: nõ tamen de omnibus huiusmodi est aßignandum, de quibus non uerificatur genus, sed de quibuscunque uerè prædicatur aßignatum genus: nam in quibusdã non uidetur uerificari, ut in luto, & niue: nam niuem dicunt esse aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam: est autem neque nix aqua, neque lutum terra: quare neutrũ aßignatorum generum erit genus: oportet enim genus uerificari semper de omnibus speciebus: similiter autem neq; uinum est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit unda) nam simpliciter non est aqua.*

De Genere, loci alij. CAP. VI.

LXX *Amplius, si omnino quod aßignatum est, nullius est genus. Manifestum enim, quoniam neque eius, quod di-*

LXXI *ctum est. Considerandum autem ex eo quod nihil eorum differt specie, quæ participant aßignatum genus. Vt nihil*

*nihil alba differunt specie,ipsa à se inuicem : omnis autem generis,sunt species differentes : quare nullius erit album genus.*Rursum,*si quod omnia sequitur,genus,uel differen tiam dixit.* Plura *enim sunt quæ omnia sequuntur:ut ens, & unum,eorum sunt quæ omnia sequuntur : si igitur ens genus aßignauerimus, manifestum quoniam omnium erit genus , eo quòd prædicatur de eis . de nullo enim genus quàm de speciebus prædicatur : quare & unum species erit entis:accidit ergo de omnibus de quibus genus prædi catur,& speciem prædicari, eo quòd ens, & unum de omnibus simpliciter prædicantur:oportet autem de paucio ribus speciem prædicari.* Si *autem quod omnia sequitur, differentiam dixit,perspicuum quoniam de æqualibus,uel de pluribus differentia quàm genus dicetur .* Nam *si & genus omnia sequitur , de æqualibus : sin uerò non omnia sequatur genus , de pluribus differentia dicetur quàm ipsum genus .* Amplius *, si in subiecta specie est, quod aßignatum genus dicitur.* Vt *album, in niue : quare manifestum quoniam non erit genus:de subiecta enim specie solùm genus dicitur.* Considerandum *autem etiam est,si non uniuocum sit genus speciei.* Nam *de omnibus speciebus uniuocè genus prædicatur.* Amplius *, quando existente & speciei,& generi contrario, si quod melius contrariorum est, in peiori generi ponit.* Nam *accidet reliquum in reliquo esse, eo quòd contraria in contrarijs generibus:quare quod deterius est , in meliori erit : at uidetur melioris , & genus melius esse .* Et *si eodem similiter ad utraque se habente , in peiore, & non in meliore genere ponit.* Vt *animam ipsum quod est agitationem, aut agitatum : nam pari modo eadem statiua , & agitatiua esse uidetur : quare si melius statio , in hoc oportet*

LXXII (beside "genus. Rursum")

LXXIII (beside "quàm ipsum genus. Amplius")

LXXIIII (beside "cie solùm genus dicitur. Considerandum")

LXXV (beside "speciebus uniuocè genus prædicatur. Amplius")

LXXVI (beside "detur melioris... Et si eodem")

LXXVII *genere ponere. Amplius, ex magis & minus.* Destruenti quidem *si genus suscipit magis, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod ab ipsa dicitur: ut si uirtus suscipit magis, & iustitia, & iustus: dicitur enim iustus magis alter altero: si igitur aßignatum quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit, neq; ipsa, neq; quod ab*
LXXVIII *ipsa dicitur, non erit quidem aßignatum genus.* Rursum, *quod magis uidetur, uel similiter, non est genus: manifestum quoniam nec quod aßignatum est.* Vtilis *autem hic locus in talibus maximè: in quibus plura uidentur de specie in eo quod quid est prædicata, cùm non determinatum est, neque promptum nobis est dicere, quodnam eorum genus: ut de ira, tristitia, & opinio paruipendentiæ, in eo quod quid est prædicari uidentur: contristatur enim*
LXXIX *iratus, & opinatur paruipendi.* Eadem *autem consideratio & in specie ad aliud aliquid comparanti.* Nam *si quod magis, aut similiter uidetur esse in aßignato genere, non est in genere: manifestum quòd neque aßignata omnino species erit in genere: interimenti igitur quemadmodum dictum est, utendum.* Astruenti *uerò si quidem suscipit magis quod aßignatum est genus, & species, non utilis locus: nihil enim prohibet utrorunque suscipientium, non esse alterum alterius genus: nam bonum & album suscipit magis, & neutrum neutrius genus.* Generum *autem, & specierum ad se inuicem comparatio, utilis: ut si similiter hoc, & hoc genus: si alterum genus, & alterum: similiter autem & si quod minus, & quod magis: ut si cōtinentiæ, magis potestas, quàm uirtus genus, uirtus autem genus, & potestas.* Eadem *autem & de specie conuenit dici: nam si similiter hoc, & hoc propositi species: si alterum species, & reliquum: & si*

quod

quod minus uidetur, species est, & quod magis. Amplius, ad construendum: perspiciendum si de quibus aßignatum est genus, in eo quod quid est prædicatur: cùm non sit una aßignata species, sed plures, & differentes. Nam manifestum quoniam erit genus. Si autem in aßignato species LXXX *est, considerandum & si de alijs speciebus genus in eo quod quid est prædicatur. Nam rursus accidet de pluribus & differentibus idem prædicari. Quoniam autem uide-* LXXXI *tur in quibusdam & differentia in eo quod quid est de speciebus prædicari, separandum est genus & differentia, utenti ijs quæ dicentur elementis. Primùm quidem quoniam genus de pluribus dicitur quàm differentia. Deinde quoniam secundùm eius, quod quid est, aßignationem, magis conuenit genus, quàm differētiam dicere. Nam qui animal dicit hominem, magis indicat quid est homo, quàm qui greßibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis semper significat: genus autem, differentiæ non. Nam qui dicit greßibile, quiddam animal dicit: qui uerò animal dicit, non dicit quale quiddam greßibile: differentia igitur à genere sic separanda. Quoniam autem uide-* LXXXII *tur musicum, qua musicū est, sciens esse: & musica scientia quædam est: & si ambulans eò quòd ambulat mouetur, ambulatio motus quidam est: considerandum in quo genere uult quippiam construere secundùm dictum modum. Vt si scientiam ipsum quod est fidem: si sciens quatenus scit, fidit: manifestum enim quoniam sciētia, fides quædam erit: eodem autem modo & in alijs huiusmodi. Am-* LXXXIII *plius, quoniam quod sequitur aliquid semper & non conuertitur, difficile est separare, quòd nō sit genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud uerò hoc non omne. Vt tranquillitatem quies, & numerum diuisibile: econuerso au-*

tem non: nam diuisibile non omne, numerus, neque quies omnis, tranquillitas: ipso quidem est utendum ut genere quod est semper consequens, cùm non conuertatur alterum: cùm autem alterum se extendit non in omnibus, obsequendum. Instantia *autem huius: quoniam non ens sequitur omne quod fit (nam quod fit non est) & non conuertitur (non enim omne quod non est, fit) attamen non est genus non ens eius quod fit: simpliciter enim non sunt non entis species.* De genere igitur *quemadmodum dictum est, transeundum.*

FINIS.

ANGELI POLITIANI, IN LIBRVM V. TOPIC. ARGVMENTVM.

Qvinto Volumine proprium libratur. Inspice an improprie proprium, an minus notum, an æquiuocum ibi nomen, an & subiectum, an & idem: an quid ibi omnibus competat, an plura eiusdem propria, nec distincta, an id cuius proprium, an quod tantum semper comitatur: an quod nunc proprium, an quod non solis noscitur sensibus, an definitio magis, an nusquã proprij genus. Vide illud quoque, cuius proprium traditur, an nomen ibi genusq; dissideant. an subiectum proprium ei traditum, quod in subiecto: an quod in proprij participatu. an prius ibi aliquid, & posterius, an eorundem qua sunt eadem, non idem sit proprium, aut non idem semper eorundem specie. an pro illo nunc illud semper afferatur, an idem eiusdem proprium. Considera & quæ similium sunt partium. & opposita quælibet, & quæ de quibus prædicêtur, quæ subijciantur, quæ distinguantur. Sed & casus etiam in contrapositis. Et quæ similiter se habeant. & quæ itidem, sed ideam, magisq; & minus, & quod ui proprium. & quod superlatione.

TOPI

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER QVINTUS.

*

De modis Proprij. CAP. I.

VTRVM *autem proprium, an non proprium est quod dictum est: per hæc considerandũ. Aßignatur autem proprium aut per se, & semper: aut ad aliud, aut aliquãdo. Per se quidem, ut hominis, animal mansuetum natura: ad aliud autem, ut animæ ad corpus: quoniam illa quidem imperare nata, hoc autem parere: semper autem, ut* Dei, *animal immortale: aliquando uerò, ut alicuius hominis ambulare in gymnasio. Sunt autem proprij, quod ad alterũ aßigna-* II *tum est, aut duo problemata, aut quatuor.* Nam *si de hoc quidem aßignatum quippiam fuerit, de illo uerò negatum idipsum: duo duntaxat problemata fiunt: quemadmodum hominis ad equum proprium est quòd bipes est: nam & quòd homo non bipes est argumentabitur quispiam, & quòd equus bipes: utrinq; autem remouetur proprium. Si autem de utroq; utrunq; aßignatum fuerit, & de utroq; negatum: quatuor problemata erunt: ut hominis propriũ ad equum, quòd ille quidem bipes, hic autem quadrupes est: nam & quòd homo non bipes est, & quòd esse quadrupes natus est, argumentari est, & quòd equus bipes, & quòd non quadrupes, poßibile est argumentari: quolibet igitur modo ostenso, interimitur quod propositum est. Est* III *autem per se quidem proprium, quod ad omnia aßignatur, & ab omni separat (quemadmodum hominis animal*

Primus locus.

mortale disciplinæ susceptiuum) ad aliud autē, quod nō ab omni, sed ab aliquo statuto determinat (ut uirtutis ad disciplinam: quoniam illa quidem in pluribus, hæc in rationali solo, & in habentibus rationem nata est fieri) semper autem, quod secundùm omne tempus uerificatur, & nunquam relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compositū esse) aliquando uerò, quod secundùm aliquod tempus uerificatur, & non ex necessitate semper

IIII *consequitur: ut alicuius hominis, ambulare in foro. Est autem ad alterum proprium assignare: differentiam dicere, aut in omnibus, & semper, aut ut multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & semper, quemadmodū hominis proprium ad equum quoniam bipes: nam homo quidem & omnis, & semper est bipes: equus autem nullus est bipes, & nunquàm: ut multum autem & in plurimis: quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiscibile, & irascibile, eò quòd illud quidem imperat, hæc autem parent: nam neq; rationale semper imperat, sed quandoq; illi imperatur: neq; cōcupiscibili, & irascibili semper imperatur, sed imperant quādoq;, cùm fuerit hominis anima flagitiosa.*

V *Propriorum autem ea maximè logica sunt, quæ per se, & semper, & quæ ad aliud. Nā eius quod ad aliud est proprium, plura problemata sunt: quēadmodum diximus & prius: nam aut duo, aut quatuor, ex necessitate fiunt problemata. plures autem orationes fiunt ad hæc: quod autem per se est, & semper, ad multa est argumentari, & ad plura tempora obseruare: quod per se quidem ad multa, nam ad unumquodq; eorū quæ sunt, utpote cui oportet inesse proprium: quare si non ab omni separat, non erit bene assignatum proprium: quod autem semper, ad plura tempora est obseruare, & siue nō inest, siue non*

infuerit

insuerit, siue non inerit, non erit proprium. Quòd uerò aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, cõsideramus: non igitur sunt rationes ad ipsum plures. Logicum autem est problema, ad quod rationes fiunt, & crebræ quidem, & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictũ, ex ijs quæ sunt de accidente locis inspiciendum, si huic quidem accidit, illi uerò nõ. De ijs autem quæ semper, & quæ per se, per hæc considerandum.

De locis Proprijs. CAP. II.

PRimùm quidem an non bene aßignatum est propriũ, VI an bene. Eius autem quod est non bene, aut bene, est unum quidem, si non per notiora, aut per notiora positũ est proprium: destruenti quidẽ, si non per notiora: at construenti, si per notiora. Eius autem quod non per notiora VII est, hoc quidem si omnino ignotius positum est proprium quod aßignauit, illo cuius proprium dixit: Non enim erit bene positum proprium: nam propter notitiam propriũ facimus: discendi enim causa, & propriũ, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: sic enim magis erit sufficiẽter cognoscere: utputa qui ponit ignis propriũ esse simulimum animæ, ignotiore quàm ignis utitur, anima: magis enim scimus quid est ignis, quàm quid anima: nõ igitur erit bene positum proprium ignis, simulimum animæ. Aliud autẽ, si non notius est hoc huic inesse. Oportet enim VIII non solum notius esse re, sed & huic inesse, notius esse: nã qui non scit si huic inest, neq; si illi soli notius inest cognoscit: quare cùm quoduis horũ acciderit, obscurum fit proprium: ut quia qui ponit ignis propriũ, in quo primo anima nata est esse, ignotiore utitur quàm sit ignis, eò quòd ignotius est, si in hoc est anima, & si in hoc primo est: non erit itaq; bene positum propriũ ignis, in quo primo anima

IX *nata est esse. Construenti autẽ, si per notiora positum est*
proprium, & si per notiara secundùm utrũq; modũ. Erit
enim bene secundùm hoc positum proprium: nam constru
ctiuorum locorum eius quod bene, alij quidem secundum
hoc solum, alij autem simpliciter monstrabunt quod bene:
ut quia qui dixit animalis proprium, sensum habere, per
notiora, & notius aßignauit proprium secundùm utrũq;
modum: quare erit bene aßignatum secundùm hoc, anima
X *lis proprium, sensum habere. Deinde destruenti quidem, si*
quod nominum quæ in proprio sunt aßignata multiplici-
ter dicitur, uel etiam tota oratio plura significat. Non
enim erit bene positum proprium, ut quoniam sentire
multa significat, unum quidem sensum habere, alterum au
tem sensu uti: non erit animalis proprium bene positum
quod natum est sentire: quapropter non utendum est, ne-
que nomine, quod multipliciter dicitur, neque oratione,
que plura significet: quia quod multipliciter dicitur, ob-
scurum facit quod dictum est, dubitante eo qui debet ar-
gumentari, quodnam dicit eorum quæ multipliciter di-
XI *cuntur: nam proprium discendi gratia aßignatur. Am-*
plius autem ad hoc necessarium est redargutionem ali-
quam fieri cum sic aßignant proprium: quando in dißi-
dente quispiam conficiet syllogismum, de eo quod multi-
pliciter dicitur. Construenti autem, si non plura signifi-
cat, neq; nominum quippiam, neque tota oratio. Erit
enim secundùm hoc bene positum proprium: ut quia ne-
que corpus plura significat, neque mobilißimum in su-
periorem locum: neque totum quod ex his compositum
est: erit bene positum secundùm hoc ignis proprium
XII *corpus mobilißimum in superiorem locum. Deinde de-*
struenti quidem si multipliciter dicitur illud, cuius pro-
prium

prium aßignatur:non determinatur autem cuius eorum ponatur proprium.Non enim bene erit aßignatum proprium:ob quas autem causas non immanifestum est ex ijs quæ prius dicta sunt:nam cadē accidere necessariū est,ut quia scire hoc plura significat:unum enim scientiam habere hoc,alterum autem scientia uti hoc,aliud uerò scientiam esse huius,aliud autem sciētia uti huius, non erit eius quod est scire hoc, bene aßignatum proprium nullum, non determinato,cuius horum ponitur proprium. Construenti uerò, si non dicitur multipliciter hoc cuius proprium ponitur,sed est unum,& simplex. Erit enim bene positum secundum hoc proprium:ut quia homo simpliciter dicitur,erit bene positum secūdum hoc hominis proprium, animal mansuetum natura. XIII

Deinde destruenti quidem si frequenter dictum est idem in proprio (sæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quemadmodum & in terminis)non erit bene positum quod hoc sustinet, proprium.Conturbat enim audientē,quod frequenter dicitur:obscurum igitur necessarium est fieri , & præter id nugari uidentur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis:uno quidem quando nominauerit frequenter idem:ut si quis propriū aßignet ignis,corpus tenuißimum corporū:hic enim frequenter dixit corpus.Secundò autem,si quis assumat orationes pro nominibus:ut si quis reddat terræ proprium,substantiam quæ maximè corporum secundum naturam fertur in inferiorem locum:deinde assumat pro corporibus, huiusmodi substantias:unum enim & idem est corpus,& huiusmodi substantia:erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta,quare neutrum erit bene positum proprium. Construenti uerò, si nullo utitur frequenter nomine eodem. Erit enim secundum XIIII

hoc bene aßignatum proprium, ut quia qui dixit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum, non usus est frequenter eodem nomine: erit utique secundum hoc
XVI *bene aßignatum hominis proprium.* Deinde destruenti quidem, si tale aliquid aßignauit in proprio nomen, quod omnibus insit. Inutile enim erit, quod non separat ab aliquo: quod autem in proprijs dicitur, separare oportet: quemadmodum & quæ in terminis: non igitur erit bene positum proprium: ut quia qui posuit scientiæ proprium opinionem indissuasibilem à ratione, unum existens, tali aliquo usus est proprio (uno inquam) quod omnibus inest:
XVII non erit utique bene positum scientiæ propriū. Astruenti autem, si nullo usus est communi, sed quod ab aliquo separat, erit bene positum secundum hoc proprium. Vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo usus est communi: erit secundum hoc bene positum pro-
XVIII prium animalis, animam habere. Deinde destruenti quidem si plura propria aßignat eiusdem, non determinans quòd plura ponit. Non enim erit bene positum proprium: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam (quæ indicat substantiam) orationem, adiungere quippiam plusculū, sic nec in proprijs præter eam (quæ facit proprium quod dictum est) orationem, quicquam coaßignandum. inutile enim fit eiusmodi: ut quia qui dixit proprium ignis, tenuißimum, & leuißimum, plura aßignauit propria (utrunque enim de solo igne uerum est dicere) non erit bene positum proprium ignis, corpus sub-
XIX tilißimum, & leuißimum. Astruenti uerò si non plura eiusdem propria aßignauit, sed unum. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram diducitur

tur,unum aßignauit proprium,& non plura:erit secundum hoc bene positum humidi proprium. Deinde de- xx
struenti quidem,si eodem usus est cuius proprium aßignauit:aut eorum quæ sunt illius aliquo. Non enim erit bene positum proprium: nam discendi gratia aßignatur proprium:idem autem eidem similiter ignotum est:id autem quod aliquid eorum est quæ sunt eius, posterius non igitur est notius:quare non fit ut per hoc quisquam magis quippiam discat:ut quia qui dixit animalis propriũ substantiam cuius species est homo, aliquo usus est eorũ quæ sunt animalis:non erit bene positum proprium.* Con- xxi
struenti autem si neque eodem, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo utitur. Erit enim bene secundũ hoc positum proprium:ut quia qui posuit animalis proprium ex anima & corpore compositum esse, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo usus est,erit utique bene secundum hoc aßignatum animalis proprium.* Eodem autem modo & in alijs considerandum est,quænam non faciunt, aut faciunt notius.* Destruenti quidem si aliquo usus est, aut oppo- xxii
sito,aut omnino simul natura,aut posteriore aliquo. Non enim erit bene positum proprium:nam oppositum simul natura,quod autem simul natura,& posterius, non efficit notius:ut quia qui dixit boni propriũ, quod malo maximè opponitur, opposito est usus boni:non erit profectò bene aßignatum boni proprium.* Construenti autem,si xxiii
nullo usus est neque opposito,neque omnino simul natura,neq; posteriore. Erit enim secũdum hoc bene aßignatum proprium:ut quia qui posuit disciplinæ propriũ, opinionem maximè facientem fidem, nullo usus est neque opposito,neq; omnino simul natura,neq; posteriore:erit secundum hoc bene positum disciplinæ proprium.* Deinde xxiiii
destru

destruenti quidem, si non quod semper sequitur propriũ aßignauit, sed id quod fit quandoq; non proprium. Non enim erit bene pronũtiatum proprium: nam neq; in quo deprehẽdimus inesse ipsum, de hoc & nomen ex neceßitate uerificatur, neque in quo deprehenditur non inesse de hoc ex neceßitate non dicetur nomen: quare non erit bene positum proprium. Amplius autem ad hæc, neque quando quisquam aßignauerit propriũ, erit manifestum si inest: siquidem tale est, ut quod ipsum relinquere poßit: non igitur erit clarum esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium moueri quandoque, uel stare tale, aßignauerit proprium quod fit quandoque non proprium:

XXV *nequaquam erit bene positum proprium. Astruenti uerò, si quod ex neceßitate semper est, proprium aßignauerit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium. ut quia qui posuit uirtutis proprium quod habentem facit studiosum, quod semper sequitur, proprium aßignauit: erit utiq; secundum hoc bene aßignatũ uirtutis propriũ.*

XXVI *Deinde destruenti quidem si quod nunc proprium est aßignans: non determinauerit quod nõ propriũ aßignat.*

Non enim erit bene positum proprium: primum quidem quia quod præter consueiudinem fit omne, semper determinatione indiget: solent autem ut plurimum omnes, quod semper sequitur proprium aßignare. Secundò autem, quia immanifestus est qui nõ determinauerit: si quod nunc est proprium uoluerit ponere: non igitur danda est obiurgationis occasio: ut quia qui posuit alicuius hominis proprium sedere cum aliquo homine, quod nunc proprium est posuit: non bene proprium aßignabit, si non

XXVII *determinans dixerit quod nunc. Construenti autem, si nunc proprium aßignans determinando posuit, quod nunc*

nunc proprium posuerit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium: ut quia qui dixit cuiusdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc: bene erit positum proprium. Deinde destruenti qui- XXVIII
dem si tale aßignauit proprium, quod manifestum non est aliter inesse quàm sensu. Non enim erit bene positum proprium: nam omne sensibile extra sensum factum, immanifestum est: latens enim est si adhuc inest, eò quòd sensu solum cognoscitur. Erit autem uerum hoc in ijs quæ non ex neceßitate semper consequuntur, ut quia qui posuit Solis proprium, astrum quod fertur super terram lucidißimum: tali usus est in proprio (super terram inquam ferri) quod sensu cognoscitur: non utique erit bene Solis aßignatum proprium. immanifestum enim erit cùm occidet sol, si adhuc feratur super terram, eò quòd nos tunc deseruimus sensum. Construenti uerò si tale aßignauit XXIX
proprium, quod non sensu est manifestum: aut cùm sit sensibile, ex neceßitate inesse manifestum est. Erit enim secundum hoc bene positum proprium. Vt quia qui posuit superficiei proprium quod primum coloratum est, sensibili quidem aliquo usus est (coloratum esse inquam) tali quidem quod manifestum est inesse semper: erit secũdum hoc bene aßignatum superficiei proprium. Deinde destru- XXX
enti quidem, si terminum ut proprium aßignauit. Non enim erit bene positum proprium: nam non oportet indicare quod quid est esse, proprium: ut quia qui dixit hominis proprium animal greßibile bipes, quod quid est esse significans aßignauit hominis proprium, non utique erit hoc hominis proprium bene aßignatum. Construenti XXXI
autem, si quod conuersim quidem prædicatur aßignauit proprium: non autem quod quid est esse indicans. Erit

enim

enim secundum hoc bene aßignatum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, quod cōuersim quidem prædicatur aßignauit proprium, non quod quid est quidem indicans: erit secundum hoc be
XXXII *ne aßignatum proprium hominis.* Deinde destruenti *quidem, si non quippiam in quid est ponens, aßignauit* Not. *proprium.* Oportet *enim in proprijs quemadmodum in terminis, primum aßignari genus, deinde sic iam addere reliqua, & separare: quare quod non hoc modo positum est proprium, non erit bene aßignatum: ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo ut inquid, est animal: nō erit bene positum anima-*
XXXIII *lis proprium.* Construenti *uerò si quis quippiam quod inquid est ponens eius cuius proprium aßignauit, reliqua adiungit. Erit enim secundum hoc bene aßignatum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile: quippiam quod inquid est ponens, aßignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene aßignetur proprium, per hæc inspiciendum.*

De Proprio, loci alij. CAP. III.

XXXIIII *V Trum uerò proprium est omnino quod dictum est, an non proprium ex his considerandum. Nam simpliciter construentes proprium quod bene positum est, loci ijdem erunt ijs qui proprium omnino faciunt: in illis igitur dicentur.* Primùm *ergo destruenti quidem inspiciendum ad unumquodque eorum cuius proprium aßignauit.* Vt *si nulli inest, aut si non de hoc quidem uerificatur, aut si non est proprium cuiusque eorum secundum illud cuius proprium aßignauit. non enim erit proprium, quod positum est esse propriū: ut quia de geometra non*

ueri

uerificatur indeceptibilem esse ab oratione (nam decipitur geometer cùm pseudographiam facit) non erit hoc scientis proprium, non decipi ab oratione. Construenti autem si de omni uerificatur, & qua de hoc uerificatur.

Erit enim proprium, quod positum est esse proprium: XXXV *ut quia animal disciplinæ susceptiuum de omni homine uerificatur & qua homo, erit hominis proprium animal disciplinæ susceptiuum. Est autem locus hic destruenti quidem, si non de quo nomen & oratio uerificatur, & si non de quo oratio & nomen uerificatur. Construenti* XXXVI *autem, si de quo nomen & oratio, & si de quo oratio & nomen prædicatur. Deinde destruenti quidem, si non de quo oratio, & nomen uerificatur: & si non de quo nomen, & oratio uerificatur. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia animal quidem disciplinæ susceptiuum uerificatur de Deo: homo autem non prædicatur: non erit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum. Construenti autem si de quo oratio* XXXVII *& nomen prædicatur: & si de quo nomen & oratio prædicatur. Erit enim proprium quod positum est esse proprium: ut quia de quo animã habere uerificatur animal, & de quo animal animam habere: erit animam habere animalis proprium. Deinde destruenti quidem si subiectum, proprium assignauit eius, quod in subiecto esse* XXXVIII *dicitur. Non enim erit proprium, quod positũ est esse pro-* XXXIX *prium: ut quia qui posuit proprium subtilissimi corporis, ignem, subiectum assignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis subtilissimi proprium: propter hoc autem non erit subiectum, eius quod in subiecto esse dicitur proprium, eò quòd idem esset plurium, & differentium specie, proprium: nam eidem plura quædam discrepantia*

specie

ſpecie inſunt, de ſolo dicta: quorum erit omnium proprium quod ſubiectum eſt, ſi quis hunc in modum ponat
XL *proprium. Conſtruenti uerò, ſi quod in ſubiecto eſt, aßignauit proprium ſubiecti. Erit enim proprium quod poſitum eſt non eſſe proprium: ſi quidem de ſolo prædicatur (ut dictum eſt) proprium: ut quia qui dixit terræ proprium corpus grauißimum ſpecie, ſubiecti aßignauit proprium quod de ſola dicitur re, & ut proprium præ-*
XLI *dicatur, erit terræ proprium rectè poſitum. Deinde deſtruenti quidem, ſi ſecundum participationem aßignauit proprium. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: nam quod ſecundum participationem ineſt, ad quod quid eſt eſſe conducit: erit autem huiuſmodi differentia quædam de aliqua ſpecie dicta: ut quia qui dixit hominis proprium greßibile bipes, ſecundum participationem aßignauit proprium: non erit utique pro-*
XLII *prium hominis greßibile bipes. Conſtruenti autem, ſi non ſecundum participationem aßignauit proprium, nec quod quid eſt eſſe indicans, conuerſim prædicata re. Erit enim proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, ut quia qui poſuit animalis proprium quod natum eſt ſentire, neque ſecundum participationem aßignauit proprium, neque quod quid eſſe indicans, conuerſim re prædicata, erit utique quod ſentire natum eſt, animalis proprium.*

XLIII *Deinde deſtruenti quidem, ſi non contingit ſimul ineſſe proprium, ſed uel poſterius, uel prius quàm id ipſum nomen. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, aut nunquam, aut non ſemper: ut quoniam contingit alicui prius foro, & poſterius ambulare per forum quàm quòd homo, non erit ambulare per forum hominis*
XLIIII *proprium, aut nunquam, aut non ſemper. Conſtruenti autem*

autem si simul ex necessitate semper insit, cùm neque terminus, neque differentia sit. Erit enim proprium, quod positum est forsitan non esse proprium: ut quia animal disciplinæ susceptiuum: simul ex necessitate semper est, & id quod est homo, cùm neq; differentia sit, nec terminus, erit animal disciplinæ susceptiuum hominis proprium. Deinde destruenti quidem, si eorundem quæ eadem sunt, XLV
non est idem proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia non est proprium prosequendi, apparere quibusdam bonum, neque eligendi fuerit utique proprium apparere quibusdam bonum. idem enim est prosequendum & eligendum. Construenti, si XLVI
eiusdem quatenus idem proprium. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium. Vt quoniam hominis, quà homo dicitur proprium tripartitam animam habere, & terrigenæ quatenus terrigena est, erit proprium tripartitam animam habere. Vtilis autem locus hic & in accidente: nam iisdem in eo quòd eadem sunt eadem oportet inesse, uel non inesse. Deinde destruenti qui- XLVII
dem, si eorum quæ sunt eadem specie: non idem semper specie proprium est. Neque enim eius quod dictum erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia idem est specie homo & equus: non semper autem equi est proprium stare à se, nec hominis erit proprium moueri à se. Idem enim est specie moueri, & stare à se, quatenus utriq; eorum ut animal est, accidit. Construenti uerò, si eorum XLVIII
quæ sunt eadem specie, idem semper specie sit proprium. Erit enim proprium quod positum est nõ esse proprium: ut quia hominis est proprium esse greßibile bipes, & auis erit proprium esse uolatile bipes: utrunque enim horum est idem quatenus illa quidem sub eodem sunt genere

species, cùm sint sub animali, hæc autem ut generis differentiæ animalis. Hic autem locus *falsus est: quando alterū quidem eorum quæ dicuntur uni alicui soli inest speciei, alterum uerò inest pluribus, quemadmodum greßibile quadrupes.*

Annotatio loci cauilli. *Quoniam autem idem & diuersum multipliciter dicitur, labor est sophisticè assumenti unius aßignare, & solius alicuius proprium: nam quod inest alicui cui accidit aliquid, & accidenti inerit sumpto cum eo cui accidit: ut quod inest homini, & albo homini inerit, si fuerit albus homo: & quod albo homini inest, inerit & homini.*

Cauill. I. *Calumniabitur autem aliquis multa propriorum, quòd subiectum id aliud est quod secundum se facit, aliud autem cum accidente: ut aliud quidem hominem esse dicet, aliud*

Cauill. II. *uerò album hominem. Amplius autem diuersum faciens habitum, & quod secundùm habitum dicitur: nam quod habitui inest, & ei quod secundùm habitum dicitur inerit: & quod ei (quod secundùm habitum dicitur) inest, & habitui inerit: ut quoniam sciens secundùm scientiam dicitur affici, non inerit scientiæ proprium indissuasibile à ratio-*

Dilutio primi. *ne, nam & sciens indissuasibilis erit à ratione. Construenti autem dicendum quoniam non est diuersum simpliciter id cui accidit, & accidēs cum eo cui accidit sumptum, sed aliud dicitur, eò quòd diuersum sit ipsius, esse: nō enim idē est homini esse, quòd sit homo, & albo homini esse, quòd sit albus homo.* Prætereà autem *considerandum est ad casus dicenti, quod neq; sciens est indissuasibile à ratione, sed indissuasibilis à ratione: neq; sciētia indissuasibile, sed indissuasibilis à ratione: nam ei qui omnino instat, omnino est*

L *aduersandum.* Deinde *destruenti quidem, si quod natura inest uolens aßignare: hoc modo ponit secundùm locutionem, ut quod semper inest significet.* Videbitur *enim mo-*

ueri

ueri posse quod positum est proprium esse: ut quia qui dixit hominis proprium bipes, uult quidem quod natura inest, aßignare: significat autem locutionem quod semper inest, non erit hominis proprium bipes: non enim omnis homo est duos pedes habens. Construenti autem, si uult L I
quod natura inest proprium aßignare, & locutione hoc modo significat. Non enim mouebitur secundùm hoc proprium: ut quia qui hominis proprium aßignauit, animal disciplinæ susceptiuũ & uult, & dictione significat quòd natura inest proprium: non mouebitur, secũdùm hoc quòd non sit proprium hominis, animal disciplinæ susceptiuum.

Amplius, quæcunq; dicuntur ut secundum aliud aliquod L I I
primum, aut ut primum ipsum, labor est aßignare talium proprium. Nam si eius quod est secundum aliud aliquid proprium aßignauit, & de primo uerificabitur: si autem primi posuerit, & de eo quod est secundum aliud prædicabitur: ut si quis aßignet superficiei propriũ coloratum esse, & de corpore uerificatur coloratum esse: si autem corporis, & de superficie prædicabitur: quare non de quo oratio, & nomen uerificabitur. Accidit autem in quibusdã L I I I
proprijs plerunq; fieri aliquod peccatum, propter hoc quòd non determinetur quomodo, & quorum ponit quis proprium: omnes enim conantur aßignare proprium, aut quod natura inest, ut hominis bipes, aut quod nunc inest, ut hominis alicuius quatuor digitos habere: aut specie, ut ignis subtilißimum, aut simpliciter, ut animalis uiuere: aut secundum aliud, ut animæ prudens: aut ut primum, quemadmodum rationalis prudẽs: aut in eo quod habet, ut scientis indissuasibile à ratione (nihil enim aliud quàm habendo aliquid erit indissuasibile à ratione) aut in eo quòd habeatur, ut scientiæ indissuasibile à ratione: aut in eo quod par

ticipatur, ut animalis sentire (sentit enim & aliud quid ut homo, sed participans iam hoc, sentit) aut in eo quod participat, ut alicuius animalis uiuere: qui non addit igitur natura, peccat, eò quòd contingit quod naturæ inest, non inesse illi cui natura inest, ut homini duos pedes habere: qui uerò non determinat quoniam quod inest aßignat, quod non erit tale quale nunc inest id, ceu quatuor digitos habere hominem, non indicans quoque quod ut primum, aut ut secundum aliud ponit, quòd nõ de quo oratio & nomen uerificabitur, ut coloratum esse siue superficiei, siue corporis aßignauerit proprium, non prædicens etiam quòd aut in eo quod est habere, aut in eo quod haberi propriũ aßignauit, ideo non erit proprium quod aßignatum est: nam inerit (si in eo quod habetur aßignauit proprium) etiam habenti: si autem habenti, & ei quod habetur, ut indissuasibile à ratione, sciẽtiæ uel scientis positũ proprium, non præsignificans etiam in eo quod participat, uel participatur, eo quod & in alijs quibusdam inerit proprium. Si enim in eo quidem quod participatur, aßignauit, participãtibus inerit, si uerò in eo quod participat, ijs quæ participantur: ut si alicuius animalis posuerit uiuere propriũ, non diuidens etiam specie quod uni soli inerit eorum, quæ sub eo sunt, cuius proprium ponit: nam quod est secundum

LIIII *superabundantiam, uni soli inest: ut igni leuißimũ. Aliquoties autem & specie addẽs peccat. Nam oportebit unam speciem esse eorum quæ dicuntur, quando specie addiderit: hoc autem in quibusdam nõ accidit, ut nec in igne, non enim est una species ignis, nam diuersum est carbo & flamma, & lux specie, cum unũquodq; horum sit ignis: propter hoc autem non oportet quando specie additur, diuersam esse speciem eius quod dicitur, quoniam his quidem*

dem magis, illis autem minus inerit quod dictum est proprium: ut in igne, subtilißimum: subtilior enim est lux carbone, & flamma. Hoc autem non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis uerificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis, & nomen magis. Amplius autem ad hæc idem esse accidit LV *proprium eius quod simpliciter, & eius quod maximè in simpliciter tali: ut in igne se habet subtilißimum: nam & simpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipsum propriũ, subtilißima enim est lux: cùm igitur alius sic aßignat proprium, argumentandum: sibi autem non danda hæc instantia, sed statim cùm ponit proprium, determinandum est quomodo ponit proprium.*

De Proprio, loci alij. CAP. IIII.

DEinde destruenti quidem, si idem eiusdem proprium LVI *posuit. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: nam idem eidem omne, quid est esse indicat: quod autem esse indicat, non proprium, sed terminus est, ut quia qui dixit honesti proprium decens esse, idem eiusdem proprium aßignauit (idem enim est honestum & decens) non utiq; erit decens honesti proprium. Con-* LVII *struenti autem, si non eiusdem proprium aßignauit, cùm conuersim prædicatum posuit. Nam erit proprium quod positum est non esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium id quod substantia animata, non idem quidem eiusdem proprium posuit, & conuersim prædicatum aßignauit, erit animalis proprium substantia animata. De* LVIII *inde etiam in ijs quæ similium partium sunt considerandum est: destruenti quidem si quod totius est proprium, non uerificatur de parte: aut quod partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positum est esse pro-*

prium: accidit autem in aliquibus hoc fieri. aßignabit enim aliquis in ijs quæ similium partium sunt proprium aliquoties quidem in toto respiciens, aliquoties autem in eo quod secundùm partem dicitur ipse scipsum intelligẽs: at erit neutrum rectè aßignatum, ut in toto quidem, quia qui dixit maris proprium, plurima aqua salsa, alicuius similium partium posuit proprium, & tale aßignauit quod non uerificatur de parte (non enim erit quiddam maris plurima aqua salsa) non utique erit maris proprium, plurima aqua salsa. In parte autem, ut quia qui posuit aëris proprium, respirabile, similium quidem partium alicuius dixit proprium, tale autem aßignauit quod de quo aere uerum est, de toto autem non dicitur (non enim erit uniuersus aër respirabilis) non erit utique aëris proprium respirabile.

LIX *Astruenti autem, si uerificatur de unaquaque similium partium quod est proprium earum secundùm totum. Erit enim proprium, quod positum est non esse proprium: ut quia uerificatur de omni terra deorsum fieri secundùm naturam: est autem & hoc proprium alicuius terræ secundùm totum (nam secundùm terram, & id quod est terram esse) erit terræ proprium deorsum ferri secundùm naturam.*

LX *Deinde ex oppositis considerandum est, primum quidem ex contrarijs: destruenti quidem, si contrarij non est contrarium. Neque enim contrarij erit contrarium proprium: ut quia contrarium est iustitiæ quidem iniustitia optimo autem peßimum: non est autem iustitiæ proprium, optimum, non erit iniustitiæ proprium peßimum.*

LXI *Construenti autem, si contrarij contrarium proprium est, & contrarij cõtrarium proprium erit. Vt quia contrarium est bono quidem malum, eligendo autem fugiendum: est autem boni proprium eligendum*

dum: erit mali proprium fugiendum. Secundùm autem, LXII
ex ijs quæ ad aliquid sunt: destruenti quidem, si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid non est proprium. Neque enim hoc quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est, erit proprium: ut quia dicitur duplum quidem ad dimidium, superans autem ad superatum: non est autem dupli proprium superans, non erit dimidij proprium superatum. Construenti autem, si eius quod est ad ali- LXIII
quid, hoc quod ad aliquid est proprium: & eius quod est aliquid, id quod est ad aliquid erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium id esse quod duo ad unum: est autem dupli proprium ut duo ad unum: erit dimidij proprium, ut unum ad duo. Tertium autem, de- LXIIII
struenti quidem, si habitus, id quod secundùm habitum dicitur non est proprium, neq; profectò priuationis, id quod secundùm priuationem dicitur, erit proprium: & si priuationis, id quod secundùm priuationem dicitur non est proprium, neq; habitus, id quod secundùm habitum dicitur erit proprium. Vt quia non dicitur surditatis proprium LXV
insensibilitatem esse, neq; auditus erit proprium sensum esse. Construenti uerò, si quod secundùm habitum dicitur, est habitus proprium: & priuationis, id quod secundùm priuationē dicitur erit proprium: & si priuationis, id quod secundùm priuationem dicitur, est proprium, & habitus quod secundùm habitum dicitur erit proprium. Vt quia uisus est proprium uidere, secundùm quod habemus uisum: erit cæcitatis proprium non uidere, secundùm quod non habemus uisum, nati habere. Deinde ex affirma LXVI
tionibus, & negationibus: primum quidem ex ipsis quæ prædicantur. Est autem locus hic utilis destruenti tantum: ut si affirmatio, uel quod secundùm affirmationem dici-

tur, eius est proprium: non erit profectò eius negatio, neque quod secundùm negationem dicitur proprium: si autem sit negatio, aut quod secundùm negationem dicitur proprium, eiusdē non erit affirmatio, neq; quod secundùm affirmationem dicitur proprium: ut quia propriū animalis est animatum, non erit animalis proprium non animatum.
LXVII *Secundùm autem ex prædicatis, uel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, uel non prædicatur: destruenti quidem, si affirmationis affirmatio non est proprium. Neq; enim negatio negationis erit proprium: & si negatio negationis non est proprium, neq; affirmationis affirmatio erit proprium: ut quia non est proprium hominis animal, neq; non hominis non animal: si autē non hominis non uidetur proprium non animal, neq; hominis erit proprium animal.*
LXVIII *Construenti autem si affirmationis affirmatio est proprium. Nam & negatio negationis erit proprium: si autem negationis negatio est proprium, & affirmatio affirmationis erit proprium: ut quia non animalis est proprium non uiuere, erit animalis proprium uiuere: & si animalis proprium uidetur uiuere, & non animalis proprium uidebitur non uiuere.*
LXIX *Tertium autem ex ipsis subiectis. destruenti quidem, si quod aßignatum est proprium affirmationis est proprium. Non erit enim idem & negationis proprium: si autē negationis est proprium quod aßignatum est, non erit affirmationis proprium: ut quia animalis proprium est animatum, non animalis non erit proprium animatum.*
LXX *Construenti uerò, si aßignatum proprium non est affirmationis propriū, erit negationis.*
Annotatio. *At hic locus deficit: nā affirmatio negationis, & negatio affirmationis nō est propriū, quandoquidē affirmatio negationi omnino non inest: negatio autem affirmationi inest*

Affirm.

est quidem, at nõ ut proprium inest. Deinde ex ijs quæ ex opposito diuiduntur: destruenti quidem, si eorum quæ ex opposito diuiduntur, nullum ullius reliquorum ex opposito diuisorum est proprium. Neque enim quod positum est, erit proprium eius cuius positũ est proprium: ut quia animal sensibile nullius aliorũ mortalium animalium est proprium, non erit animal intelligibile Dei proprium. LXXI

Construenti autem, si cæterorũ quæ ex opposito diuiduntur quoduis est proprium talium quoruncunque eorũ quæ ex opposito diuiduntur. Nam reliquum erit eius proprium, cuius positum est non esse proprium: ut quia prudentiæ est proprium, per se natum esse rationalis uirtutem esse, & aliarum uirtutum sic uniuscuiusque sumptæ: erit temperantiæ propriũ per se natum esse, concupiscibilis uirtutem esse. LXXII

Deinde ex casibus: destruenti quidem, si casus non est casus proprium. Neque enim casus erit proprium casus: ut quia non est eius quod est iustè proprium id quod bene, neq; iusti proprium erit bonum. LXXIII

Construenti autem, si casus est propriũ casus. Nam & casus erit casus proprium: ut quia hominis est proprium greßibile bipes: & homini erit proprium greßibili bipedi dici. LXXIIII

Non solùm autem in eo quod dictum est secundum casus est considerandum, sed & in oppositis, quemadmodum & in prioribus locis dictum est, destruenti quidem: si oppasiti casus, non est proprium oppositi casus. Neque enim oppositi casus erit proprium oppositi casus: ut quia non est eius quod est iustè proprium quod bene: neque iniustè erit proprium quod malè. LXXV

Construenti uerò, si oppositi casus est proprium oppositi casus. Nam & oppositi casus, erit proprium oppositi casus: ut quia honesti est proprium optimum, & LXXVI

citur proprium. Nam neque corrumpi eius quod est secundum corrumpi: neque generari eius quod secundum generari dicitur, erit proprium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neque eius quod est hominem generari, erit proprium generari animal, neque eius quod hominem corrumpi erit proprium corrumpi animal. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, & ex corrũpi ad esse & generari: quemadmodum dictum est nunc ex esse ad generari, & corrumpi.

Construenti autem, si eius quod est secundum esse ordinatum est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam & eius quod secundum generari dicitur, erit hoc quod secundum generari dicitur proprium: & eius quod secundum corrumpi, hoc quod secundum corrumpi est aßignatum: ut quia hominis est proprium esse mortalem, & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius quod est corrumpi hominem, corrũpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari, & corrumpi: & ad esse, & ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum & in destruenti dictum est. Deinde inspiciendum ad idem suppositi: destruenti quidem, si ideæ non inest, aut si non qua id dicitur, cuius est proprium aßignatum. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium: ut quoniam ipsi homini non inest quiescere qua homo est, sed quà idea, nõ erit hominis propriũ quiescere. LXXXII LXXXIII Idea

Construenti autem, si ideæ inest, & secũdum hoc inest quà dicitur de illo ipso, cuius positũ est non esse propriũ. Erit enim propriũ quod positum est nõ inesse proprium: ut quoniam inest ipsi animali ex anima & corpore compositum esse, & quà animal est ipsi inest id: erit propriũ animalis ex corpore & anima compositum esse. LXXIXIII

De Pro

De Proprio, loci alij.

LXXXV *Deinde ex magis & minus. Primū quidem destruen-*
ti, si quod magis est, eius quod magis nō est propriū.
Neq; enim quod minus est, eius quod minus erit propriū:
neque quod minime eius quod minime: neq; quod maxime
eius quod maxime: neque quod simpliciter eius quod sim-
pliciter: ut quia non est magis colorari magis corporis
proprium: neque minus colorari minus corporis propriū
LXXXVI *erit, neque colorari corporis omnino. Construenti au-*
tem, si quod magis est eius quod magis est, est proprium.
Nam quod minus est, eius quod minus est erit propriū:
& quod minime, eius quod minime: & quod maxime, eius
quod maxime: & quod simpliciter, eius quod simpliciter:
ut quia magis uiuentis magis sentire est proprium, & mi
nus uiuentis minus sentire, erit proprium: & eius quod
maxime id quod maxime, & eius quod minime id quod
minime, & eius quod simpliciter, id quoque quod simpli-
LXXXVII *citer. Et ex eo autem quod simpliciter, ad eadem con-*
siderandum: destruenti quidem, si quod simpliciter nō est
LXXXVIII *proprium. Neque enim quod magis est eius quod ma-*
gis, neque quod minus eius quod minus, neque quod maxi
me eius quod maxime, neque quod minime eius quod mi-
nime erit proprium: ut quia non est hominis proprium
studiosum, neq; magis hominis, magis studiosum erit pro-
LXXXIX *prium. Construenti autem, si quod simpliciter est, eius*
quod simpliciter est proprium. Nam & hoc quod ma-
gis eius quod magis, & quod minus eius quod minus, &
quod minime eius quod minime, & quod maximè eius
quod maximè erit proprium: ut quia est ignis proprium
sursum ferri secundum naturam, & magis ignis erit ma-
gis propriū, sursum ferri secundū naturam: eodem modo
consi

consyderandum est & ex alijs huiusmodi. Secundũ autem, destruenti quidem, si quod magis est, nõ est eius quod magis est proprium. Neq; enim quod minus est eius quod minus erit proprium: ut quoniam magis est propriũ animalis sentire quàm hominis scire, non est autem animalis proprium sentire, quare non erit hominis propriũ scire. X C

Construenti autem, si quod minus, eius quod minus est propriũ. Nam & quod magis eius quod magis erit proprium: ut quia minus est proprium hominis mansuetum natura quàm animalis uiuere: est autem hominis propriũ mansuetum natura, erit propriũ animalis uiuere. Tertiũ X C I
uerò, destruenti quidem, si cuius magis est, propriũ non est. Neq; enim cuius est minus propriũ, erit eius propriũ: si autem illius est propriũ, non erit huius propriũ: ut quia colorari magis superficiei quàm corporis est proprium, non est autem superficiei propriũ, non erit corporis proprium colorari: si uerò est superficiei proprium, non erit corporis proprium. Construenti autem hic locus non est utilis: nam impoßibile est idem plurium proprium esse.

Quartum, destruenti quidem, si quod magis est eius proprium, non est propriũ, neq; profectò quod minus est eius propriũ, erit proprium. Vt quia magis est propriũ animalis sensibile quàm partibile, non est autem animalis sensibile proprium: quare nõ erit animalis partibile proprium. X C I I
Construenti autem: si quod minus est eius proprium, est propriũ. Nam & quod magis est eius propriũ, erit proprium: ut quoniam minus est proprium animalis sentire quàm uiuere: est autem animalis proprium sentire, erit animalis proprium uiuere. X C I I I
Deinde ex his quæ similiter insunt: primùm quidem destruenti, si quod similiter est proprium, nõ est proprium eius cuius similiter est X C I I I I

propr

proprium. Neque enim quod similiter est proprium, erit proprium eius cuius similiter est propriũ: ut quia similiter est propriũ concupiscibilis concupiscere, & rationalis ratiocinari: non est autem proprium concupiscibilis concupiscere, non erit rationalis proprium ratiocinari.
XCV Construenti uerò, si quod similiter est propriũ, eius est proprium, cuius est similiter proprium. Nam & quod similiter est proprium, erit eius proprium cuius similiter est proprium: ut quia similiter est rationalis propriũ primùm prudens, & concupiscibilis proprium primum temperans: est autem rationalis primum prudens: erit igitur
XCVI concupiscibilis proprium primũ temperans. Secundum autem, destruenti quidem, si quod similiter est proprium non est proprium eius. Nam neq; quod similiter est proprium, erit proprium eius: ut quia similiter est proprium hominis uidere, & audire, non est hominis proprium ui-
XCVII dere, non utiq; hominis proprium audire. Construenti uerò, si quod similiter est eius proprium, est proprium. Nam quod similiter est eius proprium, proprium erit: ut quia similiter est proprium animæ, aliquid partium eius primò esse concupiscibile, & rationale primò: est autem proprium animæ, quid partiũ eius esse concupiscibile primò, erit utique proprium animæ quippiam partium eius
XCVIII esse rationale primò. Tertium uerò, destruenti quidem, si cuius similiter est proprium nõ est propriũ. Neq; enim cuius similiter propriũ, erit propriũ: si autẽ illius est proprium, non erit alterius propriũ: ut quia urere similiter est propriũ flammæ, & carbonis, non est autem flammæ proprium urere, non erit carbonis propriũ urere: si autẽ est flammæ proprium: non erit carbonis propriũ urere. Construenti autem hic locus non est utilis; differt autem quod

quod est ex similiter se habentibus, ab eo quod ex ijs est quæ similiter insunt: quoniam illud quidem secũdum proportionem sumitur nõ in eo quod inest aliquid cõparatũ: hoc autem ex eo quod inest, alicui cõparatur. Deinde de- XCIX
struenti quidem, si potentia propriũ aßignans, & nõ ad ens aßignauit proprium potentia, cùm non contingat ei potentia inesse cùm ens non est. Non enim erit proprium *quod positũ est esse propriũ: ut quia qui dixit aëris proprium respirabile, potentia quidem aßignauit proprium (nam tale propriũ ut respirari poßit, respirabile est) aßignauit autem & ad non esse propriũ: nam & cùm nõ est animal quod spirare natum ex aëre, contingit aërem esse, non tamen cùm non est animal, poßibile est spirare: quare neq; aëris erit propriũ huiusmodi poßibile respirari tũc, quia animal non erit quod tale est ut respirare poßit: non ergo erit aëris propriũ respirabile.* Construenti autem, C
si potentia aßignans propriũ, tam ad ens aßignauit proprium, quàm ad non ens, cùm contingat potentia non enti inesse. Erit enim proprium quod *positum est nõ esse proprium: ut quia qui aßignauit proprium, entis poßibile pati, aut facere potentia aßignans propriũ, ad ens aßignauit propriũ (nã cùm ens est, & poßibile pati quid, aut facere erit) quare propriũ erit entis poßibile pati quid, aut facere.* Deinde destruenti quidem, si per superabundantiã CI
posuit propriũ. Non erit enim proprium quod *positũ est esse propriũ: accidit enim sic aßignantibus propriũ, non de quo orationem, & nomen uerificari: nam currupta re, nihil minus erit oratio: nam eorũ quæ sunt alicui maxime inest: ut si quis aßignet ignis propriũ, corpus leuißimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporum quod leuißimum erit: quare non erit ignis propriũ, corpus leuißimũ.*

Constru

CII *Construenti autem, si non per superabundantiā posuit proprium. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non superabundantia aßignauit propriū: erit utique secundum hoc bene positum proprium.*

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN LIBRVM SEXTVM TOP.

ARGVMENTVM.

IN sexto definitionis aguntur loci. cuius negotii quinq; partes Sed hæc duo prius exquirimus: an obscura elocutio, an plus dictum quàm oporteat. In priore, an translatio adhibita, an uerba insolita, an inde contrarii parum nota ratio, an non continuo cognita definitio. in posteriore; an plane omnibus, & an omnibus eiusdem generis competat. an superfluum quippiam, an quod eiusdem speciei non competat omnibus: an dictum idem sæpius, an uniuersali additum particulare. Vtrum autem impleta sit definitio, inde colligis, si uideas an non ex prioribus, ac notioribus: an certi definitio incerta, an res in genere non ponatur, an non quæ oportet definitum respiciat, an transiliatur genus, an non omittantur differentiæ generis. an differentia desit. quæ contrà diuidatur, aut ex uero non sit genere. an genus negatione diuidatur, an genus, an etiam species ut differentia reddantur. an differentia hoc aliquid significet, an ex accidenti definitio competat: an differentia, uel species, uel quæ sub specie, dicantur de genere: an rursus de differētia, uel genus, uel species, uel quæ sub specie. an nō differētia specie prior, & an alterius quoq; generis: an quod in aliquo est, an etiam affectio pro differentia: an illius quod est ad aliquid, ipsa nō sit ad aliquid differentia, an aliò ipsum quàm quò debeat referatur. an nō primi definitio cum de pluribus agatur: an affectio, uel dispositio, uel definitū quid aliud quod dicitur non suscipiat. an tempore aliquo dissentiat. an alio pacto magis cōueniat: an res ipsa magis quàm definitio. an nō ambo pariter crescāt, an magis quod re quā quod ratione: an utriq; alterum pariter competat, alterū non competat. an utrobique

definitio duobus competat:an si loco nominũ sumantur orationes,alicubi dissentiant:an nõ finem respiciat generatio sit, an actus,an indistincta prædicamenta,an habitus pro habēte, uel contrà.an eorum quæ sunt ad aliquid,eodem referuntur & genus & species.an in reliquis oppositis ordo teneatur: an similes congruant casus:an ideæ congruãt:an una ratio æquiuocorum posita,an & impliciti,an & compositi.an transsumptio adhibita,an uariatis intellectus uariatus nominibus, an transsumptio non differentiæ, sed generis: an est cuius ratio traditur,non est id quod sub ratione:an indistinctum, quò illud referendum,quod est ad aliud:an definita nõ res, sed bene habens,aut perfecta res.an quod sui caussa eligendum sit, alterius eligendum caussa dicatur.an non ipsum,sed quod ex ipso definiatur. Quæ scite singula discernes,ut totum & partes, ut magis & minus,ut melius & peius,ut uniuocationem,ut præteritum compositionis modum,ut quod dicimus hoc post illud, ut quot modis alterum cum altero dicatur, ut an totum uocetur uliquorum compositio,& an altero contrarium quippiam definiatur.Declaranda interdum & definitio, interdum & melior excogitanda.

TOPICORVM

ARISTOTELIS LIBER SEXTVS.

De locis Definitionis. CAP. I.

Primus locus.

IVS autem quod est circa terminos negotij,partes sunt quinq;. Nã aut quod omnino non uerum est dicere de quo nomen & orationem(oportet enim hominis definitionem 1
de omni homine uerificari) aut quod cùm sit genus non 2
posuit in genere, uel non in accommodato genere posuit 3
(oportet enim eum qui definit in genere ponentem differentias adiungere:nam maximè eorum quæ sunt in definitione, genus uidetur definiti substantiam significare) aut 4

D quod

quod non propria est definitio(oportet enim definitionem propriam esse,quemadmodum prius dictum est) aut si omnia quæ dicta sunt is qui fecit,non definiuit, neque dixit quid est esse rei definitè:reliquum autem præter ea quæ di
II *cta sunt,si definiuit quidem,at non bene definiuit. Si igitur non uerificatur de quo nomen & oratio, ex ijs quæ dicta sunt in accidente locis,considerandum.Nam & illic utrum uerum uel non uerum,omnis consideratio fit:quando enim quod inest accidens disputamus, quod uerum est dicimus:quando autem quod non inest, quod non uerum.*
III *Si uerò non in accommodato genere posuit,aut si nō propria est aßignata oratio:ex ijs qui sunt ad genus & proprium dictis locis, prospiciendum. Reliquum uerò si non definiuit,aut si non bene definiuit, aliquo modo aggredi-*
IIII *endum dicere. Primùm igitur inspiciendum si non bene definiuit.Nam facilius est,quodlibet fecisse, quàm bene fecisse:manifestum igitur quoniam peccatum circa hoc plusculum,eo quòd laboriosius. quare argumentatio facilior*
V *quæ circa hoc, quàm quæ circa illud fit. Sunt autem eius quod non est bene,partes duæ.Vna quidem, obscura interpretatione uti. Oportet enim definientem (ut contingit) quàm clarißima interpretatione uti:eò quòd cognoscendi gratia aßignatur definitio.Secunda autem, si amplius dixit in definitione,quàm par sit:nam omne quod superadictum est in definitione,superfluum est.*

De Definitione,loci alij. CAP. II.

VI RVrsus autem utrunq; quod dictum est,in plures partes diuiditur:unus autem locus eius quod obscurè est, si sit æquiuocum alicui,quod dictum est. Vt quòd generatio est ductio ad substantiam, & quòd sanitas commensuratio calidorum & frigidorum; nam æquiuoca est ductio,

ctio, & cõmensuratio: immanifestum igitur utrum uult dicere eorum quæ significantur ab eo, quod multipliciter dicitur. similiter autem & si cùm definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit: nam immanifestum utrius definitionem aßignauit, contingitq; calumniari uelut non conueniente oratione ad omnia quorum definitionem aßignauit. Maximè autem contingit tale quippiam facere, cùm latet æquiuocatio. Contingit etiam & eum qui diuidit, quoties dicitur id quod in definitione aßignatum est, syllogismum facere: nam si secũdùm nullum modorum sufficienter dictum est, manifestum quòd nõ definierit illo modo. Alius V I I si secundùm metaphoram dixit. Vt scientiam indeciduam, terram autem nutricem, aut temperantiam consonantiam: nam omne obscurum, quod secũdùm metaphoram dicitur, contingit & etiam metaphora loquentem calumniari, tanquam non propriè dicentem: non enim congruet dicta definitio, ut in temperantia, nam omnis consonantia in sonis. Amplius, si est genus consonantia temperantiæ: in duobus generibus erit idem, non continentibus se inuicem: nam neque consonantia uirtutem, neq; uirtus continet consonantiam. Amplius, si non positis nominibus utitur. Vt Plato ci V I I I liumbre oculum, aut araneum putrimordax, aut medullã oßigenium dixit: nam omne obscurum, quod insuetum est. Quædam autem neq; secundùm æquiuocationem, neq; se- I X cundùm metaphoram, neq; propriè dicuntur. Vt lex, mensura, uel imago eorum quæ natura iusta sunt: sunt autem huiusmodi deteriora, metaphora: nã metaphora facit quodammodo notum quod designatum est per similitudinem (omnes enim metaphora utentes, secũdùm aliquam similitudinem ea utuntur) at quod tale est, non facit notum: nam neq; similitudo est secundùm quã mensura, uel imago lex

est,neq; dici solet propriè: quapropter si propriè mensuram,uel imaginem legem dicit esse, ueritatis est expers: nam imago id est,cuius generatio per imitationem est:hoc autem non inest legi:si autem non propriè,manifestũ quod obscurè dixit,atq; deterius quolibet eorum quæ secundum
X *metaphoram dicuntur.Amplius,si non manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dicitur.Nam quæ bene aßignan*
XI *tur,contrarias commanifestant.Aut si per se dicta:non sit manifestum cuius est definitio:sed quemadmodum ea quæ sunt antiquorum scriptorum,nisi quis superscripsisset:non cognoscebatur quid unumquodq;:si igitur nõ clarè,ex hu-*
XII *iusmodi est inspiciendum.Si igitur superfluum in termino dixit primùm quidem considerandum, si aliquo usus est, quod omnibus insit,uel simpliciter ijs quæ sunt, uel ijs quæ sub eodem genere sunt definitorum. Nam superfluum dici necessarium id est:oportet enim genus ab alijs separare, differentiam autem ab aliquo eorum quæ sunt in eodem genere:atqui quod omnibus quidem inest simpliciter,à nullo separat,quod autem omnibus quæ sub eodem sunt genere inest,non separat ab ijs quæ sunt in eodem genere:qua-*
XIII *re superuacaneum huiusmodi oppositum. Aut si est quidẽ proprium quod appositum est,ablato autem illo,& reliqua definitio propria est,& indicat substantiam. Vt in hominis oratione scientiæ susceptiuum appositum, superfluum:nam & eo ablato, reliqua oratio propria est, & indicat substantiam:simpliciter autem dicendo, omne superfluum,quo ablato, reliquum manifestum fecit id quod definitur.Talis autem est & animæ terminus, si est numerus ipse seipsum mouens:nam quod seipsum mouet est anima,ceu Plato definiuit,an proprium quidem quod dicitur: non indicat autem substantiam intercempto numero? utro-*

uis

uis igitur modo se habeat, difficile est ut explicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: ut est phlegmatis terminus, humidum primum à cibo, indigestũ: unum enim primum non multa: quare superfluum, indigestum appositũ: nam hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit à cibo & aliud quiddam primum esse. An non simpliciter à cibo phlegma, sed indigestorum primum? quare addendum est indigestum: nam illo quidem modo dicta non uera erit definitio: siquidem non omnium primum est. Amplius si quippiam eorum quæ sunt in oratione non omnibus inest, quæ sunt sub eadem specie. Nam talis peius definiuit, quàm qui usi sunt eo quod inest omnibus quæ sunt: nam illic, si reliqua propria definitio, & tota propria erit: simpliciter enim ad proprium quolibet addito uero, tota oratio propria fit: at uerò si aliquid eorum quæ sunt in oratione, non omnibus insit quæ sunt sub eadẽ specie, impoßibile est totam orationem propriam esse: non enim conuersim prædicabitur de re, ut animal greßibile bipes quadricubitale: nam huiusmodi oratio non conuersim prædicabitur de re, eò quòd non omnibus inest (quæ sub eadem specie sunt) quadricubitale. Rursum si idem frequenter dixit. Vt qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit: nam omnis concupiscentia, delectationis est, quare & eidem concupiscentiæ delectationis erit: fit igitur terminus concupiscentiæ appetitus delectationis (nihil enim differt concupiscentiam dicere, aut appetitum delectationis) quare utrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidẽ nihil absurdum? nam & homo bipes est. Quare & idem homini, bipes erit. est autem idem homini, animal greßibile bipes: quare animal greßibile bipes, bipes est: sed non propter hoc, absurdum aliquid accipit, non enim de animali,

Phlegma.

XIIII

XV

solum greßibile bis bipes prædicatur: sic enim de eodem bis bipes prædicatur, si de animali bipede, greßibile bipes dicitur, quare semel tantum bipes prædicatur. Similiter autem & in concupiscentia: non enim de appetitu id quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto: quare semel & hic prædicatio fit. Non est autem bis dicere idem nomen, aliquid absurdum: sed frequẽter de aliquo idem prædicari, sicut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contemplatiuam eorum quæ sunt, dicit esse: nam definitiua, contemplatiua quædam est, quare bis idem dicit, addens rursum & contemplatiuam. Similiter autem & quicunque refrigerationem, priuationem eius quidem caloris, qui secundùm naturam est, dicunt esse: nam omnis priuatio eius est, quod secundùm naturam est: quare superfluum est addere secundùm naturam: sed sufficit fortasse dicere priuationem caloris, eò quòd ipsa priuatio, notũ facit quòd eius
XVI *sit quod secundùm naturam dicitur. Rursum, si uniuersali dicto addidit & particulare. Vt si clementiam imminutionem, expedientium & iustorum: nam iustum expediens quippiam est, quare continetur in expediente. superfluum igitur iustum: nam qui dixit uniuersale, addit & particulare: & si medicinam disciplinam sanatiuorum animali & hõmini: aut legem imaginem eorum quæ natura sunt bona & iusta: nam iustum bonum quippiam, quare frequenter idem dicit. utrum igitur bene an non bene definiuit: per hæc & huiusmodi perspiciendum.*

De Definitione, loci alij. CAP. III.

XVII *VTrum uerò definiuit, & dixit quid est esse, an non ex his. Primùm ergo si non, per priora & notiora confecit definitionem. Nam terminus aßignatur eius cognoscendi gratia quod dicitur. cognoscimus autem non*

ex quibuslibet, sed ex prioribus, notioribusq́;, quemadmodum in demonstrationibus: sic enim omnis doctrina, & omnis disciplina se habet: manifestum igitur quod qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit: si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones. Nam manifestum quod & qui per priora, ac notiora, iterum melius definiuit: quare utræque erunt definitiones eiusdem: tale autem non uidetur: nam unicuiq; eorum quæ sunt, unum est esse idipsum quod est: quare si plures erunt eiusdem definitiones, idem erit definitio, esse quod quidem secundùm utranq; definitionem significatur. hæc autem non eadem sunt, cò quòd definitiones diuersæ: manifestum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter est accipere. Aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si no- XVIII *bis ignotioribus, contingit enim utroq; modo: simpliciter igitur notius quod prius est, posteriore: ut punctum linea, & linea superficie, & superficies solido: quemadmodum & unitas numero: prius enim & principium omnis numeri: similiter autem & elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoque accidit: nam maximè solidum, magis sub sensu cadit, quàm superficies, superficies autem magis quàm linea, linea autem signo magis: quare multitudo magis huiusmodi cognoscit, nam illa quidem quomodolibet, hæc autem subtili, & fecundo intellectu comprehendere oportet: simpliciter igitur melius per priora, posteriora tentare cognoscere, nam magis scientificum tale est. Verùm ad eos qui impotentes sunt cognoscere per talia, necessarium fortè per ea quæ illis cognita sunt facere orationem: sunt autem talium definitiones quæ & puncti, & lineæ, & superficiei. omnes*

enim per posteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, istam autem superficiei, hanc uerò solidi fines dicunt esse. Non oportet autem latere quoniam sic definientes non contigit quod quid est esse definitio, indicare: nisi contingat idem nobis notius esse, & simpliciter notius: siquidem oportet per genus & differentias definire eum, qui bene definit, hæc autem simpliciter notiora, & priora sunt specie: interimit enim genus & differentia speciem, quare priora hæc specie. Sunt autem notiora, nam specie quidem nota necesse est genus & differentias cognosci: qui hominem enim cognoscit, & animal greßibile cognoscit: ac genere & differentia notis, non necesse est & speciem cognosci: quare ignotior species. Amplius, illis (qui secundum ueritatem huiusmodi definitiones dicunt esse quæ sunt ex ijs quæ unicuique sunt nota) plures: eiusdem accidit dicere definitiones esse, nam alia alijs, & non omnibus eadem contingit notiora esse: quare ad unumquenque erit definitio aßignanda, si quidem ex ijs quæ singulis quibusque sunt notiora, definitionem oportet facere. Amplius, eisdem alia interdum alia magis nota: nam à principio quidem sensibilia, instructioribus autem factis, contrà: quare neque ad eundem semper ad eadem definitio aßignanda, ijs qui per ea quæ singulis quibusque sunt notiora definitionem fatentur aßignandam esse: manifestum igitur quòd non definiendum per ea quæ huiusmodi sunt, sed per simpliciter notiora: nam solo modo sic una & eadem definitio semper fiet. Fortasse autem & quod simpliciter notum, non est id quod omnibus notum, sed quod bene dispositis intellectu: quemadmodum & simpliciter salubre ijs qui bene affectum habent corpus: oportet ergo unumquodque talium

lium diligenter peruestigare:uti autem disputantes ad id quod expedit.Maximè autem sine dissensione interimere contingit definitionem:si neque ex simpliciter notioribus, neque ex ijs quæ nobis,contingit definitionem fieri.Vnus igitur locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora,priora indicat:quemadmodum prius diximus.

Alius autem,si eius quod est in quiete, & definitione, per indefinitum,& quod in motu est aßignata est oratio nobis. Prius enim est & notius quod manens est, & definitum, eo quod indefinitum & in motu est. Eius autem quod est non ex prioribus,tres sunt loci. Primus quidem, si per oppositum, oppositum definiuit. Vt si per malum,bonum.simul enim natura opposita, & nonnullis etiam eadem disciplina utrorumque uidetur esse: quare non notius alterum altero. Oportet autem non latere quædam fortasse aliter definiri non posse, ut duplum sine dimidio, & quæcunque per se ad aliquid dicuntur: nam omnibus huiusmodi, est idem esse ei quod est ad aliquid quodammodo se habere:quare non est poßibile sine altero alterum cognoscere, eò quod necessarium est in alterius oratione coassumi & alterũ. Ergo cognoscere quidem oportet huiusmodi omnia:uti autem eis in his ut uidebitur expedire. Alius,si eodem usus est ei quod definitur. Latet autem,cùm non eodem definiti nomine utitur:ut si solem stellam in die apparentem definiuit: nam qui die utitur, sole utitur: & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationem: ut quòd dies est, Solis latio super terram: nam tunc manifestum quòd qui Solis lationem super terram dixit,solem dixit: quare utitur sole,qui die utitur. Rursum, si eo quod ediuerso diuiditur,id quod ediuerso diuiditur definiuit.Vt impar est,

XIX XX I XXI XXII

qui unitate maior est parc:simul enim natura,quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur : impar autem & par ediuerso diuiduntur : nam ambo , numeri differentiæ.

Similiter autẽ & si per inferiora, superiora definiuit.

XXIII *Vt parem numerum,qui bipartitè secatur:aut bonum, habitum uirtutis : nam & bipartitè sumptum est à duobus,quæ paria sunt:& uirtus, bonum quoddam est : quare inferiora hæc quàm illa sunt:est autem necesse cum qui inferioribus utitur,& illis uti:nam & qui uirtute utitur, bono utitur,eò quòd bonum quoddam uirtus:similiter autem & qui bipartitè utitur,& pare utitur,eò quòd in duo secari significat bipartitè secari:duo autem paria sunt. Vniuersaliter igitur dicẽdo, unus est locus non per priora & notiora fecisse orationem:partes autem eius,ea quæ*

XXIIII *dicta sunt. Secundus autem , si res cùm sit non ponitur in genere.Nam in omnibus huiusmodi peccatũ est,in quibus non prius ponitur in oratione , quid est:ut corporis definitio,quod habet tres dimensiones:aut si quis hominẽ definiuit , quod est sciens numerare:non enim dictum est quid est,habere tres dimensiones : uel quid est,scit numerare:genus autem uult quid est significare : & primum*

XXV *apponitur eorum quæ in definitione dicuntur. Amplius, si ad plura cum dicatur id quod definitur : non ad omnia aßignauit. Vt si grammaticen,scientiam scribendi quod profertur:nam indiget,& quod legendi : nihilo enim magis scribendi quàm legendi aßignat qui definit:quare non alius,sed qui utraque hæc dicit , eò quòd plures non contingit eiusdem definitiones esse. In quibusdam profectò secundum ueritatem se habet,ut dictum est:in quibusdam autem non,ut in quibuscunque non per se dicitur ad utrunque:ut medicinam , scientiam sanitatem, & ægritudinem effic*

efficiendi:nam de illa quidem per se dicitur,de hac autem per accidens: simpliciter enim alienum à medicina,ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad utrunq; aßignauit, quàm qui ad alterum, uerùm fortasse & deterius,eò quòd & reliquorum quilibet potest ægritudinem efficere. Amplius,si non ad melius sed ad peius XXVI aßignauit, cùm sint plura ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis disciplina & potestas, optimi uidetur esse.

Rursum si non positum est in proprio genere quod di XXVII ctum est,considerandum ex ijs(quæ ad genera sunt) elementis:quẽadmodum est dictum prius.Rursum si transiliens dicit genera. Vt qui iustitiam æqualitatis habitum effectiuum,uel distributiuum æqui:nam transilit, qui sic definit,uirtutem: relinquens igitur iustitiæ genus,non dicit quid est esse(nam substantia unicuique est in genere) est autem hoc idem ei quod est non in proximo genere ponere.Nã qui in proximo posuit,omnia superiora dixit:eò quòd omnia superiora genera de inferioribus prædicantur.Quare aut in proximo genere ponendum,aut omnes differentias superiori generi addendum, per quas definitur proximum genus: sic enim erit nihil prætermissum, sed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui uerò ipsum superius genus dicit, non dicit & inferius genus:nam qui plantam dicit, non dicit arborem. Rur- XXVIII sum in differentijs similiter considerandum, si & differentias dixit generis.Nam si rei non specialibus definiuit differentijs,aut si etiam omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam esse (ut animal, aut substantiam) manifestum quoniam non definiuit: nullius enim differentiæ, quæ dicta sunt. Videndum autem & XXIX si est aliquid quod ediuerso diuiditur dictæ differentiæ.

Nam

Nam si non est, perspicuum quoniam non erit quæ dicta est generis differentia: nam omne genus ijs (quæ ediuerso diuiduntur) differentijs diuiditur: ut animal greßibili, & volatili, & aquatili, & bipedi.
XXX Aut si est quidem ediuerso diuisa differentia, non uerificatur autem de genere. Nam si non, manifestum quoniam neutra erit generis differentia: omnes enim quæ ediuerso diuidūtur differentiæ, uerificantur de proprio genere.
XXXI Similiter autem & si uerificatur quidem, at non facit apposita generi speciē. Nam manifestum, quòd non erit hæc specifica differentia generis, nam omnis specifica differentia cum genere, speciem facit: si autem hæc non est differentia, nec quæ dicta est: quia hæc ediuerso diuiditur.
XXXII Amplius, si negatione diuidat genus. Vt qui lineam definiunt longitudinem sine latitudine esse: nam nihil aliud significat, sine latitudine, quàm quòd non habet latitudinē: accidet igitur genus participare speciem. nam omnis longitudo sine latitudine, aut latitudinem habens est, quia de omni affirmatio uel negatio uera fit: quare genus lineæ cum longitudo sit, sine latitudine, aut latitudinem habens erit: at longitudo sine latitudine speciei est ratio: similiter autem & longitudo latitudinem habēs: nam sine latitudine, & latitudinē habens, differentiæ sunt: ex differentia autē & genere, est speciei oratio: quare genus suscipiet speciei orationem, similiter autem & differētiæ, eò quòd altera dictarum differētiarum ex neceßitate prædicatur de genere. Est autē dictus locus utilis ad eos, qui ponūt ideas esse: nam si non est ipsa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere quod latitudinem habet, aut sine latitudine est: oportet enim de omni longitudine alterum eorum uerificari, si quidem de genere uerificari debeat. hoc autem non accidit: sunt autem

tem & sine latitudine, & latitudinem habentes longitudines, quare ad illos solos utilis hic locus, quicunque genus unum numero dicunt esse: hoc autem faciunt qui ideas ponunt. Nam ipsam longitudinem, & ipsum animal, genus dicunt esse. Fortasse autem in quibusdam etiam necessariū est negatione uti definientem, ut in priuationibus: nam cæcum est quod non habet uisum, quādo natum est habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione, qua negationem necesse est ediuerso diuidit: ut si longitudinem, habens latitudinem definiuit, eam habente latitudinem ediuerso diuiditur, non habens latitudinē, neq; aliud quicquam: quare negatione rursum diuiditur genus. Rursum si speciem ut differentiam aßi- XXXIII
gnauit. Vt qui conuicium, iniuriā cum irrisione definiuit: nam irrisio iniuria quædam est, quare non differentia, sed species est irrisio. Amplius, si genus ut differentiam di- XXXIIII
xit. Vt uirtutem, habitum bonum, uel studiosum: nam bonum est genus uirtutis. An non genus est bonum, sed differentia? siquidem uerum est quòd non contingat idem in duobus generibus esse non continentibus se inuicem (nam neq; bonum continet habitum, neque habitus bonum: non enim omnis habitus bonum, neque omne bonum habitus) non erunt profectò genera ambo. Si igitur habitus genus est uirtutis, perspicuum bonum non genus, sed magis differentiam esse. Amplius, habitus quidem quid est uirtus significat: bonum autem non quid est, sed quale quid est: uidetur autem differentia quale quid significare. Viden- XXXV
dum autem & si non quale quid, sed ipsum quid significat aßignata differentia. Nam uidetur quale quid omnis differentia significare. Considerandum autem & si se- XXXVI
cundum accidens inest definitio differentia. Nam nulla

diffe

differentia eſt eorum, quæ ſecūdum accidens inſunt, ſicut neque genus: non enim contingit differētiam ineſſe alicui,
XXXVII & non ineſſe. Amplius, ſi prædicatur de genere differentia, uel ſpecies, aut inferiorum aliquid ſpecici, non erit definiens. Nam nullum eorum quæ dicta ſunt, cōtingit de genere prædicari, eò quòd genus de quàm plurimis omniū
XXXVIII dicitur. Rurſum ſi prædicatur genus de differentia. Nam non de differentia, ſed de quibus differētia, genus uidetur prædicari: ut animal de homine, & boue, & de alijs greſſibilibus animalibus, non autem de ea differentia, quæ de ſpecie dicitur: nam ſi de unaquaq; differentiarum animal prædicabitur, multa animalia de ſpecie prædicabuntur: nam differentiæ de ſpecie prædicantur. Amplius, differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt, ſiquidem ſunt animalia: nam unumquodq; animalium aut ſpecies, aut in-
XXXIX diuiduum eſt. Similiter autem inſpiciendum & ſi ſpecies, aut inferiorum ſpecici aliquod, de differentia prædicatur. Impoßibile enim, eò quòd de pluribus differentia, quàm ſpecies dicitur. Item accidet differentiam ſpeciem eſſe, ſiquidem prædicabitur de ea aliqua ſpecierum: nam ſi de differentia prædicatur homo, manifeſtum quoniam diffe-
XL rentia eſt homo. Rurſum ſi non prior eſt differentia ſpecie. Nam genere quidem poſterior eſt: ſpecie autem prio-
XLI rem differentiam eſſe oportet. Conſiderandum autem & ſi alterius generis eſt dicta differentia, neq; contenti, neq; cōtinentis. Nam non uidetur eadem differentia duorum generum eſſe non continentium ſe inuicem: ſi autem non, accidet & ſpeciem eandem in duobus generibus eſſe non continentibus ſe inuicem: infert enim unaquæq; differentiarum proprium genus, ut greßibile & bipes animal coinferunt: quare ſi de quo differētia & generum utrūq;, mani

manifestum utiq; quoniam species in duobus erat generibus non continentibus se inuicem. An nō impoßibile eandem differentiam duorum generum esse non cōtinentium se inuicem, sed addendum neq; utroq; sub eodē existente? nam greßibile animal, & uolatile animal, genera sunt nō continentia se inuicem, & utriusq; eorum est bipes differentia: quare addēdum est, neq; sub eodem, utroq; existente: nam hæc ambo sub animali sunt. manifestum etiā quoniam non necesse est differentiam omnem, proprium genus inferre, eò quòd contingit eandem duorum generum esse non continentium se inuicem: sed alterum tantum necesse est inferre, & superiora omnia: ut bipes, greßibile, uel uolatile infert animal. Videndum autem & si in aliquo differentiam aßignauit substantiæ. Nam uidetur differre substantia à substantia in eo quod alicubi est, quare & eos qui greßibili, & aquatili diuidunt animal increpant, tanquam greßibile & aquatile alicubi significet. XLII

Dubitatio.

An in ijs quidem non rectè increpant? non enim in aliquo, neq; alicubi significat aquatile, & terrestre, sed quale quid: nā & si in sicco sit, similiter aquatile: similiter autem & terrestre, & si in humido sit, similiter terrestre, sed non aquatile erit: attamen si quandoq; significat in aliquo differentia, manifestum quoniam peccabit. Rursum, si affectum, differentiam aßignauit. Nam omnis affectus cùm magis fit, detrahit à substantia: differentia autem, nō huiusmodi est: nam magis uidetur saluare differentia, id cuius est differentia: & simpliciter impoßibile est singulum quodq; esse sine propria differentia: nam cum nō est greßibile, non erit homo: & (ut simpliciter dicamus) secūdum quæcunq; alteratur habens, nihil eorum differentia illius est. nam omnia huiusmodi cum magis fiunt, detrahunt à XLIII

subst

substantia:quare si aliquā huiusmodi differentiā quispiam
aßignauit,peccauit:simpliciter enim non alteramur secun
XLIIII *dum differētias. Et si alicuius eorum quæ sunt ad aliud,*
non aliud quid,differentiam aßignauit. Nam eorum quæ
sunt ad aliquid,& differentiæ ad aliquid:ut & in discipli
na,contēplatiua enim, & actiua,& effectiua dicitur:unū
quodq; autem horum,ad aliquid significat:contemplatiua
enim alicuius,& actiua alicuius, & effectiua alicuius.
XLV *Considerādum autem & si ad quod natum est unum-*
quodq; eorum quæ sunt ad aliquid, aßignauit definiens.
Nam in quibusdam quidem ad quod natum est singulum
quodq; eorum quæ sunt ad aliquid, solum est uti, ad aliud
autem nihil,ut uisu ad uidēdum solum: quibusdam autem
& ad aliquid aliud,ut dolio sanè hauriat aliquis,attamen
si quis definiuit dolium, instrumentum ad hauriendum,
peccauit,non enim ad hoc natum est: terminus autem est,
ad quod natum est,ad quod sanè utitur prudēs qua pru-
dens:& quæ circa singulū quodq; propria est disciplina.
XLVI *Amplius,si non primi aßignauit, quando contingit ad*
plura dictum esse. Vt prudentiam uirtutem hominis, aut
animæ:& non rationalis:primum enim rationalis uirtus,
prudentia:nam secundum hoc & anima & homo dicitur
XLVII *prudens. Amplius,si non susceptiuum est eius cuius di-*
citur affectus,uel dispositio,uel quoduis aliud,peccauit.
Nam omnis dispositio,uel affectus in illo natus est fie-
ri,cuius est dispositio,uel affectus:ut & scientia in anima,
XLVIII *dispositio existens animæ.Aliquando autem peccāt in ta-*
libus,ut quicunq; dicunt quòd somnus est impotētia sensus,
& dubitatio æqualitas cōtrariarum ratiocinationum, &
dolor separatio naturalium partium cum uiolentia:nam
neq; somnus inest sensui, oportet autem inesse si impo-
tentia

tentia sensus est. Similiter autem neq; dubitatio contrarijs ratiocinationibus inest, neq; dolor, naturalibus partibus: dolebunt enim inanimata, si dolor eis inest. Talis autem & sanitatis definitio. siquidem commēsuratio calidorum, & frigidorum est, necesse est enim sana esse, calida & frigida: nam cuiusq; commensuratio illis inest, quorū est commensuratio: quare sanitas inerit utiq; ipsis. Item id quod fit, in effectiuum, aut econuerso, accidit ponere, sic definientibus: nō enim est dolor, separatio naturalium partium, sed effectiuum doloris: nec somnus, impotentia sensus, sed effectiuum alterum alterius: aut enim propter impotentiam dormimus, aut propter somnum impotentes sumus. Similiter autem & dubitationis uidebitur effectiuum esse, contrariarum æqualitas ratiocinationum: quandocunq; enim ad utraq; ratiocinantibus nobis similiter uidentur omnia secundum utrunq; fieri, dubitabimus utrum agamus. Amplius, secundum tempora omnia, considerandum sicubi dissonet: ut si immortale definiuit, animal nunc incorruptibile esse. Nam nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. An in hoc quidem non accidit? nam anceps secundum amphiboliam est nunc incorruptibile esse: aut enim quoniam non corrumpitur nunc, significat, aut quoniam non poßibile corrumpi nunc: aut quoniam huiusmodi est nunc, ut nunquam poßit corrumpi: quando igitur dicimus quòd incorruptibile nunc est animal, nō hoc dicimus, quòd nunc tale est animal, sed ut nunquam poßit corrumpi: hoc autem immortali idem erat, quare non accidit, nunc idem immortale esse. Sed tamen sicubi accidit quod secundum definitionem quidem aßignatum est inesse nunc uel prius, quod uerò secundùm nomen non inest, non erit idē: utendum ergo hoc loco quemadmodum dictum est. Inspiciendum

XLIX

Dubitatio.

L

dum autem & si secundùm aliud quippiam magis dicitur quod definitur, quàm secundum aßignatam orationem. Vt si iustitia potestas æqui distributiua est: iustus enim magis est, qui eligit æquum distribuere, eo qui potest: quare non erit iustitia potestas æqui distributiua: nam & iustus esset maximè, qui posset æquum distribuere. Amplius, si res quidem suscipit magis, quod autem secundùm orationem aßignatur non suscipit: aut contrà, quod secundùm orationem ei aßignatur suscipit, res autem non. Oportet enim aut utraq; suscipere, aut neutrum: siquidem est rei quod

L I secundum orationem aßignatur. Amplius, si suscipiunt utraque quidem magis, non simul autem utraq; augmentum sumunt. Vt si amor concupiscentia conuentionis est. nam magis amans non magis concupiscit conuentionem: quare non simul utraq; suscipiunt magis: at oporteret, si

L II idem essent. Amplius, si duobus quibusdam propositis, de quo res magis dicitur, id quod est secundum orationem minus dicitur. Vt si ignis est corpus subtilißimum, ignis enim magis flamma quàm lux, corpus autē subtilißimum minus flamma quàm lux: oportet autem utraq; magis ines-

L III se eidem, si quidem eadem sint. Rursum, si hoc quidem similiter utrisq; inest propositis, aliud autem non simi-

L IIII liter utrisque, sed alteri magis. Amplius, si ad duo definitionem aßignauerit secundum utrunque. Vt bonum quod per uisum, aut per auditum delectabile, & ens quod poßibile est pati, aut facere: simul enim idem & bonum, & non bonum est: similiter autem & ens, & non ens: nam per auditum delectabile, idem bono erit: quare quod non delectabile est per auditum, non bono idem: nam eisdem & opposita eadem erunt: opponitur autem bono quidem non bonum, per auditum autem delectabili, per auditum

ditum non delectabile: manifestum igitur quoniam idem non delectabile per auditum, non bono: si igitur aliquid est per uisum quidem delectabile, per auditū autem non, & bonum, & non bonum erit: similiter autem ostendemus quoniam idem ens, & non ens est. Amplius, & generibus, & differentijs, & alijs omnibus quæ in definitionibus sunt aßignatis, eis qui orationes pro nominibus faciūt considerandum. si quicquam dissonet. LV

De Definitione, loci alij. CAP. IIII.

SI autem sit ad aliquid quod definitur, aut per se, aut secundum genus: considerandum si non dictum est in definitione ad quod dicitur, aut secundum ipsum, aut secundum genus. Vt si scientiam definiuit opinionem indissuasibilem, aut etiam uoluntatem: appetitum sine tristitia: omnis enim eius quod est ad aliquid, substantia ad alterum, eò quòd idem sit unicuiq; eorum quæ sunt ad aliquid esse, idipsum quod est ad aliquid quodam modo se habere: oportebat igitur scientiam dicere opinionem scibilis, & uoluntatem appetitum boni. Similiter autem & si grammaticen definiuit sciētiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipsum dicitur, aut ad quod fortè genus dicitur, in definitione aßignari. Aut si cùm quippiam ad aliquid dicitur, non aßignauit ad finem. Finis autem in unoquoque est quod optimum est, aut cuius gratia alia sunt: dicendum igitur aut optimum, aut ultimum, ut concupiscentiam non delectabilis, sed delectationis: nam propter hanc, & delectabile eligimus. Considerandum & si generatio est ad quod aßignauit, uel actus. Nihil enim talium finis: nam magis quod est egisse, & generasse finis, quàm fieri & agere. An nō in omnibus uerum huiusmodi? penè enim plurimi delectari magis uolunt, quàm destitisse delectari: quare

LVI

LVII

LVIII

Dubitatio.

LIX agere magis finem quis ſtatuat, quàm egiſſe. Rurſum in quibuſdam ſi non determinauit quanti, uel qualis, uel ubi, uel ſecundum alias differentias. Vt ambitioſus, & qualis, & quanti appetens eſt honoris: nam omnes appetunt honorem: quare non ſufficit ambitioſum dicere, qui appetit honorem: ſed addere oportet dictas differentias. ſimiliter autem & auarus, quantas appetit pecunias: aut intemperans, circa quales uoluptates, non enim qui à qualibet uoluptate tenetur, intemperans dicitur, ſed qui ab aliqua. Aut rurſum qui definiuit noctem, umbram terræ: aut ſuccußionem, motum terræ: aut nubem, denſitatem aëris: aut uentum, motum aëris, addendum enim quanti, & qualis, ubi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiuſmodi: nam omittens differentiam quamlibet, non dicit quid eſt eſſe: opportet autem ſemper ad id quo indiget, argumentari: non enim quolibet modo terra mota, neq; quantacunque ſuccußio erit: ſimiliter autem neque aëre quolibet mo-
LX do, neq; quantocunq; modo, uentus erit. Amplius, in appetitibus, ſi non apponitur quod apparet, & in quibuslibet alijs congruit. Vt quoniam uoluntas appetitus boni: concupiſcentia autem appetitus delectationis. ſed non apparentis boni, uel delectationis: plerunq; enim latet appetentes: quoniam bonum aut delectabile eſt: quare non neceſſarium bonum, uel delectabile eſſe, ſed apparens ſo-
LXI lum: opportebat ergo ſic & aßignationem facere. Si autem & aßignauit quod dictum eſt, in ipſas ſpecies ducendum eum qui ponit ideas eſſe. Non enim eſt idea ullius apparentis: ipſa autem ſpecies ad ipſam ſpeciem uidetur dici: ut ipſa concupiſcentia, ipſius delectationis: & ipſa uoluntas, ipſius boni. apparentis igitur boni non erit ipſa uoluntas, neque apparentis delectationis ipſa concupi-

ſcentia:abſurdum enim eſt eſſe, ipſum apparens bonum, uel delectabile. Amplius, ſi ſit quidem habitus definitio, LXII
conſiderandum in habente: ſi quidem habentis, in habitu: ſimiliter autem & in cæteris talibus. Vt ſi delectatio eſt iuuantia, & delectabile iuuabile. Vniuerſaliter autem
dicendo in huiuſmodi definitionibus, quodam modo, uno LXIII
plura accidit cum qui definit definire. Nam qui ſcientiam definiuit, quodam modo & ignorantiam definiuit: ſimiliter autē & ſcium, & inſcium: & ſcire, & ignorare: nam primo dilucido facto, & reliqua quodam modo dilucida fiunt. Inſpiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam diſſonet: utendo elementis ex contrarijs, & coniugatis. Amplius, in his, quæ ad aliquid ſunt, conſiderandum ſi ad quod genus aſsignatur, & ſpecies ad illud quoddam aſsignatur. Vt ſi opinio ad opinatum, & quædam opinio LXIIII
ad quoddam opinatum: & ſi multiplex ad ſubmultiplex, & quoddam multiplex ad quoddam ſubmultiplex: ſi autem non ſic aſsignatur, manifeſtum quoniam peccatur. LXV
Videndum autem, & ſi oppoſiti oppoſita definitio. Vt ſi dimidij ea ſit, quæ oppoſita eſt ei, quæ eſt duplicis: nam ſi duplex eſt quod in æquali ſuperat dimidium: & dimidium quod in æquali ſuperatur. In contrarijs autem ſi- LXVI
militer. Nam contraria contrarij oratio erit, ſecundùm unam quandam complexionem contrariorum: ut ſi adiutiuum quidem effectiuum boni eſt, nociuum effectiuum mali, aut corruptiuum boni: alterum enim horum neceſſarium eſt contrarium eſſe ei, quod ex principio dictum eſt: ſi igitur neutrum contrarium eſt ei quod ex principio dictum eſt: manifeſtum quoniam neutra erit earum (quæ poſterius aſsignatæ) contrarij oratio: quare neq; quæ ex principio aſsignata eſt definitio, rectè aſsignata eſt. Quo-

niam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur. ut inæqualitas priuatio æqualitatis uidetur esse: inæqualia enim, quæ non æqualia sunt, dicuntur: perspicuum quoniam quod secundum priuationem quidem dicitur contrarium, necessarium est definire per alterum: reliquum uerò non iam oportet, per id quod secundùm priuationem dicitur. Non enim accidit alterutrum per alterutrum cognosci. considerandum igitur in contrarijs huiusmodi peccatum. Vt si quis definiuit æqualitatẽ, contrarium inæqualitati: nam per hoc quod secundùm pri-
LXVII uationem dicitur, definiuit. Amplius, sic definientem necesse est eo quod definitur uti. Patet autem hoc, si accipiatur pro nomine oratio: nam quia nil refert dicere inæqualitatem priuationem æqualitatis, erit æqualitas contra-
LXVIII rium priuationi æqualitatis: quare eodem erit usus. Si autem neutrum contrariorum secundùm priuationem dicatur, aßignetur autem oratio similiter. Vt bonum contrarium malo: manifestum quoniam malum contrarium bono erit: nam sic contrariorum similiter oratio aßignanda: quare rursum eo quod definitur accidit uti: inest enim in mali oratione bonum: quocirca quoniam bonum est malo contrarium: malum autem nihil differt, uel quod est bono contrarium, erit bonum contrarium, boni contrario: perspicuum igitur quoniam eodem usus est.
LXIX Amplius, si secundùm priuationem dicitur aßignans, non
LXX aßignauit cuius est priuatio. Vt habitus, aut contrarij, aut cuiuscunque est priuatio. Et si non in quo natum est fieri addidit, uel simpliciter, uel in quo primo natum est fieri. Vt si ignorantiam dicens priuationem, non scientiæ priuationem dixit: aut si non addidit in quo natum est fieri, aut addens non in quo primo aßignauit: ut quod

non

non in rationali, sed in homine, uel in anima: nam si quodlibet horum omittat, peccauit. Similiter autem & si cæcitatem non uisus priuationem in oculo dixit: oportet autem bene aßignantem, quid est, & cuius est priuatio aßignare, & quidnam est quod priuatum est. Videndum autem & si non secundùm priuationem dictum, priuatione definiuit. Vt & in ignorantia uidebitur esse huiusmodi peccatum, ijs qui non secundùm negationem ignorantiam dicunt: nam quod non habet scientiam non uidetur ignorare: sed magis quod deceptum est: propter quod neq; inanimata, neque pueros dicimus ignorare: quare non secundùm priuationem scientiæ ignorantia dicitur. Amplius, si similibus nominis casibus, similes orationis casus aptantur. Vt si adiutiuũ est effectiuum sanitatis, adiutiuè est sanitatis effectiuè, & adiuuans efficiens sanitatem. Considerandum & in idea, si aptabitur dictus terminus. Nam in quibusdam non accidit: ut quemadmodum Plato definiuit, mortale addens in animalium definitionibus. Idea enim non erit mortalis, ut ipse homo: quare non aptabitur ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut paßiuum: necesse est dissonare in idea terminum: nam impaßibiles, & immobiles uidentur esse ideæ ijs, qui dicũt ideas esse: aduersum hos autem, & tales orationes utiles sunt. LXXI LXXII

De Definitione, loci alij. CAP. V.

AMplius, si eorum quæ secundùm æquiuocationem dicuntur, unam definitionem omnium communem aßignauit: Vniuoca enim, quorum una est, secundùm nomen oratio: quare nullius eorum quæ sub nomine sunt, aßignatus est terminus eo quòd similiter ad omne æquiuocum adaptatur. Paßus autem hoc est & Dionysij uitæ ter LXXIII Vniuoca.

minus:siquidem ea motus est generi nutriendi naturaliter inseruiens:nihil enim hoc magis animalibus, quàm plantis inest:uita autem non secundùm unam speciem uidetur dici,sed altera quidem animalibus,altera plantis inest: contingit igitur & secundùm electionem sic aßignare terminum, ac si uniuoca,& secundùm unam speciem omnis uita diceretur. Nihil autem prohibet & cum qui conspicit *æquiuocationem,& alterius uult definitionem aßignare: latere non propriam, sed communem utrisque orationem aßignare.sed nihil minus si utrouis modo fecerit,peccauit.*

LXXIIII *Postquam autem quædam latent æquiuocorum, interroganti quidem ut uniuocis utendum.* Nam *non adaptabitur alterius terminus ad alterum:quare uidebitur non distinguendum hoc pacto,oportet enim in omne,uniuocum ada*

LXXV *ptari: eidem autem respondenti,distinguendum est.*Quo*niam autem quidam respondentium uniuocum quidem dicunt esse æquiuocum, quando non accommodatur ad omne aßignata oratio:æquiuocum autem uniuocum, etiam si ad utrunq; accommodetur: præ confeßione utendũ pro talibus,aut præcolligendum quòd æquiuocum, uel uniuo-*

LXXVI *cum,aut utrunq; fuerit.Magis enim concedunt non præuidentes,quod futurum est ut accidat. Si autem non facta confeßione dixerit aliquis uniuocum æquiuocum esse, eò quòd non accommodatur & in hoc aßignata oratio:considerãdum si huius oratio accommodatur & ad reliqua.* Nam *manifestum,quoniam uniuocum erit reliquis: si autem non, plures erunt definitiones reliquis: nam duæ se-*

LXXVII *cundùm nomen orationes accommodabuntur ad eandem, quæ prior aßignata est,& quæ posterior.Rursum si quis definiens aliquid eorum quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodatur ad omnia, & quia æquiuocum*

cum esse non concedat, nomen etiam dicat non ad omnia accommod..ri, quoniam nec oratio, dicendum ad eiusmodi, quòd nominatione quidem oportet uti quæ tradita est, & quæ sequitur, & non dimouere quæ talia sunt, tametsi nonnulla dicenda non sint similiter multitudini. Si autem alicuius complexorum aßignetur terminus, considerandum est auferendo alterius eorum quæ complectũtur orationem, si est & reliqua reliqui. Nam si non, manifestum quoniam neq; tota totius: ut si quispiam definiuit lineam finalem rectam, finẽ plani habentis fines, cuius medium superadditur finibus: si finalis lineæ oratio est, finis plani habẽtis fines, rectè oportet esse reliquum, cuius medium superadditur finibus: sed infinita neq; medium neq; fines habet, recta autem est, quare non est reliqua reliqu. oratio. LXXVIII

Amplius, si cùm sit compositum quod definitur, æquimembris oratio aßignetur definitio. Aequimembris autem dicitur oratio esse, quando quot fuerint composita, tot & in oratione nomina, & uerba fuerint: necesse est enim in talibus ipsorum nominum commutationem fieri aut omnium, aut aliquorum, eò quòd nihil plura nunc, quàm prius nomina dicta sunt: uerùm oportet eum qui definit, orationem pro omnibus aßignare, maximè quidem omnibus: quòd si non, at saltem in plurimis: sic enim & in simplicibus qui nomen commutat, non definiturus est. Vt pro tunica, uestem. LXXIX

Amplius autem maius peccatum, si & per ignotiora nomina commutationem fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candentem: neq; enim definiuit, cùm minus sit clarum quod sic dicitur. Considerandum autem & si per commutationem nominum, non idem iam significat. Vt qui contemplatiuam scientiam, opinionem cõtemplatiuam dixit: nam opinio, scien- LXXX

tiæ non idem (at oportet, si debet, & totum idem esse) nam contemplatiuum quidem commune in utrisque orationibus est, reliquum verò differens. LXXXII *Amplius, si alterius nominum commutationem faciens, non differentiæ, sed generis commutationem fecit. Vt in eo quod nuper dictum est: ignotius enim contemplatiua quàm scientia: nam hoc quidem genus, illud autem differentia, omnibus autem notius genus, nam communis: quare non generis, sed differentiæ oportebat commutationem fieri, eò quòd ignotior est.* Dubitatio. *An hæc quidem ridicula reprehensio? nihil enim prohibet differentiam quidem notißimo nomine dici, genus autem non: sic autem rebus se habentibus manifestum quoniam generis, & non differentiæ secundum nomen commutatio facienda: si autem nō nomen pro nomine, sed orationem pro nomine cōmutat, manifestum quoniam differentiæ magis quàm generis definitio aßignanda est, eò quòd cognoscendi gratia definitio aßignatur: nam minus differentia quàm genus nota. Si autem differentiæ terminum aßignauit, considerandum si & alicuius alius communis est aßignatus terminus. Vt cùm imparem numerum, numerum medium habentem dixerit, determinandum est quo pacto medium habentem: nam numerus quidem communis in utrisq; orationibus est. Imparis autem consumpta est oratio: habēt autem, & linea, & corpus medium, cùm non sint imparia: quare non utique erit definitio hæc imparis: si autem multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomodo medium habens, alioqui reprehensio erit, aut syllogismus: quod non definiuit.* LXXXIII *Rursum si id cuius quidem orationem aßignauit est eorum quæ sunt, quod autem sub oratione, non eorum quæ sunt. Vt si album, quispiam definiuit colorem*

igni

igni permistum impoßibile enim incorporeum corpori permisceri, quare non erit color igni permistus, attamen album est. Amplius, quicunque non diuidunt in ijs quae sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt: aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt. LXXXIIII

Vt si quis medicinam disciplinam entis dixit: nam si nullius entium medicina est disciplina: manifestum quoniam tota oratio mendax est: si autem alicuius quidem, alicuius autem non, in aliquo mendax: nam oportet de omni, siquidem per se, & non secundum accidens entis esse dicitur, quemadmodum in alijs se habent ea quae ad aliquid sunt: nam omne disciplinatum ad disciplinam dicitur. Similiter autem & in alijs, eò quòd conuertuntur omnia ad aliquid: omne enim disciplinatum, ad aliquid. Caeterùm si is (qui non per se, sed secundum accidens aßignationem fecit) rectè aßignauit, non ad unum, sed ad plura unumquodque eorum quae ad aliquid dicuntur, aßignauit: nihil enim prohibet idem, & ens, & album, & bonum esse: quare qui ad quodlibet horum aßignauit, rectè aßignauit, siquidem is qui secundum accidens aßignauit, rectè aßignauit. Praetereà autem impoßibile est huiusmodi orationem propriam aßignati esse: nam non solùm medicina, sed plures aliarum disciplinarum ad ens dicuntur, quare unaquaeque entis disciplina erit: manifestum igitur quoniam talis nullius est disciplinae definitio: propriam enim & non communem oportet definitionem esse.

Quandoque autem definiunt non rem, sed rem bene se habentem aut perfectam. Talis autem & rhetoris & furis terminus, si sit rhetor quidem, qui potest quod in unoquoque est uerisimile considerare, & nihil praetermittere: fur autẽ qui clàm sumit: perspicuũ enim quoniam cum LXXXV

talis

talis uterq;,hic quidem bonus rhetor,ille autem bonus fur erit, non enim qui clàm sumit, sed qui uult clàm sumere, fur est.

LXXXVI Rursum si quod propter se eligendum est, ut actiuum uel effectiuum, uel quolibet modo propter aliud eligendum aßignauit. Vt qui iustitiam, legum conseruatiuam dicit: aut sapiëtiam, effectiuam felicitatis: nam conseruatiuum & effectiuum eorum sunt quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet quod propter se eligendum est, & propter aliud esse eligendum: attamen nihil minus peccauit, qui sic definiuit quod propter se est eligēdum, nam unicuiq; optimum, in substantia maximè: melius autem quod propter se eligendum, quàm quod propter aliud: quare id et definitionē oportebit magis significare.

Conseruatiuum et effectiuum

De Definitione, loci alij. CAP. VI.

LXXXVII Considerandum autem est & si is qui alicuius definitionem aßignauit, aut hæc, aut quod est ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nam si hæc quidem, accidet utrisq; & neutri inesse: ut si iustitiam, temperantiam, & fortitudinem definiuerit: nam si sint duo, uterque autem alterum habeat, utriq; iusti erūt, & neuter: eò quòd utriq; quidem habent iustitiam, uterque autem non habet. Si autem nondum quod dictum est admodū absurdum uidetur, eò quòd & in alijs accidat huiusmodi (nihil enim prohibet utrosque habere unam, cùm neuter habeat) attamen contraria inesse eidem, omnino absurdum uidebitur esse: accidet autem hoc, si hic quidem ipsorum temperantiam & timiditatem habet, ille autem fortitudinem, & prodigalitatem? nam utrique & iustitiam, & iniustitiam habent: nam si iustitia, temperantia & fortitudo est, & iniustitia timiditas & prodigalitas erit: & omnino quæcunque ad argumentandum idonea quòd non idem sunt & partes & totum,

tum,

tum, omnia utilia ad id quod dictum est. uidetur autem qui sic definit partes, toti easdem dicere esse. Maxime autem accommodatæ fiunt orationes, in quibuscunque manifesta partium est compositio, quemadmodum in domo, & in cæteris talibus: manifestum enim quoniam cum sint partes, nihil prohibet totum non esse. quare nō idem partes toti. Si autem non hæc, sed quod ex his est dixit id LXXXVIII *esse quod definitur, primum quidem considerandum, si nō natum est quippiam unum fieri, ex ijs quæ dicta sunt.*

Quædam enim sic se habent ad inuicem: ut nihil ex eis LXXXIX *unum quippiam fiat: ut linea, & numerus. Amplius, si* XC *definitum quidem in uno aliquo natum est primo fieri, ex quibus autem dixit ipsum esse, non in uno primo nata sunt fieri, sed utrunque in utroque. Nam manifestum quoniam nō erit ex ijs illud: in quibus enim partes, & totum necesse est inesse, quare non in uno totum primo esse, sed in pluribus. Si autem & partes, & totum in uno aliquo* XCI *primo, considerandum si non in eodem, sed in altero totum, & in altero partes. Nam in quo totum, in illo & partes esse uidentur. Rursum, si cum toto corrumpun-* XCII *tur partes. E conuerso enim oportet accidere, partibus corruptis totum corrumpi. toto uerò corrupto, non necesse est & partes corrumpi. Aut si totum quidem bonum,* XCIII *uel malum, partes autem neutræ, aut e conuerso, partes quidem bonæ, uel malæ, totum autem neutrum. Nam neq; ex neutris poßibile bonum quippiam, uel malum fieri: neque ex bonis uel malis neutrum. Aut si magis quidem alterum bonum quàm alterum malum: quod autem ex his, non magis bonum quàm malum. Vt si imprudentia ex fortitudine & falsa opinione, magis enim bonum fortitudo, quàm malum falsa opinio: oportet ergo & quod ex his est,*

est, sequi illud, quod magis est, & esse uel simpliciter bo-
Dubitatio. *num, uel magis bonum quàm malum. An hoc quidem non necessarium: nisi utrunque sit per se bonum uel malum? multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona, mista autem quibusdam, fiunt bona: aut econuerso utrunque quidem bonum, mista autem malum, uel neutrum: maximé autem manifestum quod nunc dictum est in salubribus & morbificis: nam quædam medicamentorum sic se habent, ut utrunque quidem sit bonum: si autem utraque*
XCIIII *dentur mista, malum. Rursum, si quod ex meliore & peiore est, non est totum peiore quidem melius, meliore autem peius. An neque hoc necessarium, nisi per se sint ex quibus componitur, bona? nam in ijs quæ non per se sunt bona, nihil probibet totum non fieri bonum: ut in ijs*
XCV *quæ modò dicta sunt. Amplius, si cognomine est totum alteri. Non oportet enim, ut neque in syllabis: nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba cognominis*
XCVI *est. Amplius, si non dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendum, quòd dicat, ex his: nam non quod ex his, sed quod sic ex his, est cuiusq; compositorum substantia, ut in domo. non enim si quolibet*
XCVII *modo componantur hæc, domus est. Si autem hoc cum illo aßignauit, primum quidem dicendum quòd hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod ex illis. Nam qui dicit mel cum aqua, uel mel & aquam dicit, uel quod ex melle & aqua: quare si cuilibet eorũ quæ dicta sunt idem confitebitur esse hoc cum illo, eadem conueniet dicere,*
XCVIII *quæ quidem ad utrunque horum prius dicta sunt. Amplius, diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, considerandum si nullo modo hoc cum illo. Vt si dicitur alterum cum altero, aut ut in aliquo eodem susceptiuo, ut iu-*
stitia

ſtitia & fortitudo in anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo uerum ſit quod dictum eſt in his, manifeſtum eſt quoniam nullius erit aßignata definitio, eò quòd nullo modo, hoc cum illo eſt. Si autem diuiſio quoties dicitur alterum cum altero, uerum erit in eodem tempore utrunque eſſe, conſiderandum ſi contingit non ad eundem utrunque dici finem. Vt ſi fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia: contingit enim audaciam quidem habere ſpoliandi, rectam autem intelligentiam circa ſalubria, ſed nondum fortis qui in eodem tempore, cum illo hoc habet. Amplius, ſi & ad idem ambo dicuntur: ut ad medicatiua. Nihil enim prohibet & audaciam quandam, & rectam intelligentiam habere ad medicatiua, attamen nec ſi fortis qui hoc cum illo habet: neque enim ad alterum, eorum utrunque oportet dici, neque ad idem quodcunque ſit, ſed ad fortitudinis finem, ut ad præliorum pericula: aut ſi quid magis eſt illius finis. Quædam autem ſic aßignatorum, nullo modo ſub dictam cadunt diuiſionem: ut ſi ira triſtitia eſt cum opinione paruipendendi: nam quòd propter huiuſmodi opinionem triſtitia fit, hoc uult indicare: propter hoc autem fieri aliquid, non eſt: idem ei quod eſt hoc quidem cum illo eſſe ſecundum ullum dictorum modorum. Rurſum, ſi horum compoſitionem, dixit totum. Vt animæ & corporis compoſitionem animal. Primum quidem conſiderandum ſi non dixit qualis compoſitio: ut ſi carnem definiens, aut os: ignis, & aëris, & terræ dixit compoſitionem: non enim ſufficit compoſitionem dicere, ſed quæ & qualis determinandum: non enim quolibet modo compoſitis his caro fit, ſed ſic quidem cõpoſitis, caro: ſic uerò os. Videtur autem neq; eſſe omnino compoſitioni idem neutrum

XCIX (beside "Si autem diuiſio")
C (beside "Amplius")
CI (beside "Quædam autem")
CII (beside "Rurſum")

trum

trum eorum quæ dicta sunt: nam compositioni omni dis-
CIII solutio contraria, dictorũ autem neutri, nihil. Amplius,
si similiter est uerisimile omne compositum compositio-
nem esse, uel nullum: animalium autem unumquodq; cum
sit compositum, non est compositio, neque profectò alio-
rum compositorum ullum compositio erit. Rursum, si
similiter in aliquo nata sunt esse contraria, definiuit au-
tem per alterum: manifestum quoniam non definiuit. Si
autem nõ ita est, plures accidet eiusdem definitiones esse:
quid enim magis qui per hoc, quàm qui per alterum defi-
niens dixit? eò quòd similiter utraq; nata sunt fieri in eo-
dem. Talis autem animæ est definitio, siquidem est substan
tia disciplinæ susceptiua: nam similiter & ignorantiæ est
CIIII susceptiua. Oportet autem si non ad totam habeat ali-
quis argumentari definitionem, eò quòd non nota sit tota,
ad aliquam partium argumentari si sit nota, & non bene
aßignata appareat: nam parte interempta, & tota defi-
CV nitio interimitur. Quæcunque autem obscuræ sunt de-
finitionum emendanti, & conformanti, ad manifestan-
dum aliquid & habendum argumentum, sic consideran-
dum. Necesse est enim respondentem aut suscipere quod
sumptum est ab interrogante, aut eundem declarare, quid
CVI temere est ostensum à definitione. Amplius, quemad-
modum in congregationibus solent legem inducere, & si
sit melior quæ inducitur, interimit anteriorem: sic & in
definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda. Nam
si apparet melior, & magis manifestum quod definitur:
perspicuum quoniam interempta erit quæ posita est, eò
CVII quòd non sunt eiusdem, plures definitiones. Ad omnes
autem definitiones non minimum elementum ad seipsum,
solerter definire propositum, aut aptè dictum terminum
assum

assumere. Necesse est enim ueluti ad exemplar cōsiderantem, & quod minus est ijs quæ oportet habere definitionem, & quod appositum est superfluè, inspicere: ut magis argumentis abūdemus: quæ igitur circa definitiones sunt, intantum dicta sint.

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN LIBRVM VII. TOPICORVM ARG.

HAbes in Septimo de eodem, & altero. Casus hic, & series, & contradictio, & efficientia, & destruentia perpenduntur. An cui alterum, idem & alterum. sed & accidentia eorum, & quibus accidant: an idem prædicationis genus. an genus alteriusutrius non idem: an non eædem alteriusutrius differentiæ: an alterum magis admittatur, alterum respuatur. Sed & accessio, & decessio: & an ex suppositione aliquid competat: an subiectum alicubi à prædicato discordet: an iisdem dicendis alius modus: an esse alterum sine altero nequeat. Obiiciat affirmans, raro à disputantibus definitionem ratiocinando colligi. nam tradere exactam, disciplinæ esse alterius. Sunt enim affirmantium, & negantium non iidem loci: difficiliusq; defenditur, quàm oppugnatur definitio.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER SEPTIMVS.

De Eodem & Diuerso, loci. CAP. I.

TRVM *autem idē an diuersum secundum proprijßimum eorum (qui dicti sunt de eodem) modorum, dicendum: dicebatur autē proprijßimè idem quod numero unum, considerandum autem ex casibus, & cōiugatis, & oppositis.* Primus locus.

F Nam

Nam si iustitia idem est fortitudini, & iustus forti: & iu-
II *ste fortiter. Similiter autem & in oppositis. Nam si haec eadem, & opposita his, eadem secundum quamlibet dictarum oppositionum. Nihil enim differt hoc uel hoc modo*
III *oppositum sumere: cò quòd idem est. Rursum est effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex ijs quae similiter se habent alterum ad alterum. Nam quaecunq; simpliciter eadem, etiam generationes eorum & corruptiones eaedem, & effectiua, &*
IIII *corruptiua. Considerandum autem & quorum alterum, maximè dicitur quoduis esse, si & alterum ipsorum secundum idem maximè dicitur. Sicut Xenocrates beatam uitam, & studiosam assignauit eandem, cò quòd omnium uitarum, maximè eligenda studiosa, & beata: unum enim maximè eligendum, & maximum. Similiter & in alijs huiusmodi. Oportet autem utrunq; unum numero esse, quod dicitur maximum, & maximè eligendum: si autem non, non erit ostensum quod idem. Non necessarium enim si fortissimi Graecorum sunt Peloponnesij, & Lacedaemonij, eosdem esse Peloponnesios Lacedaemonijs, cò quòd non unus numero Peloponnesius, & Lacedaemonius, sed contineri quidem alterum ab altero necessarium, ut Lacedaemonij à Peloponnesiis: si autem non, accidet seipsis inuicem esse meliores, si non continentur alteri ab alteris: necesse est enim Peloponnesios meliores esse quàm Lacedaemonios, si non continentur alteri ab alteris, nam omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autem & Lacedaemonios necesse est meliores esse Peloponnesiis, nam & isti omnibus caeteris sunt meliores, quare se inuicem meliores fiunt. Manifestum ergo quoniam unum numero esse oportet, quod optimum & maximum dicitur, si debeat quòd idem sint*

ostẽn

ostendi: propter quod Xenocrates non idem aßignauit, non enim una numero beata, & studiosa uita: quapropter non necessarium eaudem esse, eò quòd ambæ maximè eligendæ, sed altera sub altera. Rursum considerãdum si cui V
alterum idem, & alterum. Nam si non sunt ambo eidem eadem, manifestum quoniam nec sibi inuicem. Amplius au VI
tem ex ijs quæ his accidunt, & quibus hæc accidunt, considerandũ. Nam quæcunq; alteri accidunt, & alteri oportet accidere: & quibus alterum eorũ accidit, & alterum eorum oportet accidere: si autem aliquid horum dissonet, dilucidum quoniam non eadem. Videndum autem & si non in uno genere prædicamenti utraq;, sed hoc quidem quale, illud autem quantũ, uel ad aliquid indicet. Rursum, VII
si genus utrisq; non idẽ, sed hoc quidẽ bonũ, illud autem malum: aut hoc quidem uirtus, illud autem scientia. Aut si ge- VIII
nus quidem idem, differentiæ autem non eædem de utroq; prædicantur: sed de hac quidem quoniam contemplatiua scientia, de illo autem quoniam actiua: similiter autem & in alijs. Amplius autem ex magis, si hoc quidem suscipit IX
magis, illud autem non: aut si ambo suscipiunt quidem, non simul autem. Vt qui magis amat, non magis concupiscit uenerem: quare non idem amor, & cõcupiscentia ueneris. Amplius ex appositione: si eidem utrunq; appositũ, non fa X
cit idem totũ. Aut si eodẽ ab utroq; sublato, quod relinqui- XI
tur est alterum. Vt si duplum dimidij, & multiplum dimidij idem dixerit esse: sublato enim ab utroq; dimidio, reliqua idem oporteret indicare: non indicant autem, nam duplum & multiplum non eadẽ significant. Considerãdum XII
autẽ non solùm si iam aliquid accidit impoßibile per positionẽ, sed & si poßibile sit ex suppositione existere. Quẽadmodum ijs qui uacuum, & plenũ aëre, idem dicunt esse:

nam manifestum quoniam si exeat aër, uacuum quidem non minus, sed magis erit, plenum autem aëre nō amplius erit: quare supposito aliquo siue uero, siue falso (nihil enim refert) si alterum interimitur, alterum autē non, profectò

XIII *non idem sunt. Vniuersaliter autem dicēdo ex ijs quæ quouis modo de utroq; prædicantur, & de quibus hæc prædicantur, considerandum si alicubi dissonent. Nam quæcunq; de altero prædicātur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alterum prædi-*

XIIII *cari oportet. Amplius, quia multipliciter idē dicitur, considerandum si secundùm alium aliquem modū eadem sunt. Nam specie, uel genere eadem, non necesse est numero eadem esse, consideramus autem utrum sic eadem, an nō sic.*

XV *Amplius, si potest alterum sine altero esse. Non erit enim idem ad idem: igitur loci tot dicuntur.*

De Eodem definitione, loci alij. CAP. II.

XVI *PAlàm autem ex ijs quæ dicta sunt, quoniā omnes qui ad idem sunt destructiui loci, & ad terminum utiles sunt: quemadmodum prius dictum est. Nam si non idem indicet & nomen, & oratio, manifestum quoniam non erit*

XVII *definitio, aßignata oratio. Constructiuorum autem locorum nullus utilis ad terminum. Non enim sufficit ostendere idem quod sub oratione, & nomine est ad construendum quoniam definitio, sed & alia oportet omnia habere (quæ præcepta sunt) definitionem: interimere igitur defini-*

XVIII *tionem sic, & per hæc semper tentandum. Si autem construere uolumus, primum quidem scire oportet quoniam nullus, uel pauci disputantium, terminum syllogismo colligunt, sed omnes principium quod tale est accipiunt. Vt qui circa geometriam, & numeros, & alias huiusmodi di-*

XIX *sciplinas. Déinde quoniam exactè quidē alterius est negotij*

tij aßignare, & quid est terminus, & quomodo definire oportet: nunc autem quantum sufficit ad præsentem utilitatem, tantum solum dicendum, quoniam poßibile fieri definitionis & eius quod quid est, esse syllogismum. Nam si terminus est oratio quæ quid est esse rei indicat: & oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid est de re sola prædicari: prædicantur autem sola in eo quod quid est, genera, & differentiæ: manifestum quoniam si quis sumat ea quæ solũ de re in eo quod quid est prædicari oportet, quòd hæc habens oratio terminus ex neceßitate erit: non enim contingit aliud esse terminũ, eo quòd nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur: quòd igitur poßibile est ex termino syllogismum fieri, manifestum. Ex quibus au- XX
tem oportet construere, determinatum est quidem in alijs diligentius: ad propositam autem methodum ijdem loci utiles. Inspiciendum enim in contrarijs, & in alijs oppositis, & totas orationes, & secundùm partẽ consideranti. Nã si opposita oppositæ, & eã (quæ dicta est) propositi necesse est esse. Quoniam autem contrariorum plures com- XXI
plexiones, sumenda est ex contrarijs qualiscunq; maximè apparebit cõtraria definitio: totas igitur definitiones quẽadmodum dictum est, considerandum. Secundùm partem autem hoc pacto: primùm quidem quoniam aßignatum genus rectè aßignatum est. Nam si contrarium in contrario, XXII
propositum autem non est in eodem, manifestum quoniam in contrario erit, eò quòd necesse est contraria in eodem genere, uel in contrarijs generibus esse. Et differentias qui- XXIII
dem contrarias de contrarijs arbitramur prædicari. Vt de albo & nigro: nam illud quidem disgregatiuũ, hoc autem congregatiuum uisus: quare si de contrario contrariæ prædicantur, de proposito quæ aßignatæ sunt prædica-

buntur: quapropter quia & genus, & differentiæ rectè aßignatæ sunt, manifestum quoniam definitio erit, quæ as-
Dubitatio. *signata est. An non necessarium est de contrarijs differentias prædicari, nisi in eodem genere sint cõtraria? quorum autem genera sunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de utrisq; dici: ut de iustitia & iniustitia: nam illa quidem uirtus, hæc autem uitium animæ: quare id quod est animæ, differentia de utrisq; dicitur, eò quòd & corporis est uirtus & uitium: sed hoc uerũ quòd contrariorum, aut cõtrariæ, aut eædẽ differentiæ sunt: si ergo de cõtrario cõtraria prædicantur, de hoc autem non, manifestum quo-*
XXIIII *niam quæ dicta est de hoc prædicabitur.* Vniuersaliter autem dicendo, si definitio est ex genere & differentijs, si sit contrarij definitio manifesta, & quæ propositi definitio, manifesta erit. Nam quoniam contrarium in eodem genere, uel in contrario, similiter autem & differẽtiæ aut contrariæ de contrarijs, aut eædem prædicantur: dilucidum quoniam de proposito, aut idem genus prædicabitur quod de cõtrario, differentiæ autẽ contrariæ, uel omnes, uel aliquæ, reliquæ autẽ eædẽ: aut contrà, differẽtiæ quidẽ eædẽ, genera uerò contraria, aut ambo cõtraria & genera & differentia, nam eadem esse ambo non contingit: si autem
XXV secus, definitio eadem contrariorum erit. Amplius, ex casibus, & coniugatis. Necesse est enim consequi genera generibus, & terminos terminis: ut si obliuio, est sciẽtiæ amissio: & obliuisci, amittere scientiã erit: & oblitum esse, amisisse scientiam: uno igitur quolibet eorũ quæ dicta sunt concesso, necesse est & reliqua confiteri. Similiter autem & si corruptio, dissolutio, dissolutio substantiæ, & corrumpere, dissoluere substantiam, & corruptiuẽ, dissolutiuẽ: si corruptiuum, dissolutiuũ substantiæ, & corruptio, substantiæ disso

dissolutio. Similiter autem & in alijs. Quare uno quouis sumpto, & reliqua omnia consiteatur oportet. Et ex similiter se habentibus ad inuicem. XXVI *Nam si salubre est effectiuum sanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis erit, & adiutiuum effectiuum boni: nam similiter unumquodque eorum quæ dicta sunt, ad suum finem se habet: quare si unius eorum definitio est effectiuum esse finis: & reliquorum cuiusque, sic erit definitio. Amplius, ex* XXVII *eo quod est magis & similiter, quod est similiter, quoties contingit construere duas ad duo comparantem. Vt si magis hæc huius quàm ista istius definitio, ista autem quæ minus, definitio est, & hæc quæ magis: & si similiter hæc huius, & ista istius: si altera alterius, & reliqua reliquæ. Vna autem definitio ad duo comparata,* XXVIII *aut duabus definitionibus ad unum, neutiquam utilis ea, quæ ex magis est consideratio. Nam neque unam duorum, neque duas eiusdem definitiones poßibile esse. Sunt autem opportunißimi locorum, & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus, & qui ex coniugatis, quocirca & oportet maximè detinere & promptos habere hos. Vtilissimi enim ad plurima. Aliorum autem ij qui maximè* XXIX *sunt communes. Nam illi maximè reliquorum efficacißimi: ut inspicere in singularibus, & in speciebus considerare, si conueniat definitio, eo quòd uniuoca species est: est autem utilis hic locus ad eos qui ponunt ideas esse, quemadmodum prius dictum est. Amplius, si per meta-* XXX *phoram dixit nomen, uel idem de eodem prædicauit ut diuersum: & si quis alius communis & efficax locorum, illo utendum.*

De Constructione, & Destructione prædicatorum loci. CAP. III.

XXXI Qvoniam autem difficilius construere, quàm destruere terminum: ex ijs quæ posteà dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere ab interrogantibus huiusmodi propositiones nõ facilè, ut quod eorũ quæ sunt in aßignata oratione hoc quidem genus, illud autem differentia, & quod in eo quod quid est, genus & differentiæ prædicantur. Sine his uerò impoßibile est definitionis syllogismum fieri: nam si quædam & alia in eo quod quid est de re prædicantur: incertum utrum'ne quæ dicta est, an alia eius definitio est, eo quòd definitio, est oratio quod est indicans. Manifestum autem & etiam ex his, nam facilius unum cõcludere, quàm multa. Interimenti quidem sufficit ad unũ disserere. Vnũ enim quodcũq; sit, destruentes, interempturi sumus terminũ: at construenti, omnia necesse est construere quòd insint, quæ in termino sunt. Amplius, construẽti quidem uniuersaliter statuendũ syllogismum, (nam oportet de omni, de quo nomen, prædicari, & terminum, & etiam adhuc conuerti de quo orationem, & nomen, si debeat proprius esse aßignatus terminus) destruenti uerò non necesse ostendere uniuersaliter: sufficit enim ostendere quòd de quopiam eorum, quæ sub nomine sunt oratio nõ uerificatur: & tametsi uniuersale oporteat destruere, non tamen conuerti necessarium & in destruendo. nam sufficit destruenti uniuersale, ostendere quòd de aliquo eorum, de quibus nomen prædicatur, oratio nõ prædicatur: at econuerso non necessarium ut ostẽdatur, quòd de quibus oratio non prædicatur, neq; nomen prædicetur.
XXXII Amplius etiam, si omni ei inest, quod sub nomine est, at nõ soli, interẽpta est definitio. Similiter autẽ & circa proprium, & genus se habet. In utrisq; enim destruere quã construere facilius est: de proprio quidem manifestum, ex ijs quæ dicta

dicta sunt: nam ut plurimum in complexione proprium aßignatur: quare destruere quidem est, unum interimenti: construenti autem, omnia ratiocinatione colligere necesse est: penè autem & reliqua omnia quæcunque ad definitionem & ad propriū conueniet dici: nam & omni oportet quod sub nomine est, construenti monstrare, quoniam inest: destruenti autem sufficit ostendere uni non inesse: si uerò & omni inest, at non soli, etiam sic destructum fit, perinde ac & in definitione dicebatur. De genere autem, quoniam construere quidem necesse est uno modo, qui omni ostendit inesse, destruenti autem dupliciter: nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non inesse, interemptum est quod in principio. Item construenti quidem non sufficit quoniam inest ostendere, sed & quoniam ut genus inest ostendendum: destruenti autem sufficit ostendere non inesse, uel alicui, uel nulli: uidetur autem, quemadmodum in alijs, corrumpere quàm facere facilius: sic & in his, destruere quàm construere. In accidente uerò uniuersale XXXIII quidem facilius destruere, quàm construere. Nam construenti quidem ostendendum quoniam omni: destruenti autem sufficit ostendere uni non inesse. Particulare uerò XXXIIII econuerso: nam facilius construere quàm destruere. Construenti enim sat est ostendere alicui inesse: destruenti autem ostendendum quoniam nulli inest. Manifestum autem qua de causa omnium facilimum est terminum destruere. Plurima enim sunt in ipso data multorum dictorum: ex pluribus autem citius fit syllogismus: nam uerisimile in multis, magis quàm in paucis peccatum fieri. Amplius, XXXV ad terminum quidem contingit & per alia argumentari: siue enim non propria sit definitio, siue non genus quod aßignatur, siue non inest aliquod eorum quæ sunt in defi-

nitione, interempta fit definitio: ad alia autem neque ea quæ ex terminis, neque alia contingit omnia argumentari. sola enim ea quæ ad accidens, communia sunt omnibus prædictis: inesse enim oportet unumquodque eorum quæ dicta sunt: si autem non ut proprium inest genus, nondum interemptum est genus: similiter autem & proprium non necessarium ut genus inesse, neque accidens ut genus, aut proprium, sed inesse tantum: quare non poßibile ex alijs ad alia argumentari, nisi in definitione solum: manifestum igitur quoniam facilimum omnium est, terminum interimere, construere autem difficilimum: nam & illa oportet omnia ratiocinatione colligere, & quod insunt quæ dicta sunt, & quòd genus quod aßignatum est, quodq; propria definitio: & adhuc præter hæc quòd indicat quid est esse

XXXVI *oratio: & hæc probè oportet fecisse.* Aliorum autem *proprium maximè huiusmodi.* Nam interimere quidem *facilius, eò quòd ex pluribus plerunque fit.* Construere *autem difficilimum, quoniam multa oportet astruere, & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim prædi-*

XXXVII *catur de re.* Facilimum autem omnium construere ac*cidens.* Nam in alijs quidem non solum inesse, sed & quo*niam sic inest ostendendum: in accidente uerò quoniam*

XXXVIII *inest duntaxat, sufficit ostendere.* Destruere autem dif*ficilimum est accidens.* Quia quàm paucißima in eo data *sunt: non enim consignificat in accidente quo modo inest.* Quare *in alijs quidem dupliciter interimere contingit, uel ostẽdendo quòd non inest, uel quòd non sic inest: in accidente uerò nõ cõtingit interimere nisi ostendẽdo quòd non inest.* Loci *per quos copiosi erimus ad singula quæq; problematũ argumẽtari, ferè sufficiẽter annumerati sunt.*

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN LIBRVM VIII. TOPIC. ARGVMENTVM.

OCtauo qui ultimus eſt, artes ipſæ diſceptantium tradun-tur, uel interrogantium, uel reſpondentium. Locos inue-ni, temet rogita, cum altero congredere. locorũ inuentio phi-loſophi, duo reliqua dialectici. Propoſitiones extra neceſſa-rias, quatuor. Aut enim ſunt inductionis gratia, ut uniuerſale concedatur: aut ad pompam ſermonis, aut ad concluſionis la-tebras, ad explicandum quod obſcurum. Neceſſaria nõ ſtatim proponenda, ſed recedendum procul, niſi cum ſunt manifeſtiſ ſima. Inducẽda ex particularibus uniuerſalia, ex notis ignota. Latebis ſecundæ ratiocinationis ope, & ſi poſterius cõcluſio-nes interrogabis, & congeres: nec perpetuò, ſed interpellatim rogabis, Atq; aliorſum tendes, quàm quò ſis euaſurus, aut ſimi litudinibus ages. Ac tute tibi aliquid obiectabis. Nec magnifi care uideberis, cui plurimum fidas. propones aliquid, ut exem-plum: nec autem quod obtinere uis, ſed unde id ſequatur: & ſi poſterius interrogabis, quod obtinere uis prius. ſed mutanda tamen ratio, ſi cõtumax homo ſit, aut acer, cum quo diſputas. dilatandus interdum ſermo, & quæ nihil ad rem faciant inſer-tanda. Magnificam præſtãbit diſputantis orationem, uel indu-ctio, uel diuiſio. perſpicuam uerò exempla, & imagines. Ratio cinandum contra dialecticos, ſed inducere uniuerſalia nõ ſem per licet. aliter obiiciendum, ſi unum proponas: aliter ſi duo. Ex impoſsibili non magnopere argumẽtandum. Cauendum & illud, ne parũ dialecticas propoſitiones afferamus, nec idẽ rogandũ ſæpius. Tenenda prorſus, quæ difficile oppugnẽtur, quę facile defendãtur. ut prima: ut primis proxima: ut quę ſunt aut incertæ definitionis, aut impropriæ. Reſpondentis officiũ eſt, necubi labaſcat. Sed alia ratio, ſi congruat opinioni propo ſitio: alia, ſi abhorreat: alia, ſi medium teneat: alia, ſi ſimplici-ter: alia ſi uel ſibi, uel ei quem tuetur congruat. Videndum il-lud, an ad rem faciat, quod quæritur. Si quid obſcure quæra-tur, poſtulandum audacter ut explanetur. ſi æquiuocum, tum ex commodo aut dandum, aut diſtinguendum. Ac ſi quid ex conceſsis deducatur quod nolis, dicẽdum illud aliò ſpectan-tem conceſsiſſe. Si manifeſtum ſit quod quæritur, reſpondeto,

est, non est. Aliter tamen particularibus, aliter uniuersalibus occurrendum. Nunquam absurda positio tuenda: Interpellanda cõclusio, quod procedet, si illud sustuleris, unde deducitur: si interroganti obieceris, si ad interroganda dixeris: si dicem (quod est nouissimum) dicendo exemeris: nec autem uera modò, sed & falsa. nec ex ueris modò, sed & ex falsis colligendum. Dialecticè potius agendum, quàm litigatoriè. nam & sermo increpatur, & disceptatur. Sermo igitur quinq; modis, ubi nihil colligitur, ubi nihil ad rem, ubi frustra quippiã adiicitur, unde rursus aufertur: ubi ex inopinabilibus, aut minus credendis deducitur. In uniuersum cauenda ratiocinationis uitia. principii contrariorumq; petitio. meditandum sæpe quid interroganti, quid respondenti prosit. opus tamen ingenio maximo, noscendæ rationes primarum maxime quæstionum: definitiones & plurimæ, & nobilissimæ. & primæ tenendæ memoria. pernoscenda illa potissimũ, de quibus frequẽtius disputatur. Consuescendũ, ut ex una ratione plures efficiamus. Propositiones à ratiocinantibus accipiendę, potius ab inducentibus exempla proponendi obiiciendiq; capiẽda exercitatio, cũ hominibus indoctis non magnopere disputandum. habenda quasi arma semper in prõptu, aduersus problemata quælibet rationum illarum, quę non facile de improuiso excogitantur.

TOPICORVM
ARISTOTELIS
LIBER VIII.

Loci Ad instruendum interrogantem. CAP. I.

Primus locus interrogãtis.

OST *hæc auteẽ de ordine, & quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primũ quidem, cum qui interrogare debet locũ inuenire, unde sit argumentandũ: secundũ autem interrogare, & ordinare singula apud seipsum: reliquũ uerò, & tertium dicere iam eadẽ ad alterũ. Quod autem inueniat locum,*

locum, similiter philosophi, & dialectici cōsideratio: subinde uerò illa ordinare, & interrogare, proprium dialectici: ad alterum enim omne quod tale est: philosopho autem, & quærenti per seipsum, nihil curæ est si uera quidē sint, & nota per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eò quòd propinqua sint illis quæ sunt ex principio, & præuideat quod subsecutum est: sed fortasse & studiosè aget, quoniam maximè notæ, & propinquæ sunt dignitates, ex illis enim scientifici syllogismi: loci igitur unde oporteat sumere, dicti sunt prius: de ordine autem, & interrogatione dicendum, diuidēdo propositiones quæcunque sumēdæ sunt ad necessarias, necessariæ autem dicuntur per quas syllogismus fit. Quæ autem ad has sumūtur, quatuor sunt. Differētia dialectici, & philosophi.

III *Aut enim gratia inductionis, ut detur uniuersale: aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut dilucidior sit oratio: præter has autem nulla est assumenda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia, sed quia omne (quod huiusmo di est) negotium ad alterum est, necesse est & illis uti.*

IIII *Necessarias igitur, per quas fit syllogismus, non statim præordinandum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet quis contrariorum eādem disciplinam, si hoc uoluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc, & quoniā contrariorū eadem disciplina syllogismo colliget, eò quòd ex oppositis, sunt contraria.*

V *Si uerò illam non ponat per inductionem, sumendum proponenti in particularibus contrarijs. Nam aut per syllogismum, aut per inductionem necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas autem syllogismo.*

VI *Quæcunque autem ualde manifestæ sunt, illas quoque oportet præponere: nam immanifest*

nifestius est semper in abscessu, & inductione quod secuturum est, & simul ipsas necessarias proponere: & qui non potest illo modo, sumere esse paratum: quæ verò ad has sumptæ sunt, accipiendæ quidem illarum gratia. Vnaquæque autem earum hoc modo utendum inducentem quidem à singularibus ad uniuersalia, & à notis ad ignota: nota autem magis quæ secundum sensum, uel simpliciter, uel multipliciter, uel multitudini.

VII *Occultantem uerò, ratiocinatione præcolligere oportet ea, per quæ syllogismus eius quod ex principio est debet fieri: & hæc ut plurimum. Erit autem hoc, si quis non solum necessarias, sed & earum (quæ ad illas sunt utiles) aliquam syllogizauerit.*

VIII *Amplius, conclusiones non dicere: sed postea ratiocinatione colligere, subitarias. Sic enim longißimè abscedet ab ea, quæ ex principio, positione: uniuersaliter autem dicendo sic oportet eum interrogare qui occultè interrogat, ut interrogata omni oratione, & eo dicente conclusionem, quæratur propter quid: id autem erit maximè per antè dictum modum: nam sola ultima dicta conclusione, immanifestum quomodo accidit, eò quòd non præuidit respondens, ex quibus accidit, non per membra digestis prioribus syllogismis: minimè autem per membra digeritur syllogismus conclusione, cum non eius sumptiones ponuntur, sed cum illa sumuntur, à quibus syllogismus fit.*

IX *Vtile autem & nō continua postulata sumere, ex quibus syllogismi, sed uicißim ad aliam & ad aliam conclusionem. Nam positis conuenientibus iuxta se inuicem, magis quod accidit ex ipsis manifestum.*

X *Oportet autem & definitione sumere (in quibus poßibile est) uniuersalem propositionem: non in ipsis, sed in coniugatis. Nam decipiunt falsa ratiocinatione seipsos (quando in coniugato*

*gato sumitur definitio) si non uniuersale concedunt: ut si
oportet sumere quòd qui irascitur appetit pœnam: suma-
tur autem, ira appetitus esse pœnæ propter apparentem
paruipensionem: manifestum autem quoniam hoc sumpto
habebimus uniuersale quod prælegimus: at eis qui in ipsis
proponunt, sæpe accidit ut abnuat respondens, eò quòd
magis se habeat in ea re instantia: ut quòd non omnis qui
irascitur appetit pœnam, nam parentibus irascimur qui-
dem, non autem pœnam appetimus. Fortasse autem non
uera instantia est: nam à quibusdam sufficiens pœna est,
tristari solùm, & facere pœnitere: ueruntamen habet ali-
quid uerisimile, ut non uideatur irrationabiliter negare
propositum: in iræ autem definitione, non similiter facilè
est instantiam inuenire. Prætereà proponere par est, non* XI
*ut propter idipsum, sed alterius gratia cum qui proponit.
Nam deuitant ea quæ ad positionem sunt utilia. Simpli-* XII
*citer autem dicendo, quàm maximè facere dubium: utrum
quod proponitur, an oppositum sumere uult. Nam dubio
existente quidnam ad positionem est utile, magis quod si-
bi uidetur ponunt. Amplius, per similitudinem interro-* XIII
*gare. Nam & uerisimile, & latet magis uniuersale: ut
quod quemadmodum scientia & ignorantia contrario-
rum eadem, sic & sensus cõtrariorum idem: aut econuer-
so postquam sensus idem contrariorum, & scientia: hoc
autem est simile inductioni, non tamen idem: nam ille qui-
dem à singularibus uniuersale sumitur, in similibus autem
non est quod sumitur uniuersale, sub quo omnia similia
sunt. Oportet autem & ipsum sibimet quandoque in-* XIIII
*stantiam ferre. Nam insuspectè se habent respondentes ad
eos, qui uidentur iustè argumentari. Vtile autem dice-* XV
re quod consuetum, & quod dicitur tale. Nam pigrescunt

quod

quod solitum est dimouere, instantiam non habentes: simul
aut me & quia utuntur & ipsi talibus, cauent ea dimo-
XVI *uere. Amplius, non sedulè agere, & si omnino utile sit.*
Nam aduersus sedulè agentes, magis renituntur. Et ut
in similitudine proponere, quod propter aliud aliquid
proponitur, & non propter seipsum, utile ponent magis.
XVII *Amplius, non id proponere quod oportet sumere: sed*
cui consequens, id est ex necessitate. Nam & magis conce
dunt, eo quod non similiter ex hoc manifestum sit, quod
consecuturum est, & sumpto hoc, sumptum est & illud.
XVIII *Et id ultimò interrogare, quod maximè uult sumere.*
Nam maximè prima renuunt, eò quòd plurimi interro-
gantium prima interrogant, circa quæ uel maximè stu-
XIX *dent. Ad quosdam autem prima quæ utilia sunt propo-*
nere. Nam proterui maximè prima admittunt, nisi omni-
no manifestum sit quod secuturum est, in fine autem pro-
teruiunt: similiter autem & quicunque arbitrantur acuti
esse in respondendo, ponentes enim prima, in fine recan-
tant, tanquam nihil acciderit ex ijs quæ posita sunt: ponũt
autem promptè, cõfidentes habitui, & arbitrantes nihil se
XX *esse passuros. Amplius prolongare, & interponere quæ*
nihil sunt usui ad orationem, quemadmodum pseudogra-
phia utentes. Nam cum sint plura, immanifestum in quo
falsum sit, quare & occultant quandoque interrogantes,
in absconso proponentes ea quæ per se proposita, non po
nerentur: ad occultationem igitur, dictis est utendum.

Pro Instructione respondentis loci alij. CAP. II.

XXI A*D ornatum uerò, inductione, & cõclusione eorum*
quæ affinia sunt. Inductio igitur quale quid est, mani
festum: diuidere autem huiusmodi, ut scientiam scientia
esse

esse meliorem, aut eo quòd exactior est, aut quòd meliorũ: & quòd scientiarum aliæ quidem sunt cõtemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porrò effectiuæ: nam unumquodq; talium coornat quidem orationem, at non necessarium est, ut dicatur ad conclusionem. Ad dilucidĭtatem autem exem XXII
pla, & similitudines afferendum. Exempla autem accommodata, & ex quibus scimus qualia Homerus, non qualia Chœrilus: sic enim clarius erit quod proponitur. Vtẽdum XXIII
autem in disserendo, syllogismo quidem ad dialecticos magis, quàm ad multitudinem: inductione uerò contra, ad multitudinem magis. Dictum est autẽ & de his & prius.
Est autem in aliquibus quidem inducẽti poßibile interro- XXIIII
gare uniuersale, in aliquibus uerò non facile, eo quòd non positum sit similitudinibus nomen, omnibus commune: sed quando oportet uniuersale sumere, sic in omnibus talibus esse dicunt. Id autem determinare difficilimum est, qualia sunt ea quæ proferuntur huiusmodi, & qualia non: & propter hoc sæpenumero dißidẽt in disputationibus: alij quidem dicẽtes, similia esse, quæ non sunt similia: alij uerò dubitantes quæ sunt similia, non esse similia. Quare tentandum in omnibus talibus, ipsum nomina effingere: ut neq; respondẽti liceat dubitare quòd non similiter quod infertur, dicitur: neq; interroganti calumniari, ut similiter dicto, eò quòd plura eorum quæ non similiter dicuntur, similiter uidentur dici. Quando autem inducenti in pluribus XXV
non dederit uniuersale, tunc iustum est efflagitare instantiam: non dicente autem ipso in aliquibus sic, non iustum est efflagitare, in aliquibus non sic. Oportet enim inducentem prius sic instantiam efflagitare. Efflagitandum autem XXVI
instantias non in eo quod proponitur ferre, nisi unum tantum sit huiusmodi: ut dualitas partium numerorum solus

primus. Nam oportet & eum qui instat in altero instan-
XXVII *tiam ferre: aut dicere quod hoc solum tale est. Ad eos au-*
tem qui instant uniuersali, non in eodem autem instantiam
ferunt, sed in æquiuoco (ut quod habeat aliquis non suum
colorem, uel pedem, uel manum, habebit enim pictor non
suum colorem, & cocus pedem non suum) diuidendo re-
XXVIII *uera in talibus interrogandum est. Nam latente æquiuoca-*
tione, bene uiderentur instare propositioni. Si autem non
in æquiuoco, sed in eodem instans præpediat interrogatio-
nem, oportet auferentem id in quo instantia est, propone-
re reliquum, uniuersale faciendo, donec sumat quod utile
est. Vt in obliuione, & in oblitum esse: non enim concedũt
eum qui amisit disciplinam, oblitum esse, eo quòd transeun-
te re, emisit quidem disciplinam, oblitus autem non est. di-
cendum autem auferenti id in quo instantia est, reliquum:
ut si permanente re amisit disciplinam, iccirco oblitum es-
se. Similiter autem & contra instantes, quoniam maiori
bono, maius opponitur malum: proferunt enim quoniam
sanitati minori bono quàm bona habitudo, maius malum
opponitur: nam ægritudinem maius esse malum mala ha-
bitudine: auferendum igitur & in hoc in quo instantia est:
nam ablato, magis ponet: ut quoniam maiori bono ma-
ius malum opponitur, nisi conferat alterum ad alterum:
quemadmodum bona habitudo ad sanitatem. Non solùm
autem eo instante hoc faciendum, sed & si sine instantia
negat: eo quod præuideat aliquid talium. Nam ablato eo,
in quo instantia est, compelletur ponere, eo quòd non præ-
XXIX *uideat in reliquo, in aliquo non sic esse. Si autem non po-*
nat, efflagitatus instantiam, non habebit assignare. Sunt
autem huiusmodi propositionum quæ in aliquo falsæ sunt,
in aliquo autẽ ueræ: in his enim par est auferre: reliquum
autem

autem uerum relinquere. Si autem in multis proponenti non ferat instantiam, postulandum est ponere. Nam dialectica est propositio ad quam sic in pluribus se habentem, non est instantia. xxx *Quando autem contingit idem & sine impoßibili: & per impoßibile syllogizare, demonstranti quidem & non differenti, nihil refert uel sic, uel illo modo syllogismo colligere: differenti autē non est utendū per impoßibile syllogismo. nam si sine impoßibili quidem syllogismo colligat, minime fiet ut dubitent: at quando per impoßibile syllogizant (nisi ualde manifestum sit falsum esse) non impoßibile dicunt esse: quare non fit interrogantibus quod uolunt.* xxxi *Oportet autem proponere quæcunq; in pluribus quidem sic se habent. Instantia autem aut omnino non est, aut non in superficie est conspicere: nam qui non possunt conspicere in quibus non sic: tanquam uerum quidem sit, ponunt.* xxxii *Non oportet autem conclusionem, interrogationem facere. Alioquin autem, eo renuente non uidetur fieri syllogismus: nam & sæpe cùm non interrogat, sed ut sequens infert, negāt: & hoc facientes non uidentur redargui ijs qui non conspiciunt quod accidit ex ijs quæ posita sunt: quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non uidetur fieri syllogismus.* xxxiii *Non uidetur autem omne uniuersale dialectica propositio esse: ut quid est homo? aut quot modis dicitur bonum? est enim dialectica propositio, ad quam est respondere, sic uel non: ad dictas autem non est, quare non sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes, nisi ipse determinans, uel diuidens dicat: ut putas'ne bonum sic uel non sic dicitur? nam ad talia facilis responsio, uel affirmando, uel negando: quapropter tentandum sic proponere huiusmo-* xxxiiii

XXXV *di propositionum. Simul autem & iustum fortasse ab*
illo interrogare, quot modis dicitur bonum, quando hoc
XXXVI *diuidente & proponente, nullo modo concesserit. Quis-*
quis autem unam orationem multo tempore interrogat,
male interrogat. Nam si respondeat quidem ei interro-
gato quod interrogatur, manifestũ quod multas interro-
gationes interrogat, aut frequenter easdem: quare aut nu-
gatur, aut non habet syllogismum, nam ex paucis omnis
syllogismus: si uerò non respondeat, quid aut non incre-
XXXVII *pat, aut discedit? Est autem argumentari difficile, & su*
stinere facile ipsas suppositiones. Sunt autem talia, &
quæ natura sunt prima, & quæ postrema. Nam prima
quidem termino egent, postrema uerò per multa termi-
nantur uolenti continuum sumere à primis, aut sophisti-
cæ uidentur argumentationes: impoßibile enim demon-
strare quippiam est eum qui non incipit à proprijs prin-
cipijs, & connectit usque ad ultima: definire autem ni-
hili ducunt respondentes, neque si interrogans definie-
rit, aduertunt: atqui non facto manifesto quidnam est
quod propositum est, non facile est argumentari: ma-
ximè autem quod tale est, circa principia accidit. nam
alia quidem per hæc monstrantur, ipsa uerò non contin-
git per alia, sed necesse est definitione talium, unum-
XXXVIII *quodque cognoscere. Sunt autem difficilè argumenta-*
bilia, & quæ ualde propinqua sunt principio. Non
enim contingit plures ad hæc rationes inuenire, cum sint
pauca media horumq; & principiorum, per quæ ne-
XXXIX *cesse est monstrare ea quæ post illa sunt. Terminorum*
autem difficile argumentabiles ij omnibus maximè sunt,
quicunque utuntur talibus nominibus, quæ primùm qui-
dem immanifesta sunt, simpliciter'ne dicantur, an mul-
tipli

*tipliciter:adhuc autem quæ neq; nota utrum propriè, an
secundùm metaphoram de definito dicantur. Nam quia
obscura sunt,non habet argumenta:quia uerò ignorantur
si absq; metaphora dicitur quod tale est, non habet quod
increpet. Omnino autem omne problema quando diffici- X L
le argumentabile, uel termino indigere arbitrandum est:
uel est eorum quæ multipliciter,uel eorum quæ secundùm
metaphoram de definito esse dicãtur,uel non longè à prin
cipijs:uel quia nõ manifestum est primùm nobis hoc idem,
secundùm quem dictorum modorũ est quod dubitationem
præstat.Nam cùm est manifestus modus,manifestum quo-
niam aut definire oportebit,aut diuidere,aut medias pro-
positiones inuenire.Nam per hæc monstrantur ultima.In X L I
multis autem positionibus(nõ bene aßignata definitione)
non facile disputare,ac argumentari.Vt utrum uni cõtra-
rium,an plura:definitis autem contrarijs aliquo modo,fa-
cile est ostendere utrum cõtingit plura eidem esse cõtra-
ria,an non:eodẽ autem modo & in alijs definitione indi
gentibus:uidentur autem & in disciplinis quædam ob de-
finitionis defectum,non facilè describi:ut & quoniam quæ
ad latus secat planum linea, similiter diuidit & lineam,
& locum:definitione autem dicta, statim manifestum est
quod dicitur.Nam eandem ablationem habent loca,& li-
neæ:est autem definitio eius orationis hæc. Simpliciter au X L I I
tem prima elemẽtorum, positis quidem definitionibus (ut
quid in ea,uel quid circulus)facilimum ostendere: uerùm
non multis ad unumquodq; eorum est argumentari, eò
quòd non sunt multa media:si autem non ponantur prin-
cipiorum definitiones,difficile:fortasse autem omnino im-
poßibile.Similiter autem his,& in ijs quæ sunt circa ora- X L I I I
tiones se habet,non igitur latere oportet,quando difficile*

argumentabilis est positio, quòd passa est aliquid eorum quæ dicta sunt: quando autem erit ad dignitatem, & propositionem, maior labor disputare quàm ad positionem.

Dubitatio. *Dubitare autem poßit quispiam, utrum ponenda sint talia, an non: nam si non ponat, sed poscat, & ad illa disputare, maius præcipiet quàm quod in principio positum est. Si uerò ponat, credet ex minus credibilibus: si igitur oportet non difficilius problema facere ponendũ: si autem per notiora syllogizare: non ponendum. An discenti quidem non ponendum, nisi notius sit: exercitato uerò ponendum, si uerum solum uideatur? quare manifestum quoniam non similiter & interroganti & docenti existimandum esse ponendũ. Quo pacto igitur interrogare & ordinare oportet, penè sufficiunt quæ dicta sunt.*

Loci pro respondente. CAP. III.

XLIIII *DE responsione autem primùm quidem determinandum: quodnam est opus bene respondentis, quemadmodum bene interrogantis. Est autem interrogantis quidem sic deducere orationem, ut faciat respondentem dicere inopinabiliora quàm ea, quæ propter positionem sunt necessaria: respondentis uerò non propter se apparere, accidere impoßibile, aut quod præter opinionẽ est, sed propter positionem: nam alterum fortasse peccatum, ponere primum quod non oportet: & positum non seruare aliquo modo.* XLV *Quia autem sunt indeterminata ijs qui propter exercitationem & experientiam orationes faciunt (nam non eædem considerationes & discentibus, & docentibus, & concertantibus, neq; his, & ijs qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nam discenti quidem ponenda sunt semper ea quæ uidentur. neq; enim conatur falsum ullus docere, concertantium uerò interrogantem quidem*

uideri

uideri aliquid facere oportet omnino, respondentē autem
nihil uideri pati) & in dialecticis cōgressionibus quæ non
concertationis gratia, sed experimenti & inspectionis ora
tiones faciunt, nondum enucleatū est quo pacto oporteat
coniectare respondentem, & qualia dare, & qualia non,
ad bene aut non seruādam positionem: quoniam (inquam)
nihil habemus traditum ab alijs, ipsi aliquid dicere tente-
mus. Necesse est autem respondentem sustinere oratio- XLVI
nem, ponendo aut probabilem, aut improbabilem positio-
nem, aut neutram: & aut simpliciter probabilem, aut im-
probabilem, aut indeterminatè, ut huic alicui, uel alij. Ni-
hil autem refert quomodocunq; dum ea probabilis, aut
improbabilis sit: nam idem modus erit bene respondendi,
uel dandi, uel non dandi quod interrogatum est: nan cùm
improbabilis est positio, necesse est & conclusionem pro-
babilem fieri: cum uerò probabilis, improbabilem, nam
oppositum semper positionis interrogans concludet: si au
tem neq; probabile, neq; improbabile quod positum est,
& conclusio erit talis. Quoniam autem bene syllogi- XLVII
zans, ex probabilioribus & notioribus propositum de-
monstrat, manifestum est quòd quando simpliciter est im-
probabile quod proponitur, non dandum est respondenti,
nec quod non uidetur simpliciter, nec quod uidetur qui-
dem, minus autem conclusione uidetur. Nam cum impro-
babilis est positio, probabilis est conclusio: quare oportet
quæ sumuntur, probabilia esse omnia, & magis probabi-
lia quàm quòd proponitur, si debet per notiora quod mi-
nus notum est concludi: quare si neque tale est quippiam
eorum quæ interrogantur, non ponendum est respondēti.
Simpliciter autem si est probabilis prositio: dilucidum est XLVIII
quoniam conclusio simpliciter improbabilis: ponendum

igitur & quæ uidentur omnia, & eorum quæ non uidentur, quæcunq; minus sunt improbabilia conclusione. Nam
XLIX *sufficienter sic uidebitur disceptatum esse. Similiter autem erit, & si neq; improbabilis, neq; probabilis est positio. Nam sic & quæ uidentur omnia dandum, & eorum quæ non uidentur, quæcunq; minus sunt improbabilia conclu-*
L *sione: sic enim probabiliores accidit orationes fieri. Si igitur simpliciter quidem probabile, uel improbabile quod ponitur: ad ea quæ uidentur simpliciter, comparatio facienda. Si autem non simpliciter probabile, uel improbabile sit, quod ponitur, sed respondenti: ad seipsum, quod uidetur, & quod non uidetur iudicando, ponendum, uel non*
LI *ponendum. Si uerò alterius opinionem tutetur respondens, manifestum quoniam ad illius intelligentiam aspiciendo, ponere singula debet, & negare: quare & qui curant extraneas opiniones (ut bonum & malum esse idem, quemadmodum Heraclitus inquit) non dant non adesse simul contraria eidem, non quia non uidentur eis hæc; sed quia secundum Heraclitum sic dicendum. Faciūt hoc autem & qui suscipiunt abinuicem positiones, coniectant enim ac si is dicat qui ponit: manifestum igitur quæ coniectandum respondenti siue simpliciter probabile, siue*
LII *alicui positum est. Quoniam autem est necesse omne quod interrogatur aut probabile, aut improbabile esse, aut neutrum, & ad orationem, aut non ad orationem, attinere quod interrogatur, si sit quidem quod uidetur, & non ad orationem: dandum est dicendo quod uidetur.*
LIII *Non enim interimitur (posito eo) quod in principio. Si uerò non uidetur, & non ad orationem: dandum quidem, & consignificandum quod non uidetur, ad deuitationem*
LIIII *absurditatis. Si uerò sit ad orationē, & uideatur, dicēdum*

quoniam

quoniam uidetur quidem, sed ualde propinquum ei quod
in principio est, & interimitur (eo posito) quod proposi-
tum est. Si autem ad orationē quidē, ualde autem pro- L V
babile postulatum, dicendum quod accidit hoc posito, at
ualde absurdū esse quod proponitur. Si uerò neq; pro- L VI
babile, neq; improbabile, si nihil quidem ad rationem, dan
dum nihil determinando. Si autem ad orationem, con- L VII
significandum quod interimitur (posito eo) quod in prin-
cipio est. Nam sic & qui respōdet nihil uidebitur propter
hoc pati: si quidem præuidens singula, posuerit, & qui in-
terrogat assequetur syllogismum positis ab eo omnibus
probabilioribus conclusione. Quicunque uerò non ex L VIII
probabilioribus conclusione conantur syllogizare, perspi
cuum quoniam nō bene syllogizant: quare cum sic inter-
rogant, non ponendum. Similiter autem & in ijs quæ L IX
obscurè, & multipliciter dicūtur, occurrendum est. Nam
quia datum est respondenti non discenti, dicere non disco,
& multipliciter dictum non ex necessitate confiteri, uel
negare, manifestum quoniam primū quidem nisi planum
sit quod dicitur, non cunctandum ut dicat haud intelligo:
nam sæpe ex eo quod non clarè interrogantibus dant, oc-
currit aliquid difficile. Si autem notum quidem sit, mul L X
tipliciter autem dictum, si in omnibus quidem uerum uel
falsum sit quod dicitur: dandum simpliciter quod dicitur,
uel negandum: si uerò in aliquo quidem sit uerum, in ali-
quo autem falsum, significandum est quod multipliciter
dicitur, & quia hoc quidem falsum, illud autem uerum.
Nam cùm posterius distinguitur, immanifestum si & in
principio ambiguū animaduerterit. Si autem non præ- L XI
uiderit dubium, sed in alterum aspiciens posuerit, dicendū
ad eum qui in alterum ducit, quoniam non ad id aspiciens

dedi, sed ad alterum eorum. Nam pluribus existentibus
quæ sub eodem nomine, uel eadem oratione sunt, facilis est
LXII *ambiguitas. Si uerò & dilucidũ sit, & simplex quod in-*
terrogatur, aut sic, aut non, respondendũ. Quoniam au-
tem omnis propositio syllogistica, aut earũ aliqua est, ex
quibus syllogismus, aut propter aliquam illarum, manife-
stum quòd quandoq; alterius gratia sumetur, ex eò quòd
plura simulia interrogant. Nam aut per inductionem, aut
per similitudinem, plerunq; uniuersale sumunt: singularia
LXIII *igitur omnia ponendum, si sint uera, & probabilia. Ad*
uniuersale autem tentandũ instantiam ferre. Nam sine in-
stantia uel quæ sit, uel quæ uideatur, prohibere orationẽ,
proteruire est: si igitur multis apparentibus, non dederit
uniuersale qui non habet instantiam, manifestum est quo-
LXIIII *niam proteruit. Amplius, si neque contrà argumentari*
habeat quòd non uerum, multò magis uidebitur proter-
uire, quamuis nec hoc sufficiat: nam complures orationes
opinionibus contrarias habemus, quas difficile est soluere,
uelut Zenonis, quòd non contingit moueri, neq; stadium
pertransire: sed non propter id, quæ sunt opposita his, nõ
ponendum. Si igitur qui neque cõtrà argumentari habet,
neq; instare, non ponit, dilucidum quoniam proteruit: est
enim in disputationibus proteruia, respõsio præter dictos
LXV *modos, syllogismi destructiua. Sustinere autem & po-*
sitionem, & definitionem, ipsum sibi ipsi oportet præar-
gumentando. Nam ex quibus interimunt interrogantes
quod proponitur, manifestum quoniam ijs aduersandum.
LXVI *Inopinabilem uerò suppositionem cauendum sustinere.*
Erit autem inopinabilis multipliciter: nam & ea ex qua,
absona contingit dicere: ut si omnia dicat aliquis moueri,
aut nihil: & quæcunq; peioris moris esse eligenda, &

quæ

quæ contraria consilijs, ut quòd uoluptas bonum, & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati: nam nō ut orationis gratia sustinentem, sed ut ea quæ uideantur dicentem oderunt. *Quæcunque uerò orationum falsum syllogizant, soluendum interimendo id propter quod fit falsum. Nam non is qui quoduis interimit soluit, ne quidem si falsum est quod interimitur: habere enim potest plura falsa, oratio, ut si quis sumat sedentem scribere, Socratem uerò sedere: accidit enim ex his, Socratem scribere: interempto igitur Socratē sedere, nihil magis soluta est oratio: quamuis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa: nam si quis sit sedens, non scribens autem, nō amplius in tali, aptè accommodabitur eadem solutio: quare non id interimendum, sed sedentem scribere: non enim omnis qui sedet, scribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falsum: nouit autē solutionem, qui scit quòd propter id falsa oratio: quemadmodum in ijs quæ falsò describuntur. non enim sufficit instare, ne quidem si fasum sit quod interimitur, sed & id propter quod fasum, aßignandum: sic enim erit manifestum utrum præuidens aliquid, an non, facit instantiam.* LXVII

Loci communes pro interrogante, & respondente. CAP. IIII.

Est autem orationem prohibere concludi, quadrupliciter. Nam aut interimēdo id propter quod fit falsum: aut ad interrogantem instantiam dicendo, sæpe enim non soluit quidē: qui tamen interrogat, nō potest longius producere. Tertiū autem ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod uolumus, eò quòd non bene interrogata sint, addito autem aliquo, fieri cōclusionem. Si igitur non amplius potest producere interrogans, LXVIII

ad int

ad interrogantem erit instantia: si autem potest, ad interrogata. Quartum autem, pessima est instantiarũ quæ est ad tempus: nam quidam talibus instant ad quæ disputare pluris est temporis, quàm præsentis exercitationis: instantiæ igitur, ut dictum est prius, quatuor modis fiũt. Solutio autem est earũ quæ dictæ sunt, prima tantum: reliquæ autem prohibitiones quædam & impedimenta conclusionũ.

LXIX *Inculpatio uerò orationis, & secundũ ipsam orationẽ, & quando interrogatur non eadem. Plerunq; enim quòd non bene disputatur oratio, is qui interrogatur, est causa eò quòd non concedat ex quibus probè erat disputare ad positionem: nam nõ est in altero solo, bene absoluere com-*

LXX *mune opus. Necessariũ igitur quandoq; ad dicentem, & non ad positionem argumentari, quàndo is qui respõdet, & contraria interroganti obseruat corroborans: proteruientes igitur, altercatorias, & nõ Dialecticas faciũt exercitationes. Amplius autẽ quia exercitationis et experimenti gratia, & non doctrinæ huiusmodi sunt orationes, perspicuum quoniam nõ solum uerũ syllogizandũ, uerùm etiam falsum, nec per uera semper, sed quãdoq; & per falsa: sæpe enim uero posito, interimere necesse est disputantem, quare proponenda falsa: quandoq; autem & falso posito, interimendũ per falsa: nihil enim prohibet, alicui uideri quæ non sunt, magis quàm uera: quapropter ex ijs quæ illi uidẽtur, oratione facta magis erit suasus quã adiutus.*

LXXI *Oportet autem eum qui bene transfert, Dialecticè & non contentiosè transferre. Vt geometrã geometricè, siue falsum, siue uerum sit quod concludendũ est: quales autem*

LXXII *Dialectici syllogismi, dictum est prius. Quoniam autem malus particeps, qui impedit cõmune opus, patet quòd & in orationibus: nam commune quippiam quod proponitur*

nitur & in illis est, præterquam in concertantibus: his autem non est eundem utrisque finem assequi: nam plures uno impossibile est uincere. Differt autem nihil siue in respondendo, siue id interrogando fiat: nam & qui contentiose interrogat, praue disputat: & qui in respondendo nõ dat quod uidetur, neq; suscipit quicquam quod uult interrogans interrogare. Manifestũ igitur ex ijs quæ dicta, LXXIII *quòd non similiter inculpandũ & secũdum seipsam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet orationem quidem prauam esse, interrogantem uerò ut possibile est optimè contra respondentem disceptare: nam contra proteruos non possibile fortasse statim sumere quales quis uult, sed quales fieri possibile, faciendi syllogismi. Quoniã autem est indeterminatum quando contraria, & quando ea quæ sunt in principio sumunt homines (nam plerunque per seipsos dicentes contraria dicunt: & abnuentes prius, dant posterius, eò quòd interroganti & contraria, & quæ in principia, plerunque obediunt) necesse est prauas fieri disputationes: causa autem est qui respondet hæc quidem non dans, illa autem talia dans: manifestum igitur quoniam non similiter inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autem secundum seipsas quinque sunt inculpationes. Prima quidem quando ex interrogatis non concluditur, neque quod propositum est, neque omnino quicquam, cum sint uel falsa, uel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet conclusio: & neque ablatis quibusdam, neque additis, neque his quidem ablatis, illis uerò additis, fit conclusio. Secundò autem, si ad positionem nõ fiat syllogismus, & ex talibus, & eo modo quo dictum est prius. Tertia uerò si additis quibusdam fiat syllogismus: hæc autem sint deteriora ijs,*

Inculpationes orationis quinque.

quæ

quæ interrogantur, & minus probabilia conclusione, etiam si ablatis quibusdam, nam quandoque sumunt plura necessarijs: quare non eò quòd hæc sunt, fit syllogismus. Amplius, si ex inopinabilioribus, & minus credibilibus conclusione, aut si ex ueris, sed maiore opera indigentibus demonstrari, quàm problema: non oportet autem ex omnibus problematis syllogismos existimare similiter probabiles esse, & suasibiles: natura enim statim sunt aliqua quidem faciliora, alia uerò difficiliora eorum quæ interrogantur: quare si ex aliquibus ut fieri potest maximè probabilibus, coniecturam fecerit, disputatum bene est.

LXXIIII Manifestum igitur quoniam orationis non eadem inculpatio, & ad problema, & secundum se. Nam nihil secundum se quidem orationem prohibet esse uituperabilem, ad problema autem laudabilem: & rursum ediuerso secundum se quidem laudabilem, ad problema autem uituperabilem: quando ex pluribus est facilè cùm probabilibus, tum ueris concludere. Erit autem quãdoque oratio etiam concludens quàm non concludens deterior, quando illa quidem ex absurdis concludit, cùm non sit tale problema, hæc autem indigeat talibus quæ sunt probabilia & uera, & nondum ex assumptis sit oratio. Eos autem qui per falsa uerùm concludunt, non iustum est inculpare. Nam falsum quidem semper necesse est per falsa syllogizare: uerum autem est quandoq; per falsa syllogizare, manifestum autem id ex analyticis. Cùm autem demonstratio sit alicuius dicta oratio: si aliquid est aliud quod ad conclusionem nullo modo se habet, non erit ex illo syllogismus: si autem appareat, sophisma erit, non demonstratio. Est autem philosophema quidem, syllogismus demõstratiuus: epichærema autem, syllogismus dialecticus: sophis

sophisma uerò, syllogismus contentiosus: aporema autem syllogismus dialecticus contradictionis. Si uerò ex utrisq; quæ uideantur, aliquid ostendatur, non autem similiter uideantur: nihil prohibet quod ostenditur magis altero uideri. Sed si hoc quidem uideatur, illud autem neutra LXXVII parte: aut si hoc quidem uideatur, illud autem non uideatur: si similiter quidem similiter utique erit, & non: si autem magis alterum, sequetur quod est magis. Est au- LXXVIII tem quoddam & idem ad syllogismos peccatum, quando ostenditur per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi assunt. Vt quòd est opinio magis altera, quã altera: si quis petat ipsum quodque maximè esse, esse autem opinabile, ipsum quod uerè est: quare quorundam magis esse ipsum: ad quod autem magis, magis dicitur esse. esse autem & ipsam opinionem ueram: an erit accuratius, quàm par sit exigens quædam? petitum est autem & ipsam opinionem ueram esse, & ipsum quodque maximè esse, ac si ipsa opinio uera, certior sit: sed quæ nequitia maior, quàm quæ facit circa id cuius est oratio, latere causam? oratio autem est manifesta uno quidem modo, & publicißimo, si sit concludens sic, ut nihil oporteat interrogare: uno autem & qui maximè dicitur: cum sumpta quidem sint ex quibus necessarium est conclusionem esse, quæ quidem sint per conclusiones conclusa, etiam si id omittitur quod ualde probabile est.

Pro opponente & respondente loci communes. CAP. V.

FAlsa autem oratio uocatur quadrupliciter. Vno quidem modo quando apparet concludere quæ non concludit: uocatur autẽ apparens, litigiosus syllogismus. Alio modo, quando concludit quidem, non tamen ad proposi- LXXIX

tum:

tum: quod accidit maximè in ijs quæ ad impoßibile ducunt. Aut ad propositum quidem concludit, non tamen secundum propriam disciplinam: hoc autē est, si ea quæ non est medicinalis, uideatur esse medicinalis, aut geometrica quæ non est geometrica, aut dialectica quæ non est dialectica, siue uerum, siue falsum sit quod accidit. Alio autem modo, si per falsa non concludit: huius autē erit quandoq; quidem conclusio falsa, quandoq; autem uera: nam falsum quidem semper per falsa concludit, uerum autem poßibile est & non per uera: ut dictum est prius. Quòd autem falsa sit oratio, dicētis peccatum potius est, quàm orationis: at ne quidem dicentis semper, sed cùm lateat ipsum quòd falsam orationem dixit aliquā: eò quòd ab ipso suscipimus cum pluribus ueris quippiam amplius: si ex ijs quæ maximè uidentur interimit aliquid uerorum (talis enim existens, uerorum demonstratio est) oportet sanè positorum aliquid non esse omnino, quare erit huius demonstratio. Si autem uerum concludat per falsa, & ualde absurda, compluribus deterior erit quæ falsum syllogizant: erit autem talis, & quæ falsum concludit. Quare manifestum quòd prima quidem consideratio orationis secundū seipsam est, si concludit: secunda autem, utrum uerum an falsum: tertia uerò, ex qualibus quibusdam. Nam si ex falsis quidē, opinabilibus autem, rationabilis: si autē existentibus quidem, sed inopinabilibus, praua: si uerò & falsa & ualde inopinabilia sint: dilucidū quod praua: aut simpliciter, aut ad rem. Id autem quod in principio & contraria quonam pacto peteret interrogans, secundū ueritatē quidem in analyticis dictum est, secundum opinionem uerò

LXXX nunc dicendum est. Petere autem uidentur id quod est in principio quinq; modis. Manifestißimo quidem & primo, si quis

si quis idipsum quod mõstrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipso quidem nõ facilè latere potest, in synonymis autem, & in quibuscunq; nomen & oratio idem significat, magis. Secundo autem, quando quod particulariter oporteat demonstrare uniuersaliter quis petat: ut qui argumentatur quòd contrariorum una disciplina, omnium oppositorum postulauerit unam esse: nam uidetur id quod oportebat secundùm se ostendere, cum alijs petere pluribus. Tertiò, si quis quid uniuersaliter est ostendere propositum, particulariter petat: ut si de omnibus contrarijs propositum est, de aliquibus postulet: uidetur enim hic quod cum pluribus oportebat ostendere secũdùm se, extra petere. Rursus, si quis diuidens, petat problema: ut si oportet ostendere medicinam sani & ægri, extra utrunq; postulet: aut si quis eorum quæ sequuntur se inuicem ex necessitate, alterum petat: ut latus incommensurabile esse diametro: si oporteat ostendere quòd diameter lateri. Aequaliter autem & contraria petunt ei quod ex principio est. Nam primò quidem si quis opposita petat secundùm affirmationem & negationem. Secundò autem contraria secundùm oppositionem: ut bonum & malum idem. Tertiò uerò si quis uniuersaliter postulans, particulariter petierit contradictionem. Vt si quis sumens contrariorum LXXXI
unam disciplinam, sani & ægri alteram esse petat: aut si hoc petens, in uniuersali oppositionem tẽtet sumere. Rursum, si quis petat contrarium ei quod ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt: & si quis ea quidem non sumat quæ opposita, at alia petat duo, ex quibus erit opposita contradictio. Differt autem contraria sumere tantillum LXXXII
ab eo quod est in principio: quoniam huius quidem est peccatum ad conclusionem (nam ad illam aspicientes,

quod in principio est dicimus petere) cõtraria autem sunt in propositionibus, eò quòd ipsæ aliquo modo se habẽt ad inuicem. Ad gymmasiam autem & exercitationem talium orationum primùm quidem conuertere assuescere oportet orationes. Sic enim & ad id quod dicitur copiosius non habebimus, & in paucis, plures sciemus orationes: nam conuertere, est transsumentem conclusionem cum reliquis interrogationibus interimere unum quippiam eorum quæ dicta sunt: necesse est enim si conclusio non est, unam aliquam interimere propositionum: siquidem omnibus
LXXXIII positis necesse erat conclusionem esse. Ad omnem autem positionem & quod sic, & quod non sic argumentum considerandum, & cùm inueneris, solutionem statim quærendum. Sic enim simul accidet & ad interrogãdum, & ad respondendum exerceri: & si ad nullum alium habemus, apud nos ipsos sensim comparanda sunt quæ attinent ad ipsam positionem argumenta: nam id ad cogendũ multam copiam præbet: & ad redarguendum magnũ habet adiumentum, quando quispiam prõptus est argumentari, & quòd sic & quòd non sic: nam ad contraria accidit facere obseruationem, & ad cognitionem, & ea (quæ secundum philosophiam est) peritiam posse conspicere, & conspexisse quæ ab utraq; accidunt suppositione, nõ paruum instrumentum: reliquum enim horum, rectè eligere alterum: oportet autem ad id quod tale est, esse bono ingenio: & hoc est secundum ueritatem bonum ingenium, posse bene eligere uerum, & diffugere falsum: quod qui nati sunt bene, possunt probè facere: nã qui amant, & qui odiũt,
LXXXIIII quod profertur facilè discernunt optimum. Et ad ea quæ sæpißime incidunt problemata, scire oportet orationes, & id maximè de primis positionibus. Nam in his fastidiunt

diunt sæpe qui respondent. Amplius terminorum copio- LXXXV
sos esse oportet, & probabilium, & primorum se habere
promptos. Nam per hæc fiunt syllogismi. Tentandum au- LXXXVI
tem & ea (in quæ sæpißime incidunt disputationes) tene
re. Nam quemadmodum in geometria antè opus est circa
elementa exercitatum esse, & in numeris circa capitales
promptè se habere, & multũ refert ad hoc & alium nu-
merum cognoscere multiplicatum. similiter quoq; & in
orationibus promptum esse ad principia, & propositio-
nes memoria scire oportet: nã perinde ac in memoriæ sen-
sorio solum, loci positi statim faciunt ipsas res memorare:
& hæc faciunt ad ratiocinandum promptiorem, cò quòd
ad determinatas illas inspiciat secundum numerum. Pro- LXXXVII
positionemq́; communem magis quàm positionem in me-
moria ponendum. Nam principiorum & suppositionum
copiosum esse mediocriter, difficile. Amplius, orationem LXXXVIII
unam plures facere assuescendum, uelut ij qui occultißime
abscondunt. Tale autem erit si quis quàm plurimum absce
dat ab affinitate eorum, de quibus est oratio: erunt autem
potiores orationum uniuersales maxime, quæ id pati pos-
sint, ut quoniam non est una plurium disciplina: sic enim
& in ijs quæ sunt ad aliquid, & in contrarijs, & coniuga-
tis est. Oportet autem & reminisci uniuersales facere LXXXIX
orationes: tametsi fuerit disputans particulariter. Sic enim
& plures licebit unam facere: similiter autem & apud
rhetores in enthymematibus. Eundem autem quàm maxi-
me fugere, contra uniuersale ferre syllogismos. Et semper XC
oportet considerare orationes, si in pluribus cõmunibus
disputantur. Nam omnes particulares in uniuersali disputa XCI
tæ sunt, & inest in particularibus eius quod est uniuersale
demonstratio: cò quòd non est syllogizare quicquam sine

XCII *uniuersali.* Exercitatio *autem facienda: inductiuarum qui-*
XCIII *dem ad rudem, syllogisticarum autem ad expertũ.* Et *tentandum accipere ab ijs quidem qui in syllogismis triti sunt propositiones, ab ijs uerò qui in inductionibus, similitudi-*
XCIIII *nes: in hoc enim utriq; exercitati sunt.* Omnino *autẽ exercitationis gratia disceptantibus tentandum afferre aut syllogismum de aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut instantiam: siue rectè quis dicat, siue perperam, uel ipse, uel alter: & ad quippiã uterq;.* Ex *his enim facultas, exercitatio autem facultatis gratia.* Et *maximè circa propositiones, & instantias: est enim (ut simpliciter dicam)* Dialecticus, *propositiuus & instantiuus: est autem proponere quidem, unum facere quæ sunt plura.* Oportet *enim unum omnino sumere ad quod est oratio: instare autem quod unum est, facere plura: nam aut diuidit, aut interimit: hoc quidem dans, illud autem non dans, eorum quæ proposita*
XCV *sunt.* Non *est autem cum omni disputandum, neq; contra quemlibet exercitandum.* Nam *necesse ad aliquos, paruas fieri orationes: ab eo enim qui omnino tẽtat apparere, diffugiendum: iustum autem omnino tentare syllogismo concludere, ueruntamen non pulchrum, eò quòd non oportet aduersus quoslibet facilè consistere: quandoquidem necesse est paruiloquium inde emergere: nã qui exercitati sunt, non possunt abstinere à disputatione, sine altercatione.*
XCVI Oportet *autem & factas habere orationes ad huiusmodi problemata, in quibus cum paucissimorum copia eas ad quàm plurima utiles habeamus: illæ uerò sunt uniuersales, & ad quas in promptu quippiam adinuenire difficile est.*

FINIS LIBRI VIII.

ANGELI POLITIANI IN LIBROS ELENCHORVM ARISTOTELIS ARGVM.

NVnc leuissime elenchos attingamus. Hi non tam præstãt ut simus, quàm ut docti uideamur. aspiciendi tamen non nihil, ne facile à Sophistis confutemur: quorũ hi sunt in disputando fines, ut refellant, ut mentiri cogant, ut absurda loqui, & barbara, & nugatoria. Loci eorũ in uerbis, aut extra uerba. In uerbis æquiuocatio, ambiguitas, compositio, diuisio, accẽtus, dictionis figura: nam subiectas generibus species omitto. extra uerba autem, quod ex accidẽti, quod pure, & aliquatenus: tum confutationis inscitia, & quod ex consequenti, nec non principij acceptio, & positio non causæ tãquam causæ, & multarum interrogationum in unam collisio: quos explicare longißimũ, & fortasse (quoniam plerunque ad Topica referuntur) superuacuum. Hactenus Aristotelis ars omnis uel ratiocinandi, uel peculiariter demonstrandi, uel differendi, uel postremo cauillandi. quam qui penitus inspexerit, edidicerit, exercuerit, & secum quod opus est argumentando colliget, ac demonstrabit, & cum alio disputans facile quod uolet, aut impugnabit, aut tuebitur.

SOPHISTICI ARGVMENTI INVENTIO, AC DISTRIBVTIO, PER GEORGIVM VALLAM.

ARgumenta sophistica intra colorem sunt posita ueritatis. ut minus expertis hominibus stannum, argentum & orichalcum, aurum esse uidetur: ita sophisticum argumẽtum uidetur uerum, cum manifestò falsum esse deprachendatur. Sicut ergo solertibus medicis uenena esse cognita, necnon offendentia humanum corpus omnia debent: ita uerum in omni disciplina exquirentibus, sophismata & captiones omnes debent innotescere. Primum quidem, quoniam nobis contingit multum in sermone uersari, expediuerit nosse, quot modis unum-

quodque dicatur, quæ simili modo, & quæ alio, tum nomina seu uoces, tum res dici possint. Secundo loco, ut quæstionibus possimus alienis occurrere, nec non nostris hæsitationibus satisfacere. Tertio loco, ut locacitatem aliquorum possimus contundere, qui rebus in omnibus ideo uidentur exercitati, & nullius rei expertes esse, in pessima uita alios alliciunt. quod sunt omnium ignarissimi, sed sola locacitate redundantes: quales quidam fuisse rhetores arguuntur, Gorgias, Hippias, Protagoras, & Prodicus. His ergo de causis non prætermittenda uisa est captionum, inq; sermone tendicularum cognitio. Cùm ergo tria sint omnino, ut iam dictũ est, argumentorum genera uerum unum, alterum falsum, tertium inter ea medium, quod probabile uel non repugnans appellatur: primum quidem ab aliis doctrinam pariens, ab alijs demonstratiuum nuncupatur, de quo mox dicetur Hoc circa prima uersatur, quandoquidem ex suis cuiuslibet disciplinæ principijs definitis, & firmis, non ex respondentium & intendentium approbationem opinione texuntur demonstrationes. Secundum, quod medium diximus locum obtinere, partiuntur aliqui in probabile, seu dialecticum. & quod exquisitiuum uocant, id ex probabilibus fit. Probabilia autem, iam dictum est, quæ uidentur omnibus, uel plurimis, uel peritis, uel magnæ existimationis uiris. Circa eadem fermè sunt exquisitiua, nisi quòd non sunt ex communibus, uel plurium opinionibus, sed eorum qui respondeant, à quibus eam depræhendere expedit scientiam, in qua fit experientia. cum dialecticus intra communem sermonem acceptionemq; disciplinarum omnium contineatur, mathematicas inquam, & grammaticam, & reliquas: circa quæ & exquisitiuus quo diximus modo uersabitur, de quibus iam diximus. Tertium, quod falsum, quod sophisticũ, quodq; captiosum diximus appellari, exquisitiui faciem gerit, uerum circa falsa uersatur, & in ipsa hallucinatur materia, declinatq; ad id quod ab opinione alienum est: quippe uel ex solis constat particularibus, uel negatiuis, uel etia simili figura. Propositiones in secunda sumendo figura, de qua in parte dicetur iudicanti: ueluti si dicas, hæc tunica est fortis, fortis est qui fortitudinem habet, hæc ergo tunica habet fortitudinem. Itẽ, homo est animal, equus est animal, ergo homo est equus De his igitur nunc nobis dicendum est. Primum itaque considerandum nobis est, quænam ita contrixantes, & his tendiculis & captiunculis insudantes

dantes conie&tent. Sunt nimirum hæc numero, ut quidam paucis metiuntur, tria. nam ea captio, aut in loquendo, aut in pronunciando, aut in scribendo est. Aristoteles autem quinque partes facit: elenchos, mendacium, admirabile, solœcismum, & quintum, nugari eum qui disputet. Id certè est cogere, idem sæpius dicere. Elenchi, hoc est coarguendi species duæ: una quidem in dictione, altera uerò extra dictionem.

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARISTOT. LIBER PRIMVS.

Quid intendit, & aliquem syllogismum, sophisticum esse. CAP. I.

DE SOPHISTICIS autem redargutionibus, & de ijs quæ uidentur redargutiones (sunt autem captiosæ ratiocinationes, at nō redargutiones) dicamus oportet, incipientes secūdùm naturam à primis. Quòd igitur hi quidē syllogismi, illi autem (cùm non sint) uidentur: manifestum est. Nam quemadmodū & in alijs id fit per quandā similitudinē, sic & in orationibus se habet: etenim hi quidē habitum probè habēt, illi uerò uidentur, ex tribu tumētes, & cōponētes seipsos, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem: illi autem uidentur, seipsos fucantes. Et in inanimatis quoq; similiter: nam & illorum hæc quidem argentum, ista uerò aurum, re uera sunt: illa non sunt quidem, apparent autem secundùm sensum: ut lithargyrina, & stannea, argentea: & felle tincta,

ἔλεγχος, Latinis redargutio.

aurea:eodem autē modo & syllogismus, & redargutio: hæc quidē est, illa uerò nō est, apparet autē propter imperitiam: nā imperiti uelut distātes, à lōgè speculātur. Nā syllogismus quidē ex quibusdā est positis, ut colligamus aliquid aliud ex necessitate ab ijs quæ posita sunt per ea quæ posita sunt: redargutio autē syllogismus est, cū cōtradictione cōclusionis: illi uerò id quidē nō faciūt. Vidētur autē ob multas causas, quarum unus locus aptissimus, & publicissimus per nomina. Nā quia fieri nō potest ut res ipsas ferētes disputemus, sed nominibus pro rebus, utimur signis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoq; arbitramur accidere: quemadmodū ijs qui calculis supputant, id autem non est simile: nam nomina quidē finita sunt, & orationū multitudo: res uerò numero infinitæ sunt: necesse est igitur plura eandem orationem, & nomen unum significare: quemadmodum igitur & illic qui non sunt prompti calculos sustinere, à scientibus decipiuntur, eodem quoq; modo & in orationibus, qui nominū uirtutis sunt ignari, perfacilè captionibus hallucinātur, & ipsi disputantes, & alios audientes: ob hāc igitur causam, & eas quæ dicendæ sunt, est syllogismus, & redargutio apparens, atq; non existēs.

Causa una sophisticarū redargutionū.

De generibus disputationum. CAP. II.

Quoniam autem quibusdā magis operæpretium est uideri esse sapientes, quàm esse & non uideri: (est enim sophistice, apparens sapientia, non existens autem: & sophista pecuniarum aucupator ab apparēte sapientia, & non existente (manifestum profectò est quoniam necessariū est illis & sapientis opus uideri facere magis, quàm facere, & non uideri. Est autem (ut unum ad unum dicamus) in unoquoque opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus nouit: mentientem autem manifestare

Sapientis officia duo.

stare posse. Hæc autem sunt, hoc quidem in eo quòd potest dare orationem: illud autem in eo quòd sumere. Necesse est igitur illos qui uolunt sophisticè agere, dictarum orationum genus quærere. Operæ enim pretium est eis, nam huiusmodi potestas faciet uideri sapientes: cuius sunt desiderium habētes. Quod autē tale orationum genus est, & quòd talem appetunt potestatem, illi quos uocamus sophistas, manifestum est. Quot autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negotij, & de alijs quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentiosæ. Et doctrinales quidem sunt quæ ex proprijs principijs cuiusq; disciplinæ, & nō ex ijs quæ uidentur respondenti colligunt: nam oportet credere eum qui dicit. Dialecticæ autē, quæ ex probabilibus collectiuæ sunt contradictionū. Tentatiuæ uerò, quæ ex ijs colligunt quæ uidentur respondenti, & quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinadū est in alijs. Porrò contentiosæ, quæ sunt ex ijs quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticé. De demonstratiuis autem in analyticis dictum est: de dialecticis uerò, & tentatiuis, in alijs: de altercatorijs autem & contentiosis nunc dicendum.

Genera disputationum.

Fines sophistæ, & loci sophistici in dictione. CAP. III.

PRimū igitur sumendū est quod cōiectant, qui in orationibus decertant, & coaltercantur. sunt autem hæc quinq; numero: redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus: & quintum, quod est facere nugari eum, qui cōdisputat: hoc autem est frequēter cogere idē dicere, aut quod nō

est, sed quod apparet quodq; esse horum. Nã maximè uolunt apparere redarguere: secundũ autem, falsum aliquid monstrare: tertium uerò, ad hoc quod est inopinabile ducere: quartum, solœcismo uti facere: hoc autem est facere secundùm locutionem barbarizare ex oratione respõdentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere. Modi autem redarguendi sunt duo: nam alij quidem sunt propter dictionem: alij uerò extra dictionem. Sunt autem ea quidem quæ propter dictionem faciunt phantasiam sex numero: hæc quidem sunt, æquiuocatio, amphibologia, compositio, diuisio, accentus, & figura dictionis. Huius autem fides, & ea quæ est per inductionem, & syllogysmus: & si qua sumatur alia, & quòd totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus, non idem significamus.

Hoc est, facit apparentiam

Aequiuocatio

Sunt autem propter æquiuocationem huiusmodi orationes: ut quod discunt scientes: nam ea quæ memoriæ prodita sunt, discũt grammatici. Discere enim æquiuocum est, ad intelligere eum qui utitur disciplina: & ad accipere disciplinam. Ea rursus quod mala bona sunt: nam quæ expediunt, bona sunt: mala autem expediunt: duplex enim expediens est: & necessarium, quod accidit plerunq; in malis (est enim quoddam malum, necessarium) & bona quoque expedientia dicimus esse. Amplius autem eundem sedere, & stare, & ægrotare, & sanum esse: nam qui surgebat, stat: & qui sanabatur, sanus est: surgebat autem sedens, & sanabatur ægrotans: ægrotantem enim quilibet facere, aut pati non unum significat, sed quandoq; quidem qui nunc ægrotat, aut sedet, quandoq; autem qui ægrotabat prius: ueruntamen sanabatur quidem ægrotans, cùm ægrotans: sanus est autem nõ cùm ægrotans, sed ægrotans non nũc, sed prius. Propter autem amphibologiam sunt oratio

Amphibologia.

orationes tales: uelle capere me pugnantes. Et putas'ne quod quis cognoscit, id cognoscit? nam & cognoscentem & cognitum contingit ut cognoscentem significare hac oratione. Et putas quod quis uidet, id uidet? uidet autem columnam: quare columna uidet. Et putas quod tu dicis esse, id tu dicis esse? dicis autem lapidem esse: quare tu lapis, dicis esse. Et putas est silentia dicere? duplex enim est & id, silentia dicere: hoc quidem eos qui dicunt silere, illud autem, ea quæ dicuntur. Sunt autem tres modi secundùm æquiuocationem, & amphibologiam: unus quidem quando nomen uel oratio plura significat principaliter: ut aquila uel canis. Alius autem quando soliti sumus sic dicere. Tertius uerò quando cõpositum plura significat, separatum uerò simpliciter, ut scire literas: nam utrunq; fortasse unum quidem significat, & scire, & literæ: ambo autem plura, aut literas ipsas scientiam habere, aut literarũ, aliũ. Amphibologia igitur, & æquiuocatio propter hos modos sunt. Propter compositionem uerò huiusmodi sunt: ut possibile est, sedentem ambulare: & non scribentẽ, scribere: non enim idẽ significat si diuidens quis dicat, & cõponens, quod possibile est sedentẽ ambulare, & non scribentẽ scribere: & hoc identidẽ si quis cõponat nõ scribentem scribere, significabit profectò quòd habet potestatem, ut non scribens scribat: si quis autem non componat, quoniã habet potestatẽ quando non scribit, ut scribat. Et discit nũc literas, si quis didicit quas scit. Amplius, quod unũ solum potest ferre, plura potest ferre. Propter uerò diuisionem quod quinq; sunt duo, & tria: paria, et imparia. Et quod maius, æquale: tantundem enim est maius & adhuc amplius: nam eadem oratio diuisa, & composita non idem semper uidebitur significare. Vt ego posui te seruũ,

existen

existentem liberum. Et hoc, quinquaginta uirum, centum heros liquit Achilles. Propter accentum autem, in ijs quæ sunt sine scriptura, non facile dialecticis facere orationem: in scripturis autem & poëmatibus magis. Vt & poëtam defendunt nonnulli aduersus redarguentes quasi hic absurdè locutum. Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo: quòd pentemimeri usus sit, & turture fœminino, soluunt enim id accentu: dicentes quòd aëria accẽtum finalem longum habet, & nõ ad turtur, sed ad ulmo, ut epithetum, debet referri: & id de Niso, & Euryalo cùm Rutulos uino, somnoq; sepultos intellexissent:

Cùm poëtam dicit, Homerũ intelligit, cuius hic Aristoteles carmina citat: uerùm quòd ea nostris accẽtibus non accõmodari queũt, interpres pro illis Vergilij, qui Latinorũ est Homerus, carmina posuit.

Cætera per terras, omneis animalia somno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Talia igitur propter accentum sunt. Quæ autem propter figuram dictionis sunt, accidunt quando non idem ut idem interpretatur: ut masculinum, fœmininum: uel fœmininum, masculinum: uel quod inter hæc est, alterũ horum: uel rursus quale, quantum: uel quantum, quale: uel faciens, patiens: uel dispositũ, facere: et alia, ceu diuisum est prius. Nam est aliquid, quod non est eorum quæ sunt facere: ut eorum quæ sunt facere, aliquid dictione significare, ut ualere. Similiter figura dictionis dicitur ei quod est secare, uel ædificare, quamuis illud quidem quale quid, & affectum quodam modo significet: hæc uerò facere aliquid: eodem autem modo & in cæteris. propter igitur dictionem redargutiones ex his existunt.

De locis redargutionum sophisticarum extra dictionem. CAP. IIII.

Earum uerò quæ extra dictionem sunt captionum species sunt septem. Vna quidem propter accidens: secunda autem propter id quod simpliciter, uel nõ simpliciter: sed

ſed aliquo modo, aut ubi, aut quando, aut ad aliquid dicitur: tertia autem propter redargutionis ignorantiam: quarta uerò propter conſequens: quinta autem propter id quod eſt in principio ſumere: ſexta propter id quod nõ eſt cauſa, ut cauſam ponere: ſeptima uerò propter plures interrogationes unam facere. Propter igitur accidens *captiones ſunt: quando ſimiliter quodcunque exiſtimabitur rei & accidenti ineſſe: nam quia multa eidem accidunt, nõ eſt neceſſe omnibus prædicatis & ei de quo prædicantur, illa omnia ineſſe: nam omnia ſic erunt eadem, quemadmodum ſophiſtæ dicunt: ut ſi* Coriſcus *eſt alter ab homine, ipſe eſt alter à ſe, eſt enim homo: aut ſi à Socrate alter,* Socrates *autem homo, ab homine alterum dicunt eſſe confeſſum, eò quòd accidit (à quo dixit alterum eſſe) hunc eſſe hominem.* Propter *id autem quòd hoc quidem ſimpliciter, illud autem aliquo modo, & non præcipue: quando quod in parte dicitur, ut ſimpliciter dictum ſumitur: ut ſi non ens eſt opinabile, quod non ens eſt: non enim eſt idem eſſe quiduis, & eſſe ſimpliciter.* Aut *rurſum quoniam quod eſt non eſt, ſi eorum quæ ſunt quippiam non eſt, ut ſi non eſt homo: nam non idem eſt non eſſe quiduis, & non eſſe ſimpliciter: apparet autem, eo quòd perquàm propinquum eſt dictione, & parum differat eſſe quiduis, ab eo quod eſt eſſe, & non eſſe quiduis ab eo quod eſt non eſſe.* Similiter *autem propter id quod eſt aliquo modo, & ſimpliciter: ut ſi* Indus *cum ſit totus niger, albus eſt dentibus, albus igitur & non albus eſt. Aut ſi ambo aliquo modo, quod ſimul contraria inerunt: tale autem in quibuſdam quidem cuilibet facile eſt conſiderare.* Vt *ſi ſumens* Aethiopem *nigrum eſſe, dentibus dicat quòd albus: ſi ergo ibi albus, quòd niger, & non niger, putabit diſputaſſe*

tasse syllogisticè, cum perfecerit interrogationem. In quibusdam uerò latet frequenter. in quibuscunq; cùm aliquo modo dicatur simpliciter uidetur sequi: & in quibuscũq; non facilè est cõsiderare utrũ eorũ præcipuè sit aßignandum. Fit autem tale, in quibuscũq; similiter sunt opposita: nam uidentur aut ambo, aut neutrum dãdum esse simpliciter prædicari: ut si dimidium quidem album, dimidium uerò nigrum, utrum album, an nigrum? Quæ autem sunt propter id quod non determinatur quid est syllogismus, aut quid redargutio, fiunt propter omißionem orationis: nam redargutio, est contradictio unius & eiusdem, nõ nominis, sed rei, & nominis non synonymi, sed eiusdem, ex ijs quæ data sunt ex necessitate, non cõnumerato eo quod erat in principio, secũdum idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Hoc autem modo fieri potest, ut quis falsum dicat de aliquo: quidam autem omittentes aliquid eorum quæ dicta sunt, apparet redarguere: ut quod idem duplum & non duplum: nam duo unius quidem dupla, tria autem non dupla. Aut si eiusdem idem duplum, & non duplum, sed non secundum idem: nam secundum longitudinem duplum, secundum latitudinem non duplũ. Aut si eiusdem, & secundum idem, & similiter, sed non simul: quare est apparens redargutio. Trahat autem aliquis hanc & in eas quæ sunt propter dictionem. Quæ autem propter id quod in principio erat sumuntur, fiunt quidem sic & tot modis, quot modis contingit quod in principio est petere: uidentur autem redarguere, eo quòd non poßit quis inspicere idem, & diuersum. Quæ uerò propter consequens est redargutio, ideò est quòd putent conuerti consequentiam: nam si cùm hoc est ex necessitate, illud sit: & cùm illud est, putant & alterum esse ex necessi

Redargutio quid.

ceßitate:unde & (quæ ob opinionem ex sensu sunt) deceptiones fiunt:nam sæpe esse mel,fel suspicati sunt, eò quod sequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidam fieri,etiam si sit madida,opinãtur pluisse:id autem non necessarium est. In rhetoricis quidem quæ secundum signum fiunt demonstrationes, ex consequentibus sunt: nam uolentes ostendere quòd adulter, quod consequens est accipiunt,quod comptus, aut quod uidetur noctu errabũdus:pluribus autem hæc quidem insunt, prædicatum tamen non inest. Similiter autem & in ratiocinatiuis:ut est Melißi oratio,quod infinitum est uniuersum:sumens autem uniuersum ingeniũ(nam ex nihilo nihil fieri) quod autem factũ est ex principio fieri:si igitur non factũ est,principium nõ habet uniuersum, quare infinitum:non necesse est autem hoc accidere,non enim si omne quod factum est,principiũ habet,etiam quicquid principium habet,factum est:quemadmodũ neq; si febriẽs calidus etiam calidum necesse est febrire. Quæ uerò propter non causam,ut causam:cùm assumitur quod nõ causa est, tanquàm propter illud fiat redargutio:accidit autem tale,ad impossibile syllogismis:necessariũ enim est in his aliquid interimere ex ijs, quæ posita sint:si ergo enumeretur in necessarijs interrogationibus ad id ad quod accidit impoßibile, uidebitur propter id sæpe fieri redargutio, ut quod non est anima,& uita idem:nam si generatio corruptioni est contrarium,& alicui corruptioni erit quædam generatio contrarium: mors autem corruptio quædam, & contrarium uitæ, quare uita generatio, & uiuere generari:hoc autem impoßibile:non ergo idem anima & uita. Nequaquam collectum est,nam accidit (tametsi quispiam non idem dicat uitam & animam) impoßibile: sed solum,

contr

contrarium uitam quidem morti, cum sit corruptio, corruptioni autem generationem. Incollectiles igitur simpliciter nõ sunt huiusmodi orationes, sed ad propositum incollectiles: & latet plerunq; non minus ipsos interrogantes quod tale est. Propter igitur consequens, & propter non causam orationes huiusmodi sunt. Quæ autẽ *propter id quod est duas interrogationes unam facere, quando latet plures esse, & perinde ac una sit, aßignatur responsio una. In aliquibus autem facile est uidere quòd plures, & quòd non danda una responsio: ut utrum terra mare est an cœlum? in aliquibus uerò minus, & quasi una sit, aut confitetur (eo quòd nequeunt respondere ad interrogatum) aut redargui uidentur: ut putas hic & hic est homo? quare cum aliquis percusserit hunc & hũc, percutiet hominem & nõ homines. Aut rursum quorum hæc sunt quidem bona, illa autem nõ bona: omnia hæc bona, an non bona? nam utrumuis dixerit, est quidem ut aut redargutionem, aut falsum apparens uideatur facere: nã dicere eorum quæ non sunt bona aliquid esse bonũ, aut eorũ quæ bona sunt nõ bonum, falsum.* Quandoq; *autem assumptis quibusdam, redargutio etiam fiet uera: ut si quis concedat similiter & unum & plura dici alba, & nuda, & cæca: nam si cæcum est quod nõ habet uisum, natũ tamen habere, & cæca erunt quæ non habent uisum, nata autem habere: quando igitur hoc quidẽ habet uisum, illud aũt nõ habet, ambo erũt uel uidentia, uel cæca: quod est impoßibile.*

Plures interrogationes ut una.

Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. CAP. V.

A*Vt igitur sic diuidẽdum apparentes syllogismos, & redargutiones: aut omnes reducendum ad redar-*

gutio

gutionis ignorantiam, ijs qui hanc principium faciunt. fieri enim potest, ut omnes resoluamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primùm quidem *si incollectiles fuerint, oportet enim ex ijs quæ posita sunt, accidere conclusionem, & (ut ita dicam) ex necessitate, atq; non apparere.* Deinde *& secundùm partes definitionis: nam earum quæ sunt in dictione, hæ quidem sunt propter duplex, ut æquiuocatio & oratio, & similis figura: consuetũ enim id, omnia, ut & illud quippiam significare.* Compositio au*tem, & diuisio, & accentus, eo quòd non eadem est oratio, aut nomen quod differens: oportebat autem & id esse quemadmodũ & rem eandem, si debebat redargutio, uel syllogismus esse: ut si tunica, non uestis syllogizetur, sed tunica: nam uerum est & illud, sed non syllogizatum est: sed adhuc interrogatione indiget, quod idem significat ad eum qui quærit propter quid.* Q*uæ uerò secundùm accidens definito syllogismo manifestæ fiunt: nam eandem definitionẽ oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamen & adiungere contradictionem: nam redargutio syllogismus est contradictionis: si igitur non est syllogismus accidentis, non fit redargutio: non enim si cum hæc sint, necesse est illud esse, id autem est album esse propter syllogismum: neq; si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figuram esse, uel primum, uel principium, quòd figura, uel primum, uel principium tale est: nam non quatenus figura, uel primum, uel principium, sed quatenus triangulus demõstratio: similiter & in alijs.* Q*uare si redargutio syllogismus quidam, non erit quæ secundùm accidens redargutio.* V*erum propter hoc & artifices & omnino sciẽtes ab insciјs redarguuntur, nam secundùm accidens syllogismos faciunt contra sapientes: qui*

Hoc est, ijs qui ignorantiam redargutionis, fundamentũ ponũt omniũ redargutionum.

uerò nõ possunt diuidere, aut interrogati cõcedũt, aut cùm non dant, arbitrantur dedisse. Quæ uerò propter id quod aliquo modo, & simpliciter, quoniã nõ de eodẽ affirmatio & negatio est: nã aliquo modo albi, aliquo modo nõ albũ: & simpliciter albi, simpliciter nõ album, negatio est: si igitur cùm datur aliquo modo esse album, quis ut simpliciter dictũ accipit, non facit redargutionem: apparet autẽ propter ignorãtiã ipsius, quid est redargutio. Manifestissimæ autẽ omnium, quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionẽ, quare & sic nũcupatæ sunt: nã propter rationis omißionẽ phãtasia fit, & diuisis hoc pacto, cõmune in omnibus his ponendũ est orationis omißo. Quæ uerò propter id quod sumitur, quod erat in principio, & non causa ut causa ponitur, manifestæ sunt per definitionẽ: nam oportet conclusionẽ accidere, eo quòd hæc sunt, quòd nõ erat in non causis: & rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent eæ quæ sunt propter petitionem eius quod in principio. Quæ uerò propter consequẽs particula sunt accidentis: nam consequens accidit: differt autem ab accidente: quoniam accidens quidem est in uno solo sumere, ut idem esse flauum, & mel, & album, & cygnum: quod autem propter consequens, semper in pluribus: nam quæ uni & eidem sunt eadem, & sibi inuicẽ postulantur esse eadem: propter quod fit ea quæ propter consequens redargutio: est autem non omnino uerum, ut si sit album secundùm accidens: nam & nix & cygnus albo idem: aut rursum in Melißi oratione idem esse accipit factum esse, & principium habere, aut æqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principium, factum esse postulat, tanquam ambo eadem sint, eo quòd

Captiones secundùm iustitiam redargutionis.

prin

principium habent factum esse & finitum. Similiter autem & in ijs quæ æqualia facta sunt; si eandem magnitudinem, & unam sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & unam magnitudinem sumunt: quare consequens sumit: quòd igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est: manifestum, & quòd ea quæ est, est propter consequens: inspiciẽdum autem est id & aliâs. Quæ uerò propter id quod est plures interrogationes ut unam facere, in eo sunt quòd non enucleamus, siue non diuidimus propositionis orationẽ: nam propositio unum de uno est: nam idem terminus unius solius rei, & simpliciter rei: ut hominis, & unius solius hominis: similiter autẽ & in alijs. Si igitur una propositio est, quæ unũ de uno postulat, & simpliciter erit propositio talis, interrogatio. Atqui quoniam syllogismus ex propositionibus est, redargutio autem syllogismus, & redargutio erit ex propositionibus: si igitur propositio unum de uno, manifestum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia: nam apparet esse propositio, quæ non est propositio. Si itaq; dedit respõsionem ut ad unam interrogationem, erit redargutio: si autem non dederit, sed apparet, apparens redargutio. Quare omnes loci cadunt in redargutionis ignorãtiam: qui quidem dicti sunt propter dictionem, quia est apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis, alij autem propter syllogismi terminum.

Causæ deceptionum, captionum sophisticarum. CAP. VI.

Deceptio autem fit in ijs quidem, quæ propter æquiuocationem, & orationem, eo quòd non potest quis diuidere id quod multipliciter dicitur: nam quædam non est promptum diuidere: ut unum, & ens, & idem. In ijs

autem quæ ſunt propter compoſitionem, & diuiſionem, eo quòd nihil putatur differre compoſita & diuiſa oratio, ceu euenit in plurimis. Similiter autem & in ijs quæ ſunt propter accentum: non enim aliud uidetur ſignificare incenſa, & remiſſa oratio in aliquo: aut non in pluribus. Earum uerò quæ ſunt propter figuram, ob ſimilitudinem dictionis: difficile eſt enim diuidere, quæ ſimiliter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc poteſt facere in procinctu eſt, ut uideat uerum: maximè autem ſciet innuere, quod omne quod de aliquo prædicatur, arbitramur idipſum aliquid eſſe, & ut unum intelligimus: nam unum, & ſubſtãtiam maximè uideatur ſequi id, quod eſt aliquid, & ens. Quare in ijs quæ ſunt propter dictionem hic locus ponendus: primùm quidem magis deceptio aggignitur in ijs, qui cum alijs conſiderant, quàm qui per ſeipſos: nam ea quæ cum alio eſt conſideratio per orationem eſt: quæ autem per ſeipſos, non minus per ipſam rem. Deinde & per ſeipſos decipi accidit, quando in oratione facit conſiderationem: præterea deceptio quidem ex ſimilitudine, ſimilitudo autem ex dictione. In ijs autem quæ ſunt propter accidens, eo quòd non poteſt dijudicare idem & diuerſum, & unum & multa: neq; quibus prædicatorum omnia hæc & rei accidunt. Similiter autem & in ijs quæ propter conſequens ſunt: pars enim quædam accidentis, eſt conſequens. Amplius & in multis apparet, & poſtulatur hoc pacto: ſi hoc ab illo non ſeparatur, nec ab altero ſeparatur alterum. In ijs uerò quæ ſunt propter omiſsionem orationis, & in ijs quæ ſunt propter id quod aliquo modo & ſimpliciter, eo quòd propter parũ, deceptio eſt. nam quaſi nihil conſignificet quid aut aliquo modo, aut ſimpliciter, aut alicubi, aut nunc, uniuerſaliter conce

Id eſt, acuta, & grauis: nam acuta intenditur, grauis remittitur.

concedimus. Similiter autem & in ijs quæ quod in principio est sumunt, & in non causis, & quæcunq; plnres interrogationes ut unam faciunt: in omnibus enim his est deceptio, ob id quod propter parum: nam non exactè discernimus: neq; propositionis, neq; syllogismi terminum, propter prædictam causam.

Ex quibus locis captiones falsi.

CAPVT VII.

Voniam autem habemus propter quæcunq; fiunt apparentes syllogismi, habemus & propter quæcunq; fiunt sophistici syllogismi, & redargutiones: dico autem sophisticam redargutionem, & syllogismum, non solùm apparentem syllogismum, aut redargutionem non existentem quidem, sed & existentem quidem, at apparenter accommodatam rei. Sunt autem illæ quæ non secundùm rem redarguunt, & quæ monstrant ignorantes, quod quidem erat proprium tentatiuæ. Est autem tentatiua, pars dialecticæ: illa autem potest syllogizare falsum, propter ignorantiam eius qui dat orationem. Sophisticæ autem redargutiones tametsi colligant contradictionem, non faciunt manifestum, si ignorat: nam & scientem impediunt hisce orationibus. Quòd autem illas habeamus, hac uia manifestum est: nam propter quæcunque apparet audientibus ut interrogata syllogizare, propter hæc & respondenti utiq; uideatur: quare erunt syllogismi falsi per hæc aut omnia, aut aliqua: nam quod non interrogatus arbitratur dedisse, & interrogatus quoque ponet. Verùm in quibusdam simul accidit & interrogare quod deest, & apparere falsum: ut in ijs quæ sunt secundum dictionem, & solœcismum. Si ergo syllogismi contradictionis propter apparentem redargutionem sunt, manifestum

Vnde fiũt syllogismi sophistici.

est quòd propter tot erunt & falsorũ syllogismi, propter quot & apparẽs redargutio: apparens autẽ propter particulas ueri: nã cum quodcunq; defuerit, apparebit redargutio: ut quod propter non accidens: propter orationem, quæ ad impossibile: & quæ duas interrogationes ut unam facit, propter propositionem: & pro eo quod per se, quod propter accidens, & huius particula, quod propter consequens. Amplius, non in re, sed in oratione accidere: deinde pro uniuersali contradictione, & secundum idem, & ad idem, & similiter, propter id quod in aliquo, uel propter unũquodq; horũ peccat. Amplius, propter id quod est non connumerato eo quod in principio, quod in principio sumere. Quare habemus secundùm quot fiunt captiosæ ratiocinationes: nam secundùm plura non erunt, secundùm autem ea quæ dicta sunt erunt omnes. Est autem sophistica redargutio non simpliciter redargutio, sed ad aliquem, & syllogismus similiter. Nam si nõ sumat id quidem quod est propter æquiuocum unum significare, & quod propter similitudinis figuram solum hoc quidem, & in alijs similiter, neq; syllogismi, neq; redargutiones erunt, neque simpliciter, neq; ad eum qui interrogatur: si autem sumãt, ad eum qui interrogatur erunt, simpliciter autem non erunt: non enim unum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem.

De ueris, & falsis redargutionibus. CAP. VIII.

Veræ redargutiones innumeræ.

PRopter quæcunq; autem redarguũt qui redargutionibus utuntur: non oportet tentare sumere, sine omnium quæ sunt scientia: id autem non unius artis, nam infinitæ fortasse sunt scientiæ: quare manifestum quoniam & demonstrationes, redargutiones quidem sunt, & ueræ: nam

nam quæcunque est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet contradictionem ueri: ut si commensurabilem diametrum posuerit, redarguet quis demõstratione, quòd incommensurabilis, quare omnium oportebit esse scium: nam aliæ quidem sequuntur propter ea quæ in geometria sunt principia, & eorum conclusiones: aliæ autem propter ea quæ sunt in medicina: aliæ deniq; propter illa quæ sunt aliarum disciplinarum. Sed & falsæ redargutiones similiter infinitæ erunt. Nam secundum unamquanque artem est falsus syllogismus: ut secundùm geometriã geometricus, & secundùm medicinam medicinalis: dico autem secundùm artem, secundum illius principia. Manifestum est igitur quòd non omnium redargutionum, sed earum quæ sunt secundùm dialecticam, sumendi sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artem & potentiam, & eam quidem quæ est secundum unamquanq; disciplinam redargutionem: scientis est considerare siue cùm non est, apparet: siue cùm est, & quare est, eam autem quæ ex communibus est, & sub nulla arte cadens, dialecticorum: nam si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanq; est syllogismus contradictionis, quare aut unus, aut duo syllogismi cõtradictionis, redargutio est. Habemus igitur propter quæcunq; omnes huiusmodi sunt: si autem hæc habemus, & solutiones habemus: nam illarum instantiæ, solutiones sunt. Habemus autem propter quæcunq; & apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet, sed talibus: infinita enim sunt, si quis consideret illa, secundùm quæcunq; apparent quibuslibet. Quare manifestum est, quoniam dialectici est posse sumere propter quæcunq; fit per communia, uel quæ est redargutio, uel quæ apparet redar

gutio, uel dialectica, uel apparens dialectica: uel tētatiua.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. CAP. IX.

NOn est autem differentia orationum quam quidam dicunt esse, has quidem ad nomen, illas uerò ad intellectum. Inconueniens enim est opinari alias quidem esse ad nomen orationes, diuersas uerò ad intellectum, & non easdem. Quid enim est non ad intellectum, nisi quando non utitur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is qui interrogatus dedit: idem autem id est & ad nomen. Et ad intellectum autem, quando ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura significante nomine) unum putet significare, & interrogans, & interrogatus (ut fortè ens & unum plura significat, sed & respondens & interrogans Zeno unum putans esse interrogauit, & est oratio quod unum, omnia) hæc ad nomen est, aut ad intellectum interrogantis disputata. Si uerò aliquis multa putet significare, manifestum quòd oratio illa non est ad intellectum. Primùm igitur circa huiusmodi orationes, est ad nomen, & ad intellectum, quæcunq; plura significant: deinde circa quamlibet est, nam non in oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea quæ dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas esse: nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectum: nam si omnes, erunt quædam aliæ quæ neque ad nomen, neque ad intellectum: illi uerò dicunt omnes, & diuidunt uel ad nomen, uel ad intellectum esse omnes, alias autem non. Attamen quicunque sunt syllogismi propter id quod multipliciter: horum aliqui sunt secundùm nomen: nam absurdè dicatur secundùm nomen esse omnes, qui sunt propter dictionem: sed sunt quædam captio

ptiones non in eo quòd respondens ad eas se habeat aliquo modo, sed quia talem interrogationem oratio ipsa habeat, quæ plura significet. Et *omnino inconueniens est de redargutione disserere, & non prius de syllogismo: nam redargutio syllogismus est, quare oportet & de syllogismo prius, quàm de falsa redargutione: nam talis redargutio, apparens syllogismus contradictionis.* Q*uare aut in syllogismo erit causa, aut in contradictione (nam adiungere oportet contradictionem) quãdoque autem in utroq; erit apparens redargutio: est autem de eo quod est silentia dicere, in contradictione, non in syllogismo.* De *eo autem quod est quod non habet aliquis dare, in utrisq;: de eo uerò quod est quòd Homeri poëma est figura, per circulum, in syllogismo: quæ autem in neutro est, uerus est syllogismus.* Ve*rùm unde sermo prouenit reuertamur: utrum quæ in disciplinis sunt orationes ad intellectum sint, an non? & si cui uidetur plura significare triangulus, & dedit non ut eam figuram de qua concludebat quoniam duo recti, utrum ad intellectum illius disputauit hic, an non? amplius si plura quidem significat nomen, ille autem non intelligit, neque putat quo modo is non ad intellectum disputat? aut quomodo oportet interrogare eum, qui non dat diuisionem? siue interroget aliquis si est silentia dicere an non? an est quidem ut non, an est ut sic? si autem dat aliquis nullo modo, ille autem disputat, utrum non ad intellectum disputat, quamuis oratio uideatur earum esse quæ ad nomen sunt?* N*on igitur est genus aliquod orationum ad intellectum, sed illæ quidem ad nomen sunt: & huiusmodi, non omnes, non quòd redargutiones, sed neque apparentes redargutiones: nam sunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, ut quæ*

Poëma circulus fortè dicitur, quod ab eodem uersu incipitur, in eundemq; desinit quales sunt intercalares. Verg. Hinc sic ratiocinare, omnis circulus est figura, poëma Homeri est circul⁹, igitur est figura.

propter accidens, & reliquæ. Si autem postulet diuidendum, quòd dico quidem silentia dicere: hæc autem sic, illa uerò non sic, id profectò primùm, absurdum postulare: nam quandoque non uidetur interrogatum multipliciter se habere, atqui impoßibile est diuidere, qui non putat. Deinde docere: quid aliud erit? manifestum enim faciet quonam pacto se habet, ei, qui neq; considerat, neque scit, neq; opinatur quòd aliter dicitur: quia & in non duplicibus quid prohibet hoc facere: ut putas æquales sunt unitates binarijs, in quaternarijs? sunt autẽ hi binarij quidem inexistentes, illi autem non sic: & putas contrariorum una est disciplina, an non? sunt autem contraria hæc quidem nota, illa autem ignota: quare uidetur ignorare qui hoc postulat, quòd aliud est docere quàm disputare: & quòd oportet quidem docentem non interrogare, sed eum manifesta facere, illum autem interrogare.

De interrogatione tentatiue: & quid inter contentiosum, sophisticum& intersit. CAP. X.

A*Mplius affirmare, uel negare qui postulat, id non monstrantis est, sed experimentum sumentis: nam tentatiua, dialectica quædam est, quapropter de omnibus inspicit, & explorat non scientem, sed ignorantem, atque simulantem. Qui igitur secundum rem considerat communia, dialecticus est: qui autem id apparenter facit, sophisticus. Et syllogismus contentiosus, & sophisticus, unus quidem est apparens syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentatiua est, quamuis uera sit conclusio: nam eius quod est propter quid, hallucinatorius est: & quæcunque, cum non sint, secundum cuiusque disciplinam captiosæ ratiocinationes, uidentur esse secundũ artem. Nam*

pseu

pseudographiæ non contentiosæ (secundum enim ea quæ sub arte sunt, captiosæ sunt ratiocinationes) neq; si aliqua est pseudographia circa uerum, ut Hippocratis quadratura quæ per lunulas, sed ut Brysso quadrauit circulum: & tametsi quadraretur circulus, quia tamen nõ secũdum rem, ideo sophisticus: quare & qui de his quidẽ apparẽs syllogismus, contentiosa est oratio, nam apparens est secũdum rem, quare fallax & iniusta. Quemadmodũ enim ea (quæ in certamine est) iniuria, quandam speciem habet, & est quædam iniusta pugna, sic in contradictione, iniusta pugna contentiosa est: nam & illic qui omnino uincere uolunt, omnia tentant: & hîc qui contentiosi sunt.

Ante Arist. tẽpora tres maximopere fudasse feruntur ad circuli quadraturã monstrandam, Antiphon, Hippocrates Chius, & Bryson.

Qui igitur uictoriæ ipsius gratia, tales sunt, contentiosi homines, & litium amatores uidẽtur esse: qui autem gloriæ gratia quæ in diuitijs est, sophistici sunt: nam sophistice est (ut diximus) pecuniarum quædam aucupatiua ab apparente sapientia: quapropter demonstrationẽ apparentem appetunt. Et in eisdem orationibus quidem sunt litium amatores & sophistæ, sed non propter eadem: & oratio quidem eadem erit sophistica & contentiosa, sed non propter idem: sed quatenus quidem est ob uictoriam apparentem, cõtentiosa: quatenus uerò est ob sapientiam, sophistica: nam sophistice est quædam apparẽs sapientia, non autem existens. Contentiosa uerò est quodam modo sic se habens ad dialecticam, ut pseudographa ad geometricam: nam ex eisdem contentiosa, differendi modo, captiose decipit, ut & pseudographa, geometricè: sed hæc quidem non contentiosa, quia ex principijs & conclusionibus, quæ sunt sub arte pseudographiam facit: quæ autem ex ijs est: quæ sunt sub dialectica, circa alia quidem contentiosam esse, manifestum est: ut quadratura quidem

quæ

quæ per lunulas, non contentiosa: Brysſonis autem contentiosa, & illam quidem non eſt transferre niſi ad geometriam ſolùm, eò quòd ex proprijs fit principijs: hanc autem ad plures quicuuque neſciunt quid eſt poſsibile in unoquoq;, & quid impoſsibile: nam accommodabitur: aut ut Antiphon quadrauit. uel ſi quis non dicat melius eſſe poſt cœnam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis: communis enim eſt. Si ergo omnino ſimiliter ſe habeat contentioſa ad dialecticam, ut pſeudographa ad geometriam, non ex illis utique erit contentioſa.

Orationes dialecticorum, tentatiuorumq́; , non eſſe ad determinatiuum genus. CAP. XI.

Vniuerſalis artifex, hoc eſt, metaphyſic⁹.

N*Vnc autem non eſt dialecticus circa genus aliquod determinatum, neq; demonſtratiuus ullius, neq; talis qualis uniuerſalis: nam neq; omnia ſunt in uno aliquo genere: neque ſi ſint, poſsibile eſt ſub eiſdem principijs eſſe, ea quæ ſunt. Quare & nulla ars earum quæ aliquam naturam monſtrant, interrogatiua eſt: nam non poſsibile eſt utramuis partium dare: ſyllogiſmus enim non fit ex utriſq;: dialectica autem interrogatiua eſt. (ſi autem monſtraret: quid illud, niſi & omnia?) ueruntamen prima, peculiariaq́; principia non interrogat: nam ſi non daret, non iam haberet, ex quibus amplius diſputaret ad inſtantiam. Talis autem eſt tentatiua: nam tentatiua non talis eſt, qualis eſt geometria: ſed qualem utique haberet, non ſciens aliquis: fieri enim poteſt ut periculum ſumat, & is qui neſcit rem, de eo qui neſcit: ſiquidem & dat non ex quibus ſcit, neque ex proprijs, ſed ex conſequentibus: quæ omnia talia ſunt quæ ſcientem quidem, nihil prohibet neſcire artem, neſcientem autem neceſſe eſt ignorare: quare*

mani

manifestum quoniam nullius determinati tentatiua disciplina est, eò quòd de omnibus est: nam omnes artes utuntur quibusdam communibus. Ideoq; omnes illiterati quodam modo utuntur dialectica, & tentatiua. Nam omnes usque ad aliquid conantur dijudicare eos qui pronũtiant: hæc autem sunt communia: nam illa nihil minus sciunt ipsi, quamuis uideantur longè extrà dicere. Redarguunt igitur omnes: nam sine arte quidem eo participant, cuius artificialiter est dialectica: & arte syllogistica, tentatiuus, dialecticus. Quoniam autem sunt multa quidem hæc & de omnibus, non talia autem ut natura quædam sint, & genus, sed ut negationes: alia autem non talia, sed propria sunt: ex illis de omnibus experimentum poßibile est sumere, & artem esse quandam, & non talem esse quales quæ demonstrant, eò quòd contentiosus non est omnino sic se habens, ut pseudographus: nam non erit captiosus ex determinati cuiuspiam generis principijs, sed circa omne genus erit is qui contentiosus. Loci igitur sophisticarum redargutionum hi sunt, & quòd dialectici est considerare de his, & res eas posse facere, non difficile uidere: nam quæ circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc speculationem: & de redargutionibus quidem apparentibus, dictum est. Epilogus.

Loci sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile. CAP. XII.

De aliquo est falsum quippiam ostendere, & oratione ad inopinabile ducere. Hoc autem fuit secundum propositum sophisticæ intentionis, primùm quidem ex eò quòd interrogat quodam modo, & per interrogationem accidit maximè: nam id, ad nullum determinatum interrogare propositum, uenatiuum est illorum: temerè Locus 1

nanq;

nanq; dicentes, peccant magis: temere autē dicunt, quan-
II *do nihil habent propositum. Et id, interrogare multa*
(quamuis id determinatum sit ad quod disputant) & id,
ea quæ uidentur, dicere se postulare, facit quandam ido-
III *neitatem, ut ad inopinabile ducat, aut falsum. Et si in-*
terrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, ducere ad
ea ad quæ promptus est argumentari: potest tamen nunc
minus nocere per hæc quàm prius, nam repetunt aliquid
IIII *ad id quod in principio. Elementum autem deueniendi*
ad falsum aliquod, aut inopinabile, nullam statim interro-
gare positionem, sed affirmare ob id se interrogare, quod
discere uelit: nam locum argumentationis, consideratio fa
V *cit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus so-*
phisticus est, ducere ad talia, ad quæ abundat orationi-
bus: est autem bene, & non bene id facere, quemadmodū
VI *dictum est prius. Rursum ut ad inopinabilia ducat, con*
siderare ex quo genere est qui disputat, deinde interroga-
re quod pluribus illi dicunt inopinabile: est enim singulis
VII *quibusq; aliquid tale. Elementū autem horū sumere sin-*
gulorumq; quorumq; positiones in propositionibus. Solu-
tio uerò & horum competens fertur, ostendere quòd non
propter orationem accidit inopinabile: semper autem id
VIII *quoq; uult qui contendit. Amplius autem ex uoluntati-*
bus & manifestis opinionibus: nam non eadem uolunt, &
dicunt: sed dicunt quidem decoratissimas orationes, uolūt
autem ea quæ uidētur prodesse: ut bene mori magis quàm
uoluptuosè uiuere dicunt oportere: & agere iustè magis
quàm diuitijs affluere prauè: uolunt autem cōtraria. Eum
igitur qui dicit secundū uoluntates, ad has manifestas opi-
niones ducendū: eū uerò qui dicit secundū has, ad abscon-
sas: utrouis enim modo necessariū est inopinabilia dicere:
nam

nam aut ad manifestas,aut immanifestas opiniones dicunt contraria. Plurimus autem est locus faciendi inopinabilia dicere, quemadmodū Callicles in Gorgia scriptus est, dicens: & ueteres autem omnes arbitrati sunt accidere propter id quod secundū naturam & secundū legem contraria:cōtraria enim esse naturam & legem dicunt:& iustitiam secundū legem quidem esse bonū, secundū autem naturam non bonū:oportet igitur ad eum quidem qui dicit secundū naturam, secundū legem obuiare:ad eum uerò qui secundū legem,ad naturam ducere, nam utroq; modo dicere contingit inopinabilia:erit autem quod secundum naturam quidem ipsis uerum,secundū autem legem quod multitudini uidetur:quare manifestū quòd & illi, quemadmodum & qui nunc,aut redarguere, aut inopinabilia dicere respondentem,conabantur efficere. IX

Quædam autem interrogationum,habēt utrinq; inopinabilem responsionem:ut utrum sapientibus, an patri oporteat obedire: & expedientia facere,an iusta:& an iniuriam pati eligibilius quàm nocere. X

Oportet autem ducere ad ea quæ multitudini,& sapientibus sunt contraria:nam si dicat aliquis ut ij qui circa orationes, ad ea quæ multitudini: si autem ut multi ad ea quæ ijs qui in oratione. Dicunt enim hi quidem ex necessitate beatum iustum esse: multitudini autem inopinabile est regem infelicem esse. XI

Est autem ad ea quæ sic sunt, inopinabilia ducere: idem ei quod est ad eam quæ est secundum naturam, & secundum legem contrarietatem, ducere:nam lex opinio multitudinis, sapientes autem secundum naturam, & ueritatem dicunt: & inopinabia quidem,ex his oportet quærere locis. XII

De Captionibus nugationis, & solœcismi. CAP. XIII.

De eo

DE eo quidem quod est facere nugari, quidnam dicimus nugari, iam monstrauimus: omnes autem tales orationes id uolũt efficere: si nihil referat nomen & orationem dicere: duplum autem, & duplum dimidij idem est: si igitur duplum est, dimidij duplum: erit dimidij, dimidij duplum: & rursum si pro duplo, duplum dimidij ponatur, ter erit dictum dimidij dimidij dimidij duplum. Et putas est concupiscentia delectationis? haec autem est appetitus delectationis: est igitur concupiscentia appetitus delectationis delectationis. Sunt autem omnes huiusmodi orationum in ijs quae sunt ad aliquid, quaecunq; non solùm genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur, & ad idem & unum aßignantur: ut appetitus, alicuius appetitus: & concupiscentia, alicuius concupiscentia, & duplum alicuius duplum, & duplum, dimidij, & in quibuscunque quae (cum substantia non sint) ad aliquid omnino eorum sunt, quorum sunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiusmodi, in oratione ipsorum de illis praedicatorum declaratur: ut impar est numerus mediũ habens, est autem numerus, impar: est igitur numerus, numerus medium habens. Et si simum, cauitas naris est, est autẽ naris sima: erit ergo naris, naris caua. Apparẽt autem facere non facientes quandoq;, eò quòd non interrogant si significet aliquid per se dictum duplum, an nihil: & si aliquid significat, utrũ idem an diuersum: sed conclusionem dicunt statim, & apparet propter nomen idem, esse idem, & significare. Soloecismus autem quale quid est, dictum est prius: est autem & hoc facere, & non facientem uideri, & facientem non uideri: quemadmodum Leuinus dixit, si Venus masculinum est: nam qui dicit almam, soloecismum quidem facit secundum illum, non apparet autem alijs: qui autem

Aristo. exẽplũ ponit de Protagora, q iracundiã, & galeã masculina ponebat, sed id latinè locutioni non est accõmodatũ, quare sumptũ est hic exẽplũ ex Leuino, q Venerẽ masc. gen. posuit. Vide Macrob. Satur. li. 1. c. 8.

autem alnum, apparet autem, sed non facit solœcismum. Manifestum igitur quoniam & ars quædam hoc potest facere, eo quòd multæ orationes non colligentes, solœcismum uidentur colligere, ut & in redargutionibus. Sunt autem omnes penè apparentes solœcismi propter hoc: & quando casus neq; masculinum, neq; fœmininum significat, sed neutrum: nam hic quidem masculinum significat, hæc autem fœmininum, hoc uerò neutrum uult significare: sæpe autē significat & illa utraq; ut quid est hoc? Calliope, lignum, Coriscus. Masculini igitur & fœminini differunt casus omnes, neutri hi quidem, illi autem non: cùm datur igitur hoc: sæpe colligunt quasi dictum sit hunc: similiter autem & alium casum pro alio ponunt. Captiosa autem ratiocinatio fit eo quòd hoc commune sit plurium casuum: nam hoc significat quandoq; hic, quandoq; autem hunc: oportet autem uicissim significare, cùm est quidem, hic: cùm esse autem, hunc: ut est Coriscus: esse Coriscum: & in fœmininis nominibus similiter, nam in omnibus similiter est, & esse, facient differentiam. Et quodam modo in his similis est solœcismus ijs redargutionibus, quæ propter id quod non similia, aut propter figuram, similiter dicuntur: nam quemadmodum illic in rebus, sic hic in nominibus accidit solœcismum facere: nam homo, & album, & res, & nomen est: manifestum igitur quoniam solœcismum tentandum est ex dictis casibus colligere. Species igitur sunt hæ contentiosarum orationum, & partes specierum, & modi, qui dicti sunt.

De occultatione sophistica, & contra molestè respondentes. CAP. XIIII.

Differt autem non parum si ordinentur quodam modo ea quæ ad interrogationem sunt, ut lateat quēadmodum

modū in dialecticis:deinceps igitur ex ijs quæ dicta sunt, hæc primùm dicenda. Est autem ad redarguendū, unum quidem prolixitas:nam difficile simul multa conspicere. Ad prolixitatem uerò quæ adducuntur elementis, utendum. Vnum quidem festinatio, nam tardiores minus præuident: amplius autem ira & contentio': nam conturbati minus possunt obseruare omnes. Elementa autem, iræ. Manifestum quoq; cum facere qui uult iustè agere, & circa omnia impudentem esse. Amplius, permutatim interrogationes ponere, siue ad idem plures habeat aliquis orationes, siue & quòd sic, & quòd non sic: simul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obseruationem. Omnino autem omnia, quæ ad occultādum dicta sunt prius, utilia etiam ad contentiosas orationes: nam occultatio latendi gratia est, latere autem deceptionis. Ad eos autem qui renuunt quæcunq; opinantur esse ad orationem, ex negatione interrogandum, ceu contrariū uelit, aut etiam ex æquo interrogationem facere: nam cùm dubium est, quòd uult sumere, minus insolescunt. Et quando in partibus dederit quispiam singula inducenti, uniuersale sæpe non interrogandum est, sed ut dato utendum: nam quandoq; putant & ipsi dedisse, & audientibus quoque apparet propter inductionis memoriam, ueluti perinde atq; non interrogauerit uanè. Et in quibus non nomine significatur uniuersale, similitudine tamen utendum est ad id quod expedit: nam latet similitudo plerunq;. Et ad sumendum propositionem, contrarium: oportet comparando interrogare: ut si debeat sumere quoniam oportet per omnia patri obedire, utrum per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia non obedire? & sæpe id: utrum multa concedendum, an pauca? magis enim si necesse, uidebun

Hoc est, regulis, siue præceptis.

debuntur esse multa? appositis enim iuxta se contrarijs, minora & maiora apparent, & peiora & meliora hominibus. Valde autem & sæpe facit uideri redargui, maximè sophistica calumnia interrogantium, cùm nihil colligentes non interrogationem faciunt id quod est ultimum, sed concludenter dicunt ueluti colligentes, non igitur hoc & hoc: Sophisticum autem est & cùm ponitur inopinabile, quod apparet postulare respondere, proposito eo quod uidetur ex principio, & interrogationem talium sic facere utrum tibi uidetur? nam necesse est si sit interrogatio ex quibus syllogismus, aut redargutionem, aut inopinabile fieri: cùm dat quidem, redargutionem: cùm autem non dat, neq; dare uidetur, fatetur inopinabile: cùm uerò non dat, uideri autem fatetur: redargutionis simile. Amplius, quemadmodum in rhetoricis, & in redargutionibus similiter contrarietates considerandũ, aut ad eas quæ ab eodẽ sunt dictæ, aut ad eos quos confitetur bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos qui uidentur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes. Quemadmodum autem respondentes sæpe cum redarguuntur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, & interrogantibus utendum quandoq; illo, contra instantes: si sic quidem accidat, sic autem non, quoniam si sumpserit, ut facit Cleophon in Mandrobulo: oportet etiam absistentes ab oratione reliqua argumentorum diuidere, & respondenti (si præsenserit) prius instare, & prædicere. Argumentãdum autem quandoq; & ad aliud ab eo quod dictum est, illud sumentibus: si non ad id quod propositum est habeat aliquis argumentari: quod Lycophron fecit dum propositum esset, ex arte lyram commendare. Ad eos autem qui exigunt ad aliquid argumentari, postquàm uidetur oportere aßignare

Mãdrobulus. drama est Cleophontis. Fuit autẽ Cleophõ tragicus Atheniensis: similiter & Lycophron.

re causam, dictis autem quibusdam obseruabilius quod uniuersaliter accidit in redargutionibus, ut dicat contradictionem, ut quod affirmauit negare, aut quod negauit affirmare: sed non quòd contrariorum est eadem disciplina, uel non eadem: nō oportet autem conclusionem ut propositionem interrogare, quædam autem neq; interrogandum est, sed ut conceßis utendum. Ex quibus igitur interrogationes, & quomodo interrogandum in concertatorijs exercitationibus, dictum est.

FINIS.

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARISTOTELIS LIBER II.

De utilitate cognoscendi sophisticas orationes, & apparatu ad eas diluendas. CAP. I.

De responsione autem, & quomodo oportet soluere, & quid, & ad quam utilitatem orationes huiusmodi prosunt, post hæc dicēdū. Vtiles ergo sunt ad philosophiam propter duo. Primùm quidem quia eæ quæ ut plurimum propter dilectionem fiunt, melius se habere faciunt ad id, quotupliciter quodq; dicitur, & ea quæ similiter, & quæ aliter in rebus accidunt, & in nominibus. Secundùm autem ad eas quæ per seipsum inquisitiones fiunt: nam qui ab alio facile captiosè fallitur, & id non sentit, & ipse quoq; à se id patitur persæpe. Tertium uerò, & reliquum adhuc, ad gloriam

riam: eo quòd circa omnia exercitatus esse uidebitur, & in nullo se inexpertè habere: nam si is qui in orationibus est consocius, orationes uituperat, cùm nihil habeat quod determinet de uitiositate earum, dat suspicionem quòd uideri uelit insolescere: non quia uerum sit, sed propter imperitiam. Respondentibus *autem, quomodo obsistendum sit aduersum huiusmodi orationes, manifestũ: si quidem rectè dicimus prius ex quibus sunt captiosæ ratiocinationes, & si (quæ inquirẽdæ sunt) superabundãtias sufficienter diuisimus.* Non *est autem idem sumentem orationem uidere, & soluere uitiositatem, & interroganti posse occurrere celeriter.* Nam *quod scimus, sæpe trãspositum ignoramus. Amplius autem quemadmodum in alijs, id quod citius & tardius, ex exercitatione fit magis, sic & in orationibus se habet: quare si manifestum quidem sit nobis, immediati autem simus, priuamur opportunitatibus frequenter. Accidit autem quandoque sicut in linearum descriptionibus: nam & illic soluentes quandoque componere uerum non possumus, sic & in redargutionibus: nam scientes propter quid orationem accidit connectere, soluere tamen orationem impotes sumus.*

De apparenti solutione respondentis. CAP. II.

PRimùm *igitur quemadmodum syllogizare dicimus, opinabiliter quandoque magis quam uerè, eligere oportere: sic & soluendum quandoque magis opinabiliter quàm ad ueritatem: nam omnino aduersus contentiosos est reluctandum, non ut ad eos qui redarguunt, sed qui redarguere apparent: non enim dicimus eos syllogizare: quare ut non uideantur, emendandi sunt: nam si redargutio est contradictio, non æquiuoca, ex quibusdam:*

nihil opus est diuidere ad amphibola, & æquiuocationem: non enim facit syllogismum: sed nullius alterius gratia diuidendum est, nisi quia conclusio uidetur redargutioni similis. Non ergo redargui, sed uideri redargui cauendum est, eo quòd interrogat amphibola, & quæ propter æquiuocationem sunt, & quæcunq; aliæ huiusmodi cauillationes quæ & ueram redargutionem adumbrant, & redarguentem atque non redarguentem incertum reddunt: nam (quia licet in fine cùm conclusum fuerit dicere se, non id ipsum quod affirmauit negare, sed æquiuocè aut amphibolicè, quamuis quàm maximè contingit in idem ferat) incertum, si redargutus est: incertum enim si uera nunc dicit: si uerò diuidens interrogasset æquiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio, quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi, sic uel non respondere eum qui interrogatur, fieri poteſt. Nunc autem quia non bene interrogant inquirentes, necesse est ut respondeat aliquid is qui interrogatus est, emendans uitium interrogationis: quia diuiso sufficienter, uel sic, uel non, necesse est dicere respondentem. Si autem aliquis putet secundùm æquiuocationem redargutionem esse, quodam modo non erit respondentem effugere quin redarguatur: nam in ijs quæ oculis subiecta sunt, necessarium quod affirmauit negare nomen, & quod negauit affirmare. Enimuero ut diluunt quidam, nihil prodest: nam non Coriscum aiunt esse musicum, & non musicum, sed hunc Coriscum musicum, & hunc Coriscum non musicū, eadem nanq; erit oratio Coriscum, ei quæ est hunc Coriscum musicum esse, uel non musicum: quod simul affirmant, & negant. Sed fortasse non idem significant: nam nec illic nomen*

*Hoc est in rebus uisibilibus.

nomen, quare in aliquo differt. Si autem hoc quidem simpliciter dicendo Coriscum aßignet, illi autem addat aliquem, aut hunc absurdum est. nihil enim magis quàm alterum: utrolibet enim nihil differt. Non sic igitur, sed quia incertus quidem est qui non determinauit ambiguitatem, utrum redargutus est uel non redargutus, datum autem est in orationibus diuidere: manifestum quòd nõ determinando dare interrogationem, & quidem simpliciter, peccatum est: quoniam & si non ipse, tamen oratio redargutæ similis est. Accidit autem sæpe uidentes amphiboliam torpescere diuidere, eo quòd crebra talia proponantur: ne ad omne uideantur molesti esse: deinde nõ putantibus propter id fieri orationem, sæpe profectò occurrit inopinabile: quapropter quia datum est, diuidere haud cunctandum, quemadmodum dictum est prius. Si autem duas interrogationes, non unam facit quisquam interrogationem, non propter æquiuocationem, uel amphiboliam fiet captiosa collectio, nónne redargutio an nõ? quid enim differt interrogare, si Callias & Themistocles musici sint, quàm si ambobus unum nomen esset existentibus diuersis? nam si plura significat quàm unum, plura interrogauit: si igitur nõ rectum est ad duas interrogationes unam responsionem censere sumere simpliciter, manifestum quoniam nulli eorum quæ æquiuoca sunt, conuenit respondere simpliciter, nec si de omnibus quidem uerum sit, ueluti cẽsent quidam: nihil enim differt hoc, quàm si interrogasset, Coriscus & Callias utrum domi sint, an nõ sint domi? siue adsint ambo, siue nõ adsint: utrinq; enim plures propositiones. Non enim si uerum est dicere, interrogatio propter id una: poßibile est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones, omnes sic uel non, uerum est dicere: attamen

non est respondendum una responsione, interimitur enim disputatio: id autem simile ac si idem nomen imponatur diuersis. Si igitur nō oportet ad duas interrogationes unam responsionem dare, manifestum quoniam nec in æquiuocis sic uel non, dicendum: neque enim qui dixit respondet, tametsi dixit: sed id admittūt quodam modo in disputationibus, eo quòd lateat quod accidit. Quemadmodum igitur diximus quòd redargutiones quædam uidentur esse cùm non sunt, eodem quoq; modo & solutiones quædam uidentur esse, quæ non sunt, quas dicimus quandoq; operæ pretium magis afferre, quàm ueras in contentiosis orationibus, & in ea (quæ ad duplex est) occursione. Respondendum autem in ijs quæ uidentur, esto, dicendo: nam & sic minime fiet redargutio. Si uerò aliquid quod inopinabile sit cogatur dicere: hic maxime addendum uideri: sic enim neque redargutio, neque inopinabile uidebitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod est principio, manifestum putant omnino (si sint propinquæ) interimendum, & non concedenda esse ulla, perinde ac si quod in principio est petat. Et quando aliquid tale postulauerit quispiam quod necessarium quidem est accidere ex positione, sit autem falsum uel inopinabile, idem dicendum: nam quæ ex necessitate accidunt, eiusdem uidentur esse positionis. Amplius, quando uniuersale non nomine sumitur, sed similitudine: dicendum quòd non sic datum est: neque ut proposuit, sumit: nam propter id fit sæpe redargutio: cùm autem prohibetur his, ad id quod non bene ostensum est redeundum, obsistendum autem secundùm dictam determinationem. In ijs igitur quæ propriè dicuntur nominibus, necesse est respondere, uel simpliciter, uel diuidendo. Quæ autem

tem subintelligentes proponimus, ut quaecunq; non plane, sed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio: ut putas'ne quicquid est Atheniensium, possessio est Atheniensium? sic. similiter autem & in alijs? atqui homo est animalium, sic. possessio igitur animalium, homo. Nam hominem animalium esse dicimus, quia animal est: & Lysandrum Lacedaemoniorum, quia Lacedaemonius est.

Manifestum igitur quoniam in quibus obscurum est quod proponitur, non simpliciter concedendū. Quando uerò duobus existentibus cùm hoc quidem est, ex necessitate alterum esse uidetur: cùm uerò alterum est, hoc nō ex necessitate: interrogato utroque, oportet quod minus est dare. Nam difficilius est colligere de pluribus. Si autem argumentetur quod huic quidem est contrariū, illi autem non est: si oratio uera sit, contrarium esse est dicendum, at nomen alterius positum non esse. Quoniam autem quaedā quidem eorum quae dicuntur plures eum qui non concedit falsum dicere aiunt, quaedam autem non: ut quaecunque ambigunt (utrū enim corruptibilis uel immortalis sit anima animalium, non exploratum est multis) in quibus igitur incertum est utro modo soleat dici quod proponitur? utrum in ijs quae sunt ut sententiae? uocant enim sentētias, & ueras opiniones, & totas negationes: ut diameter incommensurabilis est. Amplius de quo uerum dubitatur, transferens quispiam nomina maximè latebit in illis: nam quia incertum est utro modo se habet uerum, non uidebitur sophisticè agere: propter id autem quod dubium, non uidebitur falsum dicere: nam metaphora faciet orationem sine redargutione uideri. Amplius, quascunque interrogationum persenserit aliquis, praeinstandū est, & praedicendum: nam sic maximè interrogantem prohibebit.

Sententiā ueteres, quod animo sensissent, uocauerunt.

*Hoc est, trāslatitiè loquēs, utensq; metaphora.

De Recta solutione loci. CAP. III.

Voniam autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quancunque interrogationem accidat falsum (falsus autē syllogismus dicitur dupliciter: nam aut si collectum est falsum: aut si cùm non est syllogismus, uidetur esse syllogismus) erit & quæ nunc dicta est solutio: & apparentis syllogismi, ob quam uidetur esse, interrogationum correctio: quare contingit orationes syllogizantes quidem interimere: apparentes autem diuidentem soluere. Rursum autem quoniam syllogizantium orationum, hæ quidem ueram, illæ autem falsam habent conclusionem, eas quidem quæ secundum conclusionem sunt falsæ, duobus modis contingit soluere: nam & eò quòd interimitur aliquid eorum quæ interrogata sunt, & eò quòd ostenditur conclusio, non sic se habere. Eas uerò quæ secundum propositiones, eò quòd interimitur quiddam solum: nam conclusio uera est. Quare uolentibus soluere orationem, primum quidem inspiciendum si syllogizat, an non syllogizat: deinde utrum uera sit conclusio, an non uera: quatenus uel diuidentes, uel interimentes soluamus: & iterum interimentes hoc modo, uel illo, quemadmodū dictum est prius. Differt autem plurimum & interrogantem, & non, soluere orationem? nam præuidere quidem difficile est: per otium autem temporis, uidere facile: earum igitur quæ propter æquiuocationem, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura significantem: aliæ autem cōclusionem multipliciter dictam: ut in ea quidem quæ est silentia dicere, conclusio est duplex; in ea uerò quæ est non conscire scientem: una interrogationum amphibola est. Et duplex quidem quandoque est ens, quandoq; non est ens, & quan

& quandoq; significat duplex, hoc quidem ens, illud verò nõ ens. Quibuscunq; igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserit cõtradictionẽ, non fit redargutio, ut in eo quod est cæcum uidere: nam sine contradictione non fit redargutio. Quibuscunq; verò in interrogationibus, non necesse est prænegare quod duplex est: nam non ad hoc, sed propter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex & nomen & orationem sic respondendum, quod est ut sic, est autem ut non: ut de eo quod est silentia dicere, quod est ut sic, est autem ut non, & quæ expediunt, agendũ: sunt autẽ quæ sic, sunt autẽ quæ non: nam expedientia dicũtur multipliciter. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi corrigendũ: est ne silentia dicere? non tamen eos qui silent. Et in ijs autem quæ se habent quidem multipliciter in propositionibus, similiter nõ putas consciũt, quod sciũt? sic. sed non sic scientes, nõ enim est idem, quod nõ est conscire, atq; sic quidem non esse scientes. Et omnino obluctandum est, tametsi simpliciter colligatur, quod non rem quam dixit negauit, sed nomẽ: quare id nõ est redargutio.

Manifestum autẽ & eas quæ sunt propter cõpositionem, & diuisionem, quomodo soluendum: nam si diuisa & composita oratio aliud significat cum cõcluditur: contrarium dicendum. Sunt autem huiusmodi omnes orationes secundum compositionem, & diuisionem. Putas'ne quo uidisti tu hũc percussum, illo percussus est hic? & quo percussus est, illo tu uidisti? Habet quidem aliquid etiã dubiarum quæstionũ, quamuis sit propter cõpositionem: nam nõ est duplex, ob id quod est secundũ diuisionem, nõ enim eadem oratio fit diuisa, & cõposita: siquidem ora, & hora secundum accentum prolata significant aliud, sed in scriptis quidem idem nomen, cùm ex eisdem elemẽtis scriptum

*Nam h non litera est, sed spiritus tantũ nota.

ptum sit, & similiter: & illic autem iam signa faciunt, prolata non eadem, quare nõ duplex quod propter diuisionem est: manifestum autem quoniam non omnes redargutiones propter duplex, sicut quidam dicunt. Diuidendũ igitur & qui respondet: non idem est enim dicere uidere oculis, percussum: & dicere oculis percussum, uidere. Et Euthydemi oratio. Putas'ne uidisti tu nunc existentes in Pyræo naues, cùm in Sicilia sis? Et rursum, putas'ne malũ sutorem bonũ esse? sit autem quis bonus sutor, malus: quare sutor malus. Putas'ne quorũ sciẽtiæ bonæ, bonas esse disciplinas, mali autem bona disciplina, igitur bona disciplina malum: attamem & malum, & disciplina malum: quare mala disciplina, malum. Putas'ne uerum dicere nunc quoniam tu factus es? factus es ergo nunc. An aliud significat diuisum? uerum enim dicere nũc, quòd tu factus es, sed nõ, nunc tu factus es. Putas'ne ut potes, & quæ potes, sic & ipsa facies? non citharizans autẽ habes potestatem citharizandi, citharizabis igitur non citharizans. An non huius habet potestatem, ut non citharizãs citharizet? sed cũ non facit hoc, ut faciat. Soluũt autem quidam id & aliter: nam si dedit ut potest facere, non dicunt accidere non citharizantem citharizare: non enim omnino ut potest facere datum est facere: non idem autem esse ut potest, & omnino ut potest facere. Sed manifestũ quoniam non bene soluunt: nam orationum omnium quæ propter idem, eadem solutio: eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogatas, sed est ad interrogantem, & non ad orationem. Propter accentum autem orationes non sunt, neque in ijs quæ scribuntur, neque in ijs quæ dicuntur, præterquàm si quæ paucæ fiunt. ut hìc: putas'ne est quod habitas, domus? sic. nunquid, ne est quod habi

habitas, negatio eius est quod habitas? sic, dicebas autē, nō esse quod habitas domum, negas igitur te habitare domū.

Quomodo autem soluendum est, palàm: non enim idem significat grauiter, & acutè prolatum. Manifestum autem & in ijs quæ fiunt propter id quod ut eadem dicuntur ea quæ non sunt eadem, quo pacto obsistendū, eò quòd habemus genera prædicamentorum: nam hic quidem dedit interrogatus non esse aliquid eorū quæ quid est significant: ille uerò ostendit quidem esse aliquid eorum quæ sunt ad aliquid uel quantitatis, uidentur autem quid est significare propter dictionem, ut in hac oratione. Putas'ne contingit idem simul facere, & fieri? non. at uerò uidere, simul & uideri idem & secundū idem contingit. Putas'ne est aliquid eorum quæ sunt pati facere? non. non'ne igitur secatur, uritur, operatur similiter dicūtur, & omnia quidem pati significant? rursum autem currere, uidere similiter sibi inuicem dicuntur: uerūtamen uidere, operari aliquid est: quare & pati aliquid, simul etiam & facere. Si autem aliquis illic dans contingere simul idem facere, & pati, uidere, & uideri dicat poßibile, nōdum redargutus est, si non dicat uidere facere aliquid, & uideri pati: indiget enim hac interrogatione, sed ab audiēte opinatur datum esse, cùm & secare facere aliquid, & secari fieri aliquid dedit, & quæcunque alia similiter dicuntur: nam reliquum ipse addit qui audit, ueluti similiter dictum: illud autem dicitur quidem non similiter: uidetur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus: putat enim in æquiuocis inscius orationum, quam dixit negare rem, non nomen: ideoq; adhuc indiget interrogatione, si ad unum aspiciēs dicat æquiuocum: sic enim dante, erit redargutio. Similes autem & hæ orationes illis:

Figura dictionis.

Captiones.

illis: si quod quis habens, posteà non habet, amisit: nam unum solum amittens calculum, non habebit decem calculos. An quod non habet quidem, prius habens, amisit? quantum autē habet uel quot, nō necesse est tot amittere. Interrogās igitur quod habet, colligit in eo quot: nam decem, aliquot: si igitur dixisset, à principio, si quot quis non habet prius habens, putas'ne amisit tot? nullus utiq; dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis quod non habet: non enim habet unum solum calculum. An non dedit quod non habuit, sed ut nō habuit? nam solum, non quod significas, neque quale, neque quantum, sed ut se habet ad aliquid, ut quod non cum alio. Quemadmodum si dicat, putas'ne quod non aliquis habet dabit? non annuente autem, interroget si dabit quis aliquid citò, qui non habet citò? astruentem autem colligat quòd dabit quis quod non habet, & manifestum quoniam non syllogizauit: nam citò non est quod dare, sed hoc modo dare: quo autem modo non habet, dabit aliquis, ut quod delectabiliter habet, mœstè dabit. Similes autem & huiusmodi orationes. Putas'ne quam non habet, manu percutiet quis? aut quem non habet, oculo uidebit? non enim habet unum solum oculum. Soluunt autem quidam dicentes, & quod habet unum solum oculum, & aliud quidlibet qui plura habet: quidam autem & ut quod habet accepit, dedit enim unum solum hic calculum, & hic habet (dicunt) unum solum ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo unum solum habet hic calculum: alij autem statim interrogationem interimentes, quia contingit quòd non accipit habere: ut uinum accipientem suaue, si corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod dictum est prius, hi omnes nō ad orationem, sed ad hominem soluunt

Dilutio antiquorum insufficiens.

uunt:nam si esset hæc solutio, dantem oppositum non possibile esset soluere, quemadmodum & in alijs: ut si est quidem quod est, est etiam quod non est solutio, si simpliciter det dici, concludit: si autem non concludit, non erit solutio: in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri syllogismum. Amplius autem & hæ sunt ex huiusmodi orationibus. Putas'ne quod scriptum est, scripsit quis? scriptum est autem nunc quòd tu sedes, falsa oratio: erat autem uera cum scribebatur: igitur simul scribebatur falsa, & uera. Nam falsam, uel ueram orationem, uel opinionem esse, non quod, sed tale significat: nam eadem ratio, & in opinione. Et putas quod discit discens, hoc est quod discit? discit autem aliquis quod est tardè, celeriter. Non igitur quod discit, sed ut discit dixit. Et putas quod ambulat aliquis, pessundat? ambulat autem totam diem. An non quod ambulat, sed quando ambulat dixit. nec cùm scyphũ quis bibat, quod bibit, sed ex quo? Et putas quod quis sciuit inueniens, uel discens sciuit? quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit, ambo hæc neutrum. An hæc quidem omne, quod autem non omne? Et quoniam est quis tertius homo à se, & ab unoquoque. Nam homo & omne commune, non hoc aliquid, sed quale quid, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus, utrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid: illud autem quale quid significat: quare non est idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem, sed idipsum quid est concedere: non enim erit hoc aliquid esse id quod Callias, & id quod homo est: neque si quis expositum non id quidem quod hoc aliquid esse dicat, sed idem quod quale, nihil refert: nã erit à multis

Aliæ captiones figuræ dictionis.

tis unum quiddam, ut homo: manifestum ergo quoniam non dãdum hoc aliquid esse quid quod communiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Omnino autem *in quæ propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio quàm propter quod est oratio: ut si propter compositionem oratio, solutio diuidendo: si autem propter diuisionem, componendo.* Rursum *si propter accẽtum acutum, grauis, erit solutio: si uerò propter grauem, acutus. Si autem propter æquiuocationem est, oportet oppositum nomen dicendo, soluere: ut si animatum accidit dicere, negando nõ esse, manifestum quod est inanimatum: si uerò animatum dixit, hic autem animatum colligat, dicendum quod est inanimatum. Similiter autem & in amphibolia. Si autem secundũ similitudinem dictionis, oppositum erit solutio: putas'ne quod non habet, dabit aliquis? An non quod non habet, sed ut non habet? ut unum solum calculum, putas'ne quod scit discens, uel inueniens scit? attamen non quæ scit: & si quod ambulat pes sundat, non tamen quando. Similiter autem & in alijs.*

Modus uniuersalis diluẽdi ĩ dictione.

De Diluendis argutijs accidentis. CAP. IIII.

A*D illas uerò, quæ propter accidens, una quidem solutio est ad omnes: nam quia indeterminatũ est quando dicendum de re, cùm quippiam accidenti inest: & in quibusdam quidem uidetur, & dicunt, in aliquibus autem non dicunt necessarium esse: dicendum igitur conformantes similiter ad omnes quod non est necessarium: habere autem oportet quo resistat dicendo id perinde est ut. Sunt autem omnes huiusmodi orationes propter accidens: putas'ne id scis, quod debeo te interrogare? Age cognoscis*

Captiones accidentis.

gnoſcis'ne uenientem,aut coopertũ? Statua'ne tuum opus eſt? An tuus canis pater? Sunt'ne paucies pauca,pauca? manifeſtum enim eſt in omnibus his quoniam non neceſſe eſt quod de accidente dicitur,& de re uerũ eſſe:ſolis enim ijs quæ ſecundùm ſubſtantiam ſunt indifferentia, & quæ unum ſunt,omnia uidentur eadem ineſſe:bono autem non idem eſt bonum eſſe,& uenturum eſſe interrogare: neq; uenienti,aut cooperto, & uenientem eſſe & Coriſcum, quare non ſi cognoſco Coriſcũ,ignoro autem uenientem, eundem cognoſco & ignoro:neq; ſi hoc eſt meum,eſt autem opus,meum eſt opus,ſed poſſeßio, uel res, uel aliud quippiam: eodem autem modo & in alijs. Soluunt autem quidam interimentes interrogationem:dicunt enim contingere eandem rem cognoſcere,& ignorare,ſed non ſecundùm idem:uenientem igitur non noſcentes, Coriſcum autem noſcentes,eundem quidem cognoſcere, & ignorare dicunt, ſed non ſecundùm idem. Attamen primum quidem (quemadmodum iam diximus) oportet earum quæ propter idem ſunt orationum eandem eſſe ſolutionem: id autem non erit ſi quis non in cognoſcere:ſed in quod eſt eſſe, aut aliquo modo ſe habere ipſum quod approbant, ſumat (ut ſi hic eſt pater, eſt autem tuus) nam tametſi in quibuſdam id uerum eſt,& contingit idem cognoſcere & ignorare,tamen hic nihil commune habet quod dictum eſt. Nihil autem prohibet eandem orationem plures uitioſitates habere,ſed nõ omnis peccati manifeſtatio,ſolutio eſt. Nam poßibile eſt oſtendere quempiam,quòd falſum quidem ſyllogizauit:propter quod autem non oſtẽdere (ut Zenonis orationem quod non eſt moueri) quare & ſi quis conetur colligere ut ad impoßibile,peccat,& ſi millies ſyllogizet: non enim eſt hæc ſolutio, nam erat ſolutio, manifeſtatio

Dilutio antiquorũ inſufficiens.

Inſufficiens ſolutio.

syllogismi falsi propter quod falsus: si igitur non syllogizauit, quamuis aut uerum, aut falsum conetur colligere, illius manifestatio, solutio est. Fortasse autem & id in quibusdam nihil prohibet accidere, uerùm in his nec hoc uidebitur: nam & Coriscum quòd Coriscus, cognoscit, & uenientem, quòd ueniens. Contingere autem idem cognoscere & non: ut quod album quidem cognoscere, quod autem musicum, non cognoscere: sic enim idem cognoscit & non cognoscit, sed non secūdùm idem: uenientem autem & Coriscum, & quod ueniens, & quod Coriscus, cognoscit. Similiter autem peccant & qui soluunt quoniam omnis numerus paucus, ut ij quos diximus: utpote qui cum non conclusum est, id omittentes, uerum conclusum esse dicunt: omnia enim esse & multum & paucum dicentes, peccant. Quidam autem & duplici soluunt syllogismos: ut quoniam tuus est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestum quoniam si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen uel orationem propriè esse plurium: hunc autem esse huius filium, nemo dicit propriè, si dominus est filij, sed propter accidens compositio est (putas'ne est hoc tuum? sic. est autem hoc filius, tuus igitur filius) quia accidit esse & tuum, & filium, sed non tuum filium. Et esse aliquid malorum bonum, nam prudentia est disciplina malorum. Hoc autem horum esse non dicitur multipliciter, sed possessio: siquidem fortasse multipliciter: nam & hominem animalium dicimus esse, sed non possessionem: & si quid ad mala dicitur, ut aliquorum: propter id malorum est, sed non hoc malorum: propter id igitur quod aliquo modo, etiam simpliciter apparet, quanquam contingit fortasse bonum esse aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac:

sed

sed magis, si quod mancipium, sit bonum mali: fortasse autem neq; sic, non enim si bonum est & huius, bonum huius simul: uerum, neq; hominem dicere animalium esse, dicitur multipliciter: non enim si aliquid significamus auferentes, id dicitur multipliciter: nam & dimidium dicentes uersus da mihi, Iliada significamus: ut, Irā pāde dea.* * Hoc est, significamus dimidiū uersus Iliados.

De solutione sex ultimorum locorum extra dictionem. CAP. V.

EAs nerò quæ sunt propter id quod præcipuè, illud autem, uel quà, uel ubi, uel aliquo modo, uel ad aliquid dicitur, & non simpliciter soluendum est considerando conclusionem ad contradictionem, si contingit horum aliquid passas esse. Nam *contraria, & opposita, & affirmationem, & negationem: simpliciter quidē impoßibile inesse eidem: quà autem utrunq;, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel hoc quidem quà, illud autem simpliciter nihil prohibet: quare si hoc quidem simpliciter, illud autem quà, nondum est redargutio.* Hoc *autem in conclusione considerandum, ad contradictionem. Sunt autem huiusmodi orationes omnes id habentes: putás'ne contingit quod non est esse? attamen non est aliquid id quod non est. Similiter autem & quod est non erit: nam non erit aliquid cùm sunt.* Nunquid *contingit eundem simul bene iurare, & peierare?* Nunquid *poßibile est simul eidem, suadere & dissuadere? An neque esse quid, & esse, idem? quod autem non est, non si est quid, etiam est simpliciter. Neq; si bene iurat id quidem, & quà, necesse est & bene iurare: nam qui iurat se peieraturum, bene iurat peierans hoc solum: at non bene iurat. Neq; qui dissuadet, suadet, sed secundùm quid suadet. Similis autē ratio est & de eo quod est mentiri eundem simul & uerum dicere, sed propter id quod* Captiones inexplicabiliū, quæ & uanè pronuntiata.

non est facile inspicere utrum quis assignet simpliciter ueracem esse, uel mendacem: difficile apparet. Probibet autem eundem nihil simpliciter quidem esse mendacem, quà autem ueracem: uel alicuius esse ueracem aliquē, ueracem autem non: similiter autem & in ad aliquid, & ubi, & quādo: omnes enim huiusmodi orationes propter id accidunt. Putas'ne sanitas, uel diuitiæ bonum? attamen insipienti, & non rectè utenti non bonum: ergo bonum, & non bonum. Est'ne sanum esse, uel potestatem habere in ciuitate bonum? ueruntamen est quandoq; non bonum: idem igitur eidem bonum, & non bonum. An nihil prohibet quod simpliciter est bonum: huic non esse bonum? aut huic quidem bonum: at non nunc, uel non hoc in loco bonum. Putas'ne quod non uult sapiens, malum? amittere autem non uult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem est dicere malum est bonum, & amittere bonū. Similiter autem & quæ de fure est oratio: non enim si malum est fur, etiam capere est malum, ergo uult malum, sed potius bonum: nam capere bonum est. Et ægritudo malum est, sed non amittere ægritudinem malum. Putas'ne iustum iniusto, & quod iustè eo quod iniustè magis eligendum est? sed mori iniustè magis est eligendum. Putas'ne iustū est sua habere quenq;? quæ autem aliquis adiudicabit secundùm opinionem suam & si sit falsa, sua sunt ex lege: idem igitur iustum & iniustum. Et utrum oportet iudicare eum qui iusta dicit, an qui iniusta? at uerò eum qui iniuriam passus est, iustum est abunde dicere quæ passus est: ea autem erant iniusta. Non enim etsi pati aliquid iniustè eligendum, id quod est iniustè eligibilius quàm quod iustè, sed simpliciter quidē quod iustè: hoc autem nihil prohibet si iniustè, an iustè? & habere sua quenq; iustum, aliena autem non iustum. Iudicium

dicium uerò hoc iustum esse nihil prohibet, ut quod sit secundùm opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo uel huic, & simpliciter iustum est. Similiter autem & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea, iustum esse: non enim si dicere iustum est, necesse est iusta esse: sicut nec si est utile dicere, utilia: similiter autem & in iniustis, quare non si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta cõuincitur: dicit enim quæ dicere est iusta, simpliciter autem & quæ pati iniusta. Iis autem quæ propter definitionem fiunt redargutiones, quemadmodum dictum est prius, obsistendum considerantibus conclusionem ad contradictionem: ut sit idem, & secundùm idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Si uerò in principio interroget, non confitendum (quoniam impoßibile est idem esse & duplum & non duplum) sed dicendum: non sic ut fortè sit redarguere confitentem. Sunt autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit, quodq; quod quamq; cognouit rem: & qui ignorat similiter? cognoscens autem quis Coriscum quod Coriscus, ignorabit quod musicus. quare idem cognoscit & ignorat. Putas'ne quadricubitum tricubito maius? fieri enim potest ex tricubito quadricubitum secundùm longitudinem: maius autem minore maius: idem igitur eodem secundùm idem maius, & minus. Illa uerò quæ fiunt propter id quod petunt, atque sumunt quod in principio, si interroganti quidem manifestum sit, non dandum, neque si probabile sit dicentem esse ueracem: si autem lateant, ignorantiam ob uitiositatem talium orationum ad interrogantem retorquendum, tanquam non redarguentem: nam redargutio sine eo est, quod est in principio: deinde datum est, non ut eo uteretur, sed ut ad illud colligeret contra-

Inscitia redargutionis.

rium,ut in non ſemotis redargutionibus. Et eas quæ propter conſequens ſunt coniectantes, in ipſa oratione monſtrandum:eſt autem duplex ſequentium conſequentia,aut enim ut particulare ſequitur uniuerſale, ut hominem animal (poſtulant enim ſi hoc cum illo, & illud eſſe cum hoc) aut ſecundùm oppoſitiones: nam ſi huic eſt illud conſequens, & oppoſito oppoſitum: propter quod & Meliſſi oratio,nam ſi genitum eſt, habet principium:ingenitum poſtulat non habere principium, quare ſi ingenitum eſt cœlum,& infinitum:id autem non eſt, econuerſo enim conſequentia. Quæcũq; autem propter id quod additur aliquid colligunt,conſiderandum ſi (eo ſublato) accidit nihil minus impoßibile:deinde id manifeſtandum, & dicendum quòd dedit non tanquam uideretur, ſed ut ad orationem: quo uerò uſus eſt,nihil ad orationem. Ad eas autem quæ plures interrogationes unam faciunt:ſtatim in principio determinandum eſt. Nam interrogatio una eſt, ad quam una reſponſio eſt:quare neq; plura de uno, neq; unum de pluribus:ſed unum de uno affirmandum uel negandum. Sicut autem in æquiuocis quandoq; quidem ambobus,quandoq; neutri ineſt:quare cùm non ſimplex eſt interrogatio, ſimpliciter reſpondentibus nihil accidit pati: ſimiliter & in his:quando igitur plura uni,uel unum pluribus ineſt,uel non ineſt:ſimpliciter danti, & hoc peccato peccanti,nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem ineſt,illi autem non,aut plura de pluribus:& eſt ut inſint ambobus,eſt autem ut non inſint rurſum:quare id cauendum. Vt in his orationibus, ſi hoc quidem eſt bonum,illud autem malum: quod uerum eſt dicere quoniam hæc bonum,& malum:& rurſum, neq; bonum neq; malum, non enim ineſt utrunq; utrique: quare idem bonum

num & malum,& neque bonum neq; malum. Et si unum quodque ipsum sibi idem est & alijs diuersum, quoniam non alijs eadem sed sibi, & diuersa eisdem: ipsa sibimet diuersa & eadem. Amplius, si bonum quidem malum sit, malum autem bonum, duo utiq; fient. Et duorum & inæqualium utrunq; ipsum sibi esse æquale: quare æqualia & inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæ orationes & in alias solutiones: nam ambo & omnia, plura significant: non igitur idem præter nomē accidit affirmare & negare: id autem non erat redargutio, sed manifestum quoniam si non una interrogatio plures fiant, sed unū de uno affirmet aut neget, id non erit impoßibile.

Dilutiones nugationis, & solœcismi. CAP. VI.

IN *illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifestum quòd non dandum eorum quæ ad aliquid dicuntur significare aliquid separatas per se prædicationes: ut duplum: sine eo quod est dimidij quid inesse apparet: nam & decem in deficientibus uno ad decem, & facere in non facere, & omnino in negatione affirmatio: non tamen si quis dicat hoc non esse album, dicit idem album esse: duplum autem neque significat aliquid fortasse, quemadmodum neque quod in dimidio: quod si fortè significat, attamen non idem & coniunctum: neq; scientia in specie, ut si est medicina scientia, ipsum quod commune: illud autem erat scientia scibilis. In ijs autem quæ per se ostenduntur prædicatis, id dicendum, quòd non idem est seorsum & in oratione quod ostenditur: nam cauum communiter quidem idem significat in simo & curuo, additum autem, nihil prohibet hoc quidem naso, illud autē cruri significare. & nihil differt dicere, nasus simus, & nasus* Locus pro nugatione.

cauus. Amplius, non danda est dictio secundum rectum: falsum enim est, nam non est simum nasus cauus, sed nasi hoc ut paßio: quare nihil est absonum, si nasus simus est nasus habens cauitatem nasi. De solœcismis autem propter quid apparent accidere, diximus prius: quo modo autem soluendum, in ipsis orationibus erit manifestum.

Locus pro solœcismo.

Omnes enim huiusmodi uolunt construere. Putas quod dicis quippiam uerè esse, etiam est illud uerè? dicis autem quippiam lapidem esse, est igitur quippiam lapidem. An dicere lapidem non est dicere quod, sed quem, non hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis: putas quem uerè dicis est istum? non uidetur Romanè *loqui. quemadmodum neque si dicat, putas quam dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, uel quæcunque neque masculinum, neque fœmininum significant, nihil refert: quare etiam non fit solœcismus, si quod dicis esse, est istud: lignum autem dicis esse, est igitur lignum istud: lapis autem & iste, masculini habent declinationem. Quod si quis dicat, putas'ne iste, illa est? deinde rursum, quid autem non'ne iste est* Coriscus? *ita dicat. est igitur illa: non collegit solœcismúm, si Coriscus etiam non significet idem quod illa: non dat autem qui respondet, sed oportet hoc præinterrogare: si autem neque est, neque dat, non colligit, neque in eo quod est esse aliquid, neque ad eum qui interrogatus est.*

Similiter igitur oportet & illic lapidem significare iste, si autem neque est, neque datur, non dicenda conclusio: apparet autem eo quod dißimilis casus nominis, similis appareat. Putas'ne uerum est dicere quoniam ista est id quod esse ais eam: esse autem ais aspidem, est igitur ista aspidem. An non necesse est, si non ista, aspidem significat sed aspis, aspidem autem istam: neque si quem dicis esse istum

istum est iste: dicis autem istum, esse Cleonem: est igitur iste Cleonem: non enim est iste Cleonem: dictum est enim quoniam quem dico istum esse, est iste non istum, neque enim Romanè dicetur quo pacto interrogatio dicta.

Putas, istud scis? istud autem est lapis, scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo quod est putas istud scis, & in hoc, istud autem lapis: sed in primo quidem hunc, in posteriore autem hic. Putas'ne cuius scientiam habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis, scis igitur lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientiam habes illud scis: non illius, sed illud: quare non lapidis, sed lapidem. Quòd igitur huiusmodi orationes non colligunt solœcismum, sed apparent, & propter quid apparent, & quomodo est obsistendum illis, est manifestum ex ijs quæ dicta sunt.

De oratione facili, difficili & acuta. CAP. VII.

Oportet autem intelligere, quoniam omnium orationum aliæ quidem sunt faciles conspici, aliæ autem difficiliores, propter id quod & in aliquo subdolè decipiunt audientem, cùm frequenter eædem illis existant: nam eandem orationem oportet uocare, quæ propter idem fit, eadem autem oratio alijs quidem propter dictionem, alijs autem propter accidens, alijs uerò propter aliud uidebitur esse: quia unumquodque translatitium non similiter est manifestum. Quemadmodum igitur in ijs quæ sunt propter æquiuocationem (qui modus uidetur esse ineptißimus) captiosarum ratiocinationum: hæc quidem & quibuslibet sunt manifesta (nam & orationes penè ridiculosæ sunt omnes propter dictionem: Vt uir

ferebatur curru in scalas,ubi uenit seruus:apud Ceream?

Boreas, purus dicitur, quòd sit scopa,et de uerriculũ aëris nubes purgans, cœlũq; serenans.

Et Boreas purus'ne?non certè. perdit enim pauperem, & ementem.Et utra boum antè parietes?neutra: sed retro ambæ. Putas'ne est Euarchus?non certè: sed Apollonides. eodem autem modo & aliarum ferè quàm plurimæ) illa autem & peritissimos uidentur latere. signum autem horum quoniam contendunt sæpe de nominibus:ut utrum idem significent de omnibus ens & unum, an aliud: alijs enim uidetur significare ens & unum: alij autem Zenonis orationem,& Parmenidis soluunt, eo quòd multipliciter dicant unum dici,& ens. Similiter autem & propter accidens & aliorum singulum quodque. aliæ quidem orationes erunt faciles uideri,aliæ uerò difficiliores. & sumere in quo genere, & utrum redargutio, an non redargutio.non facile similiter in omnibus est. Est autem acuta oratio,quæ dubitare facit maximè,mordet enim hæc maximè: dubitatio autem est duplex: hæc quidem in syllogizantibus, quam eligat quis interrogationum, illa autem in contentiosè sustinentibus, quomodo dicat quis propositum. Quapropter in ijs quæ syllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciũt:est autem ea quæ syllogizat quidem,oratio acutissima, si ex quàm maximè apparẽtibus quàm maximè probabile interimit:nam cum una oratio sit (transposita contradictione) omnes similiter habebit syllogismos:semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet, aut construet: quapropter, dubitare necessarium est. Maximè igitur talis acuta, quæ ex æquo cõclusionem facit interrogationibus:secunda autem quæ ex omnibus similibus:hæc enim similiter faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda est:id autem difficile est?nam interimendum quidem:quid autem

interi

interimendum, dubium. Contentiosarum autem acutissima, quæ primum statim dubia est utrum syllogizat, an non, uel utrum propter falsum, an diuisionem solutio: secunda autem aliarum, quæ manifesta quidem quòd propter diuisionem, uel interemptionem est: non tamen est explorata per cuius interrogationum interemptionem, uel diuisionem, soluenda est, scilicet utrum propter conclusionem, an propter aliquam interrogationum, id est. Quandoque igitur non syllogizans oratio facilis est, si sint ualde inopinabilia, uel falsa quæ sumuntur: quandoque autem non digna despici, nam quando deest aliqua talium interrogationum, de qua oratio & propter quam est: & qui non sumit illam, & colligit: inepta est ratiocinatio: quando autem eorum quæ extrinsecus non despicienda ullo modo: sed oratio quidem iusta, interrogãs autem non probè interrogauit. Et est sanè soluendum quandoque quidem ad orationem, quandoque autem ad interrogantem, & interrogationem, quandoque uerò ad neutrum horum: similiter & interrogandum & syllogizandum est & ad positionem, & ad respondentem, & ad tempus quando fuerit pluris temporis egens solutio, quàm præsentis temporis (quo disputatur) ad solutionem.

Epilogus octo præcedentium, & duorum præsentium librorum. CAP. VIII.

EX *quot igitur, & ex quibus fiunt ijs qui disputant captiosæ ratiocinationes, & quo modo ostendemus, falsum & inopinabilia dicere faciemus: amplius autem ex quibus accidit syllogismus, & quomodo interrogandum, & quis ordo interrogationum, insuper autem ad quid*

sunt

ſunt utiles huiuſmodi omnes orationes, & de reſponſione ſimpliciter omni, & quo modo ſoluendum eſt orationes, & ſyllogiſmos, dicta ſint de omnibus à nobis hæc: reliquū autem eſt de eo quod à principio erat propoſitum ad memoriam reuocantes, quippiam de ea re ſub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmiſimus igitur, inueniendi facultatem quandam ratiocinatiuam de propoſito ex ijs quæ ſunt quàm probabiliſsima: id enim opus eſt dialectices ſecundum ſe, & tentatiuæ. Quia autem præinſtruitur quis ab ea propter ſophiſtices uicinitatem, ut non ſolum experimentum poſsit ſumere dialectico more, ſed etiam quaſi ſcientifico: propter id non ſolum dictum negotij officium poſuimus orationem poſſe ſumere, ſed etiam ut orationem ſuſtinentes tutemur poſitionem per quam probabiliſsima ſimuli modo: cauſam autem diximus huius, quia & propter id Socrates interrogabat: ſed non reſpondebat: confitebatur enim ſe non ſcire. Manifeſtum autem eſt in prioribus ex quot, & ad quot id erit, & unde idonei erimus horum: adhuc autem quomodo interroganda, uel ordinanda quæſtio omnis, & de reſponſionibus & ſolutionibus quæ ſuni ad ſyllogiſmos: patefactum eſt autem & de alijs quæcunque huiuſce diſciplinæ ſunt orationes: præter hæc autem & de captioſis ratiocinationibus pertractauimus quemadmodum diximus iam prius: quòd igitur nacta ſunt finem ſufficienter ea quæ propoſuimus, manifeſtum.*

*In libris Topicorum præſertim in octauo.

Peroratio. CAP. IX.

Operæpretium autem eſt nos non latere quidnam accidit circa hoc negotium: nam eorum quæ inueniuntur omnium, quæ quidem ab alijs ſumpta ſunt prius, elaborata paulatim incrementū ſumunt ab ullis qui poſt-

modum accipiunt: quæ autem ab initio comperiuntur, paruum imprimis sumere solent incrementum, attamen utilius multò, eo (quod posteà ab alijs fit) accremento: maximum enim fortasse principium omnium, ut dicitur, quare & difficilimum: quantò enim potestate ualidißimum, tantò mole minimum, difficilimum est uideri: eo autem comperto facile est adijcere, coaptareq; reliquum. Quod & circa rhetoricas orationes accidit, penè autem & circa alias artes omnes: nam qui principia inuenere, omnino ad exiguum quid perduxerunt: qui autem nunc celebriores habentur, uendicantes à multis, uelut ex succeßione particulatim colligentes, sic auxerunt. Tisias quidem post priores, Thrasymachus uerò post Tisiam, Theodorus autem post hunc, & multi multas coadunauere partes, quapropter nihil mirum, si in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratum, illud autem nõ erat, uerùm nihil ipsius prorsus erat: nam eorum qui circa litigiosas orationes erant mercenarij, similis quidem doctrina, Gorgiæ negotio: orationes enim hi quidem rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebant ediscere, in quas sæpius incidere solebant alternatim utrorumque adinuicem orationes: quapropter uelox quidem, utpote quæ sine arte, erat doctrina discentibus ab illis: non enim artem, sed quæ ab arte sunt dantes, arbitrati sunt loqui eruditè, perinde ac si quis disciplinam dicat se tradere ut non doleant pedes, deinde sutoriam quidem non doceat, neque unde poßint comparari talia, det autem quàm plurima genera omnimodorum calceorum: hic profectò profuit ad usum, artem autem non tradidit. Et de rhetoricis quidem erant multa & antiqua dicta: de syllogismis autem omnino nihil habuimus prius aliud

quicq

quicquam quod diceremus, quàm mora perquirentes, multo tempore insudauerimus. Si autem uidetur ex considerationibus nostris (ut ex ijs quæ sunt ex principio) hæc habere disciplina sufficienter supra alia negotia quæ ex traditione inducta sunt, reliquum erit omnium uestrum, uel eorum qui audierunt hoc opus, omissa quidem artis, uenia dignari: inuenta autem, multa prosequi gratia.

FINIS.

